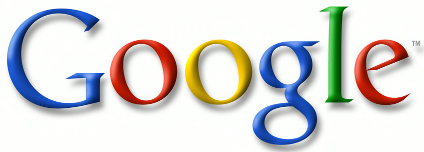

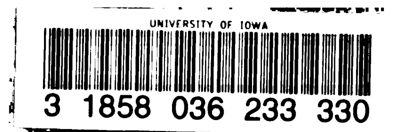
UNIVERSITY OF IOWA
3 1858 036 233 330

UNGDOMSVÄNNEN

ILLUSTRERAD TIDSKRIFT FÖR HEMMET

TJUGOANDRA ÅRGÅNGEN
1917

ERNST W. OLSON
REDAKTÖR

UTGIFVEN AF
AUGUSTANA BOOK CONCERN
ROCK ISLAND, ILL.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

VÅRT ARBETSFÄLT.

FRÅN ARBETSFÄLTET HEMFÖRLOFVADE.

NOTISER OCH KORTARE STYCKEN.

NYTT I BOKLÅDAN.

ILLUSTRATIONER.

PORTRÄTT OCH GRUPPER.

UNGDOMSVÄNNEN

ILLUSTRERAD TIDSKRIFT FÖR HEMMET

Årgång XXII Januari 1917 Nummer 1

UTGIFVEN AF
AUGUSTANA BOOK CONCERN
ROCK ISLAND, ILL.

GOD JUL

Illustrerad julttidning för svenskarna i Amerika

Pris: 50 cents per exemplar portofritt.

Den innehåller ett par konstbilagor i färgtryck — taflor precis sådana som konstnärerna Henry Reuterdahl och Olof Grafström målat dem, — en mängd vackra bilder från Sverige och Amerika, ett flertal dikter, julberättelser och originalartiklar af svensk-amerikanska författare såsom G. N. Malm, Birger Sandzén, David Nyvall, Leonard Strömberg, N. J. Forsberg, Ernst W. Olson, Jakob Bonggren, Mauritz Stolpe, Ernst Skarstedt och Hugo Ihlström.

"Hvad utstyrseln beträffar är God Jul synnerligt prydlig. Konstbilagorna äro ypperliga, och i all synnerhet är reproduktionen af professor Olof Grafströms oljemålning: 'Skogsparken vid Augustana College' alldeles mästerlig. Illustrationerna äro äfven förtjänstfulla. De i poesi och prosa lämnade textbidragen äro värderika och underhållande."—*Augustana.*

"Det är med glädje vi nu hälsa 'God Jul' välkommen. Denna publikation utgifves på samma förlag som 'Präriebloman' på sin tid och kan därför anses som en dess efterträdare. Det är ock med särskildt nöje vi konstatera, att 'God Jul' är en i alla afseenden tilltalande julpublikation. Att den är svensk-amerikansk, en produkt af Svensk-Amerika, gör det till en så mycket angenämare plikt att omnämna dess nu utkomna första årgång.

'God Jul' söker alls icke upptaga konkurrensen med de svenska publikationerna, i hvilka man lägger öfvervägande vikt vid den pråliga utstyrseln, som ibland t. o. m. snuddar vid det trasgranna, medan texten kommer i andra rummet. I 'God Jul' stå text och utstyrsel värdigt vid hvarandras sida."—*Svenska Amerikanaren.*

"Utan tvifvel har mången undrat hvarför svensk-amerikanerna icke skaffat sig en egen jultidning, och detsamma har Augustana Book Concern gjort, hvarför från deras förlag nu utkommit *God Jul,* en jultidning, som till format och uppställning påminner om de svenska, men till innehåll är genuint svensk-amerikansk. Den innehåller flera konstbilagor samt en mängd trefliga, väl skrifna bidrag på vers och prosa. Vi spå den en strykande åtgång och hoppas ett annat år få hälsa den välkommen igen."—*Veckobladet.*

"*God Jul,* illustrerad jultidning för svenskarna i Amerika, redigerad af Ernst W. Olson, har i dagarna utkommit och utmärker sig för sällspord prydlig utstyrsel och omväxlande innehåll."—*Chicago Bladet.*

Rekvireras hos utgifvarna,

AUGUSTANA BOOK CONCERN

ROCK ISLAND, ILLINOIS

Filial: 405 Fourth street, South, Minneapolis, Minn.

LOKALAGENTURER:

Augustana Book Concern, 132 Nassau Street, Suite 309, New York, N. Y.

Augustana Book Concern, 127 N. Dearborn Street, Suite 310, Chicago, Ill.

Om du lefde som grottmänskan

Skulle din hälsa sköta sig själf"

Grottmannen åt grof föda och förde en ansträngande tillvaro ute i fria luften. Hans matsmältning var inrättad därefter.

Du har från grottmannen ärft samma inre mekanism, men **du äter annan mat än han och lefver ett annat lif.**

Häraf följer den nära nog allmänna åkomman förstoppning — en ständig fara för hälsan.

Din uppgift är att anpassa din inre grottmänskomekanism till ditt mindre rörliga lif och vår tids mera koncentrerade näringsämnen. NUJOL verkställer denna anpassning genom att hindra förhårdning och sålunda underlätta afföringen. Den stör inte matsmältningen och grundlägger ingen vana.

NUJOL säljes endast i pintflaskor och fås i alla apotek. Vägra substitut — se efter att namnet NUJOL står på flaskan och kartongen.

STANDARD OIL COMPANY

(New Jersey)

Bayonne New Jersey

Nujol

FOR CONSTIPATION

Skicka efter broschyren "The Rational Treatment of Constipation." Skrif namn och adress tydligt här nedan och sänd in lappen.

UNGDOMSVÄNNEN

ILLUSTRERAD TIDSKRIFT FÖR HEMMET

REDIGERAD AF ERNST W. OLSON.

UTGIFVEN AF AUGUSTANA BOOK CONCERN, ROCK ISLAND, ILLINOIS.

PRENUMERATIONSPRIS: HELT ÅR $1.00, UTOMLANDS $1.50. LÖSNUMMER 10C.

REMISSOR OCH ALLA MEDDELANDEN I AFFÄRSVÄG ADRESSERAS: AUGUSTANA BOOK CONCERN.

BIDRAG OCH MEDDELANDEN TILL REDAKTIONEN ADRESSERAS: EDITOR UNGDOMSVÄNNEN.

Entered as second class matter at the post office of Rock Island, Ill.

ÅRG. XXII JANUARI 1917 N:o 1

TILL VÅR KYRKAS UNGDOM

Af O. ARBMAN

Hur tryggt, fast världen af drabbning
skälfver,
att kyrkan hvälfver
högt öfver oss sina fasta hvalf!
Hur stilla, stilla det blir därinne
för stormigt sinne,
som, syndbetungadt, i ångest skalf!
Kring altarrunden
är godt att blifva.
I vigningsstunden
skall Anden gifva
oss kraft till mera än gärning half.

Visst äro tiderna tunga, tunga,
men upp, I unga,
att möta stormen med mannamod!
I kristmän, korsmän, vi Herren bide
och härligt stride
kring korsmärkt fana, vår härs klenod!
Visst luften bäfvar
af hagelbyar
men klockklang sväfvar
bland mörka skyar
som löfte öfver hvar stridsman god.

Till templet fram, ja, till altarrunden!
Dit skall hvar bunden
att varda fri sina bojors tvång!
I mäktig styrka som kyrkklockmalmen
vi höje psalmen,
vår riddarbön och vår pilgrimssång!
Som hjorten trängtar
till vuttubäckar,
så själen längtar
från synd, som fläckar,
till Kristuskällans fördolda språng.

Hör smädesångerna flitigt sjungas!
Se, stenar slungas
mot fädrens kyrka, som Herren sagt!
Slut därför samman, o riddarskara,
att redo vara
med sköldeborg och med riddarvakt!
Håll skarpt ditt vapen,
som Herren gifver,
att fångenskapen
din lott ej blifver
och blödigt sinne och mod försagdt!

Hör domkyrkklockornas rytmer djupa!
Från bergets stupa
når återklangen i helig frid!
Så må vi enigt nu med hvarandra
till kyrkan vandra,
till Herrens berg med dess utsikt vid!
Fast många håna,
var trofast Herran,
så skall dig blåna
ditt Sion fjärran
med segerkrans efter ädel strid!

Vår kristna tro och lära.

ÅR kristna tro och lära är den, i hvilken vi som barn genom det heliga dopet införlifvades, den, i hvilken fromma fäder hafva fostrat oss, och den, hvilken vi anse är Luthers och Bibelns. Det är den äldsta apostoliska kyrkans, martyrernas och alla sanna kristnas tro och lära. Det är den tro och lära, som är absolut nödvändig för hvar och en som vill blifva frälst och salig, vare sig han vill tillhöra den lutherska kyrkan eller ej.

Dess utmärkande åsikter äro dessa: Den Heliga Skrift är Guds ord, den enda fullkomliga regeln och rättesnöret för människornas tro och lefverne; och vi varda rättfärdigade utan förskyllan af Guds nåd genom förlossning, som är skedd i Jesus Kristus.

Vi skilja oss från den katolska kyrkan, som lär, att inte bara bibeln utan påfvens ord (ex kathedra) är Guds ord, och från den reformerta kyrkan. hvilken sätter människans förstånd öfver den Heliga Skrift. Vi tillbedja icke Luther, men skämmas ej heller för namnet på denne fromme och Gud hängifne lärofader.

Vår bekännelse

är uttrycket af vårt troslif i såväl ord som handling. Hvarje kristen har en bekännelse, vare sig den är nedtecknad på papper eller ej och vare sig han vill kännas vid det eller ej.

Bekännelseskrifterna hafva framkommit vid viktiga tidspunkter i kyrkans historia. Deras syfte har varit att tydligt och klart inför medmänniskor framställa kristendomens grundsanningar, sådana de framträda i det kyrkliga lifvet. De äro inte glasögon, hvarigenom man betraktar den Heliga Skrift, utan frukterna utaf ett grundligt införlifvande med det som är Guds ord.

Den är bekännelsetrognast, som mest grundligt i sitt lif tillämpar skriftens sanningar, som verkligen lefver Guds ord. Munnens tal likaväl som våra göranden och låtanden bära enstämmiga vittnesbörd om de lifserfarenheter, som Kristi evangelium åstadkommit uti oss som enskilda och samfund.

Att bekänna Jesus

menas inte att spatsera gata upp och gata ned i staden och upprepa Jesu namn. Detta beteende kunde lika gärna blifva begabberi som bekännelse. Inte menas det heller att bara syssla med gudeligt eller så kalladt fromt tal, ty Herren säger: “Detta folk nalkas mig med sin mun och hedrar mig med sina läppar, men deras hjärta är långt ifrån mig, och de frukta mig efter människobud, som de lära.”

Man bekänner Jesus både med ord och handling, både med att tala och att tiga. Om Jesu egna apostlar heter det, att folket drog känsel på dem, att de hade varit i sällskap med Jesus. Detta syntes på dem i allt deras görande och låtande, i ord och i handling, så väl när de tego som när de talade.

Hvad vittna våra ord och handlingar om? Hvad är målet för vår sträfvan? Huru använda vi de pund vi fått? Om det menas oss, då Jesus säger: I ären jordens salt och världens ljus, hurudant är då saltet och ljuset?

Vår kyrkas historia

är inte en länk i människans utvecklingskedja å det religiösa området, utan ett återförande i ljuset utaf det ursprungliga kristendomslifvet, hvilket var utmärkande för det apostoliska tidehvarfvets sanna trosvittnen. Den är inte en utveckling utaf katolicismen eller en utväxt på denna kyrkoorganisation, utan ett mänsklighetens uppvaknande till sant troslif och urkristlig lifsåskådning.

Den är olik andra samfunds historia endast däri, att dess medlemmar mera troget följt Guds ord och mera helt vinnlagt sig om att tillämpa de frälsande sanningarna på sina hjärtan. Fullkomlighet tillkommer ej någon enskild eller något samfund i den stridande kyrkan; dock ju mer införlifvad personen är med ordet och därför med den treenige Guden, desto mer fullkomligt framträder kristendomslifvet hos såväl den enskilde som hos samfundet.

Den är de i Kristus frigjordas rätta frihetslif.

Församlingsmedlemskapet

är ett lifsvillkor för hvar och en, som vill bli eller som bekänner sig vara en sann kristen. Lika litet som man kan fostras utom församlingen, till dess att man blir en passande medlem för henne, lika litet blir man inom församlingen så fullkomlig, att man finner henne öfverflödig.

Kristi församling på jorden består af de människor, som fattats af Guds nåd i Kristus och hvilka under nådemedlens fostran beredas för den triumferande församlingen i himmelen.

Där Guds ord rent och klart predikas och de heliga sakramenten rätt förvaltas är Kristi församling. Dess medlemmar blifva aldrig här på jorden fullkomliga i sitt helgelselif, men af Guds nåd äro de hvad de äro, och deras åstundan är att blifva Kristus lika och att slutligen få, enligt hans eget löfte, se honom såsom han är. Blott inom församlingen finnas de sant troende. De finnas inte utom henne.

Bildning

är inte liktydigt med att veta mycket. Många äro ofantligt kunniga och lefva ändå som svin i detta uttrycks fullaste mening. Det är inte detsamma som begåfning, ty många af dem, som Gud slösat sitt mesta goda på, bara missbruka det.

Bildad anser man vanligen den vara, som uppträder städadt bland medmänniskor, under det att han ådagalägger insikt i det, som omgifver honom. Den är bildad, som använder det han vet och äger till medmänniskors gagn och till Guds ära.

Hedendomen kan göra folk kunniga, fyndiga och företagsamma, den kan göra dem själfviska, mäktiga och dominerande; men endast kristendomen kan göra en människa bildad.

Det var visst Thorild, som först uttalade de ord, som på Uppsala läroverksdörr få tjäna som rubrik för den svenska bildningen: Att tänka fritt är stort, men tänka rätt är större. Endast den kristne kan tänka rätt.

Ungdomen och hemmet.

"Är det sant, att ungdomen öfvergifvit hemmet? Hvad är orsaken därtill och hvar finnes hjälpen?

Otvifvelaktigt synes mig vara att den första frågan måste besvaras med ett bestämdt: ja. Hvar finnes hjälpen? Så lyder den sista frågan. Hvem kan besvara den? Icke jag." BISKOP BILLING.

NFÖRDA ord af Nora, Svea och Göta rikes främste kyrkoman äro betänkliga. Ingen anledning finnes att antaga, att de äro nedskrifna af en som inte ids att svara eller frågar efter hur det går. Biskop Billing sitter nog lugn och säker i det feta Skåne och drar den största lönen af någon präst i hemlandet utom kanske kyrkoherden i Kiruna, men han har dock aldrig fruktat att uttala sin åsikt, ej heller har han visat sig likgiltig angående svenska kyrkans eller svenska folkets väl. Det måste därför tydas som ett förtviflans skri, ett johanneiskt väckelserop från den åldrige prelaten vid slutet af hans ämbetsutöfning och lifsgärning.

En biskop erkänner att ungdomen öfvergifver hemmet (säkerligen äfven det kyrkliga) och vet inte något botemedel, ingen hjälp mot det onda, ingen räddning ur eländet. Bekymmersamt i sanning.

Han framhåller dock, "att far sitter på krogen, mor på kaféet, far spelar kort på sällskapet, mor detsamma på annan plats, båda bevista till sent på nätterna danslokalerna", såsom förorsakande omförmälda elände. Därjämte anföras industriförhållandena som menliga, däri att både far och barn, ja, kanske mor med äro i fabriken dagen i ända. Mycket arbete, som fordom utfördes i hemmet, utföres nu utom detsamma. Detta gör ofta att äfven flickorna, som annars hade sysselsättning hemma, få lof att söka sig utkomst utom hemmet. Barnen få vänja sig tidigt att se upp till andra än föräldrarna för råd och ledning och förtroendet och kärleken dem emellan afsvalnar på grund häraf.

Är dock det enda svar, man kan gifva på frågan om botemedel för det onda, det, att man intet sådant vet om? Är då att lefva detsamma som "att kämpa hopplös strid och namnlös dö"? Att man kan så försumpa sig i elände, att inte hjälp står att få, tro vi väl, men vilja dock gärna hoppas, att vi inte ännu alla begått synd mot den Helige Ande och förlorat nådatillfället. Väckelserop äro säkerligen de anförda orden äfven för oss, som äro härute i förskingringen; ty om tillståndet är så betänkligt där hemma, hur skall det då vara och bli här, där de makter, mot hvilka vi hafva att kämpa, äro många fler och kanske mera svåråtkomliga än de äro, som besvära dem där hemma? Hur ofta höra vi ej ur Jesu egen mun de allvarliga orden: "Varen nyktre och vaken, varen alltid redo, köpen tiden, skaffen med fruktan och bäfvan att I varden salige!"

Ett tillförlitligt botemedel står oss dock alla till hands och det är, att vi låta våra hem vara verkliga kristna hem, verkliga hem. Det där pratet om att barnen och ungdomen böra hafva frihet, som till och med själfva biskopen låter sig förledas till att använda, är dock föga gagneligt. Frihet för hvar och en efter omständigheterna, och ju mindre däraf ju bättre i kanske alla fall. Är det månne inte nu som fordomdags sant, att fåfäng går lär mycket ondt; då arbete befordrar hälsa och välstånd samt förhindrar många tillfällen till synd?

Biskopen nära på ber om ursäkt för att han vågar antyda, att det möjligen finnes några bland våra ledare och fostrare, hvilka inte som de borde tala eller talat om hemmet. Vi bedja inte om ursäkt för att uttala vår åsikt, som är den, att de äro mycket få bland oss, som verkligen tala om hemmet (det borgerliga och det kyrkliga) som vi borde; vidare hafva vi slagit in på trallen att jämra oss öfver hur illa det är och sedan söka slå oss till ro med att, då vi ha framfört vår jeremiad, vi ha gjort hvad vi kunna, utan att beflita oss om den minsta sträfvan till bättring. Vidare så hör till vår åsikt det, att när det blir fråga om att bota ett dylikt ondt, vi komma fortare till målet genom att själfva på fläcken göra bättring och börja att se Gud i händerna för hjälp, för att få våra hem sådana, att både vi och våra barn trifvas i dem. Börja vi att få exemplariska hem, så se andra våra goda gärningar och börja att modellera sina efter våra och, medvetna om den förmånliga skillnaden på förr och nu, prisa både vi och de vår Fader, som är i himmelen. Den seden att klaga och jämra sig öfver eländet och inte bemöda sig om att komma ur det, borde vi vänja oss af med. Nu som förr är detta Guds ord: "Tro på Herren Jesus, så blifver du och ditt hus frälst", Ap. G. 16: 31.

Hvilka orsaker medverkade till att göra Luther till den han blef?

"Men de som vänta efter Herren, de få en ny kraft, de uppfara med vingar såsom örnar, de löpa och uppgifvas icke, de vandra och varda icke trötta." Es. 40: 31.

UTHER är en af mänsklighetens allra största personligheter. Sedan apostlarnas dagar har ingen enskild person åstadkommit mera godt än han. Så väl Luthers vänner som fiender äro ense härom.

Då nu fyrahundraårsminnet af reformationen framkallar för oss hans personlighet, blir det af stor betydelse att hafva klart för sig, så långt som det låter sig göra, hvad det var för orsaker, som medverkade till att göra Luther till den man han blef. Detta gifver oss anledning att vända oss till historien för att ur densamma framleta, hvad som då rörde sig i tiden och på hvad sätt han kom i beröring därmed. Rikedomen på material gör det dock mycket svårt att i en kort uppsats framställa hvad som man känner borde betonas i detta sammanhang. Litet hvar af dem, som försöka sig på detta, skall lära sig inse att det är ingen lätt sak att göra rättvisa åt ämnet.

Den protestantiska kyrkan kan aldrig på ett tillfredsställande sätt betrakta eller för sig framställa denna personlighet. Ju närmare man känner honom, desto större och mera älskvärd framträder han och desto mindre känner man sig mäktig att rätt bedöma honom. Den katolska kyrkan är ju nödsakad att erkänna hans storhet, men den gör det på ett sådant sätt, att den skämmer ut sig själf och intygar, att det, som Luther kämpade emot, inte ännu är helt utdödt eller bortrensadt. Vi behöfva därför, ej minst i detta land, hafva klart för oss hvad det var reformatorerna kämpade för och hvilka anledningarna voro till dylik kamp.

Förhållandena inom stat och kyrka äro i våra dagar mycket olika hvad de voro på Luthers tid, men ett är säkert, att människan är just sådan nu, som hon var då, och att det är lika svårt att hålla sig till det ena, att man Guds namn fruktar, i dessa dagar som i dåtidens. En rätt uppfattning om, huru det var då, skall hjälpa oss att förstå vår egen tid och möjligen sätta oss vapen i händerna, med hvilka vi skola kunna kämpa den kamp, som är oss förelagd.

En af nycklarna till Luthers personlighet finna vi, då vi lära känna hans föräldrar. De sägas båda hafva varit personer af den ädlaste karaktär och det djupaste kristliga allvar. Fadern, säger Melanchton, var aktad och älskad af alla, som kommo i beröring med honom. Han var äfven sträng och bestämd. Moderns betyg är inte mindre godt. Hon säges vara en vördnadsbjudande fru, känd och ansedd för renhet, gudsfruktan och ett innerligt bönelif. Spalatin säger, att hon var en mönsterkvinna och att Martin liknade modern mest. Katolikerna säga, att fadern var en mördare och rymling och modern bedref otukt med satan.

Utom allt tvifvel voro föräldrarna begåfvade och väl utrustade personer, som gåfvo sina barn den bästa uppfostran. Huru många dessa voro, få vi aldrig reda på, men att de voro flera, veta vi. Martin var säkerligen den äldste. Han säger sig hafva blifvit strängt hållen i hemmet och fick till och med stryk, så att han blödde, en gång för att han stulit en hasselnöt. Denna stränga aga, säger han, gjorde honom äfven blyg och försagd. Han fick i hemmet vänja sig vid lydnad och hårdt arbete. Han var snäll och vänlig mot sina systrar och får af modern beröm för att hafva varit en snäll gosse. Redan som en sexårig kunde han läsa och skrifva.

Dessa antydningar om Martins barnaår gifva vid handen, att han var ett begåfvadt barn, att han var sund till kropp och själ och att hans föräldrar vinnlade sig om att uppfostra honom rätt. Det barn, som fruktar Gud och lyder mor och far, det allra bästa hopp om all sin framtid har, säger det gamla ordspråket och det besannas i Luthers lif och verksamhet. Vi kunna aldrig fullt tacka Gud och våra föräldrar därför, att vi fått födas i gudfruktiga hem och varit välkomna där. Stackars barn, som äro frukten af syndiga lustar och äro ovälkomna till världen. Deras lifsgärning blir nog inte lik Luthers. O, att man betänkte föräldraskapets betydelse som man borde, så skulle flera briljanta barn se dagsljuset och vårt släkte blifva starkare så väl i fråga om tankeförmåga som i kroppslig styrka. Luther hade inte blifvit den han blef, om han ej haft det hem som han hade. Gud välsigne våra kristna hem!

Luthers föräldrar besutto en underbar självständighet äfven i det kyrkliga. Det berättas, att då fadern en gång varit svårt sjuk och prästen besökt honom och begärt, att han skulle gifva något af sin egendom till kyrkan, så svarade han, att det gör han inte, ty barnen behöfde det bättre. Och så långt fram i tiden, som då Luther skulle prästvigas och Martin sökte att få faderns tillåtelse därtill, så nekade denne bestämdt och anförde samtidigt, att barn böra lyda sina föräldrar.

Säkert är att fastän Gud lät Martin växa i nåden och vår Herres Jesu Kristi kunskap, så hade han dock ärfda egenskaper som i det väsentliga gjorde honom till det han blef.

Föräldrarna märkte tidigt gossens gåfvor, och fadern beslöt sig för att låta honom bereda sig för den juridiska banan. Till dess han blef fjorton år gammal, fick han besöka skolan nära hemmet, och en gammal vän, som hette Oemler, har antecknat i sin bibel, att han burit lille Martin från och till skolan många gånger, emedan gossen var liten och svag. Katolikerna säga däremot, att han nödgades att bära gossen för att han var elak och ville inte gå. Här fick han lära sig trosbekännelsen, några sånger och böner samt att läsa och skrifva och fick de första grunderna i latin. Skolorna voro dåliga, lärarna stränga, och stryk hörde till ordningen för dagen.

Forts.

VÅRT ARBETSFÄLT

JOHN G. DAHLBERG, afdelningsredaktör

LLDENSTUND UNGDOMSVÄNNEN härmed börjar en ny afdelning med ofvanstående rubrik, torde ett litet *Förord* icke sakna befogenhet. Den ändring i UNGDOMSVÄNNENS program, som den nya afdelningen innebär, är ombeslutad af styrelsen för Augustana Book Concern, och i syfte att äfven därmed om möjligt tjäna såväl ungdomen som kyrkan. Meningen är att i denna afdelning skall införas artiklar och meddelanden från vår synods olika verksamhetsgrenar, skolor, hem- och hednamission, barmhärtighetsinrättningar m. m. I bref till undertecknad säger Augustana Book Concerns mångårige verkställande direktör, hr A. G. Anderson: "Vi känna, att de unga som läsa UNGDOMSVÄNNEN, borde vara bättre underrättade med hänsyn till hvad vi såsom en kyrka göra och böra göra, och veta, att ju bättre de känna vår kyrkas olika verksamhetsgrenar, desto mera skall deras intresse däri ökas." I dessa om vår ungdoms och vår kyrkas väl vittnande ord instämma vi säkerligen alla. Härmed är ock angifvet, att hvad som förekommer i denna afdelning skall i hufvudsak hafva pedagogiskt syfte. Ju bättre vi lära känna vår egen kyrka, reformationens moderkyrka, sådan hon under 16:de århundradets reformation framträdde ur den påfviska villfarelsen i förnyad gestalt — "den gamla, Guds heliga kyrka", desto högre uppskatta vi henne. Häri ligger ock den sanningen, att ju bättre vi lära känna vår egen synod — den svenska lutherska kyrkan i Amerika — och denna vår kyrkas vidtomfattande verksamhet, desto högre skola vi värdera henne, och villigt och målmedvetet deltaga i hennes betydelsefulla arbete. J. G. D.

Vårt arbetsfält — Augustana-synoden.

Innan vi till behandling upptaga någon särskild gren af vår kyrkas verksamhet, vilja vi fatta Augustana-synoden med dess verksamhetsfält i sikte. Vi böra alltid vara medvetna om hvar vi äro och så mycket som möjligt känna det fält, där ett visst arbete skall utföras. För de flesta af de äldre och för en del af de yngre torde nedanstående framställning vara obehöflig; men det finnes många yngre och icke så få äldre, för hvilka Augustana-synoden är ett jämförelsevis dunkelt begrepp. Vi sakna därför icke anledning att lämna en kort öfverblick af vårt arbetsfält, och för att känna detta fält, böra vi känna Augustana-synoden.

AUGUSTANA-SYNODENS STIFTELSE OCH NAMN.

Strax efter sin ankomst till Amerika trädde våra fäder med sina här i landet upprättade församlingar i kyrklig förbindelse med The Evangelical Lutheran Synod of Northern Illinois, hvilken stiftades 1851.[1]) Denna synod utgjordes af Rock River-konferensen, som hufvudsakligen bestod af amerikaner och tyskar, Chicago-konferensen, som hufvudsakligen bestod af norskar, och Mississippi-konferensen, som bestod af svenskar. De svenska och norska konferenserna, hvilka hade många gemensamma intressen, höllo också gemensamma möten; ett sådant hölls af dem i Waverly, nuvarande Leland, Illinois, den 3 okt. 1855, då de, alldenstund behofvet af präster bland dem var mycket stort, beslöto att sända en man till Sverige och Norge för att där, om möjligt, förmå kristligt sinnade präster och studerande att resa till Amerika och där deltaga i den kyrkliga verksamheten. Vid Illinois-synodens möte i Waverly den 4—8 oktober samma år ändrades dock detta beslut så, att en skandinavisk professur skulle upprättas vid synodens läroverk, Illinois State University i Springfield, Ill. Till innehafvare af denna professur valde de svenska och norska konferenserna på gemensamt möte i Rockford, Ill., den 26, 27 sept. 1857 enhälligt pastor L. P. Esbjörn, hvilken tillträdde sin befattning som teologie professor vid sagda läroverk 1858. Därmed var såväl svenskarnas som norskarnas högre skolverksamhet begynd, och hvilken oväntad utveckling ha icke de båda brödrafolken, af samma nordiska ursprung, sedan dess fått glädja sig åt, både med hänsyn till sin skolverksamhet och sitt kyrkliga arbete för öfrigt.

Utan att här ingå på någon bevisföring, är det dock tämligen klart, att Evangelical Lutheran Synod of Northern Illinois såsom synod icke ägde den fasthet i den lutherska bekännelsen, som våra svenska och norska samfundsfäder i detta land satte såsom ett oeftergifligt kraf på en luthersk synod. Detta föranledde brytning inom synoden, och den 23—27 april 1860 höllo svenskar och norskar, nu "de förenade Chicago-Mississippi- och Minnesota-konferenserna", sammanträde i svenska lutherska kyrkan i Chicago, hvarvid bland annat beslöts: "2) att vi, skandinaviska präster och menigheter, som hittills varit förenade med den Evang. Lutherska synoden af Norra Illinois, härmed fredligen utträda från vår kyrkliga förening med nämnda synod, och att vår konferens' ämbetsmän vördsamt meddela nämnda synods president underrättelse om detta vårt utträdande"; "3) att vi härmed bestämma att tisdagen den 5 nästkommande juni kl. 3 e. m. sammankomma uti norska ev. luth.

1) "Several Scandinavian pastors were present and took part in the organization." Augustana College Catalogue 1889—1890. Om pastor L. P. Esbjörn, som anlände till Amerika 1849, var närvarande, är undertecknad obekant. Pastor Tuve Nilsson Hasselquist anlände till Amerika 1852.

kyrkan i Clinton, Rock co., Wisconsin, för att stifta en synod, och en kommitté af tre utnämnes för att utarbeta en konstitution, som vid nämnda sammankomst skall framläggas till antagande." Pastor T. N. Hasselquist, som invalts till ordförande (O. Andrewson, sekr.) vid detta möte utnämnde därefter prof. L. P. Esbjörn, pastor P. Anderson och Andrew Nielsen Testal till konstitutionskommitté.

På utsatt tid den 5 juni 1860 tågade svenska och norska prästmän och lekmän och andra medlemmar upp till den norska lutherska kyrkan i Jefferson Prairie, en gammal norsk koloni, fem mil från järnvägsstationen Clinton, Rock co., Wis., i syfte att stifta egen luthersk synod. Mötet började med gudstjänst, hvarvid pastor Tuve Nilsson Hasselquist från Glimåkra, Skåne, nu pastor i Galesburg, Ill., predikade öfver Uppb. 2: 1—7 med ämne: *Vårt arbete, vår fara och vår seger.* De vid mötet närvarande prästmännen och lekmannaombuden voro:

Prof. L. P. Esbjörn.
Pastor T. N. Hasselquist, delegat P. Palmquist.
Pastor P. Anderson, delegat B. Olsen.
Pastor O. Andrewson, delegat Chr. Newhouse.
Pastor O. C. T. Andrén, delegat N. Dahlgren.
Pastor Erl. Carlsson, delegat Sven Olson.
Pastor Jonas Swensson, delegat J. Nyman.
Pastor M. F. Håkanson.
Pastor O. J. Hatlestad, delegat S. Gabrielson.
Pastor P. A. Cederstam.
Pastor E. Norelius, delegat Johan Jonasson.
Pastor A. Andreen, delegat J. Erlander.
Pastor P. Asbjornsen, delegat K. A. Bringheim.
Pastor L. H. Norem.
Pastor P. H. Pederson, delegat O. H. Hanson.
Pastor P. Beckman, delegat J. Engberg.
Pastor P. Carlson, delegat O. Paulson.
Pastor J. P. C. Borén.
Pastor H. Olson.*)
Pastor N. Olsen.*)
Pastor C. A. Hedengran.*)
Pastor O. Sheldahl.*)
Pastor Gust Peters.*)
Pastor John Pehrson.*)
Pastor John Johnson*), delegat C. Sköld.
Pastor A. Jacobson.*)
Kommissionär från Fox River-settlementet: P. H. Osmundson.

Af rättvisa mot våra norska trosbröder hafva vi anfört hela listan på de vid organisationsmötet närvarande, och icke blott det, ty här rådgjorde svenskar och norskar med hvarandra om gemensamma lifsintressen, sina högsta angelägenheter både med hänsyn till sig själfva och sina efterkommande i det nya landet. Ett folk utan Guds rike, ett folk utan församlingsgemenskap, ett folk utan nådemedlens bruk, är ett sjunkande, ett förloradt folk. Detta gäller sedan också individen, ehvad han är ung eller gammal. Efter den gemensamma gudstjänsten beslöts enhälligt "att vi nu organisera oss till en Skandinavisk Ev. Luth. Synod." Därpå valdes pastor T. N. Hasselquist till synodens förste president, pastor O. J. Hatlestad till sekreterare och hr A. A. Klove till skattmästare. Dagen därefter antogs synodalkonstitution.

Den första artikeln i denna konstitution har följande lydelse: "Denna synod skall kallas den Skandinaviska Evangelisk Lutherska Augustana-synoden i Nord-Amerika, eller, korteligen, Augustana-synoden, och detta namn skall aldrig förändras*)" För så vidt mitt minne icke sviker mig, var det pastor Norelius, som gaf uppslag till namnet *Augustana.* Som bekant är namnet hämtat från *Confessio Augustana,* det latinska namnet på den *Augsburgiska bekännelsen,* som af lutheranerna framlämnades på det betydelsefulla mötet i Augsburg 1530. I själfva sitt namn har därför Augustana-synoden slutit sig till denna den lutherska kyrkans, ur kyrkohistorisk synpunkt sedt, grundläggande bekännelse.

Genom sin fasthet i den lutherska bekännelsen hade dessa våra fäder aflagt en protest mot löshet i bekännelsen och gjort en kraftig insats till befordrande af den bekännelsetrohet som sedan dess alltmer gjort sig gällande inom den lutherska kyrkan i Amerika. Hvad svenskar och norskar åstadkommo i och med synodens stiftande har också under årens lopp i betydlig mån inverkat, nu än i det tysta, på kyrkorna i de båda moderlanden.

Våra synodalprotokoll (referat) visa att *före* synodens stiftelse funnos följande svenska lutherska församlingar i Amerika: New Sweden, Iowa, stiftad 1848; Andover och Moline, Ill., stiftade 1850; Galesburg, Ill., 1851; Knoxville, och Wataga, Ill., Immanuel, Chicago, Ill., Geneva, Ill., 1853; Princeton, Ill., Altona, Ill., Första, Rockford, Ill., Chisago Lake, Minn., Scandia, Minn., Första, St. Paul, Minn., och Chandlers Valley, N. Y., år 1854; Vasa, Minn., och Red Wing, Minn., 1855; Geneseo, Ill., Bergholm (Munterville), Iowa, och Jamestown, N. Y., 1856; Pecatonica, Ill., La Porte, Ind., Cannon River, Minn., St. Peter, Minn., 1857; Porter, Ind., Attica, Ind., Spring Garden, Minn., Scandian Grove, Minnesota, West Union, Minn., Vista, Minn., Götaholm, Minn., och De Kalb, Ill., 1858; Swedona, Ill., Burlington, Iowa, Madrid, Iowa, och Stratford, Iowa, år 1859 — alla då hvad åldern beträffar "minderåriga", alla utom en under tio år och några knappast 1-åriga. Men äfven de blefvo äldre med åren, och vi se numera tillbaka på dem såsom synodens moderförsamlingar. Gifva vi akt på, hvar dessa församlingar äro belägna, se vi hvart den tidens svenska utvandrareström till Amerika hufvudsakligen tagit vägen. "Siffror", säges det, "äro torra", men ofta äro de mycket gifvande, och den som vill studera den svenska utflyttningen till Amerika till

*) Prästvigda vid mötet söndagen den 10 juni.

*) Då sedermera ordet *Skandinaviska* vid revidering ströks, förorsakade det icke ringa meningsutbyte.

närvarande tid, den, som vill se, hur vårt svenska folk så småningom spridt ut sig på Amerikas prärier, in i dess skogar och städer, den som vill se hur denna underbara svenska folkvandring skjutit fram hufvudsakligen mot väster, nordväst och i norr, in i Canada och upp i Alaska, men äfven mot söder, t. ex. Texas och Florida, kan få en ganska tydlig och rent af öfverväldigande framställning därom genom att studera Augustana-synodens församlingars stiftelseår, angifna i synodens hvarje år utkommande synodalreferat. Denna underbara ström har Augustana-synoden följt med korsets predikan på fädernas tungomål och därvid uträttat stora ting i andligt och kyrkligt, i intellektuellt, materiellt och allmän-borgerligt hänseende.

Hafvande kastat en flyktig blick på vår synods moderförsamlingar, önska vi ock se en skymt af "våra fäder", som bodde i och betjänade dessa församlingar såsom pastorer eller voro deras förtroendemän vid det viktiga mötet. Många af oss minnas med tacksamhet åtminstone åtskilliga af dessa fäder. Jag känner mig frestad att teckna bilden af dem, som jag lärt känna, och så, som jag lärt känna dem — män, präster från topp till tå, inte kaffekalas-gubbar, eller penninge-föreningsväsens-program-ryttare, utan helt enkelt män, svenske män, prästmän och lekmän. Hur gamla voro dessa fäder vid synodens stiftelse och hvarifrån hade de kommit? Låtom oss se:

A. *Prästmän.*

I. I Sverige prästvigda.

1. Här se vi den äldste ibland dem, pastorn och professorn L. P. Esbjörn, född i Delsbo, Hälsingland, 1808, prästvigd 1832, förmodligen i Uppsala, af ärkebiskop Carl von Rosenstein, ankom till Amerika 1849, vid synodens stiftelse 52 år gammal.

2. Pastorn och synodalpresidenten Tuve Nilsson Hasselquist, om hvilken någon i Sverige lär ha yttrat, att han var en af vår tids största svenske män, och hvilken redaktören för *Allsvensk Samling* nyligen framställt såsom en af de mest framstående utlandssvenskar, född i Ousby, Skåne, 1816, prästvigd i Lund 1839 af biskop Faxe, ankom till Amerika 1852, vid synodens stiftelse 44 år gammal.

3. Pastor Erland Carlsson, född i Elghult, Småland, 1822, prästvigd i Växiö 1849, ankom till Amerika 1853, vid synodens stiftelse 38 år gammal. — Sedermera synodalpresident.

4. Pastor Jonas Swensson, född i Wedhult, Småland, 1828, prästvigd i Växiö 1851, ankom till Amerika 1856, vid synodens stiftelse 32 år. Sedermera synodalpresident.

5. Pastor O. C. T. Andrén, född i Malmö 1824, prästvigd i Sverige, kom till Amerika 1856, vid synodens stiftelse 36 år.

II. I Amerika prästvigda före synodens stiftelse.

6. Pastor M. F. Håkanson, född i Ronneby, Blekinge, 1811, prästvigd i Galesburg, Ill., 1853, vid synodens stiftelse 49 år.

7. Pastor P. A. Cederstam, född i Glimåkra, Skåne, 1830, ankom till Amerika 1853, prästvigd i Dixon, Ill., 1856, vid synodens stiftelse 30 år gammal.

8. Pastor E. Norelius, född i Hassela, Hälsingland, 1833, ankom till Amerika 1850 (året efter Esbjörn och två år före Hasselquist), prästvigd i Dixon, Ill., 1856, vid synodens stiftelse 27 år gammal. Sedermera synodens historiegraf och mångårig synodalpresident.

9. Pastor A. Andreen, född i Grenna, Småland, 1827, kom till Amerika 1853, prästvigd i Dixon, Ill., 1856, vid synodens stiftelse 33 år gammal.

10. Pastor P. Beckman, född i Enånger, Hälsingland, 1822, kom till Amerika 1856, prästvigd i Chicago 1859, vid synodens stiftelse 38 år.

11. Pastor J. P. C. Borén, född i Borås 1824, prästvigd i Chicago 1859, vid synodens stiftelse 36 år.

12. Pastor P. Carlson, född i Hjortsberga, Småland, 1822, ankom till Amerika 1854, prästvigd i Chicago 1859, vid synodens stiftelse 38 år.

III. Prästvigda i Jefferson Prairie synodens stiftelseår 1860.

13. Pastor H. Olson, född i Jämshög, Blekinge, 1831, ankom till Amerika 1852 (samma år som Hasselquist), vid synodens stiftelse 29 år.

14. Pastor C. A. Hedengran, född i Adelöf, Skåne, 1821 — uppgift om när han kom till Amerika saknas —, vid synodens stiftelse 39 år.

15. Pastor G. Peters, född i Åsheda, Småland, 1832, kom till Amerika 1859, vid synodens stiftelse 28 år.

16. Pastor John Pehrson, född i Jämshög, Blekinge (samma förs. som H. Olson), 1821, kom till Amerika 1854, vid synodens stiftelse 39 år.

17. Pastor John Johnson, född i Gnarp, Skåne, 1822, kom till Amerika 1851, vid synodens stiftelse 38 år.

B. *Lekmän.*

Vi hvarken vilja eller kunna förbigå våra lekmannafäder. Äfven dem vilja vi se i ansiktet så långt det medelst några få uppgifter låter sig göra. Och äfven härvidlag äro vi särskildt intresserade i deras ålder vid synodens stiftelse.

1. P. Palmquist, ombud från Galesburg, Ill., född i Oppmanna socken, Kristianstads län, 1831, kom till Amerika 1856, vid synodens stiftelse 29 år gammal.

2. Nils Dahlgren, ombud från Moline, Ill., född i Skifarp, Malmöhus län, 1832, kom till Amerika 1854, vid synodens stiftelse 28 år gammal.

3. Sven Olson, ombud från Chicago, född i Näsum, Blekinge, 1834, kom till Amerika (från Jämshög, liksom pastorerna H. Olson och John Pehrson) 1854, vid synodens stiftelse 26 år gammal.

4. J. Nyman, ombud från Andover, Ill., född i Lanaskede, Småland, 1821, kom till Amerika 1852 (samma

år som Hasselquist och H. Olson), vid synodens stiftelse 39 år gammal.

5. Johan Jonasson, ombud från Attica, Ind., född i Grenna församling, Småland, 1815, ankom till Amerika 1853 (samma år som pastor Carlsson), vid synodens stiftelse 45 år (äldst bland lekmännen).

6. J. Erlander, ombud från Rockford, Ill., född i Slätthög församling, Småland, 1826, ankom till Amerika 1854, vid synodens stiftelse 34 år.

7. Jonas Engberg, ombud från Cannon Falls och Spring Garden, Minn., född i Bergsjö förs., Helsingland, 1837 (hade studerat vid Hudiksvalls högre elementarläroverk, liksom hans kusin, pastor E. Norelius), ankom till Amerika 1854, vid synodens stiftelse 23 år, den yngste af mötets deltagare.

8. Ola Paulson, ombud från East och West Union svenska församlingar, född i Norge (fadern norrman, modern svenska). Uppgift om födelseår och året för hans ankomst till Amerika saknas. Han blef löjtnant i amerikanska inbördeskriget och sedermera präst.

9. Carl Magnus Sköld, ombud från Princeton, Ill., född i Östergötland. Uppgift om hans födelseår och året för hans ankomst till Amerika saknas.

Ofvanstående uppgifter om dessa "våra fäder" äro i många afseende intresseväckande. Aldrig kunde deras mödrar och fäder där hemma, då de vaggade dessa små smäländingar, skåningar, blekingar och hälsingar och hvad de alla voro, tänka, att de en gång i världen "skulle komma till Amerika och där organisera ett stort kyrkosamfund och att deras namn skulle tacksamt nämnas på båda sidor om Atlanten. De voro jämförelsevis unga män, en af lekmännen var endast 23 år. De voro män, som inte glömt sin barndoms Gud och sin fäderneskyrka. De stoppade inte sina prästbetyg i sina koffertar för att låta dem ligga där och gulna och för att i fall de glömde det, veta när och hvar de voro födda samt ha intyg på, att de voro vaccinerade.

De hade uppenbarligen behof af församlingsgemenskap, ville ha Guds ord rent predikadt ibland sig och ha sakramenten skriftenligt förvaltade. Den äldste ibland dem alla var endast 52 år och ansågs visserligen inte för gammal att vara teologie professor. Synodalpresidenten var endast 44 år, men mig veterligt har ingen anklagat honom att han var för ung för sitt maktpåliggande värf. Och pastor O. C. T. Andrén, endast 36 år gammal, fick synodens uppdrag att resa till Sverige i synodens intresse. Han reste, och han fullgjorde sitt uppdrag på ett för honom själf och för synoden hedrande sätt. Ett annat, som icke kan undgå vår uppmärksamhet, är att de voro så godt som nykomlingar allesamman. Gifven akt på årtalen, då dessa fäder, särskildt lekmannafäderna, kommo hit till landet. Ett annat, som väcker vår uppmärksamhet, är att de vid stiftelsemötet prästvigda voro jämförelsevis till ålders komna män. Och hur ha icke dessa män fått kämpa sig fram till det föresatta målet, och hvilka lifserfarenheter, andliga och timliga, ha de icke fått göra! Ett annat, som kanske ligger litet djupare och därför icke så i ögonen fallande, är de från moderkyrkan i Sverige komne prästernas inflytande. Känna vi någorlunda The Evangelical Lutheran Synod of Northern Illinois, med hänsyn till dess bekännelseståndpunkt, och känna vi bekännelsefastheten hos de här i landet dels före och dels vid Augustana-synodens stiftelse prästvigda, blir de i svenska kyrkan prästvigdas inflytande med hänsyn till fasthet i den lutherska kyrkans bekännelse tämligen tydlig. Härmed säges icke, att de här i landet före och de vid synodens stiftelse prästvigda icke skulle varit bekännelsetrogna, ifall de saknat dessa svenska prästers inflytande, ty de kände den lutherska kyrkan från sitt hemland och under sin längre eller kortare studietid ha de säkerligen vunnit allt djupare insikt i den lutherska bekännelsens bibelenlighet, och dock är det inflytande en Esbjörn, en Hasselquist, en Erl. Carlsson, en Jonas Swensson, en O. C. T. Andrén utöfvade påtagligt. Det var också bland dem alla enhet i tro, lära och bekännelse och däraf härflytande inbördes broderlighet och förtroende.

Augustana-synodens läroartikel.

Härom behöfva vi i detta sammanhang inte säga många ord. Vi ha redan sett att synoden redan vid dess stiftelse genom antagandet af namnet *Augustana* slutit sig till den lutherska kyrkans stora bekännelse på mötet i Augsburg 1530, samma bekännelse som det svenska folket antog på det icke allenast för Sverige utan för den kristna världen och därutöfver betydelsefulla Uppsala möte 1593 och efter hvars antagande mötets ordförande, Nicolaus Petri Bothniensis, utropade: "Nu är Sverige blifvit *en* man, och alla hafva vi *en* Gud!"

Den läroartikel som vid synodens stiftelse antogs, har följande lydelse:

"Såsom allmänt kristlig, och särskildt såsom Ev. Luthersk, erkänner denna synod, att den Heliga Skrift såsom Guds uppenbarade ord, är den enda ofelbara regeln och rättesnöret för människors tro och lefverne; samt fasthåller och bekänner ej allenast de tre äldsta symbola (det Apostoliska, det Nicenska och det Athanasianska), utan ock den oförändrade Augsburgiska bekännelsen såsom en kort, men sann sammanfattning af kristendomens hufvudläror, förstådd i enlighet med den utveckling däraf, som de öfriga vår lutherska kyrkas symboliska böcker innehålla. Denna artikel får aldrig förändras."

På denna grund stodo våra fäder såsom en man. Denna läroartikel står oförändrad i våra författningar, i synodens konstitution, i de olika konferensernas konstitution och i hvarje församlings konstitution. Denna läroartikel måste också alla, som skola prästvigas inom synoden, egenhändigt underteckna, innan de vigas till präster. Med hänsyn till konferenser och församlingar utbytes naturligtvis ordet *"synod"* mot ordet *konferens* eller *församling,* allt efter som fallet är. Härvid kanske vi kunde påminna om, att emedan Luthers Lilla katekes

är en bekännelseskrift, vi därmed hafva den däri *mellan Döpelsens sakrament och Altarets sakrament förekommande framställningen "Om Skriftermål"* — syndernas bekännande och aflösnings erhållande.

AUGUSTANA-SYNODENS FÖRFATTNINGAR.

Detta ganska rika och gifvande ämne måste vi här endast vidröra i dess stora hufvuddrag. Den lutherska kyrkan har alltid lagt vikt vid lärans renhet. Ehuru läran och författningen beröra hvarandra och inverka på hvarandra, är läran det grundläggande. Kyrkan såsom en organisation, ett ordnadt samfund, kan inte vara författningslös. Att icke vår lutherska kyrka lagt eller lägger hufvudvikten vid författningar, kyrkoseder och bruk, visas däraf, att dessa inom olika länder och olika tider varit ganska olika, under det läran varit densamma. I reformationens hemland har förekommit olika kyrkoförfattningar. I Sverige ha vi den biskopliga styrelseformen. I Sverige är kyrkan statskyrka, i Amerika är den lutherska kyrkan frikyrka. Augustanasynoden har ock från Sverige fått erkännandet att vara svenska kyrkans dotterkyrka. Sveriges store kyrkohistoriker, biskop C. A. Cornelius, har gifvit Augustanasynoden följande erkännande: "Augustana-synoden ensam är i Amerika vår svenska församlings dotterkyrka"[*]). I den hälsningsskrifvelse, som svenska kyrkans biskopar sände till Augustana-synoden vid dess 50-årsjubileum (1910), heter det bland annat: "Det är för oss en rik anledning till glädje och tacksamhet, att synoden, som haft sin utgångspunkt i vår svenska kyrka och som är och alltjämt räknar sig för att vara en från denna härstammande dotterkyrka, alltfort orubbligt står fast på den gemensamma grundvalen: Jesu Kristi evangelium, fattadt i den renhet, i hvilken det träder fram genom den lutherska reformationen." Denna skrifvelse var undertecknad af 12 biskopar, bland dessa och först ärkebiskop J. A. Ekman.

Emedan den lutherska kyrkan är fri med hänsyn till yttre former, ha också seder och bruk ändrats från tid till tid, allt efter som behofven gjort sig gällande, dock med pietetsfull känsla för det historiskt berättigade, icke i strid utan harmoni med läran. Att en del människor, som inte veta hvad den lutherska kyrkan är, tala annorlunda, ändrar inte saken. Augustana-synoden antog vid sin stiftelse *synodal-författningsform.*

Synoden består af "präster och församlingar", icke af konferenser eller ens af församlingar, oafsedt prästämbetet. De båda höra tillsamman, och prästerna äro medlemmar af församlingen. Synoden väljer numera sina tjänstemän, president, vice pres., sekreterare och kassör för en tid af två år, men synoden håller möte hvarje år, och till medlemmar af sådant möte väljas af konferenserna en prästman och en lekman för hvart 1500-tal kommunikanter. Ämbetsmännens plikter äro i lag föreskrifna. Synoden är för närvarande indelad i 12 konferenser, hvilka välja sina egna tjänstemän och utföra sitt arbete enligt af synoden för en hvar af dem godkänd konstitution. Bestämmandet af hvilka skola vigas till präster, har synoden ensamt förbehållit sig, men de olika konferenserna kunna, om behofvet kräfver det, suspendera eller afsätta präster inom sitt område. Präster, som stå direkt i synodens tjänst, såsom synodens hemmissionsfält — områden som ligga utanför konferensens gränser, stå under synodalpresidentens och därmed synodens öfverinseende. Konferenserna hålla årliga möten, vid hvilka hvarje församling äger säte och stämma medelst af församling valdt ombud. Hvarje konferens ("stift") är delad i så kallade missionsdistrikt ("kontrakt"), hvilka välja sina egna tjänstemän enligt konferenskonstitutionernas föreskrifter. Vädjan kan göras af församling eller enskild till högre rätt. Oaktadt allt detta torde det i praktiken här och där i församlingarna tendera minst sagdt till ett slags kongregationistisk styrelseform — och då får prästen inte sällan "sitta emellan". Mer än en präst har säkerligen mer än en gång känt sig sakna det samfundsstöd, som han i brydsam belägenhet skulle i sin samfundsgärning önskat. Våra prästerliga fäder voro inte biskopar i vanlig mening, och dock *är det tämligen tydligt att de på sin tid utöfvade biskoplig myndighet i god mening.*

NORRMÄNNENS UTTRÄDE UR AUGUSTANA-SYNODEN.

Då Augustana-synoden stiftades 1860 funnos bland norrmännen fyra lutherska samfund i Amerika, och endast några få pastorer och församlingar förenade sig med svenskarna. Deras antal förökades dock så småningom, och föreningen mellan norskar och svenskar fortfor att vara broderlig (Norelius). Midt i denna enighet och broderlighet låg dock det nationellt karakteristiska och det i kyrkligt afseende fäderneärfda. Åtskilliga norrmän började påyrka att den norska kyrkohandboken skulle oförändrad användas, och härom uppkom strid i de norska församlingarna. De voro alla eniga i läran, men började att skilja sig i kyrkobruk. Emedan den lutherska kyrkan inte beror på kyrkobruk och kyrkoceremonier, ville svenskarna inte blanda sig i denna strid och de läto också norskarna förstå, att de betraktade bruket af kyrkohandbok, prästdräkt och ceremonier såsom hörande till den kristliga friheten, på samma gång "de ingalunda ville beprisa benägenheten att bortkasta de från fäderna ärfda kyrkobruken för nya af reformert tendens" (Norelius). På mötet i East Union, Minn., 1868 framlämnades en begäran att synoden skulle delas mellan norskar och svenskar. Följden häraf blef, att ett utskott tillsattes att utarbeta förslag i sådant syfte. På synodalmötet i Andover 1870 beslöts också, att synoden skulle delas i två själfständiga synoder, med hvar sina ämbetsmän, att den norska afdelningen skulle konstituera sig under namnet den Norsk-Danska Augustana-synoden, och att de två synoderna, den svenska och den norsk-danska, skulle så-

[*]) Minnesskrift Aug.-Syn., s. 411.

som grundade på samma rena lutherska lära och bekännelse, betrakta hvarandra såsom två systersynoder, hvilka stå i ett kärleksfullt förhållande till hvarandra, ömsesidigt understödja hvarandra och sända delegater till hvarandras möten. Flera norska församlingar hade dock delgifvit synoden, att de voro emot synodens delning. Dessa församlingar tillråddes af synoden att ansluta sig till den blifvande Norsk-Danska Augustanasynoden. Som bekant uppstod sedermera bland norrmännen flera i yttre afseende olika synoder, men de höllo i alla fall fast vid den lutherska bekännelsen, och därför ha de under senare år då de bättre lärt känna och förstå hvarandra, kunnat förenas till ett stort och kraftigt lutherskt kyrkosamfund. De hade gemensam trosgrund och därför kunde de med hvarandra återförenas.

Augustana-synodens tillväxt.

Augustana-synoden har sedan nått en af fäderna säkerligen icke anad tillväxt, en utveckling som angifver arbete, bön, uppoffring och uti allt Guds underbara ledning och välsignelse. Därför skola vi tacka och prisa honom för det myckna goda, som vi fått och som vi ha. Bristerna som förefinnas, ha kommit från oss. Detta skola vi erkänna och bekänna och utbedja öfver oss och vårt arbete Guds hjälp och ledning, och då skall det gå oss väl.

Följande uppgift angifver synodens tillväxt:

	Präster:	Församl.:	Kommunikanter:	Medl:
1860:	17	36	3,747	
1870:	46	99	16,376	26,322
1880:	146	311	39,979	71,904
1890:	308	611	78,295	145,073
1900:	454	888	118,149	196,490
1915:	692	1,207	187,578	274,859

Sistnämnda år utbetalade synoden för verksamhetens bedrifvande $2,207,404.44, allt samladt på ett år bland en gång fattiga svenska emigranter, men som hållit sig vid Gud och hans ord och därför blifvit rikligen välsignade andligen och lekamligen. "Gudaktigheten är nyttig till allt och har löfte om *detta lifvet* och *det tillkommande*". 1 Tim. 4: 8.

Augustana-synodens läroverk, barmhärtighetsinrättningar m. m.

Hvad som här förekommer under ofvanstående rubrik hör visserligen till Augustana-synodens tillväxt och utveckling, men utgör dock ett särskildt kapitel däri.

1. *Synodalinrättningar.*

1) Augustana College and Theological Seminary.

Vid synodens stiftelse beslöts att upprätta ett läroverk, som skall bära namnet *Augustana-seminariet* och för tillfället förläggas i Chicago. Detta läroverks början går dock några år före synodens stiftelse eller till år 1858, då professor L. P. Esbjörn tillträdde sin befattning som teologie professor vid Illinois State University i Springfield, Ill. Först vid synodens stiftelse beslöts dock att uppföra ett eget seminarium. Ur den vid mötet antagna läroverkskonstitutionen hämta vi följande:

"1 Art. Augustana-synoden skall upprätta och underhålla ett teologiskt seminarium, hvilket för närvarande förlägges uti staden Chicago, Illinois, och kallas Augustana-seminariet.

2 Art. Ändamålet med denna läroanstalt skall vara att uppfostra ynglingar till det heliga predikoämbetet uti lutherska kyrkan, i synnerhet för församlingar, som tillhöra Augustana-synoden, . äfvensom att uppfostra skollärare."

Seminariets början var ringa, men den var god, och på denna goda början har följt en ovanlig utveckling. 1863 flyttades det till Paxton och år 1875 till Rock Island, Ill. 1865 erhöll det sin oktroj (Special Charter) af statslegislaturen i Illinois med namnet *Augustana Seminary.* 1869 gjordes ett tillägg i sagda oktroj, enligt hvilken läroverkets namn skulle vara *Augustana College and Theological Seminary.* Förlidet år hade läroverket 647 studerande. Dess egendomsvärde uppskattades till $879,112.

2) Augustana Book Concern,

synodens förlagsverksamhet och bokhandel, Rock Island, Ill., och utgifningsort för synodens tidningar. Denna betydelsefulla inrättning utgaf 1914 (senast tillgängliga statistik) 198,000 ex. böcker, 30,250 broschyrer och traktater och en mängd tidningar. Dess egendomsvärde beräknas till $226,914.

3) The Ministerial Aid Fund (Understödskassan),

påbörjad år 1868, har f. n. $210,665 i tillgångar, lämnade förlidet år till 16 präster ett understöd af $2,133.26, samt åt 76 prästänkor och deras barn ett understöd af $11,861.33, tillsammans $13,494.59.

4) Immanuel Deaconess Institute, Omaha, Nebr.,

samt därtill hörande lasarett, diakonisshem, barnhem, samt hem för gamla och invalider, värderadt till $217,-688. En omfattande och betydande inrättning — men det kan ju ock i sin mån sägas om alla synodal- och konferensinrättningar. Forts.

Red. anm. Om huruvida Esbjörn var med vid Norra Illinoissynodens stiftelsemöte borde ingen stanna i tvifvelsmål. Därom har han själf redogjort i sin berättelse vid prästmötet i Upsala 1865, återgifven i Norelii historia (I: 788—91). Han infann sig där jämte ombud från sina församlingar och anslutning till synoden skedde i trots af en för dem otillfredsställande lärogrund, sedan synoden förklarat sig gärna vilja "medgifva de svenska församlingarna deras fulla gamla lutherska lära."

Att namnet *Augustana* föreslogs af pastor E. Norelius vid synodens stiftelse är ett faktum, som länge tillhört samfundshistorien. Uppgiften återfinnes i "The Augustana Synod 1860—1910" och flerstädes för öfrigt. E. W. O.

Biskop Nils J. Lindström.

IN MEMORIAM.

ÖDSBUDET af den 12 oktober väckte sorg i vida kretsar, ty med biskop Lindström bortgick en af den svenska kyrkans mest betydande män. Då vi i detta nummer återgifva hans bild, må ock med några ord erinras om hans lifsgärning.

Såsom så många af vår kyrkas märkesmän hade Lindström utgått från ett anspråkslöst hem. Hans fader var kantor och organist i Borrby i Kristianstads län, där Nils föddes den 28 december 1842. Såsom student ägnade han sig först åt klassiska språk. Sedan han tagit filosofie doktorsgraden, öfvergick han till teologiska fakulteten och prästvigdes 1874. Redan två år därefter utnämndes han till kyrkoherde. Såsom sådan verkade han i ett par årtionden och förvärfvade under tiden stort anseende såväl för teologisk lärdom som för praktisk duglighet. År 1889 blef han kontraktsprost, och när biskopsstolen i Växiö blef ledig, erhöll Lindström första förslagsrummet och utnämndes i enlighet härmed till chef för Växiöstiftet år 1894.

FRAMLIDNE BISKOP N. J. LINDSTRÖM.

Så drog Lindström in i Esaias Tegnérs minnesrika Östrabo och har där utöfvat en omfattande och välsignelserik verksamhet. Hans stora administrationsförmåga har på mångfaldiga sätt tagits i anspråk. Han var ledamot i kommittéerna för granskning af folkskolans läroböcker och för stiftstyrelsernas omorganisation. Sedan 1909 deltog han i granskningen af den nya bibelöfversättningen, och det var under denna sysselsättning, som döden träffade honom. Liksom hans vän biskop Billing var Lindström en stridbar man af konservativ läggning och på samma gång en ovanligt rikt utrustad, gedigen personlighet. Såsom andlig vältalare var han af ingen samtida öfverträffad och detta ej blott genom formens glans utan ock genom det rika andliga innehållet i hans tal. Biskop Lindström var en af de gestalter, som lämna ett kännbart tomrum efter sig. Det torde ej blifva lätt att fylla hans plats. E. G.

En värdesättning.

Att en sådan man mycket flitigt togs i anspråk vid lösandet af allahanda kyrkliga uppgifter faller af sig självt. Med frimodig tro och gladt mod gaf han ock sin kraft, i brinnande kärlek till kyrka och folk. Och en skönare död kunde han väl knappast ha utbedt sig än döden midt under gärningen, innan ännu kraft eller omdöme märkbart försvagats, och på en tidpunkt då han redan kunde begynna att skönja afslutningen på tvenne stora verk, åt hvilka han ägnat en stor del af sin tid under de sista åren, nämligen bibelöfversättningsarbetet och arbetet på en lärobok i kristen tros- och sedelära.

Värdet af den hädangångnes insatser i dessa såsom ock i andra offentliga värf beror i väsentlig grad därpå, att för honom alla uppgifter, vare sig de voro af vetenskaplig, kyrklig eller kyrkopolitisk natur, voro uppgifter för karaktären. Hans vetenskapliga begåfning var imponerande, men det som hos honom såsom vetenskapsman gjorde det starkaste intrycket var dock den omutliga redbarheten och den aldrig svikande sakligheten. Gripande var i hans bibelforskning den oböjlighet, hvarmed han, utan att se till höger eller vänster, hänsynslöst sökte efter meningen i det som skrifvet stod och fasthöll och försvarade den mot allt som syntes honom innebära ett inläsande af egna meningar i ordet, allt som syntes honom innebära en sammanblandning af bibeltolkning och dogmatik. Detta äkta evangeliska drag i hans teologiska forskning var på ett skönt sätt paradt med den lika mycket om intelligens som om karaktär vittnande förmågan att utan knot böja sig för skäl och kunna uppgifva egna meningar.

Det har talats mycket om biskop Lindströms konservativa läggning. Det finnes en konservatism för konservatismens egen skull, hvilken i regel beror på antingen fel i intelligensen eller trånghet i karaktären. En sådan konservatism var främmande för biskop Lindström. I hans teologiska forskning och uppfattning var det icke konservatismen som mest föll i ögonen, utan snarare en förundransvärd liberalism i bästa mening, som dels hade sin rot i hjärtats frisinthet, dels i en underbar förmåga att fatta de religiösa verkligheterna i deras djuppunkter och hålla dem fast i deras väsentliga innebörd, utan bundenhet af tillfälliga formuleringar. Äfven häri röjde han det skarpt markerade lutherska kynne som äfven i öfrigt utmärkte honom såsom ett grunddrag i hans väsen. Och detta lutherska kynne var så ett med hans personlighet, att det kan sägas vara långt mera än en tillfällighet att han i sin teologi just gjort Luther, såsom ock Paulus, till speciella föremål för sin forskning.

JOH. LINDBLOM.

Sångerskan.

AF LEONARD STRÖMBERG.

SÅ är hon då gången, den gamla sångerskan! Det kunde kanske vara på tiden, ty rösten började allt fallera, och för resten är det just ingen förlust för världen."

"Det är allt mer än en, som kommer att sakna henne. Värst blir det för hennes man, ty hon var honom så gränslöst kär", svarade Waldén, i det han flyttade sig fram till fönstret. Vi andra skrattade, ty den åsyftade sångerskans rykte hade icke just varit det bästa.

"Hon var kanske inte stort sämre än andra af hennes klass, men de äro alla dåliga", anmärkte Fröberg, som alltid varit mera intresserad af skandal än af sång.

"Du misstager dig betydligt om du tror det", inföll Waldén åter. "Äfven bland den sortens folk finns det ypperliga personligheter, riktigt storslagna karaktärer, och jag anser fru Halder hafva varit en af dem. Hon var en hjältinna."

Fröberg skrattade på nytt och yttrade retsamt:

"Om du håller på länge, så bli väl alla aktriser och sångerskor och dylika riktiga dygdemönster."

"Icke just det, ty bland dem, såväl som bland andra klasser, finns det dåliga karaktärer, men jag håller före, att vi oftast döma litet förhastadt, då det gäller den sortens folk, hvarom nu är fråga."

"Men fru Halder *var* ett dygdemönster förstås."

"Alldeles; det var hon."

"Hur kan du bevisa det då? Hela världen talar på annat sätt. När blef du den orättvist bedömda dygdens försvarare?"

"Jag har alltid varit det, då jag haft anledning, såsom jag nu har."

"Men, käre bror, hennes rykte var rysligt dåligt."

"Ja, det var mycket dåligt bland somligt folk, men man har ljugit om henne."

"Nå så bevisa det då."

"Gärna. Jag skall berätta hennes historia i all korthet, och sedan kan du själf döma."

"Bravo!"

* * *

Den unga baronessan von Momer var lika mycket känd för sin härliga röst som för sin skönhet, och i sällskapslifvet var hon på sin tid den förnämsta stjärnan. Hennes far, en stolt och egensinnig herre, drömde för sin dotter en lysande ställning, och han hade ju både orsak och rättighet därtill. Den unga baronessan hade många beundrare och många täflade om hennes ynnest, men hon förblef kall för dem alla, Hon spelade och sjöng och utvecklade sin röst på det mest storslagna sätt; men föga anade hon väl då, att hon en gång skulle fara kring världen och förtjäna sitt bröd med sin sång.

En sommar hade hon en ung, mycket blygsam men skicklig lärare vid namn Julius Halder. Han var en romantisk drömmare, lefde för sin musik och för poesien och var mycket omtyckt för sitt vänliga, blygsamma sätt. Hela sommaren stannade han vid baronens stora gods, det var på samma gång hvila och arbete för honom, och han kände sig lycklig. Det var den sommaren han lärde sig älska Doris von Momer, och den sommaren han vann hennes unga hjärta. Kanske var det sympatien mellan dessa båda svärmiska och poetiska naturer som kom kärleken att flamma upp. Baronen såg ju, att de voro mycket i sällskap, att Halder utöfvade ett slags inflytande på hans dotter, men det bekymrade honom föga, han hade redan bestämt hennes bana. Den unge grefve P. skulle bli hennes make. Att han var en hjärtlös man, en utsväfvande ung sälle, det frågade han alls icke efter, det betydde så litet. Och att Doris icke skulle hafva det minsta att invända mot partiet, det var han fullt öfvertygad om.

När hösten kom, och familjen skulle återvända till staden, hade Julius Halder vunnit den unga baronessans hjärta och tro, och han var gränslöst lycklig.

"Jag vet, att du blir mig trogen, äfven om jag icke har en lysande titel att bjuda dig, utan leder dig till ett mera obemärkt lif", sade han och kysste hennes hand.

"Hvad som än månde komma, så är jag din. En titel väger litet emot karaktärens renhet och ett ädelt hjärtelag."

"Tack, min älskade, för dessa ljufva ord. De göra mig lyckligare än ord kunna uttala."

I staden fortsatte han en kort tid att undervisa henne, men då baronen efter hand började få en aning om, att de unga höllo af hvarandra, afbrötos lektionerna helt tvärt. De lyckades dock mötas en kväll, och då öfverlades allvarligt om framtiden.

"Tror du det lönar sig för mig att gå till din far och anhålla om din hand?" frågade han.

"Om det lönar sig är svårt att säga, men du bör dock göra det, och sedan du gjort det, kunna vi närmare bestämma. Hvad han än säger, så är jag din."

Redan nästa dag uppvaktade Halder baronen. Denne mottog honom på ett sätt, som ingaf föga hopp.

"Hvad har ni att erbjuda en baronessa von Momer?"

"Min kärlek, herr baron, och en redlig mans arbete för den han älskar."

"Jo, jag skulle vilja se Doris nöjd med det. Ni bör vara millionär, min herre, om ni söker en sådan maka som hon. Är ni inte det, så har ni inte råd att gifta er."

"Om man älskar, så bli anspråken mindre."

"Bara prat. Ni saknar alla förutsättningar, herre. Men jag skall likväl tala med min dotter, och om en vecka skall ni få mitt svar."

"Jag tackar er, herr baron."

Nästa dag var en större festlighet hos grefve P. Baronen var naturligtvis där med sin familj. Den unge grefven ägnade Doris sin varmaste hyllning, och han passade på att förklara henne sin kärlek, då de under en dans gingo ut i vinterträdgården. Denna hans förklaring var hetsig, pockande och gjord med en sådan visshet om seger, att det hördes i hvarje ord. Men svaret blef ej till belåtenhet.

"Gör mig icke ledsen, baronessa, ni måste dock bli min. Jag älskar er till vansinne, och er far har gifvit mig sitt löfte."

TRONSKIFTET I ÖSTERRIKE.

© Int. Film Service, N. Y.

Vid kejsar Frans Josefs nyligen timade frånfälle efterträddes den åldrige monarken af en ung man om tjugonio år, ärkehertig Karl Frans. Tronföljaren förmälde sig mot kejsarens vilja med prinsessan Zita Maria Josefa af Parma. Den allra nyaste kronprinsen är, som ses å familjeporträttet, klädd i kolt, medan lilla sessan ännu mår bäst vid sin mammas barm.

"Nu för tiden ger ingen far bort sin dotter utan hennes samtycke. Vi kvinnor äro fria nu."

"Men jag har trott, att ni hållit af mig."

"Det är misstag, jag kan icke göra det."

"Har ni något emot mig?"

"Ja, er karaktär är icke ren, det vet ni; och den man, med hvilken jag skall förena mitt öde, måste vara en ren karaktär."

Han var svarslös, ty han kände sig skyldig. De återvände in, och grefven fick tillfälle att tala med baronen.

"Var inte ledsen, min gosse, hon blir nog din, hur fri hon än tror sig. Det är ett svärmeri med i spelet, och det skola vi snart få bort."

"Hvem gäller det?"

"Den där halftokige musikläraren."

Grefvens blick mulnade, och han svor. Följande morgon inkallades Doris till sin far. Han såg hotfull ut.

"Grefve P. har anhållit om din hand, och eder förlofning eklateras om två veckor", sade han barskt.

"Det tror jag inte, pappa lilla. Jag underrättade honom i går kväll om, att han icke hade något hopp i det fallet."

"Men jag underrättade honom annorlunda, och här är min vilja lag."

"Icke när det gäller min framtid på det sättet."

"Du går väl icke i dårskap och drömmer om den där halftokige Halder?"

"Jo, det äger sin riktighet. Jag har gifvit honom min kärlek och mitt löfte, och det håller jag."

Baronen skrattade.

"Om två veckor, kom ihåg det, eklateras din förlofning med grefven."

"Aldrig!"

"Gå, det blir som jag säger."

En sen kväll omkring en vecka senare påträffades Julius Halder sanslös och blödande i en mörk gränd. Polisen lät föra honom till sjukhuset. Hans ena ben var afslaget, hans högra hand i det närmaste sönderkrossad, hans ansikte sönderskuret härs och tvärs, och han var i alla afseenden illa tilltygad. Det var med knapp nöd han kunde räddas åt lifvet.

Så snart Doris fick kunskap om olyckan skyndade hon till sjukhuset. Det var icke mycket hopp, förkunnade sköterskan, och den unga flickan var förtviflad. Men hon var lugn och bestämd också. Tåligt väntade hon, att han skulle bli så pass återställd, att hon kunde tala med honom, och när han blef det, försäkrade hon honom, att hur det än komme att gå, så förblefve hennes kärlek oförändrad. Hon fick veta, att han den dagen öfverfallet skedde fått ett bref från baronen, anmodande honom att komma och få svaret angående deras kärlek. Han tog genvägen genom den mörka gränden, och där blef han öfverfallen och misshandlad.

"Bara du blir frisk igen, så skall allting bli bra", tröstade hon honom sorgset men modigt.

"Jag blir aldrig bra, min älskling. Antagligen blir

jag en värdelös krympling för lifvet, säger doktorn. De ha amputerat tre fingrar på min högra hand, så att jag kommer icke att kunna spela mera. Ett vrak, en odugling, ingenting annat blir jag. Min älskade Doris."

Det var då storheten i hennes karaktär trädde i dagen.

"Och du tror, att jag är villig att återgifva dig friheten just för detta? Nej, Julius, om våra öden genom kärlek förenades förut, så äro de också förenade hädanefter. Skynda dig att bli frisk. Hoppas på ljusare dagar, och de skola nog komma. Jag är din för alltid."

Fadern förbjöd henne att gå till sjukhuset. Hon svarade icke men gick trots hans förbud. Han hotade henne på flera sätt, men det hjälpte icke. Grefve P. kom för att tala om förlofningen, men Doris förklarade, att hon redan var förlofvad, och att han alls icke hade något att hoppas.

"Om du icke lyder, Doris, så upphör du att räknas som min dotter, och du går arflös ifrån mitt hus."

"Jag är beredd att göra det, men att tvinga mig till äktenskap med grefve P. det går icke. Jag sade honom en gång, att hans karaktär icke var ren; den är ännu sämre nu; ty äfven om pappa skref brefvet, som narrade Halder ut, så var det grefven som lejde männen till öfverfallet. Jag vet det nog, och jag går hellre ut i världen och tigger mitt bröd, än jag förenar mitt öde med hans."

"Då lämnar du mitt hus", brusade baronen upp i vrede.

"Jag skall göra det."

Modern sökte öfvertyga henne om dårskapen i detta beslut, men det hjälpte lika litet. Hon samlade ihop sina tillhörigheter, sina egna penningar, och en vacker morgon, då snön föll tyst och sakta från himmeln, lämnade hon sitt hem för att icke mera återvända. Hos en för detta tjänarinna i familjen fann hon ett hem tills vidare. Hon besökte en teaterdirektör och anhöll om anställning. Han pröfvade hennes röst, fann den ypperlig och gaf henne plats vid sitt sällskap. När Julius Halder kom ut från sjukhuset, halt, med ena handen stympad och med de mest vanställande ärr i ansiktet, var det hon, som gick vid hans sida.

"Ack, Doris, låt mig gå min väg till någon vrå och dö, drömmande om den härliga kärlek du gaf mig. Gå din väg du, min älskling, och blif lycklig."

Då log hon så vackert.

"Julius, din väg är min väg, ty jag älskar dig. Jag har lämnat mitt hem och börjat arbetet för vår framtid, och vi skola bli lyckliga. Det är icke baronessan von Momer du gifter dig med, det är sångerskan Doris. Men som din hustru får jag ett godt namn igen."

Han lät öfvertyga sig af hennes kärlek, ty man öfvertygas lätt, då kärleken talar och lyckan ler emot en. Deras bröllop firades i all stillhet, och lyckan var deras del, trots det att grefve P. och hans vänner så godt som genast började smutskasta den unga sångerskans karaktär, och gjorde det så infernaliskt, att ryktet i många fall tycktes innebära sanning. Men för Halder och hans maka betydde det icke så mycket. De voro storsinnade nog att icke fråga efter ryktet i det fallet, och vänner hade de äfven, som trodde på dem. Det spreds genom pressen, att baronessan von Momer flytt med en usel musikant och gift sig med honom, därigenom dragande vanära öfver ett klingande och aktadt namn, och baronen gjorde intet för att vederlägga detta rykte. Men ett är säkert, fru Halder var en ädel och fin kvinna, och hennes kärlek till maken var hela tiden djup och varm och trogen. Utan ett ord till klagan bar hon det rykte världen gaf henne, då det gällde hennes moral. Hon var en hjältinna.

Grefve P. gifte sig snart med en annan kvinna, gjorde henne så olycklig som möjligt och plågade lifvet ur henne omsider, sedan han slösat bort hela hennes förmögenhet, ty själf hade han ingen. Nu går han som en afsigkommen stackare, men ännu har han väl knappt tystnat med sitt onda tal om den stora sångerskan Doris Halder.

Jag är viss om, att Halder är hjärtebruten öfver förlusten af sin älskling. Alla dessa åren har hon varit allt för honom, solen i hans lif, ja allt. Säg icke, att hon ej var god. Jag vet, att hon var det."

* * *

Waldén tystnade, just när tidningspojken kom in med aftontidningarna. Ingen sade något. Själfve Fröberg satt tyst. Han tog en tidning och öppnade den. Plötsligt gaf han till ett litet utrop.

"Hvad är det?"

"Halder är död."

"Han!"

"Ja, han blef funnen på knä vid hennes kista, död af ett brustet hjärta. Han måtte ha älskat henne oändligt."

"Såsom hon honom."

"Då var det blott två lyckliga själars återförening efter en kort skilsmässa."

Och så var det nog.

"Nu begrafvas de nog på samma gång. Jag förmodar vi gå till begrafningen", sade Waldén.

"Och bringa blommor åt henne, ty det är hon värd", svarade Fröberg, och det lyste något fuktigt i ögonvrån.

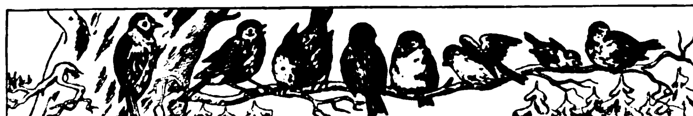

Nobelpriset åt Heidenstam.

I RADEN af Nobelpristagare har åter inskrifvits ett svenskt namn. Bredvid Svante Arrhenius, Klas Pontus Arnoldsson, Allvar Gullstrand, Nils Gustaf Dalén och Selma Lagerlöf har nu äfven Verner von Heidenstam intagit en plats bland de mänsklighetens store, som Alfred Nobels furstliga belöning kommit till del.

Redan när Heidenstam för tjugoåtta år sedan utsände sin första diktsamling, "Vallfart och vandringsår", var det klart, att Sverige fått en ny skald af verklig rang, och detta intryck endast förstärktes af hvad slag i slag följde efter. Det visade sig snart, att det ej blott var en ny man, som med honom uppträdde på skådebanan, utan ock ett nytt litterärt tidsskede. Den allvarstyngda realismens och naturalismens "gråväderstankar" jagades af honom på flykten och ersattes med solfylld österländsk fantasiprakt och eldig lifsglädje.

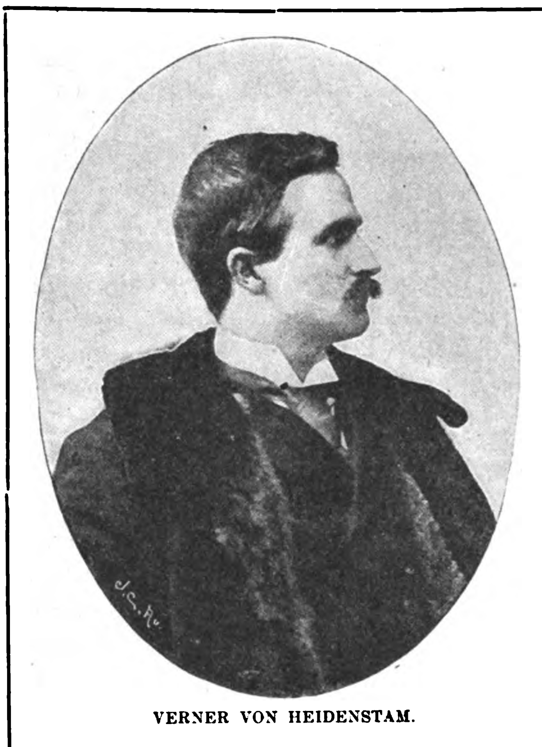

VERNER VON HEIDENSTAM.

Återkommen från en lång ungdomsvistelse i främmande länder slog han än fastare rot i hemlandets mark och fick en betydelse för fosterlandskänslans väckande och stärkande som ingen annan nu lefvande svensk man. I djupsinnig och formskön diktning har han besjungit vårt lands natur, framför allt den mystik, som döljer sig i Tivedsskogens mörker och i Vetterns oroliga böljor. Vår historia har han lefvandegjort genom skildring af några bland dess mest nationellt egenartade gestalter: "Karolinerna", "Heliga Birgittas pilgrimsfärd" och "Folkungaträdets" båda volymer äro tillräckliga redan de att gifva honom en plats för beständigt bland vår nationella litteraturs yppersta. Genom den lilla skriften om "Svenskarnas lynne" gaf han signalen till hela den uppryckning af vårt folks själfkänsla, som karakteriserar framför allt tiden efter 1905. Genom den historiska läseboken, "Svenskarne och deras höfdingar", åtog han sig och löste uppgiften att införa vår ungdom i vår svenska historias helgedom. Och slutligen skänkte han oss den dikt, som mer och mer artar sig att, understödd af Stenhammars härliga musik, varda de svenska högtidsfesternas nationalsång: "Sverige."

I ett af sina glänsande tal har Heidenstam om oss svenskar yttrat, att vi hos våra stora vilja märka, att det gifves ett gissel gömdt under rocken. "Rättare: vi vilja känna, att där inte finns någon fruktan för att till höger eller vänster slunga ut hvilken sanning som helst. Först då lyssna vi med tilltro." Hos Verner von Heidenstam har man vetat, att ett dylikt gissel aldrig saknats. Och om hans medborgare med tillfredsställelse mottagit underrättelsen om den utmärkelse, som nu kommit honom till del, beror det icke minst därpå, att de i honom städse funnit en sanningssägare, som försmått att begagna smickrets röst för att förvärfva sig popularitet.

Den sjudande jäsningstiden är nu förbi för skalden. I hans sista diktsamling, som utkom i fjol, röjer sig den fullt mognade lifserfarenheten och låter den gyllenklara höstens åldersvisdom ana sig:

Vis, o människa, det blir du först
när du hinner till de aftonsvala
höjders topp, där jorden öfverskådas.

Det låter som ett löfte, att skalden ingalunda tänker lägga lyran åsido, därför att åren skridit, och man vill gärna till det knyta en förhoppning, att dessa dikter skola bilda inledningen till en ny produktion af skalden af annat slag visserligen, men till sin innebörd lika rik som den, hvilken inleddes med "Vandrings- och vallfartsår".

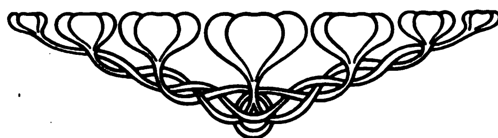

Relikvarium.

Fornt och färskt ur vår amerikahistoria.

AF ERNST W. OLSON.

I.

Eric Jansons epistlar till de Bishophillare.

DE flesta, som följt med vårt folks historia i detta land, känna till den hälsingländske sektstiftaren Erik Jansson (här skref han sig Eric Janson) och hans kommunistiska koloni benämnd Bishop Hill. Om den mannen och hans bedrifter har mycket skrifvits — en jämförelsevis omfångsrik litteratur har vuxit kring hans namn, dels i Sverige, dels i Amerika. Utan att söka uppräkna allt, kunna vi nämna: Erik-Jansismens historia af E. Herlenius, 1900; Erik Jansonisternas Historia (anonym), 1903; Erik-Jansismen i Helsingland (P. N. Lundqvist), 1845; "The Bishop Hill Colony" af A. Mikkelson, 1892; ett kapitel i "Svenskarne i Illinois" af C. F. Peterson och Eric Johnson, 1880, dito i "History of the Swedes of Illinois" af Ernst W. Olson, under medverkan af Anders Schön och Martin J. Engberg, 1908; en längre uppsats i Biografiskt Lexicon öfver namnkunnige svenske män, författad af Harald Wieselgren; samma uppsats återgifven med anmärkningar af Eric Norelius i De svenska lutherska församlingarnas och svenskarnas historia i Amerika, första delen, 1890. Vidare hör väl till Eric Janson-litteraturen hans egna skrifter, hvaraf föreligga en sångbok och en katekes samt fem ströskrifter tryckta i Sverige 1845, en handskrifven bönbok samt de af Eric Jansons bref som blifvit uppbevarade.

Af denne egendomlige mans skrifter har knappast något annat återgifvits än hvad hans efterföljare befordrat till trycket. Skälet härtill förstår man lätt, så snart man får se ett alster af hans penna. Vi skola dock för ovanlighetens skull ta mod till oss och här reproducera ett par af hans bref, hvari man skall finna en kanske mera träffsäker karakteristik af Eric Janson än någon annan skulle förmå teckna inom ett flerdubbelt drygare utrymme.

Situationen är denna. Eric Janson befinner sig i St. Louis, dit han säges ha flytt för att undgå en släktings mordiska anslag. Den senare, som hette John Rut (Ruth) eller Root och var gift med Eric Jansons kusin Charlotta Lovisa, hade af Janson på grund af ett förbehåll vid äktenskapets ingående, som J. ansåg starkare än själfva äktenskapsbandet, förbjudits att bortföra sin hustru och deras barn från Bishop Hill.

Därpå hade R. gång på gång med tillhjälp af kringboende folk sökt komma Janson till lifs samt hotat Bishop Hill med förstörelse. Under vistelsen i St. Louis synes Eric Janson ha haft mycket trassel med sina kreditorer — björnarna synas ha varit både många och glupska —, och just i nedan anförda tvenne bref får man en klar inblick i Jansons sätt att söka komma helskinnad ifrån dem. Han resonerar på samma sätt om de otrogna (alla som icke tillhöra hans sekt) som mormonerna om "hedningarna", nämligen att mot dem har man inga moraliska förpliktelser, och på denna gungande grund ställer sig Eric Janson, liksom mormonapostlarna, och läser upp Moseböckerna till sitt försvar.

I detta sammanhang kan anföras hvad Norelius på ett ställe omtalar, nämligen att flera af Bishop Hillkoloniens fordringsägare i St. Louis synas ha stått bakom Janson i dennes misslyckade försök att utverka en större gåfva från Jenny Lind under hennes uppträdande i St. Louis — allt i förstucken afsikt att få åtminstone något betaldt på sina räkningar.

De båda brefven, dagtecknade respektive den 17 och 20 april 1850, återgifvas här nedan absolut ordagrant och med bibehållande af författarens eget staf- och skrifsätt:

ERIC JANSONS BREF.

ST Lous D 17de A. 1850.

Älskande wänner!

Jag har förut sagt eder att min Lefnad har varit uti jord kulor och öde marker. och det var sant. men det är efven sant att jag nu är här uti denna stad. I veten att jag hafver sagt att jag kunde gå bort och Borga varor för flere tusende daler och att jag icke tviflade på skriften, som säger att Gud har men ni skornas egodelar ut i sina händer, och kan gif va dem till wem han vill: ja! Jag har *Rörd* utropat att Gud kan endra men ni skor nas tankar, och kan leda hjer tan såsom wato Bekar m. m.

Allt deta har jag här *rörd sett*, och ärfarit. Wi gaf oss här till känna huru vi hade flyt undan vara mördare. och omtalade huru Ruts säl skap hade ut Låfvat att för störa wåra hus och boningar m. m. Wi svor efven att det var sanning emedan det af sändes till Gubenörn i spring fil. det kom efven uti tidningen dagen efter vi svor. alle de som har hand lat med oss till förne blef förskräkta att vi skule för störas, och de följakteligen skule komma att sedera. war icke då mörk ret stort? *jo! det var mär en stort.* Men uti från detta mörker kom all vår gelp. d. ä. genom den för skräkel se som kom öfver dem så fek jag sätla all vår gamla skuld. och Och tog ut varor i från

detta mörker, för fyra tusen daler. Men detta var icke alt som kom ut i från mörkret: utan jag kunde nu taga för fyra tusen daler mära i från denna sta. Men jag tror icke att det vid detta tillfelle är Guds vilja. Är nu icke detta sket af Herrans kraft? så vät jag icke hvad som kan blif va ett under för wåra ögon? wiseligen är ett störe under sket en alt som nu nämnt är. nämligen att jag har här tagit ut kontan ta pengar i från för ut näm da mörker. men jag kallar det ena stort så väl som det andra.

Wänner! I väten att jag har till för ne blifvit dömd för mina predikningar om jordiska ting, och torde efven nu det jag skrifver blif va en orsak der till. Men jag är rörd öfver det som har hän och sket ut i dessa dagar och kan så ledes icke för tiga hvad herren hafver gjort med oss som tror. I hafven hedin i bland eder som kan vitna huru mörkt det var att få köpa lin frö. hälst då wi icke hade pengar. och den utsikt för att få pengar när hedin räste för vandlades samma dag uti mörker. wi gjorde lika väl ett förnyat för sök att köpa lin frö i från mester Blå. Men han svarade att det var sålt för En daler och sjuti fem sent B. och kunde icke för pengar sälja det. Linfrö blef här sedan hedin räste dyrare för var je dag. och efter jag såg att vi minst kan få 2 daler B. nästa år; så ar Beta de jag med all magt för att finna det. jag gek för leden måndag i från 6 till åtta mil, för att finna det. och slute ligen fan jag tvenne som hade att sälja. den ena hade tjugu B. och den andra om kring treti. den första ehuru lin frö var dålit kunde icke sälja för läger en 2 d. B. den andra låfva de för Endaler och sju siling. alt var att be tala kon tant. men då jag kom och ville taga den senares linfrö; så har han salt det till mester Blå. och efter som han sade så har han för bekantskap med Blå salt det för En daler och sex sjeling B. Då var mörk ret stort. men mit uti mörk ret gick jag till mester Blå och köpte ett hundra Bussil linfrö, för en daler och sexti fem sent B. huru nu han kunde sälja detta linfrö för läger pris En det nu är. Det vet jag icke på andra wegar än att Gud har gif vit ja cops och Israels synner en skat uti deras sakar. Bröder! waren mina efter följare uti denna sak. tag ut i från mörkret alt, hvad i Behöfven i Både det ena och det and ra Behofvet: ty eder himmel ske fader wät nog att alt sådant görs eder behof. — ja! om nu hafven tro så som ett senaps korn; så kan i göra alt hvad som heren vill att i göra skall. Men hvad jag säger till En det säger jag till alla, *waker* ja! jag säger ennu en gång waker och beder att i icke fallen uti frästelse. Ty jag wät väl att sattan har Begärt att såla eder så som wette. och att i gan ska hastit kan för wänas och Blif va för sffåade eller för sagda uti mörkrets stund. jag icke fåt något Bref i från dem som Låfvade att skrifva, och att försagdhett är orsaken till alt detta det wät jag ty hedin låfvade bestemt, att ginnast skrifva men jag hör af ingen ting. huru det är med eder och eder sta det har jag här i sant Loues sagt för dem som för skräktes, at Rut och hans selskapp kunde ingen ting göra mära än hotas, och visa sig såsom de täng te att gjöra myket. Men varföre? tror jag det? icke för något annat En att när de icke kan få till felle att döda mig; så sär sattan att alt annat är till intet nytit. jag har sagt att Rut far efter mitt Lif — och det är sant: ty han är uti Apsaloms stad och stele. men herren later mig icke uti hans händer. Är han nämligen Rut den man, som will gå till Lagen; så må han nu möta sin hust ru uti ett annat konugarike. där vill hon visa sig för honom och där skall olykan komma öfver Apsalom eller öfver den som jag utvalde. men blef en Djef vul eller judas. — — —

Wänner! Jag känner uti min anda att några fara vilse i från san nin gen. Och Begynner tänka att det är frid och ingen fara än på färde. men det har sattan lärt dem, men icke jag. hvad wore mera för mig att önska? än att få vitt näs börd att ingen fara före står mig? men detta är icke uti min själ planterat. Låt ormen göma sig till dess till felle gyn nar honom. Du skall nog sädan få känna hans dödshug. Jag har sagt att detta onda är skät af herranom. och är ett under för våra ögon. ja! Jag har sagt att ingen har ti na mig så mycket som Rut. men han är der före en Djefvel. och har hellvete till Lön för all hans möda. men det är vår skyldighet att med david gråta öfver hans olykka. men att tänka att vi äro i mera wänskap med honom än att jesus var juds wän. Då magten var honom gifven i från höjden, det är Djef vulst och falskt. Lika som efven det är Djef vulkt att tänka det vi har gjort rut för mycket got, och att han aldri har Borthafvit Lätta janson o. s. v. Ty alt detta är skät af HErren. men vi har icke der med stifta ofrid på jorden, uttan det har endast sattan gjort efter såsom david säger, att jag håller frid men då tager de till att örleka eller strida i mot fridens stiftande.

Älskelige Barn! Varer icke barn i för stån det: utan Barn uti onskone men uti för stån det varer full komlige. handla och vand la såsom män. och vandra För mig och var full kom lige. Det är nöd wändit att var och än wänder sig med all magt till ar bettet: Ty det är Gud vilja, att wi skall föda oss af våra händers arbete. Jag har fåt upplys ning i från en högre verld, att En hård tid skall öfver gå detta landets folk. och är således vår pligt att på vår tro så och plan tera alt hvad planteras kan. och jag för min del vet med mig sjelf, att jag arbetar mera en i alle. och har för und rat mig huru några krafter kan i mot stå den Börda som tryker mig. Men Gud är den som är mit stöd. ja! efven då när i äro qvarn stenar kring min hals. — — —

Är jag såsom i säger försträngd; jå glöm icke att jag är det af Gudi. talar jag för myket om det jordiska; så Bör i på mina Eder att wi der med predikar kraftigast för En hel verld. I bör gjöra vangnar; så mycket som gjöras kan emedan jag har skikat hem jern för om krin treti: slepri alm bark bör gin nast tagas och malas för att sändas uti half bärels; så fort som mövligt. plogar skall göras för att skyn samt säljas. tri tusen mator kan säljas ui denna stad. och alt detta vittnar att I icke bör drif va fåfenga. — Men hvad jag säger till En det säger jag till alla, arbeta på eder tro; så skall alting Lykas wäl.

Jag hade nu myket att skrifva; men min tid är kort vid detta till felle. Jag håpas att någen kom mer till roveret, som tagr hem detta brefvet. så att det kan läsas nästa så bats dag. det kommer icke att gå post vegen, emedan jag wät att I icke kunde få det till nästa sa bats Dag. Men nu skall I hafvadet; så vist som herren hafver sänt mig. will någen ta la vid mig; så skrif och lämnadet till Mis Jan son eller till någon som kan styra; så att det kommer den qvikaste vägen. men utan skriften bor skrifvas till vår agent i s.t Lues. och detta kan mises janson bäst ut rätta. —

Gud som har

Frälst mig j från Lejonäs mun, och ulvars gapp, Han Ware Eder frid, och salig het, jfrån nu och till Evig tid.

Och det gifver jag Eder som tror. Eder wän

Eric Janson.

N. A. Berglun
Bisöp hil. Hendri cot. El.

S.T. Louis d. 20de A. 1850.

Älskande wänner!

I wäten huru Djef vulen går om kring såsom ett rytande Lejon, för att uppsluka Eder. och då han slutar med ett så be gyner han med ett anat. jag har hört att den ena öfver den andra grublar på huru vår egen dom skall Räka till i mot all vår skuld. Men hvad är det för tankar? äro

de i från den anda som har propheterat, att wi skall göra alla till skam, som har tänkt att vi skulle Bräka upp. eller *sidera.* Wäl har jag sagt att för än alt komer att betalas; så skulle det synas såsom vi hade sidera. Men när de har gjot alla för sök, som göras kan för att för störa oss, så skall Guds stund vara inne att vigör dem allatill skam. — — —

Wänner! jag har ju sagt eder att vi skall taga ut i från mörk ret alt hvad vi Behöfver. under en hård tid. och jag har efven visat det med gerningar na, att vi kan göra alt ting genom honom som oss mektiga gör. och nu? hvad skall jag säga der till? är Gud för oss hokan var i mot oss? eller vem kan göra eder skada om i faren efter att göra det godt är? Låt dem säta på tågen, de skola lika väl icke hålla: Ty snara är brusten och vi äro lösa. och fria i från all om sårg. — —

Jag takar mina feders Gud att jag hafver trona till Gud. och att jag icke tviflar under mörka stunder. Det synes väl såsom vi gjorde orätt Då vi icke Bettalar det vi äro skyldige. Men mitt samvete är klart in för Gud att jag har gjot alt hvad som göras kan för att skaffa pengar. men det är alt förgefves. nemligen att få låna pengar i mot intäkning. Men gos kan jag få så myket jag will. om nu Gud vill tvinga menni skorna att taga guds i stelle för pengar; så är det för skräklit, af oss att hindra honom. Du torde tänka att den otrogna skaran lider orätt. emedan de icke får på utsagd tid det vi har låfvat dem. Men jag är klar inför Gud att jag aldri har gjort något vare än hvad Gud gjorde genom Israels bedrägeri med farao och de Egyptier. Då han lärde mose att tala Lögen enligt 2 mose B. 3: 18—22. 5: 1. 3. 11: 2. och detta lärde Gud dem att säga endast för det att de skulle bedraga folket att enligt 12: 35, 36. låna Israels barn hvad de be gärde till gelp på tri dagas tid uti öknen. märk vilken list detta var. emedan aldri de Egyptiter fek veta att det lånta goset här lånades på tri dagars tid, efter de många gånor be gärde att en dast få gå uti öknen i tri dagar för att offra och bedja. eller hålla hök tid. men de viste att de aldri skulle komma till baka. och så ledes viste de att de aldri skulle be ta la hvad de lånade. så långt har jag aldri godt. men att Gud tvingar mig att blifva lik mina feder det kan jag icke gelpa.

Wänner! Warer icke för mycket rät ferdige så att i förderfvar eder själfva. Men varer icke heller för myket oGudaktige, så att I faler uti lastarenas dom: Ty vägen är small och porten är trång, och I får icke vika varken på högra sidan eller på den vänstra. d. ä. I får icke tänka att det är något ondt i staden det Her ren icke gör. och åtter får icke vara orsaken till det onda. nemligen särskilt uti denna för utnäm da sak. Ty nu skall I icke hafva någon omsårg då hård tid in bryter. Men lika väl arbeta för att betala våra skulder. Ett vill jag icke för borga för eder, att all skrift uppå oss full kom nas. är icke Rut lika såsom Farao som ville hindra folket att tjena Gud efter sina Egna sam veten? och söker han icke efter att på tusen de vägar pina Israels folk? skulle då icke Gud begangna samma utväg, att med Löngen och bedrägeri göra hans hella här till skam? Ja! jag frågar om Gudike (icke) har rätt att gifva oss nåd för de Egyptiter så att vi kan lena kleder och gyllen de tyg m. m.? ho är du? som kan svara på denna Himmelska sanning. kan du säga att israels folk har fåt något af det gjordiska, på andra wägar en genom list och röfveri. harde icke dödat fläre tusende men ni skor Ennan någon Salomons rike dom har kummit öfver dem? och harde icke talat Löngen för att behulit sina lif och Egodelar? Du som tvif lar på denna sanning du kan i genfina att Taro war rim lig nog då han enligt 2 mose B. 10: 7. frågade wilka skulle gå på den för utnämda höktiden emedan han icke för stog att det var nöd vändit, på tri dagas räsa taga Barn och Egodelar med sig uti öknen. ja! wäm kan för stå annat enligt de för ut nämda cap. 10, 11. v Enatt farao hade rätt Då han sade ser der, om i icke hafven något ondt för händer? efter I vill alle sam mans gå i från mig på en hök tid der bar nen icke kan göra eder någon nyta. och en nu mindre edra osjeliga kriatur. han ropade på hvad de har be gert. näm ligen att gå tri daks resor. vilket endast men var skik liga att göra. men han såg att de var fulla med list och be dre geri. har du icke min wän sätt något dyligt i dessa dagar? tror du icke att Rut har sätt vår list. och har väl låtit oss tjena Herran endast vi har låtit Barn och qvinnor varit i bland de Egyptyter? ja! om vi läm nade våra Ego delar till de otrogna; så skulle farao vara nöjd att lätta oss gå vart vi vill för att tjena herren. men da vi ropar lika som mose att vi har en Herrans högtid; så sär de att vi hafver något ondt för hän der. ja! säger de som icke kän ner Gudi. kan wi icke se att detta folket hafver något ondt för händer emedan de will be hålla alla sina Egodelar och är nu i stor skuld både här och där, uti detta landet? och hvad skall vi göra ropa de? är det icke Best att ut rota dem? efter de icke vill tjena oss, utan vill vara ett Eget folk? jag skule mera skrif va om detta men tiden är mig icke gif ven. men efter till fele är så sandes dessa ord. Eder vän *Eric Janson.*

Den 11 maj återvände Eric Janson från St. Louis och den 13:e stupade han i domsalen i Cambridge för sin vederdelomans kula. Dessa bref torde därför kunna an-

Frälsningsarmeens hedersgäst.

© *Int. Film Service, N. Y.*

Vid de af frälsningsarmeen årligen anordnade tacksägelsedags- och julmiddagarna för de fattiga i storstäderna är det godt om originella och typiska karaktärer. A bilden här ofvan är en af dessa ytterst väl träffad. Det sätt, hvarpå han synbarligen gör heder åt gratismiddagens anrättningar, berättigar honom till det hedersrum han synes inneha i kretsen af de bespisade vandringsmännen.

ses vara den sista frukten af hans säregna författarskap.

Om Eric Jansons sångbok afgaf Harald Wieselgren detta ampra omdöme: "Aldrig har ett religionssamfund hållit till godo en så långtrådig, oförskämd och vidrig sångbok; i det eländigaste versmakeri någon litteratur kan uppvisa har man svårt att finna maken därtill." Denna kritik blir mera lättförstådd, sedan man fått del af halten och formen hos de alster, Eric Janson själf förordnade till offentligt föreläsande inför hans menighet på sabbatsdagen.

Vid Niagara.

AF JOHAN ENGLUND.

Nu sjunker solen bortom skog och kullar,
och horisonten flammar af dess brand,
och rundt omkring mig vattenhafvet rullar
med dån i djupet utför klippig strand;
allt är så skönt här invid Niagara,
det vidtberyktade, det underbara.

Som hafvets vågor kastas om hvarandra,
som stridens massor hvälfva an och af,
med brak och dån de vilda vatten vandra
att slungas ned i afgrundsdjupets graf,
som tusen röster ljuder det i kvällen,
när vattenmassan tränges öfver hällen.

Allt är så skönt, man blickar ut betagen,
man krymper samman för naturens prakt,
och hänryckt lyssnar man till böljeslagen,
man känner jordens skalf och fallets makt,
men ryggar som ett barn för anad fara,
som trolldomsmakt i fallet skulle vara.

Och kvällens skuggor svepa öfver trakten,
och natten lägrar sig vid fallets rand,
och månen stiger upp att lysa prakten
och Sagan sätter sig på klippig strand;
hon täljer sina sägner underbara
om hvad som timat invid Niagara.

"För länge sedan, när de röde bodde
i ostörd lycka här på egen grund,
på troll och gudar hela släktet trodde —
dess gudar bodde ofvan molnens rund.
I solens glans man såg den Störstes öga,
och många böner sändes mot det höga.

Vid blixtars sken och åskors dön i skogen,
hur hemskt i hjärtan blef hos röde män,
det togs som varning, att man ej var trogen,
att Manitu man trotsade igen.
Då föll man ned och sände varma böner
om skydd och hägn åt röde männens söner.

Så, unge främling, kläddes offerskruden
på den, som skönast uti stammen var,
och fager jungfru under sång till guden
man som ett offer bort till stranden bar;
vid stammens sång hon sattes i en julle,
ty stammens synder hon försona skulle.

Den farkost gled emellan gröna stränder
allt längre ut, där ingen räddning var,
i dödlig ångest vred skön jungfrun händer,
allt mera vildt det emot fallet bar;
i namnlös skräck, med vanvett i sitt öga
hon dräptes här att sona gudar höga......"

Men natten flyktat. Solen strålar åter,
och Sagan svann, när östern göts i gull,
men ifrån djupet tyckes mig det gråter,
en gråt för människornas grymhets skull;
jag tror mig jungfrun se med tår i öga,
och klagoljuden stiga mot det höga.

Men fallet dånar såsom fordomtida
i all sin färgglans och sin stolta prakt,
och jorden skälfver tung invid min sida,
och ekot rullar ifrån trakt till trakt.
Det är, som ville all naturn förklara:
det gifves blott ett enda Niagara!

Malmö, Sverige.

Sylvesternatten.

Se, jag kommer snart, håll det du har, att ingen tager din krona. Upp. 3: 11.
Men vid midnattstid vardt ett anskri: Se brudgummen! Gån ut att möta honom. Matt. 25: 6.

ÄSTAN ljudlöst flyttar sig pendeln fram och åter i sin begränsade bana. Från led till led gå urverkets hjul i afmätta rörelser, och under det hjul och skruf och fjäder harmoniskt uppfylla hvar sin bestämmelse, höres klockans tick, tack, tick, tack i oafbruten följd, och visarna afmäta den flyende tiden.

"Klockan slår
och tiden går."

Minut lägges till minut, timme till timme, dag till dag, tidehvarf till tidehvarf, och släkten komma och gå.

"Klockan slår
och tiden går."

I fars och mors vackra lockar, som bugade sig för hvarandra i solbelyst ungdomstid, har ålderdomens snö fallit. Allting är sig likt och ständigt detsamma. Spricka inte löfven ut som alltid med hvarje års återkommande vårsol? Strör icke sommarens morgonsky pärledagg öfver buskar, blommor och blad? Och nu i kylig decembernatt, hänger det icke rimfrost på gren och stör såsom förr? Lyser icke månen lika klart öfver gnistrande snöfält som någonsin i Sylvesternatt. Allt är sig likt och dock så olikt. Förr voro de unga, lekte sin barndomslek och drömde sin framtidsdröm. Gjorde icke *deras* fäder en gång detsamma? Nu hvila de därborta på kyrkogården under det vackra snötäcket, som tillfälligtvis aflöst grönska och blom. Se de tysta korsen vid grafvarna, talande förgängelsens och hoppets ord — dessa kors, på hvilkas toppar och armar nu sitta små snödtoppar likt slumrande hvita dufvor. De ha inte alltid suttit där, och de taga till flykten, då vårsol kommer. Allt är sig likt, och dock så olikt. Leka inte barnen liksom deras föräldrar fordom sin barndoms lek, och drömma de icke sin ungdomsdröm? Ha inte föräldrarnas pannor fårats och ha inte årens snö fallit i deras lockar liksom hos deras fäder fordom?

"Tiden går
och klockan slår."

Hoppfullt blickade gamla testamentets fromma hän mot löftets stora dag. Släkte efter släkte gick till hvila utan att ha utfått löftet. Men han kom den dag, då änglasången ljöd i Betlehems ängd:

"Ära vare Gud i höjden
och frid på jorden,
till människorna ett godt behag."

Han gick här nere, Lifsfursten, sin tunga lefnadsväg, görande väl mot alla. Långfredagen kom, och försoningens timme var slagen. Hans kallnade kropp lades i Josefs graf. Det rör sig i grafven, ty uppståndelsens timme var slagen. "Döden får icke mer makt öfver honom." Och så kom den stunden, då en sky tog honom bort intill tiderna för alltings återställelse och han for som han sagt till de sina, upp till sin Fader och deras Fader, och då hördes en ängels röst: "Denne Jesus, som har blifvit upptagen från eder till himmelen, han skall så komma, som I hafven sett honom uppfara till himmelen."

Jag ser det århundraden igenom! De gingo ut och predikade försoningens evangelium, "och Herren stadfäste ordet med efterföljande tecken.

"Dagar komma, dagar flykta."

Jag ser hur många af hans bekännare hånas, förföljas, brännas eller på annat grymt sätt aflifvas. "Martyrernas blod är kyrkans utsäde." Hans rike växer. Folk efter folk faller tillbedjande ned vid den nådastol, som är upprest i Jesu blod, och, enligt hans löfte, finna ro till sina själar. "Lyft upp dina ögon och se omkring dig! Alla dessa församlade komma till dig."

"Klockan slår
och tiden går,
evigheten förestår."

"Kommen till mig, I alla, som ären arbetande och betungade, och jag skall vederkvicka eder. Tagen på eder mitt ok och lären af mig, ty jag är mild och ödmjuk af hjärtat och I skolen finna ro till edra själar." "Jag är vägen och sanningen och lifvet; ingen kommer till Fadern utan genom mig." "Kämpa trons goda kamp, fatta det eviga lifvet, till hvilket du har blifvit kallad." "Var trofast intill döden, så skall jag gifva dig lifvets krona."

"Dagar komma, dagar flykta,
håll dig vid Guds ord och säg:
det är mina fötters lykta
och ett ljus på all min väg;
haf din lust i detta ord,
som af ålder på vår jord
mänskors tröst och frid beredde
och till himmelen dem ledde."

Se, jag kommer snart, håll det du har, att ingen tager din krona. Men, vid midnatt vardt ett anskri: Se brudgummen! Gån ut att möta honom. J. G. D.

Heimkringlas panna och Europas hjärna.

EFTER "BOSTON GLOBE" AF ERNST W. OLSON.

HVEM som skall förse Europa med hjärna i den närmaste framtiden, är det spörsmål, författaren till den ledande redaktionsuppsatsen i tidningen *Boston Globe* för sistl. 26 september tog sig för att undersöka och besvara. Hans slutsats blef, att i den skandinaviska norden, alltså bakom "Heimskringlas panna", ligger den hjärna, som torde komma att leda den europeiska utvecklingen under den tid, som närmast stundar. I öfversättning lyder den af ett säreget intresse präglade artikeln i sin helhet som följer:

Norges utrikesminister har meddelat underrättelse om en ingången hemlig öfverenskommelse,* hvarigenom Norge och Sverige förbundit sig att icke sluta sig till motsatta sidor i kriget. Vid en tidpunkt, då tjugoen krigsförklaringar utfärdats inom tjugofem månader, är det alltid med tillfredsställelse man spörjer, att någon viss nation stannat vid beslutet att icke söka nedgöra sitt grannland. Men detta aftal mellan de tvenne förnämsta skandinaviska folken har ännu djupare innebörd. Det betyder, att om de skandinaviska länderna lyckas hålla sig utanför kriget, är det sannolikt, att ledningen af det europeiska framåtskridandet under nästa generation kommer att ha sitt säte i norden.

Inom loppet af en vecka ha enligt tysk beräkning de britiska förlusterna i Somme uppgått till 350,000 och de franska till 150,000, medan fransmännen uppskatta de tyska förlusterna vid Verdun till 500,000. Lägg härtill de stupade ryssarna, österrikarna och italienarna (för att icke nämna mindre kultiverade nationers folk) allt sedan krigets början, och förlustsiffrorna stiga till en höjd, på hvilken fantasien svindlar. På den kalla matematiska beräkningens väg kommer man till den slutsats, att det bästa blodet, de skarpaste hufvudena, den största energien hos Europas ungdom ha skickats till slaktbänken. Forskare, uppfinnare, vetenskapsmän, läkare, tänkare, konstnärer, diktare, dramaturger, tonsättare, ledare, alla ha de drifna af sin öfverlägsna energi befunnit sig i främsta linjen af stupade. De krigande makterna skola vid kampens slut befinna sig i samma läge som en människa, som lefver med halfva hjärnan bortskjuten.

Sådan är den ödesdigra följden af den nyaste tidens krigföring. I äldre tider, då arméerna voro jämförelsevis små, behöfde blott få gå ut i krig, som icke hade lust därtill. I dag drager hela folket i fält. För den mindre krigiske gäller det att döda eller själf dödas.

Det var ingen mindre än Nietzsche, preusseriets förmente apostel, som sade: "Den största faran för den nu så högt beprisade nationalhären ligger däri, att män af den högsta kultur slösas bort; det är endast genom ett lyckligt sammanträffande af tillfälligheter, som det öfver hufvud finns sådana män.

*) Hemlig till sitt innehåll. *Öfvers.*

"DEUTSCHLAND" I NEW LONDONS HAMN.

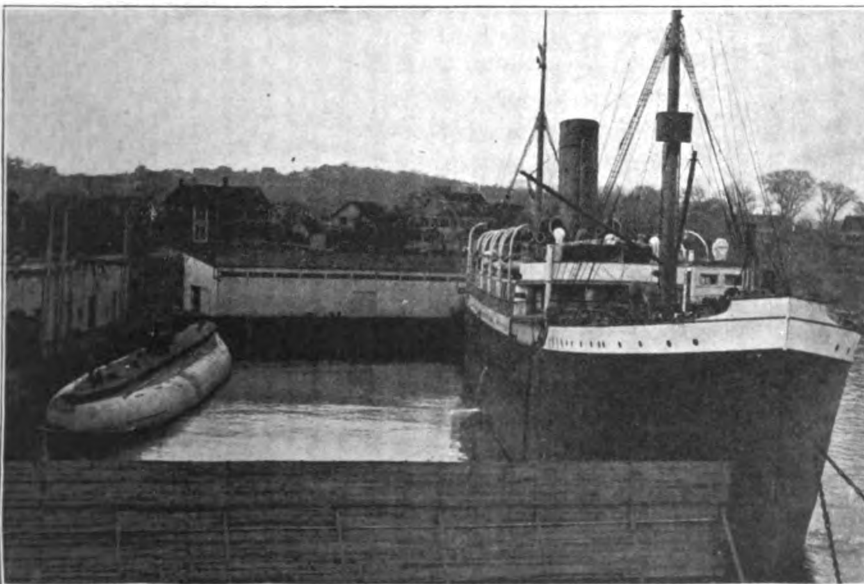

© *Int. Film Service, N. Y.*

Tyska handelssubmarinen Deutschland har nyligen återvändt hem efter sin andra framgångsfulla Amerikaresa. Senast valde den New London i Connecticut till destinationsort, där den käcka lilla oceanfararen på sätt bilden visar hölls innesluten och skyddad för möjlig åverkan af illasinnade personer, under det last intogs för återresan. Den har sina goda skäl att hålla besökande på afstånd.

Huru noga, huru samvetsgrant borde vi icke hushålla med dessa, då ju blott med långa mellanrum de förhållanden sammanträffa, som tjäna att frambringa så fint organiserade hjärnor! Men liksom greker badade i grekers blod, så bada nu europeerna i hvarandras, och relativt taget är det faktiskt merendels de mest bildade som uppoffras. Just nu, när det gifves helt andra och högre uppgifter än 'fosterlandet' och 'äran', är den råa romerska patriotismen antingen någonting vanhederligt eller ett tecken till efterblifvandet."

FRÅN RUMÄNIENS FALLNA HUFVUDSTAD.

© Int. Film Service, N. Y.

PLACE DU THEATRE I BUKAREST.

I början af december inträffade det man länge väntat: centralmakternas intagande af Bukarest, Rumäniens hufvudstad. Vid stadens eröfring lära minst 70,000 af dess invånare och försvarare ha gjorts till krigsfångar och stora förråd af krigsförnödenheter fallit i segrarnas händer. Vår bild från den eröfrade staden visar ett parti af en af dess förnämsta gator — platsen framför kungliga teatern.

Frånsedt Spanien och Holland, stå af de europeiska kulturstaterna hittills blott de skandinaviska folken utanför kriget — Danmark med Island, samt Norge och Sverige. Ryssland har till och med (för att vara Ryssland) varit moderat mot Finland. Om detta läge bibehåller sig, kommer det att medföra oberäkneliga följder för Europa, ty hvad skandinaverna ha att skänka Europa står att läsa i raden af lysande namn från det senast flydda halfseklet:*

Bildhuggaren Thorwaldsen, sagoberättaren Hans Christian Andersen, polarforskarna och upptäckarna Nansen och Amundsen, violinisten Ole Bull, kritikern Georg Brandes, feministen Ellen Key, novellförfattarne Jonas Lie och Selma Lagerlöf, kompositörerna Niels Gade, Johann Svendsen, Edvard Grieg och Jean Sibelius, sångerskorna Jenny Lind och Aino Ackté, kemisten och grundaren af Nobelpriserna för vetenskap, litteratur och mellanfolklig fred Alfred Nobel, konstnären Anders Zorn och slutligen den mäktiga trion af sociala dramaturger Björnstjerne Björnson, August Strindberg och Henrik Ibsen.

*) Läs: *seklet* för att få Thorwaldsen och Andersen med. — *Öfvers.*

Denna härdiga vikingstam har ur sin fysiska öfverlägsenhet framalstrat det rassnille, som tar sig uttryck i djupa tankar och trohjärtade ord. Dessa folks sträfvan till lands och vatten har gifvit dem en tusenårig tuktan. Hvad hos dem saknas i glädtigt lynne uppväges af tankedjup. Skandinavien har benämnts "Europas samvete."

Allaredan har krigets tryck börjat pressa Danmark, Sverige och Norge tillsammans i en tullunion och en allskandinavisk militärisk allians. I en sådan union och i neutralitetens bevarande under blodbadets orgier ligger vägen klar mot den nordiska rasens framtida storhet.

Skandinaviens förflutna är underpanten på dess framtid. Under det Mellan- och Sydeuropa förblöda, går det en rik ström af rasduglighet och intellektuel kraft genom de skandinaviska folkens ådror. Däruppe bland deras fjäll och fjordar är det kanhända midnattssolen, som skall lysa ny morgondager öfver Europa.

Vägen till mor.

AF MARIA OLOFSON.

Det går en väg genom snåren,
en smal och knagglig stig,
med röda blommor från såren,
som lifvet har slagit mig.
Där droppa tårar tungt och tätt,
och mörker är öfver träden bredt.
Bland skrämmande skuggor tystnad bor,
när mitt hjärtas längtan vandrar
vägen till mor.

Redan ser jag en strimma,
en morgonröd gryningsrand,
där borta kan jag förnimma
en skymt af min barndoms land.
Ett strängaspel, ett sprödt och skört,
som sorg och hårdhet ej än förstört,
bär som en fågel, stark och stor,
mitt hjärtas flygande längtan
vägen hem till mor.

Så rör jag vid klinkan tveksamt
och hviskar de käras namn,
och lyftes då huldt och smeksamt
i hemmets värmande famn.
Där sjunger ett sus i morgonens ljus
af frid och ro kring min barndoms hus,
där klappar ett hjärta, som beder och tror,
Guds bästa gåfva åt barnet —
det varma hjärtat hos mor.

Där nicka blommor sin hälsning,
och kritad är trappans sten,
en hvilans ljufliga frälsning
för den, som är trött och allen.
Här frågar ingen, hur hjärtat är sjukt,
man bäddar ner det, varsamt och mjukt,
och vårdar den smula hopp, som gror,
när solen lyser och värmer
som alltid där hemma hos mor.

Här är jag icke mer ensam,
ett rö, af stormen bräckt,
här är sorg och glädje gemensam
från tid och släkt till tid och släkt.
Här är mitt lif en droppes fall
i oceanens oändliga svall,
en djupblå evighet, stark och stor,
som Gud Faders hägnande kärlek
och ögonens glans hos mor.

LITTERATURNOTISER AF E. W.

På Augustana Book Concerns förlag:

Korsbaneret. Illustrerad kristlig kalender för 1917. Redigerad af pastor O. N. Olson. Pris pr exemplar: Klotband med guldpressningar 75 cents; med guldsnitt $1.

Den bästa anmälan för denna gamla välkända årskalender vore att återge innehållsförteckningen. Den vittnar om mer än vanlig omsorg vid materialsamling och redigering. Vi inskränka oss till ett öfverslag af den mest utmärkande delen af textinnehållet. Efter en inledningsdikt af Carl Kraft samt tvenne betraktelser af resp. J. M—n och C. F. Sandahl följa trenne artiklar med anslutning till 1917 års reformationsfirande: en Lutherkarakteristik af dr Nils Forsander, "Reformationsfirning och botpredikan" af prof. Adolf Hult samt "En reformationshistoria i brons" af pastor O. N. Olson. Öfriga uppsatser af allmännare innehåll äro: "Bibeln och bibelspridning" af pastor O. N. Olson och "Jesuiterorden och dess stiftare" af pastor E. K. Jonson. Olika grenar af den kyrkliga verksamheten inom Augustanasynoden behandlas i flera artiklar, bl. a.: "Femton år af svenskt lutherskt församlingslif i världens andra stad" af dr Mauritz Stolpe; "Själavård vid universiteten" af pastor C. A. Wendell; "Finnes ren kyrklig musik?" af prof. J. Victor Bergquist. Vidare återfinnas de sedvanliga afdelningarna: Minnesteckningar samt Kyrkoalbum.

Herrens behagliga år. Korta betraktelser öfver första årgången af de nya högmässotexterna. Af L. G. Abrahamson. Klotband $1; kartongband 75 cents.

Under de tvenne föregående åren ha likartade samlingar af kristliga betraktelser utgifvits, och då nu den tredje visar sig, utgör det ett tydligt vittnesbörd om att dessa mognade frukter af författarens långa verksamhet som kyrklig lärare rönt ett det mest välvilliga mottagande hos vårt kyrkliga folk.

The Cotter's Son. By Margarete Lenk. Translated from the German by A. W. Kjellstrand. With colored illustrations. Boards. Price, 30 cents.

Både författarens och öfversättarens namn borga för värdet af denna lilla skildring.

Vildros. Ett nytt knippe. Af C. A. Lönnquist. Pris, i vackert klotband, 75 cents.

Bland dikterna i denna pastor Lönnquists tredje utgifna diktsamling finnas många af de vackraste alstren af hans produktiva tanke- och fantasiverksamhet. Det nya diktknippet torde fägna de gamla vännerna och tillvinna präriesångaren bland vildrosor på västanslätt ett flertal nya.

Utsäde och skörd. En bild ur söndagsskolans verksamhet. 158 sidor. Fyra illustrationer i färgtryck. Kartongband 30 cents.

Lille Mats' historia. Berättelse för barn. 111 sidor. Fyra illustrationer i färgtryck. Kartongband 25 cents.

Prästbarnen. Berättelse från tiden för det trettioåriga kriget af Margarete Lenk. Öfversättning från tyskan af Carl Kraft. Pris: Kartongband 50 cents.

Program för ungdomsmöten. Utarbetadt genom Minnesotakonferensens Lutherförbund. Första samlingen 1916. Pris: 10 cents portofritt. 1 dussin @ 5 cents netto — (60c), porto extra.

Christmas-Tide. A Christmas Service of Scripture Readings, Songs and Recitations for the Sunday-schools. 1916. Price: 1 copy, net, 5 cents; 12 copies, net, 60 cents; 100 copies, net, $3.50.

Detta hör till "julfloden" af litteratur för söndagsskolan, som i år flutit från Augustana Book Concerns pressar — med undantag för ungdomsprogrammen som ju äro af mera speciell art. Urvalet af söndagsskol- och barnböcker är stadt i stadig tillväxt år efter år och är sortimentet numera sådant, att en hvar kan tillfredsställa sin smak.

Svensk-amerikanska meditationer. Af V. Berger. Kartongband 75 cents; klotband $1.00. Rekvireras hos författaren, V. Berger, Box 50, New York, N. Y., eller hos Augustana Book Concern.

Vilhelm Berger är en af våra mångsidigaste och flitigaste svensk-amerikanska författare. Se bara på listan öfver hans föregående i bok- eller broschyrform utgifna arbeten: "Rätt och slätt", "Hvardagshändelser", "Emigrantöden", "Hundår och lyckodagar" och "Pytt i panna", allt svensk-amerikanska berättelser, vidare ett lustspel "Hjälp dig själf", en novell, "Ungdomskärlek", samt "Vårt språk", "Vår kyrka" och "Amerikanska ortnamn af svenskt ursprung."

Hans "Meditationer" utgöra onekligen hans hittills gedignaste bidrag till vår allmänna litteratur. Boken utgör en länk i kedjan af svensk-amerikanska själfbetraktelser, hvari förut ingått åtskilliga arbeten, kanske förnämligast just i denna genre C. F. Petersons "Sverige i Amerika" och Johan Persons "Svensk-amerikanska studier." Meditationerna äro, säger författaren, "mina enskilda tankar om förhållandena omkring mig, sådana som jag funnit dem under min 20-åriga vistelse här i landet. Det är ju inte säkert att jag har rätt i allt. Det kan ju hända, att jag sett åtskilligt från en för trång synvinkel." Blygsamhet är ju en dygd, annars finner granskaren intet skäl för antydningen, att förf:s rön och slutsatser skulle befinnas mindre vederhäftiga än andras inom samma område. Han behandlar åtminstone sina ämnen mindre abstrakt än Peterson och med ett par tre grader varmare medkänsla för svensk-amerikanerna än Person, samt saknar den senares fallenhet för att ironisera. Så långt vi hunnit göra oss bekanta med de 150 sidornas innehåll, ha vi funnit Bergers betraktelsesätt i all hufvudsak riktigt. I sina Sverige—Amerika-jämförelser är han starkare belysande än de, som utvandrat ett eller flera årtionden före honom.

Vi kunna försäkra recensenten J. P. i "Svenska Kuriren" om att hans uttalade misstanke, att Bergers bok skulle ha skrifvits på Augustana Book Concerns beställning för att ersätta hans "Svensk-amerikanska studier", inte har minsta grund för sig. Berger hade naturligtvis samma rättighet att skrifva om kyrkoförhållanden, som Johan Person att lämna den sidan af det svensk-amerikanska lifvet orörd. Bägge författade de sina manuskript utan några som helst instruktioner från Augustana Book Concerns sida. Att Persons bok utgafs på A. B. C:s förlag, medan Berger utgifvit sin på *eget förlag*, borde ju minst af allt ge den förre anledning till klagomål. Och att nu Persons bok råkar vara slutsåld, är ju en olycka, som publiken bär skulden till snarare än förläggarne. På den må författaren ta hämnd. Emellertid anteckna vi Johan Person såsom den förste kände författare, hvilken offentligt eller enskildt uttalat sitt missnöje öfver att en upplaga af hans arbete tagit slut.

Julhälsning. Redigerad af Anders Schön. Utgifven af The Engberg-Holmberg Pub. Co., Chicago, Ill. 32 sidor. Pris 50 cents.

Af denna "svensk-amerikanernas egen jultidning", såsom underrubriken lyder, nådde oss anmälningsexemplaret först fem dagar efter utgifningsdagen för UNGDOMSVÄNNENS decembernummer, hvari tidningen rättmätigt hade bort anmälas.

"Julhälsning" kräfver sin plats betydligt högre på rangskalan än de jultidningar, som här och där utgifvits af enskilda personer för att försätta svensk-amerikanerna i julstämning och hösta in lite extra julpengar på annonser. Tidningen bjuder på två konstbilagor i färgtryck — reproduktioner af "Tallskog i solbelysning" af Gottfrid Kallstenius samt "Vintersolnedgång i skogen" af Anshelm Schultzberg. Omslaget bär en tredje färgplansch, nämligen Elsa Backlund-Celsings "Skidlöpare". Till textinnehållet ha bidrag lämnats af dr M. Stolpe: dikten "Julens minne", redaktör Schön: "Sveriges nutida konst" samt pastor och redaktör J. Em. Hillberg: "När tio murflar afprofvade bron". Den förstnämnda artikeln är till största delen allmänt orienterande, men sysselsätter sig äfven något litet med den svenska konstutställningen i San Francisco 1915. Man stannar dock i tveksamhet om huruvida artikelförfattaren själf bevistade utställningen, ty beskrifningen är så föga omedelbar. Hillberg är spirituell och kunde gärna lämnat både en fylligare skildring af tidningsmannabesöket i Sverige och flera bilder till sin atlantiska krönika än de fyra, som medföljde. Allt det öfriga innehållet i "Julhälsning" är, så vidt vi kunna se, lånadt. Det mesta har man sett eller läst förut — Ossian-Nilssons och Karlfeldts dikter, Selma Lagerlöfs och Anna Wahlenbergs berättelser, Malmströms bilder till Frithiofs saga m. m. Större ursprunglighet hos "Julhälsning" ha dess läsare full rätt att önska till ett annat år.

Mottagna böcker:

Sveriges neutralitetspolitik i världskrigets belysning. Anonym skrift. 150 sidor. Pris kr. 2.75. B. Wahlströms förlag, Stockholm.

Färgblind neutralitet (Gula Krigsböcker V.) öppet bref till dr Georg Brandes af William Archer. Öfvers. af Fabian Sjögren. 61 sidor. Pris 40 öre. Hj. Lundberg & Gösta Olzon, Stockholm.

Mordet på kapten Fryatt. 48 sidor. Pris obekant. Eyre & Spottiswoode, London.

Dessa trenne skrifter ha tillsändts oss af Cunard Steamship Company Limited, 21—24 State st., New York. Innehållet är tendentiöst och gynnar genomgående de engelska intressena, såsom man lätt förstår. Intresserade torde kunna få böckerna gratis genom att vända sig till Cunardbolaget. Våra läsare känna Georg Brandes' ståndpunkt. Finna vi något afsevärdt i Archers svaromål torde vi i ett annat nummer återkomma till ämnet.

INNEHÅLL.

UNGDOMSVÄNNEN

Published monthly by the Augustana Book Concern, Cor. 38th St. and 7th Ave., Rock Island, Ill. — Price $1.00 per year.

Vol. XXII. January, 1917. No. 1

Penningar böra helst sändas i Post eller Express Money Order, Bankväxel eller, då sådana ej kunna erhållas, i registreradt bref. Kvitteringen sker å adresslappen, hvarå genom siffror angifves den tid (månad och år), till hvilken tidskriften är betald. Adressera: Augustana Book Concern.

Bidrag samt allt som har afseende på tidskriftens innehåll adresseras speciellt till: EDITOR UNGDOMSVÄNNEN. Litterära bidrag honoreras.

UNGDOMSVÄNNEN

Illustrerad tidskrift för hemmet

Årgång XXII Februari 1917 Nummer 2

Utgifven af AUGUSTANA BOOK CONCERN, Rock Island, Ill.

SVENSK ODLING

Skillnaden mellan Sverige och de stora kulturlanden är förnämligast en portmonnäfråga. De äga blott i massa hvad vi äga styckevis. Där vi skjuta med *en* kanon, skjuta de med fem. Där vi ha *en* Berzelius, ha de två — och långa tider ingen. Frampressa ur de stora kulturlandens odling själfva dess quinta essentia och pröfva den vid sidan af det förnämsta, som vi under de sista tre hundra åren frambragt inom naturforskning, diktning och konst samt vid rådsbord och på slagfält! Jämförelsen utfaller icke till vårt men.

VERNER VON HEIDENSTAM

GOD JUL

Illustrerad jultidning för svenskarna i Amerika

Pris: 50 cents per exemplar portofritt.

Den innehåller ett par konstbilagor i färgtryck — taflor precis sådana som konstnärerna Henry Reuterdahl och Olof Grafström målat dem, — en mängd vackra bilder från Sverige och Amerika, ett flertal dikter, julberättelser och originalartiklar af svensk-amerikanska författare såsom G. N. Malm, Birger Sandzén, David Nyvall, Leonard Strömberg, N. J. Forsberg, Ernst W. Olson, Jakob Bonggren, Mauritz Stolpe, Ernst Skarstedt och Hugo Ihlström.

"GOD JUL" BEDÖMD I SVERIGE.

I "Stockholms Dagblad" har märket Wolodja gjort den nya af Book Concern utgifna jultidningen **God Jul** till föremål för en rätt lång och berömmande granskning i hufvudsak som följer:

"En svensk jultidning från — Amerika.

I går kom det till mig i dagens vanliga paket med böcker och tidskrifter ett elegant häfte i jultidningsformat. "Så gammalmodigt", tänkte jag, då jag såg drakslingorna orma sig kring titelsidans ram och ett gyllene God Jul lysa öfver ett par hederliga svenska tallar. I denna öfveransträngningarnas tider ligger likgiltigheten öfver allt på lur, och jag höll verkligen på att lägga publikationen ad acta. Men då får jag plötsligt se en lapp som klistrats på omslaget. "Pris: 50 cent, Augustana Book Concern", stod där.

Alltså en svensk-amerikansk jultidning. Låt oss se hur den ser ut och hvad den innehåller! Mina vänner! Det var en bra liten tidning och ett i sin svenskhet rörande sändebud från svenska hjärtan därute till svenska hjärtan här hemma. Och så handlade den också om julen. I motsats till våra stora, eleganta förnämiteter i konstbilagornas tecken."

Här följer en redogörelse för den del af innehållet, som mest slagit an på recensenten, hvilken sedan fortsätter:

"Det är alltså en vacker start, som den första svensk-amerikanska jultidningen gjort. Må det tillåtas en af dem som i dag för jämt ett år sedan var med på den första svenska Amerikaångarens första resa öfver Atlanten att med dessa rader tacka för de oförgätliga intrycken af svensk kultur och svenska hjärtelag "där ute"! Mottag tillika resenärens uppriktiga önskan att flere sådana band som den första svenska jultidningen i Amerika måtte se dagen, till styrka för de nationella band, som — trots allt — förena oss alla."

Rekvireras hos utgifvarna,

AUGUSTANA BOOK CONCERN

ROCK ISLAND, ILLINOIS

Om du lefde som grottmänskan

Skulle din hälsa sköta sig själf"

Grottmannen åt grof föda och förde en ansträngande tillvaro ute i fria luften. Hans matsmältning var inrättad därefter.

Du har från grottmannen ärft samma inre mekanism, men du äter annan mat än han och lefver ett annat lif.

Häraf följer den nära nog allmänna åkomman förstoppning — en ständig fara för hälsan.

Din uppgift är att anpassa din inre grottmänskomekanism till ditt mindre rörliga lif och vår tids mera koncentrerade näringsämnen. NUJOL verkställer denna anpassning genom att hindra förhårdning och sålunda underlätta afföringen. Den stör inte matsmältningen och grundlägger ingen vana.

NUJOL säljes endast i pintflaskor och fås i alla apotek. Vägra substitut — se efter att namnet NUJOL står på flaskan och kartongen.

STANDARD OIL COMPANY

(New Jersey)

Bayonne New Jersey

Nujol

FOR CONSTIPATION

Skicka efter broschyren "The Rational Treat[illegible]ent of Constipation." Skrif namn och adress tydligt här [illegible]an och sänd in lappen.

UNGDOMSVÄNNEN

ILLUSTRERAD TIDSKRIFT FÖR HEMMET

REDIGERAD AF ERNST W. OLSON.

UTGIFVEN AF AUGUSTANA BOOK CONCERN, ROCK ISLAND, ILLINOIS.

PRENUMERATIONSPRIS: HELT ÅR $1.00, UTOMLANDS $1.50. LÖSNUMMER 10C.

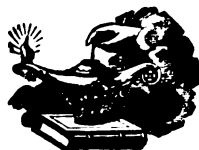

REMISSOR OCH ALLA MEDDELANDEN I AFFÄRSVÄG ADRESSERAS: AUGUSTANA BOOK CONCERN.

BIDRAG OCH MEDDELANDEN TILL REDAKTIONEN ADRESSERAS: EDITOR UNGDOMSVÄNNEN.

Entered as second class matter at the post office of Rock Island, Ill.

ÅRG. XXII FEBRUARI 1917 N:o 2

Kom, nya nord, som vi bida!

Af E. A. KARLFELDT

Du nordens friska anda,
din domning var alltför lång.
Höj upp din röst och blanda
din klang i de ungas sång.
För länge vi spelat och sjungit
de välska visor i moll
och glömt hur det brusat och klungit
därofvan från hemvindens håll.

Du ånga, som gungande hvilar
i skogarnas ensliga loft,
sträck ut som balsamiska ilar
som milsvida skyar af doft.
För mycket förmultnadt och unket
har länge fyllt våra bröst.
För länge var landet sjunket
i kväljande dimma och höst.

Du kallrena kyla af bergen,
rinn ner som en läkedomsflod,
två lemmarna starka, ge färgen
åt ungdomens bleknande blod.
För mycket vi vant oss begära,
här är oss för bonadt och varmt.
Kom, döp oss till vildmarkens ära,
till lif, som är härdigt och armt.

Du hafvets jäsande sälta,
som piskats af stormens ris,
stig upp öfver stranden och välta
hit in för en fräsande bris.
För sött och för klemigt vi bakat
vår kropps och vår andes bröd.
Gif smaken, som fäderna smakat,
af kärfhet, af fara och nöd.

Kom, nya nord, som vi bida,
kom, rike, dit alla vi trå,
vi möta på skridsko och skida,
så långt isar och snöfält nå.
Vi lägga mot hästarnas mankar
våra sadlar till häroldsridt,
vi möta i drömmar och tankar
vårt Sverige, stolt, manbart och fritt.

Vi skådat för länge mot söder
och lystrat till fåfänga ord,
nu, unga systrar och bröder,
låt oss vända vår panna mot nord!
Låt oss känna utan förblandan
med vädren från främmande strand
en doft, en klang, den andan
af hela vårt vinterland.

"Den eländiga ungdomen i vår tid"

är ett uttryck, som många äldre tycka om att använda. De synas få för sig, att då de fått fram det, hafva de skuddat stoftet af sina fötter och blifvit riktigt rena och fina. De veta med sig hurudana de voro, då de voro unga, och taga för gifvet, att alla måste vara lika otäcka som de själfva voro. En hel del af dem skulle för intet i världen vilja, att deras barn skulle få reda på huru de tillbragte en stor del af sin ungdomstid. Många af dem, som i ungdomen inte tycka om att höra de äldres klagovisor, blifva de skickligaste att kväda likadana, innan de hunnit långt fram på lifvets vädjobana. Det är någonting som faller sig så naturligt för den gamle att klaga på den unge. Ju värre man själf syndat, desto sämre blir ens uppfattning angående andras missgrepp.

Sällan, om ens någonsin, vinner man något godt med sina jeremiader. Mycket bättre skulle det vara, om man beflitade sig om att genom kärleksfulla ord och vänliga handlingar visa de unga, huru de skulle komma ifrån de gropar och dypölar, i hvilka man själf sölat sig.

Låt den unge få något godt att sysselsätta sig med, så kan han inte hinna med det som är skadligt. Erkänn det goda, som han säger eller gör, så sporrar detta till yttermera af samma slag. Låt Herren Jesus få bo i ditt hjärta, så förstår du den unge och den unge lär sig att högakta dig. Den sanne kristne är alltid ung och glad och förhoppningsfull.

Jubelmänniskor.

Låtom oss under det nu ingångna året vara jubelmänniskor i sanning och i verklighet!

För att verkligen kunna blifva glade, så låtom oss vinnlägga oss om att läsa Guds ord hvarje dag; tro och lefva som Guds ord lärer hvarje dag; besöka församlingens sammankomster och deltaga i allt hvad som försiggår inom församlingen; alltid jämföra vår ställning med deras, som ha det sämre än vi; jämföra Guds handlingssätt med oss med hvad vi efter noga öfvervägande äro vissa på att vi hafva förtjänt, och vi skola finna, att Gud sannerligen gör med oss långt utöfver hvad vi ens kunna bedja eller tänka.

Hvarför skola vi sörja för det flydda, det hafva vi ju passerat, för det närvarande, det går ju ingen nöd på oss, för det kommande, det ha vi ju inte någon visshet om att det skall ske? Alla edra omsorger kasten på Herren, ty han har omsorg om eder! Låt Herren bära dina bekymmer och trygga dig vid hans löften, bestyrkta af din egen erfarenhet. Låt den eviga sanningen stödja och styrka din inre människa och du skall flöda öfver af glädje och jubel, brista ut och ropa med den som sade: "Herren har gjort stora ting med oss, därför äro vi glade!"

Varen svenske! Varen lutherske!

För att efterkomma denna uppmaning behöfves inte, att vi vandra gata upp och gata ned i staden och ropa att vi äro svenskar och lutherska kristna. Men det menas, att vi i alla våra göranden och låtanden komma ihåg att vi äro svenskar och lutheraner. I allt för många fall så blygas vi för så väl det ena som det andra och detta lyte lär ligga i blodet på oss, som tiggaren sade om sitt träben.

Med att vara svensk mena vi, att hvar och en af oss är medveten om att han tillhör den stam som sedan urminnes tider bott i Sverige. Att hvad som är svenskt är i särskild mening vårt och att vi böra vinnlägga oss om, att så lefva, att vi hedra vår nationalitet. Det är sant, att många den gröna öns afkomlingar och flera utaf Albions barn ropa i våra öron, att vi äro amerikaner allihopa och att det är detsamma som småsinne att älska sitt folk och vörda dess historia, men vänta bara till dess att det blir fråga om att ringakta det irländska och det engelska, och du skall finna, att det är nationalkänsla hos dem, så att det pöser och fräser. Irland är det enda land i världen som är värdt att älska och England ensamt har rätt att bestämma, hvem som får eller inte får färdas på våra haf samt köpa och sälja på vår jord.

Det är en dålig regel som inte kan användas mer än från ett håll. Därför tillropa vi hvarandra: Varen svenske! Se till att du gör heder åt din stam och ditt folk! Blygs ej för ditt eget, ty därigenom skadar du dig själf och blir en sämre medborgare i detta land!

Med att vara lutheran mena vi att i tro och vandel hylla och hålla den lutherska bekännelsen. Inte bara vara med i kyrkoboken med ditt namn utan vara lutheran från topp till tå, in- och utvändigt. Att lyssna till Guds ords och samvetets röst jämt och ständigt, att lefva den heliga skrift, att i ord och handling förkunna hans dygder, som har kallat oss af mörkret till sitt underliga ljus, det är att vara lutheran. Låt mormonen vara mormon, katoliken katolik, metodisten metodist, adventisten adventist och turken islamit, men var du evangeliskt luthersk. Var kristen inte bara på söndagarna; inte bara när du är i hembygden, utan när du är på främmande ort. Lämna det intryck hvar du befinner dig, att du är en den lutherska kyrkans medlem, och därför måste du sätta dig emot allt som ondt synes och tro och handla precis som det står skrifvet i Guds ord.

Allt detta haltande på båda sidor å det andliga området är en styggelse inför så väl Gud som människor och minst sagdt ovärdigt den, som vill vara ansedd för att vara bildad och kristen.

Det är ömkligt att finna församlingsmedlemmar, som både med ord och handling motarbeta sin egen kyrka, präster, som predika hvad som helst utom sin kyrkas troslära, och lärare vid skolorna, som på alla vis söka att i ord och handling nedrifva hvad hem och församlingar söka att bygga upp i det uppväxande släktets hjärta.

Hvarför inte vara ärlig? Om man är unitarian, gå då till unitarianerna. Om man är teosof, gå då till hedendomen, den är mångfärgad nog för att tillfredsställa. Om man inte kan tro på någon högre makt alls, låt detta varda kunnigt, så att de enfaldiga och oerfarna må kunna afsky dig och slippa ifrån att bli besmittade af din spetälska. Men om du är en, som fastän under fruktan för dig själf tror på Gud och den han har sändt Jesus Kristus, så låt detta varda kunnigt, ty på så vis kan du vinna andras stöd och bistånd, Guds hjälp och ledning och ditt eget samvetes erkänsla, ty Jesus säger: Den som bekänner mig inför människorna, honom skall jag bekänna inför min Fader som är i himmelen.

Gud gifve oss mera af den andliga sälta, som bidrager till att vi få mera andligt hjältemod och kunna fröjda oss öfver att vi få vara Guds barn och medlemmar i nåderiket på jorden!

Herren gifve att vi alltid och allestädes må vara lutherska kristna!

Vår tids "vetenskap".

The "scientific spirit" of the age is doing us a great disservice, working in us a certain great degeneracy. — WOODROW WILSON.

Side by side with great advances in material prosperity due largely to the applications of science there has been a vast deterioration of character. — LORD CROMER.

De båda ofvan anförda yttrandena torde förtjäna närmare begrundan. Personerna, som hafva uttalat dem, måste anses stå bland de främsta i vårt släkte. De borde vara i besittning utaf sundt omdöme, åtminstone i lika hög grad som de flesta af oss.

Vi förstå, att dessa män söka att fälla korrekta omdömen om vår tid och synnerligen om de människor, som våra dagars vetenskap fostrar. Huruvida vi instämma med dem eller ej, torde bero uppå vår förmåga att begripa vår samtid och oss självfva.

Deras uppfattning är den, att vår beskrutna bildning och våra stora vetenskapliga framsteg hafva ingalunda utvecklat ädlare eller gedignare karaktärer. Vi hafva visserligen förbättrat oss i materiellt afseende,, men det sant mänskliga och ädla har blifvit efter.

Vi hafva hittat på åtskilliga "antitoxins", ja, nästan utrotat gula febern, malarian och andra pester från vissa trakter på vår jord och kommit ihåg att skryta däraf också, men hvad nytta med det, om på samma gång vördnaden för hemmet aftager, sedlighetsbegreppen förslappas och det sanna människovärdet förgätes? Våra mäktige hafva pratat om att sitta i solen och diktera för världens affärsmän hur att samla jordiska skatter och nu blifva konstens och vetenskapens härligaste produkter skottaflor blott, och dessa solsittare få slicka smutsen i otäcka löpgrafvar bland stinkande lik. Dollarn är en hård regent och en grym gud, hvilken illa behandlar sina tillbedjare.

Den evige Gudens tillvaro har förnekats, hans vilja har man på vetenskapliga grunder trotsat, hans förmåga att uppenbara sig i sitt skapade verk har beletts och bibeln har likt öfriga religionsurkunder förklarats vara ett konglomerat af sanning och dikt som åtminstone inte den vetenskapligt bildade gärna kunde fästa stor uppmärksamhet vid. Bekvämlighet är det enda man eftersträfvar, och frukterna visa sig i otaliga skilsmässor, barnlösa äktenskap, hat människor emellan, fyllda dårhus, kräftans och lungsotens härjningar, mord och självmord.

Man betänker inte, att de främsta vetenskapsmännen hafva varit enfaldiga kristna; att Lord Kelvin bekände sig tro på Jesus som sin personlige Frälsare, att Gladstone var en ifrig bedjare, att Bismarck försvarar i privata bref den lutherska nattvardsläran, att Topelius trodde som ett folkskolebarn på Luthers lilla katekes, att Wikner bekände sig vara en kristen, att vår store McKinley vågade i sin tacksägelseproklamation mana oss alla att tacka för nåden i Kristus Jesus, och att W. J. Bryan, vårt lands och därför den politiska världens störste man, just nu bekänner sig tro på syndares Frälsare, Jesus Kristus.

Vår kyrka förkastar inte den sanna vetenskapen, hvilkens enda mål är att finna och fasthålla sanningen. Den började sin tillvaro vid ett universitet, och professorer och studerande voro dess första medlemmar; men den minnes, att Jesus har sagt: Hvad hjälper det en människa om hon förvärfvade hela världen, men tar dock skada till sin själ, och räknar med Paulus allt för afskräde, jämfördt med att äga Kristus och varda funnen i honom.

Den lärda världen.

I en nyligen utkommen rapport få vi reda på att vid skolorna inom vårt land vistades 1916 en större eller mindre tid 23,500,000 personer, eller 24 procent af vårt medborgareantal. Lärarnas antal säges hafva varit 706,000. Af dessa voro 169,000 män och 537,000 kvinnor. I England besöka 19 procent af befolkningen skolorna, i Frankrike 17 och i Tyskland 20. I Ryssland besöker nätt och jämt 4 procent af befolkningen någon skola.

Utgifterna för vårt undervisningsväsen sägas uppgå årligen till den respektabla summan af $1,000,000,000 (säger en billion). Småskolorna kosta $500,000,000; högskolorna $70,000,000; privata förberedande skolor

$67,000,000. normalskolorna $15,000,000; universitet och colleges $100,000,000. Lärarenas medellön blir $525 per år.

"Att tänka fritt är stort, men tänka rätt är större", säges Thorild hafva sagt. Vi kunde lika sanningsenligt säga: "Att veta mycket är stort, men att använda det man vet till sitt och andras bästa samt till Guds ära är större." Bibeln talar om sådana som hålla sig för visa och det oaktadt ändå äro dårar. Paulus säger: "Jag räknar allt för afskräde jämfördt med det att äga Kristus och varda funnen i honom." "Jag höll mig bland eder, som om jag intet annat visste än Jesus Kristus och honom korsfäst."

Hvilka orsaker medverkade till att göra Luther till den han blef?

Forts. från föreg. n:r.

Luther säger, att han en dag fick stryk femton gånger, för att han inte kunde en läxa, som han aldrig fått uppdrag att lära sig. Luther klandrade inte precis den kroppsliga agan, men han säger, att man jämte käppen bör hafva äpplet, det är inte bara ideligen slå, utan äfven belöna. Denna uppfostringssed är längesedan försvunnen och snart hafva vi avancerat i bildning så långt, att det hör till goda tonen, att lärjungarna gifva sina lärare stryk. Människan är, säger vår Martin, lik en full bonde på en åsna, om man hjälper honom upp på den ena sidan, så ramlar han af på den andra.

Den allvarliga agan i hemmet och den hårda behandlingen i skolan synes rätt tidigt ha lämnat det intrycket på gossen, att Gud äfven måste vara en sträng och farlig person, men aldrig nekade han att böja sig under hans auktoritet. Det torde dock hafva bidragit till den förfärliga fruktan för synden, som vi tidigt märka hos Luther.

Efter att hafva tillbringat ett år i Magdeburg, förflyttades han af fadern till läroverket i Eisenach, och här stannade han i fyra år. Det var under vistelsen här, som han vann ynnest hos familjen Cotta för sin vackra röst och sina innerliga, varma böner till Gud. Barnaförtroendet till Gud hade han med sig från sitt hem, där det berättas, att hans fader, böjande sig öfver gossens säng, innerligt anropade Gud om att han skulle välsigna honom. Det säges äfven, att redan under denna tid hade hans lust till sång och musik trädt i dagen. Han lärde sig att spela på flöjt och luta och sjöng till dessas ackompanjemang förtjusande vackert. Han blef ock bland kamraterna allmänt känd för sin ovanliga begåfning och sin allvarliga kristendom.

Efter fyllda aderton år förflyttades han till universitetet i Erfurt. Det var på sommaren 1501. Han skulle utbildas till jurist enligt faderns önskan. Här stannade han till juli 1505. Musiken och filosofien tilltalade honom mest. Det var äfven här, som han tjugo år gammal för första gången såg en hel bibel. Han fann den bland de dammiga volymerna i biblioteket och blef öfverraskad af, att det fanns så mycket, som intresserade honom i denna bok. Hittills hade han inte reda på mer än hvad han funnit i de brukliga predikotexterna. Det må synas underligt, att han var så litet förtrogen med denna bok, men om vi skulle undersöka förhållandet vid våra dagars läroverk, torde vi finna, att tillståndet är inte mycket bättre, och att det till och med vid de kyrkliga skolorna är rätt klent beställdt med bibelkännedomen. Han tog studentexamen 1502 och blef filosofie magister 1505.

Under denna tid påstås det, att han slöt sig till ett sällskap af unga humanister, som betraktade lifvet från den lättare sidan och hade sin lust i sång, poesi och konst. Uti deras öfverdrifter fann dock Luther intet nöje. Guds stränghet och syndens tyngd tryckte jämt den unge studenten, och ofta, då de tvättade sig, hörde de honom suckande säga: "Ju mer vi tvätta oss, desto smutsigare bli vi." Den unge, begåfvade och djupsinnige studenten var dock inte tillfreds med sig själf. Han kunde inte finna sig riktigt tillfredsställd någonstädes. Skolastiken tyckte han inte om, de kyrkliga förhållandena lika litet och vetenskapen, sådan den då framträdde, bestod ingalunda profvet inför hans forskande blick.

Han läste den bibel, han funnit, flitigt. Det som stod i denna stämde inte öfverens med hvad han hörde och läste. Pastor Weinemanns predikningar, som han ofta åhörde, voro af reformatorisk natur och oroade honom ganska mycket. Han blef sjuk, kände döden nära, och i sin förskräckelse ropade han på Maria för hjälp. En af hans förtrogna vänner vardt oförmodadt mördad. Den värja han bar, enligt dåtidens studentsed, skar honom ett svårt sår i benet, af hvilket han höll på att förblöda. Då han efter magistergradens erhållande reste hem för att hälsa på, öfverrumplades han af ett åskväder, blixtarna slogo i marken rundt omkring honom och han föll till marken och lofvade Maria, att om han fick lefva öfver denna fara, så skulle han inträda i kloster. Dessa händelser bidrogo därtill, att han emot sina föräldrars önskan och emot deras bestämda protest inträdde i kloster i juli 1505. Så afgjordt emot detta steg var fadern, att då han ändtligen hade gifvit löfte, att Martin skulle få prästvigas år 1507 och man sökte öfvertyga honom om att det som skedde var Guds vilja, så sade han till de församlade pelaterna: "Gifve Gud, att det inte bara är djäfvulskap!"

Klosterlifvet lade tunga bördor på den unge Martin. Han fick sopa, skura, tigga och på alla vis lära sig att försaka. Han späkte och plågade sig ideligen. Sökte att upptäcka alla möjliga synder hos sig och var noga med att berätta allt i biktstolen. Han säger senare, att synderna plågade honom under denna tid mer än alla hans motståndare någonsin gjort. Men han fick nu studera teologi som han så mycket önskat. Bland skolastikerna syntes Occam mest intressera honom. Här blef han äfven bekant med Tauleri predikningar och den tyska teologien. Hans ovanliga snille och stora begåfning voro vid denna tid väl kända. Priorn Staupitz sökte att hjälpa den unge brodern tillrätta med hans

själsbekymmer och talade med honom om att Gud inte ville någon syndares död och att den rättfärdige skall lefva af tro. Detta halp tillfälligt, men rätt som det var så var syndasmärtan och fruktan för Gud där igen. Ja, det hände, står det, att han hela nätter kunde ligga vid sin säng i bön och inte uppstå förr än det var dagsljust.

Månne inte fattigdomen i våra dagar i mycket beror därpå, att vi så litet kämpa emot synden, så litet bekymra oss om vårt andliga väl och så litet bedja? Luther har sagt: "Väl bedit är hälften arbetadt." Gustaf Adolf har sagt: "Ju mera bön desto mera seger." Jesus säger: "Bedjen och I skolen få." O, att ibland oss det rätta andliga allvaret blefve väckt!

Redan 1508 kallades han af kurfursten till det nyligen grundlagda universitetet i Wittenberg för att undervisa i metafysik. Han antog kallelsen och fortsatte sina teologiska studier, så att han 1509 fick graden B. D. Teologie licentiatexamen tog han inte förr än år 1512, och strax därpå promoverades han på kurfurstens begäran till teologie doktor. Det var som professor i Wittenberg han utförde sitt odödliga verk och hvarest hans personlighet nådde sin fulla utveckling. Det var här som han fick predika för de stora studentskarorna och här som han fick tillfälle att visa de unga vetgiriga sanningssökarna under dessa tider till sanningen. Det var här, som bröderna Olaus och Laurentius Petri från Örebro fingo lära känna den underlige professorn och hans underliga uppfattning om synd och nåd.

TIMMERMANNENS SON.

Vi göra ett afbrott här för att försöka få klart för oss litet, hurudana förhållandena voro i staten och kyrkan vid denna tid, ty det är ju uppenbart, att dessa hade stor betydelse för hvad Luther var och blef. Vantron regerade i allmänhet både hög och låg. Luther berättar själf, att en grannkvinna förtrollade hans syskon, så att de höllo på att skrika sig till döds. Helgon och relikdyrkan var allmän. Man förevisade på en plats en fjäder ur ängeln Gabriels vinge, på en annan en nagel från Petri tå och på en tredje förvarade man i en ask en del af det egyptiska mörkret. Ben från folk och kreatur framhöllos för att vidröras eller kyssas och för allt fordrades betalning. Prästerna lefde ett sedelöst lif. De flesta hade fruntimmer, med hvilka de sammanlefde, och dryckenskap, slagsmål och otukt hörde till det vanliga bland dem. Erasmus berättar, att en tysk biskop berättat offentligen i hans närvaro, att bara inom hans stift elfva tusen präster på ett år betalt den skatt, som kyrkan ålade dem, som hade oäkta barn.

(Fortsättning följer.)

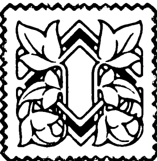

VÅRT ARBETSFÄLT

JOHN G. DAHLBERG, afdelningsredaktör

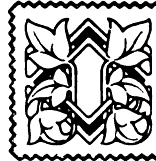

Vårt arbetsfält — Augustana-synoden.

Forts. från föreg. n:r.

5) Synodens immigranthem,

a) i New York, värderadt till $88,784, och

b) Synodens immigrant- och sjömanshem i Boston, värderadt till $26,735.

Alla dessa inrättningar tillsamman med synodens hem och hednamission stå direkt under synodens kontroll.

2. *Konferensinrättningar.*

a) Illinois-konferensen.

1) Barnhemmet i Andover, Ill., upprättadt 1867, tillhörde ursprungligen synoden men skänktes af densamma till Illinois-konferensen. Vårdade senaste år 56 värnlösa barn. Egendomsvärde $132,452.

2) Barnhemmet och industriskolan i Joliet, Ill., upprättadt 1891, vårdade förlidet år icke mindre än 90 skyddslingar. Egendomsvärde $47,232.

3) Ålderdomshemmet i Joliet, Ill., upprättadt 1905, vårdade förlidet år 57 gamla personer. Egendomsvärde $63,074.

4) Augustana hospital och diakonissanstalt, Chicago, ett af Chicagos förnämsta sjukhus (hufvudsakligen sjukhus), upprättadt 1882, vårdade förlidet år 3,510 patienter. Egendomsvärde $300,000.

Inom denna konferens finnes ock, i Chicago, en fristående kraftfull inre missionsförening, hvilken dock äger både konferensens och synodens erkännande och understöd. Den utför en månggrenad och välsignelserik verksamhet. Indirekt är den en del af Illinois-konferensen, af hvilken dess verksamhet är auktoriserad.

Till denna konferens hör ock det i Moline, Ill., år 1915 af Rock Island-distriktet af Illinois-konferensen upprättade Lutheran Hospital. Närmare uppgifter saknas.

b) Minnesota-konferensen.

1) Gustavus Adolphus College, St. Peter, Minn., grundlagdt 1862, hade förlidet år 371 studerande. Egendomsvärde $461,000.

2) Minnesota College, grundlagdt 1904, hade förlidet år 577 studerande. Egendomsvärde $106,008.

3) Barnhemmet i Vasa, Goodhue co., Minn., upprättadt 1865, vårdade förlidet år 75 värnlösa barn. Egendomsvärde $27,595.

4) Bethesda Hospital, St. Paul, Minn., upprättadt 1880. Vårdade förlidet år 2,276 patienter. Egendomsvärde $251,000.

5) Bethesda Diakonisshem, St. Paul, Minn., upprättadt 1902. Egendomsvärde $20,000.

6) Bethesda Ålderdomshem, Chisago City, Minn., upprättadt 1904. Vårdade förlidet år 29 gamla personer. Egendomsvärde $25,000.

7) Bethesda Invalidhem, nära St. Paul, Minn., upprättadt 1914. Vårdade förlidet år 18 personer. Egendomsvärde $20,000.

c) Iowa-konferensen.

1) Svenska Lutherska Barnhemmet i Stanton, Ia., upprättadt 1881, vårdade förlidet år 40 värnlösa barn. Egendomsvärde $53,945.

2) Ålderdomshemmet i Madrid, Iowa, upprättadt 1906. Vårdade förlidet år 8 personer. Egendomsvärde $19,333.

3) Iowa Lutheran Hospital, Des Moines, Iowa, upprättadt 1910, vårdade förlidet år 1,065 patienter. Egendomsvärde $183,947.

d) Kansas-konferensen.

1) Barnhemmet i Mariadahl, Pottowatomie county, Kansas, upprättadt 1880, vårdade förlidet år 30 värnlösa barn. Egendomsvärde $50,100.

2) Bethany College, Lindsborg, Kansas, upprättadt 1881, hade förlidet år 789 studerande. Egendomsvärde $222,949.

3) Ålderdomshemmet i Lindsborg, Kansas, vårdade förlidet år 21 personer. Egendomsvärde $34,000.

4) Swedish Hospital, Kansas City, Missouri, vårdade förlidet år 1,089 patienter. Egendomsvärde $68,805.

5) Trinity College, Round Rock, Texas, grundlagdt 1904, äges och kontrolleras af Austin och El Campo-distrikten af Kansas-konferensen. Det hade förlidet år 85 studerande. Egendomsvärde $44,486.

e) New York-konferensen.

1) Gustaf Adolfs Barnhem, Jamestown, N. Y., upprättadt 1885, vårdade förlidet år 72 värnlösa barn. Egendomsvärde $55,699.

2) Upsala College, Kenilworth, grundlagdt 1893, äges och kontrolleras af New York- och New England-konferenserna. Hade förlidet år 99 studerande. Egendomsvärde $75,000.

3) Svenska Augustanahemmet för Ålderstigna, Brooklyn, N. Y., vårdade förlidet år 37 ålderstigna. Egendomsvärde $33,062. Hemmet äges och kontrolleras af New York- och New England-konferenserna.

f) Nebraska-konferensen.

1) Luther College, Wahoo, Nebraska, grundlagdt 1883, hade förlidet år 250 studerande. Egendomsvärde $78,000.

2) Barnhemmet i Stromsburg, Nebraska, vårdade förlidet år 14 värnlösa barn. Egendomsvärde $12,500.

Inom Nebraska-konferensen har ock den vidt kända, under senare år tillkomna Bethphage Inre Missionsförening, fristående, sitt hufvudsäte. Den afser "att befrämja kristlig verksamhet till förmån för de fallandesjuka, de sinnessvaga, de vilseförda och de hemlösa."

g) Columbia-konferensen.

1) Coeur d'Alene College, Idaho, grundlagdt 1897, hade förlidet år 88 studerande. Egendomsvärde $80,-000.

2) Lasaretts- och diakonissverksamheten i Portland, Oregon, har gjort stora framsteg, och har under året en ändamålsenlig och "ståtlig barmhärtighetsinrättning uppförts". Synodens årsrapport 1916.

h) California-konferensen.

(Ingen egen allmän inrättning.)

i) Superior-konferensen.

"Har anskaffat lämplig landtegendom nära Green Bay i Marinette, Wis., för blifvande ålderdomshem och 'Receiving Home for Orphans and Dependent Children'." — Synodens årsrapport 1916.

j) New England-konferensen.

1) Lutherska Barnhemmet i Avon, Mass., upprättadt 1906, vårdade förlidet år 43 värnlösa barn. Egendomsvärde $34,874.

2) Upsala College, se ofvan: New York-konferensen 2).

3) Svenska Augustanahemmet för Ålderstigna, se ofvan: New York-konferensen 3).

k) Red River Valley-konferensen

han inom sitt område två läroverk:

1) Northwestern College, Fergus Falls, Minnesota, grundlagdt 1900, hade förlidet år 136 studerande. Egendomsvärde $38,250.

2) North Star College, Warren, Minn., grundlagdt 1906, hade förlidet år 145 studerande. Egendomsvärde $65,000. Dessa läroverk ägas och kontrolleras af hvar sin korporation, hvilkas medlemmar tillhöra Red River Valley-konferensen, med hvilken de äro nära förbundna. De stå ock på evangelisk grund. Den har ock förmodligen en sjukvårdsanstalt. Den har beslutat att uppföra ett ålderdomshem.

1) *Canada-konferensen.*

Påbörjade för omkring 3 år sedan en liten skola i Percival, Sask., men skolarbetet ligger för närvarande nere. En del penningar ha samlats för ett barnhem.

Synodens och konferensernas missionsarbete.

Augustana-synoden har varit och fortfar att vara en missionerande kyrka. Mycket har uträttats, men mycket återstår att göra inom olika områden och icke minst med hänsyn till hem- och hednamissionsarbete.

1. *Synodens mission.*

1) Hemmissionen.

Sådana fält, som ligga utom de olika konferensernas områden, upptagas för bedrifvande af kyrkliga verksamhet af synoden medelst en af synoden vald missionsstyrelse med synodens president såsom ordförande. För att denna mission skall kunna kraftigt bedrifvas behöfves allt fortfarande kraftigt penningunderstöd. Genom sin missionsstyrelse bedrifver synoden en betydande mission i staterna Montana, Idaho, Wyoming, Florida och det nordliga Alaska. Man hoppas, att dessa vida fält med tiden skola blifva själfuppehållande såsom de flesta konferenserna och sedan likt dessa jämte det att de äro själfunderhållande bidraga till missionens bedrifvande på nya områden. Jämte bedrifvande af sin egen hemmission måste synoden därjämte med betydliga summor bistå de ännu i finansiellt afseende svaga konferenserna, såsom California- och Columbia-konferenserna samt den för ett par år sedan bildade Canada-konferensen, hvars tusenmila sträckor i hufvudsak äro ett enda stort missionsfält.

För ofvan nämnda ändamål betalade synodens missionsstyrelse förlidet år $37,464.05 och dock var missionskassan i nära $8,000 skuld.

Synodens hemmissionsstyrelse är ock sedan åtskilliga år tillbaka synodens kyrkobyggnadsförening (Church Extension Society). Dess utgifter förlidet år voro $9,-483.96.

2) Hednamissionen.

a) Indien, Japan och Porto Rico.

Tillsamman med General Council, af hvilken Augustana-synoden är en betydande del, bedrifves framgångsrik hednamissionsverksamhet, särskildt i Indien, men äfven i Japan och på Porto Rico. Dessa missioner kontrolleras af styrelser, valda af General Council. Till missionen i Indien bidrog synoden förlidet år med $22,-062.16, till Porto Rico-missionen med $5,715.86, samt till tyska missionen i Indien med $832.52, samt dessutom till Judemissionen, Slovak-missionen m. m. med $687.72. Summa $29,277.91.

b) Kina.

I det väldiga Kina har synoden egen hoppingifvande mission. Till denna mission bidrog synoden förlidet år med $33,411.82. Under senast flydda år bidrog synoden sålunda till yttre missionen med $62,689.73. Vi missunna icke dessa missioner denna summa. Hade den varit större hade det varit så mycket bättre, men hur gärna skulle vi icke sett, att vi fått en liknande summa för bedrifvandet af hemmissionen, som visserligen också är en betydelsefull mission, betydelsefull äfven för hednamissionen. Många af våra egna män och kvinnor äro ute på hednafälten, och många arbetare verka på hemmissionens vida fält.

2. *Konferensernas mission.*

De olika konferenserna bedrifva hemmissionsarbete på sina egna områden och understödja små fattiga församlingar med penningar. Och detta deras arbete är stort och betydelsefullt. Stora summor samlas och utbetalas årligen härför. Och i allt få vi vara med, unga och gamla.

The Association of English Churches of the Augustana Synod och af synoden sanktionerade föreningar.

1. *Association of English Churhes.*

Augustana-synoden har varit och är ännu i det stora hela svensk-talande. Och hvarför skulle vi glömma vårt härliga svenska språk? Den som lär sig t. ex. tyska, franska, latin o. s. v. anser det något stort och förnämt, och den som föraktar sitt modersmål är dum. De som bäst känna vårt folk och vårt språk, akta dem båda högt. Det gifves här i landet ganska många, som äro födda af svenska föräldrar, hvilka antingen inte velat eller af omständigheter varit hindrade att gifva sina barn sådan fostran, att de blifvit någorlunda väl hemmastadda i det svenska språket. Barnen äro icke skuld till föräldrarnas förseelse eller oförmåga, och dessa barn, dessa yngre eller äldre, måste då kyrkan möta på ett för dem begripligt språk. Och så hafva församlingar, hvilkas kyrkospråk är engelskan, uppstått. I Augustana-synodens verksamhet talas hufvudsakligen svenska, men också engelska, kinesiska, japanesiska, telugu och spanska. På grund af särskilda gemensamma intressen, kände de engelsktalande församlingarna behof af att på något sätt sluta sig tillsamman, och så kom sagda Association till stånd. Och den har icke blott synodens sanktion utan dess odelade, välförtjänta förtroende. Den har icke blott tillväxt i yttre styrka utan den har visat en glädjande bekännelsetrohet. Utan tvifvel har den ett stort arbete framför sig. Och härvid tänka vi äfven därpå, att många af de unga prästkandidaterna numera utan tvifvel äro mera hemmastadda i engelska språket och vilja helst och kunna bäst använda det i församlingsverksamheten. Och detta är en af de omständigheter, som säkerligen kommer att påskynda engelska språkets allmännare bruk i församlingarna i allmänhet.

The Association of English Churches of the Augustana Synod höll sitt organisationsmöte i Rock Island, Ill., den 13—15 november 1908. Två år förut funnos sex engelsktalande församlingar i synoden. Vid organisationsmötet 1908 funnos 11 engelsktalande församlingar med ett kommunikantantal af 2,163. 1915 funnos inom Associationen 38 församlingar med 5,302 kommunikanter eller ett medlemsantal af 7,345. Associationens församlingar tillhöra den konferens, inom hvilken de äro belägna, och hafva där rättigheter och skyldigheter liksom andra församlingar. Associationen har dock sina egna tjänstemän och håller möten, något liknande våra vanliga konferensmöten, för att rådgöra och besluta om gemensamma intressen, hvilka beslut sedan under ställas synodens ombepröfning. Associationen har egen psalmbok, i hvilken finnes icke så få af våra härliga svenska psalmer i engelsk dräkt: svenska psalmer på engelskt språk. Den har ock, praktiskt sett, sitt eget tidningsorgan, *The Lutheran Companion,* hvars officiella ställning annars är jämbördig med *Augustana,* synodens officiella svenska kyrkotidning. En omständighet från senaste synodalmöte (Galesburg, Ill., 1916) förtjänar säkerligen att omnämnas. Efter det synodens president hållit synodalpredikan på svenska som vanligt, höll Associationens ifråga president synodalpredikan på engelska. När sedermera synodens president vid synodalmötets första session uppläst sin ämbetsberättelse, påkallade han Associationens president att uppläsa den till honom insända årsberättelsen öfver Associationens verksamhet under det flydda året. Så skedde. På så sätt ställdes synoden och Associationen liksom sida vid sida, om än synoden gick på den högra och Associationen på den vänstra sidan. Associationens af synoden antagna konstitution finnes i synodalreferatet för 1909, sid. 147.

2. *Af synoden sanktionerade föreningar.*

Dessa äro, så vidt mitt minne icke sviker mig, tre.

1) *Kvinnornas hem- och hednamissionsförening,* som organiserats i nära anslutning till synodens styrelseform och vunit stark anslutning. Föreningen drifver kraftig verksamhet för insamlande af missionsmedel, håller egna årsmöten, vanligen i sammanhang med konferens- och synodalmöten, utgifver sin egen missionstidning och publicerar sina synodalmötesförhandlingar i synodens offciella referat.

2) *Synodens ungdomsförbund.*

Vid synodalmötet i Denver 1906 inlämnades ett utskottsmeddelande, hvilket vi för "ungdomsfrågans" belysande här vilja anföra:

"Den kommitté, som af synoden vid dess senaste möte tillsattes att behandla "ungdomsfrågan", beder få meddela följande:

Kommittéen har under året sökt att bilda sig ett begrepp om den fråga, som åt densamma hemställdes, men den har funnit, ju mer den öfvervägt densamma, att hon innebär långt mer än man vid första påseende anar. Enär det gäller tvenne saker:

1) *Ett fosterländskt, svenskt, inom Augustana-synoden hemmafödt ungdomsarbete, och* *)

2) *Ett ursprungligen utur vår synod framsprunget värdefullt verk, den s. k. "Luther League", som ju är starkt representeradt bland oss,**)
har det varit oss omöjligt att ännu kunna finna en för *dessa tvenne riktningar**) nöjaktig lösning. Kommittéen beder därför om ett års anstånd och om det beviljas, hoppas den kunna nästa år inkomma med förslag, som möjligen kan blifva till någon nytta för den så betydelsefulla frågan."

Kommittéens begäran beviljades.

*) Kursivering af undertecknad.

På näst följande synodalmöte (i New Britain, Conn., 1907) inlämnade utskottet i fråga ett förslag, som sedan behandlades på nästföljande synodalmöte (i Chicago 1908). Därvid beslöts bland annat:

"1) Att ungdomens verksamhet i Augustana-synoden ordnas i enlighet med vår synodala organisation, nämligen så, att ungdomsföreningar eller Lutherförbund bildas i de enskilda församlingarna, och att dessa sedan tillsammans bilda distriktsföreningar eller förbund, hvilka å sin sida tillsammans bilda konferensförbund. Dessa senare bilda tillsammans ett synodal-Lutherförbund.

(3) Att hvarje underafdelning representeras i närmast högre genom lagligen valda delegater.

(4) Församlingsförbundet rapporterar till den församling, inom hvilket det är organiseradt, likaså till distriktsförbundet. Distriktsförbundet rapporterar till konferensförbundet. Konferensförbundet rapporterar till konferensen och till synodens förbund och detta senare till synoden.

(5) Församlingsförbunds konstitution skall godkännas af församlingen, distrikt- och konferensförbundskonstitutioner skola godkännas af vederbörande konferens, och konferenskonstitutioner skola godkännas af synoden. Alla sådana konstitutioner skola vara i full öfverensstämmelse med församlings-, konferens- och synodalkonstitutionerna.

(6) Att synodens förbunds konstitution skall godkännas af synoden." (Se vidare synodalref. 1908, sid. 160; ref. 1908, sid. 159; ref. 1909, sid. 149.)

Konstitutionen för synodens Lutherförbund antogs på synodalmötet i Rock Island, Ill., vid dess 50-årsjubileum 1910, och finnes i det årets referat, sid. 200, på *engelska* och under rubriken: *Constitution of the Augustana Synod Luther League.*

Den uppmärksamme läsaren märker säkerligen "brytningen" mellan de två orden ungdomsföreningar och Luther League och skymtar de krafter som stå bakom de båda.

Dessa ungdomsföreningar eller Luther Leagues ha varit och äro ganska verksamma, och ha hållit många stormöten, nu senast vid det präktiga läroverket i Wahoo, Nebraska.

3. *De studerandes vid Augustana College hednamissionsförening.*

Denna förening påbörjades i all anspråkslöshet vid Augustana College omkring 1882—1885. Det brann i den från början en innerlig nitälskan för dem, som ännu sutto i mörkret och dödens skugga. Jag tror, att det kan bevisas, att vår blomstrande och hoppfulla Kinamissions verksamhet kan spåras till denna förening. På synodalmötet i Rock Island, Ill., 1897 fattade synoden följande beslut:

"Synoden förklarar härmed, att Augustana hednamissionsförening är en af synodens verksamhetsgrenar, och att den är berättigad att i synodens namn mottaga donationer och testamenten för Augustana-synodens hednamission, ehvad sådana donationer testamenterats i allmänhet till synodens hednamission eller särskildt till Augustana hednamissionsförening."

Föreningen har varit ganska verksam, till nytta, glädje och välsignelse. Hon rapporterar årligen till synoden.

AUGUSTANA-SYNODEN OCH GENERAL COUNCIL.

General Council är en *rådgifvande* och *lagstiftande* sammanslutning på konfessionell luthersk grund af flera synoder i Amerika. För närvarande består den af icke mindre än 14 lutherska synoder, bland hvilka Augustana-synoden intager en i många afseenden framskjuten ställning. General Council organiserades i Ft. Wayne, Ind., 1867. Till ombud vid detta möte hade Augustana-synoden valt sin president, pastor Tuve Nilsson Hasselquist, pastor O. J. Hatlestad och Ola Paulson. De voro ock närvarande vid mötet.

VÅRT ARBETSFÄLTS UTSTRÄCKNING.

Augustana-synodens arbetsfält sträcker sig från österhaf till västervåg, från Mexikanska viken i söder till och in i Alaska i norr. Det sträcker sig in i det gamla Kina och det nyvaknade Japan, det har skjutit in i Porto Rico och vidgar sig allt mer bland Indiens myllrande millioner. Ha vi något att lefva för, något att arbeta för, något att bedja och uppoffra för i Augustanasynoden? I detta arbete skola vi alla deltaga, unga och gamla. Våra fäder i detta land och deras barn, vårt från Sverige inflyttade kyrkliga folk — det folk, som vidblifvit den lutherska kyrkans bekännelse, det folk som af andebehof här i landet sammanslutits till församlingar på evangelisk-luthersk grund, ha hitintills genom nåd utfört stora ting. Och arbetet fortfar och arbetsfälten vidgas. Stigen in med i ledet, I unge!

Må nu denna allmänna öfverblick öfver de vida och betydelsefulla fälten — denna allmänna framställning af Augustana-synoden och dess verksamhet i någon mån bidraga till kännedomen om och uppskattandet af den synod vi tillhöra och hvars väl vi vilja befordra.

Under innevarande år kommer 400-årsminnet af 16:e århundradets reformation att firas vida i världen. Få vi lefva och deltaga däri, komma vi förvisso att få blicka djupt in i kyrkans historia, särskildt i reformationens århundrade, då evangelii rena ljus spridde sina varma strålar öfver länder och folk, framkallande en underbar vårgrönska med åtföljande löfsprickning och fågelsång. Må då vi ej heller glömma vår egen historia och att denna historia, detta arbete möjliggjorts genom hufvudmannen i 16:e århundradets reformation, dr Martin Luther, och hjälten i 30-åriga kriget, "Snömajestätet från Norden", Gustaf II Adolf. J. G. D.

Behofven på de vida fälten.

UNGDOMSVÄNNENS senaste nummer sökte vi gifva en allmän öfverblick öfver Augustana-synodens många och vida arbetsfält*) I anslutning härtill vilja vi här nedan angifva hvad vi med skäl kunna kalla de mera allmänna behofven för verksamhetens kraftiga understöd och harmoniska utveckling. Det första som härvid anmäler sig är

1. *Behofvet af bättring och tro,*

eller hvad som ligger däri: ett rätt andligt sinne.

Ehuru vi icke nu ämna skrifva hvarken en teologisk afhandling eller en predikan öfver detta lifsviktiga ämne, vilja vi påminna därom, att däri ligger för oss både såsom enskilda och såsom samfund "det ena nödvändiga." Hvilken vikt den heliga skrift lägger härvid och hvilken vikt den lutherska kyrkans bekännelseskrifter i öfverensstämmelse med skriften lägga härvid känna vi säkerligen till. Och det är detta vi i vår tid behöfva, och det inte blott de gamla utan lika mycket de unga. Vi ha inte mer än ett evangelium, och det är tillräckligt för både unga och gamla. Här är det inte fråga om en persons ålder utan om lifvet, lifvet i tron på "Guds Son, som har älskat oss och utgifvit sig själf för oss." Vi skola inte nu diskutera orden bättring och tro, det är inte vår närvarande uppgift, men vi ha velat åtminstone peka på deras allt omfattande betydelse för oss såsom enskilda och såsom samfund. Taga vi miste här, så gå vi vilse, hur vackert det annars i det yttre må se ut, och detta ehvad vi äro unga eller gamla. "Herrens ögon se efter tron" Jer. 5: 3.

Det andra, som sedan sluter sig härtill, är

2. *Behofvet af intresse för synodens olika verksamhetsgrenar.*

Vi taga här ordet "synodens" i dess vidsträcktaste bemärkelse, innefattande icke blott den verksamhet, som står direkt under synodens kontroll och ledning, utan äfven den verksamhet, som bedrifves af konferenser och församlingar. Vi behöfva både samfundssinne och lokalintresse. De båda höra tillsamman och skola gå hand i hand såsom snälla syskonbarn. Äfven i kyrkligt afseende skola vi ha lokalintresse, intresse i vår egen församling, intresse i den samfundsinrättning, hvars väl på ett eller annat sätt blifvit oss ombetrodd. I allt sådant ha vi en *särskild* kallelse, och fullgörandet af denna kallelse är något stort och högt. Men i förbindelse därmed skola vi ha öppen blick för samfundets allmänna behof. Detta utesluter icke, att vi kunna hafva särskildt intresse i någon särskild eller i särskilda verksamhetsgrenar, men det innesluter hjärta och sinne för det helas framgång och väl. Och ett sådant hjärta är ett rikt hjärta. Samfundssinne är en utsökt vacker blomma, som endast frodas i rik, god jord. I sin anspråkslöshet sprider hon allt vidare och vidare sin prakt och sin vällukt ut öfver de vida fälten!

Hvad den enskilde är i församlingen, det är församlingen i distriktet, i konferensen och i samfundet, sammanfattningen af det hela. Häraf synes, att den enskilde är icke blott en del af församlingen utan äfven en del af samfundet såsom en organism eller kropp. Men häraf följer ock, att den enskilde skall ha icke blott lokalintresse utan äfven samfundssinne. Om en församlingsmedlem icke bevistar församlingens gemensamma sammankomster eller för öfrigt icke deltager i församlingens angelägenheter, visar han därmed, att han icke har församlingssinne. Om alla gjorde på det sättet, hvar blefve då församlingen? Om någon inte deltar med i samfundsangelägenheter, förlorar samfundet just så mycket; och om alla gjorde på det sättet, hvar blefve då samfundet? Att det ibland oss finnes både församlingssinne och samfundssinne, erkänna vi med tacksamhet och anteckna det med glädje, men det är godt om rum för mer af denna goda vara. Det brister här och där, och denna brist böra vi söka afskaffa. Denna brist gör sig understundom gällande i församlingar, där t. o. m. sådana, som valts till församlingens förtroendemän, ha föga samfundssinne. Man är noga med, och det med rätta, att den enskilde i församlingen skall fullgöra sina skyldigheter gent emot församlingen enligt församlingens beslut, men man frågar kanske inte vidare efter om församlingen fullgör sina förbindelser till samfundet. Och hur få icke de, som hafva både församlingssinne och samfundssinne lida, kanske djupt lida af dessa som kanske icke blott ringakta konferens- och synodalbeslut, utan sätta församlingskonstitutionen åsido och äro sin egen lag. Men det är icke blott i en och annan församling, som sådant eller liknande ger sig tillkänna, utan, ledsamt nog, äfven vid konferens- och synodalmöten. Där det är ett rätt samfundssinne, är man, enligt sin kallelse och plikt, mån om att, om möjligt, vara med och deltaga i behandlingen af alla till mötet hörande göromål, ehvad det är konferens- eller synodalmöte. Det vill understundom synas som om somliga vilja vara med endast då den sak, den inrättning, som de genom särskild kallelse representera, skall behandlas. Det är klart, att de då skola vara med och deltaga i förhandlingarna, men såsom medlemmar af mötet, skola de, om det annars låter sig göra, vara med vid behandlingen af alla till mötet hörande handlingar. Har man skäl att vänta samfundssinne och inte blott lokalintresse af den *ene,* har man lika rätt att vänta det af den *andre.* Den, som endast förfäktar den sak, som genom uppdrag blifvit honom anförtrodd eller hvari han har särskildt intresse, på bekostnad af andra viktiga, kanske viktigare saker, är ingen samfundsman. Vi behöfva verkliga samfundsmän.

Det tredje vi här vilja påpeka är

3. *Behofvet af understöd från led till led.*

Vi behöfva alla hvarandra och skola därför stå stödjande vid hvarandras sida — så i församlingen och så

* Af brist på utrymme i föreg. n:r införes artikelns senare del i detta n:r.

i samfundet. Församlingen såsom en enhet, en organism, utgöres af dess olika delar, individer, och samfundet såsom en enhet, en organism, utgöres ock af dess särskilda delar. Äfven i denna mening äro vi "inbördes hvarandras lemmar." Och äfven härvid gäller det, att "icke alla lemmarna ha samma förrättning." Hvarje förrättning afser dock det helas väl, och därför behöfves understöd från led till led. Församlingen väntar understöd af den enskilde församlingsmedlemmen för församlingsverksamhetens bedrifvande, och samfundet väntar understöd för bedrifvandet af dess verksamhet, understöd för hem- och hednamission, barmhärtighetsinrättningar m. m. Är en församling för svag att bära sina egna bördor, kommer samfundet en sådan till hjälp. I så måtto blir det äfven i denna mening att "bära hvarandras bördor" och detta till enskildt väl och allmänt gagn. Och understödet skall vara både andligt och lekamligt, från led till led utöfver de vida fälten.

Det är ju den gamle Hoof, som säger någonstädes: "Att göra bättring är ett liftidsarbete." I denna bättring, i ånger och tro, ligger ett rätt kristligt sinne. Och där detta är, kan man med skäl vänta ett rätt församlings- och samfundssinne, och där detta är, blir det understöd från led till led. Och häri böra, kunna och få äfven de unga vara med.

J. G. D.

MUSIKLEKTIONEN.

Ett folks martyrskap.

EFTER "ATLANTIC MONTHLY" AF ERNST W. OLSON.

På våren 1915 satte Turkiet i gång den armeniska deportationen, som å ena sidan uppgifvits ha varit en human åtgärd, dikterad af krigslägets tvång, å den andra sidan betecknats såsom ett af de mest ohyggliga sorgespel, som någonsin satts i scen. I ett föregående häfte af UNGDOMSVÄNNEN har återgifvits ett svenskt ögonvittnes uppfattning, att deportationen var blott och bart en politisk kontrollåtgärd, icke någon massaker. Nu vilja vi anföra några utdrag ur en berättelse af en annan sagesman, som själf har sett och hört hvad han skildrar. För att skydda sig mot efterräkningar har han hemlighållit sitt namn, men icke mindre trovärdig för det verkar den framställning han lämnat i den högt ansedda tidskriften *Atlantic Monthly* och hvars innehåll sammanfattas i efterföljande utdrag.

En fullständig berättelse öfver deporteringen, säger författaren, kommer aldrig att skrifvas, af det enkla skäl, att den skulle komma att till stor del behandla lidanden, som äro obeskrifliga, en hjärtlöshet, som är ofattbar. Hufvudfaktum är emellertid, att man under sken af tvingande krigsåtgärder drifvit armenierna massvis från Svarta hafvets och Marmorasjöns stränder söderut ända till syriska öknen. Folk, som sutto trygga i sina hem i en bygd, som deras förfäder bebott i århundraden, tvingades att hufvudstupa* öfvergifva sitt allt och under gendarmernas piskor tåga in i det inre af landet, utan nödiga lifsmedel eller skydd mot väder och vind. Till och med kvinnor, hvilkas män i månadtal tjänat i de turkiska arméerna, drefvos som boskap bort från sina hem, med barnen i famnen. De händelser jag bevittnade i Marsovan, utgöra specifika exempel på hvad som försiggick öfver allt i landet. Marsovan, som ligger i vilayetet Sivas, cirka sextio mil från Svarta hafvet, hade en befolkning på omkring 30,000 själar, hälften turkar, hälften armenier. Af greker fanns äfven ett litet fåtal. Sista torsdagen i april 1915 häktades tjugofem framstående armenier utan varning, däribland professorn i armeniska språket vid amerikanska läroverket och åtskilliga abiturienter från samma skola. Påföljande dag bortskickades de under bevakning till provinshufvudstaden Sivas. Det var slutet. Icke en enda hördes därefter af i lifvet. De som icke dukade under för tyfusfebern, som härjade bland fångarna, föllo offer för en tortyr, fruktansvärdare än medeltidens. Professorns öde var ytterst fasansfullt. Trovärdiga vittnen berättade, att hans ögon sletos ur sina hålor, naglarna lösrycktes med rötterna och hår och mustascher plockades bort med pinsam saktfärdighet, strå efter strå. Den olycklige öfverlefde all denna tortyr blott för att slutligen bli afrättad. Ingen vet hvilka anklagelser, som tjänade till förevändning för denna misshandel.

— — —

Häktningarna fortgingo under maj och juni månader. Ett sannskyldigt skräckvälde rådde. Ingen visste när hans tur kom. Hundratals personer bortfördes, mestadels nattetid, — släpades direkt ur sängen till fängelset och därifrån, som vi sedan sporde, till afrättsplatsen. De scener, som utspelades utanför fängelset, trotsa all beskrifning. Från mitt sängkammarfönster kunde jag hvarje dag åse hvad som försiggick — kvinnor och barn stodo väntande i grupper utanför portarna med sina små paket, innehållande matvaror för sina anhöriga därinnanför, fastän de visste, hur ytterst ovisst det var, att deras gåfvor skulle nå fram. De stodo där under en tystnad, som esomoftast bröts af ett förtviflans skri från en eller annan kvinna, som nyss sport, att hennes man försvunnit. På samma sätt mottogo mödrar liknande underrättelser om sina söner, systrar om sina bröder, små barn om sina fäder. Hjärtslitande som dessa scener voro, var det ännu svårare, när de arma människorna infunno sig på min studerkammare och bestormade mig med böner om ett inskridande, som jag på förhand visste vara fullkomligt gagnlöst.

Mot slutet af juni häktades slutligen alla manliga armenier, som fyllt tolf år. Den lokal, där de inpackades, utgjordes af en underjordisk kammare under stadsbaracken. Enligt den beskrifning jag erhöll af vänner, som tillfälligt frigåfvos, var rummet bokstafligen fullpackadt med fångar, många hade nätt och jämt ståplats. Vid ingången, sades det, slog det emot den inträdande en luft het som ur en ugn, vämjelig som ur "Svarta hålan" i Kalkutta......

Omsider uttogs en natt en del af fångarna och bortfördes i riktning mot Amasia eller Zileh. De nådde dock aldrig sin bestämmelseort. När transporten hunnit tre, fyra timmars väg från Marsovan, fördes fångarna afsides i grupper om fem till tio man, med bakbundna händer. Sedan de tvingats ned på knä, blefvo de slaktade medelst yxa eller dolk, hvarpå liken kastades i en grop. Detta har berättats af ögonvittnen — allesammans turkar, till dels gendarmer, som biträdt vid massakern. Enligt en tjänstemans uppgift undanskaffades 1,215 personer på detta sätt. Innan man lämnade afrättsplatsen, blefvo liken plundrade på de flesta klädesplaggen, och allt af värde, som påträffades i de afrättades fickor, tillföll skarprättarna, hvaribland många, som gått till verket medellösa, återvände med fickorna fulla af klingande mynt. Armeniernas skor och kläder såldes efteråt på öppna torget och igenkändes delvis af handlandena såsom tillhörande den ene eller andre bland de mördade.

Sista lördagen i juni utkallade stadens guvernör ur fängelset återstoden af fångarna, i åldern öfver sextio

[1] Inom fem dagar efter orderns utfärdande.

och under aderton år, och underrättade dem om att sultanen benådat dem för deras förbrytelser. Gånge de därför hvar och en till sitt och uppsände förböner för sultanen! Jublet öfver en sådan mildhet kände ingen gräns — men dagen därpå passerade stadens härold genom gatorna i Marsovan och proklamerade, att alla armenier måste lämna staden inom tre dagar och bege sig af mot Mosul och Der-Zor, belägna öfver ett tusen mil söderut. De frigifna manliga fångarna skulle åtfölja kvinnorna och barnen. Detta var den första antydning folket fått om det öde, som väntade dem.

Före dager på tredje dagens morgon begynte oxvagnar och kärror i mängd rulla in i Marsovan från de omgifvande byarna. Gendarmerna tvungo armenierna att taga plats i åkdonen med hvad lösöre de kunnat få med sig i brådskan, och så började uttåget. De stora, klumpiga vagnarna, lastade med förskrämda människor, rullade med dån och gnissel genom gatorna, medan de kvarlämnade stodo som tysta åskådare, väl vetande att deras tur skulle komma. Den kom också riktigt nog och förr än någon väntat, ty efter ett par, tre dagar återvände de tomma oxvagnarna för att fullastas på nytt. Man hade skjutsat armenierna blott ett litet stycke på väg mot landets inre och sedan befallt dem stiga ur och fortsätta vägen till fots. Den verkliga "deportationen" var härmed påbörjad.

Man bör hålla i minne, att Marsovansorgespelet samtidigt upprepades i större eller mindre skala i hundratals byar och städer, hvarest samma utgallringsprocess blifvit tillämpad på armenierna efter i hufvudsak enahanda plan. Innan de arma människorna drefvos massvis från sina hem, utvaldes också de vackraste unga flickorna och kvinnorna och bortfördes till turkiska seraljer (harem). De föregåfvos skola bli tjänarinnor, men man kan lätt tänka sig hvad deras verkliga ställning blef. Detta urval fortsattes metodiskt utmed alla de karavanvägar de utvisade följde. Kurder, turkar och araber angrepo de försvarslösa flyktingarna och valde obehindradt ut hvilka de behagade. Återstoden fick fortsätta marschen under gendarmernas piskor eller andra s. k. tjänstemäns, hvilka i själfva verket voro värre än slafdrifvare.

Författaren berättar, hurusom myndigheterna foro fram med samma hänsynslöshet mot amerikanska missionsstyrelsens anstalter i Marsovan, där styrelsen uppehöll Anatolia College, med 400 studerande, ett flickseminarium med cirka 300 elever samt ett sjukhus, ett teologiskt seminarium och en slöjdskola. Amerikanske ambassadören Morgenthau hade utverkat löfte af Enver Pasha och Talaad Bey, att folket vid dessa anstalter skulle skonas, men stadens guvernör förklarade sig icke ha underrättats därom utan blott fått order att låta bortföra alla armenier. Följaktligen länsades samtliga skolorna på sina armeniska elever och lärare, — till och med sjuksköterskorna, som skött sårade turkiska soldater i månadtal, bortdrefvos. Enligt gendarmers uppgifter dödades alla de manliga i sällskapet, sedan transporten hunnit ett stycke på väg. Bland offren befunno sig professorerna V. H. Hagopian, A. G. Sivastian och flera andra lärare. Ingen af dessa lär ha haft minsta beröring med någon revolutionär rörelse.

Sent på sommaren beslöt vår sagesman att lämna Marsovan, där den värsta laglöshet rådde, sedan armenierna blifvit utdrifna. Turkiska tjänstemän, som låtsades under lagliga former försegla eller beslagtaga armeniernas kvarlämnade egendom, stulo nästan rubb och stubb. Berättaren själf i sällskap med en lärare och en prästman, som innehade af Enver Pasha egenhändigt undertecknade pass, blefvo, jämte deras familjer, på vägen till järnvägsstationen i Angora hejdade af ett väpnadt band, som befallde alla armenier i sällskapet att vända om. Då passen företeddes, förklarade anföraren med en svordom, att han hvarken kunde läsa eller skrifva och blott visste, att alla armenier måste motas åt andra hållet. Då i detsamma en läskunnig anförare af ett liknande band anlände till stället, fick sällskapet fortsätta sin väg. Vid framkomsten till Angora hade armenierna i förf:s sällskap ej samma lycka. Där häktades de tillsammans med stadens omkring tjugo tusen armenier utan ringaste hänsyn till deras pass. Professorn och pastorn forslades bort till en sjö fyra timmars väg från Angora, och mannen, som skjutsade dem dit i sitt åkdon, omtalade för författaren vid hemkomsten, att de båda männen blifvit skjutna i hans åsyn. Förutvarande vali och polischef i Angora hade nyss fått afsked, emedan de i det längsta dröjt med verkställande af deportationsordern, och deras efterträdare voro allt för ifriga i sin snygga ämbetsutöfning för att ens bry sig om Enver Pashas pass.

Artikelförfattaren öfvergår slutligen till en redogörelse för orsakerna till detta ohyggliga brott mot ett helt folk — af omkring två millioner beräknar han att hälften omkommit under blodbadet och återstoden drifvits ut i ödemarker, där stora massor måste ha omkommit af svält och brist. Hufvudinnehållet i hans förklaring kan sammanfattas som följer:

Icke ens rofdjuren döda blott och bart af mordlust. Hvad är då syftemålet med dessa åtgärder? Hvad resultat kunna turkarna vänta som vederlag för den energi de insatt uti dessa utrotningsåtgärder?

Armenierna anklagas för att tillsammans med fienden ha stämplat mot turkiska regeringen och planlagt inre resningar. Därför måste de ju förvisas till en ort, där de blefve oskadliga.

Denna anklagelse för landsförrädiska stämplingar var emellertid grundlös. Det enda fall, då armenierna bjödo turkarna väpnadt motstånd, var vid Van, och där blott sedan de först blifvit angripna och funno sig dömda till undergång. I de allra flesta fall hade armenierna självmant öfverlämnat sina innehafda vapen, då dessa genom en regeringsorder affordrades dem vid krigets utbrott.

Någon ringa ursäkt för de turkiska åtgärderna kan synas föreligga i tillvaron af de armeniska organisationerna Hinchakist och Tashuagist, hvilka under Abdul Hamids regering nödgades hållas hemliga. Men efter 1908 års revolution gåfvo sig dessa föreningar öppet tillkänna och rönte till och med bifall från ungturkarnas sida, hvilka förklarade "de armeniska revolutionärerna vara att räkna bland den ottomanska frihetens vägröjdjare". Dessa föreningar hade satt folkbildning och social reform på sitt program, just de rörelser, som ungturkiska partiet proklamerat med de mest svassande fraser. När ungturkarnas grundsatser sattes på prof, visade de sig emellertid vara blott tomma ord.

I misstro och afund mellan raserna ha vi en annan faktor att räkna med. Turkarna äro faktiskt främlingar i de länder de styra. De kommo dit som röfvare och ha uppehållit sin öfvermakt genom våld. Armenierna voro vid tiden för den turkiska eröfringen ett folk med en gammal kultur och ett organiseradt samhällsskick, hvilket allt turkarna under en följd af århundraden icke förmått uppnå. De voro ett företagsamt, sparsamt och arbetsamt folk, mäktigt af framåtskridande och odling inom alla områden. Trots det råaste förtryck, blefvo armenierna de framstående köpmännen, lagkarlarna, läkarna och småhandlarna i landet, i synnerhet i det inre af Armenien. Äfven under Abdul Hamid innehades vanligen finansministertaburetten af en armenier. De samlade sig mycken egendom och stora förmögenheter, och den turkiske landtmannen var vanligen deras underlydande.

Men nu lyder det ungturkiska programmet: *Turkiet för turkarna!* Under namn af ottomanisering önska de genomföra planen att assimilera eller utrota alla icke-turkiska folkelement i riket och höja den muselmanska rasen på de öfriga rasernas bekostnad. De drucko sig druckna af nationalism; de voro fast beslutna att göra sig till absoluta herrar i det land de eröfrat, öfver de folkslag de underkufvat.

Såsom en ytterligare faktor bör nämnas den europeiska diplomatiens intrigspel och stridiga intressen. De kristna inom turkiska riket ha fått lida eorhördt till följd af den europeiska osämjan. Turkiet har England att tacka för sin tillvaro. Hade det ej varit för Krimkriget, skulle Ryssland ha uppslukat hela eller större delen af Turkiet, och världen sluppit höra talas om de armeniska massakrerna under Hamid. När Turkiet 1878 stod i begrepp att sluta fred med Ryssland och ingå en traktat som bland annat bestämde nödiga reformer i Armenien, ingrep England och vetobelade traktaten samt ersatte den med Berlinfördraget, som bland bestämmelserna uppställde ännu drägligare villkor för Armenien. På Englands bud förblef Turkiet ostyckadt, men vingklipptes och kringskars gång på gång (Österrike tog Bosnien och Herzegovina, Ryssland Kaukasien, England Cypern och Egypten, Grekland Tessalien, Bulgarien Ostrumelien), men så skiftade Englands intressen — det ville hellre se den ryska björnen än den tyska örnen på Bosporens stränder, och så ombeslöts i Reval det turkiska väldets upplösning. Men nu var det för sent. Turkiet hade fått en mäktigare försvarare och en varmare vän än någonsin förr. Kaiser och sultan stodo hand i hand, och understödda af detta nya närmande slogo ungturkarna världen med häpnad. På sex månader ha de lyckats utföra hvad gammalturkarna icke förmått på sex århundraden. Utrotandet af det armeniska folket är redan långt framskridet. Dessutom ha tusentals syrier och nestorianer försvunnit från jorden, öfver 300,000 greker utvisats ur riket och massor förvisats till det inre af landet.

Författaren till den artikel, hvarur det föregående är hämtadt, är af den åsikt, att det är Tyskland, som föreslagit Turkiet en ordnad förflyttning af den armeniska befolkningen från gränstrakterna till det inre af Mindre Asien, men att turkarna, som själfva aldrig kommit på denna idé, utnyttjat den till det yttersta såsom ett ännu verksammare medel till folkutrotning än de forna blodbaden.

Han anser, att de kristnas och judarnas öde i det ottomanska riket beror helt på utgången af det pågående europeiska brödrakriget och att ungturkarna med ifver vänta på tillfället att verkställa sin grundsats: *Turkiet för turkarna!*

Hos Svanehvit.

AF AXEL FREDENHOLM.

Jag drömmer mig, i längtans långa stunder,
till dig, o Svanehvit, på fjärran ö,
bland pärlegrottor och i svala lunder,
där hat och strid med bränningarna dö.
När morgon bräcker och när solen dalar,
när våren knoppas och när sommarn flyr,
från sorgens kryptor eller nöjets salar
till dig jag på min lätta drömslup flyr.

Jag sett hur stjärna efter stjärna svunnit
ifrån min himmel en gång hög och klar.
Min ungdoms lusteld har till aska brunnit —
nu har jag minnet blott och dikten kvar.
I fönster där mig vänskaps lampor lockat
jag ser gardinen nogsamt dragen ner,
och blommorna, som jag vid vägen plockat,
ha vissnat bort och finnas icke mer.

När minnets dystra vesperklockor klämta,
hvem manar hoppets morgon fram igen?
Försvunnen tid jag kan ej återhämta —
en enda tröst blott står mig åter än.
Det är att evigt glömma det som varit,
att mer ej tro på falska mänskors ätt.
På tusen vägar har jag vilse farit —
blott drömmens väg till dig jag funnit rätt.

Ibland jag önskat att jag kunnat råga
min bägare med grämelsernas mjöd
och, när jag druckit den i botten, fråga
hvarför ej världen något mera bjöd.
Ibland jag fyllts af harm och velat krossa
hvart motstånd ödet rest uppå min stråt,
men då jag nämnt ditt namn — det kan mig lossa
ur hatets gap — jag hviskat strax: förlåt!

Min fot har gått sig trött ibland ruiner
af brutna löften och af sviken tro.
Hos dig jag vet att solen evigt skiner,
hos dig jag vet att dygd och kärlek bo.
Ack, Svanehvit, du aldrig mig förglömmer,
du tror ej lögner och du räds ej hot!
Ack, Svanehvit, när jag till dig mig drömmer,
du tar med öppna armar mig emot.

Du tar mig mot, hos dig jag ler och gråter
och lägger alla mina bördor ner,
och för en stund får lifvet värde åter
— ack, väcktes jag ej ur den drömmen mer!
När stoftet gömts inunder okänd tufva
och andens alla bojor brustit af,
då skall från dig, min Svanehvit, min ljufva,
jag mer ej stängas utaf tid och haf.

Worcester, Mass.

Svenska kyrkans ombud vid Augustana-synodens Lutherjubileum.

SÅSOM Svenska kyrkans representant, därtill designerad af dess ärkebiskop, kommer biskopen i Hernösand Ernst Frithiof Lönegren att blifva Augustana-synodens hedersgäst vid dess firande af den lutherska reformationens fyrahundraåra minne under innevarande år.

Biskop Lönegren, född i Stockholm 1862 (15 juli), prästvigd 1887, har, utrustad som han är med utmärkta predikogåfvor och varm hängifvenhet åt det prästerliga kallet, gjort en mer än vanligt snabb karriär. Efter att ha verkat som fängelsepräst i Linköping och prebendepastor i Kärna under biskop Cornelius blef han af patronus utnämnd till kyrkoherde i Övedskloster i Lunds stift. Då dr Johan Bring, Diakonissanstaltens skapare, år 1898 gick hädan, valdes Lönegren till hans efterträdare.

BISKOP ERNST FRITHIOF LÖNEGREN.

Under de närmaste tio åren beklädde han posten som denna anstalts föreståndare och ledare. Det blef en i hög grad framgångsrik och välsignelsebringande verksamhet. Diakonissanstalten fördubblade sitt antal systrar under denna tid. En mängd utvidgningar inom olika grenar företogos. Ett stort modernt sjukhus byggdes. Det drog i uppförande öfver halfva millionen kronor.

Genom sin här visade organisationsförmåga hade Lönegren ådragit sig uppmärksamhet. År 1907 erhöll han tredje förslagsrummet till biskopsval och två år därefter valdes han i första förslagsrummet till biskop Martin Johansons efterträdare i Hernösand. På sitt nya verksamhetsfält lade Lönegren ganska snart i dagen samma goda egenskaper, som präglade hans gärning vid Diakonissanstalten i Stockholm. Samma lefvande och nitiska förkunnelse, samma organisatoriska, bepröfvade händighet, samma praktiska blick, som där gjorde honom afhållen, vördad, älskad, ha utmärkt och följt honom i all hans biskopliga gärning.

Till missionen är Lönegren en varm vän sedan studentåren. För nykterheten är han varmt intresserad. Vid kyrkomötet 1909 uttalade han sig för allmänt rusdrycksförbud. För tidens lekmannarörelse hyser han full förståelse. Vid nämnda kyrkomöte formulerade Lönegren den då nyinrättade Svenska kyrkans diakonistyrelses uppgift "att i samarbete med präster och lekmän inom församlingarna och i samförstånd med stiftsstyrelserna verka för en rikare utveckling af församlingslifvet och den kristliga kärleksverksamheten inom Svenska kyrkan."

I Hernösandsbiskopens person kunna de svensk-amerikanska lutheranerna därför af flera skäl vänta sig få möta en fullödig representant för det bästa i nutida svenskt kyrkolif.

I den resplan dr Gustav Andreen såsom blifvande ciceron håller på att uppställa, beräknas biskop Lönegren skola anlända till New York redan i slutet af april och medhinna en rundresa i östern innan han inträffar i Rock Island vid läroverkets afslutningshögtidligheter den 29 maj samt synodalmötet och synodens stora reformationsfest i början af juni. Biskopen anser sig därefter kunna disponera en månads tid i och för deltagande i kyrkligt nationella högtider på skilda orter. Möjligen komma vederbörande att yrka på utsträckning af den så knappt tillmätta tiden för biskopsbesöket.

I bref yttrar biskop Lönegren:

"Jag behöfver ju icke säga att jag själf förväntar mig stor glädje af de inblickar jag hoppas få göra i svensk-amerikanernas yttre och inre lif, liksom jag ock beder Gud att kunna få i någon mån med min resa vara till välsignelse och bidraga till fastknytande af betydelsefulla band mellan eder och oss."

Det är icke utan kyrkohistorisk betydelse, att Svenska kyrkan vid minnesvärda tillfällen eller tidpunkter under senare årtionden — 1893, 1910, 1914 (vid ärkebiskopsinvigningen) och nu 1917 — genom utbyte af officiellt ombud gång på gång understryker samstämmigheten i läran och samhörigheten i kyrkolifvet inom den svenska lutherska kyrkan i moderlandet och i Amerika. Sådant vederhäftigt erkännande från högsta ort må väl gälla något litet mer än det enskilda fraterniserande mellan kyrkomän af olika samfundsfärg, som förekommit vid vissa konferenser i England och Sverige, liksom det äfven lämnar enskilda åskådningar eller opinionsyttringar å ömse sidor åt sitt värde. E. W.

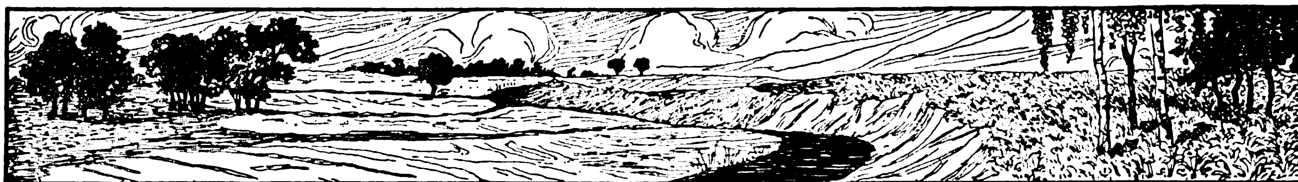

Luft under vingarna.

AF MARGTA STARE.

RUTH STRÖM betraktade oafvändt sin mors hyresgäst, Edgar Stridsberg. Den unge mannen lutade sig tillbaks i stolen, i det han ansträngde sig att uthärda flickans blickar. Men han lyckades icke bra. Rodnaden färgade långsamt hans ansikte, och han såg åt sidan. Då han åter vågade se på Ruth, hade den forskande, besvärande glansen i hennes ögon fördunklats af klara tårar. Den synen återgaf Edgar på något egendomligt sätt fattningen. Han kände till de patenterade fraserna vid de sentimentala tårescenerna.

"Kära fröken Ström", sade han, "gråt inte öfver mig. Jag vet, att jag är en narr, och gudarna veta, att jag inte är värd en tår ur en kvinnas ögon."

Tonen, som vid de första orden varit halft öfverlägsen, halft vädjande, blef nu ofrivilligt mättad af sammanträngd bitterhet.

Ruth svarade inte. Hon gick och ställde sig vid fönstret. Edgar betraktade hennes nacke. Så fäste han sina blickar vid den bleka decembersolens strålar, som lekte på mattans diskreta färger. Flyktig som han var och därtill förslöad af åratals utsväfningar, hade han efter några minuter nästan fullständigt slagit ifrån sig den allvarliga, besvärade stämningen. Det oordentliga lefnadssättet hade lämnat djupa spår både ut- och invärtes. Han var blek och hade trötthetens djupa skuggor kring ögonen. Kring den vackert men vekt skurna munnen voro fula veck. Gestalten var reslig, men hållningen slapp och vårdslösad. Han var nästan vacker, men utsväfningarna hade suddat ut de klara, bestämda linjerna och förblekt färgerna. På samma sätt var det med hans inre människa. Hur mycken finkänsla, godhet, begåfning gömdes ej inom detta fodral. Men lasten hade trubbat af hans manliga hederskänsla, söft hans vilja och bundit hans begåfning. Han hade studerat, ämnade bli jurist, men tog ingen examen. Och nu utnyttjade han sin musikaliska begåfning som en tarflig födkrok, spelade på en biograf. Spelade från klockan sex till tio e. m., rumlade till två, tre hvarje natt. Kom så hem, sof af sig ruset, åt, besökte barberaren, tillbragte högst en timme i fru Ströms lilla "salong" efter middagen, då han profvade ny musik, och gick åter till biografen klockan sex. För att börja på nytt igen.

Denna dag satt han redan klockan tio på förmiddagen i det hemtrefliga hvardagsrummet, nykter, ty han hade för en enda gång gått hem direkt från biografen. Men han kände sig miserabel. Nu tittade han på klockan och mumlade något om att han "skulle till posten", d. v. s. taga sig den vanliga supen för att lugna de rebelliska nerverna.

Ruth hörde honom resa sig, och blixtsnabbt vände hon sig om. Tårarna voro försvunna, ögonen lågade af vrede.

"Edgar Stridsberg", sade hon, "låt mig en gång säga, hvad jag tänker om er. Sätt er!" tillade hon befallande och visade på stolen, han just lämnat. Af pur häpnad sjönk Edgar ned på sin plats igen. Mållös såg han på den lilla Ruth, som aldrig förut på dessa sex månader velat inlåta sig på ett resonnemang. Och nu, nu stannade hon kvar i rummet, uppehöll honom med stilla småprat, tills modern försvunnit, och sen hade hon sagt, att hon var glad, att han var vid sans så tidigt på dagen. Och så hade hon betraktat honom, så att han skämts ända in i hjärterötterna. Och nu! Denna ton, denna blick!

"Ni sade, att ni inte var värd en tår. Det är sant", började Ruth. "Tårar är en allt för dyrbar vara att slösa på — på sådana som ni. Det står någonstädes i Skriften något om att kasta pärlor för svin. Det kan passa att säga här. Jag vet, att ni har en mor i lifvet. Hvilka strömmar af tårar ni afpressat henne! Jag vet, att ni har en syster. Hur många gånger har inte hon gråtit! Jag vet, att ni" — hon hejdade sig ett ögonblick och en svag rodnad spred sig öfver hennes kinder. "Och det är begråtansvärdt", återtog hon därpå, "att se er, en ung, begåfvad karl, söla ned sig så här. Som en örn skulle ni kunna höja er öfver mängden. Edra inneboende krafter, er uppfostran, er medfödda smak ger er vingar. Men i stället sällar ni er till hönsen, sprätter i smutsen och söker där efter smulor. Det är måhända ett slags tjusning för er, att ni ändå är nummer ett bland hönsen. Men ser ni, fast tuppen är grann och gal högt, så ser man ändock, att han står på sophögen."

"Fröken Ström!" utbrast Edgar. Ingen hade ännu tilltalat honom så. Inte hans mor, inte hans kamrater. På sätt och vis skötte han väl ett arbete nu ändå, gjorde han inte? Och denna flicka, färglös och oansenlig, vågade hålla en predikan, som smärtade och sved. Pärlor för svin — tuppen på sophögen — sprätte i smutsen —.

Edgar hade rest sig. Detta ämnade han ej tåla. Men Ruth lade handen på hans arm. — "Inte denna ton, inte denna min", sade hon. "Sätt er igen!" och till sin förvåning lydde han snällt ännu en gång.

"Säg, herr Stridsberg, har ni någon gång allvarligt

försökt bli en man? Försökt låta bli att dricka?" Hennes ton var nu allvarligt frågande.

Edgar tänkte ge ett undvikande svar eller helst låta henne förstå, att han ej tilltalades af hennes inblandning i hans affärer. Men då han mötte hennes ögon, djupa af intresse och medkänsla, kunde han ej vara snäsig.

"Ja", svarade han enkelt, och hans tankar dröjde vid de gånger han försökt.

"Och misslyckats?" frågade Ruth obarmhärtigt vidare.

Edgar nickade. "Som ni ser", sade han. "Men säg mig, fröken Ström, står jag så lågt, att jag är som tuppen på sophögen? Jag dricker, men det gör mången annan och är ändå hållen för karl. Jag sköter mitt arbete hvar dag. Jag klär mig anständigt. Jag erkänner, att jag är svag, men — — —. Och jag tycker om det här lifvet. Jag lefver hvar dag i alla fall."

Ruth knäppte krampaktigt sina händer. Hvarje droppe af färg flydde från hennes ansikte och ögonen voro som djupa brunnar, som källor öfverflödande af medkänsla. Edgar glömde aldrig, hur hon stod framför honom, under det hela hennes varelse uttryckte den mäktigaste vädjan till hans bättre jag.

"O Edgar Stridsberg, ni lefver hvar dag. Men hur? Som parasit. Jämför er inte med andra! Tag Ivar Helander, pianisten. Om han spelar på biograf, det blir något annat. Han kan inte spela annat än sådan där musik. Men *ni!* O Gud! Om ni ett ögonblick ville låta tankarna dröja vid de kretsar, till hvilka ni hör! Är detta för er? Sitta fyra timmar om dagen och hacka på pianot i en biograflokal! Ni har inte en gång den tillfredsställelsen, att folk lyssnar till er och uppskattar er musik. Ni har nog rätt bra betaldt, men hvad uträttar ni för nyttigt? O Edgar, en annan, som *inte* har fått din uppfostran, som inte har din hvita mössa, som inte är så skickad att fylla en annan post, kan spela på biograf lika bra som du. Har du då ingen stolthet, ingen manlig viljekraft?"

I sin upphetsning hade Ruth omedvetet kallat honom för "du", men Edgar tänkte ej på det. Han var djupt skakad. Inte ens flyktigheten i hans väsen kunde befria honom från det, som nu brände hans sinne. Det harmsna uttrycket öfver hans drag hade försvunnit och liksom tagit med sig den vanliga masken af sorglöshet och världsmannafilosofi. Ruth såg tydligt hans själ genom de grå ögonen, de bleka dragen, de vackra läpparnas svaga skälfning, hon såg en själ, som ännu besatt förmågan att lida. Med en hopplös åtbörd lade han hufvudet tillbaka mot stolens ryggstöd och slöt ögonen. Ruth grep hans händer, och heta och ohindrade föllo hennes tårar ned öfver dem. Edgar lyfte de tunga ögonlocken.

"Hvad vill du, att jag skall göra?" frågade han utan att draga undan sina händer. Äfven han begagnade ovillkorligt den intima vänskapens tilltalsord.

"Drick inte i dag, Edgar, drick inte i dag! Gå till ditt rum och bed manligt och ärligt till den Gud, som är öfver dig, inom dig, att han ger dig håg till det verkliga lifvet, att han ger dig kraft i dag! I dag!"

Ruths djupa sinnesrörelse skimrade genom hennes drag, vibrerade i hennes böjliga stämma och meddelades genom hennes händer till Edgar. Hon var nästan skön i denna stund, men Edgar såg ej på det yttre just nu. Han såg en själ, som krupit ur sitt skyddande hölje, som stigit ut för att hjälpa en annan själ. Han förstod, hur hon hade brutit med sin vanliga naturell, blifvit häftig, utom sig, gråtit, bönfallit, och nu till slut talat om sin gudstro. Kunde han slå döförat till?

Länge satt han med slutna ögon. Ruth kunde afläsa hans skiftande, pinsamma tankar i hans arbetande ansiktsmuskler. Alltfort höll hon hans händer i sina. Slutligen öppnade han ögonen. Ruth löste sitt grepp och steg tillbaka. Hon bäfvade för effekten af sina ord. Edgar reste sig och gick tigande fram och tillbaka i rummet. Till sist stannade han framför den unga flickan.

"Ruth, jag vill försöka, ärligt, med Guds hjälp", sade han allvarligt och sträckte fram sin hand. Hon mötte hans blick och hennes ögon strålade.

"Och tack, Ruth, för hvad du sagt! Tack för att du ansåg mig värd den värsta uppsträckning, jag någonsin fått! Bara det är ett trappsteg uppåt." Han tryckte varmt hennes hand och gick.

— — — — Dagar gingo. Edgar trampade självaktningens stig. De första dagarnas kraf på spirituosa var förfärligt. Men han sade: "Icke i dag", och han segrade. Dagarna blefvo veckor, och alltfort höll han ut. Hans yttre människa förändrades småningom. Blickarna fingo lif och bestämdhet, hållningen blef spänstig, gången blef säker. Och allt som veckorna skredo fram, blef det lättare för honom. Förhållandet mellan honom och Ruth hade ändrat karaktär sedan deras samtal och blifvit vänskapligt från att vara artigt likgiltigt. Bägge fortsatte utan vidare att säga du till hvarandra. Fru Ström förvånades, gladde sig åt förändringen och började drömma drömmar för de båda unga.

En vacker marsdag satt Edgar fantiserande vid pianot i den ännu tomma biograflokalen. Han var genom kontrakt bunden vid sin plats till påsken. En vän kom upp till honom och slog sig i språk.

"Så, du går på med nykterheten?" kom det till slut. Edgar nickade.

"Hur kunde du slå dig fri från spritdjäfvulen? Du var bra hårdt fast. En flicka?"

Den unge mannen slog ett par ackord.

"Ja", sade han.

"Tur för henne", utbrast den andre. Edgar såg upp.

"Hur så?" frågade han.

"Hon får en riktig karl, om du håller på, som du börjat. Jag gratulerar både henne och dig."

Och därmed gick vännen, lämnande Edgar i djupa funderingar.

Ruth började lägga märke till, att Edgar från den dagen betraktade henne på annat sätt än förut. Hon drog sig tillbaka, blef mera otillgänglig, men det hjälpte inte. En dag i påskveckan inträffade det hon velat afvärja.

"Kära vän", sade hon sakta, "jag är inte den du skall ha."

"Det vill säga, du älskar mig inte?"

I flickans ögon grydde ett leende, och det nej hon uttalade var utan tvekan.

"Du skall gifta dig med den, du älskar", tillade hon, och nu hade leendet hunnit hennes läppar.

Edgars blick uttryckte den mest oförställda förvåning. "Den — jag — älskar —?" eftersade han långsamt.

"Edgar, minns du en augustikväll, då du låg med hufvudet begrafvet i dina armar och hade ett fotografi framför dig på bordet? Sök upp den flickan."

Den unge mannen rodnade långsamt, men Ruth var ändå djupare röd. "Förlåt mig. Jag kunde inte hjälpa det. Jag gick förbi din halföppna dörr, och med ett ögonkast uppfattade jag alltsamman."

"Hur kan du veta, att det var en flicka?"

"Jag har aldrig hört en karl heta Agnes", sade Ruth.

Edgar smålog, men mörknade strax igen. "Hon vill inte veta af mig", sade han lamt. Han var mäkta konfunderad. Vännens ord nere på lokalen hade fått honom att tänka på Ruth som en, den där vid första tillbudet skulle falla i hans famn. Visst älskade hon honom. Hvarför hade hon eljest sökt väcka honom? Och sedan så finkänsligt bistått honom i kampen för frihet. Själf hade han de här sista veckorna verkligen trott, att han höll Ruth kär, och funnit det egendomligt, att han ej förstått det förr. Och här fick han en korg och blef påmind om en kärlek, han sträfvat att jorda!

"Vill hon inte?" sade Ruth.

"Nej. Jag kunde ju ej skapa en framtid."

"Men nu *kan* du", inföll Ruth med tindrande ögon.

"Jag tror det. Men jag är rädd" — — —. Han teg.

"Var inte rädd. Du är ju ledig nu, från och med i kväll?"

"Ja."

"Res hem i morgon då, Edgar."

"Skall jag? Jag hade tänkt dröja."

"Jag vet det, men res i alla fall."

"Välan."

"Och så söker du upp Agnes, Edgar. Du tar den plats i samhället, som tillhör dig, och den hustru, som tillhör dig."

Edgar såg ned i hennes ifriga ansikte. "Du är en pärla, Ruth", sade han.

"Ja, jag vet, att det låter sökt", tillade han, då hon gjorde en afböjande handrörelse, "men låt mig säga än en gång, att jag välsignar den dag, du vågade krypa ut ur ditt skal för att hjälpa mig."

Innan Ruth hann förstå, hade han tagit båda hennes händer, vänt dem om och kysst deras rosiga insida. Så sprang han upp. Nu telegraferar jag till mor", sade han.

"Nu höjer sig örnen", sade Ruth.

"Ja, din uppsträckning och hjälp gaf mig först luft under vingarna. Jag har lämnat sophögen och beträder den ej mer, så hjälp mig Gud."

Och med en nick och ett vackert leende gick han, och med ett lika vackert leende lyssnade flickan till de bortdöende stegen. Hon kände sig rikligen belönad.

Miami, Florida.

Två dikter.

AF C. A. LÖNNQUIST.

Framför brasan.

Min spisels muntra eld från hällen flammar
i kvällens dunkel och hypnotiskt vrider,
likt mjuka händer, lågorna och sprider
en mild, behaglig värme i min kammar.

De minas krets omkring mig muntert glammar,
jag hör det knappt: när kvällen sakta lider,
min drömbåt fram i sälla nejder glider —
jag vet ej hvarifrån allt drömstoff stammar.

Min puls gick fort, af dagens oro jagad,
den faller sakta, tills jag mer ej märker,
att jag är en i mödorna och kifvet.

Jag måste tömt en trolldryck, vänligt lagad
af någon fé: mitt hjärta mer ej värker. —
En dröm? Nåväl, att drömma så är — lifvet.

Rikedomen.

Två ögons själ ur renaste himmelsblå,
utslagna kalkar, dröjande vänd mot mig —
en himlens blick, med varma vågor
stormande in genom allt mitt väsen;

två läppars lust, den ljufvaste hjärtetröst,
i munnens spel förrådd, om ej ord blef sagdt —
ett hjärtas trånad, fastän vaktad
aldrig så väl, dock så lätt igenkänd —

blott gif mig detta, lif, medan dagen går
och skuggan växer längre och längre än,
då vill jag kasta ärans lager
blindt åt den tiggare först jag möter.

Norrköpings stadsbibliotek och dess donator Carl Swartz.

I DAGARNA har å gården till Norrköpings stadsbibliotek uppställts en af konstnären C. Milles utförd byst i svart granit af bibliotekets frikostige donator Carl Swartz. Det torde intressera UNGDOMSVÄNNENS läsare att erfara något om en sådan kulturhärd i hemlandet, hvilken tillkommit väsentligen genom storslagen välvilja från en af samhällets främste män.

NORRKÖPINGS STADSBIBLIOTEKS HUS, SKÄNKT AF F. STATSRÅDET, UNIVERSITETSKANSLER CARL SWARTZ.

Stor glädje bereddes alla vänner af studier och forskning i denna bygd, då det meddelades, att f. statsrådet finansministern Carl Swartz skänkt sin magnifika villa vid Södra promenaden till Norrköpings stad såsom lokaler till dess bibliotek. Sedan en ombyggnad företagits, presenterar sig huset nu i ett för sitt ändamål synnerligen lämpligt skick. Allt hvad man i lokalt afseende kan begära af en institution af denna art finnes här: en stor, rymlig och luftig allmän läshall i omedelbar anslutning till expeditionen, ett stort enskildt studierum för forskare, tvenne rymliga salar för ungdomsafdelningen, ett skrifrum för skriftliga bokrekvisioner och ett väntrum. I studierummet och den allmänna läsesalen är uppställdt ett stort och värdefullt referensbibliotek: encyklopedier, uppslagsverk, tidningar i olika ämnen o. s. v. I ungdomsafdelningens rum är ett särskildt bibliotek uppställdt, innehållande äfventyrs- och sagoböcker, historiska skildringar, populär naturvetenskap och dylikt.

Bokbeståndet förvaras till största delen i den stora och rymliga bottenvåningen, innehållande ej mindre än tio rum. Det består af tvenne afdelningar, den lärda och den populära. Hufvuddelen af den äldre boksamlingen utgöres af det gamla de Geer-Ekmanska biblioteket, grundlagdt af öfverintendenten Louis de Geer, som öfver detsamma upprättat en katalog, hvars företal är dateradt Finspång den 20 september 1747.

Af inkunabler, d. v. s. böcker från de äldsta tryckpressarna i Europa, dyrbara minnen från boktryckerikonstens barndom, äger biblioteket ej mindre än 76, däraf 50 tryckta före år 1500. Af andra sällsynta saker må nämnas Rudbecks berömda Atlantica.

Genom sin anordning närmar sig Norrköpings stadsbibliotek vissa amerikanska typer af bibliotek. Det har alla förutsättningar för att väl fylla sin uppgift, nämligen att tillgodose såväl forskarens behof af vetenskaplig litteratur som den kunskapsälskande allmänhetens kraf på bildande och underhållande läsning.

ELIAS GRIP.

INTERIÖR: EN AF BIBLIOTEKETS LÄSESALAR. VID STORA BORDET BIBLIOTEKARIEN D:R HJ. LUNDGREN t. v. OCH LEKTOR ELIAS GRIP t. h.

Sedan ofvanstående insändes, har donatorn Carl Swartz blifvit anförtrodd uppdraget att vara kansler för de svenska universiteten, ett ämbete, som af gammalt ansetts vara en af Sveriges allra främsta offentliga hedersposter. Den nye kansleren beskrefs redan som statsråd i följande ord: "Hvad som företrädesvis karakteriserar statsrådet Swartz är det klara, skarpa förståndet, den lugna eftertanken, förmågan att snabbt och på samma gång grundligt sätta sig in i en fråga och se den från snart sagdt alla sidor. Med kraft och ovanlig dialektisk skärpa förstår han också att försvara sin ståndpunkt. Hans anföranden äro sällan skrifna med 'känslans röda bläck', men så mycket mer präglade af förståndsskärpans must och märg. Och dock äger han ordet i sin makt. Hans tal verkar så öfvertygande just genom sin stränga logik, sin klara form, sin målmedvetenhet och den rika arsenal af fakta och realskäl, han förmår uppvisa."

Vitalis Norström död.

TEXT OCH BILD EFTER HVAR 8 DAG.

MED Johan Vitalis Abraham Norström, som den 29 november afled i sitt hem i Alingsås, har den nutida svenska filosofien förlorat en af sina mest impulsgifvande banbrytare. Sedan år 1893 hade han innehaft den filosofiska lärostolen vid Göteborgs högskola.

Vitalis Norström utmärkte sig för ett rikt författarskap och klädde gärna sina tankar i ett allmänfattligt språk samt ingrep utan räddhåga polemiskt och kritiskt i dagens strider. Framför allt härigenom men äfven genom sitt tillmötesgående af tidens nyvaknade religiösa behof kom han att utöfva ett större och framför allt bredare inflytande på sin samtid än någon svensk filosof före honom.

I sitt studium af andra tänkare — framför andra Boström, Wikner, Spencer, Kant, Fichte, Nietzsche och Bergson — förlorade han aldrig sig själf utan sträfvade alltjämt med att utforma en egen filosofisk världsåsikt, som dock ej kan sägas föreligga i afslutad form. I sin lärjungakrets sökte han någon tid före sitt frånfälle på ett kort, kärnfullt sätt sammanfatta sin andes sträfvan i hvad han kallade ett andligt testamente. Han yttrade då: "Jag går med på den gamla metafysikens öfvergång i kunskapslära med Kant, och jag anser, att kunskapslärans successiva utveckling till värdelära, hvarvid den icke uppger sin kunskapsteoretiska natur, utan endast fullkomnar den, är nutidens verkliga framsteg. Men till detta framsteg knyter sig en oerhörd förlust; i det hela stannar man vid abstraktionen och prisar teismen. Det har den tyska filosofien gjort. Den har stannat vid de logiska, psykologiska och naturvetenskapliga normerna = lagarna för allt mänskligt tänkande och forskande, men de ha prisgifvit själfva realiteten i den andliga världen; personligheten såsom sådan. Filosofiens närmaste uppgift är att åstadkomma en värdeidealism, som icke utesluter, utan i sig upptager personligheten i dess hela fullhet — d. v. s. en värdelära med Gud och icke utan Gud."

PROF. VITALIS NORSTRÖM.

Ungdomskällan.

AF ASSAR LINDEBLAD.

Den österländska dikten vet en källa,
hvars silfverböljor mellan blommor välla,
och evig ungdom drickes ur dess våg.
En paradisisk luft däröfver strömmar,
och kärlekens och sångens ljufva drömmar
fritt spegla däruti den glades håg.

Jag känner ock en evig ungdomskälla,
från himlens ocean dess vågor välla,
och solen går ej öfver henne ner.
Ej tidens dimmor hennes spegel hölja;
lycksalig den, som dricker ur dess bölja,
en evig yngling varder han alltmer.

Den källans namn är Jesus Krist — hur mången
till själens ljusa urhem redan gången
drack oförvansklig skönhet därutur!
De fromma fäder, som vi nu besjunga,
med gråa hjässor voro likväl unga,
ty Jesuskällan gaf dem Guds natur.

Där skall en längtans himmel återvinnas,
hvar Kristus lefver kan ej vinter finnas,
där snöar ej, där bor ej köld och is.
Men evig vår i gyllne sol där blommar,
och tankens slott och hjärtats helgedomar
stå där i oförgängligt paradis.

Må hjässan hvitna, må uppå min panna
bekymrens eller ålderns fåror stanna
och hyddan luta under ve och väl.
Ju närmre kvälln, dess mer min ande svalkas,
ju närmare jag ungdomskällan nalkas,
dess mer föryngrad känner sig min själ.

Irland och världskriget.

AF GEORGES CHATTERTON HILL.

I nedanstående ur den svenska litterära tidskriften "Ord och Bild" återgifna uppsats skall läsaren finna ett ytterst märkligt tidshistoriskt inlägg. Det sväItande Irland — det blödande Finland, hvilken rörande parallell finner man icke uti dessa båda lydländers olyckliga öde! Men kan man med kännedom om våra inrotade antipatier mot irländsk-amerikanerna räkna på intresse och sympati för en framställning som denna i en svensk-amerikansk tidskrift? Läs den först — svara sedan. Är likväl icke författaren partisk, ensidig, skef och därför opålitlig i sina uppgifter? Välan, väck då samma anklagelse mot hela den väldiga presslitteraturen om Finlands russificering! "Ord och Bild" ämnar framdeles bjuda på en framställning af den irländska frågan sedd ur engelsk synpunkt. — REDAKTIONEN.

I.

DEN första augusti 1916 firades inom de ståtliga väggarna till Lordernas hus i det götiska palats vid Themsen, där "parlamentets moder" har sitt hemvist, en af dessa ceremonier, i hvilka den engelska kärleken till pomp och ståt och till rent yttre symboler med historisk tradition finna ett karakteristiskt uttryck. Sir Edward Grey, hans britiska majestäts utrikesminister, introducerades af lord Haldane och lord Bryce i pärernas krets, där han hädanefter kommer att taga plats såsom viscount Grey of Fallodon. Sedan några år tillbaka har sir Edward Grey åtnjutit den ovanliga förmånen att vara den ende riddare af den höga strumpebandsorden, som icke tillhört öfverhuset eller de furstliga personernas begränsade krets; i och med pärvärdigheten har han nu uppnått höjdpunkten af sin bana. Kanske är mottagandet af pärvärdigheten endast ett förspel till tillbakaträdandet; huru som helst, om viscount Grey of Fallodon funne för godt att återgå till privatlifvet, skulle hans tillbakaträdande blifva "i högsta grad ärofullt", som termen lyder. Öfverhopad af hedersbetygelser, offentligen tackad af konung Georg V, med tillfredsställelse blickande tillbaka på en bana af oafbruten världslig framgång, kan han med visshet räkna på den vördnad och tacksamhet, som det engelska folket aldrig underlåter att visa dem, hvilka varit mer än vanligt framgångsrika.

Två dagar efter det viscount Grey of Fallodon högtidligen slagit sig ned på öfverhusets präktiga röda skinndynor utspelades en mycket olika scen inom det kala och dystra Pentonville-fängelsets murar i den engelska metropolens norra del. Klockan nio på morgonen den tredje augusti afrättades här en dödsdömd fånge genom hängning. Men denne dödsdömde fånge var ingen vanlig fånge. Hans namn var Roger Casement. Han hade fordom varit hans britiska majestäts konsul i Ekvatorial-Afrika och generalkonsul i Brasilien, riddare och medlem af S:t Michaels och S:t Georges förnämliga ordnar och personlig vän till viscount Grey of Fallodon. Och brottet, för hvilket han afrättades, var att han var delaktig i den irländska resningen mot Englands förtryck.

Dessa båda scener, så olika hvarandra — den ena en apoteos af mänsklig framgång, den andra en bild af det mänskliga misslyckandets fruktansvärda öde — äro djupt symboliska. Det är därför jag har valt att ställa dem mot hvarandra. De symbolisera den mycket olika historien om två nationer: England och Irland. En gyllene historia om en framgång, som ej hejdats af nederlag — och en blodbestänkt historia om oafbrutet lidande. Vägen, som ledt till världslig ära, obegränsad rikedom och makt — och vägen till omätlig fattigdom och det svartaste elände, till de djupaste djupen af mänsklig förnedring.

Hade Roger Casement förrådt sitt fosterland i stället för att blifva det trogen, hade han instämt i den afskyvärda kör af skamlöst förtal och illaluktande hyckleri, hvilka äro Englands förnämsta vapen i det handelskrig det inlåtit sig på mot en fiende, som det instinktmässigt känner kunna blifva dess öfverman såväl moraliskt som fysiskt — då skulle han ej förgäfves ha behöft eftersträfva de högsta posterna i den inbringande engelska konsulsstaten och de mest afundade utmärkelser som England kan skänka. Ty hans enastående begåfning och sällsynta energi voro erkända af alla. Men han föredrog att tjäna — icke det stolta mäktiga Albion, utan det arma, föraktade Erin. När världskriget bröt ut och Irland fann sig lumpet öfvergifvet af de män det litet på, var Casement den förste, som blåste i luren och kallade Erins söner att samla sig kring den gröna fanan. När under påskveckan detta år (1916) det irländska folket grep till vapen för att häfda sina oförstörbara rättigheter och deltaga i striden mot Eng-

lands välde, då var Casement också där. För oss, hans vänner, fanns intet tvifvel om, att när hans land behöfde honom, skulle han svara sitt *adsum*. Resningen misslyckades, och Casement har med lifvet fått gälda sin aldrig sviktande hängifvenhet för den irländska frihetens ädla sak. Hädanefter hör han till den ärofulla skaran af irländska martyrer, där intet namn finnes mer rent och ärorikt. Frid öfver hans stoft! *Dulce et decorum est pro patria mori.*

II.

Det fanns en tid då rollerna voro ombytta — då Irland var rikt och lyckligt och England låg sänkt i barbari och förnedring. Redan fyra århundraden före den kristna tideräkningen, när kelterna slogo sig ned på Erin, hade detta — under sina förhistoriska invånare — nått en jämförelsevis hög grad af civilisation. Mellan kelternas invandring och den danska invasionen i sjunde århundradet efter Kristus hade Erin framleft tusen år af oafbruten fred, hvarunder kelterna haft tillfälle att ostörda utveckla sin underbara civilisatoriska förmåga och göra den Gröna Ön, som förblifvit oberörd såväl af de romerska eröfringskrigen som af folkvandringarna, till den verksammaste af alla Europas kulturhärdar. Det var irländska munkar, lärjungar af S:t Columcille, som utbredde kristendom och civilisation i både Skottland och England under sjätte och sjunde århundradena. Under fem hundra år — mellan 600 och 1100 — verkade de irländska missionärerna med outtröttligt nit från den ena ändan af Europa till den andra, från Biskayabukten till Svarta hafvet, från Östersjön till Medelhafvet; och det är deras förtjänst att den europeiska kulturen blef räddad från undergång i de mörka dagar, som följde sedan Odovakar störtat den siste degenererade innehafvaren från Augusti tron.

Och oafsedt det ovanskliga arbete som utförts af irländska munkar under fem århundraden — af Columcille, Finnians lärjunge, af Columbanus, Comgalls lärjunge, af Ciaran och Caimech, af Adamnan och Gallus, af Dichuill och Ferghl, af Kilian och Willibrord, af tusen andra hängifna arbetare i Kristi och civilisationens tjänst — känna vi de stora ting som uträttats af irländska konstnärer och lärda inom alla konstens och lärdomens områden. Om de irländska munkarna genom sina gärningar åt Erin förvärfvade det stolta namnet *Insula sanctorum,* förtjänade landet i icke mindre mån ärotiteln *Insula doctorum.* Under medeltiden voro dess filosofer och teologer, läkare och lagkunnige, dess astronomer och matematiker, dess guldsmeder och pergamentilluminatörer berömda öfver hela Europa och öfverallt efterfrågade. Armaghs universitet var besökt af tre tusen studenter, innan skolan i Bologna var invigd. Och irländska köpmän träffades i alla land och irländska sjömän på alla haf.

Sådant var Erin i sin välmakts dagar, och sådant förblef det ända fram till femtonhundratalet. De danska och normandiska invandringarna splittrade icke utan stärkte och förmerade den irländska civilisationens verk*. Inkräktarna assimilerades fullständigt af det kulturellt mera utvecklade irländska folket, hvilket å sin sida vann genom tillägnandet af nya element. Den irländska kulturen, sådan den framträdde i konst och litteratur, nådde sin höjdpunkt mellan 12- och 1500-talen. Beträffande den irländska tidigare och senare medeltidslitteraturen har samtidens största auktoritet på området, professor Kuno Meyer, kallat den "unik". Och jag vill tillägga, att den irländska litteraturen ingalunda är begränsad till folkpoesien, om än Irland äger en af de rikaste skatter af folklore som finnas i något land. Icke heller inskränker den sig till de så kallade Ossiansångerna — ehuru dessa sångers värde, hvad angår deras inflytande på nationalkaraktärens daning i 700 år, knappast kan öfverskattas. Den irländska prosalitteraturen är om möjligt ännu värdefullare än den poetiska. Och härvid tänker jag särskildt på Irlands prosadikt, på dess hundratals rörande och roande berättelser, där den rika keltiska fantasien gifvit sina mästerprof.

Så kom den fruktansvärda katastrofen: Englands eröfring af landet. Den började i förra hälften af 1500-talet eller, om man så vill, i slutet af 1400-talet. Den förstörde ej genast den irländska kulturen, oaktadt öfvermänskliga ansträngningar i denna riktning. Tvärt om; irländsk kultur fortsatte att blomstra — i Rom, i Louvain, i Paris, i hemlandet — intill slutet af 1700-talet. Kanske det vackraste poem som finnes på irländskt språk är Bryan Merrymans "Midnight Court", skrifvet 1780. Och intet bättre bevis för denna kulturs inre värde kan nämnas än det faktum, att den fortlefde under tre århundraden, trots en förföljelse, hvilken, utan öfverdrift sagdt, saknat motstycke i något annat land i världen.

Om än eld och svärd, tortyr och landsförvisning, svält och strafflagar i längden lyckades att förinta den irländska kulturen — politiska och sociala former, konst och litteratur, språk och dräkter, lagar och sedvänjor, industri och handel — så kunde de likväl ej döda den *irländska anden.* Denna har förblifvit obesegrad, ty den kan ej besegras; och det är denna oöfvervinneliga ande som har hållit den irländska nationalitetens eld vid lif och uppehållit optimismen hos ett folk, beröfvadt allt som gör lifvet värdt att lefva. Så småningom har den dessa senaste år lyckats tvinga den engelska förtryckaren att förbättra de materiella villkoren för existensen i Irland. Och först och främst bär den irländska anden ansvaret för det återupplifvande af irländskt språk, irländsk industri och landthushållning, som vi ha varit vittne till sedan detta århundrades början.

* Det begränsade utrymmet förbjuder mig att ingå i detaljer. Jag får därför hänvisa läsaren till min bok "Irland und seine Bedeutung für Europa" (Berlin, Karl Curtius, 1916) med inledning af professor Edward Meijer.

III.

Hur kom det sig att rollerna blefvo ombytta? Att England, liksom Irland en liten ö i Europas nordvästra hörn, reste sig till världshärskare, medan Irland sjönk till något som var värre än träldom? Huru kunna vi förklara, att af två öar, lika stora och med samma läge, den ena — som förr var den västerländska civilisationens verksammaste medelpunkt — i våra dagar blifvit nästan okänd för världen, fattig och föraktad, medan den andra — som af irländarna räddades ur barbari — i våra dagar råder öfver en stor del af jordklotet och behärskar hafven?

Vi kunna här icke åtaga oss att lämna något liknande ett uttömmande svar på dessa frågor, ty ett sådant skulle nödvändiggöra ett fördjupadt politiskt-psykologiskt och historiskt studium. Vi vilja endast påpeka, att om Irland på 1400- och 1500-talen hade ägt ett klarare begrepp om hvad dess geografiska läge fordrade, kunde det ha bevarat sitt oberoende och undvikit de lidanden och fasor, som följt det engelska öfverväldet. Detta geografiska läge fordrade af Irland framförallt *hållandet af en tillräckligt stor flotta för att skydda kusterna mot inkräktare.* Det är tydligt att en ö utan flotta är hjälplös och förr eller senare måste falla offer för roflystna och mäktiga fiender. England har kunnat bygga en flotta, stark nog att behärska alla haf och tillåta grundandet af ett världsrike. En irländsk flotta på 1500-talet skulle a fortiori ha varit i stånd att fylla den oändligt mycket blygsammare uppgiften att skydda Irlands kuster. Detta senare land utgör det mest slående bevis på hvilka ohyggliga följder det kan hafva för ett folk, när dess politiska ledare sakna förutseende. En större brist på förutseende än underlåtenheten att fatta sjöförsvarets hufvudbetydelse för en ö kan ej tänkas.

Vid slutet af 1400-talet hade England ej ännu börjat sitt exploaterande af samfärdseln på världshafven. Dess sjömakt var ännu i sin första början, om man ens kan tala om att den existerade. Hade Irland — hvars söner alltsedan urminnes tider varit förträffliga sjömän — då ägt en flotta i Irländska kanalen, skulle Englands sträfvan efter världsherravälde blifvit kväfd i sin linda och mänsklighetens historia under de senaste fyra hundra åren gestaltat sig mycket annorlunda.

Ty det oundgängliga villkoret för all engelsk utvidgning, politisk som ekonomisk, är Irlands underkufvande. En blick på kartan är nog för att öfvertyga läsaren om detta förhållande. Irland ligger mellan England och Atlanten. Utan att Irland, Atlantens nyckel, är i Englands händer, kan England ej tänka på att öfva politiskt inflytande i alla hörn af världen eller att ernå — och bibehålla — monopol på världshandeln. Ett själfständigt Irland betyder Englands reducerande till en politisk och ekonomisk ställning i öfverensstämmelse med landets storlek och dess invånares verkliga, fysiska och moraliska, krafter. Det betyder omöjliggörandet af ett engelskt världsimperium.

Irland är ej endast Atlantens nyckel. Det är också, såsom marskalk Hoche med rätta sade: "le chemin de Londres" (vägen till London). Ett oberoende Irland skulle icke endast bevaka ingången till Atlanten, vore icke endast i stånd att spärra för England tillträdet till världshafvet, det skulle äfven visa sig vara en värdefull bundsförvant för en kontinental makt, på den grund att det vore den allra bekvämaste ingångsport för infall i England. Genom Irland skulle England ständigt hotas i flanken. Vi behöfva blott tänka oss följderna för England, om Irland i våra dagar vore fritt och kunde tjäna som bas för tyska undervattensbåtar eller som förläggningsort för tyska trupper. England skulle icke endast vara prisgifvet åt fientliga landstigningar, utan all tillförsel skulle äfven blifva afstängd, och landet blefve tvunget att välja mellan svält och underkastelse.

Det är af vikt att hafva i minnet den fundamentala betydelse Irland äger såsom nyckel till världsstråkvägen på hafvet och utgångspunkt för anfall på England. Blott då kunna vi fatta, för det första den exempellösa grymhet, med hvilken engelsmännen alltid sökt att omskapa Irland till en engelsk fästning, och den ihärdighet, med hvilken de fullföljt denna politik under fyra hundra år — för det andra bästa medlet att hejda Englands hafstyranni, som sätter det i stånd att spela öfversittare mot, förtrycka och exploatera hela världen och som i sina ödesdigra verkningar varit kännbart för alla neutrala länder under det pågående kriget.

Utan Irland skulle ej finnas något britiskt världsvälde. Satsen må förefalla underlig för människor, hvilka bara ha hört talas om Irland som en uthungrad, afbefolkad ö i en aflägsen utkant af Europa — en ö bebodd af en lat, supig, oduglig befolkning, hvars handlingskraft tager sitt enda uttryck i råa agrariska våldshandlingar. Sådan är den bild af Irland, som John Bull målat och som tagits för god af största delen af mänskligheten. John Bull har sina mycket goda skäl för att måla ut Irland så och med berömvärd energi sprida sägnen om den moraliskt och fysiskt degenererade kelten, som endast kan existera tack vare Englands moderliga omvårdnad. Fabeln om de "underlägsna raser", öfver hvilka England af försynen blifvit kalladt att regera — till deras eget bästa, väl förståendes — är ett af John Bulls älsklingspåhitt för att för en misstrogen värld rättfärdiggöra sitt planmässiga och kallblodiga utnyttjande af svagare folk.

Hvad Irland angår, ha engelska statsmän alltsedan Henrik VIII:s tid stadigt bemödat sig att dölja för mänskligheten det faktum, att *Irland utgör hörnstenen för britisk makt och britisk rikedom, därför att det är porten till Atlanten — porten genom hvilken England har tillträde till världen.* På intet villkor fingo andra land rikta sin uppmärksamhet på denna ö, som för sitt läges skull var nyckeln till engelsk utvidgning. Dessa oaflåtliga ansträngningar af Englands statsmän ha krönts med framgång. Under fyra århundraden har en ogenomtränglig slöja dolt Irland för människornas ö-

En ny sångarstjärna.

LILLIAN BACKSTRAND.

Ett af de mest glädjande resultaten af de svenska festligheterna å San Diego-utställningen för några månader sedan var den nästan oväntade upptäckten af en ny svensk sångerska, som med all sannolikhet skall intaga en rangplats i sångarvärlden. Hennes namn är Lillian Backstrand.

Det rykte, hon grundade i San Diego, befäste hon senare som solist vid den förnämsta af konserterna under sångarfesten i Los Angeles i september. Man måste i musikkretsar böja sig för det nödvändiga och erkänna att en stor svensk sångerska är i antågande.

"Det är inte bara den utomordentliga rösten, med hvilken fröken Backstrand griper hjärtan" — skrifver den kinkige och på ioford mycket sparsamme signaturen Åke — "hennes personliga charme är också ytterst vinnande, och måhända är den fullkomliga öfvertygelse om en innerlig förståelse af hvad hon sjunger, hvilken hon ofelbart bibringar sina åhörare, det som allra mest vittnar om sångerskan med Guds nåde. Hennes sångkonst är så nära fulländad, att vanliga dödliga kunna finna föga eller intet att förbättra. Själf måtte hon dock icke ett ögonblick förledas att tänka så. Hennes sällsynta framgång höjer publikens pretentioner, i hennes fall blir det icke nog att sjunga lika bra som andra framstående sångerskor, det fordras minst att hon skall mogna till den främsta bland likar."

Fröken Backstrand är ännu alltför ung för att göras till föremål för detaljerade biografiska framställningar. Det må vara nog att meddela att hon är infödd svensk-amerikanska och att hennes fader är en framstående affärsman i Riverside, California. Trots sin ungdom är hon sedan ett par år förenad med University of Southern California som "professor" i dess musikafdelning. Hon utexaminerades därifrån 1913 och fullbordade sin studier under Shakespeare och Alberti. Å. O. A.

gon, till och med minnet af de ovanskliga tjänster det fordom gjort den västerländska civilisationen har utplånats.

Men under hela denna tid har England oafbrutet arbetat på att bygga och befästa ett världsvälde, i politiskt, kommersiellt och industriellt afseende, på grundvalen af det undertryckta Irland. Ingen såg eller hörde något om detta land, som fullständigt doldes af John Bulls väldiga skugga. Öfver en alltjämt tillväxande del af den bebodda världen bredde sig denna skugga, John Bulls digra gestalt blef större och större af att suga blodet ur så många olika folk. Irland blef emellertid allt armare, blekare och mera blodfattigt, och stämman, som hade velat berätta historien om dess elände, blef till en hes hviskning, som drunknade i bruset af strändernas vågor. (Slut följer.)

Penningar böra helst sändas i Post eller Express Money Order, Bankväxel eller, då sådana ej kunna erhållas, i registreradt bref. Kvitteringen sker å adresslappen, hvarå genom siffror angifves den tid (månad och år), till hvilken tidskriften är betald. Adressera: Augustana Book Concern.

Bidrag samt allt som har afseende på tidskriftens innehåll adresseras speciellt till: EDITOR UNGDOMSVÄNNEN. Litterära bidrag honoreras.

INNEHÅLL.

UNGDOMSVÄNNEN

Published monthly by the Augustana Book Concern, Cor. 38th St. and 7th Ave., Rock Island, Ill. — Price $1.00 per year.

Vol. XXII. February, 1917. No. 2.

UNGDOMSVÄNNEN

Illustrerad Tidskrift för Hemmet

Årgång XXII | Mars 1917 | Nummer 3

Utgifven af AUGUSTANA BOOK CONCERN, Rock Island, Ill.

Ja, låt oss bli ett igen som förr,
när vi bodde som bröder bak samma dörr!
Låt oss blåsa hvar en på de slocknande kol,
till dess svenskheten står som ett blossande bål
och du skönjer i kvällen dess sken från vår strand
och vi jubla med blicken mot österns rand,
ty det glänser i skyn från vårt fosterland.
Gud gifve, vi blefve ett igen —
kanhända, kanhända det lyckas än . . .

C. A. Lönnquist

GOD JUL

Illustrerad jultidning för svenskarna i Amerika

Pris: 50 cents per exemplar portofritt.

Den innehåller ett par konstbilagor i färgtryck — taflor precis sådana som konstnärerna Henry Reuterdahl och Olof Grafström målat dem, — en mängd vackra bilder från Sverige och Amerika, ett flertal dikter, julberättelser och originalartiklar af svensk-amerikanska författare såsom G. N. Malm, Birger Sandzén, David Nyvall, Leonard Strömberg, N. J. Forsberg, Ernst W. Olson, Jakob Bonggren, Mauritz Stolpe, Ernst Skarstedt och Hugo Ihlström.

"GOD JUL" BEDÖMD I SVERIGE.

I "Stockholms Dagblad" har märket Wolodja gjort den nya af Book Concern utgifna jultidningen **God Jul** till föremål för en rätt lång och berömmande granskning i hufvudsak som följer:

"En svensk jultidning från — Amerika.

Alltså en svensk-amerikansk jultidning. Låt oss se hur den ser ut och hvad den innehåller! Mina vänner! Det var en bra liten tidning och ett i sin svenskhet rörande sändebud från svenska hjärtan därute till svenska hjärtan här hemma. Och så handlade den också om julen. I motsats till våra stora, eleganta förnämiteter i konstbilagornas tecken."

Rekvireras hos utgifvarna,

AUGUSTANA BOOK CONCERN

ROCK ISLAND, ILLINOIS

100 Samples of Beautiful Wall Paper FREE

I vår 1917 tapetkatalog — fylld från pärm till pärm med hundratals godtköp, hvarigenom Ni kan betydligt reducera kostnaden för tapetsering af Edert hus. Skrif efter profbok i dag. Tillfredsställelse med köp garanteras, annars pengarna tillbaka.

Address House Nearest You **Montgomery Ward & Co** (Satisfaction Guaranteed or Your Money Back) Dept. B679

NEW YORK CHICAGO KANSAS CITY FT. WORTH PORTLAND, ORE.

Om du lefde som grottmänskan

Skulle din hälsa sköta sig själf"

Grottmannen åt grof föda och förde en ansträngande tillvaro ute i fria luften. Hans matsmältning var inrättad därefter.

Du har från grottmannen ärft samma inre mekanism, men du äter annan mat än han och lefver ett annat lif.

Häraf följer den nära nog allmänna åkomman förstoppning — en ständig fara för hälsan.

Din uppgift är att anpassa din inre grottmänskomekanism till ditt mindre rörliga lif och vår tids mera koncentrerade näringsämnen. NUJOL verkställer denna anpassning genom att hindra förhårdning och sålunda underlätta afföringen. Den stör inte matsmältningen och grundlägger ingen vana.

NUJOL säljes endast i pintflaskor och fås i alla apotek. Vägra substitut — se efter att namnet NUJOL står på flaskan och kartongen.

STANDARD OIL COMPANY

(New Jersey)

Bayonne New Jersey

Nujol

FOR CONSTIPATION

Skicka efter broschyren "The Rational Treatment of Constipation." Skrif namn och adress tydligt här nedan och sänd in lappen.

UNGDOMSVÄNNEN

ILLUSTRERAD TIDSKRIFT FÖR HEMMET

REDIGERAD AF ERNST W. OLSON.

UTGIFVEN AF AUGUSTANA BOOK CONCERN,
ROCK ISLAND, ILLINOIS.

PRENUMERATIONSPRIS: HELT ÅR $1.00,
UTOMLANDS $1.50. LÖSNUMMER 10C.

REMISSOR OCH ALLA MEDDELANDEN I AFFÄRSVÄG ADRESSERAS:
AUGUSTANA BOOK CONCERN.
BIDRAG OCH MEDDELANDEN TILL REDAKTIONEN ADRESSERAS:
EDITOR UNGDOMSVÄNNEN.

Entered as second class matter at the post office of Rock Island, Ill.

ÅRG. XXII MARS 1917 N:o 3

Vänta vi vår Herre?

IDA GRANQVIST

Vänta vi vår Herre, såsom bruden
väntar efter den, som hon har kär?
Bära vi den hvita silkesskruden,
som Hans ögonlust och glädje är?
Detta: hjärterenhet, hjärteifver,
icke brutna bud men hållna bud,
detta enda, starka, som förblifver
för hans blick, som heter Eldens Gud?

Vänta vi vår Herre? Han kan komma
nästa nattväkt, nästa morgongry.
Innan fikonträdet står i blomma,
skall hans tecken färga himlens sky.
Trå vi efter att se molnen brinna,
att se bergen ryka för hans fot?
Minnas vi: blott de, som öfvervinna,
få med jubel gå sin Gud emot?

Äro vi väl de, som öfvervinna
synd och skam i Herrens stora kraft?
När han kommer, skall Han då oss finna
ibland dem, som segeranden haft?
Höra vi till dessa, som förblifvit
vid sin första kärlek dag för dag?
Flammar skriften, som hans hand har skrifvit,
en gång på vårt änne drag för drag?

Är här skulder att bekänna, vänner,
o, så låt oss icke dröja då!
Ner på knä i bot och bön, som bränner
bort allt hjärtats torra hö och strå,
och så upp att göra Herrens vilja,
om än stigen för mot hugg och slag —
Herrens husfolk, Herrens hvita lilja,
red dig till att möta Herrens dag!

Är Y. M. C. A. kristlig?

> *"There has been much questioning of late years, whether or not the Y. M. C. A. is still Christian."*
>
> LUTHERAN SURVEY, AUG. 23, '16.

UTTRYCKET, som anförts, är betydelsefullt. Det är ju kändt, att Y. M. C. A.-föreningen att börja med bekände Kristus. Mötena 1855 och 1868 intyga ju detta. Förhållandena hafva dock mycket ändrat sig sedan dess, och det är nu tämligen goda grunder för tviflet, som framträder i ofvan anförda uttalande. Låtom oss litet hvar undersöka.

Först och främst så veta vi ju, att sagda förening aldrig varit annat än reformert. Till och med en grundlig undersökning af förhållandena i fäderneslandet skall gifva vid handen, att reformerta åsikter genom denna rörelse införts bland ungdomen där hemma. I detta land har det fallit sig helt naturligt, att reformerta åsikter regerat föreningen, ty majoriteten af dess medlemmar hafva ju tillhört den reformerta kyrkan.

Den har ju pressat på att den är interdenominationell, med det till resultat, att den så godt som blifvit odenominationell eller på mera tydligt språk i stället för allmänkyrklig har den blifvit okyrklig. Hafva vi tänkt på huru rysligt lätt det går att stiga från allmänkyrklighet eller interdenominationalism till nondenominationalism eller okyrklighet?

Sagda förening har nog aldrig gjort oss något godt. De af våra unga, som blifvit verksamma inom denna förening, hafva i regeln inte mycket brytt sig om församlingen. Att när det blifvit fråga om billigt nattlogi och billiga bad den varit till någon nytta är möjligt, men jag tänker, att det finnes inte många (om det gifves ens en enda) pastorer inom synoden, som hafva haft någon hjälp i det kyrkliga arbetet af föreningen. Mer svårt hafva vi haft med den så kallade College Y. M. C. A., därför att den verkar vid landets läroverk och studenterna tilltalas af densamma, därför att de få besöka trefliga konvent under sommartiden och andra trefliga möten nu och då. Inte heller insisterar den på att man skall använda reformert litteratur, utan man kan få använda luthersk sådan. De sekreterare, som resa omkring och som äro rätt myndiga herrar och damer, öfva inte alltid godt inflytande, och de pengar, som skänkas åt föreningen, förloras för vårt eget arbete.

Ju förr vi låta helt och hållet bli att befrynda oss med allt reformert, desto bättre för oss som samfund i all vår verksamhet. Det ser bra ut på ytan att vara liberal, medgörlig och gifva efter för allt och alla, men i längden går det dåligt, och man bara fördärfvar för sig själf på det viset. Det är mycket bättre att vara det man är och bör vara och låta andra få hafva sitt och sköta om sitt, så få vi i längden se hvilket som har de bästa följderna med sig.

Som lutherska kristna behöfva vi icke sky andra, men hvad vi behöfva komma ihåg är, att blifva vid hvad vi hafva lärt, vetande af hvem vi hafva lärt det, som Paulus undervisar oss.

Anm. Den författare i *Survey*, ur hvars uppsats ofvanstående citat lösryckts, framhåller dock, att Kristliga Föreningen af Unga Män *är* evangelisk kristlig, trots många af dess medlemmars slapphet och efterlåtenhet. Med sitt framhållande af föreningens *reformerta* anstrykning torde dr B. icke anse sig ha till fullo fastslagit, att K F. U. M. icke är kristlig.—E. W. O.

Hvilka orsaker medverkade till att göra Luther till den han blef?

Slut fr. föreg. n:r.

Störst var dock förfallet i Italien och närmast påfvestolen. En ambassadör, som berättar om tillståndet här vid denna tid, säger, att hvarenda präst underhöll skökor och klostren voro otuktsnästen. Ja, påfven själf underhöll mätresser och tillät vid offentliga fester i Vatikanen orgier och otäckheter, som inte stodo efter de hedniska bacchanalierna. Man gycklade med heliga ting och kallade bibeln en fabel, som var mycket inkomstbringande o. d. Kyrkliga ämbeten såldes vanligen till den högstbjudande. Förödelsens styggelse stod på heligt rum.

Våra vänner, som tro att förakt för Guds ord och heliga ting är någonting utmärkande för vår upplysta tid, böra besinna, att detta är någonting, som man kunnat länge och som vanligen sammanhänger med den gröfsta okunnighet och det råaste lif som kan tänkas. Redan då, säger Luther, kunde prästerna konsten att med predikan förnöja sina åhörare. Förunderligt är, att Leo X och hans vänner, dessa otäcka sällar, voro sådana konstälskare och dyrkare af det sköna. Sann kristendom hade de inte det minsta bruk för, men att söla sig i synd och last, det var för dem ingen skam. Detta är syndens natur och art i alla tider. Den har inte respekt hvarken för lärdom, snillebegåfning, ålder eller kön. Synd är ett folks fördärf. Dess lön är döden. Må vi, om vi stå, se till, att vi icke falla! De fritänkareåsikter, som man prålar med i våra dagar, äro i regeln döda och begrafna många gånger under tidernas lopp, och kännedomen om verkligheten af detta borde bidraga

därtill, att man i våra upplysta tider afhölle sig från andra tidsåldrars spyor.

Luther kom i beröring med många goda personligheter, hvilka säkerligen på honom utöfvade ett stort inflytande. Bland dessa står troligen klosterpriorn Staupitz allra främst. Denne synes hafva varit en underlig person. Han bröt inte med kyrkan, men gjorde allt för att skjuta Luther fram och få honom känd. Inte bara sökte han i klostret att leda honom till sanningens kännedom och Kristi kors, utan det var nog genom honom, som Luther blef kallad till universitetet, sänd till Rom och så väl känd hos kurfursten. Han synes hafva allestädes sökt att ställa Luther fram i ljuset. Mänskligt att döma, så är det svårt att fatta, huru den unge munken skulle kunnat reda sig utan denne sansade och erfarne mans ledning och bistånd. När det blef fråga om att bedrifva det stora reformationsverket, var väl Melanchton af större betydelse, men då det var fråga om att göra reformatorn till det han skulle bli, så torde inte Staupitz' betydelse kunna öfverskattas.

Kurfurstarna i Sachsen, Fredrik den vise, Johan och Johan Fredrik, voro äfven af stor betydelse för Luthers utveckling. Genom deras inflytande blef han nog ofta framskjuten och äfvenså försvarad, då han kom i trångmål och svårigheter. Det inses äfven lätt, att politiska angelägenheter öfvade sitt inflytande rätt ofta till Luthers förmån. Då som nu var det nog så, att man hade vissa syften, som man åstundade, men vågade icke så öppet framträda, som saken kräfde. I vår reformator fick man den oförvägne och djärfve kämpen, som inte fruktade för att träda fram i främsta ledet, där till och med den hetaste striden brann.

Erasmus och Reuchlin öfvade nog sitt inflytande på Luther äfven de, men han säger dock betecknande om dessa stormän, att med afseende på hvad sann kristendom beträffar, så dogo bägge på Moabs berg och kommo aldrig in i Kanaans land.

Resan till Rom blef af synnerlig betydelse för Luther. Han gladde sig innerligt åt att få tillfälle att se den heliga staden, och då han kom nära porten, säges han hafva fallit på knä och med hänförelse utropat: "Hell, heliga Rom; helgadt af martyrernas blod!" Han hade dock inte varit där många dagar, förr än han hade lärt sig inse sanningen af Ulrik von Huttens uttryck: "Det är tre ting, som man vanligen bringar med sig från besöket i Rom, ett ondt samvete, en fördärfvad mage och en tom plånbok. Det är tre ting som Rom inte tror på, själens odödlighet, uppståndelsen från de döda och helvetet. Det är tre ting som Rom ockrar på, Guds nåd, kyrkans dignitärer och fruntimmer." "Jag sprang", säger han, "i alla hörn och krokar och trodde på alla deras lögner. Jag till och med läste mässor där och var verkligen ledsen, att inte mina föräldrar voro döda, så att jag kunde få mässa dem ur skärselden. Om man någonstädes på jorden bör söka efter helvetet, så är det i Rom." Han besannade ordspråket, att den, som första gången besökte Rom, sökte efter en bof, andra gången fann han den och tredje gången förde han den med sig hem, utan nu har man blifvit så klok, säger Luther, att man utför allt på samma gång. Lik alla andra besökare skulle han en dag krypa upp för Pilati trappa, men kommen halfvägs upp på de 28 stegen, rann honom i hågen Staupitz' ord till honom, då han låg sjuk i klostret: "Lille munk, kom ihåg, att den rättfärdige skall lefva af tro", och detta gjorde att han vände om och gick ned, öfvertygad inom sig att det inte var på detta sätt man skulle bli kvitt sina synder. Han reste strax hem med den största afsky för den heliga staden, liten vördnad för påfven och allt hans anhang och visshet i sitt innersta om att den heliga skrift var den enda rena sanningskällan, då det blef fråga om att få reda på hur man skulle bli fri från sina synder. Hemkommen från denna resa yrkade han kraftigare på reform än förut, men hade ännu en tid bortåt hopp om att det skulle vara möjligt att åstadkomma reform, och tog det ännu åtskilliga år, innan han tydligt förstod, att när han anföll inom kyrkan rådande synder, så anföll han påfven och hans närmast tillgifna eller Rom självft. Ja, till och med när han uppslog sina teser på kyrkodörren i Wittenberg 1517 och då han sedermera disputerade om dem, hade han ett svagt hopp om att Rom skulle kunna låta sig tillrättavisas, göra bättring och återvända till sanningen; ty huru illa det än såg ut, "så kunde väl inte påfven vilja, att Peterskyrkan skulle uppbyggas med fårens kött och ben." Aldrig kunde han få för sig, att det var påfvens vilja, att man skulle rent af sälja syndernas förlåtelse. Man hade pris på vissa synder, och det berättades att förlåtelse för horsbrott kostade sex dukater t. ex. Gud måste vara underligt förtjust i pengar, om han inte kunde förlåta synderna utan dessa. Och om det är så nödvändigt att få människorna ur skärselden, hvarför tömmer inte påfven den på en gång, ty inte kan han hafva någon glädje af att behålla dem där i plågor och kval, tyckte Luther.

Redan 1517 märkte man af Luthers predikningar, att han i sina åsikter betydligt skilde sig från Rom. I oktober 1518 uppmanade påfven kurfursten Fredrik att landsförvisa honom, men denne svarade, att han hyllade ungefär samma åsikter som Luther och inte bara han utan många såväl vid inhemska som utländska universitet och äfven till stor del allmänheten var af samma åsikt. Det var troligen bäst att dröja något. Luther hade ju vädjat till ett allmänt kyrkomöte redan i november samma år, och detta afgjorde saken hos den helige fadern i Rom. Bannbullan förfärdigades och Luther brände densamma tillsammans med den påfliga lagen, dekretalerna och några andra dokument, under det han utropade: "O, Rom, emedan du har förtörnat Herrens helige, så förtäre dig den eviga elden"! Luther hade nu fullkomligt brutit med den påfliga kyrkan. Reformatorn var fullväxt. Arbetet, som förelåg honom, var ännu till största delen ogjordt, men bryggorna voro brända emellan honom och Rom. Påfvens nåd stod ej mer att få.

Moselanus har målat för oss Luthers personlighet vid denna tid på följande sätt: Han är en medelstor person, mager och tärd af bekymmer och studerande, så att han ser knotig ut. Han är i sin bästa ålder. Rösten är ren och stark. Bibeln har han på sina fem fingrar och är synnerligen fyndig och kunskapsrik. Grekiska och hebreiska förstår han ledigt och använder det vid skriftutläggningarna. Som talare har han ett stort förråd af kunskap om saker och tilldragelser till hands, i sätt och seder är han fin och umgängsam, ådagalägger ingen stoisk stolthet och förstår att rätta sig efter tider, omständigheter och personer. I sällskap är han glad och briljant. Han är alltid färsk, glad och viss och har glada anletsdrag, huru hårdt än motståndarna må ansätta honom, så att man får den uppfattningen, att han inte utan gudarnas synnerliga bistånd kunde bära sådana bördor. Många anklaga honom dock därför, att han i fråga om polemik öfverskrider vanliga regler och är oerhördt skarp, då man tager i betraktande, att han är teolog och behandlar gudomliga ting.

Angående sig själf vid denna tid säger Luther 28 år senare i en af sina skrifter: För Herrens Jesu skull beder jag för dig, fromme läsare, att skärskåda mina skrifter med lugn och deltagande. När jag började striden var jag en munk och inpiskad papist. Jag var en fullkomlig Saul. Där fanns då och finnes nu många, som hålla med påfven för de förmåner af njutning som detta har med sig, men drifva spe med honom hemligen och bry sig inte om att försvara honom, då sådant fordras. Jag var aldrig sådan. Jag var alltid uppriktig och trodde hvad jag bekände. Jag arbetade under en förfärlig fruktan för domedagen och med ett innerligt begär efter frälsning. Du finner därför i mina första skrifter mycken undergifvenhet och många eftergifter för påfven, som jag nu anser smädligt och afskyvärdt i allra högsta grad. Det felet kalla mina fiender obestämdhet, men haf du undseende med min oerfarenhet och omständigheterna. Jag stod alldeles ensam att börja med och jag var sannerligen okunnig och opassande att företaga ett så betydelsefullt verk.

Jesuiterna Membourg, Bossuet och Varillas, alla fransmän, fälla följande omdöme om Luther: "Han var ovanligt stark och frisk, väl förtrogen med språk och kyrkofäderna. Hans ögon voro genomträngande och fulla af eld, rösten var behaglig och stark och minnet utomordentligt. Han var sin samtid vida öfverlägsen i fråga om vältalighet. Hans tyska manhaftighet var parad med en italienares liflighet. Ingen var honom öfverlägsen i filosofi och skolastisk teologi eller i vältalighet. Han var en mästare i talekonsten. Han saknade sin like såväl på predikstolen som i lärosalen." Ej ringa erkännande från fiendehåll.

Några af de betydelsefullaste orsakerna till att Luther blef den han blef äro därför de följande: han föddes af gudfruktiga, begåfvade och friska föräldrar och var ett bönens och förbönens barn. Han fick i hemmet lära sig att frukta Gud och lyda far och mor samt att vänja sig vid goda seder. Han var i besittning utaf ovanliga kroppskrafter och hade en ovanlig fattningsgåfva. Han kom under goda lärares inflytande vid skolorna. Han kom äfven att vistas vid sådana skolor, som voro af betydelse i samtiden. Han kom i beröring med förträffliga människor såsom till exempel Cotta, Staupitz och de sachsiska kurfurstarna. Han lefde i en säregen tid, en tid när de gamla ordningarna höllo på att falla i sär och en allmän längtan efter nya förhållanden inom både kyrkan och staten förspordes. Han kom i beröring med såväl den aristoteliska filosofien som skolastiken och mystiken. Besöket i Rom och aflatshandeln tvang honom att inse kyrkans hopplösa ruttenhet och gräsliga förfall. Han förstod att göra bruk af allting i sanningens och Herrens tjänst. Han var en bönens man som få och under alla växlingar absolut uppriktig inför både Gud och människor. Bibeln var för honom Guds ord.

Allt detta förklarar dock ingalunda tillfyllest hvarför Luther var den han var. Vi känna säkert, att han var af Gud särskildt utvald och kallad för att utföra reformationens underbara verk. Det att han då också lät Guds Ande leda sig på sanningens och rättfärdighetens stig och behålla sig vid enfaldigheten i Kristus gjorde, att han sedan Pauli dagar inte har sin like bland människors barn och har fått sitt namn och sitt lifsverk så outplånligt inristadt i historien, att intill dagarnas ända hans namn skall med tacksamhet och vördnad nämnas af alla goda och gudfruktiga människor på vår jord.

Vår tid är också en egendomlig tid. Ondskans makter hafva samlat sina härar till kamp mot det bestående nu som då. Gud behöfver äfven nu dem som äro villiga att bekänna honom inför människorna. Vår kyrka har stora tillfällen i detta underbara land att förkunna hans dygder, som har kallat oss utur mörkret till sitt underbara ljus. Af Luther kunna vi lära, huru vi böra förhålla oss i den viktiga striden, ty strid få vi som Guds barn vara beredda på. Måtte hans ande i dubbelt mått komma öfver vår kära kyrka och måtte vi litet hvar med barnslig tillit blicka upp till bergen, hvarifrån vår hjälp kommer, så att när vi sättas på prof, vi med sann trostillförsikt till vår himmelske fader kunna likt den store reformatorn säga: Här står jag, jag kan icke annat; Gud hjälpe mig. Amen.

Tankekorn.

Det blir stor skillnad på så väl metod som resultat, om jag söker att ur de minnesmärken som forntiden efterlämnadt framleta skäl för att inte Jesus Kristus är syndares Frälsare; eller om jag i världshistorien söker att leta upp den sanna Gudsuppenbarelsens spår.

* * *

En half eller partiell sanning blir i vissa fall en lögn både då det blir fråga om ett enskildt uttryck och då det gäller en läroåskådning.

VÅRT ARBETSFÄLT

JOHN G. DAHLBERG, afdelningsredaktör

Augustana College and Theological Seminary.

TT skrifva om Augustana College and Theological Seminary är inte nytt. Det var gammalt för öfver femtio år sedan, ehuru man icke då kunde skrifva allt hvad vi nu kunna skrifva därom. Från en ringa början har det utvecklats till en betydande lärdomshärd af hög rang.

Historiskt sedt kan detta läroverks begynnelse spåras till år 1855, då The Evangelical Lutheran Synod af Northern Illinois, vid hvars stiftelse 1851 pastor L. P. Esbjörn var med*) och med hvilken de svenska lutherska prästerna och församlingarna i Amerika voro förenade till år 1860, på sitt möte i Waverly, numera Leland, Ill., beslöt att en skandinavisk professur skulle upprättas vid det läroverk, som bar det ståtliga namnet *Illinois State University,* beläget i Springfield, Ill. Att det var de svenska och norska konferenserna i denna synod, hvilka härvid intogo ledareställning är tämligen tydligt. På gemensamt möte i Rockford, Ill., 1857, hållet af Mississippi-konferensen, som utgjordes af svenskar, och Chicago-konferensen, som hufvudsakligen bestod af norskar, valdes pastor L. P. Esbjörn enhälligt till innehafvare af den skandinaviska professuren i Springfield. Meningen härmed var att så snart som möjligt söka afhjälpa den bland svenskar och norskar rådande stora prästbristen. Prof. Esbjörn tillträdde sin befattning i Springfield 1858. På grund af olika uppfattning i lärofrågor och på grund af misshälligheter med hänsyn till den skandinaviska professurens ställning vid läroverket och därmed sammanhängande frågor, inlämnade prof. Esbjörn till läroverkets styrelse ansökan om afsked och flyttade sedan med sin familj samt 17 af de 20 vid universitetet i Springfield studerande skandinaverna till Chicago, hvarest undervisningen fortsattes först i ett litet skolhus, tillhörande svenska lutherska Immanuelsförsamlingen därstädes, och sedan i norska lutherska församlingens i Chicago kyrkas undervåning. Våra fäder handlade raskt. Redan den 23—28 april samma år, 1860, ungefär en månad efter nämnda flyttning, höllo svenskar och norskar ett gemensamt möte i Chicago och godkände därvid prof. Esbjörns flyttning och beslöto att upprätta egen oafhängig synod och upprätta en egen skola. De ville ha något som var deras eget, något som tillhörde dem och deras folk. I enlighet med beslut, fattadt vid nyssnämnda möte, sammanträdde svenskar och norskar i Jefferson Prairie, Clinton, Wis., den 5 juni 1860, och beslöto därvid att bilda egen synod och upprätta ett eget teologiskt seminarium. Ur den vid detta betydelsefulla möte antagna läroverkskonstitution anföra vi här följande:

"1 Art. Augustana-synoden skall upprätta och underhålla ett teologiskt seminarium, hvilket för närvarande förlägges i staden Chicago, Illinois, och kallas Augustana Seminariet.

2 Art. Ändamålet med denna läroanstalt skall vara att uppfostra ynglingar till det heliga predikoämbetet i lutherska kyrkan, i synnerhet för församlingar, som tillhöra Augustana-synoden, äfvensom att uppfostra skollärare."

Här ha vi uppslaget till Augustana-synodens nuvarande storartade högre skolverksamhet men icke allenast det utan äfven *tanken att vi själfva skulle fostra våra barn i församlingsskolan.* Ty hvarför skulle man annars "uppfostra skollärare"? Seminariet skulle från början ha två afdelningar, en förberedande och en teologisk. Bland de ämnen som skulle studeras i den förberedande afdelningen nämnas, bland andra, hebreiskan, och äfven detta visar, att man tänkte sig denna afdelning såsom förberedande för den teologiska afdelningen. Detta hufvudsyfte har längesedan uppgått i den mera allmänna elementarläroverksidén. I sin sista skolrapport, för läsåret 1862—3, säger prof. Esbjörn: "Då jag nu härmed i korthet afgifvit min sista rapport, har det skett med hjärtlig önskan och bön till Herren Gud, att han värdes förläna synoden riklig framgång uti läroverkets förseende med goda lärare, och uti hela dess styrelse, att *det måtte alltid förblifva en den sanna trons profetskola och en anstalt för grundlig vetenskaplig bildning bland våra lärare och i våra församlingar**). Minnesord dessa från vår förste läroverkspresident, minnesord för oss äfven under "reformationsåret 1917"! Synodalpresidenten T. N. Hasselquist, som på synodalmötet 1863 valdes till prof. Esbjörns efterträdare "tills skandinavisk professor kan erhållas", säger i sin ämbetsberättelse såsom synodens president 1864: "Det bör blifva ett allvarligt ämne för våra öfverläggningar, hur ynglingar med det andliga barnasinnet och goda naturliga gåfvor må kunna uppsökas för att i vår skola utbildas". Minnesord dessa, från denne vår vördade patriark! — *"I vår skola utbildas"* — det låter som bland oss under senare år med hänsyn till det teologiska seminariet, t. ex. vid senaste synodalmöte, för att nämna ett bland flera. *"Uppsöka ynglingar med det andliga barnasinnet och goda naturliga gåfvor — — för att i vår skola utbildas",* sade Hasselquist. "Att det (läroverket) måtte alltid förblifva en den sanna trons profetskola och en anstalt för grund-

*) Detta faktum hade undertecknad lyckligtvis tagit reda på, innan E. W. i nr 1, U. V. för i år, tog till "knutpiskan".

*) Kursiv af undertecknad.

LÄROVERKSPRESIDENTERNA HASSELQUIST OCH OLSSON.

lig vetenskaplig bildning", sade Esbjörn. Och hur betydelsefull är icke den häri framställda ordningen: *tro och vetenskap!*

Vi ha redan fäst uppmärksamhet därpå, att läroverkets ursprungliga uppgift var att "uppfostra ynglingar till det heliga predikoämbetet i den lutherska kyrkan" och därjämte "*uppfostra skollärare*". Tänk om detta senare kunde med åren ha förverkligats allt mer, så att vi själfva i våra församlingsskolor fått uppfostra våra barn! Ha de lutheraner, som i detta land bibehållit församlingsskolan såsom en särskild, viktig och välvårdad gren af församlingsverksamheten förlorat därpå? Har den lutherska kyrkan här i landet såsom ett helt förlorat därpå? Visserligen icke. Månne vi ändå inte betydligt drifvit den högre skolverksamheten på församlingsskolans bekostnad? Vi uppskatta den allmänna skolans i landet stora betydelse, och dock känna säkerligen de flesta ibland oss, hur väl det varit för våra barn och för vår kyrka för att inte nämna oss själfva, om våra barn fått fostrats i våra egna församlingsskolor. Medan barnen äro i skolåldern taga statens skolor nästan hela deras tid och uppmärksamhet i anspråk och de föras därunder nästan omedvetet till det utom kyrkan liggande. Fostran, tankeriktningen blir med hänsyn till kyrkan utåtvänd. Och hur viktig är icke denna, vi må väl kalla den *daningsperiod* i en människas lif! Men månne vi icke också märka en dylik utåtvänd riktning äfven vid våra högre allmänna läroverk? En engelsk-svensk skollärarekurs har visserligen sedan flera år till baka (se nedan!) funnits vid Augustana College, men det därmed uppnådda resultatet har varit ganska obetydligt.

Prof. Esbjörn besökte Sverige år 1862, men återkom till Amerika och var närvarande vid synodalmötet år 1863. Han flyttade dock strax därefter till Öster-Våhla, Sverige, till hvilken församling han året förut erhållit kallelse. Hans efterträdare såsom läroverkspresident blef, som vi redan sett, synodens president, pastor T. N. Hasselquist, hvilken sedan jämte många andra förtroendeuppdrag innehade denna betydelsefulla post till sin död, den 4 februari 1891. Samma år som prof. Esbjörn återflyttade till Sverige (1863), flyttades Augustana-seminariet till det landtliga Paxton, Ill. Här voro prärierna vida och tillgångarna fortfarande små. Fyrtio acres land samt "ett skolhus, endast 3 år gammalt, 30 fot bredt, 45 fot långt och 16 fot högt", hade där blifvit inköpt för skolans räkning för $750. Därjämte hade skolans styrelse låtit uppföra "ett två våningshus, bestående af 8 rum, för en kostnad af $1,-205". Det är rätt på centen. Detta hus var dock icke färdigt, då höstterminen 1863 började. I sin skolrapport till synoden nästföljande år säger prof. Hasselquist: "I anseende till det nya skolhusets ofullbordade skick, sammankallades ej de studerande förr än i midten af sept. (1863); men äfven då måste de inpackas i mitt hus och under nära två månader undervisningen äfven där meddelas. I första hälften af november skedde inflyttningen i det nya huset och sedan har allting fortgått i vanlig ordning". Tio studerande, 7 svenskar och 3 norskar, bevistade skolan det första läsåret i Paxton. Under prof. Esbjörns tid hade elevantalet varit mellan 13 och 21, och han var den ende läraren, undantagandes den tillfälliga hjälp han vid undervisningen erhöll af norska prästen i Chicago. Prof. Hasselquist var också den ende läraren vid skolan, till dess pastor Wm. Kopp, som valts till lärare på synodalmötet 1864, anlände. Såväl de studerandes antal som lärarekrafterna ökades så småningom. Nya byggnader uppfördes efter hand efter den tidens "råd och lägenhet". Att de studerande icke glömt sitt nordiska ursprung och att de kände till och i det nya hemlandet använde nordens storslagna mytologi, det märka vi i de namn de gåfvo skolbyggnaderna. Det i Paxton först uppförda skolhuset bar det klingande namnet *Valhalla**); det hus, som därnäst uppfördes fick namnet *Muspelhem***). Då det tredje huset uppförts, tog man ett väldigt hopp från nordens mytologi och landade i medeltidens eller den romersk-katolska kyrkans teologi och hämtade därifrån namnet *Skärselden*. Där hördes läxor och där togs examen. Det var nog inte lätt att komma "renad" därur. Det hus, i hvilket prof. Hasselquist bodde, fick det allvarligt glada namnet Asagård†). Ett prof. Hasselquist tillhörigt hus, som begagnades såsom bostad för studerande, fick den nästan förtviflade och dock hoppfulla benämningen *Ragnarök*. Var än Ragnarök "gudars och människors skymning", uppgick dock därur lyckans eviga dag, ljus och klar.

År 1865 erhöll läroverket af statslegislaturen i Illinois särskild oktroj (Special Charter), enligt hvilken det skulle heta *Augustana Seminary* och vara förlagdt i Paxton eller dess närhet. År 1869 gjordes ett tillägg i sagda oktroj, enligt hvilket läroverket skulle heta *Augustana College and Theological Seminary* och vara förlagdt i staten Illinois. Man mär-

*) Odins och enhärjarnes sal.

**) Muspel, eldens värld; Muspelhem, en af öfverhimlarna i de nio världarna.

†) "Gudarnas borg midt i världen."

ker att tanken på flyttning skymtar fram i detta tillägg. I all broderlighet och i bästa samförstånd skiljde sig norskarna från svenskarna på synodalmötet i Andover 1870 för att bilda den norsk-danska Augustana-synoden*) och upprätta eget läroverk. Från den tiden är Augustana College and Theological Seminary svenska lutheranernas egen lärdomshärd. 1870 antogs ock för läroverket nya stadgar, hvarigenom det hvad dess förberedande afdelning angår utvidgades till ett fullständigt sju-klassigt elementarläroverk, dock utan reallinje. Det tog dock ännu sju år, innan den första studentexamen aflades. År 1873 inköptes i Rock Island, Illinois, nära 19 acres land för en summa af $10,000, i tanke att flytta läroverket dit. (Denna landsträcka har under senare år tillökts med det landområde, på hvilket den s. k. "Ericson Hall" står.) Samma år (1873) beslöt synoden, att hvarje dess kommunikant skulle erläga en årlig skolafgift af 25 cents. År 1875 var den första, på sin tid storartade läroverksbyggnaden i Rock Island färdig och undervisningen tog sin början därstädes i september samma år. Två år därefter aflades den första studentexamen vid denna sig allt mer utvecklande institution. På synodens begäran och universitetens i Uppsala och Lund tillstyrkan blef Augustana College genom kungligt edikt år 1879 likställdt med högre svenska elementarläroverken, i det att de, som aflagt studentexamen vid Augustana College, ägde vid de svenska universiteten lika rätt med dem, hvilka tagit studentexamen i Sverige. I förbigående må det ock nämnas, att vid Augustana College aflagd studentexamen är erkänd af Amerikas förnämsta universitet. Detta visar såväl undervisningens som de förvärfvade kunskapernas af fackmän erkända gedigenhet. År 1880 upprättades reallinje och två år senare latinlinje utan svenska, detta senare för att tillmötesgå icke svensktalande studerande. Till och med läsåret 1885—86 uppgåfvos i läroverkets katalog de kvinnliga eleverna såsom "non-matriculated female students". Numera mottagas såväl kvinnliga som manliga elever i läroverkets alla afdelningar, undantagandes den teologiska, hvilken står öppen endast för sådana manliga studerande, hvilka däri admitteras medelst beslut af en särskild matrikulationskommitté. År 1886 upprättades musikafdelningen, hvilken vunnit ganska stor anslutning. 1888—1889 var handelsskolans första läsår. Äfven denna afdelning har från början haft ett betydande antal elever, ehuru elevantalet i denna afdelning varit mera ojämt än i någon annan afdelning (se tabellen!). År 1888 var den storslagna och ståtliga, af sten uppförda nya läroverksbyggnaden färdig och invigdes för sitt ändamål. Med denna betydande *yttre* utveckling, som i den nya läroverksbyggnaden med dess tillbehör gaf sig tillkänna, följde ock en *inre*, i det att läroverket skolåret 1891—1892 hade "Post-graduate Courses" i College-afdelningen och året därpå dylika kurser i det teologiska seminariet.

*) Denna synod uppgick sedan i den norska Förenade kyrkan.

Läsåret 1891—1892 påbörjade normalafdelningen sitt arbete med 9 elever. Denna afdelning innefattade två kurser, en engelsk, som afsåg utbildandet af lärare för statens allmänna skolor, och en svensk-engelsk, som afsåg utbildandet af lärare för församlingsskolor. Denna afdelning och framför allt den andra kursen däri har icke rönt någon nämnvärd uppmuntran. 1895 upprättades konstskolan (Art Department), hvilken utvecklats sakta men säkert. År 1911 invigdes med stora högtidligheter läroverkets biblioteksbyggnad, The Denkmann Memorial Library*), som uppförts för en kostnad af omkring $200,000 och skänkts till läroverket af de sju syskonen i den Denkmannska familjen i Rock Island, Ill., till minne af deras föräldrar Frederick C. A. Denkmann (född 1822, död 1905) och hans hustru Anna Charlotta Denkmann (1831—1907). Födda och uppfostrade inom den lutherska kyrkan i Tyskland, togo dessa makar till sin död verksam del i den lutherska kyrkans arbete här i landet. Det är icke mer än rätt att här nämna, att under den följd af år, under hvilken pastor J. Jesperson var läroverkets direktör, han fått löfte om en större gåfva af den Denkmannska familjen. Detta löfte infriades på ett sätt, som visserligen gick öfver allas förväntan. Detta förringar icke i minsta mån betydelsen af de män, hvilka vid löftets förverkligande hade den närmaste ledningen af läro-

*) Rörande byggnaden i fråga se Augustana Bulletin för den 1 mars 1912 samt president Andreens rapport till synoden 1912.

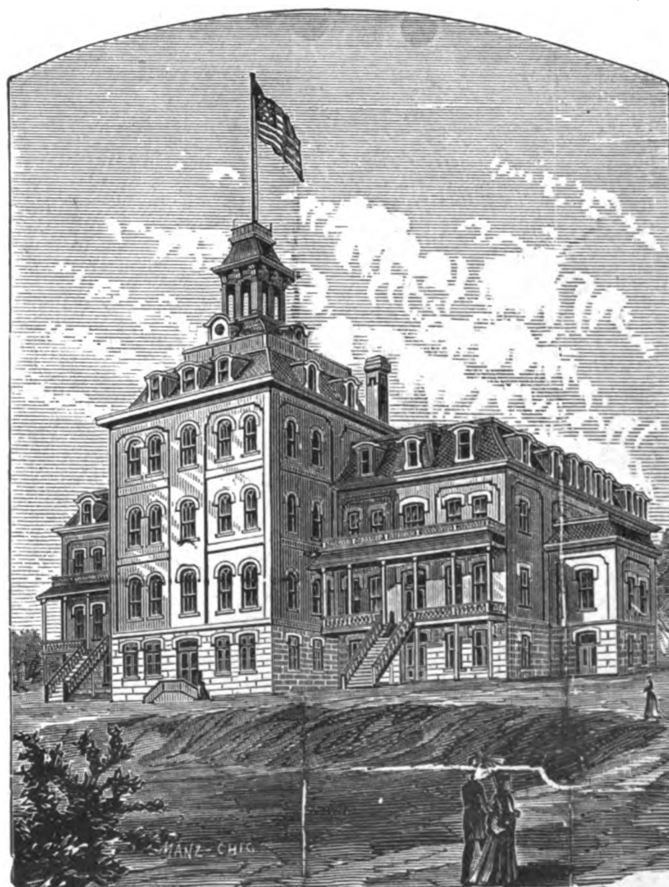

LÄROVERKETS FÖRSTA HUFVUDBYGGNAD, FULLBORDAD 1875.

verkets angelägenheter om hand. Biblioteksbyggnaden i fråga innehar nu bland annat icke mindre än 27- till 28,000 volymer, däribland 5,000 volymer skänkta genom **pastor O. C. T. Andréns***) **bemedling af hans** majestät konung Carl XV till Augustana-seminariet och "utgörande en betydlig del af Högstdensammes Faders bibliotek". Äfven dessa högar af böcker med dess kungliga emblem fingo vandra immigrantvägen, fattigvägen, upp till samhällets höjder. Nykomna från Sverige blefvo de väl mottagna och inhysta i svenska lutherska Immanuels-församlingens i Chicago kyrka. Sedan fingo de följa med till Paxton och därefter till Rock Island, där de omsider upphöjts på "slottslika" bokhyllor. Där stå de numera under samma tak som arbeten af skolans lärare, Hasselquist, Olsson, Lindberg, Forsander, Bersell, Enander, Zetterstrand, Mauritzson, Uddén, Weidner, Blomgren, Youngert, Williamson, Foss samt föregångaren till Lyceum Annual, den älsklige *Balder,* utgifven 1890. Förlidet år (1916) uppfördes en större byggnad, afsedd att tjäna dels såsom gymnastiksal och dels, tills vidare, såsom auditorium.

LÄROVERKETS ANDRA HUFVUDBYGGNAD, FULLBORDAD 1888.

De studerande i Rock Island ha icke gifvit de olika byggnaderna särskilda namn såsom skedde i Paxton — åtminstone icke i samma utsträckning. Ansatser till dylika namn ha dock icke saknats, i det att "The Ladies' Dormitory" (sofhus?) fått benämningen "Hasha-majim" (närmast lika med det fornnordiska Gimle). Det var den först uppförda läroverksbyggnaden, hvilken till dess den s. k. nya läroverksbyggnaden uppförts, äfven inneslöt musikafdelningen, hvilken understundom tyckes vara nästan allestädes förnimbart närvarande och fick namnet "speldosan".

Följande tabell**) torde i någon mån visa läroverkets tillväxt och utveckling sedan 1870:

År	Antal lärare	"Post Graduates" i Seminariet	Seminariet	"Post Graduates" i College	College-afdelningen	Förberedande afd. eller "Academy"	Musikelever	Handelsskol-elever	"Normal Department"	"Art Department"	Summa studerande	Egendoms-värde
1871—72	5	....	20	....	12	26	....	....	....	....	58	Uppgift saknas.
1875	8	....	18	....	39	55	....	....	....	....	112	
1880	13	....	18	....	66	75	....	....	....	....	159	
1885	20	....	34	....	86	84	....	....	....	....	204	
1890	24	....	42	....	89	156	46	52	....	....	342[1]	
1895	27	9[2]	59	18[2]	123	103	145	123	14	17	510[3]	$195,447
1900	34	7[2]	62	27[2]	99	79	179	178	33	35	619[4]	232,432
1905—06	39	9[2]	59	14[2]	97	148	154	176	....	44	540[5]	247,605
1910—11	39	7[2]	58	14[3]	109	162	154	89	....	35[6]	555[7]	259,769
1915—16	44	19[2]	70	24	197	144	209	98	....	37[8]	647[7]	494,030

[1] 43 räknade mer än en gång, annars skulle antalet varit 385. Uppgifterna om elevantalet i de olika afdelningarna, det teologiska seminariet och College-afdelningen i allmänhet undantagna, måste betraktas varsamt, emedan många elever från denna tid varit inskrifna i mer än en afdelning, emedan de studerat i två eller flera afdelningar.
[2] De flesta studerade in absentia.
[3] 101 inskrifna i mer än en afdelning.
[4] 85 inskrifna i mer än en afdelning.
[5] 150 inskrifna i mer än en afdelning.
[6] Samt dessutom 44 i "School of Elocution."
[7] Anmärkning liknande [1], [3], [4] o. s. v.
[8] "School of Elocution" 18.

Exempelvis må nämnas att läsåret 1915—16 hade läroverket 247 kvinnliga elever. Undantager man seminariet och därtill hörande "post graduates" samt senior-klassen och "post graduates" i College, där de kvinnliga studerandenas antal är jämförelsevis ringa, är ungefär hälften af de studerandes antal unga kvinnor. De kvinnliga elevernas antal vid de nio öfriga läroverken inom synoden är antagligen proportionellt lika stort, och ändå har inte Augustana-synoden ännu något eget "Ladies Seminary". Läroverkets egendomsvärde uppskattades år 1916 till $494,030.00, men härtill måste vi foga dess fonder och stipendier. Dessa voro år 1916 som följer:

Fonder.

Esbjörnska fonden	$ 20,828.92
Hasselquistska fonden	26,337.57
Paxton-fonden	50,000.00
Kristendoms-fonden	7,854.60
Mechanical Engineering Fund	4,465.49
General Endowment Fund	63,166.64
Oscar II:s fond	27,000.00
Jubileums-fonden	245,153.19
Carl Johan Samuelson-fonden	7,500.00
Seminary Dormitory Fund	1,174.62
	$453,481.03

Stipendier (Scholarships).

1885 års klass stipendium	$ 893.00
Thorstenberg stipendium	1,000.00
Fru N. Forsander stipendium	1,000.00
Dr N. Forsander stipendium	1,300.00
Behöfvande studerandes fond	624.94
Seminariets senior klass lånefond	280.50
Intresse	156.83
	$5,255.27

Skolans fasta och lösa egendom skulle sålunda belöpa sig till $952,766*) eller nära millionmärket i dollars. Detta är sannerligen "inte illa gjordt" af en gång fattiga immigranter, hvilka dessutom äga en mängd andra betydande inrättningar.

*) I Lunds Stifts Julbok för 1916 förekommer en intressant lefnadsteckning öfver pastor O. C. T. Andrén.

**) Delvis hämtad ur författarens artikel i *Illinois-konferensen 1853—1903,* sid. 150. En del andra uppgifter ha ock därur hämtats för denna artikel.

*) Summan $879,112, angifven i U. V:s senaste n:r, sid. 10, hämtad ur Syn. ref. för 1916, sid. 273, är för lågt tilltagen.

Mera betydelsefulla än läroverkets materiella värde äro de män, som utgöra dess numera ganska talrika lärarekår. Är det sant att

"stora andar ge sin form åt tiden",

är det inte desto mindre sant med hänsyn till det inflytande en lärarekår utöfvar på den studerande ungdomen. I detta afseende är icke Augustana College and Theological Seminary alldeles detsamma för alla. Den som skrifver detta har haft förmånen att i många år stå detta läroverk nära såsom studerande, styrelsemedlem och lärare, men för honom är läroverket hufvudsakligen hans lärare, professorerna Rydholm, C. L. E. Esbjörn, C. M. Esbjörn, Josua Lindahl, Gustav Stolpe, C. W. Foss, E. F. Bartholomew, C. O. Granére, A. W. Williamson, N. Forsander, C. E. Lindberg och kanske framförallt mannen med de vackra silfverlockarna och den höga pannan, de klara ögonen och den vackra rösten, den klara tanken och det patriarkaliska utseendet, skåningen Tuve Nilsson Hasselquist, och mannen med den forskande, genomträngande blicken, den gladlynte mannen, på hvars panna understundom låg ett sorgedok, som vittnade om deltagande i världssmärtan, mannen hvars ord ofta föllo såsom blixtrande stjärnor — "stjärnor i en stormig natt" — värmlänningen Olof Olsson. Ett annat litet drag från *mitt* Augustana College, må hämtas från valet af de psalmer, som sjöngos vid de gemensamma morgonbönerna — ett drag som är karakteriserande för den lärare, som valde dem. Den som kände dr Hasselquist, undrar icke öfver att han gärna valde psalmer med innehåll likt det som tonar fram i reformationens strids- och segersång: "Vår Gud är oss en väldig borg". Den som kände dr Olsson undrar ej heller på att han ofta valde psalmer som stodo i samklang med t. ex. psalmen 146:

"När världens hopp förtvinadt stod
likt blomman utur sanden,
rann upp så klar en hälsoflod,
gaf kraft och mod
åt kvalda mänskoanden" o. s. v.,

att dr Foss, professor i historia, gärna anvisade psalmen:

"Before Jehovah's awful throne,
Ye nations, bow with sacred joy:
Know that the Lord is God alone.
He can create, and He destroy,"

ej heller att professorn i filosofi m. m. dr E. F. Bartholomew gärna anvisade den psalm, hvars första strof lyder:

"In the Cross of Christ I glory,
Towering over the wrecks of time;
All the light of sacred story
Gathers round its head sublime"—

I sådant, i det hos lärarna karakteristiska, i det inflytande de utöfvade i läxläsning, undervisning och examen, böcker, kartor och krita, kamratskap, skymtar jag ännu den tidens Augustana College. För andra torde det te sig något annorlunda: vi se inte alltid en och samma sak alldeles lika. Det hufvudsakliga i ett läroverk ligger utom materiens område; det tillhör självsförmögenhetsutvecklingens och tankens värld.

Under det Augustana College and Theological Seminary från en ringa början allt mer utvecklats och vunnit välförtjänt erkännande hemma och borta, har den ena dotterskolan efter den andra uppstått på skilda orter i landet. För närvarande finnes det icke mindre än tio läroverk inom Augustana-synoden, och det troliga är att i den närmaste framtiden detta antal kommer att ökas med ett eller två, kanske tre. Borde icke ett af dem vara ett "Ladies' Seminary"?

J. G. D.

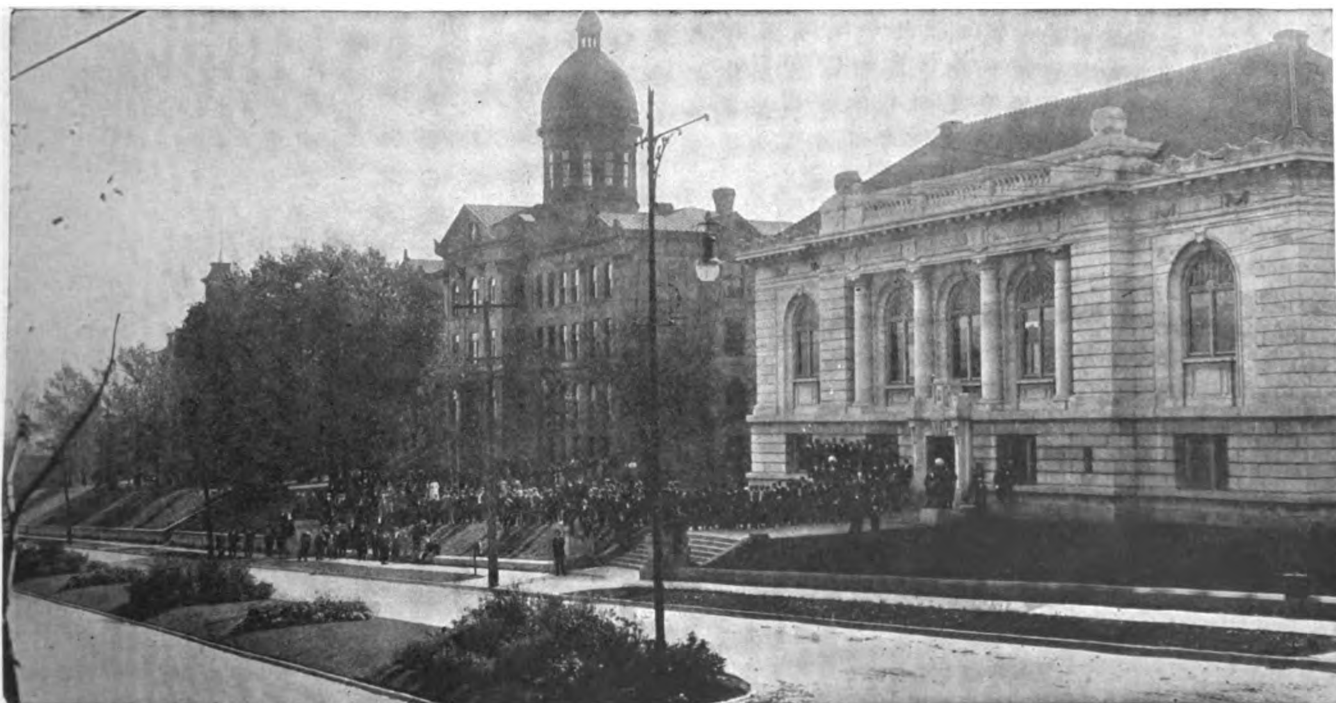

LÄROVERKETS ÄLDRE OCH NYARE HUFVUDBYGGNADER SAMT BIBLIOTEKSHUSET DENKMANN MEMORIAL LIBRARY.

Pensionskassan.

LAND Augustana-synodens inrättningar och verksamhetsgrenar intar Pensionskassan onekligen ett betydande rum. Hennes uppgift är att ekonomiskt understödja synodens prästfamiljer, när sjukdom, ålderdom och död träffa dem. Detta måste ju vara en viktig, värdig ach Gud behaglig uppgift. Behofvet af en sådan kassa yppade sig så tidigt i synodens historia som 1865, då det första dödsfall af präst inom synoden inträffade. En änka stod då ensam med tre små barn utan medel till utkomst. På uppmaning af synodens dåvarande president, dr T. N. Hasselquist, tog synoden mått och steg på sitt möte samma år att grunda en kassa för att understödja prästänkor och minderåriga barn och äfven präster, då de behöfde understöd. Synoden önskade nämligen icke, att dess prästfamiljer någonsin skulle behöfva kastas på den offentliga barmhärtigheten. Kassans namn blef Pensions- och änkekassan.

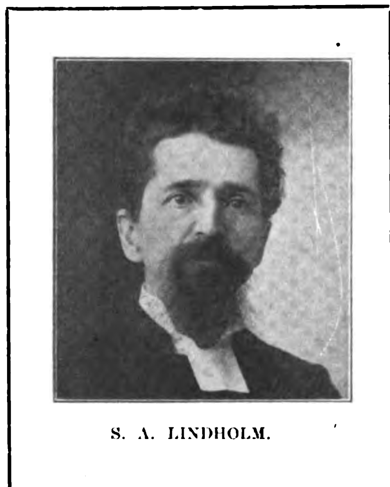
S. A. LINDHOLM.

Utrymmet tillåter ej att följa den historiska utvecklingen af detta synodalintresse. Man kan säga, att ingen verksamhet inom synoden lyckades så dåligt och ställts mot så många hinder och svårigheter som denna. Det ville icke gå att få in tillräckliga medel, ehuru synoden försökte olika sätt härför. Orsakerna därtill voro många, ehuru vi ej här kunna framhålla dem. Vid synodalmötet 1898 var den känslan allmän, att verksamheten skulle antingen helt nedläggas eller omorganiseras. Det besynnerliga var, att icke ens prästerna visade något synnerligt intresse för saken. Anledningen därtill låg isynnerhet däri, att kassan vid denna tid egentligen var en nödhjälpskassa. Intet kunde tilldelas ett fattigt prästhem, förr än dess sista slant utbetalts för bröd. Behofvet af en understödskassa hade emellertid redan visat sig så stort, att det var knappast någon, som ville nedlägga verksamheten därför. Synoden beslöt därför att ordna verksamheten enligt ett för prästerna mera tillfredsställande system. Men "smakar det något, så kostar det något", säger ordspråket. Synoden beslöt, att alla dess lärare, vare sig präster eller professorer, skulle hvardera årligen bidraga med $5.00 till en fond, och betala $1.50 vid inträffadt dödsfall af lärare. Det senare beloppet skulle omedelbart tillställas den efterlämnade änkan. Alla lärare skulle åtnjuta lika rättigheter och förmåner. Prästänka skulle erhålla ett årligt understöd af $100. Lärare, som hunnit en ålder af 70 år, skulle få ett årligt understöd af $100. Detta belopp höjdes 1912 till $200. Af församlingarna begärde synoden en årlig frikostig kollekt. Kassan benämndes nu Understödskassan. Hade alla lärare fogat sig efter denna synodens ordning och skänkt verksamheten det äskade understödet af bidrag och personligt inflytande, skulle inrättningen gått en mycket ljus framtid till mötes. Att ej alla gjorde det ställde svårigheter i vägen. Det stora flertalet intog dock en lojal och samfundsvänlig ställning till den nya anordningen, ehuru den innebar rätt kännbara utgifter för dem. Det visade sig dock snart, att de inkomster, man väntade från församlingarna genom årskollekterna, ej motsvarade behofvet. För stora utgifter voro lagda på prästerna, under det de frivilliga kollekterna blefvo för små eller alldeles försummades. Därför införde synoden 1911 den s. k. encentsafgiften eller att vid dödsfall af lärare hvarje församling skulle bidraga med ett belopp, motsvarande en cent per kommunikant. Denna lilla afgift jämte en ström af gåfvor från enskilda personer och insamlingar genom missionsdistrikten upphjälpte fonden, så att den på några år mångdubblades. Likväl fann man snart, att de förhandenvarande ovissa inkomstkällorna ej betryggade för framtiden utdelandet af det understöd synoden lofvat sina lärare och deras familjer. Såsom ett kristligt samfund måste synoden därför i tid se till att icke afgifterna komme att öfverstiga inkomsterna. Man såg också huru ej blott andra kyrkosamfund utan äfven sekulära organisationer af alla slag på det mest energiska sätt lade sig vinn om att samla betryggande fonder för understöd eller pensionering af sina trotjänare, då dessa ej längre kunna sköta sin tjänst. På sitt årsmöte 1915 tog också synoden mycket kraftiga mått och steg för bildandet af en fond stor nog att, mänskligt sedt, för framtiden garantera utdelandet af lofvadt understöd. För detta ändamål skulle hvarje lärare utom de redan stadgade reguliära afgifterna till kassan bidraga med ett belopp af $200.00, och synodens lekmän skulle samla ett belopp af $500,000. De förra ha i det närmaste redan fullgjort sin skyldighet, och att de senare också skola efterkomma synodens beslut, därom gifves intet skäl till tvifvel. Vid samma synodalmöte återbördades kassan sitt ursprungliga namn af *Pensionskassa.*

Till denna korta historik af Pensionskassan borde fogas en framställning af hvad hon under den tid som flytt lyckats utföra för att sprida ljus och uppmuntran i de lärares hem, där nöd och sorg och saknad tungt hvilat på hjärta och sinne. Men utrymmet för denna uppsats tillåter det ej. Visst är dock, att hundratals herdetjäll hulpits ur mången nöd och till en glädjefullare lifsstämning genom den regelbundna penningehjälp, som kommit dem till del, så liten den än varit.

Ytterst viktigt är att rätt uppfatta motiverna för Pensionskassans existens, enär därpå beror hennes framtida bestånd och lyckosamma utveckling. Det mest vägande motivet är att söka i lärarens, vare sig han är

pastor eller professor, säregna lifsställning. Hans utbildning för kallet kostar honom en dryg del af hans lifstid, många försakelser och mycket pengar. Han är, enkannerligen som pastor, så innerligt vigd vid kyrkan och ämbetet, att hans tid, begåfning, kunskaper, erfarenhet m. m. måste för dem uteslutande användas. Han kan ej som andra kyrkomedlemmar bruka dem för att uppbygga sin egen ekonomi. Han får ej betinga sig lön, utan mottaga, hvad han får. Och denna är i allmänhet så tilltagen, att den skall tillförsäkra en anständig bärgning för det år, som går. Men när han blir sjuk eller gammal, så har han intet "att falla tillbaka på" för sin existens, och om han dör, lämnar han sin familj blottställd. Nu är det ju klart som dagen, att det är det samfunds plikt, som han troget tjänat, att förse honom med nödiga medel till ett anständigt uppehälle äfven under den tid, då han är oförmögen att utöfva sitt ämbete. Denna grundsats, som har sina hjärterötter inbäddade djupt i den heliga skrifts grund, har alltid varit omfattad och praktiserad inom kyrkan. Att den i olika tider och i olika samfund praktiserats på olika sätt, det är klart. I statskyrkan har den uttryckt sig på så sätt, att när en lärare vunnit en stadig anställning, behåller han den till sin död och därmed naturligtvis äfven lönen. I frikyrkan, där kallelsen också är permanent, äro dock sätten att göra hans lön oviss många. Det händer sällan eller aldrig att en pastor eller professor kan behålla ämbetstjänsten och därmed förenad lön sedan han blifvit skröplig och oförmögen att sköta sin tjänst. Om världsliga stater och korporationer och arbetsgifvare bestämmas af sådan rätts- och tacksamhetskänsla till sina trogna tjänare, att de genom frikostig årlig pension skydda dem mot fattigdom och nöd, borde icke då den kristna kyrkan, som är världens lärarinna och uppbäres och ledes af den kristliga kärlekens bestämningskraft, med största nit och kraft lägga sig vinn om att skydda sina tjänare i läroämbetet, dessa, som oegennyttigt offrat sin arbetsdag för hennes bestånd och utbredande, vare sig hemma eller i hednavärlden, från timlig nöd sedan deras kraft och duglighet uttömts i sträfsam tjänst?

Det ligger i öppen dag, att den kristna kyrkan i denna tid måste ägna denna angelägenhet största uppmärksamhet, om hon vill bevara unga män, som känna sig bestämda att ingå i läroämbetet och offra sig på kyrkans altare, från frestelsen att upptaga annan lefnadskallelse på grund af lysande utsikter i ekonomiskt hänseende däri. Denna frestelse skulle helt borttagas, om kyrkan föranstaltade om upprättandet af en pensionsfond, som kunde tilldela präster och professorer, när de af sjukdom eller ålderdom försättas ur tjänstgöring, ett så pass stort årligt stipendium, att de kunde lefva sorglösa för sin jordiska utkomst under denna lifsperiod, till dess kyrkans Herre hemförlofvar dem till den himmelska världen.

Då Augustana-synoden, liksom hela den lutherska kyrkan i världen, i år kommer att högtidligt fira det stora fyrahundraåriga reformationsminnet och kraftiga impulser komma att förnimmas inom hela samfundet för att mera nitiskt utbreda och befästa Kristi rike, bör den ägna särskild uppmärksamhet åt Pensionskassan i och för realiserandet af besluten af år 1915. Reformationsminnet ger direkt anledning att akta på prästerskapets och läroverksprofessorernas ovärderliga insats i den storslagna kyrkliga verksamhet, som utförts bland vårt till Amerika inflyttade folk. Det är bland Ungdomsvännens läsare, som värdera det rika fädernearfvet vårt samfunds grundläggare och deras efterföljare förde med sig och troget förvaltade, vi skola söka de män och kvinnor, som komma att leda Augustana-synodens utveckling under tider, som stå för dörren. Att de härvid skola kärleksfullt omfatta, stödja och stärka Pensionskassan i hennes betydelsefulla uppgift, därom äro vi förvissade.

S. A. Lindholm.

"SE, VI GÅ UPP TILL JERUSALEM."

Relikvarium.

Fornt och färskt ur vår Amerikahistoria.

AF ERNST W. OLSON.

II.

Ur Jesper Swedbergs "America Illuminata."

ILL vår *svensk-americana* från den äldre perioden hör äfven en liten numera sällsynt bok, som bär titeln: "AMERICA ILLUMINATA, Skrifwen och utgifwen Af Thes Biskop, Doct. JESPER Swedberg, Åhr 1832."

Dess hufvudinnehåll rör sig om kyrkoförvaltningen, men utesluter ej därför episoder ur tidskrönikan, hvilka aldrig haft något historiskt värde och numera blott äga kuriositetens intresse. Ett par sådana episoder återgifvas i det följande ordagrant efter biskopens "upplysningar om Amerika", hvaremot det kyrkohistoriskt intressanta materialet sparas för att möjligen tagas fram en annan gång.

Huru biskopens förlorade bref kommo fram.

Biskop Swedberg berättar med stor omständlighet och noggrannhet — på inte mindre än åtta boksidor — hurusom några ämbetsbref från hans hand, hvilka gått förlorade vid förlisning af ett fartyg, omsider kommit tillrätta och fortskaffats till bestämmelseorten. Berättelsen lyder:

"War thet icke ett Guds stora under, när jag åhr 1714. skref åtskillig bref till them i *America;* och gjorde om ett och annat nödig anstalt med Presterna och Församlingarna. Så kommo the oskadde flytande til lands, wid *Flander*ska hafsstranden, när både skep, och alt ther om bord woro, förutan folck, som summo til lands, förgicks i siön af en heftig storm. *Magist. Norborg* i *London* i England, till hvilken yttersta brefwet skriwit war, fick them alla om hender. Som *Magistern* ther om mig en sådan berettelse gifwit hafwer.

§20. Så skrifwer ther om *Magistern* och Kyrckioherden, uti *Junii* månad åhr 1720, som mig tilhanda kom then 6 *Aug.*

"Omsider har jag af *Capitaine Schmidt* fått ett fullkomligit witnesbyrd om Högwyrd. Fadrens bref, thet han skrifwit til *Pensylvanien.* Hwilket fans igen, tå skepet af en heftig storm blef drifwit på bancken, och i stycker sönderslagit, och alt hwad i thet samma war, blef förlorat. Men skepsfolcket blef doch bergat. Några dagar efter skepet således blifwit förloradt, kom en Fiskiare till *Capitainen* Schmidt och hade Högwyrd. Fadrens bref i handen, och frågade, om han icke kenner then thet bref skrefwit? Berettande at han hade tagit thet uppå Siöstranden, thit thet hade utan twifwel af wågorna och stormen blifwit upkastat. Skeparen kende strax brefwet igen. Tog thet emot af Fiskiaren; och förde thet med sig til England. Bedyrande, 'at thet war thet endaste bref, som tå blef bewarat: alla the andra blefwo bortta, och icke et fans.' Ehuru Fiskiaren ther efter sökte. Innelyckte berettelse gifwer saken utförligen tilkenna. *Olof Nordborg."*

I våra dagar skulle faktum genom det ovan sagda kanhända ansetts vara tillfullo bekräftadt, men på Jesper Swedbergs tid gick man grundligare tillväga. Han låter skepparen Johan Schmidts beedigade intyg följa, först i original, därpå i öfversättning "på Swensko". Intressantast är originalet, icke minst därför att det visar oss, hur man tryckte engelska i Skara i nådens år 1732. Alltså:

"§21. *Original* brefwet lyder så:

J do hereby testifie; thet abaut the medlo of Decemb. in the year of our Lord 1714. Beeing bound out with my schip from Gottenburg to England, a paket of letters vverithen[1] by the hand of the reigt reverend Father of Gohd Doctor Jesper Swedberg Lord Bischop of Skara in Svvedenland, to the ministers of the Svvedisch congregetion in Pensyluanien, vas delivered to my, in order to bring them to England. But as hapened en the prosecution of my vogage, a violent storm arose; and split all my seals[2] in so much, tho schip vvas drevven on the coust Ostend in Flandern Where J had the mis fortune of loosing her, and evvirg things I hade on board. Having much to adoe to save my oen lifve. A few dags after I had eschaped this danger, and vvas come a schore, a fischerman, hearing of my mis fortune, camæ to my, bringiug the abaud mentioned paket of letters, vvich, as he told my, he had taken up on the schore and porsvaded himself, that it vvas come out of my schif, and by the vvaves tossed a schore. J perceved precently it vvas the same packet j had rociered at Gottenborg. Wich 'vere the ovely letters amoug many othere j had on board, that vas saved, altog someting demaged by the wather.' At my arival to London j deliverèd the said letters to te reverend Mest Olof Norborg minister of the Swedisch congregatiou. Heo tok care to forard the to Pensylvanien. And had since told me the came safe to the hands,

[1] D. v. s. *written.* [2] *sails.*

to wich the were desegned in Pensylvania. The thruh here of J testifie with my owe hand and seal. London d. 20 junii 1720. *Johan Schmidt."*

* * *

"En faselig händelse af hin onde."

Ett bref från Andreas Hesselius, dagtecknadt den 1 juli 1717, handlar om högeligen sällsamma händelser, dels om ett himlatecken, som "säijes warit likt Swerdz blenckiande med underhengiande uddar, samt åtskillige sig hastigt flyttiande och owahnlige lysningar", dels om hvad biskopen rubricerar "en faselig hendelse af hin onde". Han skrifver:

"§30. Jag må ock skrifwa af, och för nu lefwandom och efterkommandom införa thet han vidare berettar. 'I förleden wåhras skedde här i landet en förskreckelig hendelse. I thet en bekant Skeps *Capitain* här i *Pensylvanien* blef vid inloppet i thetta *revieret,* när han war på hemwägen ifrå *West-Indi*ska öijarna, hastigt borttagen af diefwulen, och utur skepet kastader i siön, i åskodande af alt skepsfolcket, them han fåfengt anropade om hielp. Han hade warit en mechta gudlös menniskia i sina dagar, och i synnerhet bedragit ena pigo under echtenskaps löfte, men brutit sin lofwen; och haft utan twifwel ett hemligit förbund med hin onda. Ty samma dag han blef borttagen, giör han rekning med alla sina båtzmän på skepet, och betalar them richtigt sin sold. Låter sedan binda sig fast wid kajutan med starck tog. Och warnar alla för sin tilstundade ofred. Styrmannen tager Biblen at läsa för honom. Men Bibelen blef honom ur henderna ryckt och kastad till skepzmasten, utan at någor kunde se, hwar ifrån ett sådant wåldsamt ryckiande kom. Ther på uprestes en heftig storm, som ifrå all orter stötte på skepet, såsom en medelpunct. Ty innan man wiste ordet utaf, låg *Capitainen* på watnet; och alla knutarna på toget funnos icke allenast intet upplöste, utan ock oförandrade i samma skick, som the woro när mannen stod bunden. Alt folcket blefwo af förskreckelse nästan galne. Och äro ännu någre, som moste i jern förwah-

JESPER SWEDBERG, "BISKOP AF AMERIKA".

ras, at the icke bära hender på sig sjelfwa. Skepet med alt godset kom oskadt, med andras tilhielp, hit up. Och hafwer jag sedt en del af godset föras förbi mitt hus til sin ägare. Thenna berettelse är så myckit wissare, som saken är ransakad i bege wåra städer *Philadelphia* och *Neucastle:* och uppå witnesbyrd så i sanning funnen. *Christina* i *Pensylvanien* then 1 Julii åhr 1717.

Andreas Hesselius.'"

Här ha vi således ett par biskopliga skepparhistorier. Skada blott att den senare inte blifvit lika grundligt och vederhäftigt bestyrkt som den förra. Det skulle tjänat till att kasta ett ännu klarare ljus öfver det svenska Amerika för jämnt två hundra år sedan.

En glad skånemarsch.

AF JOHAN HELLBERG.

Mel.: Engelbrektsmarschen.

Här är skåningens hem, här är skåningens land,
här är åker och äng, här är sjö, här är strand,
och den främling, som säger, att Skåne är platt
som en pannkaka, ljuger besatt.
Han har aldrig haft tid
att bese Skäralid,
och hvad vet han väl, hvad.
om Skanörs gamla stad
och om "Pärlan vid Sund"
eller Amors förbund
med små nymfer på hafsbandets grund.

Här är uppsjö på allt, som vårt jordklot består,
uppå präster och bönder och kvigor och får.
Vi ha betor och socker och hvete och kål
och bland svenskar det vackraste mål.
Så nog duger vårt land,
våra ängar, vår strand,
och nog duger vår gröt,
våra svin, våra nöt.
Ack i Skåne det fås
både gödkalf och gås,
ja, det bästa af allt, som bestås.

Och när främlingar komma så säga vi: se,
se hur Skåne i sommarens fägring kan le,
se hvad saftiga ängar med landtmannagull
som slå upp ur den urskånska mull!
Har du sett något land,
har du sett någon strand,
har du fått sådan mat,
ja du ser hur vi ha't.
Och det folk som här finns,
både karlar och kvinns,
det är kärnfolk från kornets provins.

Pojken.

AF EMIL WINQUIST.

HVAD är en pojke? Frågan låter egendomlig, men vid närmare eftertanke torde det ej vara så lätt att besvara den. Begreppen far och mor, son och dotter äro enkla att fatta både från språklig, biologisk och social synpunkt. I alla moderna språk härleda sig dessa ord från gemensamma rötter och tillhöra familjens enklaste och naturligaste begrepp, men vill man samla ord för begreppet pojke, finner man inom alla språk en hel mängd olika uttryck, som hvart för sig torde ha framkommit af en önskan att betona en särskild egenskap hos den företeelse, som här ofvan kallats för "pojke". Något ursprungligt svenskt namn för pojke har jag för närvarande ej lyckats få reda på, ordet "pojke" är nämligen lånadt från finskan, "gosse" är ett franskt ord, "pilt" kommer väl af puellus (liten gosse, pilt), "pung", "påg" och "grabb" (maskulin form till grebba) från benämningar i Skåne och Blekinge och torde därför härstamma från Danmark. Sedan ha vi "kvanting", "fyr" m. m.

Olika pojktyper återfinnas i våra dagars skönlitteratur, där de behandlas från olika synpunkter. *Siewertz* har i sin bok "Mälarpirater" mästerligt skildrat trenne sådana: den elaka pojken, som lockade två kamrater ut på äfventyr. Den ene af dem, som i grunden har en god karaktärsläggning, skakar omsider från sig den dåliga vännen och återvänder beslutsamt till samhället för att undergå sitt rättmätiga straff. Han har då med sig den tredje, den svaga karaktären, som hela tiden slitits mellan godt och ondt, utan kraft till någotdera.

Selma Lagerlöf berättar i Nils Holgerssons saga om "lille Matts", som försörjde sig själf alldeles som en vuxen, och som hans syster Åsa gåsapiga ställde till en stor begrafning för, fast det var bara en tolf års pojke. Jag behöfver sedan bara nämna *Ebbe Lieberaths* namn för att den intresserade pojkvännen ser upprulladt för sig ett helt galleri pojkar, fulla af skälmstycken och pojkstreck, "men som inte tveka att hugga i, när det behöfs, om det så gällde lifvet", och som därför trots allt kunna göra skäl för namnet "hederspojkar".

Viktor Rydberg har som bekant skildrat en idealtyp i sin Gunnar (i "Vapensmeden"), och han ställer en äkta pojke som ett mönster för stat och samhälle, då han sjunger: *"Gif åt släktet gosselynne, hoppfull håg och fantasi!"*

Men hur skall man komma dit? Svaret torde ej kunna bli mer än ett: *genom uppfostran och goda exempel!* "Egentlig uppfostran, vare sig den består i ledning eller självuppfostran, består i förvärfvandet af vanor, d. v. s. goda vanor, i frambringandet af en totalläggning, som går i lifsfrämjande riktning." (Lehmann.) Om detta är sant, så har man med allt vårt vetande och alla våra psykologiska funderingar ej hunnit längre än till den vise författare, som för tusentals år sedan skref i Ordspråksboken 22: 6: "Vänj den unge vid den väg han bör vandra, så viker han ej därifrån, när han blir gammal."

Men är det icke det man gör nu för tiden? Se på våra dyrbara skolor, högre och lägre, fortsättningsskolor och specialskolor. Räkna våra lärarekrafter, studera deras utmärkta afhandlingar och åhör deras väl afvägda undervisning! Ja, allt detta är utmärkt, men hvarför kommer då ej idealsamhället och den nya utmärkta tiden? Kanske därför att jämte allt detta goda, som verkligen uträttas till samhällets förbättring, utvecklas äfven det onda genom enskilda personers, ja hela bolags, ockrande på det uppväxande släktets nöjes- och njutningsbegär.

Såsom resesekreterare har jag i skilda delar af landet fått erfara huru t. ex. "filmen", denna moderna kulturfaktor inverkar på de ungas fantasi och förvirrar och skymmer undan de goda vanor och lärdomar barnen få inplantade i sig från hem, skola och kyrka. I ett grufsamhälle i Norrland påträffade jag några pojkar på ett barnhem, som lekte biograf och ritade bilder så godt de kunde. Efter mönstret af biografannonserna på husknutarna skrefvo äfven de för sina kamrater rafflande annonser om de "enastående, utomordentliga" saker de förevisade.

På en annan plats, söder om Stockholm, visade en pojke mig en illustrerad detektivroman, som han själf författat och ritat, med mord- och revolverscener enligt kända mönster. Dagligen har jag under några veckors tid sett en mängd småpojkar både före och efter skoltimmarna strömma till en karamellbod för att snaska i sig godsaker, och bodinnehafvaren påstod, att alla arbetarebarn få med sig slantar hemifrån till att köpa för. Och får man inga, skaffar man sig genom att sälja järnskrot, som man "hittar" på gårdarna. När en lärare upptäckte ett par sådana handlande och förehöll deras moder det orätta i att barnen skaffade sig nöjen på detta

sätt, svarade hon: "De' va' väl inte så farligt. Di va' bara två gånger på biografen i söndags."

En söndagseftermiddag hade jag utlyst ett möte för pojkar kl. 5 e. m. Jag fick ej många den gången, emedan det samtidigt var utlyst skolgudstjänst i en kyrka, hvilket jag ej vetat om förut. Då hade jag naturligtvis ej ställt till med ett särskildt möte. De pojkar som kommo och som voro skyldiga att deltaga i gudstjänsten sände jag dit, men en ville inte gå. "Det blir bara 1/3 anmärkning", sade han. Man plägade i hans skola få en "bönpinne" för försummad morgonbön eller uteblifvande från skolgudstjänst utan laga förfall. Tre sådana bönpinnar gjorde tillsammans en anmärkning. I pojkens uppfattning var det således endast tredjedelen så stort fel att vara borta från en gudstjänst som att vara borta från en vanlig lektion eller i motsatt ordning: det är 3 gånger så viktigt att vara med på en lektion i geografi eller tyska som att vara med på en gudstjänst. Hvilket inflytande en sådan uppfattning har på deras religiösa lif är lätt att förstå.

Naturligtvis är jag ej enfaldig nog att tro, att K. F. U. M. genom sitt arbete bland gossar och pojkar i utvecklingsåren kan uträtta mer än hvad stat, kyrka och kommun göra för att uppfostra det uppväxande släktet till goda, nyttiga och kristliga medborgare. Men då enskilda personer och hela truster ha rätt att med alla den moderna teknikens medel fläcka och förstöra de ungas själslif, bör en sådan sammanslutning som K. F. U. M. ha rätt att påräkna den tänkande allmänhetens understöd för sitt arbete, som motsvarar de ungas intresse och behof och som afser att hjälpa dem att i praktiken omsätta det bästa och värdefullaste de inhämtat på andra håll.

Och den förnämsta metoden vi använda för detta ändamål är att göra de unga förtrogna med det innehåll ach de lifsbilder, som äro tecknade för alla tider i böckernas bok, i bibeln. "Bibeln vimlar af ungdom" — säger den danske pojkvännen pastor Olfert Ricard. Det är lärorikt att studera "pojken" i den profana litteraturen, men det är än mera lärorikt och gifvande att studera detta ämne i bibeln. Och skönare än Rydbergs idealbild Gunnar är bilden af Honom, om hvilken det heter: "Han växte till i ålder, visdom och nåd för Gud och människor". Därför kan ock K. F. U. M. sätta som positivt mål för sitt arbete:

Att pojkar skola vinnas såsom pojkar för Kristus och fostras till arbete i hans tjänst att vinna andra pojkar.

Ur *K. F. U. M. Månadsblad.*

Midnattsdrömmar.

AF ERIC WAHLSTRÖM

Vid brasans sken, i mina drömmar fången
jag tänker på en tid, nu ren förgången.
Mitt hjärta veknar, ängsligt, tryckt jag ser,
hur allt det svunna tungt och dystert ler
igenom dunkla minnens täta dimma,
då tonerna från fordom stämda strängar
och dofterna från fordom gröna ängar
omsväfva mig med trolsk och fager tjusning
och sköna minnens vemodsfulla susning
uti min dystert mörka midnattstimma.

Jag ser er, andar, där ni tysta sväfva
omkring min härd och utaf minnen väfva
ett nät, där själen sjunker ner,
där sorgen bor, där ingen glädje ler,
där anden aldrig friheten får smaka.
Dock ler jag än i salighet och lycka,
när drömmens andar till mitt bröst sig trycka,
liksom en man i högsta sällhet gråter,
då uti drömmens värld han famnar åter
blott för en kort sekund sin döda maka.

Nu brasans sista skimmer ren försvunnit,
och månen i sitt lopp mitt fönster hunnit.
Där på hans bleka strålar sväfva trygga
de lätta andeväsen, små och skygga.
O se, min käras bild så huldrikt lyser!
I hennes drag jag kärlek ännu spårar,
då hennes mörka öga fylls med tårar;
min käras hand så ömt berör min kind,
men kall är smekningen som nordanvind,
ty detta hjärta mer ej kärlek hyser.

Ett salighetens skimmer från det höga
jag ser i hennes vemodsfulla öga;
men klanglös, tom är hviskningen jag hör
i nattens stillhet; obemärkt den dör,
som ljudet af en suck dör bort i skogen.
Ej mer på kinden kärleks rosor glöda
i purpurfärg som hjärteblodet röda,
ty allt är dödt, förgånget, lagt på bår.
Jag, ensam, sörjande i natten går
bland bleka minnen. Sorgen blott är trogen.

Rock Island, Ill.

Vattenfallet.

Af J. P.

Med en rastlös fart det störtar
öfver klippans branta vägg,
se'n mot hafvets våg det rusar
under skog af björk och hägg.

**O, du vattenfall, du sköna,
hvad är det du söker där?
Kan du ej i skogens grönska
finna, hvad din själ begär?**

**Får du där den ro och hvila,
hvilken aldrig här du fann?
Brusa då mot hafvet, brusa!
Finn den hvilan, ljuf och sann!**

**Så min själ har länge längtat
ifrån världens synd och flärd.
Hvilan skall den säkert finna
efter slutad vandringsfärd.**

Patriarken Abraham i österländsk folktradition.

AF ELIAS GRIP.

ENLIGT arabiska legender föddes Abraham, som af muhammedanerna vördas såsom en profet, år 1081 efter syndafloden. Han var samtida med den ryktbare mäktige konungen Nimrod. Abraham blef, berättas det, vid sin födelse mottagen af ängeln Gabriel, som insvepte barnet i en skimrande hvit klädnad. Den natt, då Abraham kom till världen, hörde Nimrod i drömmen en röst, som ropade: "Ve den, som icke bekänner Abrahams Gud! Sanningen har kommit i ljuset och vantron försvinner!" Vidare drömde han, att de afgudabilder, som han brukade tillbedja, blifvit kullstörtade.

Följande morgon lät Nimrod sammankalla alla sina präster och teckentydare och omtalade för dem sin dröm, men ingen förmådde uttyda den eller gifva honom upplysning om hvem Abraham var. Nimrod kräfde själf gudomlig dyrkan, och en gång förut hade han i drömmen sett en underbar stjärna, som spred en sådan glans, att den fördunklade både sol och måne. Hans drömtydare hade då varnat honom för ett gossebarn, som en gång skulle störta honom från tronen och göra slut på hans dyrkan.

Då Abrahams moder kände sin stund nalkas, begaf hon sig till en grotta utanför staden, och där fördolde hon gossen i femton månader. Då och då besökte modern sitt barn för att gifva honom di, men hon fann snart, att detta ej behöfdes, ty Gud gjorde ett under och lät ur en af barnets fingrar flyta mjölk, ur en annan vatten, ur en tredje honung, ur en fjärde dadelsaft och ur den femte olja.

Då Abraham för första gången trädde ut ur grottan, var det natt, och öfver honom hvälfde himlen sin gnistrande stjärnepäll. Han skådade upp till stjärnorna och sade till den största och skönaste han såg:

"Du är min Gud, som har mättat och bevarat mig i grottan."

Om en stund gick månen upp och fördunklade stjärnornas glans; då sade Abraham:

"Se där min Gud, som jag vill tillbedja!"

Men framemot morgonen försvann månens sken, och när solen gick upp i allt sitt majestät, tänkte Abraham: Solen måste vara Gud. Om aftonen, då solen gick ned, blef han åter villrådig. Nästa gång modern kom till honom, frågade Abraham:

"Moder, hvem är min Gud?"

Modern trodde han menade beskyddare och svarade:

"Det är jag."

"Hvem är då din Gud?" frågade gossen.

"Din fader."

"Och hvem är min faders Gud?"

"Nimrod."

"Hvem är då Nimrods Gud?"

"Tig!" sade modern.

Abraham teg, men inom sig tänkte han: Jag erkänner ingen annan gud än den, som har skapat himmel och jord.

Abrahams fader hette Aser och lifnärde sig med att förfärdiga afgudabilder. Då sonen blef litet större, befallde fadern honom bära bort bilderna för att sälja dem bland folket, men Abraham utropade:

"Hvem vill köpa sådant, som är till skada och ingen nytta?"

När människorna hörde detta, ville de ingenting köpa af honom. En dag, när alla stadens invånare drogo ut för att vallfärda till ett afgudatempel ett stycke utanför staden, föregaf Abraham, att han var sjuk, och stannade hemma. Medan de andra voro borta, gick han till templet i staden och kullstörtade sjuttiotvå afgudabilder, som voro uppställda där. När borgarna kommo tillbaka och fingo se hvad som skett, misstänkte de genast Abraham, som ofta fällt ringaktande uttryck om deras gudar. De fängslade honom därför och förde honom inför konung Nimrod.

Abraham nekade ej för det, som lades honom till last, och blef genast af konungen dömd att brännas på bål. I fyrtio dagar samlade man bränsle till bålet, och det ansågs såsom en gudi behaglig handling att bidraga härtill, så att när någon blef sjuk och bad afgudarna om tillfrisknande, så lofvade han att omedelbart därefter lämna så och så mycket till bålet. Kvinnorna voro särskildt ifriga. De förfärdigade handarbeten och sålde dem för att för de erhållna penningarna köpa ved till bålet.

Slutligen var bålet färdigt. Det var då tjugu alnar bredt och trettio alnar högt. När det tändes, steg lågan så högt upp mot himlen, att många fåglar förbrändes och föllo döda ned. Knastrandet af elden kunde höras på en dagsresas afstånd. Nu lät Nimrod föra fram Abraham och frågade honom ännu en gång:

"Hvem är din Gud?"

"Den som har makt att döda och gifva lif", svarade Abraham.

Därefter uppväckte han med Guds hjälp från de döda en man, som legat i grafven i flera år, och befallde denne att anskaffa en hvit tupp, en svart korp, en blå dufva och en påfågel. Härpå skar Abraham af hufvudena på fåglarna och behöll dem i handen; kropparna högg han i tusen stycken och slungade omkring dem åt alla väderstreck. Så läste han en bön öfver hufvudena och ropade på fåglarna. Strax kommo de kringkastade styckena från alla håll och fogade sig åter tillsammans. Abraham satte hufvudena på, och fåglarna fingo åter lif. Den återuppståndne mannen sände han åter till grafven.

Då lät Nimrod föra fram två förbrytare från fängelset och sade:

"Äfven jag är en gud, som råder öfver lif och död."

Därmed lät han afrätta den ene, den andre skänkte han lifvet.

"Gud låter solen gå upp i öster; är du en gud, så låt solen en gång gå upp i väster."

Nu gaf Nimrod sina tjänare en vink, och de togo Abraham och slungade honom medelst en kastmaskin upp på bålet.

I samma ögonblick ropade änglarna i himmelen:

"Abrahams Gud! Din vän, den ende på jorden, som tillbeder dig, kastas i elden! Tillåt oss att rädda honom."

Den ängeln, som rådde öfver molnen, ville med ett väldigt skyfall släcka elden, och den, som härskade öfver vinden, önskade genom en storm skingra bränderna.

Då sade Gud:

"Jag tillåter hvar och en af eder, som Abraham anropar om hjälp, att bistå honom; vänder han sig till mig, så skall jag genom omedelbart ingripande rädda honom från döden."

Med hög röst ropade nu Abraham från bålet:

"O Gud, det finnes ingen gud utom dig; dig ensam tillkommer ära och pris!"

Lågorna hade redan förtärt hans kläder. Då steg ängeln Gabriel ned till honom och sade:

"Behöfver du min hjälp?"

"Den allsmäktige Gudens hjälp behöfver jag", svarade Abraham.

"Så bed då till honom, att han räddar dig!" uppmanade ängeln.

"Han ser min hjälplöshet", svarade Abraham.

På Guds befallning sade då Gabriel till elden:

"Blif kall och skada icke Abraham!"

Genast förbyttes hettan i köld; elden fortsatte att brinna men gaf ingen värme mer. I sju dagar förblef Abraham i elden utan att blifva skadad. Gud sände en ängel, som höll honom sällskap, och Abraham sade sedan, att dessa dagar voro de skönaste i hans lif.

Abrahams underbara räddning från elddöden gaf ock anledning till hans giftermål med Radha, Nimrods dotter. På sjunde dagen efter det Abraham blifvit kastad på bålet bad Radha sin fader om lof att gå och se honom. Nimrod ville afhålla henne därifrån och sade:

"Han är längesedan förvandlad till aska."

Men hon gaf sig ej tillfreds, förrän hon fick tillåtelse att gå bort till bålet. Med häpnad såg hon Abraham sitta därinne, omgifven af blommande rosor, och utropade:

"Blir du icke bränd af elden?"

Abraham svarade:

"Den, som bär Gud i hjärtat och den Allsmäktiges namn på tungan, öfver honom har elden ingen makt."

Då hon bad om tillåtelse att få gå till honom, svarade han:

"Bekänn först, att det blott finnes en Gud, och att han har utkorat mig till sitt sändebud."

När hon hade aflagt denna trosbekännelse, delade sig lågorna, så att hon oskadd kunde gå fram till Abraham. Därefter återvände hon till sin far och berättade, hvad hon erfarit. Nimrod blef då vred och lät tortera henne grymt. Gud sände då sin ängel, som befriade henne och förde henne såsom brud till Abraham, hvilken under tiden hade lämnat staden.

Nimrod förhärdade emellertid sitt hjärta och beslöt att bygga upp ett väldigt torn, som skulle nå upp till himlen. På den vägen ville han så uppsöka Abrahams Gud. Tornet uppfördes också till en höjd af femtusen alnar. Högre kunde ingen arbetare bygga, men ännu var det långt till himlen. Då lät Nimrod föra upp i tornet två jättestora örnar, som utfodrades med rikliga mängder af kött för att de skulle bli riktigt starka. Därefter lät han dem svälta ett par dagar och fäste sedan vid deras fötter en lätt bår, där han själf med en af sina jägare tog plats. På en lång stång hade han fäst ett stort köttstycke. Denna stång lät han jägaren hålla upp i luften, så att köttet var högt öfver örnarnas hufvuden. Nu löstes de väldiga fåglarna och flögo rakt upp emot himlen.

När örnarna hade flugit en hel dag rätt upp, såg Nimrod jorden såsom en liten boll djupt under sina fötter. Han hörde då en röst som sade:

"Gudlöse! Hvart vill du hän?"

Nimrod tog då jägarens båge och afsköt en pil rakt uppåt. Några ögonblick därefter föll pilen ned på båren och var blodig. Den högmodige Nimrod trodde då, att han hade sårat Abrahams Gud och riktade stången med köttstycket mot jorden. Hvad blodet beträffar, härrörde det väl från någon fågel, som flyger ännu högre än örnen.

När Nimrod triumferande nådde tornets spets, lät Gud hela tornet störta samman med ett väldigt brak. Människorna därnere blefvo då så förskräckta, att de glömde bort sitt språk och talade tungomål, som de aldrig förut hade hört. På grund af den därigenom uppkomna förbistringen blef Nimrods hufvudstad kallad Babel, som betyder virrvarr, förbistring.

Nimrod hade emellertid såsom genom ett under kommit undan med lifvet vid tornets sammanstörtande, och någon tid därefter drog han ut mot Abraham med en krigshär, som var så väldig, att den upptog en sträcka af fyra kvadratmil. Då sände Gud ängeln Gabriel till

Abraham och frågade, genom hvilken varelse han önskade blifva räddad, och Abraham svarade: "Genom myggan."

Då kallade Gud myggornas konung till sig och befallde honom att med hela sin här draga emot konung Nimrod. Och myggornas konung samlade sina väldiga härskaror och angrep Nimrods trupper med sådan häftighet, att de måste taga till flykten, ty myggorna åto upp både hud och kött och stucko ut ögonen ur hufvudena på människorna. Nimrod själf flydde och stängde sig inne i ett torn med starka murar, men en mygga följde med honom dit in, och hon flög i sju dygn omkring på hans ansikte utan att han kunde fånga henne. Till slut flög hon in i näsan och arbetade sig därifrån ända in till hjärnan och började gnaga på den. Detta vållade Nimrod oerhörda smärtor, och han kunde blott finna lindring i att slå hufvudet mot stenväggarna. Myggan växte emellertid, och efter fyrtio dagar, då hon uppnått en dufvas storlek, spräckte hon Nimrods hufvud och sade till den döende konungen:

"Gud låter, när honom så täckes, den ringaste af sina skapade varelser besegra mäktiga konungar, som icke vilja tro på Herren och hans profet."

Det fasta tornet, hvari Nimrod befann sig, störtade nu tillsammans och begrafde honom under sina spillror.

Efter Nimrods död omvände sig flera, som förut af fruktan afhållits, till tro på den ende Guden och hans utsände Abraham. De första voro hans brorson Lot, Harans son, och dennes syster Sara, som snart därpå blef Abrahams maka. Sara liknade fullkomligt sin moder Eva, åt hvilken Gud hade förlänat två tredjedelar af all mänsklig skönhet på jorden.

Abraham företog vid denna tid vidsträckta resor till Palestina, Syrien, Egypten och Arabien och förde sin hustru Sara med sig. På grund af hennes utomordentliga skönhet ansåg Abraham det nödvändigt att förvara henne i en sluten kista. En dag blef han vid stranden af Jordan anhållen af en tullnär, som kräfde tull på alla saker han medförde. Abraham öppnade alla sina kistor så när som på den, i hvilken Sara låg. När tullnären ville se äfven den, sade Abraham:

"Antag, att den är fylld med sidentyger och låt mig förtulla den därefter!"

Men tullnären fordrade, att den skulle öppnas. Då bad Abraham att få förtulla den oöppnad efter samma beräkningsgrund som guld och ädelstenar, men tullnären stod fast vid sitt kraf att få se innehållet. Kistan öppnades, och när tullnären fick se Sara, blef han alldeles bländad af hennes skönhet. Han inberättade saken för konungen, och denne lät genast kalla till sig Abraham och frågade honom:

"Hvem är den jungfru, som du för med dig?"

"Min syster", sade Abraham och tänkte därvid på att hon var hans trossyster.

När konungen hörde det, tog han Sara med sig in i sitt palats. Förtviflad stod Abraham därutanför och visste inte, hvad han skulle taga sig till. Då lät Gud genom ett under palatsets murar blifva genomskinliga såsom glas. Abraham såg, huru konungen stod i begrepp att omfamna Sara, men då han sträckte ut sin hand efter henne, föll handen förtorkad ned, och palatset började bäfva i sina grundvalar.

Då konungen blek af förskräckelse föll till jorden, sade Sara:

"Låt mig gå, jag är Abrahams maka."

Konungen lät då tillkalla Abraham och förebrådde honom, att han dolt det verkliga förhållandet. Men Abraham bad för konungen, och Gud gjorde hans hand åter frisk igen. Konungen förärade då Abraham rika skänker, bl. a. en egyptisk slafvinna vid namn Hagar.

Hagar födde Abraham en son, som han kallade Ismael, men efter som Sara var ofruktsam, blef hon svartsjuk på Hagar och fordrade, att Abraham skulle förskjuta både Hagar och hennes son. Abraham sökte mildra hennes vrede mot Hagar, men då blef Sara så uppbragt, att hon svor att ej hvila, förrän hon doppat sin hand i Hagars blod. Abraham genomborrade då Hagars öra med en ring och tappade af så mycket blod, att Sara kunde fullgöra sitt obetänksamma löfte. Från den tiden blef det vanligt bland kvinnor att bära örringar.

Efter Isaks födelse blef Sara ännu en gång vred på Hagar, och denna gång fordrade hon bestämdt, att Hagar skulle bort. Abraham begaf sig därför åstad med Hagar och Ismael, och ängeln Gabriel förde dem ut i arabiska öknen till den plats, där sedermera templet i Mekka byggdes. På Gabriels befallning lämnade Abraham Hagar och hennes son där med ett litet förråd af dadlar och vatten. Trakten var alldeles öde och vattenlös. När förrådet var slut, bad hon Gud om hjälp, och se, då visade sig ängeln Gabriel, och där hans fot berörde marken, framvällde en källa, hvars vatten var så sött som honung och så närande som mjölk. Hagar behöfde därför icke lämna platsen.

Efter någon tid kommo två amalekiter, som sökte efter en vilselupen kamel, till henne, och då de funno kostligt vatten, så underrättade de därom sina stamförvanter, som hade lägrat sig en dagsresa därifrån. Dessa kommo då dit och slogo sig ned vid den oas, som snart uppstod omkring källan, och bland dem uppväxte Ismael. Hvarje månad besteg Abraham sin underbara häst Borak, hvilken på en half dag förde honom från Syrien till Mekka, och besökte sin son.

När Ismael uppnått tretton års ålder, hörde Abraham i drömmen en röst, som ropade:

"Gå och offra din son Ismael!"

Två gånger upprepades denna tillsägelse, och Abraham lydde; han tog en knif och ett rep och sade till Ismael: "Följ mig!"

När Iblis (= den onde) märkte detta, sökte han omintetgöra en så gudfruktig handling. Han påtog sig en människas gestalt, gick till Hagar och sade till henne:

"Vet du, hvart Abraham har gått med din son?"

"Han har gått till skogen efter ved", sade Hagar.

"Nej", sade Iblis, "han tänker slakta din son."

"Hur är det möjligt? Han älskar Ismael lika mycket som jag."

"Men han tror, att Gud har befallt honom det."

"Om så är, så må han göra det, som han anser vara Guds vilja", svarade Hagar.

När Iblis såg, att han hos Hagar ingenting kunde uträtta, gick han till Ismael och sade:

"Vet du, hvartill den ved, som du samlar, skall användas?"

"Ja, till bränsle", svarade Ismael.

"Nej, din fader tänker offra dig, därför att han tror, att det är Guds vilja."

"Nå, är det Guds vilja, så må han göra det", svarade Ismael.

Iblis vände sig nu till Abraham och sökte afvända honom från hans fromma gärning, men Abraham förnam, att det var Satan, och jagade bort honom med stenar.

När de kommo till det ställe, där offret skulle ske, sade Ismael:

"Fader, hvässa din knif, så att den dödar mig snabbt. Hälsa så min mor och lämna henne min öfverklädnad till minne!"

Abraham stod i begrepp att offra sin son. Då öppnades himmelens portar, och Gud lade en osynlig kopparplatta omkring Ismaels hals, så att Abraham trots all ansträngning icke kunde såra honom. Abraham hörde ock en röst, som sade:

"Du har uppfyllt det bud, som gafs dig i drömmen."

Nu lyfte Abraham upp sina ögon, och se: ängeln Gabriel stod framför honom med en skön vädur och sade:

"Slakta denne, och låt din son lefva!" Denna vädur var densamma, som Abel hade offrat, och som sedan dess hade betat i Paradiset.

När Abraham hade uppnått en ålder af tvåhundra år, sände Gud dödsängeln till honom i gestalt af en gammal, gammal man. Abraham inbjöd denne till sitt bord, men vid måltiden darrade den gamle så starkt, att han knappast förmådde föra maten till sin mun. Abraham frågade då:

"Hvarför darrar du så?"

"Af ålderdomssvaghet", blef svaret.

"Huru gammal är du då?" sporde Abraham.

"Ett år äldre än du", sade gästen.

Då lyfte Abraham upp sin ögon mot himmelen och bad:

"Gud, tag min själ ifrån mig, innan jag råkar i ett sådant svaghetstillstånd!"

"Under hvilka omständigheter skulle du då vilja dö?" frågade främlingen.

"Jag skulle vilja utandas min sista suck någon gång, då jag faller ned på mina knän i bön inför Gud."

Ängeln stannade kvar till dess Abraham förrättade sin bön. Då hämtade han den fromme patriarkens själ.

Irland och världskriget.

AF GEORGES CHATTERTON HILL.

Slut från föreg. n:r.

Den engelska parasitens grepp blef allt hårdare. När han en gång satt sin fot på "den heliga ön", var det omöjligt att drifva honom bort. Historien visar oss att början till engelska väldets utvidgning på 1500-talet sammanfaller med början till Irlands eröfring. Detta sammanträffande var logiskt och nödvändigt. Columbus', Vasco da Gamas, Fernando Pos och Juan Fernandez' upptäckter, det stora arbete som utförts af spanjorer och portugiser, genuesare och venetianare hade öppnat en ny värld, särskildt västerut, fylld af oöfverskådliga möjligheter. Englands åtrå var väckt. Men det kunde icke hoppas att nå den nya världen i väster, icke heller den gamla världen i öster, utan att färdas genom den irländska porten. Irland stod mellan England och hafvets stråkväg, och därför blef Irlands dom beseglad — tack vare dess egen brist på förutseende och förberedelse.

Och Irland var därjämte ett rikt land. Det var icke endast det oundgängliga medlet för att tillförsäkra sig annat byte — det var i sig själft ett eftersträfvansvärdt förvärf. England ville hafva porten till Atlanten i sina händer för att obehindradt kunna komma in i Öster- och Västerlanden. Det ville hindra det irländska folkets energi och företagsamhetsanda att stå i vägen för den engelska industriens utveckling. Det ville hindra Irlands fyrtio hamnar att täfla med Englands hamnar. Och så ville det äga Irlands jord — denna underbart rika jord, som med lätthet kan föda ett folk på tjugo millioner och som, i händerna på sina naturliga ägare, skulle hafva gjort det irländska folket mäktigt och sundt.

Englands tillväxande kunde lyckas blott på det villkor, att Irland blef icke blott en engelsk koloni utan en engelsk fästning — Englands befästa utgångsport till världen. Af detta skäl föreföll det önskligt att förgöra de infödda bebyggarna och ersätta dem med engelska kolonister. Irländarnas jord slets från dem under loppet af ett obarmhärtigt krig, som varade utan uppehåll i 150 år och hvars erkända mål var att *utplåna den irländska rasen*. Två tredjedelar af denna senare mördades faktiskt mellan 1530 och 1660. Återstoden sökte man kväsa med de mest diaboliska lagar, som något land uppfunnit — lagar som förbjödo irländarnas såväl religion som språk, beröfvade dem nästan hvarje möj-

lighet till lifsuppehälle och gjorde deras tillstånd sämre än slafvars och boskaps. Genom dessa åtgärder drefvos stora skaror i landsflykt; och under hela 1700-talet går en oafbruten ström af flyktingar från detta helvete på jorden till Frankrike, Spanien och Amerika. Men den irländska rasens stora fruktsamhet räddade den från undergång. När engelsmännen ej kunde tillintetgöra den med direkt mördande eller med lagar, afsedda att drifva hela nationen i landsflykt, försökte de en annan metod — äfven pröfvad af dem i Indien —: organiserad svält.

Den metoden visade sig sannerligen mycket effektiv. Under 70 år, från 1841 till 1911, sjönk folkmängden i Irland från 8,196,597 till 4,381,951. Under den så kallade "stora hungersnödens" tre år (1846—1848) dogo öfver en million människor i Irland af svält midt bland leende sädesfält. Under dessa tre år exporterades födoämnen (säd och nötkreatur) för icke mindre än 50,000,000 pund sterling till England, under bevakning af engelska bajonetter, för att betala skatter till engelska staten och arrenden till frånvarande engelska jordägare. De följande tre åren (1849—1851) dogo ytterligare omkring 400,000 människor af umbäranden, medan exporten till England af födoämnen fortsatte på samma vis med flera millioner pund sterling om året.

Under detta samma århundrade, då på tre år öfver en million irländska medborgare dogo af svält, då på sjuttio år Irlands befolkning minskades med mer än hälften — under detta århundrade pressade England ett tusen millioner pund sterling ur det "svältande Irland, som var för fattigt för att begrafva sina döda", för att förränta dem i sin världspolitik. Ett tusen millioner pund *utom* de löpande utgifterna för den engelska administrationen i landet och underhållande af en engelsk armé! Såsom exempel på hvad engelskt välde i Irland betyder må ännu ett par fakta omtalas. År 1895 beslöt underhuset att Irland under samma år skulle beskattas med 5,500,000 p. st. mer än den summa som enligt lagen tillkom landet efter invånarantal, och att det skulle erlägga 3,000,000 p. st. uteslutande till löner och pensioner till engelska tjänstemän. *Det året rådde hungersnöd i västra Irland.* — År 1870 gingo utgifterna för Irlands civila administration till 2,400,000 p. st.; år 1907 till 6,226,000 — d. v. s. en ökning af 150 procent. Under denna tid minskades befolkningen med öfver en million. — 1896 upptäckte en engelsk parlamentskommitté det förhållandet, att Irland allt sedan sin parlamentariska union med England 1801 hade erlagt nästan dubbelt så mycket i skatt som det lagligen enligt skatteförmåga borde ha gjort, nämligen en elftedel i stället för en tjugondel af hela skattesumman för Storbritannien och Irland under nämnda tid.

IV.

Inom en tidskriftsartikels trånga ram är det omöjligt att gifva en detaljerad skildring af Irlands historia vare sig före eller efter eröfringen. Men det är nödvändigt att framhålla det faktum, att Englands verkliga ställning till det underkufvade Irland aldrig blifvit förstådd i Europa. Englands politik har stadigt haft i sikte att dölja den egentliga källan till dess rikedomar och att hindra något att komma ut för världens öron om mellanhafvandena med Irland. Endast af denna orsak har den senare ön blifvit afskuren från all direkt förbindelse med Europa, hvilket haft till följd att den för det stora flertalet europeer är lika okänd som de mest aflägsna trakter af den mörka världsdelen. På inga villkor fingo europeerna bevittna hvilka frukter den engelska kulturen och friheten bar på smaragdön.

Irlands fyrtio hamnar ligga i dag — som de ha legat i mer än två sekler — öde och öfvergifna. De tillåtas ej att täfla med London och Liverpool, Southampton och Newcastle. Irlands industri får ej växa ur sina barnkläder och utveckla sig rationellt. Irlands handel måste hållas nere af brist på skeppsfart och direkta förbindelser. De besparingar, som det irländska folket gjort, måste skickas öfver till England och användas för engelska ändamål, så att de ej kunna komma Irlands ekonomi till godo. Tack vare tullunionen mellan Storbritannien och Irland, blir det senare öfversvämmadt af engelska varor, och alla försök att återupplifva den irländska produktionen äro dömda att kväfvas i sin linda.

Den enda lösningen på hvad som kallas den "irländska frågan" är icke home rule utan Irlands oberoende. Home rule är ingen lösning och kan ej vara det, ty den tillförsäkrar icke Irland den *ekonomiska självstyrelse,* som är oundgänglig för utvecklandet af dess hjälpkällor. Så länge Irland klafbindes af en tullunion med England har det intet hopp om ekonomisk förkofran. Så länge tullunionen finnes är Irland dömdt att endast vara en afstjälpningsplats för engelska produkter och en anskaffningsort för billig arbetskraft åt engelska industriidkare. Det är dömdt att vara utan skepp, utan sjöfart, utan allting så när som på några rudiment af inhemsk industri.

Det är tydligt och klart, att England aldrig kommer att gifva Irland någon home rule, d. ä. självstyrelse, som kan vara af verklig fördel för det senare landet. Om England går in på 1914 års home rule-förslag, är det därför att det vet att detta — från engelsk synpunkt sedt — är absolut oskadligt. Under inga förhållanden kan England tillåta en utveckling af Irlands förmögenhet och makt utöfver den gräns som anses nödvändig för engelska skattkammarens behof. För England är och måste Irland förbli hörnstenen under det britiska världsväldet: hvad som går därutöfver har en anstrykning af fara och måste till hvarje pris förhindras.

Det är mer än lönlöst att vädja till den engelska regeringen om "rättvisa åt Irland" af etiska skäl. En sådan känslofullhet är alldeles främmande för den engelska regeringen, och jag skyndar mig att tillägga, att denna omöjligen skulle kunna hysa en dylik gent emot Irland, så grundolika som de båda landens intressen äro.

Vi ha här att göra rätt och slätt med en maktfråga. Irland är omistligt för det britiska världsväldet och måste därför hållas som en engelsk fästning. Och i fästningen äger den engelska garnisonen ensam rätt att befalla.

Detta är den engelska ståndpunkten. Men det är orimligt att antaga, att irländarna skulle nöja sig med denna ståndpunkt och släppa från sig sin naturliga rättighet att lefva ett eget lif och råda öfver sig själfva. Ras, språk, religion, sociala och politiska traditioner, lynnesart skilja den irländska från den engelska nationen — för att icke tala om den klyfta som uppstått genom fyra århundradens lidanden, tillfogade det ena folket af det andra. Irland är ett rikt land. Dess geografiska läge, dess utmärkta kust med sina fyrtio hamnar tyckas ha ämnat det till en ledande roll inom världshandeln. Dess invånare stå intet annat lands efter i intelligens och energi — såsom de till fullo bevisat genom Irlands historia före eröfringen, och genom hvad irländare uträttat i främmande land. Dess jord är underbart bördig och kan — som jag redan har nämnt — med lätthet föda tjugo millioner själar. Intet tvifvel finnes, att irländska nationen, om den återkommer i normala förhållanden, skulle spela en betydande roll i Europas lif.

Vårt program kan därför uttryckas med orden: Vi vilja återbörda Irland till Europa såsom en oberoende medlem af den europeiska folkfamiljen. Så länge Irland är kedjadt vid England kan det aldrig förkofras, därför att Englands intresse ej tillåter detta. Irland kan utveckla sina stora naturliga resurser endast på det villkor, att det blir skildt från England. Och det är hvarje irländsk mans och kvinnas oförytterliga rätt att fordra, att hans eller hennes land skall upphöra att vara Englands lydrike och åter få lefva sitt eget nationella lif.

Vi tro ej att vi äro i stånd att nå vårt mål af egen kraft, utan hjälp. Därtill ha de lidanden vi utstått under fyra hundra år alltför mycket tagit på våra krafter. Vi måste lita till utländsk hjälp för att få vårt oberoende tillbaka. Och lika litet som vi kunna vänta af England att det skall erkänna våra anspråk af etiska skäl, lika litet kunna vi hoppas, att andra folk skola lämna oss hjälp af känsloskäl. Vi söka öfvertyga Europa ej endast om den inneboende rättvisan i vår sak utan äfven om det förstahandsintresse det har af Irlands befrielse. Hafvens frihet, ett lifsintresse för hvarje folk, kan blifva en verklighet först den dag Irland, Atlantens nyckel, åter är ett fritt land. Och hafvens frihet är det nödvändiga villkoret för Europas befriande från Englands oerhörda tyranni, hvars stora fara för civilisationen det pågående kriget kommit hvar tänkande människa att tydligt inse.

Från jul till påsk.

AF J. A. NORDLING.

DEN lutherska kyrkan har sina valda texter. I dessa texter är hela vår bibel så godt som innesluten. Den lutherska prästen är lika obunden som någon annan att draga fram ur skriften från dess början till slut, hvad som lämpar sig för offentlig förkunnelse. Men hufvudsaken är ju att "fatta Kristus", — och de texter, som den lutherska kyrkan, i likhet med andra kyrkor, utvalt till behandling vid söndagsgudstjänsterna, äro särskildt ägnade att hjälpa oss, då det gäller att fatta honom eller lära känna honom.

Mellan jul och påsk är ju blott några veckor — i år inalles femton veckor; men under denna tid få vi följa vår Frälsare från "vaggan till grafven" och uppståndelsen. För den som vill fatta Kristus är detta en i sanning dyrbar tid i kyrkoåret. Vi få lära hvad Kristus uträttar *för oss.*

I juldagstexten fingo vi höra om "Ordet", ordet, som var i begynnelsen hos Gud, genom hvilket allt är gjordt och *som blef kött.* Tänk hvilket ämne för betraktelse! Det är outtömligt. Man kan finna belysning till texten på mångfaldiga ställen i Gamla och Nya testamentet. Ingen, som vill fatta Kristus, tröttnar på att höra det om och om igen.

Nästa söndag efter jul höra vi profetior om den nyfödde, att han "är satt till ett tecken, som varder motsagdt". Och en trösterik kommentar härtill ha vi i Jesu egna ord i första årg:s högmässotext: "Frukta icke, du lilla hjord", — frukta ej under den fortgående motsägelsen, "ty det är eder Faders goda behag att gifva eder riket".

Ännu vid nyårsdagen se vi honom såsom ett barn, åtta dagar gammal. Då erhöll han vid omskärelsen, enligt judiska kyrkans sed, sitt namn, *Jesus,* som ängeln gaf honom redan vid bebådelsen. Och i detta årets text hade vi anledning att riktigt lära känna värdet af detta namn, ty vi blefvo påminda om Jesu eget löfte: "Allt hvad I bedjen i *mitt namn,* det skall jag göra". Det är något att börja året med för oss kristna. Vi ha i Jesu namn fått nyckeln till Faderns alla skatter. Varningar fattas inte heller vid nyårsfirandet. Vi liknas vid träd, hvilka såsom ofruktsamma eller fruktbärande blifva antingen borthuggna eller få stå kvar.

Men strax efter nyåret föras vi med ens in i Jesu lärareverksamhet. Vi veta ju så litet om hans barndoms- och ungdomsår. På första söndagen efter trettondedagen få vi visserligen höra om honom, när han var en gosse vid tolf års ålder, men det är så under-

visande, hvad vi där lära om honom, att det faktiskt passar bäst att vidröra den händelsen i samband med hans kall såsom lärare, och i år heter det i den anvisade texten på samma söndag: "Jesus gick upp i templet och lärde." Så är det ock med trettondedagens text. Fastän Jesus där är framställd såsom ett litet barn, som måste fly, så drages vår uppmärksamhet otvunget till *de visa männen*, representanterna för folken, som sitta i mörker och dödens skugga, hvilka längta efter ljus och få se det i honom, som säger: "Jag är världens ljus."

Således få vi då följa vår Frälsare från hans dop, hvarvid han såsom vår ställföreträdare aflade liksom en syndabekännelse och inför Johannes profetiska blick framträder såsom Guds Lamm, som borttager världens synd, och se honom utföra det ena underverket efter det andra, början i Kana i Galileen; höra honom i synagogor, där han predikar för skaror, som trängt sig in; vara med, då han söker enskilda för att visa dem lifvets väg; se honom bryta ned "afskrankningens skiljemurar", i det han söker det borttappade och vill, att alla skola inse sin förlorade ställning. I hans ord och handlingar ligger en dom öfver all falskhet och skrymteri, ett förbannande af fikonträd, som endast bära löf; men på samma gång se vi en utsträckt hjälpsam hand till dem, som i mörk natt, under motvind kämpa emot vågen.

Han öppnade sin mun i liknelser, och oförlikneliga äro dessa. Vid den uttydning, som han gärna ger dem, som det är gifvet att veta Guds rikes hemligheter, få de ett djup, som ett helt lifs studium inte förmår pejla.

På olika åkrar faller ordets säde. Inte mycket bär frukt. Men ut sändas såningsmän. Lärjungarna, de första tolf, få gå ut på försök, och deras ringa ord gälla liksom domsord öfver städer, hvilka stå himmelen närmare än Sodom och Gomorra och därför måste lida svårare dom, då de icke vilja höra Herrens sändebud.

Och i fastlagstid "gå vi upp till Jerusalem". Då få vi höra om Jesu frestelse, då han försökes af djäfvulen. Den berättelsen hade väl från historisk synpunkt sedt bort införas tidigare — strax efter hans dop. Men då det gäller Jesu ställföreträdande lidande, så passar den väl såsom en länk, som binder oss närmare vid Getsemane och Golgata.

Låtom oss följa Jesus på hans *via dolorosa* — smärtornas väg! Må inte något, som tilldrager sig, undgå vår uppmärksamhet. Om det är något som skall hjälpa oss, så att vi taga oss till vara för synd, så är det blicken på "Smärtornas man och lidandets förtrogne".

Vid Jesu kors är det djupt mörker. Ett mera afskräckande mörker, än som öfvertäckte landet mellan klockan tolf och tre på Jesu dödsdag, har det aldrig varit sedan Gud sade: Varde ljus! Men det ljusnar. Och se, förlåten i templet rämnar. Kristi församling, Kristi präster i allmänhet, få gå tröstеligen fram till nådens tron. Väg öppnades, då Guds Lamm, vårt påskalamm, blef slaktadt för oss.

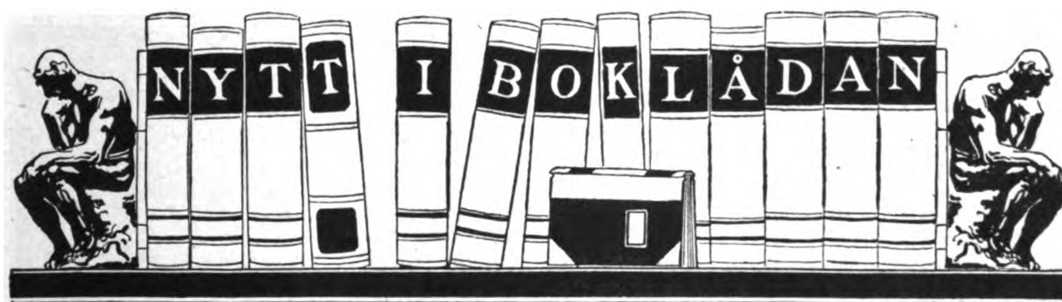

LITTERATURNOTISER AF J. G. D. OCH E. W. O.

LUTHER-KALENDER 1883. (Gammalt nytt i boklådan.)

1883 firades fyrahundraårsminnet af Luthers födelse vida i världen. Äfven den svenska lutherska kyrkan i Amerika, Augustana-synoden, deltog i detta firande. Till minne häraf utgaf Augustana Tract Society det året en ganska värdefull bok, **Luther-Kalender**, rikt illustrerad. Den finnes säkerligen i många hem i vår synod. Tag fram den boken och studera den på nytt under innevarande år. Den förtjänar att läsas om igen. Någon liten rest af upplagan finnes ännu att tillgå hos Augustana Book Concern. Innehållet i denna kalender är af bestående värde. Många af oss skola kanske i år läsa den med djupare eftertanke och därför med större vinst än då den utkom i bokhandeln för 34 år sedan, och detta emedan vi däri höra röster från afsomnade fäder. Se här denna kalenders innehållsförteckning och artikelförfattare:

"1. En blick utanpå och inuti medeltidens kyrka, af O. O(lsson).
2. Luthers mänskliga och gudomliga uppfostran samt kallelse till reformationsverket, af T. N. H(asselquist).
3. Luther såsom människa, kristen och predikant, af O. O.
4. Kort skildring och karaktäristik af reformationen, af N. F(orsander).
5. Lutherska kyrkans egendomlighet i lära, gudstjänst och författning, ... af C. E. L(indberg).
6. Den sjungande kyrkan, ... af F. L. och O. O.
7. Lutherska kyrkan och rationalismen, af C. A. S(wensson).
8. Lutherska kyrkan och det svenska folket, af S. L. B(ring).
9. Den lutherska kyrkans ka..else i Amerika, af E. N(orelius).
10. Lutherska kyrkans betydelse bland nutidens folk, af C. M. E(sbjörn).
11. Kort förklaring öfver illustrationerna, ... af O. O."

I denna "förklaring" säger O. O.: "Vi hafva sträfvat att genom illustrationerna ställa reformationstiden lifslefvande för våra läsares ögon och sinnen". Redan af innehållsförteckningen märker man reformationens historiska gång, en djup inblick i kyrkans väsen, hennes kallelse och allt omfattande betydelse. J. G. D.

* * *

På Augustana Book Concerns förlag:

Apologetics or A System of Christian Evidence, by Conrad Emil Lindberg, D.D., LL.D. 217 pages. Cloth $1.50.

Ett godt vittnesbörd om återvunna själskrafter är det, att dr Lindberg så kort efter sin nyss genomgångna sjukdom kunnat fullborda ett arbete som detta. Författaren, som förut utgifvit ett arbete i dogmatik och dogmhistoria, har denna gång tagit itu med den äldsta formen för kristligt-vetenskapligt skriftställeri, nämligen den vetenskap, som framställer bevisen för den kristna religionens sanning.

Arbetet är ju i främsta rummet afsedt till lärobok för studerande i de teologiska seminarierna, dock är det hållet i en så populär framställningsform (med undvikande af lärda och svårförståeliga termer), att hvilken lekman som helst kan med behållning studera boken. Och hvad kan väl vara viktigare för kyrkomedlemmar, som vilja tänka själfva, än att taga personlig kännedom om bevisen för sanningen i den lära, till hvilken de bekänna sig?

* * *

På German Literary Boards förlag, Burlington, Iowa:

Prince Albrecht of Brandenburg or Luther and the Cardinal, by Armin Stein, Translated from the German by Mary E. Ireland. 154 pages. Price 40c.

Denna berättelsebok, utgifven redan 1907, utgör nr 3 i en serie "reformationsböcker" och har därför utsändts i och för anmälan såsom passande lektyr nu under reformationens åminnelseår. Namnet Armin Stein är ju bekant från ett flertal omtyckta berättelser, och de som helst läsa engelska skola här finna en af dessa i god öfversättning.

* * *

På Gustaf Eriksons förlag, Smolan, Kansas:

Under furor och palmer, reseintryck från Europa vid världskrigets början af Alfred Bergin. 195 sidor. Illustrerad. Pris $1.00.

Anmälaren har ännu inte kommit på det klara med frågan, hvarför dessa resebref skulle återuppväckas ur de tidningsårgångar, hvari de förut fått en anständig begrafning.

"Hvarje reseskildring", säger dr Bergin i förordet, "bör göra sitt lilla till att värma och stärka såväl Sverige som Svensk-Amerika." Hans egen *stärker* åtminstone inte Svensk-Amerika, litterärt taget. Till äfventyrs skulle den kunna användas till att *värma* det.

* * *

På Iowa-konferensens förlag:

Iowa-konferensens af Augustana-synoden historia, utarbetad på konferensens uppdrag af Emil Lund. 785 sidor. Pris $2.25. Rekvireras hos konferensens skattmästare pastor S. H. Newman, Burnside, Ia., eller Augustana Book Concern.

I och med utgifvandet af detta digra verk har Iowa-konferensen visat sig som föregångare bland konferenserna inom Augustana-synoden, ty ett så stort anlagdt och systematiskt utarbetadt konferenshistoriskt arbete har ej förr utgifvits. De många minnesskrifter och minnesalbum som redan förefinnas nöja sig merendels med en mera allmänt hållen och öfversiktlig teckning. Här har hvarje församling fått sin lilla historik i enlighet med ett för alla gemensamt schema, därvid särskildt de äldre församlingarna fått sig ett betydande utrymme tillmätt. I det stycket har dr Lund visat sig noggrannare än t. o. m. synodens historiograf, som t. ex. ägnar Kansas-konferensen trettio sidor, men affärdar Iowa-konferensen på sex. Minnesskrifterna från resp. Illinois- och Minnesota-konferensernas 50-årsjubileer (1903 och 1908) kunna ej i fråga om sakrikhet och omfång jämföras med föreliggande arbete, hvilket icke tillkommit såsom minnesskrift, ehuruväl det närmast kan betraktas såsom ett historiskt monumentalverk öfver konferensens första halfsekel, hvilket med året 1918 utfylles. Den digra volymen äger sitt gifna värde för alla konferensens egna medlemmar, men därutöfver äfven för alla, som hysa intresse för svensk-amerikansk historia.

* * *

Reformationskantat författad af Ernst W. Olson och komponerad af J. Victor Bergquist är nu under tryckning och kommer att finnas att tillgå hos Augustana Book Concern i medio af mars månad. Musikupplagan blir c:a 116 sidor.

* * *

Martin Luther af prof. Hjalmar Holmquist är ett litet ypperligt arbete om den store reformatorn, hvilket inom några veckor utkommer *i godtköpsupplaga* på Augustana Book Concerns förlag. Tre upplagor ha redan utgått i Sverige, och det lilla lättlästa arbetet har fått de högsta loford af svenska anmälare. "En bok of oöfverskådlig betydelse", säger G. E—m i *Nya Dagl. Allehanda.* "Jag vågar påstå, att aldrig tillförne i någon svensk Lutherskildring Luther själf gifvits oss så lifslefvande som här", säger H. Falk i *Östg. Correspondenten.* Prof. Holmquist benämnes i *Sydsv. Dagbladet* "vår förste svenske kyrkohistoriker i stor 'allmännelig' stil". Han är förf. till flera utmärkta verk, bl. andra: "Medeltidens kyrkohistoria" och "Luther, Loyola och Calvin".

INNEHÅLL.

UNGDOMSVÄNNEN

Published monthly by the Augustana Book Concern, Cor. 38th St. and 7th Ave., Rock Island, Ill. — Price $1.00 per year.

Vol. XXII. March, 1917. No. 3.

Penningar böra helst sändas i Post eller Express Money Order, Bankväxel eller, då sådana ej kunna erhållas, i registreradt bref. Kvitteringen sker å adresslappen, hvarå genom siffror angifves den tid (månad och år), till hvilken tidskriften är betald. Adressera: Augustana Book Concern.

Bidrag samt allt som har afseende på tidskriftens innehåll adresseras speciellt till: EDITOR UNGDOMSVÄNNEN. Litterära bidrag honoreras.

UNGDOMSVÄNNEN

Illustrerad Tidskrift för Hemmet

Årgång XXII April 1917 Nummer 4

Utgifven af AUGUSTANA BOOK CONCERN, Rock Island, Ill.

Sjung högt, vårt svenska modersmål
i undergångens timma,
låt höga, röda varningsbål
mot nattens himmel glimma!
Och hinner oss den dag en gång,
som blir germanens sista,
skall på vår graf vår svenska sang
vår äras runor rista.

Bertil Gripenberg

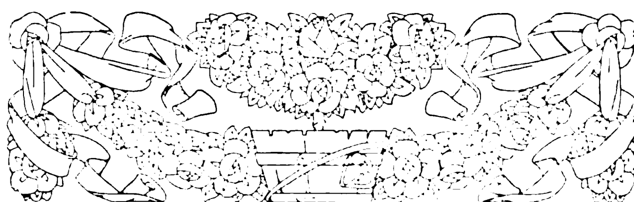

EN LUTHER-BOK

som enhvar bör skaffa sig

MARTIN LUTHER

Minneskrift till Reformationsjubileet 1917

av

HJALMAR HOLMQUIST

med 9 illustrationer, däraf 7 reproduktioner af Luther-porträtt.

En recensent kallar den

"EN BOK AF OÖFVERSKADLIG BETYDELSE."

En annan säger:

"JAG VÅGAR PÅSTÅ, ATT ALDRIG TILLFÖRNE I NÅGON SVENSK LUTHERSKILDRING LUTHER SJÄLF GIFVITS OSS SÅ LIFSLEFVANDE SOM HÄR."

Pris Kart. 35 cents

AUGUSTANA BOOK CONCERN

ROCK ISLAND, ILLINOIS

Piano-Musik "Björneborgarnas Marsch", "Napoleons Marsch öfver Alperna", "Kronobergs Reg. Parad-Marsch", "Finska rytteriets marsch", "Neckens Polska", "Vingåkersdansen", och "Mountain Belle Scottische", alla 7 för $1, eller 3 för 50c. Insänd order till OTTO LUNDELL, 310 Unity Bldg., Chicago, Ill.

SPARA PENGAR

$9.26 Paints this House Two Full Coats

Köp målarefärg direkt från fabriken. Huset här nedan är 26 ft. bredt och 34 ft. långt—två lager COVERALL PAINT och prydnader för detta hus för endast $9.26. Reducera kostnaden för målarfärg—försäkra er om bättre och varaktigare arbete.

Skrif Efter Fri Bok

Färgkort o. kostnadsförslag. Coverall Paint garanteras. Spricker ej. Afskalar ej.

Address House Nearest You **Montgomery Ward & Co.** Satisfaction Guaranteed or Your Money Back Dept. G679

NEW YORK CHICAGO KANSAS CITY FT. WORTH PORTLAND, ORE.

Om du lefde som grottmänskan

Skulle din hälsa sköta sig själf?

Grottmannen åt grof föda och förde en ansträngande tillvaro ute i fria luften. Hans matsmältning var inrättad därefter.

Du har från grottmannen ärft samma inre mekanism, men du äter annan mat än han och lefver ett annat lif.

Häraf följer den nära nog allmänna åkomman förstoppning — en ständig fara för hälsan.

Din uppgift är att anpassa din inre grottmänskomekanism till ditt mindre rörliga lif och vår tids mera koncentrerade näringsämnen. NUJOL verkställer denna anpassning genom att hindra förhårdning och sålunda underlätta afföringen. Den stör inte matsmältningen och grundlägger ingen vana.

NUJOL säljes endast i pintflaskor och fås i alla apotek. Vägra substitut — se efter att namnet NUJOL står på flaskan och kartongen.

STANDARD OIL COMPANY

(New Jersey)

Bayonne New Jersey

Nujol

FOR CONSTIPATION

Skicka efter broschyren "The Rational Treatment of Constipation." Skrif namn och adress tydligt här nedan och sänd in lappen

UNGDOMSVÄNNEN

ILLUSTRERAD TIDSKRIFT FÖR HEMMET

REDIGERAD AF ERNST W. OLSON.

UTGIFVEN AF AUGUSTANA BOOK CONCERN, ROCK ISLAND, ILLINOIS.

PRENUMERATIONSPRIS: HELT ÅR $1.00, UTOMLANDS $1.50. LÖSNUMMER 10C.

REMISSOR OCH ALLA MEDDELANDEN I AFFÄRSVÄG ADRESSERAS: AUGUSTANA BOOK CONCERN.

BIDRAG OCH MEDDELANDEN TILL REDAKTIONEN ADRESSERAS: EDITOR UNGDOMSVÄNNEN.

Entered as second class matter at the post office of Rock Island, Ill.

ÅRG. XXII | APRIL 1917 | N:o 4

LILJAN.

UR BRODER EYSTEINS DRAPA TILL JUNGFRU MARIÆ LOF.

Ett af den nordiska medeltidslitteraturens märkligaste diktverk är den isländske augustinermunken Eystein Åsgrimssons stora kväde om människans skapelse, syndafall och frälsning, till Jungfru Marias ära kallad "Lilja". Det här återgifna utdraget är hämtadt ur en af *Axel Åkerblom* nyligen verkställd försvenskning.

Fadern, som nära och fjärran skådar,
fattande allting, ordnande allting
samman med ende Sonen och Anden,
sänder en ängel med bud, som fägnar:
"Gå till Maria, härliga ungmön!
Henne Jag i mitt skydd skall taga;
bära hon skall i sitt skimrande, skära
sköte min Son, som dess hölje vill låna."

Denna Maria en moder är oss,
Maktens Blomster, som skimrar praktfullt.
Härligt hon lyser lik rodnande rosen,
rotad vid källsprång, som lefvande välla.
Tänd af renhetens ädla ande,
ödmjukhets doft af roten flödar.
Gud i sin kärlek nära, den rena,
gläds hon att syndare trösta och tjäna.

Ställande påfågelns prakt i skuggan
— solskensklara vingarna glänste —
Gabriel lämnar Herrens tronsal,
far genom glänsande färgers rymder.
Sändemannen, eldad af Anden,
stannar stilla på hyddans tröskel,
ädelstenen bland kvinnor alla,
Renheten själf han finner därinne.

Fram till Jungfrun ängeln träder:
"Lyssna, Maria, och öppna ditt öra!
Ave Maria, välsignad bland kvinnor,
fylld från nådens brunn, den djupa!
Han, som är änglars och mänskors konung,
han som alltet i handen håller,
böjer sig ned till ditt bröst det skära,
heliga mö — hela jordens ära!"

Hörde och trodde, fast undrande, orden
ädla Jungfrun. Hon visste att ingen
människa ännu i hela världen
mött en liknande hälsnings heder.

Henne bjuder då han ej rädas,
höge ängeln, och yttermera
talar han så: "Du himlaklara,
himlens konung din kved skall föda".

Stilla hon frågar, hur det skall tillgå
att så härlig glädje vinna
för ett moderssköt, som känner
endast helig renhets krafter.
Ängeln svarar: "Oskuld böljar
kring den helge, du skall föda.
Anden skall dig öfverskygga,
hans lekamens tempel bygga".

Luften all af ljusglans fylles,
hafvets våg i undran stannar.
Skapelsen i hvila väntar.
All naturen tystnar, tiger.
I Marias blod förmäldes
hennes själ och gudomskraften:
under Jungfruns hjärta rena
däljes af De Tre den ena.

Aldrig förr och aldrig sedan
kom ett bud så stort som detta:
här var mö, som dock var moder,
här var Gud, som dock var mänska.
Höjden sjöng om kommen konung,
markens herdar hörde klangen.
Änglar kommo mänskor nära;
Gud vill jorden fröjd beskära.

En gång då Ängelens hälsning hon hörde,
glädje från Gud hennes hjärta berörde.
Glad fick hon föda Frälsaren späda,
fick den späde i lindor kläda;
länge sin Son hon vid handen ledde,
Sonen mot modern famnen bredde —
bredde den korsfäst än. Han oss räddat,
räddat i dödskamp, när kvalet var bräddadt.

Vår kristna tro och lära och vetenskapen.

Den allmänna uppfattningen är att vetenskap och kristen tro strida mot hvarandra. Hvar denna åsikt har sitt ursprung är kanske inte så lätt att säga, men en af källorna är väl att finna uti ovetenskaplig vetenskap och okristlig kristendom. Mycket som gifver sig ut för att vara systematiskt vetande är rena dårskapen och likaledes är det nog beställdt med åtskilligt som gör stora anspråk på att vara kristligt.

Då fiendskapen emot Gud och den han har sändt, Jesus Kristus, framträder under namn af vetenskap och då vantron söker att vinna erkännande genom att paradera som kristen tro, så bli bägge missfoster. Men då den gudomliga sanningen framträder i den kristtrognes lif och uppenbarar sig för den forskande tanken i naturens rike, så kunna de icke strida mot hvarandra, ty de härflyta från samma eviga källa. Många af världens lärdaste personer hafva varit troende kristna och många af de dummaste som framgått ur skaparens hand hafva förnekat hans tillvaro.

Vetenskapen är ju i sig själf hvarken god eller ond. Den kan användas för både goda och onda ändamål. En gudfruktig person använder den till Guds ära och sin och andra människors välfärd och en ogudaktig fördärfvar sig själf och andra med det lilla han vet. Kännedom om syndens följder stäfjar inte den ogudaktige i hans själffördärf, men den som har blifvit född på nytt skyr till och med det som ondt synes.

Den sanna kristendomen har intet att frukta från vetenskapen, ty som den i sig själf är gudomlig och en delaktighet i det högsta vetandet, så ser den längre, fattar djupare och dömer sundare än det blott mänskliga någonsin kan. Den ovetenskapliga vetenskapen krossar sig själf mot dess klippor och det sanna forskandet bara bidrager till att ännu mer styrka dess slutsatser. Den naturliga människan förnimmer intet af det som Guds Ande tillhör, men den andlige dömer allting och varder af ingen dömd. Den enfaldigaste backstugusittare kan vara en juvel ifråga om personlig karaktär, kristen tro och kristet lif, då den högtlärde, rike och ansedde, firad och festad af sin samtid, ruttnar i synd och skam. Det bildade Europa har nu blifvit likt dess konstverk, skotttaflor blott, och nedrigare bruk kan väl inte göras af det goda, sanna och sköna. Skall den bildade människan och hennes skatter bara tjäna till förstörelseföremål och medel, så må man väl sanningsenligt säga, att bildningen är förfelad.

Men många skrika ju vidt och bredt om att kristendomen i och med detta krig går ner i sin graf. Inför Guds hemska straffdomar hissnar man väl redan här och hvar för att uppkasta dylika spyor, och Herren indrager nog inte sin straffande hand, så länge det finnes många som häda. Litet hvar fatta vi dock klart och korrekt, om vi annars hafva Andens ljus i våra hjärtan, att det inte är den sanna utan den falska kristendomen som nu får sin dom. Den sanna kristendomen förstör inte, den är hälsa, lif och glädje. Den tröstar, stödjer och uppmuntrar. Dess bärande kraft och dess hälsobringande välsignelser visa sig i så väl krig som fred; i så väl med- som motgång. Den korsfäste Kristus är för judarna en förargelse och för grekerna en galenskap, men det är dock en Guds kraft till frälsning för hvar och en som tror. Då soldaterna läsa sin bibel och anförtro sig i hjälparens händer i löpgrafvarna, då deras hemmavarande anförvanter under sorgens och saknadens påtryck helga sig med kropp, själ och ande åt den kristliga kärlekens utöfning och då makthafvande sluta upp med att prata om att sitta i solen och i stället krypa ned i stoftet inför en nådig Gud, då lefver den sanna kristendomen upp på nytt.

Den sanna kristendomen har intet att frukta, hvarken från den sanna eller den falska vetenskapen. Den sanna kan inte strida emot Guds i ordet uppenbarade vilja och den falska fördärfvar sig själf. Den sanne kristne är inte fullkommen på en gång, men han växer i nåden och vår Herres Jesu Kristi kunskap och den verklige vetenskapsmannen letar sig från en känd sanning till en okänd och kan så ofta taga miste, men det för sanningen öppna förståndet låter sig ledas från en klarhet till en annan, alltid angeläget att finna det verkligen sanna.

Endast den sant troende kan vara en verklig vetenskapsman, ty emedan allt kött har fördärfvat sin väg och vårt förnuft har blifvit förblindadt, så kan endast den, som låter den Helige Ande meddela den rätta synförmågan och skänka den rätta omdömesförmågan samt viljan att finna sanningen rätt fatta och bedöma tillvarons verkligheter.

Om församlingsmedlemskap.

"Det är så många samfund

i det här landet, så att jag vet inte hvilket jag skall tillhöra. Därför är jag inte med i något. Öfver 100 olika kyrklig organisationer finnas ju, och inte alltid äro de så vänligt stämda emot hvarandra heller. Jag bryr mig därför inte om dem."

Den som talar på det viset anser sig nog klok, men om du undersöker, så skall du i regeln finna, att han

vet intet om samfunden eller mycket litet om något utaf dem. Han har heller ingen lust att blifva medlem någonstädes. Det är bara ett svepskäl, som begagnas för att dölja ondskan med.

Det finnes många hem i världen, men bara ett är mitt. Innan jag byter om hem, så vill jag ha tydligt reda på att det är något vunnet med bytet, annars låter jag väl bli. Finner jag då att jag har det bästa hem som finnes, så kommer det ej att bli fråga om att byta, utan bara att arbeta mera för att få mitt eget bättre om möjligt.

I de många samfunden måtte det väl finnas ett, som passar för dig, och där bör du vara med i bön och arbete. Den lutherska kyrkan är svenskarnas, är vår.

En svensk bör tillhöra den lutherska kyrkan,

emedan det är fädernas kyrka, dess lära är mer bibelenlig än något annat samfunds, och den passar bättre än någon annan för den som vill blifva till nytta och välsignelse i detta nya land.

Allt som har varit stort och betydelsefullt bland våra förfäder har tillhört den lutherska kyrkan. Gustaf Adolf, Sveriges bäste kung, gaf sitt lif för den. Svensken är djupt religiös af naturen och måste hafva en djupare uppfattning af den bibliska sanningen än hvad andra folkstammar kunna tillfredsställas med. Vår kyrkas bekännelse har ock slagit sin hjärterot djupt i evangelium genom både dess material- och formalprincip: rättfärdiggörelse af tron och bibeln som den enda lefnadsregeln. I detta nya land fordras det för att kunna bestå och öfverträffa, så väl såsom enskilda som kyrka, andlig djuphet och styrka lika väl som kroppslig kraft och skicklighet. Vår kyrka har företrädet.

Den som bekänner mig inför människorna, skall jag bekänna inför min Fader, säger Jesus.

För fattig att tillhöra församlingen

är ingen. Ingen församling sätter medlemskapet i församlingsafgiften. Ingen har blifvit utesluten ur någon af våra församlingar för att han inte kunnat betala till löpande utgifter, men väl någon här och hvar för att de inte hafva velat.

Församlingen är väl den billigaste organisation man kan tillhöra, och ingen gifver större förmåner än den åt sina medlemmar, för så vidt vi hafva sundt omdöme och tro på sanningen. Tänk hvad det kostar drinkaren att tillhöra krogligan, tänk hvad de hemliga sällskapen fordra utaf sina medlemmar, tänk hvad smink och smycken kosta och hvad liten nytta de åstadkomma, tänk hvad teaterbesökaren får betala ut för året, tänk hvad synden i allmänhet kostar! Inte pengar bara, utan hälsa, krafter, heder, ära — allt.

Hedningen får lägga ut mycket mer per år för att dyrka sina stumma gudar än den mest frikostige församlingsmedlem gifver till Guds församling.

Fri

säger sig mången vilja vara, då man kommer på tal om församlingsmedlemskap. Han kan vara lika bra kristen och gå till kyrkan utan att stå som medlem i någon församling.

Minst sagdt oförståndigt talar den, som säger så. Värre är, att han talar inte sant. Man kan inte vara en kristen och förakta den anordning, som Jesus har upprättat för sina barns välfärd här på jorden. Älskar man Jesus, så älskar man ock församlingen, och då vill man vara medlem. Faran är vanligen endera den, att man är så snål, att man håller pengars samlande för mer än själens frälsning; eller ock är man så falsk, att man säger inte det man menar.

Man lefver säkerligen i sådana synder, att man känner att man inte kan fortsätta med dessa och vara i församlingen och så skall man skrymta sig ur klämman genom att säga att man vill höra Jesus till, fastän man är en slaf i djäfvulens ledband, bunden till händer och fötter. Endast den som Jesus frigjort är rätt fri.

Unge man, statt upp!

Flygande kråka får något, men sittande intet, säger det gamla ordspråket. Samma förhållanden finna vi äfven i människovärlden. Flit och ärlighet har alltid sin lön att vänta. Ungdoms möda är ålderdoms ro. Det är ett dåligt tecken, då i ett hem systrarna sitta och klaga på hvarandra att ingenting göres. I detta hem ligga vanligen soporna på golfvet hela dagen och kanske veckan. Ingenting är där det bör vara. Allt vittnar om oordning och smutsighet.

Samma förhållande ter sig ute på farmen, där sönerna hänga kring husknutarna och berätta för hvem som har tid att lyssna om huru overksamma och lata bröderna äro och huru bra grannarnas hafva det, då deras förhållanden jämföras med våra. Märk, att just de som klaga sällan eller aldrig hinna med att göra något! De hinna inte med att uträtta någonting själfva och detta därför att de hafva så brådt med att klaga inför andra och på så vis hindra äfven dessa från att vara till nytta och gagn. Inom församlingen är det likadant. Vi hafva nästan öfverallt några personer som aldrig hinna med mer än att klaga på dem inom församlingen, som slita och arbeta för att få allt att hänga ihop. Aldrig göra de själfva sina skyldigheter, aldrig bidraga de till att andra skola göra sina, utan äro så upptagna med att klaga, knota och jämra sig, att allt annat glömmes. Pastorns fel ligga dem så hårdt på hjärtat, diakonerna äro inte de personer, som man skulle ha till ledare i Guds församling, trusteerna sköta inte sina uppdrag på ett rätt sätt, organisten hvarken spelar eller sjunger som han borde, kyrkväktaren hvarken går eller står ordentligt, söndagsskollärarna lefva inte anständigt, och när allt kommer omkring, så finnes det inte en enda medlem i församlingen som är som han skulle vara, och detta plågar dem så obeskrifligt. Märk, att dessa personer mycket sällan betala sin medlemsafgift, aldrig lägga något i missionskollekten och då någon särskild insamling skall göras för någon viss sak vid gudstjänsten, så få de alltid trängande behof att gå ut innan offret är upptaget, för att utanför vid knutarna fortsätta sin klagan öfver hur eländigt allt är allestädes.

Inom samfundet lida vi af samma onda. Det faller

sig så lätt för en del af oss att märka de andras fel och svagheter. Den ena församlingen har så dålig pastor, så att den kan ju inte komma någon hvart, den ene pastorn har så dålig församling, att han kan ju ingenting uträtta. Hade man bara såsom den eller den, då skulle man åstadkomma någonting, men nu kan man ju inte annat än beklaga sitt elände, och det är ju klart att alla andra äro skulden till att det är som det är, men inte är man det själf. De gamla prästerna klaga på de unga för att de få alla de feta pastoraten och de unga harmas på de gamla för att de anse sig ha patent på allt.

Vid läroverken finner den ene läraren så lätt, att den andre har större insteg hos styrelsen och presidenten än den andre, den ene mera inflytande hos studenterna än den andre och naturligtvis är detta därför att han fjäskar för att bli populär o. s. v.

Ja, så hafva vi alltid allestädes en del af de våra som sitta likt hungriga coyotes på slättens vintriga kullar och tjuta öfver att inte allt är som det borde vara och som variera sina klagovisor endast så mycket, att de skola tilldraga sig uppmärksamhet. De äro kyrkans plågoris och ha själfva ingen glädje af sin sysselsättning. De åstadkomma intet godt, men göra nog inte heller mycket ondt. De äro martyrer, därför att de inte äro martyrer, och skada sig själfva mest. Kanske att en del hafva samma uppgift som Simei (2 Sam. 16: 5—13) och då böra vi fördraga dem med tålamod och kanske tacksamhet.

Vår ungdom bör akta sig för att komma in på denna stråt. Den har inte där att göra och behöfver inte komma dit. Må den hellre lyssna till Jesus då han säger: "Unge man, unga kvinna, stå upp!"

Stå upp för att vara verksam i det godas tjänst. Arbeta så träget och troget, att du inte hinner till att klaga på dem som intet taga sig för. Se till att du alltid har något godt för händer och du skall finna att det är en hel mängd af alldeles präktiga människor i denna världen och att det gifves många bättre än du, som ha det långt sämre än du har.

Om du gör ditt till att hålla hemmet i ordning och snyggt, så skall du snart finna, att de andra syskonen äfvenså hjälpa till; om du vinnlägger dig om att vara flitig i församlingen, så skall du finna, att du saknar tid till att granska andras förhållanden och skall bara hinna med att se dessa som likt dig själf göra allt de kunna för att bidraga därtill att församlingens sanna välfärd befordras. Du skall finna att inte bara hos pastorn, men hos nästan hvarenda församlingsmedlem finns det så många goda egenskaper, att du blir rent af förvånad. Världen blir rent af full med idel snälla människor, hvilka du inte förmår älska så som du skulle vilja. Du blir så lycklig och glad i din ställning, att den ena dagen finner dig tacksammare till både Gud och människor än den andra.

Som pastor, ifall du skulle innehafva detta ämbete, har du så mycket att bestyra i din församling, att du inte hinner jämföra din ställning med ämbetsbrödernas och ofta får du finna att det hör inte bara till Pauli dagar, att folk voro sina lärare så tillgifna, att de skulle velat taga ögonen ut och gifvit dem. Vårt folk är ännu kyrkligt. Det blir sådant som vi som ledare fostra det att bli. Ingen är ännu mer afhållen i våra församlingar än pastorn och ingens anseende är större än hans. Vi hafva inte mycket att klaga på. De flesta af oss hafva mer än vi ens kunna bedja eller tänka. Herren har gjort och gör stora ting med oss.

Som man ropar i skogen får man svar. Man får vanligen igen utaf världen hvad man gifver den. Man är i mycket åtminstone sin egen lyckas smed. Se på det goda som omgifver dig, tag vara uppå de tillfällen du har, gör bruk af de pund du fått, och du skall säkerligen för både tid och evighet få nog och öfver nog.

Tiden flyr fort undan. Vi lefva bara en gång. Låtom oss göra bruk af de tillfällen som äro våra. Begrunda naturens skönhet, din egen underbara begåfning, Guds oändliga godhet och kärlek! Stå upp! Gör din plikt. Använd den tid du har!

När Perikles valdes till gatsopare i Atén, så blef han den bäste gatsopare staden någonsin haft. Fyll den plats du har på det bästa sätt du kan. Framför allt lita på Gud och hans ord. På så sätt skall du lära dig att säga med den fromme fordomsdags: "Herre jag är allt för ringa till all den barmhärtighet som du har bevisat din tjänare." Då gör jämförelsen med andra dig lycklig och glad, du framträder inför Gud med ett fröjdfullt sinne och du har lärt dig att lyda och tro Jesus. Lifvet är rikt och skönt här och har blifvit en försmak af det fulla kärlekslifvet därhemma.

Vår historia

Lutheraner, gifven oss presbyterianer eder historia och vi skola öfvervinna världen.—*Dr Hall.*

Detta uttryck af den framstående presbyterianske lärde historikern och kyrkomannen torde det inte skada att återföra till minnes. Vi äro så benägna att förgäta våra stora förmåner, samt att dessa lägga på oss likmätiga ansvar.

Vanligen skatta vi ju det högt att härstamma från ansedda föräldrar och en framstående släkt. Skulle då det att vi hafva den ovärderliga förmånen att vara födda, fostrade och uppväxta inom den lutherska kyrkans område inte då också verka inom och ibland oss en stark böjelse att i ord och handling ådagalägga, att vi sätta värde på dessa förmåner? Jo, visserligen.

Låtom vår ungdom få tillfälle att lära känna vår kyrkas historia, dess bekännelse och grundprinciper och den kan inte undgå, att känna sig tacksam till Gud för de förmåner den har; men uraktlåta vi detta så, kunna vi inte rättvisligen vänta, att den skall högakta det som den inte vet utaf eller har något begrepp om. Det är rätt och tillbörligt att värdera sitt eget hem, sin egen kyrka, sitt eget folk framför andra hem, kyrkor och folk. Den som bekänner mig inför människorna, honom skall jag bekänna inför min Fader som är i himmelen, säger Jesus.

VÅRT ARBETSFÄLT

JOHN G. DAHLBERG, afdelningsredaktör

Ordet mission i dess kyrkliga betydelse.

ALLDENSTUND ordet *mission* antagligen ofta kommer att användas i denna afdelning af UNGDOMSVÄNNEN, torde ett litet studium af detta ord icke sakna intresse. Ordet *mission* betyder uppdrag, sändning, kall, och begagnas i både andlig och världslig betydelse. I kyrkligt afseende syftar det på Guds rikes befrämjande i världen. Såsom sådant har det en *allmän* betydelse, liksom det från ordet mission härledda ordet missionär eller de sammansatta orden missionssällskap, missionsmöte m. fl. I dessa och dylika sammansatta ord förekommer ordet mission *först.* Då ordet *mission* i ett sammansatt ord förekommer *sist* eller omedelbart föregås af ordet *inre* eller *yttre,* har det en *särskild* betydelse, angifvande en *viss art* af mission. I öfverensstämmelse med denna regel ha vi orden inre mission, yttre mission, hednamission, judemission, immigrantmission, sjömansmission, m. fl. Sådana ord som hednamission (= mission bland hedningar) och sjömansmission (= mission bland sjömän) äro dock hvad deras ursprungliga betydelse beträffar oegentliga, ehuru de vunnit språkligt burskap. Jämförligt härmed är t. ex. ordet *judekristen,* hvilket angifver en till kristendomen omvänd jude.

I Sverige och i Europa för öfrigt vet man tala om inre och yttre mission. Denna indelning förekommer ock i vår synods första protokoll, ehuru ordet hemmission äfven förekommer däri. Ordet *hemmission* torde hufvudsakligen tillhöra Amerika, och därifrån har det säkerligen vunnit burskap bland oss svensk-amerikaner. (Nej, vi skämmas inte för det där "bindestrecket", ty det angifver "ariskt blod, det renaste och bästa.") Ordet *hemmission* angifver bland oss den kyrkliga verksamhet, hvilken afser att bland de i förskingring boende landsmännen förkunna Guds ord, få församlingar till stånd och understödja dem, till dess de blifva själfuppehållande och såsom sådana kunna deltaga i samfundets olika verksamhetsgrenar. *Den yttre missionen* eller *hednamissionen* afser kristendomens förkunnande bland icke kristna folk. Man kan dock skilja på yttre mission och hednamissoin. Så hör t. ex. vår mission på Porto Rico till den yttre missionen, men den är icke hednamission, ty folket på Porto Rico är i stort sedt åtminstone nominellt romerskt katolskt.

Den inre missionen afser att inom kristenheten själf väcka en mera lefvande ande, återupprätta fallna, sam-

HOSPITALET I RAJAHMUNDRY, UPPRÄTTADT AF KVINNORNAS HEM- OCH HEDNAMISSIONSFÖRENING INOM AUGUSTANA-SYNODEN TILLSAMMANS MED KVINNOFÖRENINGEN INOM PENNSYLVANIA MINISTERIUM.

manhämta det i kristenheten förvillade och i allmänhet öfva ordnad kärleksverksamhet. Denna art af kristlig missionsverksamhet är både månggrenad och i sin färgskiftning olikartad, och detta emedan den afser att hjälpa, *andligen och lekamligen,* de arma, de vanlottade, de olyckliga i hvad belägenhet de än må vara. Men just häri går den själf in på det allmän-kristliga området.

MISSIONENS DISPENSARY I DOWLAISHWARAM.

Inom vår synod är denna betydelsefulla gren af kristlig verksamhet till stor del införlifvad med synodens och konferensernas allmänna verksamhet, hvarom våra diakonissanstalter, sjukhem, barnhem, ålderdomshem, invalidhem, immigrant- och sjömanshem med mera bära vittne. Ordnad inre missionsverksamhet bedrifves också ibland oss, dels af Chicago Inre missionsförening, hvars vidtomfattande verksamhet är erkänd både af Illinois-konferensen och af synoden, dels af Stadsmissionen i St. Paul och Minneapolis under Minnesota-konferensens auspicier, och dels af den mera fristående Bethphage-missionen i Nebraska. Hit höra ock sådana skyddshem, som upprättats af Immanuelsförsamlingen i Chicago och af Augustanaförsamlingen i Minneapolis.

Det ordet *mission* är ett rikt ord, sprunget ur den rike Gudens rika evangelium, vår största skatt på jorden. Kristendomen är barmhärtighetens, kärlekens religion såväl i dess ursprung, som sedan då det gäller att utså den goda säden, som är Guds ord, på hem- och hednamissionsfält eller att öfva annan kristlig kärleksverksamhet. För sådan barmhärtighetsutöfning behöfvas barmhärtiga människor. Lagförbundets medlare, "den gudsmannen Moses", sade på sin tid: "Herren din Gud är en barmhärtig Gud", och då laguppfyllaren stod här nere i sin förnedringsgestalt, gingo äfven de orden öfver hans heliga läppar: "Varen fördenskull barmhärtige, såsom ock eder Fader är barmhärtig."

J. G. D.

EURASIAN NURSES QUARTERS I RAJAHMUNDRY.

Vår telugumission.

Under nära ett halft sekel ha orden "telugu" och vår "telugumission" förekommit i tal och skrift inom vår synod. Vi ha under nästan hela tiden sändt medel och män till telugufältet långt borta i Indien. Ordet telugu är lätt att uttala, ty det tillhör vår språkklass, fastän telugufolket tillhör den dravidiska eller ur-befolkningen i Indien. Ordet *telugu* är en förvrängning af ordet *Triliuga,* d. ä. tre språk, som talades i gamla hinduriket Andhra. Telugu, tamil och sanskrit voro troligtvis de tre språken, och genom sanskrit, det indisk-europeiska urspråket, ha många af våra ord ingått i teluguspråket, hvilket talas nu af cirka 21 miljoner människor.

MEDICAL HOME I RAJAHMUNDRY.

Telugerna äro ett intelligent folk, med en mycket gammal civilisation och en rik litteratur. Det är ett arbetsamt och praktiskt folk, skickliga jordbrukare, hurtiga sjömän och modiga krigare. Ett sådant folk har framtid för sig och en mäktig hänförelse har under världskriget, ja ända sedan rysk-japanska kriget, gripit det folket — och hvad följden däraf blir, vet blott den allsmäktige, som styr folkens öden.

* * *

Redan från början af vår synod har missionssaken varit omfattad med synnerligt intresse af vårt folk. Vi läsa i synodalreferatet för 1867, den 8:de sessionen, vid mötet i Berlin, Mercer co., Ill: "Till hednamissionen hafva äfven under detta år betydliga bidrag inkommit, och är det fröjdande att se det allmänna intresse, hvarmed denna sak omfattas. Offringen på detta altare skall visserligen återkomma till oss mångdubblad från Honom, som icke förgäter något arbete i kärleken." Samma års statistik utvisar en inkomst till hednamissionen, belöpande sig till 955 dollars från 38 församlingar. Kommunikanternas antal uppgick då till 11,277, så att de bidrogo i deras fattigdom med mer än 80 cents per kommunikant till hednamissionen. Att ett sådant folk kommer att efterlefva Kristi befallning att bedrifva verksamhet i hednavärlden är själfklart.

* * *

Före 1870 understödde synoden hufvudsakligen den Ev. Fosterlandsstiftelsens yttre mission. På mötet 1868 beslöt synoden understödja missionärerna C. A. Ouchterlony och A. Blomstrand i Indien med 200 dollars, och Hermansburgermissionen med 200 dollars, och Ev. Fosterlandsstiftelsens yttre mission med 350 dollars, hvilket belopp ökades nästa år till 550 dollars. Synoden har sålunda från dess tidigaste skede understödt missionsarbete i Indien. Sedan föreningen med General Council ägde rum 1870 har synoden tillsammans med öfriga synoder inom konciliet bedrifvit mission bland telugu-folket i Indien, med Rajahmundry som hufvudstation.

Det var i sv. ev. luth. Immanuelskyrkan i Chicago vid General Councils möte där, 4—10 nov. 1869, som G. C. öfvertog Rajahmundryfältet i Indien som sitt hednamissionsfält. Sedan dess har vår synod omfattat den missionen med mycket intresse och offrat män och medel för dess utveckling. General Councils ursprungliga idé var att börja hednamission i Kina och låta Generalsynoden behålla hela fältet i Indien, men då den inte kunde taga vara på Rajahmundryfältet, utan det höll på att gå förloradt, så öfvertog G. C. detsamma och räddade det för vår lutherska kyrka. General Councils ursprungliga idé om upprättandet af en mission i Kina har förverkligats af vår synod, som vi alla så väl känna till.

* * *

Då General Council öfvertog fältet i Indien 1869 och fader Heyer anlände dit mot slutet af samma år, funnos där cirka 150 kristna med barn och äldre. Barnens antal i missionsskolorna var 73. Juldagen 1869 besöktes gudstjänsten i Rajahmundry af 49 personer.

Sedan dess har arbetet bedrifvits där, och Gud har i nåd krönt det med framgång, fastän både män och medel varit otillräckliga för det stora fältet. Vid världskrigets utbrott, som förorsakat svåra rubbningar äfven i hednavärlden, hade vi cirka 30,000 kristna på vårt fält, och en arbetsstyrka på 45 hvita missionärer, af hvilka

DR FRIBERG MED FAMILJ.

17 tillhörde vår Augustana-synod. Kassörens rapport för 1915—16 visar en inkomst inom vår synod på $22,-062.16 för telugu-missionen. Intresset för den missionen har sålunda stigit under årens lopp.

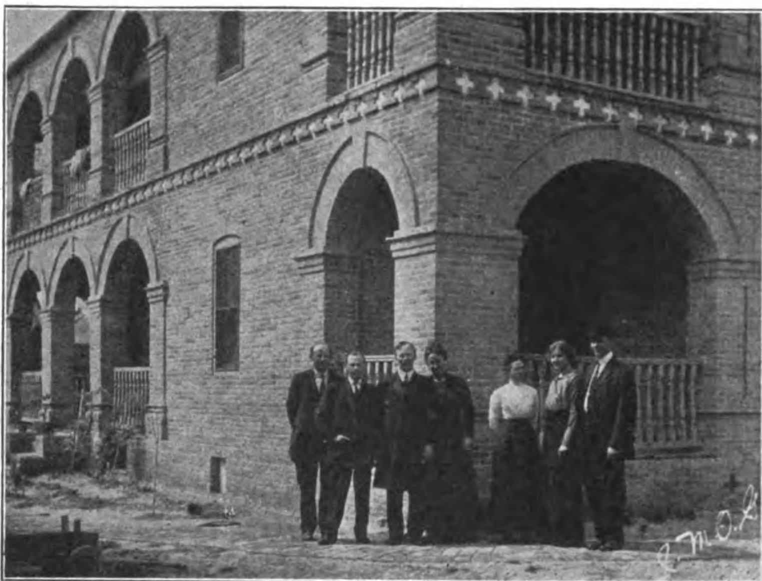

MISSIONSSTATIONEN I HSÜCHOW.

Efter världskriget vänta vi på en världsfred, under hvilken en ny missions-epok skall inbryta, som kommer att blifva den största och framgångsrikaste i kyrkans historia.

Må vår synod då gripas af helig hänförelse, så att hvarken män eller medel må saknas för något af våra missionsfält vare sig i Indien, Kina, Japan, Porto Rico eller Syd-Amerika, utan arbetet på dem alla må bedrifvas kraftigt och framgångsrikt.

CARL A. BLOMGREN.

Augustana-synodens mission i Kina.

Till vårt arbetsfält som Augustana-synod hör ock, sedan ett årtionde tillbaka, vårt missionsfält i det stora hednalandet Kina. Af Kinas fyra hundra millioner människor äro endast en kvarts million ungefär kristna, detta oaktadt att en kraftig missionsverksamhet oafbrutet där bedrifvits i ungefär ett hundra år. För närvarande verka där minst tre tusen protestantiska missionärer. Flera tusen kineser upptagas numera årligen i den kristna kyrkan, men så dö ock årligen flera millioner utan de kristnas tro och hopp. Till detta folk har Herren gifvit "en öppen dörr" äfven åt vår synod, och vi hafva fått nåd att träda in genom densamma och påbörja ett löftesrikt arbete.

1. *Något af historien.*

Att vår synod måtte få ett eget hednamissionsfält, är en tanke, som nog är lika gammal som den att få en egen synod med dess olika verksamhetsfält för öfrigt. Många omständigheter hindrade dock denna tankes verkställande i öfver fyrtio år. En början till dess förverkligande skedde år 1901, då några präster och lekmän inom Minnesota-konferensen beslöto att stifta ett missionssällskap med hednamissionen såsom mål. Särskildt genom från Kina hemkomna norska lutherska missionärers eldiga framställningar riktades uppmärksamheten på Kina såsom fält. Missionssällskapet började utgifva en liten månadstidning, nu *Kina-Missionären,* och intresse för saken vaknade öfverallt i vår synod. År 1905 antog pastor A. W. Edwins, då pastor för vår församling i Stillwater, Minn., kallelse att utgå som missionär, och på hösten samma år reste han och hans hustru såsom våra första missionsarbetare till Kina. Ett år senare utsändes diakonissan Ingeborg Nystul, och på våren 1908 utsändes vår förste läkaremissionär, dr C. P. Friberg. Genom pastor Edwins, i samråd med andra missioners ledande män, utvaldes redan år 1906 ett särskildt område i provinsen Honan såsom vårt blifvande fält, och arbetet började snart komma i gång. På inrådan af flera ledande män inom synoden erbjöd missionssällskapet åt synoden att öfvertaga den påbörjade verksamheten, hvilket synoden äfven gjorde vid sitt möte i Chicago 1908 samt tillsatte en särskild styrelse för denna mission.

2. *Fältet.*

Kina är ungefär en fjärdedel större till ytinnehåll än Förenta staterna. Till formen äro de båda landen ganska lika. Provinsen Honan, där vårt fält är beläget, har ungefär samma läge i Kina som staten Illinois i Förenta staterna. Provinsens ytinnehåll är något större än staten Illinois'. Vårt fält utgöres af vid pass tio tusen kvadratmil, eller en sjundedel af hela provinsen. Folk-

MISSIONÄRERNA EDWINS OCH TRUED MED INFÖDDA MISSIONSARBETARE.

MISSIONÄR SPHIRA VID GOSSESKOLAN.

mängden på vårt fält beräknas till tre millioner, eller i medeltal tre hundra personer på hvarje kvadratmil. Denna del af Kina omtalas af våra missionärer såsom naturskön och bördig, med ett klimat mycket lämpligt för oss nordbor. Fältet har vid pass femton större städer inom sitt område.

En beskrifning af fältet borde ju innehålla något om folkets på fältet religiösa tillstånd, men utrymmet tillåter ej detta. Vare det nog att säga, att här råder hedendomens vanliga mörker och styggelse; men äfven detta folk är tillgängligt för evangelium.

3. *Våra missionärer.*

Vi ville gärna nämna deras namn, men det torde ej behöfvas här. Elfva äro ordinerade pastorer, två äro läkare, två äro lekmannamissionärer, fyra äro diakonissor, en lärarinna och tretton missionshustrur. De äro unga, kraftiga och förhoppningsfulla. De flesta af dem äro redan mäktiga det kinesiska språket, så att de kunna på detsamma frambära Herrens och hemkyrkans budskap till sin omgifning. Arbetet är redan väl ordnadt, så att hvar och en af dem har sin plats och sina uppdrag. Närmare ett femtiotal af infödda kristna bistå dem i arbetet.

4. *Arbetet.*

Vid stationerna hållas tvenne gudstjänster på söndagarna. På söndagseftermiddagarna hålles katekisation med åhörarna, som då fördelas i klasser. Såsom regel hålles gudstjänst äfven på hvardagskvällarna. Missionärerna besöka äfven ofta närgränsande städer och byar för att genom skriftspridning och samtal väcka folkets intresse för evangelium.

Enligt senast afgifna rapport från fältet finnas där sexton skolor, med öfver tre hundra elever inskrifna. En högskola för flickor är påbörjad i Kiahsien och en för gossar i Hsüchow. Den senare är början till den s. k. Hasselquistska skolan. Lämplig byggnad för denna skola saknas ännu. Denna skola är ämnad att blifva hela fältets Augustana College, dock med endast "Academy"-kurs. För dem, som vilja upptaga teologiska studier, är sörjt på så sätt, att vår mission samarbetar med flera andra lutherska missioner i upprätthållande af "The Central China Union Lutheran Theological Seminary" i Shehow, dit elever från vårt fält kunna sändas.

En omfattande sjukvårdsverksamhet är redan i gång. Dr Friberg förestår lasarettet i Honanfu och i Juchow bygges under dr Lindorffs ledning ett andra sjukhus, hvars uppförande vår synods kvinnomissionsförening lofvat bekosta.

I sex af vårt fälts större städer äro missionsstationer upprättade. Tio andra större städer finnas på fältet, där stationer borde med snaraste upprättas.

5. *Vunnet resultat.*

Sista söndagen i maj af vår synods jubelår, 1910, döptes i Hsüchow nio personer, förstlingskärfvarna på vårt fält. Den första af de nio var en man sextiosju år gammal. Enligt rapport för 1915 döptes det året sextiosju, och är, enligt senaste rapport, hela antalet döpta genom vår mission i Kina 228.

Enligt kassörsrapporten vid senaste synodalmöte utbetaltes under synodalåret 1915—1916 en summa af $33,411 för vår missionsverksamhet i Kina.

Ett annat resultat af våra missionärers trogna och

NYA MISSIONÄRER ANLÄNDA 1914.

trägna arbete är ett väl utfördt *grundläggningsarbete*, som bådar godt för framtiden. Redan skönjas ock förhoppningar om, att, genom ett redan påbörjadt samarbete med flera närgränsande lutherska missioner, *en kinesisk luthersk kyrka* i midten af Kina skall blifva resultatet af gemensamt, i Herrens namn här utfördt missionsarbete. Gud gifve att så må ske snart!

F. M. ECKMAN.

Framtidstro.

DEN gamla fårade förnumstigheten skall intill tidernas ända hviska i människornas öron: Finn Er! Böj Er! Bråka inte! Världen är nu en gång för alla sådan och man får ta den som den är! Och den unga tron skall svara: Res Er! Hoppas! Trotsa! Det som inte är, kan bli! Och den gamla fårade förnumstigheten skall väl mer än en gång få rätt. Det skall väl mer än en gång visa sig, att människorna hoppats fåfängt och bråkat förgäfves. Tider af återfall skola följa på tider af framsteg hädanefter som fordomtima. Paradisets kust skall hägra och sjunka och hägra igen. Men för hvarje släkte beror domen på, till hvilken af dessa två röster man lånade sitt öra eller rättare sagdt sitt hjärta. Ty man bör höra på båda öronen, men sitt hjärta kan man inte dela. I hvarje fall är den *ungdom* dömd, som lånar sitt hjärta åt det gammalkloka tviflet på historiens och folkens föryngring. Man behöfver ju därför inte skria ut sin tro och sin optimism på gator och torg. Äfven i hoppet på framtiden kräfves något af ödmjukhet och försynthet, den försynthet, som talar ur Prometeus slutord inför den skymtande Messias:

Det dagas i den mörda dalen nu
och kanske dagas det i världen snart.

På detta kanske hvilar vår kultur, vår moral, vår tro.

TORSTEN FOGELQVIST.

Moloksaltaret.

AF OSCAR A. BENSON.

Självkära folk höja sitt svärd mot hvarandra,
mördarens stål gömmes i skälfvande barm,
kärfvaste ord talas att fienden klandra,
rättvisans röst dränkes i stridsskriets larm.

Strömmar af blod flöda från sargade hjärtan,
hopar af lik samlas i obemärkt graf;
änkor och barn, länge förtrogna med smärtan,
offrat sitt allt, hatets demoniska kraf.

Vrede och hämnd ingifva folken att kriga;
Själf är den gud, dessa ha uppsatt till sin;
kvinnor och barn äro de offer, som stiga
upp från vår jord, likasom fordom i Hin.

Vilden bestört blodiga kampen betraktar:
Är det väl sant, Molok man tjänar igen?
Ja, såsom förr, menlösa barnen man slaktar;
de måste dö, *Själf* dyrkar människan än.

Afgudens stod höjes, där glittrande vapen
sålla med död oväns bemannade kår.
Högmodet där slungar i eldiga gapen
skapelsens kung utan en saknadens tår.

Altaret står äfven på fredliga stränder,
äfven hos oss dyrkar man Molok med nit.
Brödernas blod dryper från idoga händer,
födande sorg, armod och död med sin flit.

Brinnande tal yrka att kriget må slopas,
innerlig bön upp till vår Fader har nått.
"Skriande synd!" plägar det skrymtaktigt ropas,
fåfängt likväl — världen har skådat vårt brott.

Penningens slaf utpressar allt för sin vara,
andras behof rågar hans timliga väl.
Molok, hans gud, manar att stjäla och spara;
fattigas nöd föga bedröfvar hans själ.

Mördande hop, när vill du hämma din vrede,
när blir det fred, när smides svärdet till plog?
Girige träl, barn af ett kärlekslöst skede,
när blir du nöjd, när skall ditt hjärta få nog?

Kämpande värld, fly till den nådige Guden,
erkänn din synd, hälsa din broder som vän!
Hatet förglöm, uppbränn den blodiga skruden,
kärlekens bud blifve ditt valspråk igen!

Albert City, Iowa.

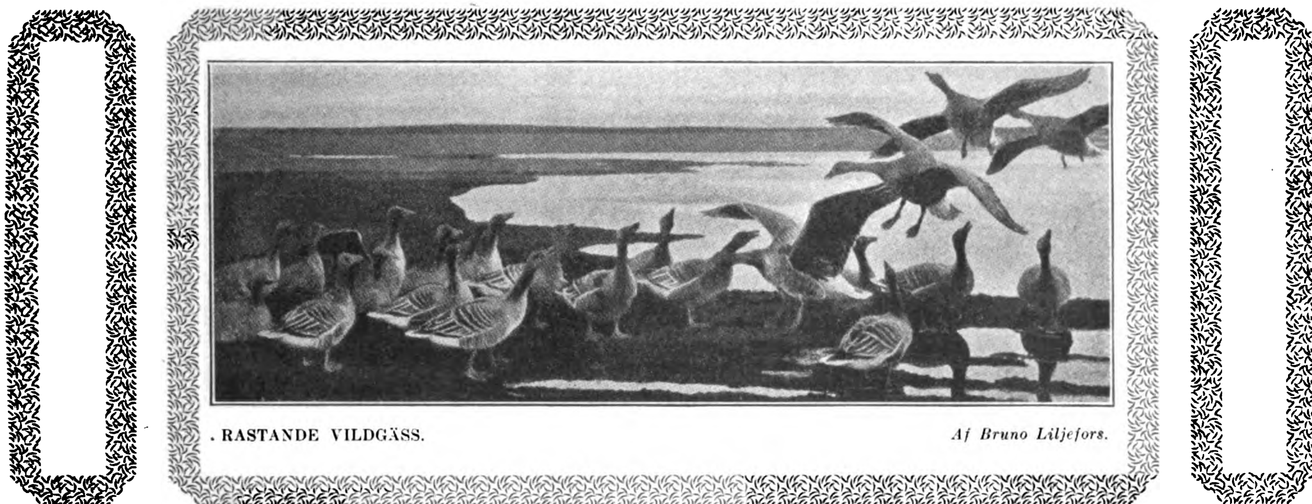

RASTANDE VILDGÄSS. *Af Bruno Liljefors.*

Flyttfåglarna.

EFTER C. E. ESTLANDER AF E. W. O.

MNET har poetiskt behandlats af ett flertal skalder, bland hvilka vi här skola sysselsätta oss med blott tre — Tegnér, Stagnelius och Runeberg, och efter en af Estlander i "Runebergs skaldskap" anställd granskning visa beröringspunkterna mellan dessa trenne liknämnda dikter.

Frånsedt några mindre betydande anslutningar, är det blott i en enda dikt, "Flyttfåglarna", Runeberg följt Tegnér, och här är det icke blott ton och versmått, utan ock den poetiska idéen han lånat. Men redan Stagnelius hade omdiktat Tegnérs "Flyttfåglarna", och det ser ut som om Runeberg, i känslan af sitt gryende mästerskap, enkom velat mäta sina krafter i täflan med båda dessa stormän på en gång.

Tegnérs dikt hade först blifvit synlig 1813 i *Idunas* tredje häfte* och blef genast mycket omtyckt. Franzén prisade den som en af de skönaste dikter man kunde läsa. Den bestod af sex stanser, enhvar med fyra daktyliska verser, parvis rimmande, så att första versparet har manligt, det senare kvinnligt rimslut.

Stagnelius, som fann att af ämnet kunde göras en sinnebild, där människoandens flyttning till en annan värld skimrade igenom flyttfågelns lott att lefva i tvenne land och mellan dem göra den långa färden, företog en omdiktning af Tegnérs poem. Denne hade besjungit fåglarnas hemfärd från Nildalen, deras vistelse i Norden och återfärden. Stagnelius lät fåglarna samlas på Gauthiods strand, klagande och oroliga vid den förestående långa färden. Deras ljufliga sommarro hade afbrutits af höstens köld och stormar, som gjort naturen till en graf och tvungit dem att våga färden. Äfven Tegnérs stans hade han ombildat, i det han brutit itu dennes första verspar och till två sålunda behandlade par lagt en obruten slutvers. Sitt poem publicerade Stagnelius bland "Liljor i Saron" första samlingen 1821, alltså omkring åtta år senare.

Trots förtjänsterna hos båda dessa poem tog Runeberg sig för att (troligen 1828) försöka ännu en lösning. Han byggde en ny stans sålunda, att han bibehöll Tegnérs första verspar helt och tillade, efter Stagnelii föredöme, ett antal itubrutna verser, men af andra såväl som första parets typ, och vann därmed en stans, som i omväxling och mjukhet öfverträffar föregångarnes.

På samma sätt har han äfven i komposition och utförande förenat deras dikter till en fullkomligare skapelse. Liksom Tegnér låter han flyttfåglarna komma hem och deras oskuldslif i den nordiska naturen utgöra diktens kärna, men han skildrar det i en ton och med användande af motiv, som han hämtat från Stagnelius. Tegnér hade utfört skildringen med tillhjälp af dvärgar, gullvingade älfvor, grönmantlade skogsfrun, allt den tidens gängse figurer, som kommit ur modet sedan dess. Stagnelius utelämnade dem, men satte i stället balsamiska vindar, solens brinnande char, skälfvande rosor, alster af ett praktspråk, som uppkom och till stor del försvann med honom. Runeberg försmådde att begagna för sin målning något annat än de ting verkligheten erbjöd; "den värnlösa borgen", den djupt rörande metafor han använder för fågelboet, är det mesta han tillåter sig i figurlig väg. Men med dessa enkla medel har han gett sin skildring ett lefvande behag, som aldrig föråldras.

Hvad diktens afslutning vidkommer finnes hos Tegnér ingen ideell sådan, då fåglarnas farande och kommande är växling utan slut. Genom tillämpningen på människoanden vann Stagnelius en rätt afslutning åt den poetiska tanken, och redan af sitt konstnärliga intresse måste Runeberg ledas till att omfatta Stagnelii idé, men äfven det sinnebildliga i och för sig fängslade honom så mycket mer, som redan då i hans lyrik reflexioner från ett naturförhållande till ett förhållande i människolifvet begynt göra sig gällande. Men den ångestfulla känslan hos Stagnelius stämmer icke med hans ljusa och fröjdefulla lifsåskådning. Medan för Stagnelius jordelifvet genom sin omskiftning från sällhet till sorg och kval blir en graf, från hvilken själen

* Dikten skrefs dock redan 1812 enligt gängse uppgifter.

lik flyttfågeln höjer sig till en sällare och ovanskligare värld, talar Runeberg hvarken om hösten eller om någon ångest vid färden. Hos honom förebildar denna fåglarnas sällhet efter framkomsten till hemlandet den högre sällhet, som väntar den ande, för hvilken palmerna mognat i dess rätta fädernesland och som lyktat den fröjdefulla färden.

Och huru enkla äro icke de medel, med hvilka han utför parabolen! I slutstansens första verspar ställer han till människoanden samma fråga som i styckets början till flyttfåglarna och inleder därmed liknelsen lika lätt som klart.

För den som har Tegnérs dikt i minnet, kan möjligen ordet *palmerna* verka förbryllande, då Tegnér därmed betecknar det främmande landet, *från* hvilket fåglarna längta. Runeberg åter det hemland, *till* hvilket anden längtar. Naturligtvis är det i figurlig mening af segerpalm Runeberg använder ordet, således utan hänsyn till bruket hos Tegnér.

I manuskriptet finner man före den sista en utstruken stans, i hvilken skalden sökt att förbereda tillämpningen genom att framhålla, huru människans lott kunde liknas vid flyttfågelns. Föga lyckad i sig själf, behöfdes den icke heller: dikten klarnade fastmer, då den bortföll, och Runeberg var icke den som tvekade att stryka.* Och när han afslutar stycket med att tillämpa på människoanden den rörande bilden, från första stansens sista rader, af de små fåglarna, som hitta sin väg i det villande blå, och därmed skapat en bild, som i upphöjd enkelhet och skönhet söker sin like, har han ock spridt full klarhet öfver diktens dubbelmening.

I den ordning de författades och härofvan granskats låta vi de trenne dikterna här följa.

* Stansen finnes aftryckt hos Söderhjelm ("Anteckningar", p. 39).

FLYTTFÅGLARNA.

AF ESAIAS TEGNÉR.

Så hett skiner solen på Nilvågen ner,
och palmerna ge ingen skugga mer.
Då griper oss längtan till fädernejorden,
och tåget församlas. Mot norden! mot norden!

Och djupt under föttren vi se som en graf
den grönskande jorden, det blånande haf,
där oron och stormen hvar dag sig förnyar;
men vi fara fria med himmelens skyar.

Och högt mellan fjällen där ligger en äng;
där nedslår vår skara, där redes vår säng.
Där lägga vi ägg under kyliga polen,
där kläcka vi ut dem vid midnattssolen.

Ej jägaren hinner vår fredliga dal.
Där hålla gullvingade älfvor sin bal.
Grönmantlade skogsfrun spatserar i kvällen,
och dvärgarna hamra sitt gull ini fjällen.

Men åter på bergen står Vindsvales son
och skakar de snöiga vingar med dån,
och hararna hvitna och rönndrufvan glöder,
och tåget församlas. Mot söder! mot söder!

Till grönskande ängar, till ljummande våg,
till skuggande palmer står åter vår håg.
Där hvila vi ut från den luftiga färden,
där längta vi åter till nordliga världen.

FLYTTFÅGLARNA.

AF ERIK JOHAN STAGNELIUS.

Se fåglarnas skara!
Till främmande land
de suckande fara
från Gauthiods strand.
Med vädren de blanda
sitt klagande ljud.
Hvar skola vi landa?
Hvart för oss ditt bud?
Så ropar den fjädrade skaran till Gud.

"Vi lämna med oro
de skandiska skär;
vi trifdes, vi voro
så lyckliga där.
I blommande lindar,
där nästet vi byggt,
balsamiska vindar
oss vaggade tryggt.
Nu sträckes mot okända rymder vår flykt.

Med rosiga hatten
på lockar af guld
satt midsommarsnatten
i skogen så huld.
Ej kunde vi somna —
så dejlig hon var —,
af vällust blott domna,
tills morgonen klar
oss väckte på nytt från sin brinnande char.

Ljuft träden då sänkte
kring tufvor sitt hvalf,
dem pärlor beståänkte,
där törnrosen skalf.
Nu sköflad är eken,
och rosen har flytt.
Af vindarna leken
i storm sig förbytt.
Af frostblommor hvita är majfältet prydt.

Hvad göra vi längre
i Norden? Dess pol
blir dagligen trängre,
mer dunkel dess sol.
Hvad båtar att kvida?
Vi lämna en graf.
Att fly i det vida
Gud vingar oss gaf.
Så varen oss hälsade, brusande haf!"

Så fåglarna kväda
på skyndande färd.
Snart mottar de späda
en skönare värld,
där rankorna skälfva
i almarnas topp,
där bäckarna hvälfva
bland myrten sitt lopp
och lundarna klinga af njutning och hopp.

När grymt sig förbyter
ditt jordiska väl,
när höstvinden ryter,
gråt icke, o själ!
Det ler bortom hafven
mot fågeln en strand;
på hinsidan grafven
är äfven ett land
förgylldt af den eviga morgonens brand.

FLYTTFÅGLARNA.

AF JOHAN LUDVIG RUNEBERG.

I flyktande gäster på främmande strand,
när söken I åter ert fädernesland?
När sippan sig döljer
i fädernedalen
och bäcken besköljer
den grönskande alen:
då lyfta de vingen,
då komma de små;
väg visar dem ingen
i villande blå;
de hitta ändå.

De finna så säkert den saknade nord,
där våren dem väntar med hydda och bord,
där källornas spenar
de trötte förfriska
och vaggande grenar
om njutningar hviska,
där hjärtat får drömma
vid nattsolens gång
och kärleken glömma
vid lekar och sång,
att vägen var lång.

De lyckliga glada, de bygga i ro
bland mossiga tallar sitt fredliga bo;
och stormarna, krigen,
bekymren och sorgen,
de känna ej stigen
till värnlösa borgen,
där glädjen behöfver
blott majdagens brand
och natten som söfver
med rosende hand
de späda ibland.

Du flyktande ande på främmande strand,
när söker du åter ditt fädernesland?
När palmerna mogna
i fädernevärlden,
då börjar du trogna
den fröjdfulla färden,
då lyfter du vingen
som fåglarna små;
väg visar dig ingen
i villande blå;
du hittar ändå.

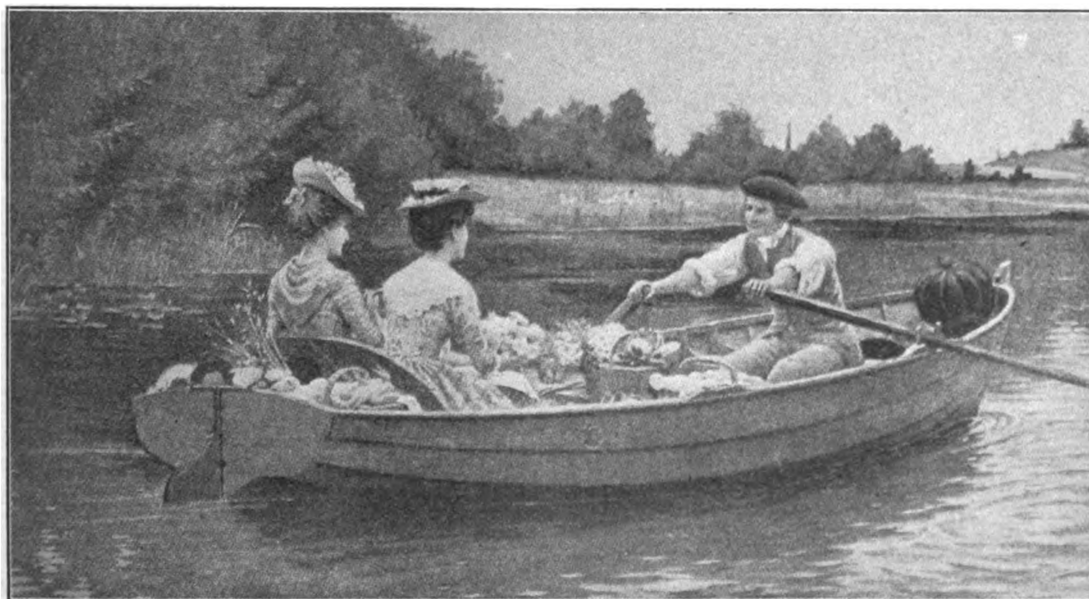

LUSTTUR I BÅT.

Från fädernas dagar.

ETT BLAD UR PRÄRIESTATERNAS HISTORIA AF J. EDOR LARSON.

DE stora vida slätterna i Norra Dakotas sydvästra del fingo för 30 à 40 år sedan mottaga många svenskar såsom nybyggare. En stor del af invandrarna kommo från äldre samhällen i Minnesota och andra stater, andra åter kommo direkt från Sverige. Flera af dess banbrytare ha redan afslutat sin pilgrimsfärd, men några finnas kvar i lifvet och berätta med nöje och förtjusning om flydda tider och gjorda erfarenheter. De lefva under berättelsens gång lifvet om igen, på samma gång som de tacka Gud, som bistått dem under pioniärtiden och skyddat dem under pröfningarna. Denna skildring har nedtecknats ungefär med samma ord, hvarmed den berättats, och kanske vi — senare tiders barn — kunde finna något af ledning och intresse i dessa sannsagor.

På resande fot.

I början af 1880-talet utvandrade några odalfamiljer från södra Skåne till västra Minnesota. De bosatte sig först i Red River-dalen, där allt såg så lofvande ut. Men så kom den ödesdigra vårfloden 1882 och lade allt under vatten. Det otroliga hände: man måste begagna båtar ute mellan husen och inne kröp man på plankor under taken. Kreaturen tvingades man slutligen köra upp på höstackarna och ladugårdstaken.

Samma år sågos en skön vårdag — då det spirande lifvet i naturens rike talade om hopp och framtid — sju unga män vandra till fots mot sydväst i hopp att där ute i präriestaten någonstädes finna frihemman, där de kunde vara trygga för flodernas hemsökelser. Det kostade ansträngning att till fots gå de åttio milen, men man tänkte icke så mycket på trötthet, utan fastmera på hemmen, som sågos skymta i framtiden. Efter väl förrättadt ärende återvände männen i syfte att hämta sina familjer. Den jordiska egendomen var icke synnerligen stor i något fall, och för jämförelsens skull må nämnas, att en liten säck mjöl och ett par skor togo den ena familjens hela kapital.

Tiden skred hastigt undan. De stora slätterna lågo ännu till stor del obrukade och gräset växte långt och frodigt på vidderna. Buffelhjordarna hade försvunnit och indianerna syntes icke heller till numera. I vinden, som for öfver de böljande gräsfälten, tycktes man höra en röst: Här är rum... Här är framtid... Här är landet öppet...

Den klara höstsolen hade redan hunnit ned mot horisonten i väster, då en skjuts sågs sakta skrida öfver prärien. Den som trädde närmare kunde med lätthet urskilja de ensliga resenärerna. Utom skjutskarlen funnos i vagnen man, hustru och ett litet barn. De två — mannen och hustrun — voro i sina bästa år, fastän redan nu trägen id och möda satt sina märken på deras lif. Mannen igenkändes strax såsom en af de sju, som på våren varit ute i dessa trakter. Oxarna togo sig god tid, och det var därför mörkt, då sällskapet hann fram till det lilla skröpliga skjul, hvilket skulle blifva deras framtida hem. På samma gång fingo de också god tid att i stilla meditationer genomlefva gjorda erfarenheter. Där var något, som man saknat under de flydda åren, hvilket man nu såg förverkligas, och detta något kan uttryckas i två ord — *eget hem.*

Det nya hemmet.

Det var kanske en försynens skickelse, att det var mörkt, då de resande hunno målet, annars hade de haft för goda tillfällen att närmare betrakta, med kritiska ögon, den stuga mannen två dagar förut uppfört. Det var, såsom nyss antydts, intet palats man kom till, icke heller var någon de anländande till mötes. Ingen varm och välsmakande kvällsvard stod på dukadt bord, ingen välbekant människoröst hördes. Stugan var helt enkelt ett uselt brädkyffe, tolf fot långt och tio fot bredt, och dagsljuset och stjärnorna tittade in mellan bräderna.

De trötta nyanlända stannade dock icke i sådana framtidstankar. Deras hjärtan voro tacksamma mot Gud för hans vård och beskydd under flydda dagar, och framtiden lade de i hans fadershand.

Det första man tänkte på efter inträdet i den lilla kojan var tillredandet af ett hviloläger. Hustrun höll lampan, medan mannen spikade upp några bräder till en säng. Någon hammare hade han icke, men en sten gjorde tjänst. Nu talar hustrun om att det sved både om ansikte och händer den sena, mörka decemberkvällen, och kanske äfven mannens händer voro stela — men ingen klagade den kvällen. Det var ju ändå skönt att ha kommit till frihemmanets lugna hamn. Detta var dock det nya hemmet, en liten skön oas i ödemarken, en hviloplats under lifvets sträfvan.

Då man intagit en enkel kvällsvard och anbefallt kropp och själ i den Allsmäktiges beskydd, gick man till hvila och njöt under natten den ljufvaste vederkvickelse. Människan hvilar ju så trygg under Guds "vingars skugga".

Nästa dag klistrade man tidningspapper öfver de största springorna i väggarna, så att vinden och delvis äfven kölden utestängdes. Inom några dagar kom äfven snö i väldiga massor och blef den fattiges hjälp och värn.

Man trampade nämligen till snön omkring huset, hvarigenom man erhöll skydd mot kölden.

Möblemanget bestod af en spis, en säng, ett bord, en bänk, en trebent stol ("knubben") samt den gamla Sverigekistan. I förbigående kunde vi nämna, att bänken finnes ännu till och är i trots af sin ålder en kär och afhållen möbel, fastän den icke nu får stå i frontrummet. Borde vi inte ändå ha ett riktigt svensk-amerikanskt museum, där sådana där gamla klenoder kunde bevaras? De enda kreaturen på gården voro fem hönor och en tupp. Sommaren därpå skaffade man sig sin första ko.

I detta nya hem var det man skulle framlefva sina kommande dagar, ofta under sträfvan och idogt arbete, dock under Guds välsignelse och beskydd. Det blef omsider godt om sådana hem och familjer.

Grannarna.

De omständigheter, under hvilka grannarna anlände till samhället, voro desamma, som redan antecknats, med den skillnaden, att några kommit något tidigare, andra åter kommo senare. Husen voro ungefär lika i hvarje fall, enkelt uppförda, enkelt inredda. Alla nybyggarna voro på det hela taget lika rika eller lika fattiga. I trots af tarfligheten var det dock hemtrefligt i nybyggarkojorna, och man trifdes godt.

Vänskapen var varm i nybygget. Det var som om man varit släkt allesammans. Där rådde också gästvänlighet. På de stora slätterna kunde man ju se rätt långt, och såg man en familj få besökare, så voro snart grannarna där också. Råkade tvenne familjer samtidigt åka bort i syfte att besöka grannarna och så träffas under resan, var det en gifven sak, att en af dem ändrade kurs, så att man gjorde sällskap. Man behöfde ingen särskild bjudning, innan man vågade besöka sin granne. Husen voro små, tillgångarna ofta ringa, men det fattades hvarken husrum eller mat. Samhörighetskänslan var större under den första fattigdomens tid än någonsin senare. Då behöfde man hvarandra, nu reder man sig själf.

Hvad som sagts med afseende på det sociella umgänget är äfven sant om det tillämpas på arbetet. Äfven i det stycket rådde hjälpsamhet och tillmötesgående. Tvenne nybyggare satte tillsamman sina oxar och plöjde tio acres jord åt sig hvardera; sedan plöjde de för grannarna mot betalning. En man gick till fots tretton mil till staden och bar en stor strumpa full med ägg för sig och en för grannen. Då äggen afyttrats, inköptes lifsförnödenheter, hvilka han bar den långa vägen hem. En annan gång kanske grannen gjorde samma tjänst.

Man samlades äfven till gudstjänstfirande i hemmen och skolhusen. I början hade svenskarna och norrmännen gudstjänster gemensamt, men efter några år stiftades tvenne församlingar, en svensk och en norsk. En af svenskarna skänkte ett stycke jord till kyrkogård, och själf blef han den förste, som lades till hvila i gudsåkern. Han dog genom olyckshändelse, blef ihjälslagen af ett fallande träd. Denna händelse var den första stora sorgen i samhället — en sorg, som var långt värre än fattigdomen, mot hvilken man kämpade — en sorg, som grep hvarje nybyggares hjärta.

Pröfningar.

Många voro de pröfningar, genom hvilka dessa banbrytare härdades. På de första årens skördar följde torkår, då missväxt förorsakade stor nöd och mycket lidande. Det var icke så lätt att kunna reda sig under sådana förhållanden. Det var ondt om penningar och räntan var hög. En bonde betalade t. ex. 48 procent om året på ett lån.

Under de torra åren fattade många misstro till statens framtida möjligheter. De som kunde lämnade samhället; men det fanns också sådana, som i brist på medel icke kunde taga sig därifrån. Det var till största delen svenskar och norrmän som räknades till de kvarblifna i landet.

Det var besvärligt på alla områden. Till och med de små brunnarna sinade ut. Gud hade dock redan förut beredt hjälp i detta afseende. Det fanns nämligen en stark källåder blott några mil från samhället, och dit körde man efter vatten. Det var icke alls ovanligt att en vinterdag få se ett dussintal skjutsar tåligt bidande att i tur och ordning komma fram till brunnen.

Tiderna voro pröfvande, men man satte sin tillit till Gud, och han gäckade ingens förhoppningar. Han hörde bön då såsom nu. Blott ett exempel må anföras. I en af stugorna hade hustrun en dag bakat bröd af det sista mjölet. Dagen var vacker, och det blef varmt i den lilla kojan. Makarna satte sig på bänken utanför dörren. Man måste se framtiden i ögat, och mannen sade: "Gud vet hvar vi skola få det nästa mjölet." Knappast hade orden yttrats, förrän ögat fästes på en man, som kom gående mot platsen. Det var en af grannarna. Han behöfde hjälp med att gräfva en brunn, och arbetet därvid gaf åter bröd. Hur skönt besannades icke här orden: "Förr än de ropa, skall jag svara dem."

Prärieeldarna voro nybyggarnas mest fruktade fiender, och mången gång var det endast genom Guds beskydd och rent af öfvermänskliga ansträngningar man lyckades rädda lif och egendom.

Bättre tider.

Nu är samhället ett af de vackraste i hela staten. De gamla kojorna ha försvunnit och stora herregårdar ha intagit deras plats. Framgång och välstånd spåras öfverallt. I många fall är det banbrytarnas barn, som bruka jorden. De gamla ha antingen lagts till hvila i den lugna landtkyrkogården, eller också ha de flyttat in till staden. Deras arbetsdag är i hvarje fall i det närmaste afslutad. Och vi tillönska dem trefnad och lycka nu mot lifvets afton. De ha burit lefnadsdagens tunga och hetta, nu böra de få hvila sig.

Det yngre släktet, som tagit upp fädernas värf, är äfven det arbetsdugligt och idogt. Det gör heder åt sig och sina fäder. Men jag kan icke undgå att i tanken

jämföra fäder och barn, särskildt med afseende på det allmänna tillståndet. Fäderna antingen gingo till fots eller körde med oxar. Barnen åka vanligtvis i vackra och dyrbara automobiler. Den gamla tiden skulle förvisso häpnat, om den kunnat se igenom framtidens förlåt. Och vi nästan häpna, då vi sitta och lyssna till berättelserna från fädernas tid. Ibland äro vi färdiga att fråga: Är det sant? Frågan framkastas icke. Vi veta att det är sant. Vi läsa det i det tårfyllda ögat hos den som berättar.

Där fanns dock något hos fäderna, hvilket vi vänta att finna äfven hos oss — gudsförtröstan. De ägde tro på Gud, dessa fäder. Många bland dem säga nu, då jag frågar dem, hur de kunde uthärda, att det var Guds ord, som hjälpte dem. "Hade vi icke haft bibelordet, kunde vi aldrig härdat ut" -- så falla orden. Det var gudsförtröstan, som gaf dem förtröstan på lifvet och framtiden. Gud bekände sig till sitt folk här såsom annorstädes, då såsom nu.

Ditt hem.

AF OLFERT RICARD.

"— — *son af Isai* — —"
(1 Sa. 16: 18.)

E sade om den yngling, som vår text beskrifver: "han är son af den och den."

Också du är någons son. Det är det första, du är här på jorden.

Men det är ett att vara en son, ett annat att vara en *god* son. Här är det vi hafva att genomgå det första profvet. I den lilla krets, som vi kalla vår familj, i den lilla värld, som vi kalla vårt hem, där skall det först visa sig, huru mycket den unge mannen är värd. Till min förvåning och sorg har jag sett icke så få exempel på unge män, som hafva kommit ömkligt till korta i den delen. Och då ger jag uppriktigt sagdt icke mycket för allt annat, som de kunna vara. Nej, jag försäkrar er, att det är all sannolikhet för, att den son, som icke förstår att taga sina sonliga plikter på det rätta sättet i barndomshemmet, han blir sedan hvarken en riktigt god eller riktigt lycklig människa. Det finns löften, som räcka ända in i evigheten; men det finns andra, som gälla redan för lifvet här nere. Ett af dem lyder sålunda: "Hedra din fader och din moder, på det att dig må väl gå och du må länge lefva i landet." Och det är märkligt att se, huru bokstafligt det går i uppfyllelse bland oss både nu och alltid.

Men många hafva alls icke ögon för detta. De flesta af oss bruka slita ut sina gamla kläder hemma och taga på sig de nya fina kläderna, när de skola gå bort. Detta är ju i sin ordning; det hör med till hemmets många små behag, att man där kan "vara sig själf", och man mår i alla fall bäst i de bekväma tofflorna och den nötta hvardagsrocken. Men det är många, många unga, som hafva den fula ovanan, att de också slita på sin gamla, obehagliga människa i hemmet; där äro de ovänliga, otjänstaktiga, omeddelsamma, oartiga och mycket annat på o—; men när de äro ute bland vänner och främlingar, då taga de på sitt artiga, väluppfostrade, leende, förnöjda väsen. Då säga alla: "Han är då en särdeles präktig ung man, och alltid är han vid så godt lynne." Det var besynnerligt, tänka då hans närmaste, i hemmet se vi aldrig annat än sura miner af honom och få aldrig annat än snäfva svar.

Ack, då vi voro små och gingo i knäbyxor, då var det annat. Då hette det ständigt: *"Jag vill gå hem!"* Då grät man sig till sömns i hemlängtans ljufva smärta den första natten, man låg i en främmande säng. Då var far ett halft öfvernaturligt väsen, som kunde allting, och mor en tillflykt från all världens smärtor och sorger.

Men det kom en tid, då byxorna hade blifvit långa och kragarna höga och skägget började gro så smått, och då hette det i stället: *"Jag vill ut!"* Ut och roa mig, ut och se mig om, ut "i lifvet", ut och tjäna, — hvad som helst bara jag kommer hemifrån. "Hvart skall du gå, mitt kära barn?" frågar så mången moder, utan att få något annat svar än "Jag skall ut!" — "Skall du nu ut igen?" kom det så stilla; "kan du inte stanna hemma en afton med oss andra?" — och en dörr, som smälles igen, och ett ljud, som antagligen skall betyda så mycket som "adjö", är hela svaret. Hemmet blef till sist ett slags billig restaurant, där man intog sina måltider och sof om nätterna. och sömnen blef till på köpet kanske kortare, än den borde vara.

Huru mörk denna bild än är — det finnes ju äfven sådana "hem", där gräl och obehagliga uppträden mellan de äldre och de yngre höra till o-ordningen för dagen — passar den tyvärr in på allt för många, och det finnes också många grader och steg, innan man når upp till det fullkomliga hem, där allting är, som det skall vara.

Tro nu icke, att jag vill predika den läran, att våra föräldrar äro felfria och att vi också som fullvuxna skola lyda dem blindt. Men jag menar för det första, att det finnes ett vördnadsförhållande, som vi icke kunna och icke få sätta oss öfver, emedan det icke blott är påbjudet i Guds ord, utan också har djupa rötter i människonaturen; — och jag menar för det andra, att det i alla fall icke finnes några människor, som ha bättre förutsättningar för att förstå våra föräldrar än vi, som äro en afbild af dem och dagligen umgås med dem, —

och om man bara rätt förstår människor, så håller man också af dem.

Din fader — det var kanske en öfvergångstid, då han likasom kom på längre afstånd från dig. Han var ju i dina yngre år den, som skulle tillkallas, när du hade gjort dig förtjänt af en kraftigare aga. Han skulle teckna sitt namn i din anmärkningsbok, han skulle ut med fickpengarna och andra nödiga utgifter. Hans lynne var kanske icke alltid det bästa, men det kan ju också vara möjligt, att han hade bekymmer och motgångar, och att det ibland var svårare för honom att få ihop slantarna, än du visste om. Likväl rådde emellan er det rätta, ideella förhållandet, såsom en ung präst en gång skildrade det vid sin faders bår: "Då vi voro små, sågo vi allesamman upp till far; men då vi blifvit fullvuxna, blef far vår bäste vän." Så önskar också far å sin sida, att det skall vara, och då bör du göra ditt till för att det må bli så. Var *förtrolig* med din fader, tala med honom om dina planer, och förmå honom att tala med dig om sina. Du kommer nog ihåg en berättelse om ett par män, — en präst och en levit — som visade sin obarmhärtighet därigenom, att de *gingo förbi* en man de borde hafva gått till och hjälpt. Ibland har jag varit i hem, där jag liksom hade en känsla af, att man gick förbi hvarandra i stället för att gå till hvarandra och dela hvarandras sorger. De äldre få ofta gå där så ensamma. Det är icke så lätt för dem att göra nya bekantskaper, och allt mer och mer blir det för dem, som det står i sången:

> **"När jag nu vill besöka mina vänner,**
> **får snart jag gå omkring från graf till graf;**
> **en här, en där lagt ned sin vandringsstaf**
> **och drömmer nu en dröm, som ingen känner."**

De hafva också ofta svårt att förstå tiden och försona sig med hvad som sker. Då skola du och dina vänner slå en krets omkring din fader och vara hans vänner på ett annat sätt, och I skolen hjälpa till att bygga en bro mellan forntiden och nutiden. Och han har också någonting att lära *dig,* må du tro, och så kommer du kanske att göra den upptäckten, att din far ändå i alla fall är en alldeles präktig människa. När den heliga skrift vill söka förklara, hurudant förhållandet är mellan Gud och oss, har den icke någon bättre bild än förhållandet mellan en fader och hans barn, och den vackraste berättelse vår Frälsare har berättat för oss om Guds sinnelag, handlar om en fader och två söner; sönerna — de voro både si och så, men fadern, o hvilken präktig far var han icke!

Och din *moder.* Jag känner icke henne, men jag känner min egen. Hon var den bästa moder, som någonsin har gått på denna jord, så vida du icke har en mor, som du påstår vara ännu bättre, men min var i alla fall den bästa. O, min unge läsare, ibland kommer det öfver mig en sådan outsäglig längtan att bara en enda gång till få se hennes älskliga gestalt och taga henne om lifvet och trycka henne intill mig och lägga min kind intill hennes, så att jag tycker nästan, att jag skulle kunna ge ett år af mitt lif, om jag kunde få ha henne i mitt rum ett enda ögonblick.

Men hon finns icke längre här nere. Jag kommer ihåg från det jag var barn, att den tanken då och då plötsligt kunde dyka upp inom mig: Tänk om mamma skulle dö! Ja, jag brukade utmåla för mig den tanken i all dess obeskrifliga sorg, till dess tårarna kommo mig i ögonen — för att sedan springa in i rummet bredvid, där hon satt och sydde, och riktigt klänga mig fast vid henne för att förvissa mig om: Jag har henne, jag har henne ännu! Men så kom detta förunderliga ögonblick, den förfärliga sorgedag, då vi allesamman stodo där hemma och sågo det. Mamma dog. Klockan borta på väggen gick ännu, men vår moders hjärta det stod stilla. Vi sågo denna besynnerliga blekhet glida öfver det kära ansiktet, alldeles som om dödens ängel hade stått där och strukit henne öfver ansiktet med sin kalla hand; vi sågo, huru svettpärlorna kommo fram på hennes hvita panna, huru dragen stelnade, och så kom denna underliga stillhet, då all, all förbindelse är afbruten mellan den där främmande gestalten, som ligger där, och oss, som äro kvar.

Man blir så förunderligt husvill, då ens mor dör. Så som hon älskade oss, nej, så kommer ingen mer att älska oss. Ty vi lågo ju under hennes hjärta, förr än vi själfva visste något därom; därför förstod hon ju oss också bättre än alla andra, och var det något, som gjorde oss nedstämda, eller något, som vi gingo och dolde, så förstod och visste hon det, långt förr än ett ord om det kom öfver våra läppar. Hos henne funno vi en fristad, om allt annat i världen gick oss emot. När vi gömde oss i hennes sköte, vände vi likasom tillbaka till lifvets källa. Tiden och hela världen stodo likasom stilla där, och de trötta tankarna fingo för ett ögonblick ro. Det har sagts så ofta, att det nästan blifvit utnött, men det är lika sant för det; — när hon strök med sin ömma, mjuka hand öfver ens hår, gick det en dallring af lycka och vemod genom själen, så att man fick tårar i ögonen utan att riktigt veta hvarför. Ser du, min vän, det kommer jag aldrig mer att få upplefva här nere. Det säger jag dig, emedan det kommer att gå också dig på samma sätt en gång. Intet enda hem finnes, som kommer att bestå orubbadt för alltid. Det, som du har sett komma till den ene kamratens hem efter den andra, detta förfärliga, att en af de kära där hemma dör, att en kista bäres ut genom dörren och likvagnen rullar tungt i väg med sin obeskrifligt sorgliga börda, det skall också en gång komma till ditt hem. Också det skall stängas och upplösas en gång och blifva blott ett dyrbart minne.

Låt mig säga dig det nu med detsamma, att det var en, som blef mig ännu mer kär, då min moder dog, och det var min Frälsare. Han blef ännu större, emedan han också var min moders Frälsare. Han hade ju själf sörjt för att få sin kära moder hem till himmelen, och då visste jag väl, att om någon förstod min sorg, så var det Marias son.

Ehuru jag mycket väl vet, att allt detta egentligen tillhör privatlifvet, har jag dock skrifvit det, för att du skall lära dig att mer akta och älska din kära moder, medan du har henne kvar. Är du uppmärksam och god mot din moder? Köper du ibland blommor åt henne? Skrifver du flitigt till henne, när ni äro skilda från hvarandra? Går du ibland och stjäl en kyss från henne? O, min vän, det är sannerligen för sent att godtgöra hvad du försummat, när din moder ligger i grafven.

Under de första åren af min verksamhet i K. F. U. M:s ynglingaafdelning i Köpenhamn talade jag om min moder som en förälskad och kunde icke finna nog starka ord att säga pojkarna, huru innerligt de borde hålla af sina mammor. Men så kom en öfvergång, då jag stämde ned tonen något och talade med litet större försiktighet och förbehållsamhet om de unges kärlek till mor. Jag hade bättre lärt känna lifvet, och jag hade sett, att det fanns icke blott sådana, som bittert *saknade* sin moder — vi kunna älska henne lika mycket för det — utan också sådana, som *alls icke hade* någon moder. De kunde antingen alls icke komma ihåg henne, så små voro de, när hon dog, eller ock hade den kvinna, som kallade sig för deras moder, aldrig visat dem en moders kärlek. Hon var en slamsa eller en skvallerbytta eller en argsint käring — så tedde det sig åtminstone för mig. Något sådant skulle väl en god och finkänslig son aldrig säga eller tänka om sin moder, men det oaktadt kunde han nog se hennes stora fel och hafva känning af hennes stora brister.

Jag har också träffat på råa och känslolösa fäder, som voro drinkare och hustyranner. Sådana mäns söner veta icke själfva, huru fattiga de äro. Jag skulle önska och hoppas, att de, åtminstone när de blifvit äldre, måtte lära sig att öfva rättfärdighet i sin dom öfver sin mor, om hon icke varit hvad hon bort vara, och när de rätt lära känna sin moders lefnadsnöd, skola de kanske bättre förstå, huru hon blifvit sådan hon var. Den dag, då de med öppet öga för alla hennes många och stora fel kunna se upp till henne och ändå älska henne för det, som också i henne är från Gud, då vet jag icke, hvem som haft den största vinsten, de eller hon. Men alla I unge, som af en eller annan orsak icke hafven något hem, eller som efter konfirmationen skolen bort från edert hem — och det skola ju många af eder —; jag önskar eder först, att I mån finna någon ersättning i andra goda hem, som moderligt och gästfritt öppna sig för eder; och därnäst hafven I också rättighet att redan nu glädja eder öfver den stund, då I själfva hafven kommit så långt, att I kunnen bygga edert eget hem och både själfva finna och gifva andra ersättning för det, som brast eder i unga år.

Samla barnaminnenas skatter och göm dem på ett säkert ställe! Säg till den lyckliga tid, du får tillbringa i ditt hem, så som Faust i Goethes oförgängliga mästerverk: "O dröj, du är så skön!" Man minnes sedan allt så väl; — man satt i hvardagsrummet, det drog om litet längre än vanligt med middagen, eller far hade icke kommit hem ännu; — skymningen tilltog efter hand, men man tände inte lampan; det lyste endast ett mystiskt sken öfver taket från en lykta utanför, och så strömmade en bred flod af ljus från kaminens röda mun öfver golfmattans mönster; där satt man så i hvar sin vrå och kunde inte se hvarandra, men bara känna igen rösterna; och så talade man med mamma om julen eller om nästa sommar eller om huru det skulle bli, när man blef stor, eller om den tid, då hon var liten; — — så förgick en tid; man kom hem på besök. Ruskigt, vått och kallt hade det varit där ute; men nu var man hemma igen i de små, låga rummen, där man kände till hvarje vrå, hade förvissat sig om att allt stod på sin rätta plats, att de riktiga kakorna hade bakats till julen, äfven de bruna pepparkakorna; att julgranen hade den rätta höjden; — och där gick äldsta syster och pysslade som vanligt, och mor hade sin stickade schal öfver axlarna men frös ändå, och man hade funnit den bekväma, efterlängtade stolen och satt nu där stilla och njöt; — det var då en härlig tid detta, men nu är det allt borta för att aldrig mer komma tillbaka igen. Dock har den tiden lämnat efter sig något i vårt inre af det bästa, som vi äga; det skall du, unge vän, väl akta.

Och när du så en gång som mogen man kommer tillbaka till det ställe, där ditt hem fanns för många år sedan, och där du kände till hvartenda märke på väggarna och visste, huru många trappsteg det fanns i alla trappor, då hafva främlingar byggt där, de hafva fällt träd och rifvit ned skiljeväggar och målat med andra färger; — och när ditt öga faller på de urblekta fotografierna eller på något annat, som du ärft från det gamla hemmet, den länstol, din far rökte sin eftermiddagspipa i, den sykorg, ur hvilken din moders flitiga händer togo fram så många nyttiga småsaker, ja, då välla minnena fram med ett stilla, egendomligt vemod, ljufva som doft af lavendel och sväfvande som aftonskyar. Måtte de då icke hafva allt för många självförebråelser med i sitt följe!

"Galen-Anders."

ET är bara en historia, det jag nu vill berätta. Att händelserna så noggrant relateras i ordningsföljd, kan jag ej ansvara för.

Han kallades "Galen-Anders" af alla, som kände till honom i de trakter där han drog omkring. Annars skulle hans namn visst varit Andresilev, och däraf kunde man ju sluta, att Ryssland varit hans hemland, dock lämna vi det därhän. Han drog omkring land och rike och förskaffade sig ett rätt så njuggt uppehälle genom att insätta nya glasrutor, där storm eller annat missöde slagit in eller ut en sådan. Då han började sina vandringar, ägnade han sig uteslutande åt detta sitt yrke. Han kallades då "Glas-Mas", och var gemenligen så hjärtligt välkommen i stugorna, ty han kunde berätta det allra raraste skvaller från sin rund i bygden, och fanns där då äfven någon själ, som hade ro af verkligt nytt, så kunde nog Glas-Mas ge skapligt besked på huru lifvet vrickade iväg ute i stora världen jämväl. Så länge han höll sig till sitt tvåfaldiga värf, som Glas-Mas och bygdekrönika, ansågs han som en mäkta klok människa, och var, som sagdt, gärna sedd. På vida sträckor fanns väl knappt en stugelänga, som ej fått sitt vanställda gafvel-ansikte återställdt till symmetrisk helhet genom hans konstförfarna händer, och väl knappast någon spiselvrå, där icke glupska öron slukat hans läckra meddelanden.

Men så hände det något. Glas-Mas blef allt tystlåtnare af sig, och föreföll ofta grubblande, både på vandringen och i stugorna. Han kunde möta bekant folk på stora landsvägen utan att så mycket som slå näfven till mösskärmen, och det var då obegripligt — väl på grund af hans forna gemytliga sinne, men ändå mera därför, att det ju nödvändigtvis måste verka skadligt för hans geschäft. Inte ville man hyra en tvärvigge till att utföra ett litet arbete, som i värsta fall kunde vänta tills man själf fick stunder. Men hvad det led började gaflarna här och där bliga illa, med en tom ögonhåla, och folket därinnanför blefvo tvära, och kunde inte riktigt lida hvarandra som förr. Deras själslif hade nu en gång för alla kommit att bero på det, som kunde *sägas, tänkas* och — *skarfvas* om nästan, och man kände saknad efter sådan själakost.

Hur var det då egentligen med Glas-Mas? Jo, under sina vandringar hade han kommit öfver en liten bok. Lässinne hade han då haft från barndomen, och det tog till i kraft efterhand som han nu vid alla lägliga tillfällen ägnade sig åt sin lektyr. En underlig bok måste det också varit, ty den tvingade honom med obeveklig kraft att läsa vidare, och att läsa om och om igen. Den tog mera än hälften af intresset, så att ifvern för geschäftet, som varit rätt utmärkande (man sade i smyg, att han hade en ansenlig hopspard penning på ett hemligt ställe i skogstrakterna) syntes få vika. Berördes handtverket i samtal, sade han alltid: "Litet har det gjorts mig behof hittilldags, och mindre blir det allt hvad det lider. Den saken reder sig nog." Precis det, att han läste och var sluten och sig olik, kunde man väl finna sig med. Och sitt nya namn hade han nog aldrig fått, om han stannat därvid. Men läsningen förde med sig verkningar mera djupgående än som så. Det som syntes vara svårmod och förlorad lifsglädje och lefnadsintresse, kom dock att bli helt det motsatta — därom var Glas-Mas själf innerligt öfvertygad. Och han kunde på inga villkor behålla sin lycka för sig själf. Han började tala om för alla han träffade att han funnit "en skatt"; — och han ville dela med sig. Det kunde ju hvem som helst vilja vara med på. Hvem kunde veta, kanske hade han under sina vandringar råkat på ett gömsle för orättfånget gods från forna laglöshetens tider. Och nog ville man ha del i en skatt alltid. Men då man sökte få närmare reda, hänvisade han blott till sin lilla bok. "Du måste *äta* min lilla bok. Den gör dig sveda i din buk, men i din mun skall den vara söt som honung." Begärde man än vidare förklaring, så sade han: "Kraften går genom dina ådror; den kommer till ögonen, fjäll falla därifrån så att du kan se din väg rakt fram till skatten." Så dåraktigt kunde ingen klok människa tala. Man plägar ju *läsa* böcker, och läsa den skulle man gärna göra, om man därmed kunde få skatten. Men att göra den till *föda,* att taga den till *lifsnäring* — människan lefver väl inte af *ord* heller — Glas-Mas hade blifvit tokig, sorgligt som det var, med så bra karl, som alltid visat sig klok vid sitt arbete och i sitt umgänge med folk. Somliga höllo väl före, att han endast var en egenkär fantast. Han bjuder oss ju hvad vi hafva. Har det inte funnits och finnes det inte ännu de, som bättre än han veta hvad man skall göra med boken? Man kan ju resonera och draga slutsatser och bygga stora tankebyggnader på slutsatserna — sköna tempel åt Gud och för människor. Så har man ju alltid gjort i de goda forna tiderna. Men *äta* boken? Hvem har hört något så galet?

För de flesta förblef han därför "dåren". Han började draga vida omkring, ty det blef honom trångbodt där hemma. Han syntes grufligt enslig för de många, som endast kunde trifvas i flocklif. Inte precis att man gjorde honom något för när, och en brödbit kunde ju unnas honom när han gjorde skäl för den. Man blef van vid honom, och — körde i sina gamla spår. Förgäfves bjöd han ut sin lilla bok att *ätas.* Och ändå visste han så väl, att de skulle finna skatten om de *åte* — och boken blefve dock aldrig förtärd, utan räckte till för många flera. Drifva litet gäck med honom var tämligen allmänt. "Här kommer 'Galen-Anders'; får jag läsa litet i din bok i dag?" brukade man hälsa honom, när han råkade på ett samkväm. "Nej, du måste *äta* boken, 'den svider dig i din buk, men blir söt i din mun som honung'. Du finner skatten. Du får 'hvad intet öga sett, och hvad intet öra hört, och hvad i ingen människas hjärta är uppstiget'. Är det någon, som vill äta min lilla bok?"

ERIC J. HEURLIN.

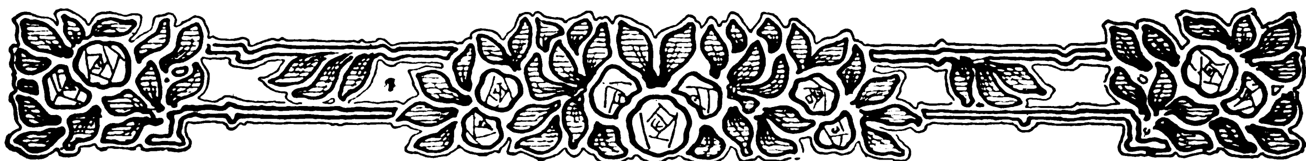

Sonetter i krigstid.

AF C. A. LÖNNQUIST.

I. Nationalhögfärd.

På nationalskryt har jag trött mig hört.
Hvarthän det leder har vår samtid sett:
Europa har för det mist sans och vett,
och krigets åskor ha ur lidret kört,

som slå med eld, att snart i grund förstördt
är seklers verk, hvad elden näring gett.
Och *nu* går också *vårt* blod feberhett,
dämonen har *vår egen* panna rört.

Men dras du in i virfvelns gap, vårt land,
minns, domen, vredens, över dig då går —
du var så inbilskt stort och starkt och rikt,

att, först när härjadt af en helvetsbrand
inom dig självt, omsider du förstår,
att du på långt när ej är himlen likt.

II. Neutralitet.

Här pratas friskt en myckenhet persilja
om vår oväld. Men ingen tycks förstå,
att den blott är neutral, som tyst ser på
och låter kämparne slåss, hur de vilja;

och att det väl går an att söka skilja
dem åt och vara strikt neutral ändå,
om man är ärligt vän med bägge två
och vågar stiga ned på blodig tilja.

Men om du säger: "Ingen mig förmene
att binda händerna på blott den ene
och slippa sitta mellan självf", så vet,

att du kan *kalla* det, hvad du behagar
med stöd af internationella lagar,
men aldrig *blir* det dock neutralitet.

Axtell, Nebr.

Blenda—samariten.

VERKLIGHETSBILD TECKNAD AF "MOSA".

HON var det mellersta af fem barn, som föddes i ett litet arrendehemman. Hon var frisk och stark från begynnelsen af sin lefnad. Och huru hon växte! Vid tolf års ålder var hon stor som en fullväxt kvinna, och folket undrade hur hon skulle sluta. Redan vid femton års ålder tog hon plats som piga i en bondgård i byn, ty det var smått om maten i hemmet. Och Blenda var ganska matfrisk. Nog gjorde hon skäl för den, ty hon kunde göra både kvinns- och mansarbete, om det så behöfdes. På första platsen stannade hon bara i två år, och det var klagan, då hon sade upp sig. När hon flyttade, måste husbondefolket ha en tjänare till i lön och mat. Blenda tog plats på en herrgård, och där skulle hon koka för femton och ibland tjugo personer. Nog gick det för sig, men hon kunde icke tåla alla glåpord hon fick för sin längd. Hon var vid nitton års ålder nära sex fot och växte fortfarande. Förhållandevis väl växt, var hon ingen skönhet, dock med vacker hy och tjockt, stridt, något rödbrunt hår, och med sitt glada lynne tog hon sig bra ut i sällskap. Hade hon inte varit så stor, hade hon nog haft beundrare, men ingen vågade sig just att slå för henne, mest därför att de fruktade glåpord från kamraterna. Omtyckt var hon på sätt och vis, och god mat kunde hon laga. När hon var tjugo år, hade hon uppnått fulla sex fot i längd. Hon flyttade då tillbaka till sin födelseby och fick en bra plats i närheten af sitt hem. Hennes önskan var att kunna hjälpa föräldrarna, om det skulle behöfvas. Det var ingen konst för henne att få plats, ty hon var stark och villig, och andra bönder voro afundsjuka på den hos hvilken hon fäste sig.

I fem år kvarstannade hon och folket där började tänka att hon blefve trotjänarinna på stället. Ofta hade hon tänkt ge sig in till någon stad, men det blef ej af.

Af sina första löner hade hon sparat ihop femton kronor, för hvilka hon köpt sig ett handklavér. Detta kunde hon också handtera ypperligt. Det gick bra antingen hon spelade sånger i nykterhetsföreningen eller andliga sånger i söndagsskolan, om ingen annan musik fanns att få. Till och med på danser lät hon höra sin konst. Gärna ville de ha Blenda att spela för dem, fast hon tog tre kronor för fyra timmars musik. Och

då klockan var tolf, visste de, att det var sista trallen, och den gick som en olja. Ingenting kunde fresta henne att ta en ton sedan. Aldrig var det krångel eller slagsmål då Blenda spelade, ty ingen syntes ha lust att trotsa. Alla pengar Blenda erhöll för sin spelning, gaf hon till föräldrarna, hvilka väl behöfde dem. Hälften af sin lön satte hon in på banken; det var en lag.

Blenda hade ett godt hjärta. Hvarje dag kom till stället, där hon tjänade, en gammal 70-årig gumma, åtföljd af en liten flicka, som hade blifvit hela hennes glädje. För hennes skull stannade nog Blenda på platsen, trots det mödosamma arbete hon fick uträtta där. Flickan var moderlös redan från födelsen, och gumman hade tagit emot henne för litet eller intet. Flickans far hade Blenda hittills icke sett. Han hade bott i en grannsocken, men under det gångna året hade han flyttat till byn, där flickan var inhyst. Ofta lämnade gumman flickan till Blenda på söndagseftermiddagarna. Och det såg rätt egendomligt ut, då den långa Blenda satt på en bänk i en björkdunge med flickan i knäet samt handklavéret mellan händerna, framlockande de ömmaste, finaste toner hon kunde. Ofta då flickan föll i sömn satt Blenda som en stenbild och bara såg på "grophaka", som hon kallade lilla Elise. Denna hade till att börja med varit rädd för den stora Blenda, men nu höllo de lika mycket af hvarandra. Och båda behöfde de lite kärlek.

En dag i början af juli månad stod Blenda högt uppe på ett lass och tog emot hö. Ett stycke därifrån rann en strid bäck, som vidgade sig lite längre bort, där den delade sig omkring stenar och tog starkare fart. Medan Blenda stod på lasset såg hon Elise gå på kanten af bäcken och plocka smultron. Plötsligt föll den lilla ned i vattnet. Strömmen tog henne med sig och förde henne ner mot Blenda. Ett hopp ner från lasset, en räfsa i handen, ner till bäcken, ut i vattnet, och lillan var räddad. När Blenda såg att tösen var oskadad, bara afsvimmad, vände hon henne upp och ner och rullade henne. Då folk kom till stället och flickan log mot Blenda, föll denna afsvimmad till marken — säkert för första gången i hela sitt lif. Snart kom hon sig och skämdes smått för sin svaghet. Sedan tog hon tösen, våt som hon var, och bar henne till faderns hem. Det var första gången hon sett honom. Det var en liten man, fem fot i längd och cirka 45 år gammal, brednäst, såg liknöjd och snuskig ut. Hemmet var likadant, och allt var sådant, att man helst ville gå sin väg. Blenda såg allt detta med en enda blick, men teg och började kläda af tösen, hvarpå hon lade henne i faderns säng. Sedan fick hon fatt i gumman som passade dem, och gaf henne befallning att se till flickan, så skulle hon komma igen på kvällen. Fadern satt och tittade under lugg på det långa fruntimret, som både gumman och flickan talat om. Han tycktes inte fästa sig mycket vid hur det var med barnet, utan satt och lagade på en gammal sele — han var sadelmakare för regementet, men det var just inte så inbringande. På kvällen kom Blenda tillbaka, och hade då med sig åtskilligt godt till lilla "Grophakan." Och glädjen lyste i ögonen på båda, då de åtskildes och Blenda lofvade komma igen påföljande dag.

Hon höll sitt löfte. Och huru de pratat och huru det gått till, fick ingen riktigt reda på. Men redan söndagen därpå lystes det i kyrkan för jungfru Blenda Persson och sadelmakare Anders Ekblad. Att förvåningen var stor, kan ingen undra på; ingen visste af det mera än prästen, som tyckte att Blenda gjorde en välgärning för tösens skull. Visst både pratades och skrattades om och åt partiet, men de två det rörde bryd-de sig intet om det.

Det blef bestämdt, att Blenda skulle tjäna ut sitt år, där hon var, men vara hemma om nätterna(för att ta vård om hem och barn.

Ett år hade gått, och det har blifvit en annan fason på både Ekblad och hans hem, hvilket nu var uppiffadt och tillbyggdt med ett stort kök. Mannen är pin stolt öfver sin Blenda, och hennes vilja är hans lag. Fin och proper är hon. Och tösen är som rik mans barn. Allt är i ordning i hemmet, och Blenda hjälper sin man med arbetet, så förtjänsten är bättre. En ko ha de nu, så Elise får så mycket mjölk hon vill ha. Och kärleken mellan flickan och styfmodern tilltager. Fadern får nöja sig med att se på. Han har det ju bättre än han kunnat drömma om.

Här kunde ju historien sluta, men Blenda har mycket ogjordt ännu. Hon tycker, att lifvet är lätt. Visserligen ser hon en min eller hör ett glåpord då och då angående det dumma partiet, men hon skrattar bara och säger: "Jag var lika lång, då vi gifte oss, och de tretton tum jag är längre än Ekblad behöfvas ibland." Alla grannarna beundrade Blenda för hennes tilltagsenhet och ordning. När hon gick ut i sällskap med sin man och den vackra Elise, fingo de många blickar och vänliga nickar af folk. Många hade dansat efter hennes musik, och många toner från hennes klavér hade folk som inte dansade lyssnat till. Till och med sedan hon gift sig, hade hon låtit öfvertala sig att spela på ett par bröllop, ty det fanns ingen som var så säker som hon.

Ännu en annan öfverraskning skulle Blenda skaffa de pratlystna, ty efter ett par års tid skänkte hon sin lilla gubbe en stor, präktig pojke. Blenda blef lika duktig mor, som hon förut varit styfmor.

Efter femton år rustar Blenda till bröllop för sin "Grophaka", nu en 22-årig skönhet med gropar i kinderna också. Det kostar på att skiljas från det käraste man har i lifvet, och tunga suckar tränga sig ur Blendas bröst. Blenda gick in i sitt lilla rum, som hon kallade "kontoret". Elise kom in, glad och lycklig, kastade sig i moderns knä, som hon brukat i alla de år de varit ihop, och där låg den lilla älfvan med armen om moderns hals, såg henne i ögonen, och tröstade: "Var nu inte ledsen! Jag skall komma hit hvarje år, det har Harry lofvat mig. England är inte längre borta än att man kan resa här emellan på ett par dygn. Se

mor, Harry är så snäll, och jag håller honom så kär, att om något kom hindrande i vägen och jag ej fick bli hans brud, doge jag bestämdt af sorg."

"Ja, måtte lyckans sol lysa dig till lifvets slut, mitt kära barn."

"Se mor, hade inte Harry fått ärfva sin rika farbror i England, hade han nog stannat kvar i Sverige. Men det är ju inte stor förtjänst att vara teckningslärare i en skola, så vi hade nog fått vänta på vår lycka. Nu ville han ju genast ha mig med sig."

„"Jaha, jag får väl finna mig i det, bara min 'Grophaka' blir lycklig."

"En sak ber jag nu mor om. Tyck inte illa om det. Spela en enda vals när vi skola fara, så blir jag så glad — den där du vet, som är min förtjusning."

"Ja, jag kan inte neka dig något i dag. Sedan tror jag, att jag aldrig orkar spela mer."

"Åh, mor har ju bror Gustaf. Då jag är borta, får han nog hela mors kärlek. Han har nog ofta varit afundsjuk på mig."

"Ja, han är nog en bra och snäll pojke, men han är redan för lång att ha i knäet, och hvem vet, hur stor han kommer att bli. Hade nästan tyckt det varit bättre han tagit efter sin far i växten, fast inte i annat. Han är just nu vid femton års ålder lagom lång. Jämt retar folk mig och säger, att han skall bli militär. Nej, han skall bli polis eller brandsoldat, om jag får råda, ty bonde eller sadelmakare duger han inte till. Far din är det inte mycket med, som du vet, sjuklig och gammal — öfver sextio år. Men här sitter jag och pratar dumheter. Måtte det inte bli sista gången du hvilar här!" Tårar föllo från bådas ögon vid en sista omfamning före vigseln.

Elise gick nu att kläda sig, ty om ett par timmar skulle prästen vara där. Ett par flickor som varit hennes kamrater i slöjdskolan, samt några få af byns ungdomar voro inbjudna att bevista akten, just som mor Blenda bestämt. Kort efteråt anlände brudgum och präst. Fästmannen presenterades för de som inte sett honom förut. Snart voro ceremonierna och lyckönskningarna öfver. Brudgummen var en ståtlig man och såg bra ut och var mycket förälskad i sin lilla söta brud, som han knappt kunde taga sina ögon ifrån. Allt tydde på, att det skulle bli ett lyckligt par, fast de voro af olika nationer. Snart var supén öfver, och rummet röjdes för bröllopsvalsen, som bruden tingat på af sin mor. Blenda tog sitt spel och satte sig i det mörkaste hörnet af rummet. Hon ville inte någon skulle se, om en tår smög sig fram ur hennes ögon. Men så som hon *då* spelade, hade knappt någon hört maken till. Det var nästan som ett trolleri. Så många som orkade och fingo plats, voro med i dansen. En half timma höll hon på, fastän alla påstodo, att det bara varat i tio minuter. Nu stod vagnen utanför och skulle föra brudparet till stationen. Ett varmt tack, ett famntag, och "Grophaka" flög ur boet. Gästerna skingrades. Om en timma var Blenda ensam med sin gubbe — sonen hade följt några bekanta på väg. Och rätt i all röran satte sig den ordentliga Blenda och grät öfver förlusten af sin hjärteskatt, som en pin främmande person tagit ifrån henne. "Inte behöfver du gråta", mente han. "Hon får det nog bra. Och du har ju mig och Gustaf kvar."

"Ja", sade Blenda, "nu blir det att ta nya tag, först för att få fötter under pojken, så att han inte blir en odåga. Det har ju varit kostsamt med skolor och kläder till dem båda de sista åren, men går arbetet såsom hittills, reder det sig nog. Det var nog utsedt förut, att tösen skulle i den där slöjdskolan, där hon skulle träffa sitt öde."

"Du har gjort ditt här i hemmet. Hade du inte kommit och tagit oss om hand, hade jag gifvit bort flickstackarn till någon och kanske aldrig fått se henne mer."

Blenda frågade, om inte han tyckte Elise var en söt brud.

"Jo, hon var finare, men annars var hon just lik sin mor, då vi gifte oss."

Det stack till litet i Blendas bröst vid jämförelsen, men det glömdes snart, ty Blenda var en karaktär.

Åter gå tio år. Gustaf är nu en välbeställd brandsoldat i staden H—d, ståtlig och oförvägen. Fruktan känner han inte. Många djärfva räddningar har han varit med om, alla höllo af honom, glad och treflig var han. Så många vackra töser tittade med tjusta blickar på den tjugofyraårige unge mannen, men ingen syntes han ge företräde, utan var lika mot alla. Att Blenda var nöjd med sin son visade hon, då han ibland gjorde en titt hem. Då lyste hennes ögon såsom stjärnor. De voro precis lika långa en gång, men nu började Blenda luta något. Hon var också öfver femtio år. Gubben Ekblad var nu död sedan ett par år. Från England hade Blenda haft flera besök, första året bara Elise själf, sedan voro de flera och ända till fem sista gången, däribland en flicka, som hette Blenda, och hon var fem år och en trogen afbild af tösen, som Blenda fiskade upp ur bäcken. Aldrig hade hon tänkt en så stor lycka skulle tillfalla henne.

Blenda hade nu sålt sitt hus och hyrde sig rum, så hon kunde vara fri och göra såsom hon ville. Inte behöfde hon arbeta för betalning nu mera, ty hon fick mera än hon behöfde af dottern, hvilken tyckte modern slitit nog i sina dar. Nu var hon en hjälpare och tröstare hos fattiga och sjuka. "Det skall bli mitt lifs uppgift att hjälpa sjuka och fattiga", sade hon, "ty jag har fått så mycket godt af den gode Guden, så jag må göra något igen." Och hon höll ord.

En dag kom Gustaf hem med ett litet pyre till flicka, som han presenterade som sin fästmö. Det var ett älskligt barn och vacker var hon som "Grophaka". Blenda tog genast flickan i sina armar, fast hon måste böja sig betydligt. Gustaf skrattade och sade: "Jag tordes inte komma till mor med en flicka, förrän jag fann

en som liknade Elise. Roligt att mor tycker om min lilla Vesta."

"Ja, flickan tycker jag om, men inte namnet. Har du något mer namn?"

"Ja, Ingeborg."

"Då vill jag kalla dig så."

Kort efteråt var Blendas långe son välbeställd äkta man. Då sade Blenda: "Nu skall mitt lifs sista arbete börja. Nu behöfver jag bara få hälsa och krafter, så jag kan uträtta litet för mina behöfvande medmänniskor, sedan kan jag dö lycklig."

Vid sextiofem år afsomnade Blenda lugnt och stilla. Och den dag hon fördes till den sista hvilan, sutto inte många hemma. Alla skulle följa "Samariten Blenda" till grafven.

Om staten och kyrkan.

AF S. M. HILL.

ÅR ungdom torde vilja veta hur det kom sig, att stat och kyrka blefvo skilda, då de till en början voro ett. Under bibelns patriarkaliska tid fanns det blott en myndighet, och den inbegrep både timliga och andliga förhållanden. Bland gamla tiders folk stod höfdingen som ledaren både i religion och politik. Då judarna ville ha en konung efter hedningarnas mönster, uppkommo de två organisationerna, så att säga, med konungen såsom statens ledare och öfversteprästen som kyrkans. Men dessa två kommo som oftast i strid med hvarandra. Utaf Israels konungar voro alla hedningar till sitt sinnelag och af judafolket de flesta. Bland greker och romare finner man ej denna tudelning. Konsulerna hade högsta makten äfven i religionen.

Med kristendomens framträdande som en medveten motsats mot hedendomen, dess rättsbegrepp, statsförfattning och samhällsordning, uppträdde också kyrkan som en utanför staten bestående myndighet. Och den bekämpades som sådan i tre hundra år. När Konstantin fann det till sin fördel att åtaga sig de förföljda kristnas sak och erkänna kyrkans organisation som tillåtlig, så kom kyrkan under statens beskydd, och snart nog under dess kontroll. Ty han ämnade förena de två under en ledning, och antog därför den gamla hedniska titeln Pontifex Maximus såsom religionens främste väktare. Men då han nödgades flytta regeringens säte till Byzantium, så uppstod åter den förra skillnaden. "Kejsaren trädde tillbaka för att lämna herden rum", som en historieskrifvare uttrycker saken. Och allt sedan har mänskligheten sett dessa två kulturmakter stå antingen sida vid sida eller stödjande hvarandra eller öppet bekämpande hvarandra. Ett medlingsförsök gjordes år 1122, då man utstakade vissa gränser för bådas maktutöfning. Men någon verklig enighet eller öfverenskommelse och förståelse har ännu icke kunnat komma till stånd.

Reformationen åstadkom ingen verklig förändring i saken. De tyska protestanterna sågo sig nödsakade att mottaga statens skydd gent emot den romerska kyrkans anfall. Och den så kallade statskyrkoformen, som af Konstantin först upprättades, har i nästan hela den protestantiska kristenheten varit gällande. Statens ämbetsmän ha i teorien haft det slutliga afgörandet i kyrkliga frågor eller hvad som mera direkt rör religionen. Gent emot staten har påfvekyrkan mäktat häfda sin rätt och sin frihet bättre än de båda protestantiska systerkyrkorna.

Men hvarför är denna skillnad nödvändig? Kunde icke staten och kyrkan vara ett och stå under en och samma ledning? Man har klagat öfver prästvälde, och att kyrkan måste vara skild från staten för att förebygga detta. Således är då prästvälde ett sådant ondt, att till exempel militärvälde, bankirvälde, bondevälde eller till och med arbetarevälde vore att föredraga. Har då krigarkasten något bättre att bjuda än prästkasten? Eller köpmanskasten? Eller adels-, jordbrukare- eller arbetarekasten?

Hvarför är denna skillnad nödvändig, då man vet, att den icke fanns i tidigare skeden af den mänskliga utvecklingen? Man ser det redan i striden mellan konungamakten och prästväldet i Juda rike. Man ser det ännu tydligare under de tre århundraden, då dessa båda stodo i oförsonlig strid med hvarandra. De företrädde då två skilda skeden i den mänskliga utvecklingen. Hedendomen var då staten och den stod på våldets grund, kristendomen stod på rättens och förnekade våldets sedliga natur. Nutidsstaten står ännu kvar på samma ståndpunkt, maktens eller våldets, och kyrkan företräder den högre utvecklingen, där makt icke med nödvändighet måste vara rätt, utan lika ofta är orätt. De båda organisationerna utvisa utvecklingens gång, och då allmänheten hunnit börja inse, att våld ej är rätt, då bli dessa båda organisationer öfverflödiga. Ty då har det inträffat, som sångaren siar:

Statt upp, var ljus, o mänsklighet,
ditt namn skall vara kristenhet.

På vägen till Emmaus.

Af Bo i Viken.

En gång — så säger oss en helig sägen,
som vördas än kanske uti ditt hem —
där syntes tvenne vandrare på vägen,
som går åt väster från Jerusalem.

De gingo dystra, som vi mänskor vandra,
när hvarje hopp från våra hjärtan vändt,
och då och då de talte med hvarandra
om det som i de dagarna var händt.

De stannade ibland, där vägen krökte
och staden mellan träden synlig var,
och omedvetet deras blickar sökte
till Golgata, där korset än stod kvar.

Det hjärtat, som så mångas sorger delat,
var sänkt, förblödt och kallt, i jorden ner.
Han följde dem och snart de sutto samman
Den handen, som så ofta plågan helat,
den skulle aldrig trycka deras mer.

I deras hjärtan sorg och vemod rådde;
blott saknad väntade i deras hem.
Då obemärkt en vandrare dem nådde.
Han hälsade och talte så till dem:

"Hvi luten I så suckande mot stafven?
Hör fågeln, hur han sjunger, glad och fri;
se, blommor rodna öfver domargrafven
och solen ler — hvi glädens icke I?"

"Är du en främling", sade då den ena,
"i staden här, som icke hört och sett,
hur judarna af usel hämnd allena
korsfäste Jesus ifrån Nazaret?

Han lärde mildhet öfver judalanden;
och hvar han ångrande och sjuka fann,
han rörde vid dem smekande med handen
och synden vek och lidandet försvann.

Af honom skulle Israel befrias,
så trodde vi, då han oss riket bjöd.
Han var vår store, väntade Messias —
och nu är tredje dagen sen hans död."

Den främling talte, när de slutat hade:
"O, I senhjärtade, som intet tron!
Är det ej skedt så som profeten sade;
hvi tviflen I på Människones Son?"

Är det ej sagdt: "Från lidandet och griften
skall Kristus gå till härlighet och pris?"
Och nu han tydde dem den helga skriften
allt till den dag, som var, från Genesis.

Han talade och sorgerna försvunno
och världen syntes dem ånyo ljus.
Och tiden vingar fick, och glade hunno
de till sin hydda uti Emmaus.

Hans vandring tycktes honom längre leda;
då sade de: "Det lutar ren till kväll.
Kom, låtom oss dig afto- varden reda,
och hvila öfver natten i vårt tjäll."

Han följde dem och snart de sutto samman
vid aftonvardens enkla bröd och vin,
och genom dörrens öppning lyste flamman
af aftonrodnaden i rummet in.

Då bröt han brödet, tackade och läste
på öfligt vis välsignelse och bön;
men undrande de sina blickar fäste
på honom, ty han syntes dem så skön.

Som aftonstjärnan sig i väster tände,
så fridfull var hans blick, så ren och klar.
Där låg ett lugn kring pannan, som de kände,
det minde dem om flydda, sälla dar.

Han såg sig igenkänd af dem och räckte
dem händerna till afsked och försvann.
Mot tomhet blott de sina armar sträckte,
men ropte gladt: "Han lefver, det var Han!"

INNEHÅLL.

UNGDOMSVÄNNEN

Published monthly by the Augustana Book Concern, Cor. 38th St. and 7th Ave., Rock Island, Ill. — Price $1.00 per year.

Vol. XXII. April 1917. No. 4.

Penningar böra helst sändas i Post eller Express Money Order, Bankväxel eller, då sådana ej kunna erhållas, i registreradt bref. Kvitteringen sker å adresslappen, hvarå genom siffror angifves den tid (månad och år), till hvilken tidskriften är betald. Adressera: Augustana Book Concern.

Bidrag samt allt som har afseende på tidskriftens innehåll adresseras speciellt till: EDITOR UNGDOMSVÄNNEN. Litterära bidrag honoreras.

UNGDOMSVÄNNEN

Illustrerad Tidskrift för Hemmet

Årgång XXII Maj 1917 Nummer 5

Utgifven af AUGUSTANA BOOK CONCERN, Rock Island, Ill.

Olavus Petri

"Vi svenske, vi tillhöra Gudi vi äfven,
och målet vi tala uppå
har Gud åt oss gifvit" för tvekande
själar han manligen mälte så
och smidde till brynja åt Ordet, det fasta,
som ensamt är ankargrund,
det urgamla språket i svenskarnas byg-
der en tidens benådningsstund

Oscar Mannström

UNGDOMSVÄNNEN

ILLUSTRERAD TIDSKRIFT FÖR HEMMET

REDIGERAD AF ERNST W. OLSON.

UTGIFVEN AF AUGUSTANA BOOK CONCERN, ROCK ISLAND, ILLINOIS.

PRENUMERATIONSPRIS: HELT ÅR $1.00, UTOMLANDS $1.50. LÖSNUMMER 10C.

REMISSOR OCH ALLA MEDDELANDEN I AFFÄRSVÄG ADRESSERAS: AUGUSTANA BOOK CONCERN.

BIDRAG OCH MEDDELANDEN TILL REDAKTIONEN ADRESSERAS: EDITOR UNGDOMSVÄNNEN.

Entered as second class matter at the post office of Rock Island, Ill.

ÅRG. XXII | MAJ 1917 | N:o 5

OLAVUS PETRI.

Svensken som var med i Wittenberg Allhelgonadagsafton 1517.

AF OSCAR MANNSTRÖM.

Bland borgare, bönder, gesäller och junkrar, en klunga af allsköns folk,
som ifriga trängdes vid slottskyrkoporten, han stod som latinets tolk,
en smärt studiosus med lingula lockar och ögon som Hjälmarns blå
och stämma som klang liksom bergslagsstålet i smedjan, när släggorna gå.

Han stått bland de andra med strålande blickar och druckit i djupa drag
de manliga orden af doktor Martinus och gladts åt de dråpliga slag
han måttat mot vrånghet och penningesjuka, som höljt sig i kärleks dok —
de manliga orden, som lyfte från själen en tryckande träldoms ok.

Och en efter annan för olärda hopen studenterna orden tydt:
när en hade slutat, en annan begynte från början igen på nytt.
När turen så kommit till mäster Olavus, så höjde han rösten käckt,
och intet betydde, att tyskan han talte var främlingens, ovan och bräckt...

*

När borgarefäder och muntra gesäller och djäknar och allsköns folk
de trängdes i porten till Sankt Nikolai att lyssna till Luthers tolk,
då talte han icke ett mål, som var brutet — likt klingande, härdadt stål
ljöd budet om frihet och frälsningens visshet på trohjärtadt närkesmål.

"Vi svenske, vi tillhöra Gudi vi äfven, och målet vi tala uppå,
har Gud åt oss gifvit" — för tvekande själar han manligen mälte så
och smidde till brynja åt Ordet, det fasta, som ensamt är ankargrund,
det urgamla språket i svenskarnas bygder en tidens benådningsstund.

Ungdomen och jubelåret.

Ungdomen är ju vanligen munter och glad. Den ser allting i ljus. Motigheter kunna skymma dess blick tillfälligt, men det är allt. Nästa vindfläkt blåser lätt bort alltihop och hoppfullheten intager sin plats i hjärtats högsäte. En ledande ställning i vår kyrkas jublande kommer därför vår ungdom att taga under detta lutherdomens jubelår.

Vid våra festligheter låtom ungdomen tjäna och de äldre betjänas. Alla böra vi vara med af själ och hjärta, men låtom ungdomen träda i teten, då det blir fråga om arbetet, om ledande verksamhet och om verklig feststämning, den finner detta så naturligt och gagnas äfven däraf.

Ju mindre tal det är om ungdom och ålderdom i våra församlingar, desto bättre. Ungdomen är inte alltid elak och ålderdomen är inte alltid snäll. Sådana, som barnen blifva, voro fäderna. Skillnaden på ålderdom och ungdom är synnerligt liten, då det blir fråga om arbetet i församlingen. Ungdomen är dock handlingskraftigare och hoppfullare.

Med vår kyrkliga ungdom i fronten låtom oss se till att alla medel till mission och skolor insamlas under årets första halfdel. Att låta det släpa bäst det kan tills mot årets slut och då börja att väsnas och ropa passar hvarken jubelåret eller något annat år. Låtom oss se till att våra kyrkliga beslut utföras i god tid och sinnena skola så lättas och vi på det viset stämmas till jubelglädje!

Att hålla fester och skrika och väsnas och intet taga sig för blir inte att fira jubelår på ett kristligt vis. Några stora och många små fester kunna vi ju styra och ordna med efter behag, men det som säkerligen mest behagar Gud är, att vi som församlingar och samfund bevisa vårt prat med öfvertygande handlingar. Våra missionärer böra äfven kunna jubla och en förutsättning för jubel är, att de få sitt tillbörliga underhåll och äfven de således få känna att de också tillhöra samfundskroppen. Våra olika kyrkliga inrättningar böra äfven vara medvetna om att de tillhöra de jublandes antal, och om detta skall för dem bli möjligt, så behöfves att vi gifva dem hvad som för deras existens är af nöden.

Ett annat sätt att jubla som behagar Gud är, att de unga som vanligen sköta om chauffeursysslan vänja våra automobiler att gå till kyrkan och föra husets folk till Herrens sköna gudstjänst. Herren vare tack för att så många automobiler redan lärt sig kyrkovägen, och jag fröjdar mig hvarenda söndag, då jag ser gatorna rundt omkring Betaniakyrkan tätt bekransade med dyrbara automobiler, men jag känner dock till att många af detta slags åkdon finnas, hvilka inte komma ihåg, att söndagen bör tillbringas i Herrens hus. Skulle det äfven bli en litet dyig åktur, så vänj automobilen ändå, att den måste ut för att föra husets folk till helgedomen. Sällt är det folk som förstår att jubla.

I många nybyggarehem var det en sed att dagligen läsa Guds ord och frambära sina behof till Gud i bön. Nu har denna sed upphört i många hem i fäderneslandet och kanske äfven bland oss. Där det goda bruket pågår, följa stora välsignelser med. Ett sätt att jubla som behagar Gud är att återupplifva denna gamla sed och att våra ungdomar börja. Kunna de inte reda sig ledigt med svenskan, så för all del gör bruk af engelskan. Gud förstår alla tungomål, och jag tror knappast att han älskar det ena mer än det andra. Ett förkrossadt hjärtas rop till honom om hjälp i rätt tid behagar Gud. Glöm inte att fira detta jubelår genom att dagligen göra bruk af Guds ord och bönens förmån!

Ett annat medel för jubelstämning är, att vår ungdom tänker något på sig själf. Vårt folks historia bör finna många uppmärksamma begrundare bland det unga släktet, inte att de äldre skola tvinga de yngre därtill, utan själfviskheten bör bli så stark bland ungdomen att den vill ha reda på hvarifrån den har kommit, emedan härpå beror så mycket. Vår kyrkas historia bör vara känd af alla hennes medlemmar, och ju grundligare man är förtrogen med den, desto trognare medlem blir man, ty man inser och förstår hvilken Guds nådegåfva den är på så sätt. Ingen jordisk förmån är större eller kan jämföras med den, att vara född och fostrad inom reformationens kyrka.

Så lede oss vår ungdom i jubelglädje år 1917!

Huru och hvad läser du?

"Many a girl of sixteen has read more books than I have."

W. E. Gladstone.

Mina läsare förvånas öfver ofvan anförda uttryck. Inte alls underligt, ty Englands store och lärde son var hufvudet högre än allt folket i sitt land på många eller snart sagdt alla områden. Att den gamle lärde mannen inte hade läst så många böcker som en sexton års flicka, låter ju nästan otroligt, men han sade dock så.

Hvad blir det då af det där pladdrandet om att hafva läst den senaste novellen eller den sist utkomna boken? Inte mycket, tycker du. Ja, nog känns det så. Kan man vara en lärd, begåfvad och ansedd person och inte

ändå hafva läst alla böcker som kommit ur tryckpressen? Säkerligen kan man det.

William E. Gladstone menade nog inte att säga, att han inte hade läst någonting, utan att han hade läst med urskillning och läst några få goda böcker mycket. Det bör hellre vara en skam än en heder att hafva slösat tid på att läsa allt, som man fått fatt uti.

Hur viktigt att vår ungdom lär sig att umgås med det som är godt och att den vet att sky dålig läsning och vinnlägger sig om att läsa det som tjänar till verklig förädling och uppbyggelse!

Allt eller intet.

När det blir fråga om att gifva vårt hjärta åt Gud, så vill han ha allt eller intet. När det blir fråga om att tvenne unga gifva sina hjärtan åt hvarandra, så måste det blifva allt eller intet. Jesus säger till församlingen i Laodicea: O, att du vore kall eller varm, men nu emedan du är ljum, så skall jag utspy dig ur min mun.

Allt halfverande är skadligt och föraktligt, synnerligen så då det blir fråga om att halfvera emellan sanning och lögn, emellan Kristus och Belial. Den som inte är viss i sitt sinne angående ett eller annat företag kommer nog inte att utföra någonting märkvärdigt. Den som inte tager sitt församlingsmedlemskap på allvar, uträttar nog inte mycket till Guds rikes fromma. Den som inte är lutheran af hela sitt hjärta står i fara att rätt som det är inte bry sig om vare sig sin egen eller någon annan kyrka eller församling. Den som skall hafva många lika kära finner snart, att han mistat alla.

Därför först och främst hjärtat helt åt Herren, näst tillgifvenhet för vår kyrka och dess bekännelse och sedan intressera vi oss för vår församling helt och uteslutande. Den behöfver alla våra krafter, alla våra medel och kan göra största nyttan med så väl det ena som det andra. Helt för Gud, helt för vår lutherska kyrka, helt för vår egen församling, lefve vi.

Att hylla evolutionsläran

menas att anse att människan utvecklats från stenriket, genom växtriket och djurriket till sin nuvarande ställning. Denna utveckling har skett i enlighet med bestämda lagar och fortgår ännu i enlighet med dessa.

Det måste dock ha stannat i utvecklingen redan vid historiens början; ty människorna hafva alltid sett ut sådana som de äro nu i allmänhet. Kropps- och själskrafterna synas hafva varit starkare förr än nu. Mahabaratas, Ramayanas, Iliader och Kalevalas framkomma inte i vår tid. Demosthenes är ännu mästaren i talekonst. Greklands skulptur är ännu oöfverträffad och Roms gamla lagar gä.igen i hvad som är tillämpansvärdt i våra lagböcker. Vi kunna inte ännu begripa, huru man kunde uppföra pyramidernas stenhögar i Saharas ökensand, lyfta de stora stenarna vid Baalbek eller härda koppar till det skarpaste eggvapen i Södra Amerika för flera tusen år sedan.

Den Helige Ande kan dock göra oss till Guds barn nu som han kunde med människor förr, om han får.

Den svenska afundsjukan

skylla vi mycket på och tala vi mycket om. Den har äfven fått bära det betecknande namnet "Den kungliga svenska afundsjukan", därför att man har ansett den synnerligen utmärkande för både hög och låg i hemlandet. I detta land synes eländet vilja hänga med, och framträder sjukdomen vanligen däri, att vi söka på alla vis att hålla hvarandra som landsmän ifrån att göra några synnerliga framsteg.

Närmare undersökning angående smittan i fråga torde dock gifva vid handen, att på samma gång som vårt folk äro hemfallna häråt, så äro vi ej de enda som äro mottagliga för baciller af detta slag. Det är ungefär lika illa i grannens som i vår egen stuga, och här är fråga om ett ondt som hela mänskligheten lider utaf och som kanhända svensken känner och motverkar mer än folk af annan stam.

Litet hvar hoppas vi dock att förhållandena i detta land skola bidraga därtill, att detta fula lyte motarbetas och äfven i hög grad bortfaller. Gör du din del?

Att vara högfärdig

och att vara dum är samma sak. Den som är dum är vanligen högfärdig, och den som är högfärdig är alltid dum. Ingen förståndig människa högfärdas. Högmod går före fall.

En förståndig människa högfärdas inte öfver sin kropp, ty hon vet att den är en Guds gåfva, som hon får lof att göra räkenskap för. Hon högfärdas inte öfver några kläder, ty hon vet att de göra henne hvarken bättre eller sämre. Hon högfärdas inte öfver sin rikedom, ty hon vet att den är någonting, som hon lätt kan mista.

En förståndig människa är ödmjuk. Den tackar Gud för allt godt han ger och den är äfven medveten om sin plikt mot grannar och vänner. Man behöfver så snart sina medmänniskors hjälp. Den kommer ihåg, att Gud har sagt, att det som är högt inför människorna, det stygges Gud vid.

En förståndig människa är tjänstaktig och hjälpsam. Hon lär mer och mer att fatta huru beroende hon är och huru litet hon förmår.

En förståndig människa räknar andra yppare än sig själf.

Den är störst som tjänar.

Att fordra allt af både Gud och människor är en mycket ringa konst. Den största konst som någon kan lära sig är att tjäna. Ju villigare man tjänar, desto större betydelse får tjänsten inför så väl medmänniskor som inför Gud.

Gud är kärleken. Kärleken lefver genom att tjäna. Han tjänar utan tanke på återtjänst. Han liknar lju-

set, som förtäres genom att det fyller sin uppgift, som är att lysa.

Det är inte alltid tillfälle att bli betjänad, men det är alltid tillfälle att få tjäna, och den som tjänar andra kan också vänta att bli betjänad, då behof däraf uppstå.

Det kristliga tjänandet är en förunderlig ting. Det bringar sjufaldig frukt i hvarje fall. Den som tjänar har större glädje af sin tjänst än ofta den har som är tjänstens föremål.

Villig tjänst emot medmänniskor ådagalägger kristligt sinne.

Litet nykterhetsstatistik.

Inom staten Kansas sände 65 counties ingen enda person till statsfängelset år 1916, inom 87 counties fanns ingen vansinnig, 54 counties hade ingen "mindre vetande", i 96 counties fanns ingen "inebriate", 23 counties ha ingen på sin "poorfarm", 88 "countyjails" äro tomma.

39,000 barn besöka statens skolor som hafva ett sammanlagdt värde af $28,000,000. Staten är skuldfri och hade vid årets slut $20,000 i kassan. Det finnes inom staten ett fattighjon för hvarje 3,000 personer. På tio år hafva bankernas kassor inom staten ökts med $145,000,-000.

Per capita äga statens invånare $1,629 hvar och dödsprocenten är den lägsta i något land på jorden eller sju personer för hvart tusen under ett år.

Sextiotvå millioner af vårt lands invånare bo nu i "torrlagda" trakter, tjugufem stater äro "torra" och af landets ytinnehåll är 85 procent under rusdrycksförbud. Den 7 november röstade vårt folk ut 114 bryggerier och 6,528 krogar. Washington, landets hufvudstad, är torrlagd, fastän presidenten Wilson vid guvernörsbanketten härförliden bjöd på sju vinglas vid hvarje tallrick. Af de 80 närvarande personerna drucko bara sjutton ur sina glas, säger guvernör Capper.

I New York, hvarest krogarna hafva odeladt välde, försvunno i fjol 2,260 unga flickor för bruk i den hvita slafhandelns intresse och denna handel står i nära förbindelse med krogen.

Hälften af landets alla krogar äro belägna i 14 städer. Vi dricka ännu ur inom landet 20 gallon starkvaror för hvarje man, kvinna och barn, per år. I Kansas förbrukas mindre starkvaror än inom någon annan stat enligt folkmängden.

Detroit, Michigan, är den största stad som ännu inröstat nykterhetslagar. Man beräknar att inom Kansas inbesparas årligen minst $13,000,000, därför att vi hafva rusdrycksförbud. Minst en half million ungdomar som växt upp i Kansas hafva aldrig sett en krog.

Till dessa anföranden behöfver man inte foga några förklaringar. De tala för sig själfva och tala öfvertygelsens tungomål.

Tankekorn.

Om evolutionen har frambringat den civilization, som vi stoltsera öfver, hvarför hafva inte Asiens och Afrikas invånare evolverats i samma grad som vi, då det ändå är från dem, som krafterna, som framfört oss i så oerhörd grad, hafva kommit?

* * *

Man söker vanligen det man söker, därför att man vill finna det. Sök sanningen!

* * *

Skall man studera människosjälen i en grodhjärna (hvilket ju är den metod, erkända läroböcker använda), så är det väl inte underligt att man kommer till underliga slutsatser. Jag missunnar ingen förmånen att räkna aporna som sina stamfäder; men själf sätter jag heder i att hafva kommit från den allsvåldige själf.

* * *

Ingen är blindare än den som inte vill se.

* * *

Om gudstanken, hvilken ju enligt vissa visa vetenskapligheter är den enda verklige guden, har födts i Persiens sandöknar och nu på dessa yttersta dagar nått fullkomlig klarhet i det 20 århundradets människohjärnor i Europa och Förenta staterna, hvarför förspörjes inte samma höga utveckling i de människohjärnor, som utvecklas i dessa dagar bland österlandets barn?

* * *

Om utvecklingslagen är oemotståndligt gällande och regerande i allt och alla, så bete vi ju oss dåraktigt som uppoffra för läroverk och spridandet af kunskap. Det går ju dit det skall gå i alla fall och våra bemödanden kunna ju inte hvarken påskynda eller motstå den gudomliga utvecklingen. Bort därför med alla läroverk och med all sträfvan för människosläktets förbättring!

* * *

Det är nu länge sedan Jonathan Swift lefde och skref. Hans Gullivers resor äro nästan förgätna. När man läser dem, undrar man likväl om inte de bevisa att deras författare var profet och såg framåt i tiden och beskref två hundra år förut en viss gren af våra dagars visdom. Se efter får du se!

Lutherdom och frihet.

Med lutherska kyrkans upprättande i vårt land kom vår frihet likväl först till sin rätta blomstring och utveckling, emedan vi då fingo del af den högsta och bästa friheten, den frihet, förutan hvilken all annan frihet är endast ett bedrägeri, d. ä. vi fingo del af nådens frihet. Det utmärkande för den lutherska reformationen är läran om rättfärdiggörelsen af tron allena och icke genom lagens gärningar. Uti tron ligger friheten innesluten, och det icke blott den andliga friheten, samvetets och viljans frihet, utan ock friheten i andra hänseenden. Så har ock sedan reformationens införande folkfrihet, forskningsfrihet, religionsfrihet, tryckfrihet, näringsfrihet allt mer och mer hos oss utvecklat sig. Detta sammanhang mellan lutherdom och friheten har vår store reformator också själf framhållit uti sin bekanta skrift: "Om en kristen människas frihet."

S. L. B. i Sverige i Luther-Kalender, utgifven af Augustana Tract Society 1883.

VÅRT ARBETSFÄLT

JOHN G. DAHLBERG, afdelningsredaktör

Skolverksamheten inom Minnesota-konferensen.

Minnesota-konferensen har bedrifvit högre skolverksamhet öfver ett halft sekel eller närmare 55 år. Under en längre tid fanns endast en skola inom konferensen, men under tidens lopp uppstodo fyra, två af hvilka dock icke tillhörde konferensen utan voro privata organisationer, ehuru de voro inom konferensens område. Sedan konferensen blifvit delad, återstodo endast tvenne, nämligen Gustavus Adolphus College, St. Peter, Minnesota, och Minnesota College, Minneapolis, Minn.

GUSTAVUS ADOLPHUS COLLEGE.

Detta läroverk är det äldsta svenska i Minnesota och började sin verksamhet, då konferensen var endast fyra år gammal. Anledningen till att man då skred till verket med detta läroverks uppförande är i korthet följande: I midten af det 19de århundradet inströmmade bland andra ett stort antal af svenskar från Sverige och från de östra staterna. Dessa slogo sig ned här och där i vildmarkerna och nybyggen uppstodo. Till dessa nybyggen härute i Nordvästern kommo åtskilliga af synodens präster för att gifva dess folk andligt bröd och uppbygga församlingar.* Det blef dock snart klart för dessa få under pionjärtiden kämpande pastorer, att de voro alltför få för att kunna gifva detta folk den vård det behöfde i andligt hänseende. Den bekymmersamma frågan för dem var denna: Hvarifrån skola vi få präster och skollärare för dessa stora skaror i förskingringen? Det gamla fosterlandet kunde ej gifva dem de lärare, de behöfde, därför måste de själfva på något sätt taga denna viktiga angelägenhet om hand.

Följden häraf blef den, att konferensen beslöt att upprätta ett eget läroverk. På mötet i East Union den 8 okt. 1862 beslöts att bedja pastor E. Norelius åtaga sig undervisningen af sådana ynglingar, som ville komma och mottaga undervisning af honom. Afsikten därmed var den, "att de genom sådan undervisning måtte varda skickliga att hålla skola på svenska och engelska språken".

* Dessa första församlingar stiftades innan synoden fanns till.—*Red. anm.*

Pastor Norelius skred genast till verket. För en kostnad af $20, hvilka han samlat för det ändamålet, lät han reparera den gamla kyrkan i Red Wing, hvilken var endast 30 fot lång, 26 fot bred och 16 fot hög. På hösten 1862 tog skolarbetet sin början, men under hela höstterminen hade läroverket endast en lärare, past. E. Norelius, och en lärjunge, hr J. Magny, sedermera pastorn dr J. Magny. Från skilda håll kommo sedermera för vårterminen 11 studerande, och med dem, som voro inskrifna i skolan från staden Red Wing, uppgick elevantalet till 33. Tre af dessa 33 blefvo präster: J. Magny, J. S. Nelson och J. G. Lagerström.

Det var en stormuppfylld tid, i hvilken våra svenskar kämpade för att föra fram Kristi kyrkas angelägenheter på dess skilda områden, men det har visat sig vara ett arbete, som bar frukt. Inbördeskrigets åskor dundrade från dal till dal, och till råga på eländet bröto indianerna fram och gjorde uppror. Likväl beslöt den fyraåriga konferensen att påbörja skolverksamhet.

Man upptog nu frågan om att flytta skolan, och resultatet häraf blef att den förlades till East Union, Carver county, Minn., hvarest skolarbetet påbörjades hösten 1863. Skolan erhöll fem acres land till skänks af kompani H, 9 regementet af Minnesotas voluntärer i Carver

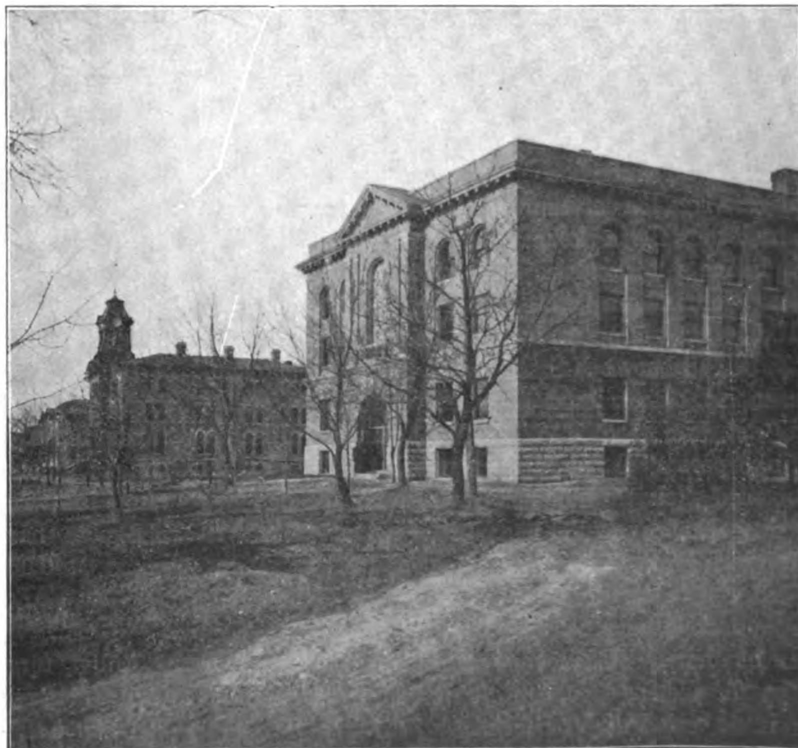

GUSTAVUS ADOLPHUS COLLEGE.

county. Den gamla kyrkan i East Union inköptes, flyttades till det angifna landstycket och inreddes till skolbyggnad. Den nedre våningen tjänade såsom lektionssalar och den öfre såsom bostadsrum för studerande. Pastor Andrew Jackson, som nödgats fly undan indianerna, kallades att upptaga ledningen af skolverksamheten och tjänade såsom skolans föreståndare under åren 1863—72 och 1874—76. Mellan åren 1872—74 tjänade studerande J. J. Frodeen såsom skolans principal. Skolan erhöll namnet "Minnesota Elementarskola" och skulle underhållas genom frivilliga bidrag från församlingarna, men vi ha anledning tro att mycket litet inkom under de första åren.

För att hugfästa minnet af Nordens apostel erhöll skolan år 1865 namnet "St. Ansgar's Academy", hvilket namn hon bibehöll under den tid hon var belägen i East Union. Under första året inskrefvos 58 studerande. De studerade de allmänna ämnena, såsom kristendom, geografi, historia, engelska, svenska, latin, grekiska, tyska, matematik och naturvetenskaperna. En soldat, Anders Engholm, som dog på ett lasarett i Iowa, testamenterade sina böcker till skolan, och dessa böcker utgjorde början till skolans numera rikhaltiga bibliotek. Vi vilja påminna om att den byggnad, som då tjänade till läroverksbyggnad, brukas nu såsom ungdomslokal för församlingen i East Union. Den har dock sedan den tiden betydligt omändrats. Vidare böra vi erinra oss, att norskarna vid denna tid voro med svenskarna i den kyrkliga verksamheten. Dock voro ej synnerligt många norska studerande med i skolarbetet under de 13 år skolan var förlagd i East Union. Under denna tid voro 700 studerande inskrifna i skolan — ett icke ringa antal, och deras insatser i det kyrkliga arbetet ha haft stor betydelse.

Emellertid uppkommo åter igen flyttningstankar inom konferensen och frågan var denna: Hvar skall skolan förläggas? Man insåg mycket väl, att om läroverkets framtid skulle betryggas, så måste man hafva ett lämpligare läge för detsamma. Det var under denna tid man beslöt att flytta skolan till Minneapolis. Man ville ställa henne i förbindelse med statsuniversitetet därstädes. Konferensen beslöt att om den erhölle en gåfva af $10,000 samt lämpligt läge, skulle skolan flyttas dit. Hrr J. S. Pillsbury och S. A. och R. Chute erbjödo konferensen ett kvarter land invid universitet för $2,000, ehuru det vore värdt $4,000. En kommitté tillsattes att "inkorporera" skolan, antaga anbudet och skrida till verket med skolverksamhetens fortsättande på den nya platsen. Skolan skulle hädanefter kallas "Gustavus Adolphus Literary and Theological Institute".

Hinder lade sig dock i vägen för den ombeslutade planens verkställande; och så lät man detta tillfälle gå sig ur händerna. Sedan har man fått kämpa angående platsen för skolans läge, och ett nytt läroverk har uppförts invid universitetet i fråga.

Emedan vissa af vårt folk i St. Peter inkommo med ett anbud om land och penningar, det bästa, som erbjöds, antogs detta anbud och beslut fattades att förlägga skolan i St. Peter. För de $10,000, som erhöllos genom sagda anbud, fick man hjälp till uppförandet af en nödig skolbyggnad. År 1885 uppfördes "den gamla byggnaden" till en kostnad af $26,000. Pastor J. P. Nyquist utsågs till läroverkets föreståndare, och tjänade han såsom sådan åren 1876—1881, då han efterträddes af dr M. Wahlström såsom skolans president. Under hans 23-åriga tjänstetid uppfördes rektorsbostället, handelsskolans lokal, norra och södra byggnaderna för flickor samt gymnastiksalen. Under denna tid utvecklades skolan betydligt både i inre och yttre hänseende. College-afdelningens första seniorklass organiserades 1889 och följande år aflade klassens 8 medlemmar maturitetsexamen. Denna afdelning har numera fyra kurser: klassisk, moderna språk, historisk och vetenskaplig.

Förberedande afdelningen har tre kurser: klassisk, historisk och naturvetenskaplig.

Normalafdelningens kurser motsvara i allmänhet "Freshman"-klassen och klasserna i förberedande afdelningen.

Handelsskolan organiserades 1887 och har fyra kurser. Musikskolan organiserades samma år och har likaledes fyra kurser. Skolan har ett rikhaltigt bibliotek, som tillväxer ganska raskt.

Då dr M. Wahlström afgick från sin befattning som president 1904, tillträdde den nyvalde presidenten, dr P. A. Mattson, som innehade denna befattning till 1911. Under denna tid uppfördes auditoriebyggnaden till ett pris af $30,000 samt flickornas dormitorium till ungefär samma pris. En så kallad "central heating plant" uppfördes och början till endowmentfonden gjordes. År 1914 tillträdde den nuvarande presidenten, O. J. Johnson, sin tjänst och har sedan dess insamling af fonder gjorts, så att läroverket numera är ganska väl betryggadt i detta hänseende.

Under årens lopp ha 273 aflagt mogenhetsexamen i collegeafdelningen. Af dessa hafva 86 efter fullbordade teologiska studier inträdt i pastorsämbetet, 21 äro teologie studerande, 22 medicine doktorer, 117 lärare vid högskolor, 13 lagmän, 5 handelsombud, 2 elektriska ingenjörer, 2 sjuksköterskor, 8 i statstjänst, 29 affärsmän, 6 tidningsmän, 25 husmödrar och 14 studera vid skilda läroverk.

Ur affärsskolan hafva 649 och ur musikskolan omkring ett hundra utexaminerats. Omkring 6,000 studerande hafva varit inskrifna vid läroverket under de gångna åren. Under senast flydda år voro 364 studerande inskrifna.

Skolan har för närvarande ett egendomsvärde af minst $140,000 utom fonder.

MINNESOTA COLLEGE.

Enligt försynens underliga ledning skulle ett läroverk ändå komma till stånd i Minneapolis, ehuru det ej blef något af, då ett utmärkt tillfälle därtill gafs under den förutnämnda East Union-tiden af konferensens skolverksamhet.

Vid Minnesota-konferensens möte i St. Peter, Minn.,

den 17—23 maj 1904 beslöt konferensen enhälligt att uppföra en lärdomsanstalt i "tvillingstäderna". Ett utskott utnämndes att taga förberedande mått och steg till en sådan verksamhets bedrifvande, och vidare beslöts att denna kommitté eller detta utskott skulle tjäna såsom styrelse. Den tillsatta kommittéen bestod af pastorerna E. O. Stone, dr C. J. Petri, dr L. A. Johnston, F. M. Eckman och A. P. Montén samt herrar J. S. Carlson, J. M. Carlson, Victor L. Lawson och Erland Lind. Denna kommitté sammanträdde den 28 maj samma år och beslöt att gå till verket med skolarbetets i "tvillingstäderna" Minneapolis och St. Paul igångsättande.

Pastor E. O. Stone valdes till kommittéens ordförande, dr C. J. Petri till vice ordförande, hr Victor L. Lawson till sekreterare och dr J. S. Carlson till kassör. Beslut fattades att förlägga läroverket i Minneapolis, och den 4 oktober samma år påbörjades skolarbetet i en hyrd lokal, belägen vid Franklin och 17:e gatorna. Pastor Stone valdes till verkställande president under det första året. Inrättningen hade från början en förberedande afdelning, handelskurs och musikskola. Första dagen inskrefvos 23 studerande. Hela elevantalet första året var 166. Intet läroverk inom Augustanasynoden har kunnat uppvisa ett så stort antal studerande under det första året, och redan detta visar, att det är ett fält för en skola i "tvillingstäderna".

Följande tjänade såsom fakultet under det första året: pastor E. O. Stone, föreståndare, prof. P. V. Malm, Lonella Tornell, prof. J. V. Bergquist, dr J. S. Carlson, prof. Philip Carlson, prof. M. Martinson, prof. V. E. Holmstedt, fröken Medora Anderson, fröken Tekla Wahlquist, fröken Malinda Skoglund och prof. Walter Stevens.

År 1905 köptes en ändamålsenlig skolbyggnad på hörnet af Harvard- och Delaware-gatorna i sydvästra Minneapolis för en summa af $17,000.

Under skolans andra läsår tjänade prof. P. M. Magnusson såsom skolans verkställande president. Under detta år inskrefvos 196 elever. Pastor G. Wahlund tjänade då såsom skolans solicitör. Under tredje året var dr Joshua Larson skolans verkställande föreståndare, och det året voro 220 lärjungar inskrifna. År 1907 kallades dr F. Nelson såsom skolans president. Han antog kallelsen och har sedan dess troget stått på sin post. Under hans första år inskrefvos 362 elever, och detta ådagalade återigen att Minnesota College har ett betydelsefullt fält att vårda i den stora staden. I inre hänseende har skolan så utvecklat sig, att hon numera har en förberedande afdelning, en akademisk, en normal-, en musikafdelning, en affärsafdelning och en konstafdelning. Skolan äger tre byggnader och en "central heating plant". Den senast uppförda byggnaden är särdeles ändamålsenlig och på allt sätt inbjudande. Den kostar omkring $65,000. Hela skolans egendom uppgår till ett värde af $107,000. I sanning ett godt resultat, då man besinnar att dessa, som skredo till verket med hennes påbörjande för omkring 13 år sedan, ej hade annat än tomma händer. Förtröstan på Herren och ihärdigt arbete har åstadkommit detta. Enligt senaste rapport äro för närvarande 626 elever inskrifna. Detta visar att det gifves möjligheter i dessa två stora städer och att det gäller för oss att taga vara på de ynglingar och jungfrur, som tilläfventyrs vilja ägna sig åt Guds rikes tjänst eller bereda sig för annan verksamhet. Ett är visst, och det är, att vi såsom kyrka måste hafva kyrkliga skolor. Utan dem är det ej tänkbart, att vi skola kunna lyckas i vårt arbete såsom en kyrka. Då man tager i betraktande hvad denna lärdomsanstalt kostat vår kyrka, så måste man säga, att det är ganska litet i jämförelse med det, som vunnits för vår kyrkas olika verksamhetsgrenar.

Våra skolor böra vara härdar för kristlig tro och bildning, och endast då de äro det, endast då kunna de lända vår kyrka till verklig välsignelse. Det är dock ganska visst, att vår kyrka ej såsom ett helt ännu rätteligen fattat samfundsskolornas betydelse. Därför är det ock det går så trögt, när det gäller att insamla medel för detta ändamål. Vi måste ock beakta det förhållandet, att vi äro förbundna att sända våra söner och döttrar till våra egna lärdomshärdar. Bort med detta lyte, som så många lida af, nämligen att högakta andra nationers arbete och ringakta vårt eget! Vårt svenska folk är lika godt som

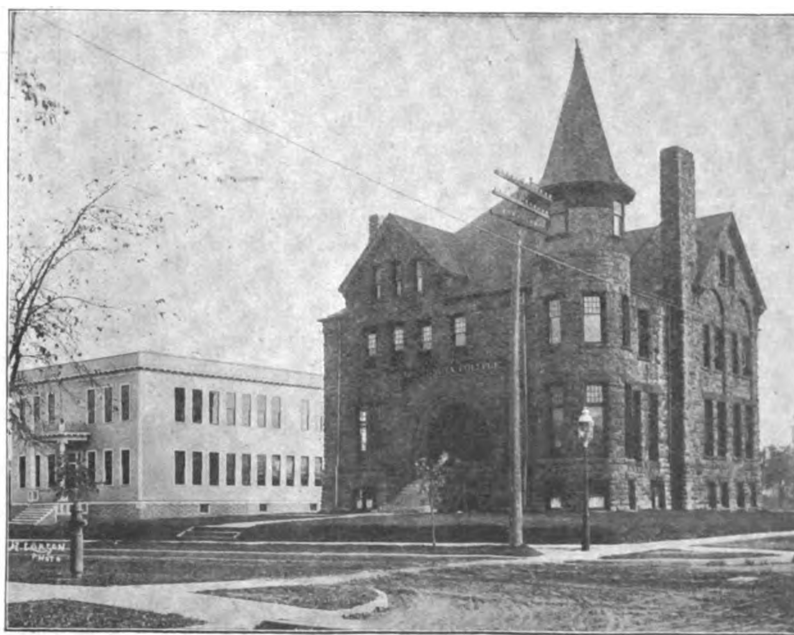

MINNESOTA COLLEGE.

andra folk; de äro ej något bättre såsom folk, men de äro fullt ut lika goda. Tro vi detta, hvarför uppmuntra vi ej då det, som är vårt eget och för hvilket vi hafva en oafvislig plikt att strida, arbeta och uppoffra?

Det är väl sant, att vi ej ännu helt löst vår skolfråga såsom konferens. Det är mycket som föreligger och hvilket vi måste upptaga till slutligt afgörande. Under tiden hoppas och bedja vi att våra skolor måtte vara sådana härdar, där vår ungdom framför allt må vinna den rätta lifsriktningen och att de där må bereda sig att blifva tjänande krafter i den kyrka, som fostrat dem. Gud välsigne våra skolor, att de i sanning må vara rätta plantskolor för Guds rike ibland oss!

P. A. Mattson.

Från arbetsfältet hemförlofvade.

På vårt vida arbetsfält slutar den ene efter den andre sin arbetsdag. Det är sant om oss alla, barn, ungdom och äldre, hvad vi sjunga i en af våra psalmer (452):

"Jag går mot döden, hvart jag går:
min väg bland dolda skiften
må löpa jämnad eller svår,
så bär den dock till griften.
Jag har ej annat val.
Igenom fröjd och kval
min gång sig närmar till min bår;
jag går mot döden hvart jag går.

Jag går till himlen, hvart jag går,
om Jesus blott jag följer,
min själ af honom kronan får,
då grafven stoftet höljer.
Jag gör ett saligt val:
igenom dödens dal
min gång är trygg i Jesu spår,
jag går till himlen hvart jag går."

Det är godt att under lefnadsdagen få vara med i Guds nåderike på jorden, njuta af dess förmåner och deltaga i det arbete, som Guds församling har sig anförtrodt. Hör härvid och häri samklangen i de trognas hjärtebön, i deras fridfulla bekännelse och hoppfulla jubelsång! Under möda och strid, under oro och bekymmer är det såsom en sammanringning till evighetens stora jubeldag. Guds folk är framtidsfolket, det osvikliga hoppets folk. Hör deras hoppfulla bekännelse, en frukt af tron på Jesus Kristus, Guds Lamm, som borttager världens synder, Segerfursten, som tillintetgjort döden och framfört lif och oförgänglighet i ljuset:

"Jag tror syndernas förlåtelse. — — Jag tror — — lekamens uppståndelse och ett evigt lif."

"Ej grafven mig förskräcker:
den var din bädd också.
Din milda hand oss räcker,
hur djupt vi hvila må.
den dig i lifvets skiften
har följt, skall ock ur griften
upptagas i din famn.

När, Herre! du oss väcker
den sista morgonväkt,
och du din hand utsträcker
att döma jordens släkt,
ljuft skall din stämma klinga
och oss det budskap bringa
att ingen död mer är."

(Sv. ps. 105: 3, 5.)

PASTOR G. A. EKMAN.

Pastor G. A. Ekman afled i Austin, Texas, söndagsmorgonen den 4 mars 1917 i en ålder af 61 år, 9 månader och 28 dagar. Han var född i Lönsås, Östergötland, den 6 juni 1855 och anlände till Amerika 1877. Efter att år 1893 ha aflagt mogenhetsexamen vid Wheaton College, Wheaton, Illinois, tjänstgjorde han en tid såsom lärare vid Rice Collegiate Institute i Paxton, Ill., och inträdde sedermera vid vårt teologiska seminarium i Rock Island, Ill. På kallelse från församlingen i Gardner, Mass., prästvigdes han i Moline, Ill., den 6 juni 1897. Han har betjänat församlingarna i Gardner, Mass., Osage City, Kansas, Gladstone, Mich., samt i Austin och Lund, Texas. På grund af tilltagande

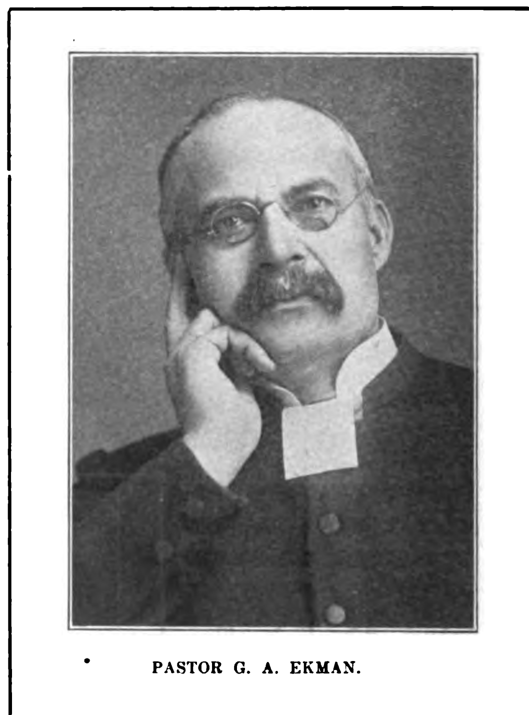

PASTOR G. A. EKMAN.

svag hälsa hade han afsagt sig sistnämnda församling i syfte att söka läkarehjälp vid någon hälsoanstalt i Illinois. Innan han företog den tillämnade resan mot norr, ville han aflägga ett afskedsbesök i sin förra församling i Austin. Under detta besök insjuknade han och afled därstädes såsom redan är nämndt, den 4 sistlidne mars. Pastor Ekman som var ogift, sörjes närmast af en syster, som förestått hans hem. Kansas-konferensens ordförande, dr E. P. Olsson, skrifver i anledning af hans frånfälle i *Lindsborgs-Posten:* "Pastor Ekman var vänsäll och broderlig och gaf intryck af att vara glad och godmodig, men den, som närmre kände honom, visste, att han stundom led af svårmod, säkerligen förorsakadt af det kroppsliga lidande, som följde honom allt ifrån yngre dagar. Sin ämbetsgärning utförde han med nit och trohet. Hans predikningar voro kraftiga och allvarliga och vittnade om djupgående andliga erfarenheter." Under stor tillslutning af folk, sär-

skildt från församlingarna i Austin och Lund, hölls begrafningsgudstjänst i Getsemane-församlingens i Austin kyrka kl. 2 e. m., måndagen den 5 mars, hvarvid dr Alfred Scott öfver Dan. 12: 3, 13 höll predikan på svenska och pastor Gideon Olson på engelska öfver Tim. 4: 7, 8. Personalier hölls af dr J. A. Stamline. Med biträde af Austin-distriktets pastorer förrättades jordfästningen å Oak Wood grafgård i Austin af distriktets ordförande, pastor O. M. Bloom.

"Så hvila i välsignelse,
du gode, trogne tjänare!
gack i din Herres glädje in,
och lönen för din möda finn."

PASTOR JOHAN THEODOR KJELLGREN.

Efter vårt sätt att tala och döma blef denne Herrens tjänare oförmodadt hädankallad och dock säkerligen i Herrens behagliga tid. Rörande pastor Ekman hade vår kyrkliga tidningspress någon tid före hans död meddelat, att han var allvarligt sjuk. Såväl sorgebudskapet om hans arbetsdags slut som ock därmed glädjebudskapet om hans hemförlofning kom därför icke alldeles oväntadt. Annorlunda förhöll det sig för de flesta af oss med hänsyn till pastor J. Theodor Kjellgrens hemförlofning den 8 mars 1917. Dr J. A. Krantz' meddelande härom i *Augustana* för den 15 mars kom säkerligen för de flesta helt oväntadt, och det väckte sorg i vida kretsar. Dr Krantz skrifver: "Den yttre anledningen till detta oväntade dödsfall var den så gängse appendicitis-åkomman. På fredagen hade han varit i en af sina församlingar och hållit gudstjänst och kände sig illamående vid hemkomsten. På natten fick han ett svårt anfall (det fjärde), men fram på morgonen fick han genom skicklig läkarebehandling lindring, dock fortfor han att lida och på söndagskvällen fördes han till Bethesda Hospital och operation utfördes genast och denna var lyckad. Men till följd af en elakartad magåkomma kunde kroppens gifter icke afsöndras utan fördes uppåt lifvet och fingo öfverhanden. Under dagarna han låg där var han mycket svag och talade endast litet, dock anförtrodde han sig som ett barn åt den himmelske Faderns vård. Vid dödsbädden voro makan och dottern närvarande samt en trängre krets, som bevittnade den stilla kampen, hvarunder vi sjöngo: "Och lindrigt lösas jordens band" samt utgöto våra sorgsna hjärtan i bön och äfven tacksägelse till honom, som både ger och tar, och med undergifvet troshopp välsignade hans namn.

PASTOR JOHAN THEODOR KJELLGREN.

Ur Minnesota-konferensens präktiga *Minnesskrift* för åren 1858-1908 hämta vi följande uppgifter:

"Johan Theodor Kjellgren, född i Norunga, Elfsborgs län, Sverige, den 22 sept. 1859; aflade studentexamen vid Uppsala högre allmänna läroverk 1883; ankom till Amerika 1884; aflade prästexamen vid synodens teologiska seminarium i Rock Island, Ill., 1887; prästvigd i Chicago, Ill., 1887; pastor i Assaria, Kansas, 1887—90; pastor i Marine Mills, Minn., 1890—96; pastor i Elim, New Scandia, 1896—; Minnesota-konferensens statistiker 1892—94; medlem af styrelsen för Gustavus Adolphus College 1893—1901; medlem af styrelsen för Bethesda Hospital 1902—; Augustana-synodens sekreterare 1894—1903."

Efter att ha varit Elim-församlingens i New Scandia herde i 20 års tid flyttade han för omkring ett år sedan till det vackert belägna Hudson, Wis., och blef detta vidsträckta pastorats lärare. Dessutom tjänade han i många år som Minnesota-konferensens vice president. Tillsamman med pastorerna J. L. Haff, C. A. Hultkrans och Johan Fr. Seedoff påbörjade han för 21 år sedan utgifvandet af tidskriften *Ungdoms-Vännen*, hvilken ungefär fyra år därefter öfvertogs af Augustana Book Concern. Kjellgrens penna var tankediger, svensk, ledig och barnafrom. Framför allt var Kjellgren luthersk präst och såsom god lutheran var han en god samfundsman. Han var en rikt utrustad, ädel och gedigen man. Säkerligen mer än vanligt främmande voro för honom Döbelns ord på "Döbelns dag": "Flärd är mycket som vi dyrka." I meddelandet i *Augustana* om hans frånfälle säger dr Krantz: "Som predikant var han gedigen och framsade alltid stora och behjärtansvärda sanningar. Sina församlingar uppbyggde han på ordets och vår kyrkas bekännelsegrund och tidens moderniserande tendenser och kraf fingo ingen förfäktare i honom. I sitt hem var han alltid exemplarisk, öm och förekommande, både som make och fader, och i brödrakretsen var han glad och oskrymtad. Länge skall hans minne fortlefva och tomrummet efter honom blir kännbart såväl inom samfundet som församlingarna, men mest kommer detta att kännas i det upplösta hemmet, där makan och dottern nu få minnas och sakna, gråta och fråga sitt: 'hvarför?' Dock skall äfven här 'barmhärtighetens Fader och all hugsvalelses Gud' gjuta sin tröst i deras hjärtan och glädja dem med hoppet om ett återseende och evigt ägande i landet, där döden aldrig mer gör intrång."

Enligt hans uttryckta önskan lades hans fallna tälthydda till ro i Scandias grafgård, där hans röst ofta ljudit, då han till griftero under mullens fall, skriftförkunnelse och bön vigt yngre och äldre af svensk stam och evangelisk-luthersk tro och bekännelse.

Med afseende på begrafningshögtidligheterna saknas, då detta skrifves, uppgifter.

Han är undan vårt umgänge med honom i timlighetens värld, och vi måste säga farväl till en tid. Hans minne lefver dock ibland oss i tacksam hågkomst.

"Så far i frid, du fridens man,
farväl, du trogne Jonathan:
Gack i din Herres glädje in
och lönen för din möda finn."

ANDREW PETERSON.

Det är, då detta skrifves, något öfver tre månader sedan hedersmannen Andrew Peterson i Rock Island, Ill., fick nedlägga vandringsstafven. Vi känna det dock både såsom en plikt och en förmån att äfven i UNGDOMSVÄNNEN säga några ord för att därmed i någon mån fästa hans minne ibland oss. Andrew Peterson var sedan lång tid tillbaka medlem af svenska lutherska församlingen i Moline, bodde i Rock Island (nästan midt emellan de båda städerna) och tillhörde hela Augustana-synoden. Han var född i Dalsland, Sverige, den 31 dec. 1839 och hade bott i Rock Island sedan i medlet af 1870-talet*. Vida känd, särskildt i kyrkliga kretsar, var han in i ålderdomen en de ungas, de äldres, församlingens och samfundets vän. Ehuru man under senare år märkte, att hans lefnadssol var i sakta nedgående, behöll han in i sin ålders dag ett ovanligt ungdomligt lynne, paradt med lugnt jämnmod. Han var nästan alltid glad. Därunder tedde sig ett mildt allvar, som vittnade om en genom nåden helgad personlighet. Det var, så syntes det mig, som om det kristligt ungdomliga och det kristligt faderliga hos honom stämt möte. I hans enkla rättframhet var det något, som verkade lugnande och upplyftande på hans omgifning. Till yrket var han byggmästare. På tal om ett hus i staden vid ett visst tillfälle föllo orden, vill jag minnas, ungefär så här: "Det är ett bra hus: Peterson har byggt det." Såsom snickare har han ock gjort vårt gemensamma läroverk många tjänster. Men han byggde icke blott för tiden utan såsom en vis man (Matt. 7: 24), för evigheten. Han tog sig tid icke blott för utförandet af sina medborgerliga plikter utan framför allt till att tjäna den församling och det samfund han tillhörde. Mångårig diakon i församlingen i Moline, sägs det om honom, att "vid de offentliga gudstjänsterna, både på sön- och veckodagar, saknades han aldrig." Mycket ofta, minst sagdt, var han med på de gemensamma bönesammankomster, som de studerande vid Augustana College bruka hålla på lördagskvällarna. Han syntes vara intresserad i allt som, hemma eller borta, kunde lända Guds rike till fromma. Ofta var han med på kyrkliga möten, konferens- och synodalmöten. Samfundet visade honom ock förtroende genom att invälja honom till medlem af viktiga styrelser: Synodens hemmissionsstyrelse, styrelsen för Augustana College & Theological Seminary och styrelsen för "Church Extension." Nu är han borta — till en tid. Efter endast ett par dagars sjukdom fick han hembud fredagseftermiddagen den 15 sistlidne december. I meddelandet om hans hemförlofning säger *Augustana* för den 1 sistl. dec.: "Peterson var en helgjuten kristen och samfundsman. Få personer torde så ha uppoffrat sig för och så helt uppgått i det kyrkliga arbetet som han."

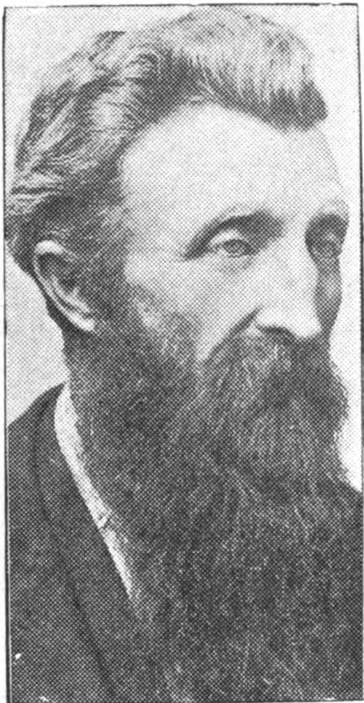

ANDREW PETERSON.

Hur ljuft att från en tid och värld
som icke mer behaga,
få reda till sin hädanfärd
och till sitt land hemdraga.

* *Augustana*, 25 dec. 1916.

JOHN ERLANDER.

I sitt hem i Rockford, Ill., afsomnade den 14 sistl. febr. en af Augustana-synodens fäder, John Erlander, i en ålder af 90 år, 10 månader och 7 dagar. Möjligen var han den siste af de svenska lekmannaombud, som voro med vid Augustana-synodens stiftelse 1860*. Med hans bortgång afslutades icke allenast ett långt utan äfven ett in i sena ålderdomen verksamt och nyttigt lif.

Men "dagen han är dock aldrig så lång,
att icke dess afton skall stunda.
Då lämnas vårt verk, då tystnar vår sång:
må vi det med allvar begrunda."

Enligt den korta, mycket-sägande själfbiografi, som finnes på sid. 17 i Norelius' *De svenska lutherska församlingarnas och svenskarnas historia i Amerika*, till hvilken vi hänvisa, föddes John Erlander i Slätthög församling, Kronobergs län, Småland, den 7 april 1826. Emedan det i den församling, där han föddes, icke fanns någon skola före 1842, fick han ingen skolbildning i unga år, Vid 12 års ålder började han lära skräddareyrket, och det närmaste han säger sig ha kommit till en skola i sin ungdom var när han satt och sydde i en bondgård och fick höra på, när skola hölls i

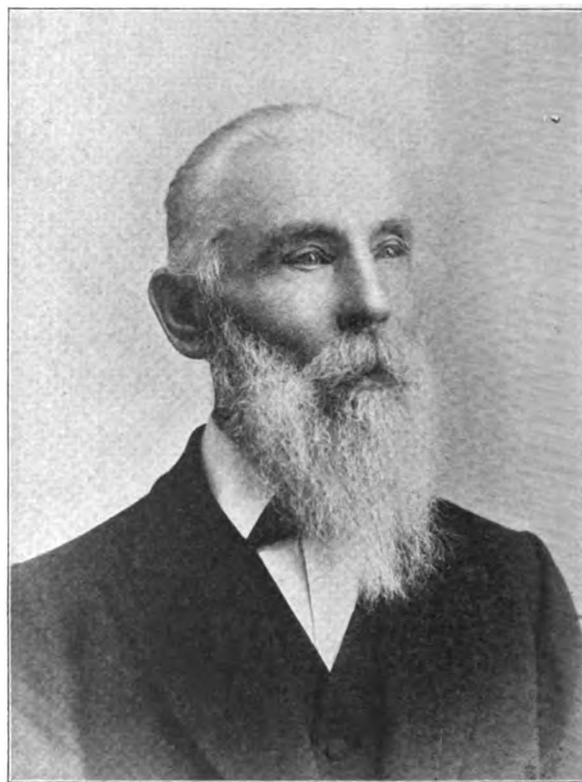

JOHN ERLANDER.

* Enligt uppgift i *Augustana* för den 22 sistl. febr. och i *The Lutheran Companion* för den 24 i samma månad var han den siste. Ett af de vid mötet närvarande lekmannaombuden. Carl Magnus Sköld, bodde år 1911 i Dundurn, Saskatchewan, Canada, (Se Norelius, II., sid. 20). Huruvida Sköld ännu lefver eller icke är för den som skrifver detta obekant.

nästa rum. All den bokliga kunskap han i sin barndom erhöll meddelades honom af hans fader, som om kvällarna förhörde honom i bibeln och katekesen. Om sin fader säger han i ofvannämnda själfbiografi: "Min fader, en timmerman, var väl lärd i bibeln och läste och sjöng ofta vid begrafningsgudstjänster i bondehemmen." Tillsamman med en broder och syster reste John Erlander år 1854 till Amerika, och, ditkommen, stannade han först i Chicago ett år, men flyttade sedan därifrån och kom till Rockford, Ill., den 15 april 1855. Samma år ingick han i den därstädes året förut bildade svenska lutherska församlingen, hvilken han sedan tillhörde och hvars väl låg honom om hjärtat till hans död. Redan det, att han utsågs till ombud vid Augustana-synodens stiftelsemöte, angifver det allmänna förtroende han ägde, ett förtroende som han sedermera med sitt för församling och samfund gagnande lif visade sig värdigt. Tillsammans med teol. doktorerna E. Norelius och G. Peters var han ock med vid Augustana-synodens stora jubelmöte i Rock Island, Ill., 1910. I den vackra framåtskridande staden Rockford med dess tusental svenskar, hvilka icke skämts hvarken för sin härkomst, sitt modersmål eller sitt rika andeliga fädernearf, var Erlander en framstående affärsman. Jordisk framgång kan dock icke tillfredsställa människoandens djupa behof, gifva lifvet mättnad och hjärtat ro. Sådant finnes allenast hos honom, som sade: "Kommen till mig, I alla, som arbeten och ären betungade, och jag skall vederkvicka eder. Tagen på eder mitt ok och lären af mig, ty jag är mild och ödmjuk i hjärtat, och I skolen finna ro till edra själar" (Matt. 11: 28, 29). Och han, som sade detta, har själf upprättat sin församling och sitt rike i denna världen. Erlander har fått det betyget att han var "en trogen medlem och verksam arbetare" i den församling han tillhörde, och att "han tog intresse i och skänkte sitt understöd åt kyrkans allmänna värf."

Änkeman sedan i oktober 1915, sörjes han närmast af en son samt två döttrar, alla boende i Rockford.

"Jag släkter fly och komma såg
och vän från vänner vika,
och rik och fattig, hög och låg
i grafven varda lika,
men Herrens nåd hvar morgon ny,
för dem som komma, dem som fly,
sitt löfte aldrig svika."

* * *

Smärtsamma äro afskedets, skilsmässans stunder, då hjärtesorg gjutes i ymniga tårefloder. Men "saliga äro de, som i Herren dö härefter" (Upp. 14: 13).

"Dag som har gått kommer aldrig igen", men i sorgen och saknaden efter hädangångna fromma, lyser dock för Herrens folk det kristna hoppet, som lyfter sig öfver förgängelsens försvinnande värld, upp till evighetens, återseendets, salighetens ljusa dag, då "Gud församlar i en evig frid de fromma."

"Som fågelen vid ljusan dag sig gläder
så glad i ljusets rike jag inträder.
Vid änglasången och harpoklangen
jag skådar evighetens dag uppgången."

Frid öfver de hänsofna brödernas och fädernas minne!

J. G. D.

Guldland—köldland.

ALASKABILD AF JOHAN ENGLUND.

Vintern rufvar kall och öde,
öfver bergigt nordanland,
tyst det är som hos de döde,
tyst vid haf och Yúkons strand.
Evig ligger snö på fjällen,
där de mäktigt resa sig,
dagen är så mörk som kvällen,
mörker döljer vandrarns stig.

Dyster, tung är nordlandsnatten,
utan någon skymt af ljus,
tunga bottenfrusna vatten
sofva under skogens sus.
Ingen sol en morgon bådar,
ingen glimt af den man ser,
endast natt vårt öga skådar,
natt och natt och intet mer.

Gyllne skatter jorden gömmer
djupt inunder snö och is,
mången om det guldet drömmer
här i mammons paradis.

Vänta blott till sommarn målar
bergen gröna än en gång,
vänta blott till solens strålar
sätta floderna i språng!

Se hur mammons många slafvar
girigt pejla flod och sand,
stirrande bland gräfda grafvar
efter guld i vildens land.
Inför den, som guldet finner,
krökas mänskoryggar ned,
den, som inga skatter vinner,
måste kröka ryggen med.

Kort är sommarn i Alaska,
kort den tid, som solen ler.
Skynda därför, vaska, vaska
guldsand, förr än sol går ner! —
Skynda — det blir skumt bland bergen,
solens glans flyr åter hän,
det blir kallt, det isar märgen,
dödens vålnad går igen.

Malmö, Sverige.

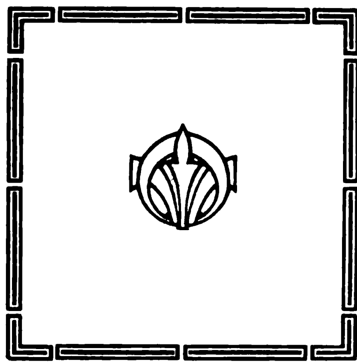
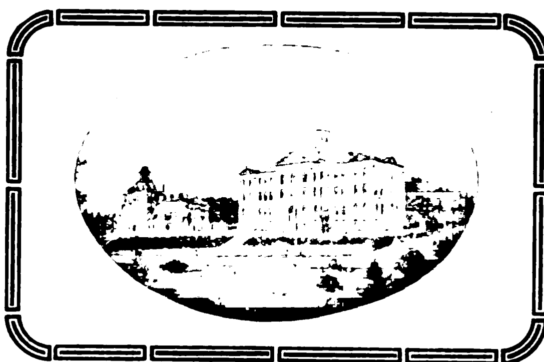
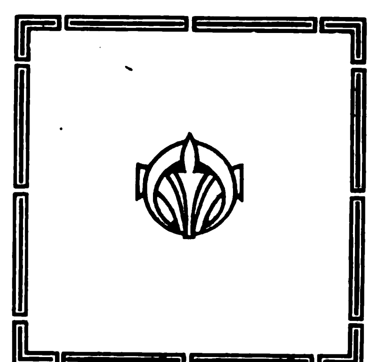

När grundades Augustana College?

KRONOLOGISK UNDERSÖKNING AF ERNST W. OLSON.

FRÅGAN förefaller vid första anblick som om den läte sig besvaras enkelt nog med angifvande af ett datum. Den som företager sig att skrifva läroverkets historik, finner dock, att såväl händelseförloppet som urkunderna lämnat valet öppet mellan ett flertal skilda uppgifter, bland hvilka det gäller att träffa den rätta. Härutinnan ha icke alla forskare i våra kyrkliga häfder haft samma lycka.

Som en följd häraf har man numera flera olika, mer eller mindre noggrant preciserade tidsuppgifter beträffande det äldsta svensk-amerikanska läroverkets grundläggning. Innan traditionen tilläfventyrs ytterligare riktar vår samfundshistoria med skiljaktiga data af samma beskaffenhet, kan det äga sitt intresse att underkasta de redan befintliga en jämförande granskning med hänvisningar till de gamla protokoll och mötesreferat, på hvilka de stödja sig.

Såsom fristående anstalt räknar Augustana College sina år från 1860, men vill man forska i dess förhistoria, föres man några år längre tillbaka i tiden, då det på sätt och vis kom till i form af en skandinavisk afdelning vid ett lutherskt college och seminarium i Springfield, Ill., benämndt Illinois State University. När Augustana Seminarium upprättades i Chicago, försiggick ingen egentlig flyttning af någon anstalt, fastän det så hette i bref, samtal och diskussioner. Det läroverk, hvarvid skandinaverna inrättat en professur, blef nämligen kvar på platsen, blott professorsstolen blef vakant vid innehafvarens afgång och aldrig åter besatt vid samma läroverk. Men till föreståndare för det nybildade läroverket återvaldes samme lärare och kring honom samlades ånyo hans förra elever. Sambandet mellan den nedlagda undervisningsafdelningen och det nya läroverket var sålunda mycket intimt, trots det tillfälliga afbrottet, hvarunder icke existerade vare sig skandinavisk professor, lärostol eller läroanstalt. Om däremot professor Esbjörn icke nedlagt sitt ämbete, utan blott flyttat och utan afbrott bestridt undervisningen i Chicago, hade en *skola* faktiskt existerat äfven under interimsperioden. Skillnaden mellan en skandinavisk *afdelning* vid det för öfrigt amerikanska läroverket och *undervisningskurser*, som fortsattes i de svenska och norska lutherska kyrkorna i Chicago, var för öfrigt ytterst obetydlig. Den förra ägde bestånd icke fullt två år (1858—1860), de senare fortgingo under trenne skolår (1860—1863) i tillfälligt förhyrda lokaler — skolan fick inte låna hus gratis hos Immanuelsförsamlingen, såsom det ofta låtit i både tal och skrift —, och först i slutet af år 1863 fick den i Paxton flytta in under eget tak. Alltså kan man med full rätt säga, att läroverkets historia går tillbaka till den skandinaviska afdelningens upprättande, helst det fanns till blott i form af undervisningskurser i hela tre år äfven sedan, formellt taget, *grunden var lagd.* När upprättades då det skandinaviska professoratet?

Den 3 oktober 1855?

Den tämligen allmänna uppfattningen, att skandinaverna själfva vid sin konferens i Waverly, Ill., den 3 oktober[1] 1855 beslöto upprätta den skandinaviska professuren, saknar säker grund. Någon sådan åtgärd vidtogs icke. Det närmaste man kom till vidrörande af saken var följande beslut angående behofvet af präster:

> **"Med anledning af den stora brist på lärare bland våra svenska och norska lutherska församlingar och den långa tid som nödvändigt åtgår, innan vi kunna få våra unga studerande vid vårt universitet i Springfield fullt bildade för lärarekallet, därför beslutadt, att vi framlägga för synoden till öfvervägande behöfligheten af att afsända en af våra medlemmar till fäderneslandet för att om möjligt intressera våra christliga trosbröder hemma såväl för universitet som för att få fromma präster såväl från Sverige som Norge till att komma hit öfver och hjälpa oss."** [2]

Redan på en konferens i Andover den 1 december föregående år (1854) hade frågan "om ynglingars uppfostran till predikoämbetet" behandlats, men hvarken då eller nu kom det till beslut om någon särskild undervisningskurs. Den 3 oktober är därför af ingen betydenhet i detta sammanhang.

---

[1] Norelius skrifver den 2 och 3 oktober om hvartannat. Protokollet i sin tryckta form är dateradt den 3 oktober.

[2] Ordagrant ur protokollet, som synbarligen fördes på norska af O. J. Hatlestad. Norelius öfversätter beslutet helt olika som följer: "att vi framställa till synodens öfvervägande frågan att sända en af våra bröder till Sverige och Norge i ändamål att intressera våra trosbröder därstädes för vårt universitet och *för uppbyggandet och befrämjandet af den allmänna välfärden af våra skandinaviska församlingar.*" Han följde därvid icke protokollet utan en *rapport* från konferensen, som afgafs vid Norra Illinois-synoden den 5 oktober.

Den 6 oktober 1855.

Första steget togs af Norra Illinois-synoden, hvilken några dagar efteråt var samlad på samma ort. Denna beslöt, visserligen på de skandinaviska konferensernas framställning af prästbristen, att gå i författning om inrättande af en skandinavisk professorsstol. Besluten härom, hvilka fattades vid mötets 3:e session den 6 oktober, återgifvas ordagrant ur protokollet:

"*Resolved*, That in view of the large and constantly increasing Scandinavian population in Illinois, and in the adjoining States, amounting, at present, to probably about 200,000 souls, and the great need that there is, of a large increase of faithful and able ministers of our Church, to preach the Gospel of Christ to these perishing multitudes, we deem it of the utmost importance that there should be established in our University at Springfield, a professorship of the Scandinavian Languages.

***Resolved*, that in reliance upon Divine Grace, and in the name of Jesus Christ the Great Head of the Church, we undertake the founding of such a Professorship, and appoint our worthy and much esteemed brother the Rev. L. P. Esbjörn, and in case he finds it impossible to accept, that Rev. T. N. Hasselquist be his substitute, to collect funds in America and Europe for the accomplishment of this object."**

Här vidtogs alltså den första officiella åtgärd, hvarifrån läroverkets tillvaro kan härledas. *Den 6 oktober 1855* är det tidigaste datum af betydelse i Augustana Colleges historia. Vill man på en annan dag än den 7 juni *historiskt* fira minnet af läroverkets grundläggning, har man intet annat val än detta.

Den 8 maj 1856?

"På ett extra möte i Geneva, Ill., i maj 1856 beslöts upprättandet af det skandinaviska professoratet", säger oss dr Eric Norelius i sin historias andra volym, första afdelningen, sidan 5.

Härmed är ett nytt datum för läroverkets uppkomst i form af en skandinavisk afdelning vid det amerikanska seminariet angifvet. Uppgiften står sig dock icke inför protokollen öfver Norra Illinois-synodens förhandlingar, hvilka Norelius likväl flitigt rådfrågat under sitt historiska arbete. Synoden hade nämligen, som vi redan sett, vid sitt årsmöte i Waverly den 4—8 oktober 1855 ombeslutit professoratets stiftande.

Vid nästföljande årsmöte (9—13 okt. 1856) rapporterade ett utskott bl. a. följande från urtima mötet i maj:

"The principal business of that extra session was to define, more particularly, the object and character of the Scandinavian Professorship in our institution at Springfield, Ill., *the establishment of which was determined upon at our last annual meeting*." (Prot. 5:e sessionen, 11 okt.)

Häraf ser man, att den efter Norelius anförda uppgiften är ohållbar samt att den 8 maj 1856 icke är något datum af betydelse i läroverkets historia.

Den 27 april 1860?

Under en följd af år har man vid Augustana College firat den 27 april såsom "Grundläggarnes dag". Läroverksmyndigheternas härom fattade beslut borde ju äga fast historisk grund och icke blott vara förestafvadt af en önskan att tillskapa en extra högtidsdag. Denna grund skulle då sökas i de förhandlingar, som ägde rum vid det möte i Chicago i april 1860, vid hvilket de svensk- och norsk-lutherska församlingarna fattade beslut att skilja sig från den amerikansk-lutherska Norra Illinois-synoden, till hvilken de förut hört, och i juni stifta egen synod. Mötet i april var intet konstituerande sammanträde, utan blott och bart tillfälligt — på den tiden höllos konferensmötena mindre regelbundet än nu — samt förberedande till det blifvande stiftelsemötet. Vid sitt möte fattade de tre konferenserna (Chicago-, Mississippi- och Minnesota-) trenne beslut af väsentlig betydelse, nämligen dessa:

1:o) att vi godkänna prof. Esbjörns ämbetsnedläggelse såsom vår skandinaviske professor uti Illinois stats universitet o. s. v.;

2:o) att vi skandinaviske präster och menigheter, som härtills varit förenade med den Evang. Lutherska Synoden af Norra Illinois, härmed fredligen utträda från vår kyrkliga förening med nämnde synod o. s. v.;

3:o) att vi härmedelst bestämma, att tisdagen den 5:te nästkommande juni kl. 3 e. m. sammankomma uti norska evang. lutherska kyrkan i Clinton, Rock County, Wisconsin, för att stifta en synod och att en kommitté af tre utnämnes för att utarbeta en konstitution, som vid nämnda sammankomst skall framläggas till antagande.[1]

Som resultat af en långvarig diskussion antogos dessa beslut i form af ett utarbetadt aktstycke med inledande motivering, hvarvid hufvudvikten lades vid skilsmässobeslutet.

Bland de mindre formella beslut, som fattades senare under mötet, finna vi följande från slutsessionen (den 27:e):

Beslutadt att en kommitté af fyra nedsättes för att uppgöra förslag beträffande vårt professorat och upprättandet af en egen läroanstalt och inlämna nämnda förslag till det redan beslutade mötet o. s. v.

Detta var ju visserligen skymten af en tanke på ett blifvande läroverk såsom *fortsättningen* af ett föregående professorat, men någon grundläggningsåtgärd i och för sig var det icke. Mötet beslöt icke att grunda något läroverk. Icke heller fingo kommitterade åt sig öfverlåtet ett dylikt mandat. Lika litet stiftades synoden genom beslutet nummer 3 den 26 april. Yrkar man på det ena, följer ovillkorligen och med ännu större befogenhet det andra. Med andra ord, man förflyttar då Augustana-synodens stiftelse från den 5 juni till den 26 april, detta tvärt emot ordalydelsen i beslutet om stiftelsemötet.[2] Såsom historiskt datum för läroverkets grundläggning är därför den 27 april ur hvarje synpunkt sedt uppkonstrueradt, konstladt och oriktigt.

Den 7 juni 1860.

I *T. N. Hasselquist, Lefnadsteckning af E. Norelius* läses å sid. 89: "Det egendomliga med vår skola är, att

---

[1] Ur "Historiska dokument" etc. i *Tidskrift* 1899.

[2] Härtill har själfva L. P. Esbjörn egendomligt nog gjort sig skyldig i sin "*Berättelse om de svenska lutherska församlingarna i Norra Amerika*" vid prästmötet i Uppsala 1865, hvari om aprilmötets beslut säges, att mötet "beslöt efter moget öfvervägande och under ödmjuk bön till Herren att bilda en egen synod och ett eget seminarium och benämna denna efter den Augsburgiska bekännelsen Augustana." (Se Norelii Hist., I, 799.)

hon icke tillkommit genom något direkt beslut af synoden, så vida man icke vill, att 1 art. af Augustana Seminarii konstitution skall så betraktas. Denna artikel lyder sålunda: 'Augustana-synoden skall upprätta och underhålla ett teologiskt seminarium, hvilket för närvarande förlägges uti staden Chicago, Illinois, och kallas Augustana Seminariet.'"

Synodens egen historiograf har här ställt sig tveksam i fråga om själfva den akt, hvarifrån läroverket leder sitt ursprung såsom en Augustana-synodens inrättning. Dr C. M. Esbjörn läste protokollet från synodens stiftelse på ett helt annat sätt (se "Minnen från jubelfesten 1910", sid. 389).

"Det är rent af obegripligt", säger han, "huru E. Norelius . . . . kan uttala sig som han gör om läroverkets tillkomst. . . . . Men 'det egendomliga' här vid lag förefinnes inte i synodens åtgöranden, utan i förf:s uppgifter." Det Carlssonska förslagets[1] antagande vid organisationsmötet uppgifves af Norelius vara den första officiella handling af Augustana-synoden, hvari vi få veta, att vi hafva en "egen läroanstalt", att denna anstalt heter "Augustana Seminariet" och att den är förlagd "i Chicago".

C. M. Esbjörn underkastar saken en närmare utredning och drar en något olika slutsats. Förklaringsvis säger han:

Synodens "första officiella handling" var inte detta beslut om Esbjörn, utan antagandet af seminariikonstitutionen. Denna antogs inte "senare under mötet", utan före beslutet om Esbjörn. Och huru har N. kunnat förbise bestämmelsen i synodalkonstitutionen om att "upprätta och underhålla ett teologiskt seminarium", hvilken antogs före de båda anförda?

Förhandlingarnas gång var alldeles riktig: 1) "direkt beslut af synoden" om seminariets upprättande i synodalkonstitutionen under 5:e sessionen torsdags e. m. (7 juni), 2) seminariikonstitutionens antagande under 6:e sessionen fredags f. m., 3) beslut om Esbjörns förordnande under 7:e sessionen fredags e. m.

Härpå grundar dr Esbjörn sitt bestämda yttrande i denna sak:

"Det är från denna grundlagsbestämmelse, som detta läroverk leder sin tillvaro. Där lades grundstenen till den första svensk-amerikanska bildningsanstalten. Så fattade våra fäder själfva saken. . . . . Den 7 juni är den rätta 'grundläggarnas dag'."

Det Carlssonska förslaget förtjänar en liten granskning härvidlag. Dess egendomliga sväfvande formulering tycks ha undgått dr Norelii uppmärksamhet, annars hade han väl icke därom kunnat yttra: "Hur man betraktade saken, *synes klart* af det förslag, som pastor E. Carlsson framställde . . ."

För att ha framkommit efter en dagslång diskussion verkar förslaget hastverk. Klart och tydligt besked ger det icke i hvad som angår skolans tillkomst. I dess ordalag kan man inläsa nästan hvad man vill. Kuriös är onekligen en sådan tankegång som denna: att Esbjörn nedlagt sitt ämbete såsom professor vid seminariet i Springfield, men trots sin resignation tagit professoratet med sig till Chicago; att han därmed förflyttade detta professorat till en skola i Chicago, som då ännu icke fanns till ens på papperet; att Esbjörns blotta personliga närvaro i Chicago redan innebar existensen af ett seminarium i Chicago trots det faktum[1], att han icke upptog någon undervisning därstädes förr än den 1 september samma år, o. s. v.

Kärnan i detta skal är blott den, att Esbjörn ånyo valdes till professor, nu vid det seminarium, som den 7 juni ombeslöts och som faktiskt kom till stånd först vid skolans öppnande den 1 september.

Att Esbjörn tog sina studerande med sig direkt till Chicago och där omedelbart fortsatte undervisningen är en gängse missuppfattning, som funnit stöd i det Carlssonska förslagets missvisande ordasätt. Den som skrifver detta lät sig häraf såväl som af Norelii skrifsätt i samma sak missledas till en ohistorisk framställning af läroverkets uppkomst i "History of the Swedes of Illinois" (sid. 510), där det heter: "The seminary had already been established at Chicago by Esbjörn's act of removing to that city with the Scandinavian students and continuing their instruction." Till sin ursäkt får han ytterligare påpeka, att dr C. M. Esbjörns beriktigande skildring af förloppet såväl som af hans faders åtgöranden då ännu icke var tillgänglig.

Efter att ha korrigerat åtskilliga felaktigheter lämnar vår undersökning äfven en positiv behållning, och på frågan, när Augustana College grundades såsom fristående läroverk, kunna vi gifva bestämdt besked och med dr Esbjörn svara: *Den 7 juni är den rätta "grundläggarnas dag"*.

I detta sammanhang må påpekas, att Illinoiskonferensen år 1902 på hemställan af dess president dr L. G. Abrahamson korrigerade sin historia genom att flytta tiden för sin stiftelse tillbaka hela sjutton år, från 1870 till 1853, emedan det nu var "höjdt öfver alla tvifvel, att Mississippikonferensen och Illinoiskonferensen äro identiska." Skulle myndigheterna vid Augustana College vara lika benägna för att rätta en bock i *sin* historia, äga de häri det bästa prejudikat. Vill man icke tillspillogifva en minnesdag, som infaller under läsåret, kan man med godt fog förflytta grundläggningsfesten från den ohistoriska 27 april till den historiska 6 oktober och därvid sätta fem år till läroverkets lifslängd. Är identiteten mellan Mississippi- och Illinoiskonferenserna obestridd, så kan det nära historiska sammanhanget mellan den Esbjörnska undervisningen i Springfield före och i Chicago efter 1860 heller icke förnekas.

[1] Detta antogs i form af beslut "att då vår skandinaviske professor Rev. L. P. Esbjörn väl nedlagt sitt ämbete såsom sådan i Springfield, men vårt professorat därför icke upphört, utan endast blifvit förflyttadt till vår egen läroanstalt, alltså förklara och förordna vi härmed sagde L. P. Esbjörn till skandinavisk och teologisk professor vid Augustana Seminariet i Chicago."

[1] Härför svarar C. M. Esbjörn.

Trastlåt.

UR "DJUR" AF KARL-ERIK FORSSLUND.

DET satt en elak pojke och metade utanför Storgårdsnäset en sommarkväll, han hette Ola.

Han hade setat där hela eftermiddan, men ändå bestod fångsten bara af några usla aborrpinnar. Han var ganska slängd i att svära, fast han hade åtskilliga år kvar innan manbarhetens öfriga kännetecken kunde infinna sig; men aldrig hade han gjort så ymnigt bruk af nämnda förmåga som innevarande aftonstund.

Han hade slängt ut sänkstenen och dragit opp den igen minst femtisju gånger. Han hade lagt i land och gått utefter stranden med spöna, och stött ut igen och rott hit och dit. Han hade pröfvat alla olika djup och släpmetat och metat med och utan flöte; hade tagit sina fetaste och aptitligaste maskar — maskar som till och med en människa kunde haft njutning af, tyckte han — hade spottat på dem och gjort hemliga tecken och mumlat besvärjelser, men ingenting hjälpte.

Han hade setat i Vassviken och rott rundt Bockholmen och varit ända ut till Storgårdsnäset, men nu satt han som sagdt utanför Storgårdsnäset och småsvor. Han var vid ett ganska tråkigt och retligt lynne, hade gett hela fisket på båten och funderade på att ro hem; det var redan sent, solen skulle just till att sjunka bakom Fängenhällarna; men han kunde inte komma sig för med det heller, ville gärna visa de fjälliga kräken att han inte var en som gaf sig, och skämdes väl också för att komma hem så där tomhändt.

I småskogen på Storgårdsnäset bodde en taltrast. Han hade just vid den här tiden fått sitt bo färdigbyggdt i en tät gran; den låg nära sjön, där han själf tog sig de härligaste bad hvarje klar morgon, och i hvilken hans trogna maka hade den präktigaste spegel. Hon låg och rufvade nu i boet, han hade nyss sett om henne och serverat henne en stadig kvällsmåltid, och kunde ostörd ägna sig åt sina egna nöjen och betraktelser.

Han flög upp högst i toppen af en annan gran nära boet för att njuta af kvällens frid och uppstämma sin aftonhymn. Då fick han syn på pojken i ekan, och som han kände igen honom och kände sig vänligt och meddelsamt stämd mot hela världen, tyckte han att han kunde språka bort en stund med ynglingen. "Metar du, metar du, Ola?" ropade han därför och nickade.

Det dröjde en stund innan pojken upptäckte honom; han tittade sig omkring, såg arg ut och svarte ingenting.

"Nappar det, Ola?" ropade taltrasten åter. "Flytt dig, flytt dig — flytt dig, Ola!"

Pojken svarte inte nu heller; det kokade i honom, och han satt och tänkte på alla historier de berättade om taltrasten i trakten. Det var en pratmakare som kunde reta gallfeber på folk. Olas egen far hade varit ute för honom; han var road af jakt och fiske, han som alla karar däromkring, men det var just ingen som hade egna jaktmarker eller fiskevatten, och det tycktes taltrasten veta om. Smög man sig på en orrkull, kunde man vara lugn för att han satt där och skrek: "Tjyfskytt, tjyfskytt!" sade han tydligt och klart, och "Förbjuden tid!" hade han till och med ropat en gång åt en kolare. Rodde man ut en natt för att vittja andras ståndkrokar eller långrefvar, fick man också höra af den skrikhalsen; "Vittjar du, lymmel, vittjar du, lymmel!" skrek han då — "fy, fy, fy!" Kom en pojke raglande och skrålande på vägen en lördagskväll, så gjorde taltrasten hvad han kunde för att öfverrösta och skämma ut honom — "Du är full, ditt svin, du är full, du är full som en alika!" ropade han; kom en bruksherre med sin skogvaktare och satte sina mordängelsmärken på stammarna, så predikade han sanningen för dem också — "Låt bli, låt bli", sade han, "baggbölarskurkar, skurkar, skurkar!" Och kom en käring med ett fång ved, så nog visste taltrasten hvar hon fått den ifrån — "Har du stuli, har du stuli, Stina, Stina, Stina!"

För hvarje ny historia i denna stil som Ola kom ihåg, hvart han allt argare och mörkare till sinnes. Men det visste inte taltrasten, han satt och språkade och ropade i all vänlighet. "Dra opp, dra opp — dra opp, Ola!" ropade han, "Fick du ingen — fick du ingen? Spott på, spott på, Ola!"

Då kunde inte Ola styra sig längre. Han rodde i land, gaf sig nu in i småskogen och började leta. Det tog en stund innan han fick tag i hvad han sökte; men till slut hof han upp ett den onda skadeglädjens hesa skatskratt, när han såg trasthonan flyga fram ur en yfvig gran. Han lyfte upp ett par breda, täta grenar och såg boet ligga därinne, fint rappadt och väl skyddadt mot både blåst och regn och onda ögon; en fördold skattkammare, hvars skatter utgjordes af fem vackert blågröna och mörkprickiga ägg. Han drog fram boet, ref det i små bitar, stoppade ett af äggen i fickan och krossade de andra mot en sten. Så gick han sin väg, sköt ut ekan och rodde hem öfver det rödskimrande vattnet.

Trastherrskapet flög efter honom en bit och kvittrade och pep. Sen flögo de tillbaka till granen, som för att titta efter om inte alltihop ändå bara var en hemsk dröm, om inte boet när allt kom omkring fanns kvar därinne. Nej, där fanns bara mörker och tomhet; taltrastens trogna maka satte sig just där boet legat, jämrade sig och såg dyster ut. Taltrasten talade tröstens ord till henne — de skulle bygga ett nytt bo i morgon dag, det skulle gå i ett nafs, och hon skulle snart ha en hel hop nya ägg att ligga och rufva på. Det halp föga, hon var lika nedstämd och förtviflad; men hon följde honom i alla fall, när han flög bort och såg ut en plats för deras nya hem ett stycke därifrån.

Äfven där i närheten stod en hög gran, den högsta på hela näset — en den rakaste och smäckraste tornspira mot rymden. Taltrasten svingade sig upp i toppen på den, och aldrig hade han setat så högt och fritt och herrligt, tyckte han; det var en plats för en spelman! Och det var en syn för en fågel, den man såg däruppifrån; solen hade sjunkit nu bakom bergen, men hela synranden flammade röd både i väster och öster, som om en skogseld ginge fram öfver bergen rundt omkring; högre upp lyste rymden klargrön och därofvan stod det höga hvalfvet utan ett moln, klarblått och fullt af ett blekt men dock varmt ljus. Och under sina ögon hade man sjön, utan en krusning, blank och lysande som rödt siden, och kring den de skogsklädda höjderna, gröna, blå, violetta — hvilka färger, hvilken glans, hvilken glädje i himmel och på jord!

Det var mer än som behöfdes för att ge en taltrast det sanna heliga diktarvansinnet. Hans hjärna var också yr och det af de senaste upplefvelserna och hans själ bräddfull af en hop starka, stridiga känslor. Det var sorg öfver boet och äggen och oro för hans hjärtas älskade, som satt därnere i snåret i saknad och svårmod; det var bitterhet mot fridstöraren och hela hans släkte, och med den blandade sig hat till alla falska smygande rofdjur och kroknäbbade tyranner. Och sist var det hög fröjd öfver all jordens skönhet och sommarens dejlighet, öfver solnedgångens prakt och rymdens klarhet och skogens doftfyllda, susande stillhet.

Allt det där trängde på och ville fram. Det ville ut ur sitt trånga fängelse i hans själ och sväfva vida öfver jorden som klara starka toner och som fria lefvande sånger.

Han kvittrade först några enstaka lågmälda takter för att pröfva rösten och göra strupen klar. Så klämde han till med ett par klangfulla rop och en smattrande fanfar — "Spel opp, spel opp, tjurititu, tjurititu — tjurititu!"

Han satt och lyddes till hur tonerna sväfvade bort öfver sjön. Men då inträffade något egendomligt; när de hunnit ända bort till Mässan, berget på andra sidan sjön, förtonade de icke där utan kommo tillbaka — "spel opp, spel opp!" svarade det klart och tydligt, och "tjurititu, tjurititu!" kom det klangfullt som från ett jägarhorn.

Taltrasten lyssnade och funderade. Jaså, han hade fått en medtäflare till trakten; och en farlig medtäflare tycktes det, det var nästan lika stark och fyllig klang i den där andra stämman som i hans egen. Men vi ska väl höra efter hvad han duger till, tänkte han och stämde upp sin fanfar på nytt, nu än klarare och kraftigare — "spel opp spel opp, tjurititu ti tu!"

Och den andre svarade, och äfven nu kommo hans egna ord tillbaka med alldeles samma klang och melodi. Han undrade och undrade. Hvad var det där för en klåpare som bara sade efter och inte hade några egna melodier att svara med? Den saken borde man ta reda på, tänkte han och ropade: "Hvem är du, hvar är du ifrån, hvem är du, hvem är du?"

Men "hvem är du, hvem är du?" sjöng det bort i bergen, och sen blef det tyst igen.

Då vardt taltrasten ond. Han började spela på allvar, han drog alla sina låtar och melodier, han hvisslade och drillade, slungade ut alla sina starkaste och gladaste toner i rymden som en hop små runda trillande ägg och lät dem fladdra bort öfver sjön som en skara dunmjuka kvittrande fågelungar. Och hvarenda drill fick han igen likadan som han själf slungat ut den, och hvarenda låt sjöng den andre efter från början till slut.

"Härma kan du, stjäla kan du, tjyf ska du heta — tjyf, tjyf!" sjöng trasten på Storgårdsnäset; "härma kan du, tjyf, tjyf!" sjöng trasten i Mässans skog. "Envis och tjuri är du, tjuri, tjuri!" sa den ene; "tjuri, tjuri!" sa den andre. "Tjut lagom, tjut lagom — tig du, tig du!" ropade Storgårdstrasten; och tig du, tig du!" ropade Mässtrasten efter.

De höllo på så där hela natten, allt vildare, allt klangfullare och grannarne. Och ju mer högröstad Storgårdstrasten blef, desto högre och stoltare sjöng den andre. Och runtomkring lågo himmel och sjö och skogar tysta och ljusa och lyssnade leende på de klara ropande rösterna.

Storgårdstrasten hade aldrig sjungit så vackert förr, han kände det själf. Han hade väl aldrig heller haft så mycket att sjunga om som den natten; han slutade snart att munhuggas med rivalen, allt det där andra låg alltjämt och sjöd inom honom och bröt så småningom fram — och först då fingo de två stämmorna sin allra djupaste och mäktigaste klang. Ty den andre var fortfarande med; Storgårdstrasten tyckte nog att han kunnat få ha åtminstone dessa sina bästa och innersta känsloutbrott i fred, och undrade om den andre uppleft alldeles samma sorger och fröjder som han själf, eftersom han alltjämt sjöng samma ord och tongångar. Men han var icke vred eller hatfull längre, allt det där var bisaker, inom sig; och underligt varm och glad gjorde det honom också att så där höra alla sina tankar och melodier upprepas af en annan, en som han aldrig sett, en som satt och spelte för sig själf långt bort i skogen.

Han fick allt starkare lust att se och lära känna kamraten, han var verkligen nyfiken på honom. Till slut kunde han inte längre stå emot; just som solen gick upp öfver Lekomberget, utstötte han af all sina lungors kraft

ett sista jublande tjuritítu — ti — tu! — kastade sig ut i rymden och flög bort öfver sjön.

På andra sidan stod också en hög gran. Han satte sig där i toppen för att hvila och ge sin ankomst tillkänna med ett ljudligt rop. Men ingen svarade, endast några småfåglar kvittrade i buskarna. Han ropade på nytt, gång på gång, och höjde stämman; nej, intet svar. Då flög han in i skogen på Mässans sluttning och började leta.

Han flög af och an och ropade allt emellanåt, men där fanns ingen trast. Han träffade många andra fåglar, talltitor och tofsmesar, trädkrypare och svarthättor, men ingen hade sett eller hört någon taltrast där i skogen. Vi ha bara hört en på Storgårdsnäset, sade de, och det var en baddare att spela. Vi ha setat och lyssnat på honom hela natten, det var en sann fröjd att höra honom, och det var just ingen som tänkte på att sofva — maken till flöjtkonsert får man minsann inte höra många gånger i lifvet.

Talltrasten var både glad och undersam, det här gick helt och hållet öfver hans förstånd. Han skulle just till att flyga hem igen, då fick han se en gammal uggla i en tall, hon satt tätt intill stammen och kisade mot dagsljuset. Det var nog en klok gumma, hon såg ut att känna till lösningen på åtskilliga gåtor och hemligheter, tyckte han och berättade hela historien för henne.

Hon såg bort och tog på sig sin djupsinnigaste min, när han slutat. Så talade hon, tyst och mumlande, han fick anstränga sig för att höra. Hon sade något om att lefva fullt och starkt — och om en rik och sjungande själ — och om att lägga hela sitt lif och sin själ i sitt spel — och att hela jorden spelar med och berg och skogar besvara ens sång med ett samfäldt eko.

Sen teg hon och tänkte visst försjunka i sina egna grubblerier igen. Men så tycktes hon erinra sig något, bligade skarpt på taltrasten och fortsatte:

"Men han ska inte bli högfärdig nu — inte tänka mer på hela saken — utan spela på snällt och ödmjukt som förut, det är nog det bästa han kan göra."

Hon tystnade åter, vände blicken inåt och slöt ögonen.

Taltrasten sade tack och farväl och flög därifrån. Han sväfvade tankfull öfver sjön; inte begrep han hela meningen i ugglans ord, tyckte han, men så mycket förstod han, att det inte var en taltrast han hört på andra sidan vattnet.

När han kom hem, höll hans hjärtas älskade redan på att samla ihop kvistar och mossa till det nya boet. Då glömde han alla nattens händelser och började hjälpa henne; och när kvällen kom, flög han upp i sin grantopp igen för att uppstämma sin aftonhymn och njuta af solnedgångens prakt, af sommarens dejlighet och kvällens höga frid.

Ekot i Mässan sjöng med, han gjorde en paus ibland och lyssnade. Det var inte en trast — men hvem var det då? Berg och skogar och hela jorden, hade ugglan sagt; de upprepade hans tankar och sjöngo efter hans tongångar. Ja, man kunde bli högfärdig för mindre; men egentligen vardt man nog mindre högfärdig än glad — så där glad så man både ville skratta och gråta, så där hissnande och galet glad åt solen och jorden och lifvet och alltihop.

Det var en elak pojke som hörde honom spela den kvällen och många andra kvällar samma sommar, han hette Ola. Jag kan tyvärr inte svära på att han svor mindre syndfullt hädanefter, men säkert är att han aldrig sen dess rifvit ner ett fågelbo eller eljes begått några svårare förbrytelser. Och själf påstår han att han hvarken hört eller sett något så vackert och trefligt i lifvet förr än han fick höra den där trasten spela; det var inte bara spel för resten, sa han, det var en predikan och en psalm som man inte får höra maken till i någon kyrka här i landet och kanske inte i något annat land heller.

Den hårda vägens blomma.

AF MARIA OLOFSSON.

Såg du en gång den jord, som trampats af hårda fötter,
fårad och nött till ett färglöst stoft mellan spåren,
bära ett färgstänk, en blomma, en aning om våren,
lyft genom modd och grus på starka djupt spända rötter —
såg du ej då i en syn det hjärta, som maktlöst af såren,
skoningslöst huggna mot det af hårda blickar och händer,
smärtsamt darrande än för hvar pil, som från bakhåll man sänder
höja sin blick till en glimt af sol bakom tåren.

Den, som sargas till blods af någon, men ändå förmår att
lägga sin kärlek likt blommor i handen, som sårat,
vägen, som trampas, och hjärtat, som blöder och blöder,
närd därinunder, en gnista af Gud ändå glöder.
Lyste den blott, att dess plågare klarligt den såge,
sjönke måhända hans lyftade hand och hans ord.
Niding är den, som lägger pil på sin båge
vänd mot honom, som nyss bjöd hvila och bord,
sjufald niding dock den, som trampar ett hjärta,
ljust af blommor under sin skonslösa fot. —
Störst af allt är den kärlek, hvars rot
dricker sin kraft ur djupens porlande smärta.

Odensjö, Sverige.

Vi kristna och kriget.

ENTENTENS afvisande af president Wilsons fredsförslag har i alla för Europas framtid kännandes bröst framkallat en ångestens och beklämningens suck: Hvad skall nu ske? I *Forum,* n:r 1 och 2 för detta år, framhålles med all rätt "felkonstruktionen" i maskineriet; det har väl gått att sätta mekanismen i gång, men att åter hejda den — det kan man icke. Och tanken går till en folkens resning öfver hela linjen mot regeringarna såsom enda möjliga sättet att få ett slut på det nuvarande läget.

Kunna vi kristna stilla åse detta?

Det är ingen tillfällighet, att bilden af en maskin användes. Det *är* maskinens, mekanismens herravälde öfver personligheten vi upplefva. Hvad vi behöfva är att det personliga får komma till sin rätt igen.

Hvad är det nu vi kristna med munnen bekänna? Jo, att ett personlighetslif af något värde endast kan uppbyggas på en grund "hinsides", att tron på Jesus Kristus kan skänka en grundval för detta lif såsom intet annat. Vi *veta,* att vi bland oss ha män, i hvilkas händer, om de ägde förmåga och kunskaper, som de ha vilja, de krigförande med största lugn kunde nedlägga sitt mellanhafvande för skiljedom. Vi äro vissa om — tro det åtminstone i våra bästa stunder — att endast om Kristi ande fullt får genomtränga äfven statslifvet och de mellanfolkliga förbindelserna, ett verkligt nytt Europa skall uppstå, där talet om att krig med storm och blodig klädnad skall taga slut icke skall vara blott ett vackert talesätt att fröjdas åt hvarje juldag.

Alltså — vi förkunna, att vi ha den enda hjälpen i denna situation; ja, vi äro så säkra därpå, att vi kanhända ha officiell statsanställning, som lärare eller präster, på just den saken. Skola vi, som ha hjälpen, förvägra våra bröder i skyttegrafvarna den? Skola vi tilläfventyrs innan vi åtgöra något, för hundrade gången undersöka, om ej bergspredikan kanske rent af ger stöd åt en viss krigsmoral? Skola vi söka genom de 2,000 gångna åren för att söka rätt på huru de kristna förut ha gjort? Eller skola vi se till hvad vår, just vår plikt i just denna situation är? Skola vi inte våga att för en gångs skull vara så pass idealister, att vi verkligen handla efter som vi tro eller uppgifva oss tro?

Hvad skall framtiden säga om detta krig? Säkert bl. a. det, att om Europa 1914 hade haft *mera* kristendom, så hade denna fruktansvärda katastrof aldrig inträffat. Och vidare det: Hvar funnos de kristna, när lavinen redan var satt i gång och allt suckade efter fred?

Intet kan från kristen ståndpunkt anföras till försvar för det slaktande, som pågår. Äfven den, som trott att en "uppryckning" skulle åstadkommits, måste tagas ur sina illusioner inför de vittnesbörd, som komma från de krigförande länderna om den sjunkande sedligheten. Inte ens den synpunkten att den religiösa renässansen skulle påskyndas — om man nu verkligen tror sig ha rätt anlägga en sådan — är tillfyllest. Kyrkorna äro tomma som i fredstid.

Hvad skall då ske?

Jo, någon måste ropa ut, så att det hörs öfver hela världen:

Kristna i alla länder, förenen eder!

Och dessa kristna måste låta världen veta, att en fred på de grunder som angifvits såsom de enda rättfärdiga, med erkännande af alla nationers existensrätt — att en sådan fred är ett *kristet* önskemål, som bland kristna i alla länder kan påräkna sympatier och energiskt arbete för sitt uppnående. Endast därest detta förslag framställes af kristna personer, i kristendomens namn, skall det ha utsikter att ej helt misstänkas såsom utslag af politisk beräkning.

Någon gång måste vi kristna kunna handla efter vår Herres bud. Någon gång måste vi visa, att vi *vilja* någonting.

Egoismen kan icke återställa jämvikten i vårt lif nu. En rent ideell motivering, en motivering med ankarfäste i evighetens värld måste komma till. Känslan för det heliga måste här vara driffjädern. Män i alla länder måste uppstå, hvilka det *bränner som en gudomlig befallning* att ej hvila förr än ett slut är nådt på detta för människors andliga och timliga lif förödande tillstånd. Kristus *måste* göras till konung. Och han har sagt: Saliga äro de fridstiftande.

Dessa förslag förefalla naturligtvis fantastiska och omöjliga att realisera. Kristus talar om en tro, som försätter berg. Det får icke vara tomma ord. Detaljerna här kunna vara felaktiga. Men tanken i stort får icke, kan icke dö. Den skall växa till ett rop, ett genomträngande skri i hvar kristens öra: Det är Kristi bud att du, just du skall vara med om att lägga fiendernas händer i hvarandra till försoning. Den som skrifver detta vet, att det kommer att beles. Han vet ock hvilken anledning till hån öfver kristendomen ett misslyckande skulle innebära. Några öfverraskande resultat strax i början tror jag icke på. Först så småningom skall tanken borra sig ned i de kristnas samveten. Men jag är öfvertygad om två ting: dels att den sålunda en gång bragt till medvetande skall verka oemotståndligt, dels att intet

utom den kristna tanken i närvarande stund kan rädda Europa. Därför har jag icke *kunnat* tiga. Nu tillägger jag: *Dixi et salvavi animam meam* (jag har talat och räddat min själ).

* * *

Vi ha icke kunnat och icke velat hindra ofvanstående eldsord att göra sitt verk. Den som i denna tid vill nå den kristna världens samvete med ett lefvande ord skall icke hindras. Endast sådana fredsord, som icke gå djupt nog, bli tomma och tunna i denna storm. Ja, vi skänka dem snarast förakt. Men bud i Kristi ande må tala. Äfven om det blott är ett betryckt hjärta, som måste få tala ut, ordet skall icke vara fåfängt, där hjärtat lefver Gud nära. Det skall hos många af oss alltjämt på nytt föra det väsentliga till lefvande närvaro. Ty till vårt elände och vår nöd hör blickens tilltagande skumhet, där vi stänga oss inne inom våra små partigränser och i trånga fältläger. Den kristna människans enkla syn på lifvet beröfvas oss, där vi mer lefva i händelserna och partimeningarna än i evangeliet och i Jesu Kristi närhet. Gud bevare våra ögon från blindhet och vårt hjärta från hat och orättvisa!

Dock ännu ett ord: Vår fredslängtan och vårt fredsarbete får i denna för Sverige så farliga tid icke locka oss att bli liknöjda eller ingjuta liknöjdhet för vårt lands försvar. Det finns anledning att på det kraftigaste varna för en sådan fredsgärning. Det borde ha blifvit uppenbart, att Sverige vill äga ett starkt försvar till nödvärn, icke för något annat. Ju starkare vår värnkraft är, desto kraftigare kunna vi i denna tid gå vår väg och värna vår rätt — en gärning, som uppenbarligen tjänar icke blott oss utan i denna tid mänskligheten. Ju mer vi rusta oss, desto starkare kan vårt fredsrop bli. Endast försvarsvänner hafva i denna tid rätt att vara fredsvänner. Endast fredsvänner hafva rätt att vara försvarsvänner. Det folk, som öfverhufvud icke kan skaffa sig respekt, skall heller icke kunna skaffa sig respekt i sitt fredsarbete.

Det är den starkes kärlek, som världen nu behöfver.

M. B—T i *"Vår Lösen"*.

Sonetter i krigstid.

AF C. A. LÖNNQUIST.

III. Vapenindustrien.

En mänsklighet, så grym, så egenkär,
ger ringa framtidslöften åt vårt hopp,
när den skänkt snillet rätt att bygga opp
en vapenindustri af vinstbegär.

Fernissan döljer ej det sår som tär
med kräftans rötter i vår samfundskropp,
när mördandet uti sitt segerlopp
får namn och rang af hederlig affär.

Tag vänlighetens bästa löje på,
när ut går lastvis mordiskt fabrikat,
tills stupad är hvar man för dess försåt

och allt det guld är ditt, som stod att få —
känd är du likaväl: ditt namn är *hat* —
dig rörde eljest barns och änkors gråt.

IV. När?

Vår nöd är ångstens. Skall då någon gång
ej bli på allt vårt kval en fridfull ände,
att vi få bo i lugn med vän och frände,
vid dufvokutters fröjd och bäckars språng?

En dag är nu som evigheten lång
för orons skull, för mördandets elände.
Gud, finns barmhärtighet, i nåd du vände
vår natt i dag, vårt kvidande i sång.

Dock, arg är vår natur. Ty öfvermodet
bor som en farlig sprängsats gömd i blodet.
Vår kärlekslöshet, Herre, gör dig vred.

Och har vårt hat ej bortbränts af vår plåga,
vi vilja stanna i din skärselds låga.
Förr än det skett, vi bedja ej om fred.

Afund.

AF JOHAN G. R. BANÉR.

Visst doftar hon härligt, liljan,
som gror vid min egen knut;
nog synes hon bonad, tiljan,
jag hyflat med egna viljan,
som lånade hvita färgen sin
ifrån min egen lut.

Men ros inom annans hägnad,
hon bränner ändå min själ;
och daggen på henne regnad,
den gåfve mig större fägnad!
Hon rotade sig i märgen min,
hon skar mitt sinnes häl.

Ironwood, Mich.

Vårljus.

AF OSCAR STJERNE.

I.

Mörker och tystnad i ändlösa vinternätter
breda sig tungt öfver berg och skogar och slätter;
allt som ägt lif, men i dvala sjunkit förfruset,
drömmer, i dunkel längtan, om värmen och ljuset.

Strån och blommor, som vissnade väna och unga,
sofva och drömma om sol under drifvor tunga,
björkar, som liflösa stå vid den fjättrade vägen,
drömma om svällande knoppar med längtan i hågen.

Furen djupt inne i skogarna, suckande dystert,
drömmer om lifvet som lekte och jublade ystert,
tänker på ekorrens språng och fåglarnas kvitter,
bäckarnas muntra små visor och majhimmelns glitter.

Tätt invid skogarnas bryn ligga gråa och röda,
ensliga arma små stugor och sofva som döda;
skuggan från skogen mörkt hotande breder sig öfver dem,
tystnad, som aldrig blir bruten af lifssorlet, söfver dem.

Kanske där, just i kväll, vid den slocknande härden
sitter en lutad gestalt och drömmer om världen, —
världen — så fjärran med alla dess lockande strider,
alla dess segrar för ljus, som skall segra omsider.

Kanske han tänker att litet, oändligt för litet
lifvet oss ger, om det endast ger släpet och slitet;
han, som har trälat sig trött som tillförne hans fäder,
anar en annan kamp än för föda och kläder.

Kanske han tungsint, med pannan lutad mot handen,
anar att näring behöfver ock människoanden,
skall den ej tvina i evigt hvardagsgrå söcken,
skall den ej frysa till döds under vinterkvällstöcken.

Kanske i kväll, vid sin falnande brasas bränder,
anar han ordet, som flammar, som lyser och tänder,
kanske hans sinne, som domnat i dvala förfruset,
drömmer, i dunkel längtan, om värmen och ljuset.

II.

Fädernebygd, som mitt hjärta äger,
älskad så ömt som en brud, en moder,
allting i världen du öfverväger,
rika skatter och gyllne klenoder.

Fädernebygd, som allt mig skänkte,
brödet jag äter och luften jag andas,
allt hvad jag skönast drömde och tänkte —
fädernebygd, din vår skall väl randas!

Björken han åter med grönt skall sira,
furen skall fröjdas åt lärkans kvitter,
sippan åter ur mull skall spira,
vågen skall dansa i solens glitter.

Frisk och befriande vårvind skall brusa,
töcknen, som rufvade, skall han förjaga,
natten skall bytas i dagar ljusa,
kraften skall växa i allt det svaga! — — —

Snart väl den vår ock, som skalderna sia,
fädernebygd, skall du hänryckt skåda:
ord som ge värme och ljus och befria
redan hans härliga gryning båda.

Sol skall gå upp öfver mulna trakter,
morgon skall komma med rosiga skyar,
nattens och fördomens mörka makter
flykta fjärran från vaknande byar.

Han som satt lutad mot falnande härden
vägen till ljusets härd skall väl finna. —
Se hur det våras utöfver all världen,
se huru bergen i purpur brinna!

Känslor, som tvinade redan som unga,
spira ånyo som blommor i skogen;
nu kan han tänka och nu kan han sjunga,
går han ock lutad och svettig vid plogen.

Kunskapens, ljusets och bildningens strömmar
väcka de krafter, som slumrande lågo;
han vardt ock skapad för tankar och drömmar.
Se skola ögon, som intet sågo.

Ser han då ängarna, blommande bjärta,
bada i vårljusets böljande floder,
han ock dig famnar med hela sitt hjärta,
fädernebygd, som en brud, en moder.

Ljus skall han älska, den makt som från trälar
lossar de tunga och tryckande banden,
ljus, som är drycken för törstande själar,
ljus som är näring för människoanden.

Ja, i de bygder, där våren väckte
allt som var stelnadt och dödt och förfruset,
glädtigt och starkt skall ett ädlare släkte
höja sin jublande hymn till ljuset.

Verner von Heidenstam.

AF AXEL FREDENHOLM.

FÖRFATTAREN Verner von Heidenstam har nyligen fått mottaga Nobelpriset i litteratur, och jag är fullt öfvertygad om att hvarje svensk känner berättigad stolthet öfver att bredvid sådana svenska namn som Svante Arrhenius, Klas Pontus Arnoldson, Nils Gustaf Dalen och Selma Lagerlöf äfven finna detta skaldenamn. År 1909 skref Tor Hedberg till Heidenstam ett hyllningskväde, i hvilket följande ord förekomma:

"— — om du ej älskas af de aderton,
tag det med ro, du älskats af de nio,"

men detta står nu kvar endast som en half sanning. Heidenstam tillhör i dag Svenska Akademien, och vad denna litterära domstol tänker om honom, därom vittnar det pris han fått mottaga.

Nyheten om denna utnämning har hälsats med tillfredsställelse af alla, som verkligen känna denne österländske drömmare i nordisk sommarnatt, denne färgslösare och formmästare, Tivedens och den svenska folksångens skald, som, efter att länge och vida ha sökt lifvets mening och lyckans källor, slutligen finner svaret, då han hör tre skoflar mull falla på en bortgången nästas kistlock.

Heidenstam föddes på Olshammar gård, Hammar socken, Örebro län, den 6 juli 1859. Om hemgården och sin barndom har han själf berättat följande: "När jag tänker på min barndom, ser jag breda trädgårdsgångar, fulla med nedblåsta ströäpplen och astrakaner; jag ser krusbärsbuskar och vinbärsklasar och långa risiga ärtsängar, men litet längre bort begynner med ens vildmarken. Det förefaller mig nu efteråt, som hade det på den tiden rådt beständigt sommar, en lång tioårig sommar, där det aldrig föll regn, men där vackra och goda människor sutto i gräset och bundo kransar af de blå och hvita blommorna. — Intet af hvad jag sedan hört eller läst har ens för en timme förvandlat mig, utan omgestaltningen har ägt bestämda inre rötter i barndomsintrycken. Som jag ser världen nu, så såg jag den också då, fast i mer obestämd och rosenfärgad morgondimma. Hvad jag älskade då, det älskar jag nu. Barndomsintrycken äro kärnan, och de växlande färgerna öfver pannan äro endast skenet från ljus, som andra bära förbi, små ljus och stora facklor."

Efter att hafva genomgått sin hembygds skola och aflagt studentexamen måste han för vårdandet af sin hälsa företaga en långresa till södern. Han besökte Frankrike, Schweiz och Italien samt gjorde äfven vidsträckta utflykter till Egypten och Orienten.

Hans första ambition var att blifva målare. Allt ifrån barndomen hade han skrifvit vers, men mera som tillfällig förströelse. Nu skulle han emellertid göra allvar af att blifva artist. Han studerade under flera stora mästare, och själf hade han de bästa förhoppningar om sin kallelse som konstnär. I glödande färger ville han tolka sina skönhetssyner och gifva uttryck åt sitt öfverfyllda hjärtas känslorus. Han ville måla sina orientaliska motiv, måla, såsom ännu ingen målat, "Nineves döttrar" och den unga Ruth, som

"knöt sig en kärfve ax i solen".

Han ville måla Babylons kungaborgar, sådana de stego fram för hans drömmar, då

"stjärnorna blossade bibliskt klara".

Han ville måla Egyptens tigande stoder och faraonernas kärleksfester. Alla dessa magiska forndrömmar tjusade hans sinnen, och

"skuggornas jämnade skönhetsrike
vann för eviga tider hans själ".

Men snart fann han att pensel och färger ej voro för honom det allra bästa uttrycksmedlet. Han satte undan paletten och grep ånyo till pennan. Nu ville han måla med ord, och en ordmålare blef han med Guds nåde. Den för tillfället moderna verskonstens hjulspår hade han ingen respekt för, och han lät därför sin fantasi köra efter behag, till trots af traditionernas alla regler och råmärken.

Resultatet blef samlingen "Vallfart och vandringsår,,' som utkom år 1889. Denna bok, som från början till slut bar en prägel af själfständighet, mottogs af kritiken med en viss förvåning. Snoilsky sade att det var den allra märkvärdigaste debut han bevittnat och uttryckte sin förundran öfver att Sverige hade en sådan skald, utan att han ens hade hört tals om honom.

Så plötsligt och öfverraskande framträdde Heidenstam, och från första stund vann han vänner och efterföljare. Redan i denna sin debutbok bröt han nya vägar för inbillning och formgifning. I motsats till den på 80-talet rådande naturalistiska riktningen sökte Heidenstam återväcka en fantasifull och färgrik dikt, hvilken ej var tvungen att återgifva den exakta verkligheten. Hans ämnesval såväl som hans åskådningssätt, en ungdomstrotsig njutningslära, voro nya element i den svenska vitterheten.

Sina litterära protestidéer framförde han i en massa polemiska skrifter, bland hvilka särskildt böra nämnas:

"Renässans" 1889, "Tankar och teckningar" 1899 och "Pepitas bröllop" 1890.

Reseskisserna "Från Col di Tenda till Blocksberg" utkommo 1889 och "Endymion" 1892. Den senare har af Brandes blifvit kallad "lifsglädjens evangelium". Den skildrar en värld, som förtvifladt kämpar mot främmande inkräktare. Det är österlandet, som vill värna sig om västerlandet. I företalet till denna bok gör han ett anfall mot hvad han kallar "gråväderstankarna", hvilka han med sol, fantasi och skönhet vill jaga bort.

Vid denna tid utfärdade Heidenstam ett litterärt program, däri han visserligen hofsamt, dock bestämdt uppträdde mot naturalismen och förkunnade en annan diktning än den tunga objektiva verklighetsskildringen, som han kallar "skomakarrealism". Han erkänner visserligen att denna riktning varit en nödvändig protest, men anser att den talat ut.

"Hans Alienus", som utkom 1892, är en fantastisk saga om en pilgrimsfärd genom tider och länder för finnandet af den högsta skönheten. Den har kallats "ensamhetens och främlingskapets epopé" och är en tendensbok af "strid och ideal". Här spårar man författarens kärlek till sitt fosterland. Synnerligen symbolisk är Hans Alienus' hemkomst. De svenska minnena, själfva den svenska jorden lockar. Betecknande äro de ofta förkättrade orden:

"— — — jag längtar marken,
jag längtar stenarna där barn jag lekt".

Det är icke hemtraktens skönhet, som lockar och kallar, utan marken själf och stenarna, det hårda och ofruktbara. Han är trött på sitt vandringslif, trött af att allestädes och alltid vara en främling, han styr kosan till fosterjorden och ser snart att för honom

"fanns ingen väg från hemmets dörr".

År 1895 utkom samlingen "Dikter", som betecknar en öfvergångsperiod. Här besjunger han skönt och djupsinnigt Tivedens dunkla furor och Vetterstrandens underbara mystik, här leker vår och suckar höst, här är själfsvåldig glädje och tärande trånad. Den österländska koloriten har undanträngts af äkta svensk stämning. Från början till slut spåras en visionär styrka, plastisk säkerhet och originell sinnrikhet i uttrycket. Stilen är skulptural och öfverensstämmer väl med de stora ämnen och det känslolif, som utgör innehållet i samlingens större dikter.

Det är rent svenska toner skalden anslår vid denna tid af sin utveckling, toner, som ej kunde förfela att väcka resonans i svenska sinnen: "Hör slamret af riddarkedjor och muntert tornej, hör vassens sorgsna sus vid Fågelvik. — Hör sången, hör sorlet i de karelska urmarkerna, där korsfanan fladdrar öfver sejdare och trollmän och öfver Jumalas blodbestrukna gråstensskepnad."

Diktcykeln "Ett folk" är en storvulen hymn till fosterlandet. Där förekommer dikten "Sverige", hvilken nu sjunges af hela svenska folket och faktiskt blifvit adopterad till nationalsång:

"Sverige, Sverige, Sverige, fosterland,
vår längtans bygd, vårt hem på jorden.
Nu spela skällorna, där härar lysts af brand,
och dåd blef saga, men med hand vid hand
svär än ditt folk som förr de gamla trohetsorden.

Fall julesnö och susa djupa mo!
Brinn österstjärna genom junikvällen!
Sverige, moder! Blif vår strid, vår ro,
det land, där våra barn en gång få bo,
och våra fäder sofva under kyrkohällen."

"Den skald", säger Sven Hedin, "som skrifver något sådant, känner i hög grad samhörigheten med sitt eget folk. Han måste lefva vid stranden af Vettern, öfver hvars blåa, klara vågor han strödde ut sin faders aska."

Efter en resa i Ryssland och Turkiet samt en tid af historiska studier påbörjade Heidenstam sitt storverk "Karolinerna", ett prosaepos af verkligt imponerande dimensioner, 1897—98. Det är olycksåren i Sveriges historia, som utgöra bakgrunden till dessa skildringar, dessa år, som tvingade svenska folket till oerhörda offer. Men ju mera bördorna växte, desto mera kraft fingo människorna att bära dem. Törnekronan, som kriget lagt på deras pannor, tryckte de djupare ned. Äfventyret blef tragedi, och det är här det svenska folket framstår i hela sin sublima storhet.

Det har visserligen af mer än en anmärkts, att många af de karolinska hjältegestalterna verka utländska, att de äro främlingar utstyrda i svenska uniformer. Denna beskyllning gjordes till och med af Fröding, fastän han senare tog den tillbaka. Därmed må nu vara hur som helst, men ingen förnekar att "Karolinerna" är ett storvulet arbete. Berättelserna äro visserligen fristående från hvarandra, men deras gemensamma syfte är att gifva en trogen och enhetlig tidsbild.

"S:t Göran och draken" (1900) innehåller två dramatiska och två episka stycken med historisk bakgrund. Den svenska medeltidens märkligaste religiösa personlighet skildrar Heidenstam i "Heliga Birgittas pilgrimsfärd". Det är berättelsen om en själ, som i stränghet och härsklystnad förkväfver köttets begärelse och sliter världsliga band, huru starka de än äro hos denna kraftiga natur. Samlingen "Skogen susar" (1904) inrymmer smärre berättelser och sagor.

Heidenstams störst anlagda verk är cykeln "Folkungaträdet", hvaraf hittills två volymer utkommit, "Folke Filbyter" (1905) och "Bjelboarfvet" (1907). Den historiska läseboken "Svenskarna och deras höfdingar" utkom 1908—10.

I den senast utkomna samlingen "Nya dikter" (1915) synes skalden hafva uppgjort sin räkning med sig själf och lifvet. Det är ej tympanjon och cymbal, som klinga här, men harpa och trumpet. Nu gycklar han ej med den dumma pulcinellan döden. Den "lilla gnistan", som viker undan då man vill värma sig och orsakar lifvets elände, har fått en annan glans och en högre mening. Det myckna dunkla och gåtfulla har löst sig och klarnat, men ej för trots och gyckel, utan för det barnsligt enkla och hjärtefromma. Han öppnar sin

famn och sitt hjärta mot allt det sköna och goda. Han älskar människorna sådana de äro och tycker att det är synd om de döda, som ej få vandra med sina kära i solskenet och dela de lefvandes lycka. Han har fattats af en ande, som bär ett annat namn än de gudar, till hvilka han offrade i sin ungdoms yra. Nu beder han vid lågorna:

"Helige Ande, dig tillbeder jag.
Eld och segersång är ditt namn.
Vedermödans ande och nödens,
ljus öfver tårarnas stund och dödens,
bränn till stoft vår människohamn.
Mot dina eviga lågor breder jag
än ur döden i bön min famn."

Skalden har lärt sig den hemligheten, att det ej är afskaffandet af lidandet, som medför lycka, utan dess mottagande som själfva lifvets princip, hvilket gör människan stark och målmedveten. Den största triumfen har sina rötter i det allra djupaste lidandet, och det gifves intet stort segerjubel utan stora strider. Han är rik på erfarenheter, och då han ser tillbaka, från den höjd han uppnått, på sin skiftesrika lefnad, utropar han:

"Vis, o människa, det blir du först
när du hinner till de aftonsvala
höjders topp, där jorden öfverskådas",

Han synes nu sitta, liksom den gamle pilgrimen han i en af sina dikter målar, vid en mosslupen milsten, för att hvila och begrunda lifvets gåtor. Han ser tillbaka på den väg han vandrat och ut öfver nejden, som stilla och förtrolig breder sig ut framför honom. Nu förstår han så väl det språk naturen talar, och han njuter och glädes åt allt. Men han vet, att snart är rastetimman slut och han måste fortsätta färden. Det är dock ej med ånger och klagan han bryter upp. Han vet att om tusen år betyder hans lilla lifs äfventyr ingenting. Hans största glädje och hans största sorg, allt hvad han upplefvat, har varit som en flyende skugga. Han är försonad och kväder:

"Hvad hette jag? Hvem var jag? Hvarför grät jag?
Förgätit har jag allt, och som en stormsång
allt brusar bort bland världarna, som rulla."

Heidenstam har varit föremål för mycken uppmuntran och många utmärkelser hafva kommit honom till del. Han är medlem af flera vittra och vetenskapliga samfund, har varit ordförande i svenska författareföreningen, är ordförande i nämnden för Albert Bonniers stipendiefond samt medlem af Göteborgs vetenskaps- och vitterhetssamhälle. År 1910 utnämndes han till riddare af Nordstjärneorden, och 1912 invaldes han till medlem af Svenska Akademien. Han har nu senast också fått mottaga Nobelpriset, hvilket är den största utmärkelse som kan komma en författare till del.

Heidenstam har bakom sig en skiftande lefnad, men har, olik så många andra af våra stora författare, skonats för finansiella svårigheter. Hans kära Naddö är redan nu en vallfartsort för de litterärt intresserade unga, och länge skall det dröja, innan i Sveriges bygder och hvarhelst svenskar vistas och bo hans sånger skola tystna.

Heidenstam har dock ej ännu lagt sin lyra åsido. Kanske vi ännu en gång få lyssna till toner, som skola öfverraska och tjusa.

En kunglig diktare.

AF ELIAS GRIP.

BLAND svenska diktare räkna vi numera äfven en konungason, *prins Wilhelm,* hertig af Södermanland. Från farfadern, den vittre monarken Oskar II, författare till Svenska Flottans Minnen och flera andra diktsamlingar, har han ju också godt litterärt påbrå. I dagarna har prins Wilhelm på Norstedts förlag utgifvit en samling dikter, *"Släckta Fyrar",* sam rönt liflig efterfrågan och väckt berättigad uppmärksamhet.

Det är ej första gången den unge furstesonen framträder inför svenska allmänheten såsom författare. Han har för ett par år sedan utgifvit en underhållande och ledigt skrifven reseskildring från Orienten med titeln "Där solen lyser". Vid försvars- och hembygdsfester har han bidragit med poem, af hvilka vi återfinna några i denna samling. Hans vers äro rytmiskt säkra och fulltoniga. Stundom får hans lyra en klang af djup moll, men oftast är det vågens och vindens friska durton, som ljuder oss till mötes. Hafvet och sjömannens lif älskar han mer än något annat i världen. Det blir fart och lif i hans vers, när han sjunger om färder med jagareflottiljen och öfver skumstänkta fjärdar, där Kung Storm drager fram med makt. Dikten *Kung Storm* må anföras såsom ett belysande exempel:

Nu mörknar det vid hafvets bryn;
nu ropa måsarna i skyn
och tärnorna sig hesa.
Nu susar redan första byn,
och vattnet börjar fräsa.

Han kommer, hafvets mörke kung,
som regnmolnsmanteln, våt och tung,
på jätteskuldror hängslat,
och lossar på sin gördelpung,
där vindarna han fängslat.

Med ur och blixt och väldigt hvin
han växer till en svart lavin,
där horisonten stupar.
Hans horder höja vilda skrin
ur hvisselstarka strupar.

Ur dunkla, tångomflutna hem
nu stiger djupens folk med slem
och fjäll på blanka kroppar.
I kväll är gästabud för dem
på skummigt hvita toppar.

PRINS WILHELM AF SVERIGE.

Kung Storm, kung Storm, din makt är stor,
men större dock det trots, som bor
i mulna kämpaskaran,
som en gång dyrt och heligt svor
att älska sjön och faran.

Och reste du från pol till pol
ditt väldes höga kapitol,
kung Storm — så minns: bak ryggen
i stiltjen under molnfri sol
där dansa åter myggen.

Samlingen innehåller emellertid flera dikter med andra motiv än hafvet och sjömanslifvet. Bland dessa skulle jag vilja framhålla den stämningsfulla "Till hembygden", där författaren i klingande rytmer besjunger sitt fagra Södermanland med dess täcka sjöar och luftiga björkdungar. Kärlek till denna bygd talar ur hvarje rad. Jag citerar några strofer:

Jag vet en nejd, som jag i kärlek kallar
min egen hembygd, där min vagga stod;
af stolthet klappar hjärtat, blodet svallar,
när namnet nämnes på mitt lifs klenod.
Det susar sakta ifrån dunkla skogen,
det dallrar öfver blommor, blad och bär,
och hvarje sten mig gör därmed förtrogen,
ty Sörmland, sörmlandsstämning just det är.

Hur jag dig älskar. Själf jag knappast anar,
hvad mäktig känsla du till lif har väckt.
Jag vet blott, att den ständigt, ständigt manar
till värn omkring din ära oförskräckt.
Som förr i tiden vill jag handsken kasta,
beredd till strid i envig mot en hvar,
som vågar sörmlandsgripen öppet lasta
— min högsta ära vare dess försvar!

Hur skön jag minns dig, när i sommarnatten
du drömmande till älfvors hviskning lyss,
när som kristall står insjöns blanka vatten
med purpurstänk från solens sista kyss.
Men som en fjärran kommen andesusning
det drar en sommarfläkt från skog och snår,
där hvarje väsen uti hänförd tjusning
böjt ödmjukt knä och beder "Fader vår".

Ifrån festers glans och dagens möda längtar sångaren till ensamhetens tysta ro, och han har äfven förmått gifva ett gripande uttryck åt denna känsla i dikter sådana som "Ensamhet" och "Ensamhetens altare".

I allmänhet gäller om dikterna i denna samling att de äro burna af äkta och varm känsla och visa, att deras upphofsman är en verklig skald, som griper lyran ej för några ögonblicks förströelse, utan därför att det är ett behof hos honom att uttrycka i dikt hvad han sett och känt och genomlefvat. Själf säger han ock i inledningsdikten "Min musa":

Så följ mig, förrän aftonstjärnan skridit
sin silfverväg mot nästa morgondag,
ty jag har lefvat hårdt och bittert lidit
men druckit glädje ock i långa drag.
Och därför är mitt hjärta fullt af sånger,
som, fast de lekt och snyftat många gånger,
först nu ha blifvit ord. — O främling, tag
min sångarbikt, min längtans dröm — mitt jag!

INNEHÅLL.

UNGDOMSVÄNNEN

Published monthly by the Augustana Book Concern, Cor. 38th St. and 7th Ave., Rock Island, Ill. — Price $1.00 per year.

Vol. XXII. May, 1917. No. 5.

Penningar böra helst sändas i Post eller Express Money Order, Bankväxel eller, då sådana ej kunna erhållas, i registreradt bref. Kvitteringen sker å adresslappen, hvarå genom siffror angifves den tid (månad och år), till hvilken tidskriften är betald. Adressera: Augustana Book Concern.

Bidrag samt allt som har afseende på tidskriftens innehåll adresseras speciellt till: EDITOR UNGDOMSVÄNNEN. Litterära bidrag honoreras.

UNGDOMSVÄNNEN

Illustrerad Tidskrift för Hemmet

Årgång XXII | Juni 1917 | Nummer 6

Utgifven af AUGUSTANA BOOK CONCERN, Rock Island, Ill.

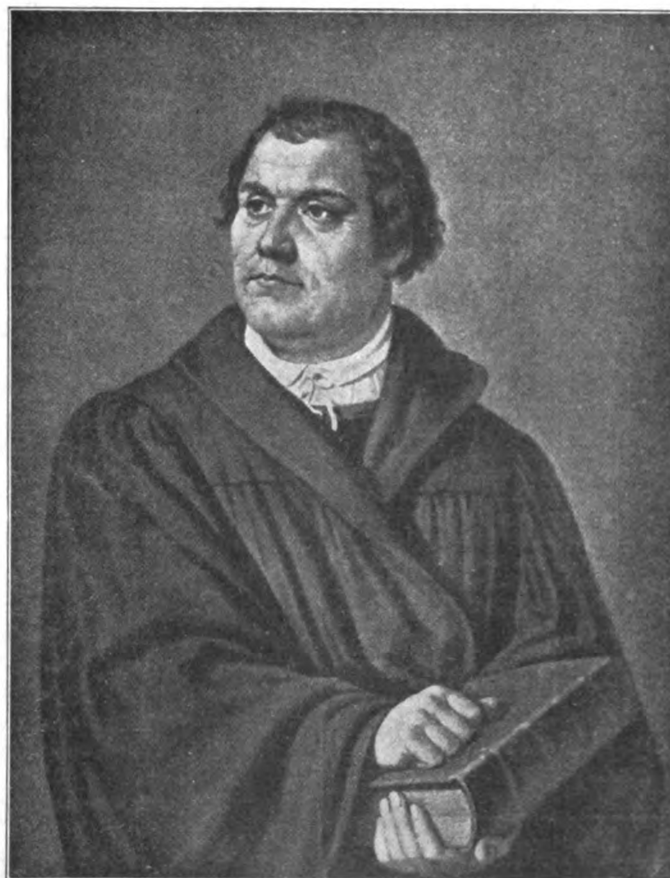

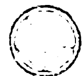

Tack, o Gud, för din sannings tolk, mannen af eld och ande,
tordönsrösten, utaf Guds folk hörd uti allo lande,
facklan, som sprider din sannings ljus, tänd vid ditt ord det klara,
evangelii pingstvinds brus öfver de troendes skara!

(Ur [illegible])

UNGDOMSVÄNNEN
ILLUSTRERAD TIDSKRIFT FÖR HEMMET

REDIGERAD AF ERNST W. OLSON.

UTGIFVEN AF AUGUSTANA BOOK CONCERN, ROCK ISLAND, ILLINOIS.

PRENUMERATIONSPRIS: HELT ÅR $1.00, UTOMLANDS $1.50. LÖSNUMMER 10C.

REMISSOR OCH ALLA MEDDELANDEN I AFFÄRSVÄG ADRESSERAS: AUGUSTANA BOOK CONCERN.

BIDRAG OCH MEDDELANDEN TILL REDAKTIONEN ADRESSERAS: EDITOR UNGDOMSVÄNNEN.

Entered as second class matter at the post office of Rock Island, Ill.

ÅRG. XXII JUNI 1917 N:o 6

DET RÖDA KORSET

Af E. A. KARLFELDT

— — — — — — — — — — — — —

Nej, ingen fåfäng gråt i denna tid,
då hafvet är för salt af alla tårar,
då jordens hälsning till den nya våren
är som en storm af suckande oliver
från folkens väldiga Getsemane!
Ej för en drömmande och trånsjuk pilgrim
de äro gjorda, dessa världens vägar,
där foten trampar, ej på blomstertörnen,
men på den splittrade granatens skärfvor
och alla rester af hvad mänskligt var.
Men väl är jorden rik på vigda lunder,
fast deras grenar hänga mångenstädes
som stympade och lytta krigarlemmar;
och se, därunder svartnar kors vid kors
som segerstod åt tidens konung, döden.

De svarta korsen, se de svarta korsen
på vissna kullar långt som blicken når!
Allt mera torftig våren återvänder,
allt glesare är kransen i hans händer,
den han vill utströ i de fallnas spår;
och folk på folk i glesnad skara skrider
allt längre in i hårda fastetider,
allt tyngre späkelsernas gissel slår.

I denna svarta korstid låt oss höja
det ljusa tecknet för vår vallfartslängtan.
Det röda korset, se det röda korset!
Dess armar låga klara som rubiner,
och som en eldstod ledande det skiner,
där genom moln af rykande ruiner
barmhärtigheten gör sin pilgrimsfärd.
Vid plågans bädd i tältet skall det lysa,
i frostens nätter värma dem som frysa,
och lifvets trötta veke, som vill slockna,
skall åter tändas vid dess milda härd.
Hvarhelst det reses, där skall kulan skona,
som plågans ängel fordom i Egypten
på Herrens bud skred skonande förbi
hvar boning, märkt med påskalammets blod.
Tätt i tumultets hälar skall det följa,
förkunnande: "En gång din stolta bölja
skall sätta sig, du hatets heta flod,
ty djupare gå kärlekskällans flöden,
och lifvet segrar evigt öfver döden.
Bereden palmerna, palmsöndag stundar,
fridsfursten nalkas genom jordens lundar,
och marken grönskar åter i hans spår,
och alla klockor, kriget sparat, ringa
till mänsklighetens nya påsk och vår."

Små kommentarier öfver stora ord.

"What aims will the national and state administrations set up as they work out a more conscious, purposeful system of education? First, training for occupational efficiency; Second, the encouragement of spontaneity and initiative; Third, the fostering of capacity for civic life."

PRES. VINCENT.

HÄR hafva vi en bildningsplan, som säges vara alldeles ny och som är framsatt af en af detta lands förnämste fostrare, presidenten för statsuniversitetet i Minnesota. Den har synnerlig betydelse för oss svenskar, därför att vid detta universitet studera flera af våra landsmän än vid något annat läroverk, som tillhör staten. Ingenstädes heller har vårt folk mer att säga angående den högre bildningen än här. Guvernör Burnquist, statssuperintendent Schultz, senator Svendsen, exguvernör Lind och Col. Smith hafva haft att göra eller hafva nu att beställa med detta läroverk, ansedt att vara ett af vårt lands allra bästa.

Vi märka för det första, att dr Vincent håller sig strängt till det yttre. Han talar bara om hvad som bör åstadkommas, men han säger inte något om medlet för dess vinnande. Huruvida han hyllar den gamla utslitna åsikten, att kunskap om det rätta är allt som fordras för att göra detsamma, säger han inte, men det liksom skymtar fram ur hvad han säger och hvad han lämnar ute liksom gifver anledning till dylika tankar. Minnesotas president lägger sig öppen för allvarlig kritik häruti, ty nog borde han förstå lika mycket som presidenten för Kansas universitet, hvilken söker alla tillfällen att betona nödvändigheten utaf kristligt sinne såsom grunden för sann bildning eller då det blir fråga om att använda vetenskapens rön i vårt samhällslif och för det uppväxande släktets fostran.

Litet hvar har man nog så mycket begrepp, att man vet på egen och andras erfarenhets vägnar, att sann bildning sitter inte uti att veta mycket, utan däruti att man använder det man vet rätt, och detta kan ingen utan att "vara till himmelriket lärd". Det kristna hemmet är den bästa bildningsanstalten som finnes, därnäst den kristna församlingen, och då vi finna att våra statsläroverk hafva sådana ledare som ofvan antydda yttrande gifver vid handen, så inse vi ännu grundligare huru absolut nödvändiga våra samfundsskolor äro för vår ungdoms rätta utbildning.

* * *

"Retirement from business....to enjoy the fruits of a life of toil, is to turn one's face toward the cemetery to which he will hasten with ever quickening step."

STEPHEN SMITH.

Det ofvan anförda uttrycket fälldes af en nutida vetenskapsman, hvilken vid 93 års ålder låtit utgå ett värdefullt arbete om sättet att bevara eller återställa sund tankeförmåga. Det står i direkt opposition till gängse uppfattningar i frågan, men den gamle bevisar med sin bok, att åtminstone, hvad honom själf angår, så har arbete bidragit till att bevara musklernas färdighet och omdömesförmågans skärpa.

Torild lär hafva sagt eller skrifvit det på Uppsala universitetsbyggnad förevigade uttrycket: "Att tänka fritt är stort, men att tänka rätt är större". Och att vid 93 års ålder vara mäktig att tänka såsom denne man må väl vara något stort och underbart. Att stadig och förståndig verksamhet har bidragit härtill är ju hans eget påstående. Säkerligen har äfven renlefnad och kanske gudsfruktan hulpit till.

Om man kan behålla sina kropps- och själskrafter i godt skick ända in till så hög ålder, då må väl ett långt lif anses som något eftersträfvansvärdt. Att Guds uppenbara ord anser det så känna vi ju till från katekesen.

Man kan vara tämligen så viss om att inte denne man kommit på dessa vishetsregler, som skänka honom en sådan ålderdom, just vid lifvets slut, utan att han lärt sig dem tidigt och följt dem vägen igenom. Man kan ju arbeta så att man därigenom skadar sig själf, men det är nu så, att arbete befordrar hälsa och välstånd, hindrar många tillfällen till synd, hjälper oss att emotstå de onda begärelserna och bidrager till tröst och sinnesstyrka under motgången, då drinkare och slösare varda fattiga och en sofvare måste rifna kläder bära. Den som sitter overksam och väntar på sjukdom och bedröfligheter och den hvilkens högsta ambition är ett nöjesjäktande kommer fort dithän, där ingenting tjusar.

"Flitig var, och du skall vinna
hälsa, munterhet och bröd.
Vägen till din hydda finna
då ej saknad eller nöd.
Och låt ordning taga vara
på hvad fliten samlat har;
var betänkt en skärf att spara
till din sena ålders dar.
Och var from, det är det sista,
första utaf alla bud;
ty om världen all vi mista,
hafva vi dock allt i Gud."

Ungdomen och kriget.

Kriget berör oss närmare nu än någonsin. Vi hafva ju litet öfver allt närt det hoppet, att på något sätt Gud skulle styra så, att vårt folk undslapp dess elände. De dyra tiderna och de höga lefnadsomkostnaderna voro rent af för mycket på vår del, tyckte vi ju för en tid sedan. Nu förstå vi att det blir fråga om ännu mer. På ungdomen faller ju alltid kriget tyngst.

Innan vår regering hade röstat för krig hade vi rätt att i ord och handling motarbeta detta företag, men nu, sedan omröstningen är skedd och stridshandsken utkastad af dem, som vi med våra röster anförtrott vårt folks välfärd, är det bara fråga om att göra vår del som medborgare. Hvad kriget kommer att kräfva utaf oss veta vi inte ännu. Den finnes inte, som kan förutspå hvad som framtiden bär i sitt sköte, ty ingenting följer nu nötta stigar utan nya banor brytas öfver allt.

Vår plikt som medborgare är under nuvarande omständigheter att helt och odeladt lämna vårt understöd åt regeringen, huru det annars må synas och kännas för oss. Detta kunna vi som kristna göra, ty Guds ord lärer oss, att all öfverhet är af Gud och att hvar och en bör vara den öfverhet som råder underdånig.

Bekymmer

äro i de flesta fall onödiga. Att oroa sig för det flydda tjänar ju intet till, det är förbi; att oroa sig för det tillkommande är inte stort visligare, det vet ju ingen om det kommer, och att oroa sig för det närvarande ha vi inga skäl till, det går ju ingen nöd på oss. Bäst är att förtrösta på Herren och taga dagen som den kommer. "Alla edra omsorger kasten på Herren, ty han har omsorg om eder", lärer oss Guds ord.

Våra grå hår äro ofta onödiga och de böjda skuldrorna äfvenså. Vi hafva gjort oss onödig oro. Vi hafva burit på bekymmer, som vi kunnat kasta på Herren. Vi ha glömt bort, att se uppåt och betänka, att den som räknat stjärnorna och våra hufvudhår sitter på sin tron och att han råder öfver allt. Han har ock lofvat, att fylla våra behof i lekamligt hänseende bara vi göra oss tillgodo de andliga skatter han erbjuder.

"Hvad hjälper oss vi mycket sörja,
hvad båta våra ve och kval,
hvad gör att vi med tårar börja
och sluta våra dagars tal?
Vår sorg förbittrar mödans bröd
och ökar tyngden af vår nöd."

Huru fädernas missgärning påverkar barnen.

De som studerat fängelse- och brottförhållandena här i landet hafva sökt att finna reda på huruvida föräldrarnas dåliga eller goda egenskaper gå i arf till deras afkomma, och följande stod nyligen att läsa i tidningen *Prison Reform*:

En tysk familj, där modern var stark till kroppen, men klen till förståndet och begifven på dryckenskap, har man fått uppgift om och den har en afkomma på 834 personer. Mer än hälften af afkomman voro prostituerade, drinkare, landstrykare, fattighjon och brottslingar. Åtskilliga voro mördare, och man räknade ut att den släkten påbördat Tyskland i omkostnader af olika slag öfver $1,250,000.

I en familj i New York, där fadern var född 1720 och af dålig karaktär, har man sökt reda på 1,200 afkomlingar. Af dessa ha hittilldags 300 bott på fattighus, 300 dogo som småbarn, 400 hade afskyvärda sjukdomar, 400 voro kroppsligen vrak, 50 voro beryktade skökor, 7 voro mördare, 60 voro tjufvar och voro öfverhufvud hvar och en tolf år i fängelse. (Det förstås att enskilda afkomlingar ägde flera af de egenskaper som här uppräknas.) Man har räknat ut att staten har fått lägga ut för släkten öfver en och en kvarts million dollars till dato. Nästan alla blefvo uslingar.

En annan välkänd släkt i sistnämnda stad räknar sina anor från en framstående och städad familj, i hvilken fadern var född 1703. Till dato har man letat upp 1,394 afkomlingar. En har varit vice president i Förenta staterna, 3 U. S. senatorer, 12 collegepresidenter, 65 collegeprofessorer, 60 läkare, 100 pastorer, 75 officerare i arméen och flottan, 60 framstående författare, 100 lagmän, 30 domare och 80 andra ha innehaft om förtroende vittnande ämbeten. 295 aflade studentexamen och högre examina. Nästan hvarenda en blef framstående och ansedd, och släkten är kraftfull, verksam och aktad den dag som är inne.

Vi kunna nog aldrig fullt tacka Gud för att vi hafva fått komma till denna världen under förmånliga och normala omständigheter. Må vi litet hvar se till, att inte våra efterkommande skola behöfva lida för vår ogudaktighets skull. Godt att det finnes syndaförlåtelse. Sök den!

Läser du din bibel?

I rannsaken skrifterna. Joh. 5: 39.

Bibelsällskapet i New York har satt som mål för en del af sin verksamhet att gifva ett exemplar af Nya testamentet till hvarje soldat i vår armé och hvarje man i vår flotta. För många år har det varit en sed att de ynglingar, som fullbordat kursen vid West Point hafva, samma dag de bestått mogenhetsprofvet, äfven fått en bibel.

Emellan åtta och nio tusen ungdomar få årligen vid sin konfirmation bara inom vår synod hvar sin bibel.

Bibeln är liga viktig för den som stannar hemma som för den som begifver sig ut i krig. Den undervisning som vi få i denna bok och den kraft som den meddelar behöfva vi alla vare sig vi ställa oss för kanonmynningar eller vi syssla med dagligt allehanda i vårt hem. Vissa omständigheter kunna dock bidraga därtill att vi tillägna oss hvad denna bok innehåller mer begärligt och detta krig som nu kommit öfver oss kanske skall lära oss litet hvar att söka hjälp och kraft hos bibelns Gud. Väl oss om så sker.

August Strindberg anhöll om att man efter hans död skulle sätta ett enkelt kors på hans graf och detta kors skulle bära den betydelsefulla inskriptionen: "Hell dig, o, kors, du vårt enda hopp." Bättre är att redan vid lifvets början se upp till honom som bar våra synder i sin kropp på korset. Detta är bibelns viktigaste lärdom och väl den som blir skicklig i den konsten och kunskapen, han skall segra hvarest han annars är.

Det berättas om samme Strindberg, att han på sitt sista lade bibeln på sitt bröst och slöt båda sina armar om den och sade till dem som besökte honom: "Detta är det enda som håller." Samma erfarenheter hafva många millioner människor gjort och samma sanningar hafva de uttalat. Det var vissheten härom som gjorde att Gustaf Adolf och hans armé vågade lif och allt på Lützens fält, det var detta som Washington var öfvertygad om då han på knä ropade till härskarornas Herre i skogen vid Valley Forge, och det var detta som gjorde att Abraham Lincolns namn är kändt i hela världen och älskadt af hvarje skolbarn i detta land.

Måtte vår ungdom blifva förtrogen med sin bibel! Måtte de pröfningar som vi nu som nation få genomgå föra oss till att rannsaka denna bok! Måtte vi som kristenhet låta Guds ord blifva våra fötters lykta och ett ljus på alla våra vägar!

Varen män!

"Vaken, stån faste i tron, varen män, varen starke. Må allt hos eder ske i kärlek." 1 Kor. 16: 13.

Hvarje församling har vid denna tid ställt en eller flera af sina ungdomar under fanorna. Detta har ej kunnat ske utan ömma känslor, äfven om patriotismen lågat varm i både barns och föräldrars barm. Ute äro ungdomarna uppfordrade att stå troget på sina poster, där de ställas, vare sig detta är i "kråknästet" på ett örlogsskepp eller på utkik å ett fältläger. Den minsta förseelse har med sig det hårdaste straff. Alla förmågor uppbjudas därför, så att man må fylla sitt uppdrag fullständigt.

När nu den del af vår ungdomsskara som utkommenderas på så sätt får visa sig trogen och vara verksam, borde inte då den del som får stanna hemma också på något vis ådagalägga, att äfven den vill fylla sin plats i lifvet på hederligt vis? Det kan ju bara bli fråga om ett svar på den frågan.

I fråga om det rent timliga bör hvarenda en arbeta och spara. Ingen som förmår uträtta något bör draga sig undan. Det arbete som då dessa skulle utfört som nu trädt i ledet, kan på så vis blifva tillsedt och deras plats här hemma på något vis fylld. Sparsamhet är också af nöden både då det blir fråga om kläder och föda. Slöseriet i mat och kläder, som vi rent af ansett som en nationaldygd, få vi lof att uppfatta såsom synd och helt afskyvärdt, ovärdigt ett patriotiskt och sansadt folk.

Inom församlingslifvet bör det blifva ett uppvaknande ibland alla, från de yngsta till de äldsta. Hvar och en bör känna sitt ansvar och göra bruk af sina förmåner. Inga drönare böra finnas, utan arbetsbin allestädes. I det yttre kan man bemöda sig om att vara på sin plats i kyrkan, söndagsskolan, ungdomsmötet och all verksamhet för öfrigt. Ens lif bör ådagalägga i ord och handling att man är en kristen.

Att desertera i armén straffas på det hårdaste vis, att förråda sitt fosterland har alltid varit ansedt det nedrigaste steg som en person kunnat taga, månne det inte borde vara så och då det blir fråga om Herren i himmelen och Guds församling ibland oss? Hafva vi förgätit bibeln, låtom oss göra bekantskap med den åter; hafva vi vant oss af med samtal med Gud i bön, låtom oss återupplifva den gamla goda seden; hafva vi blifvit borta från församlingens sammankomster, låtom oss göra bättring äfven i det stycket!

"Upp, kristen, upp till kamp och strid!
Med Andans svärd dig rusta
mot köttet och en farlig tid,
mot världen och dess lusta;
den ej med allvar kämpa vill
han hörer ej den Herre till
som seger oss beredde."

Förbönens ängel.

AF ADA.

Hvem är det, som nalkas, tyst, sedd af ingen,
där uti den yrande ungdomsringen,
lägger en varnande hand så varm,
så sakta uppå den unges arm?

Hvem är det, som nalkas i kvällens timma,
då inte en enda stjärna syns glimma,
hvem är det, som hviskar hopp och tröst,
vänligt i mörkt och sargadt bröst?

Hvem är det, som midt under oro och strid
min blick riktar uppåt mot himlens frid,
hvem är det, som under sjukdom och sorg
pekar mot himlens fridsälla borg?

Hvem är det, som vakar omkring vår hydda
att oss för osedda faror skydda?
Jo, det är förbönens ängel som,
från himlen sänd, till vår hydda kom.

Portland, Ore.

VÅRT ARBETSFÄLT

JOHN G. DAHLBERG, afdelningsredaktör

Minnesota-konferensens barmhärtighets-inrättningar.

AKKEUS steg fram och sade till Herren: "Se, Herre, hälften af mina ägodelar gifver jag de fattiga, och om jag i något har gjort orätt mot någon, så gifver jag honom fyradubbelt igen." Då Jesu kärlek utgjutes i ett människohjärta, inträda stora förändringar däri, och dessa utöfva sedan sitt inflytande på omgifningen och i sin mån äfven på världen. Det första som märkes är att själfviskheten får dödsstöten och man finner andra människor, som hafva rättmätiga anspråk på ens kärlek och intresse. Sedan blir man lösgjord från girigheten och betraktar sig som en förvaltare af Herrens goda gåfvor och äfven dessa framstå nu i ett annat ljus, nämligen så, att de äro afsedda att afhjälpa nöd och brist hvar helst sådan påträffas eller kan uppletas. Ett sådant sinne vill Gud verka i sin församling och ju mera hon mottager af Kristi kärlek, desto mera sysslar hon med att älska, intressera sig uti, hjälpa och glädja andra. Hon blir en gäldenär inför hela världen. Allas nöd och behof lägger hon på sitt hjärta och söker afhjälpa den i mån hon är iståndsatt därtill. Därför är alltid hennes barmhärtighetsverksamhet en tillförlitlig gradmätare på hennes ställning till Herren och huru hon låter sin tro vara verksam genom kärlek och goda gärningar.

BARNHEMMET I VASA.

Konferensens och samfundets första barmhärtighets-inrättning.

Oftast komma barmhärtighetsinrättningar till stånd genom enskilda personers bemödanden därför att de i sitt hjärta liksom uppfånga församlingens känsla, behof och förpliktelser. Så var det äfven då vårt samfund skulle upptaga detta viktiga arbete: det var en enskild person, som blef upphofvet därtill. Denne man var ingen annan än samfundsdanaren pastor E. Norelius. Då han 1865 antagit kallelse till lärare för församlingen i Vasa, hade han vid ett besök i St. Paul fått höra om fyra värnlösa barn, hvilkas fader och moder dött. Barnen hade blifvit lämnade i de mest utblottade omständigheter. Dessa barn förde pastor Norelius med sig, då han kom till Vasa, och ett tillfälligt hem bereddes för dem i kyrkans undervåning. En gudfruktig kvinna, fru Brita Nilsson, blef anställd att hafva vård om detta på angifna sätt påbörjade barnhem. Barnaskaran växte till och snart blef hemmet för litet att kunna hysa alla. Tio acres jord inköptes ett litet stycke från kyrkan för $150 och ett litet hus uppfördes därpå 1867.

År 1876 erbjöd pastor Norelius detta hem till konferensen, hvilken antog anbudet. Följande år uppfördes en ny och ändamålsenligare byggnad, motsvarande behofven, och man gladdes öfver de ljusa framtidsutsikterna för denna verksamhet. Men Herren har alltid för sed att pröfva vår tro och kärlek och ingriper oftast på ett sätt, som vi tycka vara fördärfbringande. Men äfven med detta sitt "underliga råd" visar han, att "han för sitt verk härligt igenom". Det nya hemmet hade invigts i september 1877 och ett efter dåvarande förhållanden ovanligt offer upptagits, hvilket belöpte sig till $400. Endast ett par år därefter (den 2 juli) hemsöktes trakten af en förfärande cyklon, hvarvid hemmet ramponerades och 11 personer ljöto döden. Så stod man åter hemlös. Men denna händelse väckte vårt folks kärleksdeltagande, så att en ny och ännu mera ändamålsenlig byggnad kunde uppföras samma höst. Men snart kom en annan hemsökelse i det att hemmet blef utsatt för eldsvåda den 16 januari 1899, en eldsvåda, som lade hufvudbyggnaden i aska och ställde den stora barnhemsfamiljen hemlös midt i vintern. Vasa-församlingens hem öppnades dock för de värnlösa små till dess en ny byggnad uppförts. Den nuvarande ändamålsenliga byggnaden uppfördes år 1900.

Hemmet har alltid af konferensen omfattats med välvilja och särskildt af församlingarnas söndagsskolor, hvilka årligen inbringat mellan $3,000 och $4,000. Hem-

BARNHEMMET I VASA.

met äger 200 acres jord, och åkerbruket är icke blott en god inkomstkälla, utan barnen få äfven därigenom lära sig nyttigt arbete och beredas för lifvets olika värf. Omkring 70 barn vårdas där årligen och under sin tillvaro har hemmet fostrat något öfver 300 barn och hjälpt dem att blifva nyttiga män och kvinnor i samhället.

BETHANY CHILDREN'S HOME I DULUTH

är det sist framträdda beviset inom konferensen på det lif, som pulserar i barmhärtighetsverksamhetens ådror. Länge hade konferensen varit betänkt på att upprätta en anstalt i den norra delen af konferensen och tillsatt kommittéer att göra nödiga förberedelser härför. Men först på senhösten 1915 kunde man skrida till handling. En förtjusande vacker och ändamålsenlig egendom anskaffades då, bestående af ett stort och välbyggdt hus med 16 stora rum, källar- och loftvåningar med alla moderna bekvämligheter jämte uthus och 4 acres land, hvartill ytterligare 4 inköpts. Läget är tvifvelsutan det vackraste och mest storslagna som någon af våra inrättningar inom samfundet äger. En vild och äkta nordisk natur omgifver ägorna, och från det fredliga hemmet har man den härligaste utsikt öfver stad och flod och sjö med allt det lif och den rörelse, som hör till. Hemmet kostar $12,000, och omkring $5,000 äro redan afbetalda på denna summa. Den 1 maj förlidet år kunde man öppna detta hem, och tre barn utgjorde dess första lilla skara. Söndagen den 4 juni invigdes detsamma under stora högtidligheter och under ett stort tillopp af folk. Nu vårdas på hemmet mellan 25 och 30 barn. Tvenne diakonissor från Bethesda förestå detsamma. Det vill synas som skulle barnaskaran redan under innevarande år öfverstiga femtiotalet. Vårt folk i städerna vid Superiorsjön hafva omfattat denna verksamhet med mycken kärlek. De glädja sig öfver att få arbeta och offra för detta hem. Särskildt hafva våra församlingar i Duluth utmärkt sig i detta hänseende. Pastor C. O. Swan har fått bära den dryga delen af bekymren såväl med hänsyn till hemmets ordnande och ledande som ock med afseende på dess finansiella behof. Styrelsen har arbetat enigt och med glad hänförelse för denna konferensens första inrättning i norden.

BETHANY CHILDREN'S HOME I DULUTH.

AUGUSTANA CHILDREN'S HOME

i Minneapolis kom till stånd ett par år tillbaka. Denna verksamhet bedrifves af Augustana-församlingen i förening med sin Missionshydda och vårdar redan ett 50-tal barn. En lämplig byggnad har uppförts för en kostnad af $8,000. Ehuru detta är ett privat företag af en enskild församling, så torde äfven det utveckla sig så, att det öfverlämnas åt konferensen, ty den har beslutat att upprätta ett barnhem i tvillingstäderna. Under syster Botildas öfverinseende förestås hemmet af tvenne diakonissor från Bethesda.

BETHESDA HOSPITAL*)

Konferensens lasarett

var, äfven i dess begynnelse, ett företag af enskild art. Det hade sin upprinnelse och vagga inom Första församlingen i St. Paul genom hennes dåvarande pastors, A. P. Montens, omtanka och bemödanden. En förening vid namn "Tabita-föreningen" hade organiserats i syfte att bedrifva sjukvårdsverksamhet. För ändamålet hade en vackert belägen egendom vid Comosjön inköpts 1880, och denna erbjöds åt konferensen året därpå, då det beslöts att inköpa densamma så snart tillräckliga medel kunde anskaffas därför och att till dess arrendera densamma. Den 1 mars 1883 kunde sjukhuset öppnas för sitt ändamål. Under det första året behandlades 71 patienter därstädes. På grund af iråkad skuld nödgades dock styrelsen rapportera till konferensen på hösten 1883, att den måst nedlägga denna verksamhet. I detta läge förblef den, ehuru förtviflade men alltid misslyckade försök gjordes att återväcka den till lif, till dess pastor C. A. Hultkrans antog kallelsen att blifva dess föreståndare och flyttade dit 1891. Ankommen dit på hösten nyssnämnda år kastade han sig in i ar-

***) Inrättningens namn. Det engelska ordet *hospital* motsvarar, som bekant, vårt svenska *lasarett*.**
J. G. D

BETHESDA HOSPITAL.

betet med all sin ungdomskraft och ifver. Skulden hade vid denna tid växt till $8,000, och det såg icke alls löftesrikt ut.

Emedan läget vid Comosjön ansågs vara något aflägset för det därmed åsyftade ändamålet, inköptes samma år (1891) en egendom i stadens centrum för $13,000. En därpå befintlig byggnad inreddes till sjukhus, så att 30 sjuka kunde vårdas där samtidigt. Denna byggnad blef dock snart allt för liten och 1896 gjordes ett tillbygge för en kostnad af $20,000. Tilloppet af sjuka blef så stort, att verksamheten började bära sig i finansiellt afseende och afbetalningar på skulden göras. Detta väckte hopp hos alla. Behofvet af mera utrymme blef återigen kännbart, och en tillbyggnad uppfördes 1904. Men äfven denna visade sig snart vara otillräcklig, ehuru den kostat $20,000. Detta gjorde att man måste planlägga för en större och fullt modern byggnad. En sådan uppfördes också 1910—11 för en kostnad af $60,000. Lasarettet har numera 125 sjuksängar, men vid många tillfällen är detta antal otillräckligt. Anstalten har arbetat sig in i folkets välvilja och åtnjuter förtroende såsom ett i hvarje bemärkelse förstklassigt lasarett. Den äger en utmärkt, skicklig och samvetsgrann läkarestab, till hvilken man kan hänvända sig med full tillit. Genom dr E. M. Lundholms mångåriga och förtjänstfulla inlägg har anstalten blifvit vida och väl känd, och detta anseende är den mån om att bevara.

Angående den inre ledningen förestås den af diakonissor såväl hvad sjukvård som öfverinseende angår. Men i sjukvården äro de biträdda af sjuksköterskor, hvilka utbildas vid anstaltens ypperliga "training school". Alla som vistas där komma under Guds ords och den helgande kristendomens varmaste inflytande. Detta gör lasarettet hemlikt och angenämt att vistas vid. Numera vårdas årligen mellan 2,400 och 2,500 patienter.

BETHESDA DIAKONISSHEM.

Så snart pastor Hultkrans öfvertagit ledningen af Bethesda Hospital, blef den bekymrande frågan, huru man skulle kunna skaffa nödig vård för de sjuka. Han var af den öfvertygelsen, att diakonissor borde användas härför. Genom öfverenskommelse med vårt samfunds anstalt i Omaha bestämde denna 1892 att upptaga Bethesda såsom station och tillse att diakonissor öfvertoge sjukvården där. Syster Fredina Peterson blef den första som sändes att förestå detta arbete. I mån som patienternas antal växte, stegrades också behofvet af flera arbetskrafter. Fem år efter verksamheten kommit i gång finna vi 6 diakonissor från Omaha anställda. Men äfven i Omaha växte behofven fortare än tillgångarna och tvenne af diakonissorna måste hemkallas. Då stod man

BETHESDA DIAKONISSHEM.

BETHESDA ÅLDERDOMSHEM I CHISAGO CITY.

förlägen och tillgrep den enda till buds stående utvägen, den nämligen att påbörja en "training school" och utbilda sjuksköterskor. Denna ägde bestånd under tio års tid, men var ej fullt tillfredsställande, hvarför andra planer lades.

År 1900 framställde Bethesda styrelse för konferensen önskvärdheten af att upprätta en egen diakonissanstalt, men förslaget härom blef efter allvarligt meningsutbyte bordlagdt och samma öde rönte det, då det åter framkallades vid konferensmötet 1902. Men på ett extra konferensmöte på hösten samma år fick styrelsen rättighet att upprätta en diakonissanstalt så snart som omständigheterna det medgåfve. Under dessa pågående brytningstider hade äfven de andra diakonissorna hemkallats, med undantag af föreståndarinnan, syster Botilda Swenson, hvilken tilläts att kvarstanna såsom föreståndarinna för sjukhuset. Den första diakonisseleven upptogs i januari 1903 och den 30 september 1906 invigdes den första diakonissan. Syster Eleonora Slättengren blef utsedd till husmoder och invigdes till diakonissa den 9 maj 1907 och tillträdde sin nya befattning omedelbart därpå. Anstalten har f. n. 15 diakonissor och 8 profsystrar. Af dessa äro tvenne anställda i vår mission i Kina, 2 vid Augustana-barnhemmet i Minneapolis, 2 vid Bethany Home i Duluth, 2 vid Invalidhemmet i Lake Gervais och de öfriga stå i lasarettets tjänst.

Ett rymligt och ändamålsenligt hus inköptes 1901 till diakonisshem och tvenne andra hem hafva inköpts för sjuksköterskornas räkning. Lasarettets egendom värderas till $230,000.

BETHSDA ÅLDERDOMSHEM I CHISAGO CITY.

Liksom konferensen tagit ledningen vid omtanken om de värnlösa små, så har det äfven varit förhållandet när det gällt de gamla och orkeslösa. År 1902 började planer läggas för upprättande af ett hem för de gamla, där de kunde få åtnjuta kristlig tillsyn och få tillbringa sin lefnads afton i frid och ro. Man har tänkt att upprätta detta hem på den egendom, konferensen ägde vid Comosjön och som nu var särskildt afsedd för det ändamålet. Men svårigheter och brist på väntad uppmuntran lade sig hindrande i vägen. Det följande året köptes 23 acres godt och välbeläget land vid Chisago City för $2,500. Denna summa lofvade Chisago-distriktet samla inom sitt område och donera till konferensen. På hösten 1904 hade ett ändamålsenligt hem uppförts

BETHESDA INVALIDHEM

och öppnades för mottagandet af åldringar. Fru Martha Mattson kallades att förestå detsamma, och har hon troget stått på sin post allt sedan. Hemmets egendom är nu värderad till $25,000. Den är skuldfri. Med tillhjälp af ett annat inköpt hus har hemmet kunnat gifva 31 åldringar vård och tillsyn. Men så många förfrågningar om plats inkomma, att styrelsen har ansett sig nödsakad att utvidga hemmet och kommer därför under innevarande år att uppföra en ändamålsenlig byggnad i förening med den redan befintliga för en kostnad af $40,000. Då den blifvit uppförd kan detta hem rymma 80 eller flera åldringar. Hemmet äger icke blott ett förtjusande läge mellan tvenne af Minnesotas vackraste och för den svenska "settlingen" mest historiska sjöar, utan är därtill beläget i skötet af det svenskaste samhälle i Amerika och strax invid en af våra större församlingars kyrkor, där alla åldringar som orka, kunna bevista gudstjänsterna. Här lefva de gamla förnöjsamma och äro inomhus omgifna af kärlek och beredvillig tjänst och utomhus af den skönaste natur, som en välvillig skapare slösat på sin jord. Och härifrån bida de hemlof till ett ännu skönare land, när Guds behagliga tid är inne.

BETHESDA INVALIDHEM

är en af de yngsta inrättningarna, som stå under Bethesda Hospitals ledning och öfverinseende. Denna inrättning är belägen 6 eng. mil norrut från staden St. Pauls centrum och har äfven den ett utsökt vackert läge vid en af de små insjöarna (Lake Gervais), som omgifva staden. En hotellbyggnad inköptes här och iordningsställdes så, att man kunde öppna detta hem för mottagande af invalider på våren 1914. Land har under tiden inköpts så att man har nog till åkerbruk o. s. v. Egendomsvärdet uppgår nu till $30,000, och hoppet är att det skall kunna ställas så, att hemmet med tiden blir själfuppehållande. 25 åldringar, hvilka lida hvar och en på sitt sätt, vårdas här, och så snart omständigheterna det medgifva, kommer äfven denna inrättning att utvidgas.

Planläggaren af all denna verksamhet i förening med lasarettet var pastor C. A. Hultkrans, som under 23 års tid stod trogen på sin post och bar de tunga omsorgerna om dessa inrättningars väl på sitt hjärta, till dess han 1915 kallades till de eviga skördarnas hem. Han har därigenom inristat sitt namn på ett outplånligt sätt i barmhärtighetsverksamhetens värld, och Minnesota-konferensen skall alltid känna sig stå i tacksamhetsskuld inför hans minne. Pastor A. F. Almer var under de sista 8 åren honom behjälplig i arbetet, särskildt i det, som tillhörde undervisningen af diakonisseleverna och själavården. Men ännu större utvidgning af detta barmhärtighetsarbete behöfs och nya verksamhetsgrenar komma att upptagas i mån af behof och tillgångar, ty på detta område är vårt samfund beklagansvärdt efterblifvet.

J. A. KRANTZ.

För dem, som icke äro bekanta med förhållandena, må till ofvanstående upplysningsvis fogas den uppgiften, att artikelseriens författare, Minnesota-konferensens f. d. mångårige president, teol. dr Krantz, är sedan förlidet år, enligt Minnesota-konferensens beslut och kallelse, föreståndare för Bethesda Hospital med dithörande inrättningar, hvilka stå under en gemensam styrelse.

J. G. D.

Från arbetsfältet hemförlofvade.

Såsom *Illustrerad Tidskrift för Hemmet* kan UNGDOMSVÄNNEN inte annat än högt uppskatta våra kristna mödrars för hem, kyrka och stat betydelsefulla kallelse och lifsgärning. Hvarje husmoder bär den höga titeln: "*Hemmets drottning*". Hvarje hem är ett litet konungarike, där hvarje dess medlem enligt både gudomlig och allmänmänsklig lag har sin särskilda kallelse och uppgift. Det är rent af en liten värld för sig själf. Men såsom ett ordnadt rike eller en liten värld för sig själf har det sina beröringspunkter med och sin stora betydelse för andra riken och världar. Kan det i allmänhet sägas att modern är "hemmets drottning", kan det i högsta bemärkelse sägas om den *kristna* modern, ty till henne såsom sådan ha flutit såsom dagg från ofvan himmelska krafter af ömmaste moderlighet och renaste uppoffrande kärlek jämte annat, som tillhör henne såsom kristen kvinna och hvilkets betydelse för hem, kyrka och stat icke kan öfverskattas.

Hur mången har icke välsignat en kristen moders och makas minne! Hon lefver åter i minnets helgedom och sprider därmed välsignelse öfver kommande släktén. Dessa "heliga kvinnor" (1 Petr. 3: 4) förtjäna att minnas, och vi hafva, Gud till pris, många sådana kvinnor ibland oss. På grund af den särskilda ställning våra prästfruar[1] och deras hem intaga i församlingen och därmed i samhället förtjäna de också, en hvar, en liten minnesruna, och vilja vi här nedan meddela sådana.

FRU MATHILDA CAROLINA NELSON.

Augustana-synodens äldsta prästänka, fru Mathilda Carolina Nelson afled i Dunnell, Minn., den 1 febr. 1917 i en ålder af 72 år, en månad och en dag. Änka i nära 40 års tid eller sedan 1877 tillhörde hon våra banbrytares, våra banbrytarinnors allt mer glesnade led. Att hennes namn icke förekommer på den 76 nummer långa prästänkelistan, hvilken i senaste synodalreferat (1916) angifver namnen

[1] Ordet fru har under olika tider haft delvis olika betydelse. Fru, urspr.= en förnäm mans hustru; numera: 1) i särskild betydelse=hustru tillhörande de mera bildade och förmögna klasserna, 2) i mera allmän betydelse=maka, hustru, "frun i huset". Hustru, urspr.=husfru, maka, gift kvinna. Fru= drottning (Es. 47: 5). "Jag har flytt från min *fru* Sarai"="Abrahams *hustru*" (1 Mos. 16). Den "*utvalda* frun" (2 Joh. v. 1). "Såsom en tjänarinnas ögon se på hennes *frus* hand" (Ps. 123: 2)=husfru, matmoder.

på de prästänkor inom Augustana-synoden, hvilka under år 1915 erhöllo hjälp ur synodens understödskassa, beror antagligen därpå, att hennes man, pastor J. M. Nelson, afled betydligt öfver ett tredjedels sekel innan denna kassa kom i det löftesrika, välordnade skick, i hvilken den numera befinner sig.

Född i Bredestad församling, Småland, den 31 dec. 1844 anlände hon 24-årig till Amerika och Rockford, Ill., år 1869. Följande år, samma år som norrmännen i godt samförstånd med svenskarna utträdde ur den skandinaviska Augustana-synoden för att bilda egen oafhängig synod, ingick hon i äktenskap med dåvarande skolläraren i svenska lutherska församlingen i Rockford, hr J. M. Nelson. Då Nelson sedermera begaf sig till det svenska lutherska läroverket, Augustana College and Theological Seminary, då beläget i Paxton, Ill., följde hon med honom dit. Efter ett års vistelse därstädes prästvigdes Nelson år 1873 och flyttade med sin familj samma år till Pecatonica, Ill., såsom pastor för därvarande svenska lutherska församling.

MATHILDA CAROLINA NELSON.

Pastor Nelson afled i Pecatonica den 14 nov. 1877, och då stod fru Nelson ensam med tre minderåriga "oförsörjda" barn, gossar, den yngste ett år gammal, den där näst tre år och den äldste sex år. Några månader efter pastor Nelsons död flyttade fru Nelson med sina faderlösa små till Rockford och bodde där till 1890, då hon med dem, den äldste och den yngste — den mellersta afled omkring fem månader efter faderns död — flyttade till Rock Island, Ill. Här började hon liksom fru doktorinnan Martin Luther efter den store reformatorns död hålla spisning för studerande. Rörande vistelsen i Rock Island, skrifver hennes yngste son, pastor O. J. Nelson, i enskildt bref: "När jag kastar en blick tillbaka på denna tid, märker jag Guds ledning och styrelse. Mamma reste med oss gossar från Rockford till Rock Island med två tomma händer. Jag har ofta undrat hur hon vågade göra det. Denna handling var ett trons vågstycke. Hon var förvissad om, att det var Guds vilja och att han skulle visa utväg. Han gjorde det också, den gode Guden: bröderna Dahlberg och Swanburg fingo tjäna som redskap i hans hand för att hjälpa oss. Ja, jag minnes mycket väl, att I laden ut penningar i förskott, så att vi skulle få något att börja med.[1] Sedan gick det ena året efter det andra. Ofta var det arbetsamt och pröfvande för mamma, men hon höll i, förtröstande på Herren, och till sist uppnåddes målet, och vi fingo träda i kyrkans tjänst såsom pastorer.[2] Jag är öfvertygad om, att hade det icke varit för mamma, hade hvarken Karl eller jag haft tillfälle att studera. Hon förglömde sina egna intressen och uppoffrade sig själf för oss. Det var kärleken som dref henne, kärleken till Herren och hans rikes sak." Då yngste sonen, O. J. Nelson, 1902 prästvigts af Augustana-synoden, [illegible] hon med honom till hans första församling, Sacred Heart, och sedermera till Lake City och slutligen till Dunnell, alla i Minnesota, och förestod under elfva års tid hans hushåll eller tills han år 1913 ingick äktenskap. Hon hade fortfarande sitt hem hos denne sin son, till dess hon likt profetissan Hanna, Fanuels dotter, af Asers stam, som "var kommen till hög ålder och hade lefvat med sin man i sju år[3] från sin jungfrudom" (Luk. 2: 36), fick lägga sitt trötta hufvud till hvila och ingå i den eviga ron. Till slut vilja vi göra ännu ett utdrag ur ofvan nämnda privatbref från hennes son, pastor O. J. Nelson, samt angifva hennes sista jordiska hvilorum. Pastor Nelson skrifver: "De sista fyra åren fick hon dragas med ständig sjukdom (kronisk neuritis, angripande nervsystemet), som icke gaf henne någon ro hvarken natt eller dag. Denna sjukdom hade hon troligen ådragit sig genom för mycket arbete och stora bekymmer. På senare tiden var hennes lidande nästan af outsäglig art. Sitt förstånd fick hon dock behålla och det intill det allra sista. Hon fick en stilla och fridfull död — alldeles såsom ett ljus, som håller på att utslocka. Förlossningen var efterlängtad. Hon var förvissad om, att hon skulle få gå hem för Jesu försoningsblods skull.

'Tröst i blodet hvarje stund,
hvilken säker ankargrund!
Hända hvad som hända vill,
evigt hör jag Herren till.'

Hon hade särskildt fäst sig vid dessa sångarens ord och upprepade dem ofta. Mamma frestades nog genom mer än ett ängsligt 'hvarför?', men hon frambar dessa hvarför i bön till Herren och bönhörelsen och svaret kom i detta ord: 'Låt dig nöja åt min nåd' och därvid höll hon sig stilla. — Jag tackar min Gud för hvad jag haft uti en kristen moder! Måtte han gifva mig nåd att efterfölja hennes tro och exempel! Måtte det blifva ett saligt återseende i härlighetens rike därofvan, där ej mer man skiljes."

Stoft är stoft, men allt stoft är inte lika. Det är underligt hur stoft längtar till stoft, om vi få eller kunna så uttrycka det; eller hur de efterlämnade, då de skiljas hädan, gärna önska få sitt sista hvilorum nära stoftet af förut hädangångna nära och kära. Så ville redan Abraham ha en särskild plats, där han kunde begrafva sina döda — en familjegraf, grottan på Efrons åker i Makpela (1 Mos. 23: 2 ff.), där Sara lades till ro och där Abraham sedermera begrofs af Isak och Ismael (1 Mos. 24).

Då patriarken Jakob i Egypten erfor att hans slut var nära, sade han: "Jag varder samlad till mitt folk; begrafven mig när mina fäder, i den kulan på Efrons Heteens åker, i den kulan på Makpelas mark, midt emot Mamre, i Kanaans land, hvilken Abraham köpte tillika med åkern,

[1] Pastor G. A. Swanburg och undertecknad voro sålunda hennes första spisgäster i Rock Island. Jag skulle ha utelämnat hvad här säges, i synnerhet om undertecknad, om det icke belyste en förunderlig sak, och den är, att fattiga kunna hjälpa fattiga rent af omedvetet, så att de få hvad de behöfva, och hjälpa hvarandra till en i lekamligt afseende ljusare framtid. Jag minnes icke att det här omnämnda åtgörandet å min sida var någon egentlig barmhärtighetshandling. Vi skaffade på något sätt penningar och betalte för vår kost enligt öfverenskommelse, men jag förundrar mig nu öfver hur detta fick tjäna högre syften.

[2] Den äldste sonen är pastor Carl J. Karl i Miami, Florida, och den yngste pastor O. J. Nelson i Dunnell, Minn.

[3] Fru Nelson ingick äktenskap 1870 och blef änka 1877. J. G. D.

af Efron den Heteen, till arfgrift. Där hafva de begrafvit Abraham och Sara hans hustru: där hafva de ock begrafvit Isak och Rebecka hans hustru: där hafver jag ock begrafvit Lea." Och så skedde (1 Mos. 49, 50 kap.). Då patriarken Jakobs elfte son, den i Egypten högt uppsatte Josef, skulle "fara till sina fäder", tog han ed af sina bröder, att de, då Gud ville i sin nåd söka dem, måtte föra hans ben upp till löftets land. "Och de balsamerade honom och lade honom i en kista i Egypten." (1 Mos. 50: 26). Då Israels barn drogo ut ur Egypten, "tog Moses med sig Josefs ben" (2 Mos. 13: 19) och de begrofvo dem sedermera "i Sikem, i det åkerstycket, som Jakob köpte af Hemors barn, Sikems faders, för hundrade silfvertackor" (Josua bok 24 kap.; Apg. 7: 16: "Abraham i sin ättling Jakob", 1 Mos. 33: 19). Fru Nelsons stofthydda fördes till Rockford, Ill., och begrofs där. Där hade hennes man, pastor J. M. Nelson, och deras andre son, blifvit begrafna nära 40 år förut. Så har äfven i det fallet stoft

förts till stoft. Så hvila dessa makar nära hvarandra på den ort, där, antagligen, deras förlofningstid förgicks, där hon smyckade sig till brud och han till brudgum, och nära den plats, där de säkerligen voro lyckliga i en älskad församlings sköte, nära den plats där deras äktenskap genom döden upplöstes. Deras två efterlefvande söner äro präster i Augustana-synoden och predika lifvets evangelium.

Ej må en kristen sörja så,
som de där hopp ej hafva.
En stund för oss till hvila gå
de trogna vi begrafva.
En stund förut blott hemma är
den vän, som du begråter.
Vår Gud har mången boning där,
dit Herren Jesus låter
de sina samlas åter.

Sv. ps. 344: 4. J. G. D.

Midsommarmorgon.

AF GIOVANNI LINDEBERG.

Klara bilder fylla ljust mitt sinne,
hvar jag än i denna morgon går.
Mannens lycka är till nuet fogadt minne
långt från fjärran svunna, trofast gömda år.

Och så står du, sommarsol, på fäste
mera strålande för hvarje år.
Pip och prassel ifrån snår och näste
Älskas mer, dess mer man dem förstår.

Nu är undrets blida timma slagen,
höjden nådd i morgonstilla ro.
Nejden står så frisk som första dagen,
och ett paradis är fattig furumo.

Hemma hvilar tanken denna högtidstimma,
jag hör klockorna på stranden sakta gå.
Vågorna som eld längst bort i viken glimma,
vid min fot de lockande och lekfullt slå.

När i hvita kyrkan sommarpsalmen brusar,
medan öfver golfvet flödar solens ström,
om en aldrig vissnad krona lönnen susar,
lifvet får ett skimmer som af solvarm dröm.

Stanna, tigger hjärtat, stanna nu på höjden,
fägring, fullhet, himlens sommarblå! —
Ack, att utan fruktan äga, det är fröjden
som på evighetens strand de sälla nå.

Men jag anar den vid hemsjöviken,
vefullt tjusad måste jag den tro,
fast jag står som mänska ensamt sviken
midt i denna glans af lif, af ro.

Sarons lilja bär jag ej i handen,
evighetens ört jag tror, men icke ser.
Sankt Johannes' skugga drar förbi på stranden —
äfven denna dag skall sol till sist gå ner.

Vår Lösen.

Hvarför äro vi protestanter?

FÖR D. U. T. AF REKTOR JOH. RINMAN.

I.

URU många af våra D. U. F.-medlemmar[1] skulle — om de personligen blefve tillfrågade — kunna afge ett något så när riktigt och jämförelsevis klart svar på vår här ofvan uppställda fråga? Kanske skulle från åtskilliga — jag hoppas ej alltför många — inte komma ett ord till svar. Hvad en sådan tystnad skulle vittna om, behöfva vi ju inte nu afgöra. Från andra, möjligen flertalet, skulle svaret troligen bli: Jag är född och fostrad i ett protestantiskt land, och för öfrigt har jag aldrig närmare tänkt på saken. Slutligen skulle vi, utom allt tvifvel, från en mera vaken och reflekterande grupp af medlemmar få svar, som delvis i sig inneslöte det väsentligaste i vår protestantiska tro och bekännelse.

Det är dessa sistnämnda svar, såsom vi tänka oss dem, som vi utgå ifrån, i hvad vi nu i all enkelhet vilja påvisa.

Hvarifrån kommer namnet protestanter?

Vi erinra oss, att Luther 1521 hade att inför kejsaren och riksdagen i Worms stå till rätta för sina "kätterska" åsikter och skrifter. Visserligen vann han redan nu en moralisk seger, d. v. s. att sanningen genom honom fick ett visst öfvertag öfver lögnen och ärligheten öfver skrymteriet. Men riksdagen beslöt dock, skändligt nog, att Luther själf skulle öfverantvardas åt kejsaren, hans vänner fänglas och all deras egendom indragas, samt att hans skrifter skulle brännas. Dessa beslut kommo dock af olika skäl ej då till utförande. Så hölls år 1529 en riksdag i Speier, och där genomdref den katolska majoriteten, att riksdagsbeslutet i Worms nu ändtligen skulle genomföras. Landtgrefve Filip af Hessen lyckades dock samla en del furstar och stadsrepresentanter till en *protest* mot detta riksdagsbeslut. Denna protest åtföljdes af en vädjan till kejsaren, till ett allmänt tyskt riksmöte samt till alla opartiska kristliga domare. Efter denna händelse, alltså i april 1529, blef namnet *protestant* den allmänt förekommande benämningen på hvar och en som hyllades reformationens grundsatser.

Men hvilka voro då reformationens viktigaste grundsatser? Svaret på den frågan torde bli oss tydligast, om vi ihågkomma, att

Protestantismen har en både negativ (nekande) och en positiv (jakande) sida.

Åtskilliga bland oss kristna i vår tid bekymra sig icke om mer än en af de två sidorna. Somliga *protestera* emot det mesta möjliga blott därför, att detta ligger mest för deras röst, och *tro* endast det minsta möjliga. Andra återigen *tro,* lättvindigt nog, ungefär hvad som helst och kunna icke förmås att protestera emot egentligen någonting. Men ingendera ståndpunkten är protestantisk.

Äfven om vi i vårt land icke ha att kämpa någon nämnvärd het kamp gent emot katolsk villfarelse, så uppträda dock hos oss villfarelser, i många fall af samma natur ehuru under andra namn och på ett sätt, som kräfver både kraftiga protester och ett frimodigt fasthållande af "sanningen sådan den är i Jesus". Att dessutom icke heller vi få anse oss säkra gentemot katolicismens snärjande garn, få vi kanske framdeles återkomma till.

Den negativa sidan.

Det första vi protestera emot är, att, såsom katolikerne det göra, *människor sättas i Guds ställe.* Den "ofelbare" påfven, den medlande prästen och helgontillbedjan, — allt detta och åtskilligt därmed sammanhängande hör till denna grupp af grofva villfarelser, hvilka stå i uppenbar strid med allt Guds ord.

Det andra vi protestera emot är *katolikernas lättfärdiga botande af syndaskadan,* deras osanna föreställningar och talesätt om synden.

I detta stycke är en af de allvarligaste villfarelserna i vår egen tid nära besläktad med katolicismen, ehuru släktskapen nog inte vill erkännas af vare sig katolikerna eller af vår moderna religiösa liberalism (frisinthet). Katolikernas villfarande läror om synden ha fått sin dom af både Skriften och historien. Huru många af våra religiösa liberaler vilja vidgå, att de hemfalla under samma dom och bära till största delen ansvaret för det förfall i sedligt och religiöst afseende som oundvikligt följer på ett lättfärdigt och endast skenbart botande af syndaskadan. När rättsbegreppen förvirras och samvetets röst nedtystas med allehanda fagra talesätt och förföriska namn i tal och skrift, då är tiden inne att protestera och det så, att det både synes, höres och kännes. Synden måste afslöjas, yxan måste sättas till roten på det ondas träd. Äfven i denna punkt måste vi visa oss i möjligaste mån förtjänta af det manligt klingande och det historiskt innehållsrika namnet *protestanter.*

Men nu vända vi oss särskildt mot den form lättfärdigheten tager inom katolicismen. Där beredas de af

[1] Syftar på De Ungas Förbund i Sverige.

samvetet bestraffade lättvindiga undanflykter och falsk tröst särskildt genom hvad katolikerna kalla "ursäktliga synder", dit snart sagdt hvad som helst kan hänföras. Där öppnas falska möjligheter till befrielse från syndaskulden och straffet genom "frivillig ödmjukhet", botöfningar, vallfärder, klosterfromhet, ja, t. o. m. aflat (köpt syndaförlåtelse) m. m.

Det tredje vi protestera emot är *katolikernas omintetgörande af kraften i Kristi återlösningsverk* genom deras upprättande af den egna rättfärdigheten. Detta står i omedelbart sammanhang med det föregående. Och om det är någon villfarelse, som mer än andra är vanärande för Gud, så är det denna, hvarigenom människor "på nytt korsfästa och bespotta Guds Son" och "för orent akta förbundets blod". Det är ett ratande af det bästa, som finnes i Guds hjärta, ett underkännande af det verk som "för beständigt" uppfyllt Guds kärleks längtan och hans rättfärdighets kraf. Det är ett nedsättande af det, för hvars förhärligande den Helige Ande utgjutits och är i oaflåtlig verksamhet.

Slutligen protestera vi emot *katolikernas själftagna myndighet, då de förklara, att den heliga Skrift hvarken får eller kan förklaras af någon annan än den katolska kyrkan.* Detta anspråk ter sig för oss i närvarande tid så oerhördt, att vi kunna ej fatta, huru någon människa med sundt förstånd däraf kan låta sig förvillas. Och dock var icke blott under medeltiden hela Europa under den solförmörkelse, som däraf uppstod, utan äro än i dag oräknade millioner själar i samma mörker.

Gud vare lof, att vi genom reformationen fått komma ut i evangelii fulla dagsljus. Han vare ock lofvad för den visshet vi äga, att ingen mer än Lammet, som blifvit slaktadt och köpt oss åt Gud med sitt blod, och som har öfvervunnit, är mäktig att bryta bibelbokens insegel, att ingen mer än Gud, den Helige Ande, kan förklara dess innehåll, och att hvarje nåd hungrande hjärta, hvarje ödmjukt bedjande själ kan för sin del få skåda in i Guds ords hemligheter och i evangelii hopp.

Detta är alltså de hufvudpunkter, hvilka höra till det inom den romersk-katolska kyrkan, som vi protestera emot.

Ehuru katolicismen i lära, bekännelse och kyrkoförfattning i så hög grad är en vrångbild af kristendomen, att den inte ens gör skäl för namnet kristendom och faktiskt mångenstädes blott är en europeisk form af hedendom, så är därmed icke förnekadt, att det finnes många enskilda inom denna kyrka, hvilka i sina hjärtan både äro ärliga inför Gud och på rätt grund i sin tro på Kristus. Ur historien skulle kunna framdragas en hel rad af evangeliska, sanna, lefvande kristna inom den katolska kyrkan, och i närvarande tid har Herren helt visst äfven där "mer än sju tusen, hvilka icke böja knä för Baal". Dessa äro dock katoliker blott till namnet och på grund af kyrkliga förhållanden. De äro evangeliska kristna i öfvertygelsen trots sin katolska kyrkas svåra förvillelser.

II.

Den positiva sidan.

Låt oss tänka oss in i denna sak och göra det med aktgifvande på och under bemötande af hvad katolikerna företrädesvis ha att säga om protestantismen.

1. Först och främst säges protestantismen vara *en enbart negativ religion.* Det är ju ock lätt förklarligt att katolikerna med förkärlek använda ett sådant vapen. Blotta namnet protestant ger ju åtminstone ett yttre skenbart stöd däråt. Och när dessutom katolikerna icke göra sig möda att samvetsgrant undersöka vår trosbekännelse utan förnämligast lefva under intrycket af det som protestanterna förklara sig *icke tro* på, så förvånas ingen öfver beskyllningen, att vi lefva af det vi förneka, alltså af ingenting(!).

Nu förhåller det sig emellertid i verkligheten så, att det vi icke kunna och vilja tro på, det är mänskliga påfund, vidskepliga föreställningar och tydliga bortförklaringar. Eller för att använda Frälsarens bild, vi vilja ej bygga vår kristna tro på sanden. Men vi vilja desto mer bygga allt vårt hopp och grunda hela vår tro på den i Kristus uppenbarade gudomliga sanningen. Om flygsandsfältet är aldrig så stort och berggrunden till synes aldrig så liten, så är dock det, som hvilar på det synbart mindre, långt mera fast och af positiv natur än det, som väl i sin utsträckning är större, men som till sina grunder är ohållbart. Om trons värde skall bero af huru stort antal föremål den omfattar, utan hänsyn till föremålens beskaffenhet, ja, då ha icke blott katolikerna utan de mest vidskepliga och afgudadyrkande hednafolken afgjordt företräde. Men nu är det icke så. Trons värde beror helt af beskaffenheten hos dess föremål. Och föremålet, det enda, för vår tro är Jesus Kristus, hvad han är och hvad han fullgjort. Det är icke blott den orygglig fasta utan den *lefvande* grunden.

Läs t. ex. Augsburgska bekännelsen och uttala sedan din mening: är det blott en negativ trosbekännelse? Gud gifve, att dess klart klingande och fullvissa trosartiklar finge ingå i allt flera nutidsmänniskors religiösa medvetande. "Ty Guds Son, Jesus Kristus, blef icke ja och nej, utan *ja har blifvit i honom.*" Och detta erfara vi till våra synders förlåtelse, vår rättfärdiggörelse inför Gud, vår tillväxt i helgelsen och till ett lefvande, osvikligt evighetshopp — allt *allenast genom tron* på honom, som är oss af Gud gjord till visdom, rättfärdighet, helgelse och förlossning.

2. Vidare beskyllas protestanterna för, att *de tillbedja en bok,* göra bibeln till sin Gud. Är då måhända detta sant? Ha vi någonsin träffat en kristen, som älskat sin bibel för mycket, en kristen som alltför ödmjukt trott på dess utsagor och tillägnat sig dess löften? Gif ett enda exempel på, att Gudsordet i helig skrift varit till hinder för tron, såsom alla afgudar äro. Säg mig, om du träffat någon enda, som icke nått fram till Kristus, därför att bibelordet stått i vägen. Nej, denna in-

vändning är intet annat än en orms hväsande bakom vackra fikonlöf; lögnen i både gammal och ny gestalt. Ty det egendomliga är, att katolikerna ej äro ensamma om att påstå, att bibelälskande, troende protestanter göra bibeln till en afgud. Precis samma beskyllning kommer från våra nyteologer och våra religiösa modernister, hvilkas sträfvan går ut på att beröfva oss förtroendet för bibelordet, utan att de ha något bättre att gifva i stället.

Vi uppmanas däremot af Herren själf att tro på *allt*, som är oss gifvet i lagen, psalmerna och profeterna (d. v. s. hela Gamla testamentet) och att i tron omfatta evangelium i hela dess vidd, djup och fullhet. Ty evangelii ord äro "Ande och lif". Ja, evangelii ord äfven genom apostlarna är förklaradt vara "Guds ord", som vi ha att mottaga "icke såsom människors ord, utan såsom det sannerligen är såsom Guds ord, hvilket ock är verksamt i eder som tron".

Är det då en svaghet att äga ett lefvande Guds ord att tro på, hvila vid, hämta kraft af och skickliggöras genom? Och är det en bättre ställning att gå förbi Gudsordet och klänga sig fast vid människors stadgar, hvilka göra Guds ord om intet?

3. Än mer vända sig katolikerna mot *den protestantiska bekännelsens hörnsten*, rättfärdiggörelsen af tron allena. De påstå t. ex. att denna troslära icke är äldre än Luther, d. v. s. att det är han som uppfunnit den. Hvar och en som har något läst kyrkohistorien och bibeln vet, att den sanningen, att vi varda rättfärdiggjorda utan förskyllan af Guds nåd allena och uteslutande genom tron på Kristus, omfattades och förkunnades af Augustinus, kom till fullaste yttryck hos Paulus och går för öfrigt så långt tillbaka i helig historia som till David, Mose, Abraham och Abel, Rom. 4: 3—8.

Dessutom mena sig katolikerna rikta en dödsstöt mot denna troslära, då de förklara, att den är omoralisk, d. v. s. att "den ger människor lof att lefva, hur de behaga, de komma dock slutligen till himmelen". Visst drages Guds nåd till lösaktighet kanske lika mycket ibland de blott till namnet protestantiska kristna som bland katolikerna. Men vår trosläras kraft och hållfasthet skall bedömas efter deras lif, som omfattat den med hjärtat i ödmjuk och lefvande tro. Och till hvilket resultat komma vi då? Till det rakt motsatta mot det af katolikerna påstådda. Fri, oförskylld nåd i Kristus är Guds frälsningskraft oss erbjuden; nåd *för* allt såväl som nåd *till* allt.

4. Ytterligare sägas vi protestanter sakna *enhetliga, sammanhållande intressen* och sägas vara söndersplittrade i en mängd af hvarandra oberoende samfund och sekter. Och detta skulle sålunda bevisa, att vi intagit en i princip oriktig ställning till kristendomen.

Härtill svaras, att vi aldrig velat eller kunnat försvara det, att människor begagnat sig af evangelii frihet så, att de däraf gjort en täckmantel för sitt själfsvåld, sin köttslighet och partilystnad. Och i viss mening hade det måhända varit bättre, om i våra protestantiska länder religionsfriheten haft en mera kännbar begränsning för deras skull, som icke förstått att rätt begagna den frihet de fått. Men friheten kan icke upphäfvas därför, att den af många missförstås och missbrukas.

Dessutom måste på denna fråga anläggas ett par, tre andra synpunkter.

Köttsligt, religiöst partisinne är så långt ifrån en frukt af protestantismen, att detta sinne framträdde och vållade stor oreda t. o. m. under apostlarnas dagar, ja, påtagliga tendenser däråt framträdde ännu tidigare, nämligen i lärjungakretsen, ehuru Frälsaren själf i synlig måtto var midt ibland dem.

Den enhet, som katolikerna berömma sig af, är ej heller afundsvärd. Det är den absoluta underkastelsens, både tankens och samvetets, under själftagen påflig myndighet och under dem, som i stället för att vara "föredömen för hjorden", gjort sig till "herrar öfver församlingen". Sålunda en enhet i kraft af kyrkopolitisk organisation och yttre makt, en uniformell enhet, inom hvars område huru mycken andlig död som helst obehindrad kan härska. Evangeliska kristnas enhet är till sin art en "Andens enhet", en organisk enhet, som förefinnes under olika former och trots yttre skiljaktigheter. Utifrån sedd kan väl denna enhet vara svårare att upptäcka, men inifrån är den tillstädes och verksam till inbördes hjälp och glädje, äfven om erfarenheten däraf borde vara större och de såväl teoretiska som praktiska misstagen långt bättre borde undvikas och afhjälpas.

För öfrigt är icke allt söndring som så kallas. Det finnes något som heter förgrening, och att många företeelser i kyrkohistorien mera gjort skäl för den beteckningen än som vanligen inses, det är visst.

5. Slutligen anse katolikerna sin religion vara varm och innerlig, under det att *protestanternas sägas vara kall och torr*. Det skall icke förnekas, att det ligger en viss grad af sanning häri, som dock måste ses i rätt belysning. Att de uppriktigt tillbedjande katolikerna, med hjälp i inspirationen af högtidliga och stämningsfulla former, ha en viss värme och innerlighet öfver sig, som ofta saknas i en protestantisk gudstjänst, det bestrider nog ingen, som varit i tillfälle att anställa jämförelse. Men därvid måste ihågkommas, att den katolska värmen i gudstjänsten endast då är äkta, när verklig hunger och törst efter nåd, frid och rättfärdighet förefinnes. I öfriga och vanligaste fall är innerligheten blott en känslostämning, som försvinner i och med det att inflytandet från den välluktande rökelsen, den konstnärliga musiken och den utstuderadt ceremoniösa liturgien i det hela upphör. Innerligheten hör dessutom mera till sydlänningens känsliga och lifliga än till nordbons mera lugna och besinningsfulla temperament.

På det bestämdaste måste bestridas, att evangelisk, protestantisk kristen tro såsom sådan skulle alstra kyla i sinnet och torrhet i det religiösa lifvets yttringar. Sådan kyla och sådan torrhet finnes det allt för mycket af

ibland oss, men detta på grund af en orätt personlig ställning till Kristi evangelium. Antingen blott den kallt teoretiska och konfessionella eller den praktiskt likgiltiga hos de ännu oomvända. Är hjärteställningen till Kristus den ärliga trons, den oskrymtade kärlekens och det lefvande hoppets, så saknas icke värmen och innerligheten. Men då äro ock yttringarna äkta och icke en frukt af blott tillfällig religiös stämning, än mindre af konstlad fromhet.

Det vore dock icke rättvist att förneka, att vi i viss mån på denna punkt ha något särskildt att vinnlägga oss om, och det är: långt mera vördnad och helgd, då heliga ting afhandlas, flera och beredda tillfällen till stilla och innerlig bön under våra gudstjänster och möten, samt ett i möjligaste mån undvikande af allt, som i en sammankomst ger intryck af vårdslöshet i anordningen och tarflighet i det personliga uppträdandet. Låt oss icke, emedan vi inse faran af sådana gudstjänstliga former, hvilka på grund af sitt blott utvärtes väsen, förskingra *från* långt mer än de församla *till* Kristus, därför gå till motsatt ytterlighet och beröfva oss själfva och dem vi tjäna med evangelium hjälpen af värdig och stämningsfull ordning och af inspirerande och lyftande moment vid våra gudstjänster. Den religiösa känslans makt är utomordentligt stor och får därför ej vare sig missbrukas eller ringaktas.

Alltså: Vi äro protestanter, emedan vi protestera emot katolicismen i dess människoförgudning, helgondyrkan och vidskepelse, i dess upprättande af den egna rättfärdigheten och i dess åsidosättande af den Heliga Skrift såsom enda grunden för vår tro och enda ledningen för vårt lif.

Vi äro ock protestanter, emedan vi af hjärtat hylla och äro förvissade om sanningen i reformationens grundsatser, af hvilka de viktigaste från nutidssynpunkt äro:

personlig, lefvande tro på Jesus Kristus, vår gudomlige Frälsare, och på hans en gång för alla fullbordade återlösningsverk;

rättfärdiggörelse inför Gud af hans nåd allena och genom en tro, som, afstående från all egen berömmelse, tillägnar sig uteslutande Kristi förtjänst;

en för alla tillgänglig bibel utan bortförklarande påfunder och fördunklande människomeningar;

full samvets- och religionsfrihet för alla; frihet att tillbedja och tjäna den treenige Guden utan politiska och ecklesiastiska ingripanden och tvångsåtgärder.

Och denna evangelisk protestantiska trosståndpunkt är *icke* ställd på något prof, hvarunder det skall afgöras, huru pass äkta och hållbar den är. Den har under fyra hundra år bestått alla prof och äger Skriftens insegel på sin äkthet och historiens intyg om sin oöfvervinnelighet. Men vi personligen ställas på prof inför dess kraf på sanning, tillit och ståndaktighet.

Och huru bestå *vi* detta prof?

Atanasius.

AF NILS FORSANDER.

Bördig från Alexandria, en vältalig man, mäktig i skrifterna. — — — Och då han kom fram, blef han genom nåden de troende till mycket gagn; ty kraftigt vederlade han judarne offentligt, bevisande genom skrifterna, att Jesus var kristus". Dessa Guds ord i Ap. G. 18: 24, 27, 28 om Apollos kunna också användas om alexandrinaren Atanasius; ty äfven denne var en skriftlärd och vältalig man, samt bekämpade kraftigt förnekelsen af Jesu Kristi sanna gudom. Och ännu är han "de troende till mycket gagn" genom sin bekännelse om Treenigheten och Guds Sons väsensenhet med Fadern. Nicenska symbolum framträdde förnämligast genom denna hans trofasta bekännelse, och såsom rättrogenhetens sköld bär Atanasianska symbolum hans namn. Sålunda tillhör Atanasius ännu hela den ekumeniska kristenheten, och dr Luther ställde honom främst bland kyrkofäderna.

Den alexandrinske biskopen Alexander såg Atanasius såsom gosse leka biskop tillsammans med andra gossar och fattade då sådant tycke för honom, att han uppfostrade honom såsom sin egen son för prästämbetet. Härvid erhöll Atanasius undervisning af troende och goda lärare, "hvilka hade lidit såsom martyrer." Och då han säger om sig, att han själf icke kunde minnas den diokletianska förföljelsen, var han född omkring år 295, emedan han blef biskop år 326, och den därtill nödiga åldern var minst trettio år. Genom troget studium under sin lärare förvärfvade han sig så hög bildning, att han redan år 319 skref två djupsinniga afhandlingar i missionsintresse och till försvar för kristendomen, emedan Alexandria var fullt af otrogna judar och hedniska filosofer. Han säger här bland annat: "Hvad ingen judendom och ingen hedendom har åstadkommit, det har Kristus, den förnedrade, korsfäste och uppståndne gjort; men detta kan ingen blott människa göra." Sålunda bevisar Atanasius Kristi gudom, och äfvenså framställer han Kristi lidande och död såsom ett ställföreträdande offer åt Gud i alla människors ställe. Det ständigt återkommande vittnesbördet i alla hans skrifter är, att det var Ordet, Guds evigt enfödde Son, som tog uppå sig vår mänskliga natur, på det att vi skulle blifva delaktiga af hans gudomliga natur. Det är återlösningsblodets höga värde såsom Guds Sons blod, som bringar lif åt de förtappade. Vi skola se hvilket välsignadt lif denna tro verkade uti och genom Atanasius.

Arius, en äldre präst vid den stora Baukalis-kyrkan i Alexandria, förnekade Guds Sons eviga födelse af Fadern och väsendet med honom samt påstod, att Sonen

var ett af Fadern i begynnelsen skapadt väsen. Med sin askes samlade Arius anhängare bland förnäma kvinnor och arbetsfolket, och med sin rationalism tilltalade han de hedniska filosoferna, och så uppstod den arianska lärostriden, som fördes med största häftighet bland alla samhällsklasser i grekiska kyrkan. En synod i Alexandria år 321 fördömde Arianismen och afsatte Arius; men han vädjade till sina vänner, och biskopar uppträdde emot hvarandra. Nu uppträdde kejsar Konstantin den store, som själf var blott en katekumen men förväntade från kristenhetens enighet ett kraftigt stöd för sin kejsaretron. Och fördenskull sammankallade han ett allmänt kyrkomöte för hela kristenheten till den arianska stridens biläggande i staden Nicea, som låg 20 engelska mil från Nikomedia, där kejsaren hade sitt residens.

Uti Nicea samlades pingsttiden år 325 på kejsarens bekostnad 318 biskopar från jordens alla länder, somliga kommo till fots såsom pilgrimer, andra kommo ridande på åsnor, och åter andra färdades till sjös. Men det nicenska kyrkomötets stora auktoritet hvilar icke blott på dess allmänlighet, utan fastmer däruppå, att många af dess medlemmar hade under föregående förföljelsetid bevisat sig vara trogna bekännare och blodsvittnen för sin tro på Kristus. Enligt traditionella afbildningar står främst i värdighet Alexandrias biskop Alexander, och tätt vid hans sida synes en ung kortväxt man med koptiska men intelligenta drag samt lifliga ögon och åtbörder. Detta är Atanasius, den blifvande store kyrkofadern. Ehuru han då ännu var diakon, är han dock såsom biskop Alexanders förtrogne vän samt genom sin skriftlärdom och logiska bevisföring en ledare för de rättrogne, och han ådrager sig här såsom sådan den fiendskap, hvarför han sedan såsom biskop i Alexandria måste gå fem gånger i landsflykt. Från kyrkomötets öfriga medlemmar med deras mörka ansikten skiljer sig med sitt ljuslockiga hår och blåa ögon Teofilus, en västgöte från den då kända yttersta norden. I den stora skaran uppträder kejsar Konstantin, hans kejserliga diadem och purpurmantel, strålande af guld och ädelstenar, hänryckte den tjusta församlingen. Äfven kejsaren häpnade då han såg den stora hvitklädda skaran af biskopar och delvis stympade martyrer. Sedan Nicenska trosbekännelsen antagits, gaf kejsaren den 25 juli en storartad bankett åt kyrkomötets medlemmar, hvilka alla infunno sig och gingo genom lifvaktens led, som visade dem militärisk honnör. Hvilken syn för många af de män, som förut blott sett svärden i bödlarnes händer för att med hugg och slag tvinga dem att förneka Kristus!

Efter Alexanders död följande år insattes på dennes rekommendation och folkets begäran Atanasius som biskop och patriark i alexandrinska stiftet, som enligt Nicenska mötets beslut omfattade hela Egypten, Libyen och Pentapolis. Inom detta vidsträckta område gjorde han visitationer för att upprätta och styrka de kristna församlingarne. Sålunda förvärfvade han från början det vitsordet om sig, att han var en öm och trogen själasörjare för Kristi åt honom anförtrodda hjord, på samma gång han sökte skydda densamma mot glupande ulfvar. Och år 328 ordinerade han Frumentius till biskop i Abyssinien, hvarifrån kristendomen snart spridde sig till Etiopien och Numidien.

De i Nicea öfvervunna arianerna började snart sina baksluga stämplingar mot den unge biskopen Atanasius. Hvarken synodalbeslut eller kejserliga dekreter kunna föra människor från mörker till ljus, utan den kristna sanningen måste såsom tro personligen tillägnas under kamp och tålamod och sålunda stadfästas i hjärtat och bekännelsen. Emedan kejsaren troligtvis ville slippa undan från partistriderna, lät han utan vidare undersökning af de mot Atanasius gjorda beskyllningarna förflytta honom till Trier, och där måste han stanna till Konstantin den stores död år 337. Följande år återkallades han till Alexandria, särskildt genom Konstantin den II:s inflytande, som i Trier lärt känna och högakta honom. Men efter denne kejsares död år 340 började ånyo intrigerna mot Atanasius, som nu anklagades för att utan kyrkans bifall hafva åtagit sig biskopsämbetet i Alexandria. Den arianske Gregorius påtvingades Alexandria såsom biskop, och Atanasius drefs i landsflykt, hvarunder han stannade tre år i Rom och blef äfven den västerländska kristenhetens lärofader. Kejsar Konstantius började slutligen inse arianernas falskhet och inbördes tvedräkt, och då den arianske motbiskopen i Alexandria dog, återkallade han till Alexandria Atanasius, som återvände dit efter tre sådana inbjudningar.

Atanasius tillbragte därefter nära tio år i en själavårdande verksamhet, hvarunder det uppstod omkring honom en allmän religiös väckelse, rik på tro och verksam kärlek. Såsom envåldshärskare öfver hela den romerska världen upptog Konstantius på nytt förföljelsen mot de trogna anhängarne af den nicenska tron, ehuru Atanasius och hans vänner hade under ett uppror mot kejsaren bevisat sin tro och tillgifvenhet mot honom. Atanasius beskylldes för att hafva tillgripit kejserlig egendom, då han påsken år 354 på folkets rop och begäran hade predikat i en stor ofullbordad kyrka, emedan ingen af stadens gamla kyrkor kunde rymma den ofantliga åhörareskaran. Folket och stadsstyrelsen stodo på Atanasii sida; men i början af år 356 kom höfdingen Syrianus med de egyptiska legionerna för att taga honom till fånga, och då måste han hålla sig undangömd i sex års tid dels bland munkarna i Libyen och dels i och omkring Alexandria samt arbetade som missionär.

Konstantius efterträdare Julianus affällingen tillät strax år 362 alla af Konstantius fördrifna biskopar att återvända. Däraf begagnade sig Atanasius och tillbragte nu åtta månader i yttre ro såsom patriark till stor välsignelse. Först höll han i Alexandria den fridstiftande synoden af "helgon och bekännare", och så mottog han försonligen i full församlingsgemenskap alla, som affallit till följd af bristande mod eller ringa kunskap i sanningen. Han döpte äfven flera hedningar, då Julianus tvärtom hade väntat, att de kristne i Alex-

andria genom inbördes strider skulle göra sig förhatliga till förmån för hans restaurerade hedendom. Julianus befallde därför, att Atanasius, "gudarnas fiende", och som "hade i sig hela den galileiska skolans gift", skulle omedelbart drifvas i landsflykt. Han begaf sig till munkarne i Tebe och förblef där till år 363, då Julianus stupade på slagfältet med utropet: "Du har segrat, Galilé!"

Den efterföljande kejsaren Jovianus återinsatte Atanasius såsom patriark i Alexandria, men dog kort därefter och efterträddes i österlandet af den arianske Valens. Denne dref Atanasius uti sin femte landsflykt i trots af alexandrinarnes demonstration. Den gamle patriarken drog sig denna gång blott undan till en landtgård utanför staden till år 366, då kejsar Valens för att därigenom förvärfva folkets gunst återkallade honom. Sina sista år tillbragte Atanasius såsom patriark under yttre lugn, och han använde dem till att med predikan, trogen själavård och försonlig mildhet mot fiender och felande bröder bota kyrkans skador. Med ståndaktighet, tålamod och visdom utvecklade och försvarade han samtidigt i aposteln Johannes anda och stil bibelns lära om Kristi fulla både gudom och mandom samt om den Helige Andes personlighet och väsensenhet med Fadern och Sonen. Och innan Atanasius i ödmjuk tro på sin Frälsare stilla afled den 2 maj 373, åtnjöt han den välsignelsen att se den nicenska tron stadfästad i kyrkan och försvarad af sådana tillgifna lärjungar som Basilius den store, dennes broder Gregorius af Nyssa och Gregorius af Nanzians.

Vår lutherska kyrka har genom Guds nåd fått inbärga en rik skörd från den äldsta kyrkans lärostrider och kyrkomöten uti de bekännelser, gudstjänstformulärer och psalmer, som vi ännu bruka såsom ett heligt arf. Men ju mera vi lära känna den äldsta kyrkans historia, desto härligare blir detta arf, och desto större synas för oss martyrer, lärare, missionärer och själasörjare, som vågade lif och allt för Kristi ära och rike. Främst bland dessa kyrkomöten står det i Nicea, och främst bland bekännarne där står Atanasius. Han förtjänar verkligen det loford hans lärjunge Basilius gaf honom, då denne förliknade honom vid den väldiga fyrbåken Faros utanför Alexandrias hamn. Basilius brukar därvid de ord, som skalden Esaias Tegnér lånat och öfverfört i sin Hyllning till C. G. af Leopold:

"Till skum slås vågorna och stanna
emot din fot; för seglarns syn
du står med lågan på din panna
och lyser djupet, tänd i skyn."

Midsommar.

AF AUGUST BOHMAN.

SOM en bild af den mognade ungdomen står naturen, full af fägring och sol i midsommartiden. Som en manifestation af hälsa, skönhet och idog verksamhet står den. Och glada hälsa vi den på fält och i skog, på berg och flod och sjö. Nu är den kommen, den härliga tiden, de samlade krafternas, de sköna löftenas och det glada arbetets högtid. Utvecklingen har hunnit sommarsolståndet. Det är fruktsättningstiden, som är inne. Naturens arbete går i högkonjunktur.

O, hvad naturen nu är skön!

Nu har lifvets ande för våra beundrande ögon målat sin bild af paradiset färdig och bjuder oss att betrakta den färgrika taflan. Se de fina formerna, de underbara färgnyanserna, de oförlikneliga flätverken och väfnaderna i alla de tusen sinom hundrade tusen gröna löf och blad eller i sommarens alla friska rosor och liljor! Se det, och prisa Mästaren! Ser du icke den öfvermänskliga konstnärligheten i allt? Försök då blott att göra efter, hvad som är gjordt, och du skall förstå, att lifvets ande äger ett mästerskap, som aldrig vinnes af någon annan. Betrakta allt i den belysning, som nu, högt öfver all möjlighet till konkurrens, gifves från ofvan. Beundra verket, tills du börjar dyrka Mästaren. Du behöfver icke erlägga någon afgift för att bese denna utställning. Och dock är den just den härligaste af alla de många, som låtit upp sina portar för oss och vår samtid. Människobarn, nu bjudes du att se. Se! Skulle dessa mina rader kunna väcka ditt intresse, så att du begynte begagna dina ögon rätt, då hade jag icke skrifvit förgäfves.

Men stanna icke vid porten. Träd in! Blicka djupt in i undrens värld! Icke skall den yttre fägring, som därute fägnar ditt öga, företrädesvis draga din uppmärksamhet till sig och fängsla dig i tillbedjande beundran. Glöm ej föremålet för dess skugga! Glöm ej gifvaren för hans gåfva! Glöm ej hemmet för en bild däraf!

Ack, sommarens fägring flyr snart bort. Den är endast ett flyktigt sken öfver timlighetens lifsformer. Den är blott en lätt ljusreflex från en annan, högre och bättre värld. Den är en vink om hvad naturen väl kunde hafva varit, men icke är, emedan marken, hvarpå den lefver, blifvit bränd af syndens förbannelse. Därför se vi ock sommarens fägring fort fly hädan, lik en vilsekommen ängel, som vill skynda åter till sitt hem; se, han hastar skyndsamt bort härifrån, såsom brände marken härnere hans fötter.

Men stanna nu icke heller för att stirra dig förtviflad på den flyende, som ej kan förmås att stanna. Han flyr till de eviga lifskällornas nejder, där Guds paradis prunkar i en evig fägring. Och dit får äfven du följa efter omsider, du människoande, du, som finner din trefnad i det ljusa, det rena och sköna. All helig längtan skall hinna sitt mål. Allt, som vi här se vara af Gud, skall

EFTER TORGUPPKÖPEN. *Af Arvid Nyholm.*

Originalet äges af Francis A. Larson, Chicago.

åter till Gud. Du skall få bo i Guds härlighet och skåda Gud själf i de lefvandes land, om du blott riktigt vill det. Ty Gud vill det.

Det du företrädesvis bör betrakta, där den flyktiga sommaren nu för några ögonblick prunkar i fullheten af sin prakt, det är den Guds vink, som sker till dig. Sommarens ängel, som kommer och flyr, bär dig en hälsning från honom, som håller din själ faderligt kär; om "hans eviga makt och hans gudom, som skådas ända från världens skapelse, när de förstås af gärningarna", d. v. s. af de barmhärtighetens gärningar, som han gjort och gör, då han för alla hungrande dukar sina stora bord — om denna makt och gudom sjunger sommarens ängel sin sköna sång och målar hans härlighets bild för dig.

Om du öppnar ditt väsen för Gud, såsom naturen öppnat sina blomsterkalkar för solen, så skall den lifvets andes lag, som danat naturen skön, på ett motsvarande sätt gifva sig tillkänna äfven i ditt lif och dana äfven ditt väsen ljust och rent och skönt. Det är så, du skall göras bekväm att bo i Guds fulländade, eviga paradis.

Liksom blommorna kunna betraktas som solens barn på denna planet och liksom de kläda sig i solljusets färger, medan de tjäna till att väcka och bereda den frukt, som deras lif skall gifva, så kunna ock vi få betraktas såsom Guds barn, om vi vilja vara iklädda hans dygder och lefva i hans ljus, medan vi bereda i och genom vårt lif den evighetsfrukt, som vi äro bestämda att bringa. Så få vi bygga, hvar och en för sig, på en gudsmänniskas karaktär, och af den skall bärgas frukt för evigheten. Nu är andlig fruktsättningstid, och nu blommar här nere, låt vara blekt och matt, ett förebud till den sommar, som i evig härlighet står fulländad där ofvan, där Gud bor. Där kommer gudomligt, hvad aposteln här mänskligt bådar: "Härlighet, ära och frid öfver hvar människa, som gör det goda." Den härligheten förvissnar ej. Den äran förbleknar ej. Och den friden — den störes ej. De skola vara, ty de äro i Gud.

Krigsmål.

AF ERNST W. OLSON.

VID universitetet i Sorbonne ägde den 7 mars en märklig nationaldemonstration af Frankrikes mest betydande personligheter rum. Representationen hade man velat göra så fullständig som tänkas kunde. Den omfattade republikens president och regering, kammarens och senatens talmän, utvalda talmän för det katolska, det protestantiska, det israelitiska och det islamitiska Frankrike, politiska och ekonomiska sammanslutningar, borgmästare i de förskonade och de ödelagda städerna, deputationer från alla delar af Frankrike.

Alla talare betonade Frankrikes enighet inför fienden, nationens fasta vilja att genomföra kriget ända till det segerrika slutet, solidariteten hos fäderneslandets barn i lycka som i olycka.

På ett alldeles särskildt intresse kan kammarpresidenten Deschanels tal göra anspråk, först och främst på grund af talarens personlighet, vidare därför att Deschanel synbarligen bemödade sig att noggrant återgifva de inom deputeradekammaren förhärskande idéerna. Talaren ville den fullständiga segern för ententen, dock var han långt aflägsnad från vissa chimärer, exempelvis den engelska om militarismens fullständiga utrotande ur världen genom det tyska rikets tillintetgörelse.

Kammarpresidenten uttalade vid tillfället några satser som ha väckt uppseende och hvilka här skola anföras ordagrant (efter en Pariskorrespondens i Berntidningen *Der Bund)*:

"Tyskarna säga: Våra fiender vilja förinta oss! Det ordet har ingen mening. Man förintar icke en nation på sjuttio millioner människor. Och ***jag tänker, att man icke smickrar sig med att kunna ändra Preussens karaktär, då man talar om att vilja förstöra den preussiska militarismen. Preussen är en militärstat och kan icke vara någonting annat. Ifall det icke hade varit en militärstat, så existerade det icke.*** **Och man måste omstörta de tyska universiteten, skolorna och predikstolarna, ty armén är bara dessas förlängning.**

Nej, låt oss icke eftertrakta några chimärer. Vi vilja icke hindra någon ifrån att lefva. Vi vilja, att folken skola kunna lefva fredligt, oberoende och värdigt. Men Frankrike och Europa ha ingen ro, så länge de tyska arméerna äro så nära vår hufvudstad, så länge de hålla tillträdet till de vägar, på hvilka de mer än tjugo gånger ha dragit in i Frankrike....

1870 sade Ranke till Thiers: Vi slåss mot Ludvig XIV. Kunna vi fortfara att hämnas in i det oändliga, de för Pfalz och Jena, vi för Sedan? En eländig existens, ovärdig en vuxen mänsklighet! Detta måste upphöra. Garantier behöfvas. En internationell stadga måste förfoga öfver sanktioner....

Må ur de präktiga och med dödar sådda fårorna rättfärdighetens saft uppstiga. Måtte af smärtans vänskapsförbindelser bli arbetets och glädjens vänskapsförbindelser. Måtte slaktningarnas broderskap föda en högre mänsklighet!"

Så långt Deschanel. Det gör ett säreget intryck, då man finner, att Englands stora krigsmål af en ledande statsman i Frankrike offentligen betecknats som en chimär, och det strax innan äfven vår regering satte detta såsom ett af målen för vår krigföring mot Tyskland.

Sedan den franske kammarpresidenten såväl som president Wilson uttalade sig om Tyskland, har emellertid något oförutsedt inträffat, som sprider nytt ljus öfver den tyska inrikespolitiken. Samtidigt med att vår regering förklarade Tyskland krig, delvis för att befria det tyska folket från dess autokratiska styrelseform, ett mål

som man i Frankrike tyckes anse omöjligt att uppnå, utfärdade tyske kejsaren en kungörelse (daterad den 7 april — president Wilson undertecknade krigsförklaringen den 6 :e) om slopande af klassrösträtten och införande af allmän rösträtt i Preussen. Kärnan i det kejserliga ediktet låg i följande ord:

"Särskildt *ombildandet af den preussiska landtdagen* och hela vårt inrepolitiska lifs befrielse ligger mig om hjärtat. För en ändring af rösträtten till deputeradekammaren har på min anvisning redan vid krigets början förarbeten igångsatts. Jag ålägger Eder nu att förelägga mig bestämda förslag för att detta för Preussens inre utveckling grundläggande arbete vid våra krigares återkomst snabbt kan genomföras på lagstiftningens väg.

Efter hela folkets väldiga prestationer i detta fruktansvärda krig finnes, enligt min mening, ej längre plats för klassrösträtt i Preussen.

Lagförslaget skall vidare gå ut på direkta och hemliga val af deputerade.

Herrehusets förtjänster och blifvande betydelse för staten kan ingen konung af Preussen misskänna; men herrehuset skall bättre kunna svara till den kommande tidens väldiga förändringar, när det i vidare och mera likartadt omfång än hittills inom sig förenar ledande, genom sina medborgares aktning betrodda män från folkets olika kretsar och näringsgrenar."

Häraf framgår, att kejsaren godkänt en plan, hvarpå *förarbeten pågått sedan krigets början.* I våra ansträngningar att reformera Tyskland i folkfrihetens tecken ha vi således allierade, icke blott i England och Frankrike utan äfven i Tyskland själft, först i det tyska socialdemokratiska partiet, vidare i den kejserliga regeringen och nu i kejsarens egen person.

Hvad Deschanel betecknat såsom en politisk chimär, börjar därför synas fullt utförbart med eller utan ingrepp af vårt lands vapenmakt.

Om nu, såsom är att hoppas, den ryska republiken kommer till stånd, och de små neutrala folken slippa att svälta ihjäl, medan de stora kämpa för folkfriheten och människorätten, så ha världskrigets *ideella mål,* för hvilka vi uteslutande skola kämpa, redan till den grad ernåtts, att fred inom en öfverskådlig framtid borde vara att vänta.

Sedan själfva det preussiska herrehuset blifvit demokratiseradt i samma mån som första kammaren i svenska riksdagen, funnes det ju inte stort mera kvar i Europa att reformera i demokratisk riktning än Englands House of Lords eller flera smånationer att befria än den irländska, och med Förenta staternas hjälp och ökade inflytande i Storbritannien böra äfven dessa bägge politiska önskemål lätt nog kunna ernås såsom direkta frukter af vårt lands ingripande i den europeiska konflikten.

Sveriges fana.

AF AXEL FREDENHOLM.

Hvar gång jag ser den fanan, gul och blå,
mitt hjärta börjar fortare att slå.
Det är som kunde vinden skaka ur
dess veck från Sveriges härliga natur
en rikedom af fägring och af glans
och doft och sång, hvars like aldrig fanns.

Det är som minde hon om hedenhös
och om en här, som både svalt och frös,
men räddade åt friheten sitt land,
och om ett folk, som rätt med lagar band.
Hon före gått till mången stor bedrift
och stått på vakt vid höga fäders grift.

Det är som hviskade dess färg, den blå,
om hjältedater: det var då och då.
Det är som om det gula korset bar
en maning till ännu ej grydda dar.
Må Sveriges framtid i det tecknet bli
oanadt rik och skön och glad och fri.

New Britain, Conn.

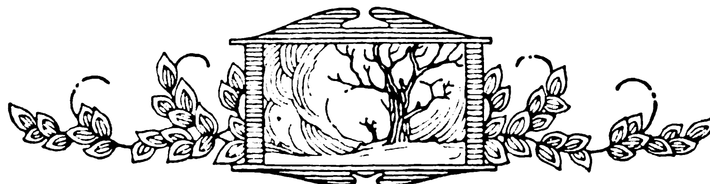

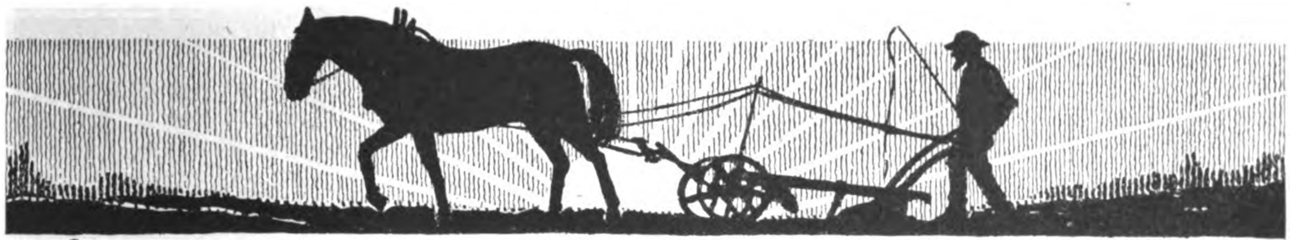

Barndomsminnen från Kansas.

SMAKBITAR UR "PRÄRIEMINNEN" AF ANNA OLSSON.

ÄR indianerna kommer hit, då springer jag alltid upp på vinden och gömmer mig. Jag är så rädd för indianerna. Jag är rädd att de ska döda mig. Hela tiden medan indianerna ä här, står jag och tittar på dem genom fönstergluggen däruppe. Då tänker jag att de säger så här till pappa: "Har ni en liten flicka, som gömmer sig uppe på vinden? Vi ska gå in och leta efter henne. När vi finner henne, ska vi ta henne med oss hem till tältet, och sen får hon aldrig komma tillbaka till sin pappa och mamma mer. Vi ska skrapa håret af hennes hufvud, och sen ska vi döda henne."

Nu kommer de, nu kommer de, tänker jag, och då blir jag så rädd, så jag närapå skriker. Men jag törs inte skrika, för då kunde indianerna höra mig.

De har röda filtar på sig och fjädrar i håret. Och pärlband på halsen och pärlor på tofflorna.

Indianmississen bär alltid en liten baby på ryggen. Babyn heter Pappoose, och den är fastbunden vid ett bräde. Jag är inte rädd för babyn. Den är snäll.

Pappa är inte rädd för indianerna. Han tycker det är roligt, när de kommer. Han går ut och pratar med dem en lång stund.

Mamma är lite rädd, men hon går ut och tittar på indianerna hon med, när pappa är med.

Mamma klappar den lilla indianbabyn, hon tycker det är synd om honom, för han är fastbunden vid ett bräde.

När indianerna ska säga "goddag", så säger de "how, how."

De tigger alltid bröd och rökt kött af oss.

"Meat — little bit," säger de, och så märker de till med pekfingret, hvar de vill, att mamma ska skära af köttbiten åt dem. Mamma är rädd, men hon ger dem alltid mat ändå, för hon tycker det är synd om dem.

* * *

Pappa säger, att vi ska inte vara rädda för indianerna nu. För de ä inte farliga. En gång var de farliga, men nu ä de bara snälla. Nu kommer de aldrig och skrapar håret af våra hufvuden. Nu dödar de oss aldrig mer, säger pappa.

En gång när indianerna kom hit, gömde jag mig under sängen i sängkammarn.

Mamma var så rädd, när hon såg den stora elden. Den räckte ända upp till skyn. Och mamma tänkte det var ett hus, som brann upp.

"Nu kommer indianerna hit och bränner upp vårt hus med", sa mamma. Och då blef vi mycket räddare. Och det var mörkt, och pappa kom inte hem. Mamma satt vid fönstret och tittade efter honom.

"Nu kommer pappa", sade hon, och vi blef så glada.

Men det var inte pappa som kom, utan en stor, svart ko.

Men sen kom han, och då blef mamma så glad, för han sa, att det var bara en höstack som brann upp.

Pappa var inte rädd för prärielden heller. Han gick så nära och hjälpte till att släcka den. Jag fick gå med ut och se på elden. Den var så lång. Men pappa gjorde en lång, smal moteld, och då släckte den prärielden.

* * *

Pappa kan tala om berättelser i Bibeln roligare än någon annan. Jag vill höra dem många gånger. Men när pappa skulle tala om för mig om den lille Samuel, då kom det två gubbar och ville tala vid pappa. Då fick vi vänta till en annan gång. Det är inte roligt att vänta till en annan gång. Jämt kommer det gubbar och säger: "Ä pastorn hemma?" Då menar de pappa. De kallar mamma för frua.

Det är så roligt när mamma talar om berättelser också.

Men det är inte roligt att sitta stilla så länge i kyrkan. Då blir jag trött. När det regnar på oss genom taket i kyrkan, då är det roligt, för då får vi ha parasoll öfver oss.

Det kröp en skallerorm på väggen i kyrkan, när pappa predikade, men han blef inte rädd ändå.

* * *

Mamma längtar så mycket till Sverige. Ibland gråter hon och vill gå tillbaka dit. Jag vet inte hvad längta betyder, men när mamma längtar till Sverige, så gör jag det med.

Pappa gråter inte efter Sverige. Han har inte tid, för han måste stanna här och predika.

När vi sitter på pappas bänk, högt uppe i trädet, pappa och jag, då pekar han för mig hvar Sverige är — långt, långt bortom Bolagshuset. Det är så roligt uppe i trädet. Jag tar min docka med mig dit upp, och så trär jag ihop löf som mamma har lärt mig.

Pappa läser i "Väktaren" och i en bok. Ibland läser inte pappa, utan han sitter och tittar långt bort på bluffen. Och ibland lär han mig en liten vers i Testamentet. Vi kan se så långt däruppe, vi kan närapå se Sverige.

* * *

Vi fick inte gå med pappa och titta på Legislaturen. Små barn får aldrig gå dit. Inte mammor heller. Bara stora pappor.

Legislaturen är ett stort, långt bord. Och vid det bordet sitter det fullt med stora karlar. Och somliga de röker och sätter upp fötterna på bordet. Och pappa säger att ibland tar inte gubbarna af sig hatten heller, när de kommer in till Legislaturen, utan de sitter vid bordet med hatten på. Men pappa gör inte så. Pappa är inte lat heller, han gör nytta. För det säger Anders Larson. Och Jonson på Kullen. Alla gubbar säger att pappa gör nytta, och gummor med.

När vi var i Topeka, så kom det en fin man ifrån Ryssland. Han hette Storfurste. Men vi fick inte se på honom. Vi fick bara stå på trappan och vifta med våra näsdukar, när tåget gick förbi. Jag fick en stor röd näsduk af mr Hedberg att vifta med.

Storfursten han fick gå in och titta på Legislaturen. Men alla fick ta af sig hatten, när han kom in, och bocka sig fint för honom.

* * *

Pappa kan hitta rätt på hvar de ska gräfva brunnen. Först tar han en liten kvist som ser ut lik ett Y. Sen håller han i båda ändarna på kvisten. Då drar det i den andra ändan, så den böjer sig ner till jorden. När kvisten gör så, då vet pappa, att det är vatten nere i jorden där pappa står.

* * *

Pappa har en syring, som han hade på sig, när han sydde på sina skjortor när han var en student i Sverige.

Jag blef så rädd för den främmande mannen, som kom, så jag gömde mig bakom dörren. Han såg så farlig ut, och Hektor skällde på honom så högt, så högt.

"Pappa sa till Hektor, att han skulle vara tyst och inte skälla mer. Och den främmande mannen kom in och talade vid pappa en lång stund. Jag var så rädd, så jag sa till mamma, att jag tänkte han skulle skjuta oss. Men mamma sa att jag skulle inte vara rädd, för han var inte farlig. Han hette Svensk Herre, och han ville bara tigga pengar af pappa. Och kläder. Sen var jag inte rädd. Men jag tordes inte se på den främmande mannen, för han såg så ful ut. Och han fick pappas nya rock och byxor, och han hade dem på sig i kyrkan. Pappa ger bort närapå allting.

* * *

Morbror ä så snäll, och han leker så mycket med mig.

Ibland när jag inte vill svälja ner palten, så säger morbror: "I Sviskonien växer det sviskon, och i Russinien växer det russin, och i Citronien växer det citroner. Då tror jag, att jag har så mycket godt att äta.

Ibland får jag en cent af morbror för jag stoppar pipan åt honom.

Det är så roligt att se på, när morbror plantar corn. Jag fick hjälpa till, när mamma och morbror plantade potatis. Och så fick jag hjälpa mamma att planta hvitlök. Mamma gaf mig några ärter, som jag plantade på mitt lilla land. Men om en liten stund gräfde jag upp dem, för jag ville se, om de hade grott.

Farbror plöjer med två oxar på farfars land. När han vill, att oxarna ska vända åt den ena sidan, säger han "oha!" Och när han vill, att de ska vända åt den andra, säger han "gi!"

Oxar går så sakta. Jan Persons har två gula oxar, likadana som mina oxar i Noacks Ark. När vi åkte med dem till kyrkan, så kom vi närapå aldrig dit, för oxarna gick så sakta. Det är inte roligt att åka med oxar.

Vår Bill kan gå mycket fortare än oxar. Men pappa låter honom gå sakta, för han inte ska bli trött, och så kan pappa läsa i tidningen. Om det ligger en tidningslapp på vägen, blir Bill så rädd, så han hoppar så högt. Men om tidningen ligger på den sidan, där hans blinda öga är, då blir han inte rädd.

* * *

Jag fick en ful calicoklädning af mrs Dalin, som Sofi har växt ur. När jag tog på mig den klädningen, så grät jag, för det är så fula bruna snäckor på den, och ärmarna ser ut som skjortärmar.

Men mamma säger, att vi ska vara tacksamma ändå. Om vi får något fult, så ska vi tycka det är snällt, att vi får det ändå.

Och pappa säger alltid, att vi måste försaka. Försaka det menas, att jag inte får en liten ljusblå parasoll och inga vackra klädningar till min docka.

* * *

Pappa kan spela så fint på vår orgel, och han kan sjunga så högt — högre än allihop de andra. Han kan sjunga så det hörs långt, långt på prärien.

Ibland sjunger pappa om Tiggargossen.

"Ensam och förglömd jag ilar
öfver hedens dunkla stig.
Vid hvar sten och buske hvilar
skuggan, gömd att skrämma mig."

Och när pappa sjunger att den lille gossen är så hungrig, och att ingen ger honom mat, då går jag närapå ut och tittar efter, om han står ute på prärien och fryser. För då skulle jag ta honom med mig in och ge honom mat. Men så kommer jag ihåg, att tiggargossen ä långt borta i Sverige.

Ibland när pappa sjunger sista versen, drar han ut den stämman, som darrar. Och då sjunger han:

"Ingen spinner och mig ger
nya heldagskläder mer."

Då gråter jag närapå. Men pappa kan inte se mig, för han har ansiktet vändt åt orgeln.

Ibland spelar pappa något som han själf finner på. Det är inte likt en sång — jag förstår inte, hurudan melodi det är. Och om jag står bredvid pappa, när han spelar så där, så ser han mig inte, fastän han tittar på mig. Mamma förstår det, och då gråter hon lite och längtar efter Sverige.

* * *

Jag är så rädd för Helvetet. Farmor talar så mycket

om Helvetet, så jag törs inte gå ut i farstun, när det är mörkt.

Helvetet ä nere i jorden — långt, långt ner. Och om vi inte ä snälla, så måste vi gå dit. Och där får vi brinna och brinna hela tiden. Och vi får aldrig komma till Himmelen.

Och det är så ledsamt, för farmor talar om en stygg man i bibeln, som hette Kain. Och han slog ihjäl sin bror. Och hans bror var så snäll. Farmor säger Kajn, när hon ska säga Kain. Han fick gå ner till Helvetet, för han var så stygg.

Pappa och mamma skrämmer mig inte för Helvetet. Bara farmor. Jag är så rädd, så rädd. Och när det blir mörkt, blir jag mycket räddare.

Men mamma sa, att jag ska inte vara rädd, för Jesus låter oss komma till Himmelen, och då behöfver vi inte gå till Helvetet.

Jag hör när gubbar talar om Helvetet med. Och gummor. Och de säga alltid "gå te förtappelse". Och jag blir så rädd, för det menas att vi ska tappas bort och falla ner i Helvetet. Och där ä fullt med stygga människor i ett stort, svart hål, och de gnisslar sina tänder. Jag vet inte hvad det betyder, men jag blir så rädd för det.

När farmor talar om Helvetet, så närapå fryser jag.

* * *

Afgrunden, den ä där borta. Om vi åker lite på sned, när vi åker till Lundins, så kan vi se Afgrunden. Och om vi åker för nära, så faller vi i hålan. Afgrunden det är en stor, fyrkantig håla i jorden. Och där brinner det blå eld. Och det ligger människor under elden. Om vi åker lite nära, så kan vi se elden. Men pappa åker aldrig den vägen, han åker bara rätt fram till Lundins. Så jag är inte rädd att vi ska falla i Afgrunden. Där — borta vid rivern ä den. Jag har inte sett den, men jag vet, att den ä där ändå.

Anders Ersmor talar så mycket om Afgrunden. Hon vet en stygg man, som föll ner i den, sa hon.

Jag ska inte vara rädd för Afgrunden, för pappa kör aldrig den vägen.

* * *

Det är en pojke i skolan, som kan stafva till anjovis. Den pojken har så stort hufvud. Och han ä så snäll och så lydig. Och han läser på sina läxor så han kan dem bra. Och han kan stafva till anjovis. Det är ett så svårt ord, så jag kan aldrig lära mig att stafva det. Ingen kan göra det i hela skolan mer än den pojken. Och jämt när det kommer främmande och vill se på skolan, då får den pojken stafva till anjovis. Skolläraren tycker om honom. Och han berömmer honom så mycket.

En till pojke får beröm för han kan räkna så bra. Men den pojken kan inte stafva till anjovis.

* * *

När det är kvällen, och jag har lagt mig, då hör jag gubbar tala vid pappa. Jag kan inte höra hvad de säger, det låter bara som det gör på orgeln, när vi klämmer med fingern på en basnot. Ibland ber jag mamma, att jag ska få ha dörren litegrann öppen, så jag kan höra att det är främmande. För det är så roligt.

Gubbar ä så snälla emot oss. De kommer hit ibland och plöjer på vårt land. Och pappa och mamma ger dem kaffe, för de tycker de ä så snälla.

Gubbar och gummor suckar och säger: "Jaa, denna Jämmerdalen." Men jag vet inte hvad de menar, för det heter inte Jämmerdalen där vi bor. Det heter Kansas.

* * *

Pappa predikar, när han sofver med. Jag vaknade en gång, när det var natten. Och då hörde jag pappa predika, som han gör i kyrkan. Han sa: "I Guds Faders och Sons och den Helige Andes namn." Och så sa han: "Vi sjunga psalmen sextisex." Och sen predikade han en lång stund. Och han sa "amen" med.

HELGEMÅLSRINGNING.

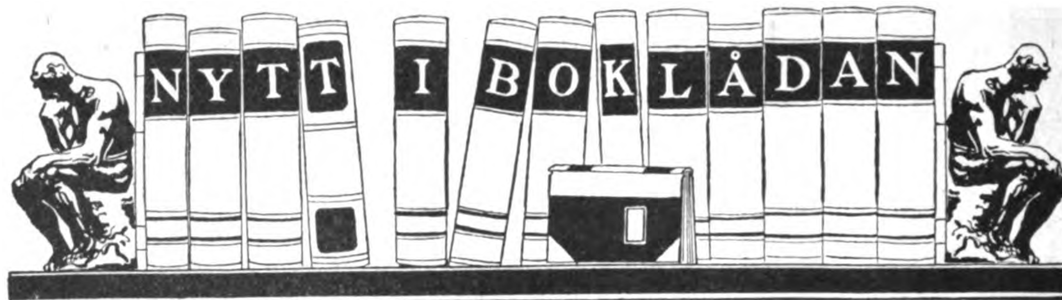

*Reformationskantat (*Reformation Cantata*)* på officiellt uppdrag författad af Ernst W. Olson, komponerad af J. Victor Bergquist, till uppförande vid Augustana-synodens firande af reformationens fyrahundraårsminne. Utgifven af Augustana-synoden. Musikupplaga med svensk och engelsk text. Rekvireras hos Augustana Book Concern, Rock Island, Ill. 125 sidor. Pris $1.00.

Bergquists reformationskantat med librett af Ernst W. Olson är till dato rekordet i verklig konst inom Augustanasynoden. Jag är visserligen icke kompetent kritiker för värdesättningen af Bergquists musik. Jag vill icke heller försöka mig på kritik från musikkännares synpunkt. Men så mycket förstår jag, att Bergquist är fullkomligt mästare öfver uttrycksmedlen, besitter storartad kompositionsbegåfning, har genom studier skärpt blicken för att genom detalj hinna fram till totalitet och, icke minst, har fått till faddergåfva den innerliga vemodstrånaden, som hör nordbon till och i en skaldesjäl formar sig i de blidaste harmonier — se t. ex. kören "När världens väldige och förstar" och det föregående sopranosolot "Som väktaren på muren". Frågan är dock, om Bergquist tagit oss, Augustanasynodens folk, så med i beräkningen, som han bort. Det är dock vi, som skulle utföra hans kantat, och då han enagar skrifva körer, som långa vägar hålla sig uppe i högre rymder, och t. o. m. kräfver af oss att gå upp till höga b, som vore det ett intet, förefaller det mig nästan, som hade han öfverskattat vår förmåga. Annars är kantaten icke svårare än att våra egna körer böra kunna lära sig den, om de kunna skaffa sig solister, som icke äro alltför prosaiska i presentationen. Vi kunna emellertid känna oss stolta öfver att äga ibland oss en musiker som Bergquist.

Hvad libretten angår vill jag blott säga det, att den är skrifven af allas vår E. W. O. under inspirationstryck. Idéen är värdig ämnet, kompositionen är skaldens och språket fulländadt. Inledningsorden och ett par andra uttryck i den svenska libretten komma mig att sätta den engelska öfver den svenska, men jag erkänner, att det möjligen är min enskilda smak som här spelar in. Detta är sagdt utan småaktig kritik, som i båda fallen vore oberättigad.

Våra körer böra ej försumma att strax rikta sig med detta vårt eget förstklassiga musikverk. C. A. Lönnquist.

Evolution Proving Immortality. By John O. Yeiser. Price $1.50. Published by National Magazine Association, Omaha, Neb.

Författaren upptager striden om evolutionsläran på evolutionisternas egen mark. Han söker leda själens odödlighet i bevis på rent vetenskapliga grunder, men hyllar dock bibelns auktoritet och ställer densamma högre än vetenskapens. Angelägen om att hvarje läsare skall fördomsfritt taga del af hans framställning har författaren i ett i slutet på boken infördt bref sökt klarlägga sin ställning till kristendomen ur samfundssynpunkt, och detta bref vill han ha läst först af sina kristna läsare och sist af sådana, som icke hylla kristendomen.

Författaren resonerar skarpsinnigt och drager ojäfaktiga slutsatser, dock behandlar han det stora ämnet något flyktigt och skisseradt, så att man knappt vill lita på grundligheten af hans förstudier och känner någon tvehågsenhet angående hans vederhäftighet såsom religionsvetenskaplig skriftställare. Till professionen synes han, af vissa yttranden att döma, vara jurist. En för ett sådant arbete ovanligt stor mängd språkfel vanpryda boken och minska ens förtroende till dess innehåll, låt vara att de kanske samt och synnerligen böra skrifvas på förlagets och icke författarens räkning.

Ur "konklusionen" anföra vi dessa slutord: "Jag håller för sant, att den starkaste fysiskt bevisliga försäkran om ett lif efter detta, som bibeln innehåller och naturen uppenbarar, är den, att vi måste äga tro för att hafva evigt lif. Det kräfdes tro och stark vilja för människans föregångare att kunna se, höra och smaka; det fordrades ihärdig önskan och ständig öfning, sporrad af tillit eller tro, för vattendjuren att lämna hafvet och vistas på land under allt längre tider. Det har kräft den tro, hvarom bibeln lärer, att rädda en själ. Vi kunna fortlefva beständigt, om vi vilja, därom är jag viss." E. W. O.

INNEHÅLL.

UNGDOMSVÄNNEN

Published monthly by the Augustana Book Concern, Cor. 38th St. and 7th Ave., Rock Island, Ill. — Price $1.00 per year.

Vol. XXII. June, 1917. No. 6.

Penningar böra helst sändas i Post eller Express Money Order, Bankväxel eller, då sådana ej kunna erhållas, i registreradt bref. Kvitteringen sker å adresslappen, hvarå genom siffror angifves den tid (månad och år), till hvilken tidskriften är betald. Adressera: Augustana Book Concern.

Bidrag samt allt som har afseende på tidskriftens innehåll adresseras speciellt till: EDITOR UNGDOMSVÄNNEN. Litterära bidrag honoreras.

UNGDOMSVÄNNEN

Illustrerad Tidskrift för Hemmet

Årgång XXII Juli 1917 Nummer 7

UTGIFVEN AF
AUGUSTANA BOOK CONCERN
ROCK ISLAND, ILLINIOS

EN LUTHER-BOK

som enhvar bör skaffa sig

MARTIN LUTHER

Minneskrift till Reformationsjubileet 1917

av

HJALMAR HOLMQUIST

med 9 illustrationer, däraf 7 reproduktioner af Luther-porträtt.

En recensent kallar den

"EN BOK AF OÖFVERSKÅDLIG BETYDELSE."

Ur pressens omdömen hämta vi följande:

Professor Hj. Holmquist har samlat sina studier och föreläsningar öfver reformationstidens kyrkohistoria i två arbeten, *Martin Luther* och *Luther, Loyola, Calvin,* af hvilka det första redan sett sitt andra upplaga. Vår första svenska kyrkohistoriker i stor "allmännelig stil", vår störste nu lefvande kännare af reformationstiden, vår här i Malmö högst uppskattade populäre föreläsare — det räcker till anbefallning. Året 1917 kommer att föra reformationsminnet nära hvars och ens medvetande, och de allra flesta af oss behöfva uppfriska och korrigera sina kunskaper om den stora brytningstiden för 400 år sedan. — *Sydsv. Dagbladet Snällposten.*

"En bok af oöfverskådlig betydelse." — Två upplagor på kort tid utgångna. Den tredje utkommer i dagarna. — Hvem känner icke, huru denna märkliga Luther-bok inspirerats af en ingående bekantskap med den store reformatorn, som blott växt och växt inför forskarens blick och tett sig allt beundransvärdare och mera gigantisk i sin personlighets imponerande storhet. — Jag vågar påstå, att aldrig tillförne i någon svensk Luther-skildring Luther själf gifvits oss så lifslevande som här. — H. FALK i *Östgöta-Correspondenten.*

"Efter noggrann pröfning af källskrifter och bemärkta Luther-biografier framställer dr Holmquist sanna och verkliga tilldragelser i vår store kyrkoreformators lif och afsöndrar romantiserade och partisinnade skildringar, hvilka finnas t. ex. uti den reformerte Hagenbachs Reformationshistoria. Såsom en äkta och grundlig kyrkohistoriker meddelar dr Holmquist dock icke blott vissa framstående tilldragelser i Luthers lif, utan troget och åskådligt uppvisar han det inre sammanhanget dem emellan samt Guds underbara ledning i Luthers lifsutveckling. Härtill kommer ännu en tredje stor förtjänst i denna nya svenska Luther-biografien. Språket är öfverallt enkelt, klart och lättfattligt, så att den är i allra bästa mening en riktigt populär bok." — DR N. FORSANDER i *Augustana.*

Kart. 35 cents; Klb. 50 cents.

AUGUSTANA BOOK CONCERN

ROCK ISLAND, ILLINOIS

Om du lefde som grottmänskan

Skulle din hälsa sköta sig själf

Grottmannen åt grof föda och förde en ansträngande tillvaro ute i fria luften. Hans matsmältning var inrättad därefter.

Du har från grottmannen ärft samma inre mekanism, men du äter annan mat än han och lefver ett annat lif.

Häraf följer den nära nog allmänna åkomman förstoppning — en ständig fara för hälsan.

Din uppgift är att anpassa din inre grottmänskomekanism till ditt mindre rörliga lif och vår tids mera koncentrerade näringsämnen. NUJOL verkställer denna anpassning genom att hindra förhårdning och sålunda underlätta afföringen. Den stör inte matsmältningen och grundlägger ingen vana.

NUJOL säljes endast i pintflaskor och fås i alla apotek. Vägra substitut — se efter att namnet NUJOL står på flaskan och kartongen.

STANDARD OIL COMPANY

(New Jersey)

Bayonne New Jersey

Nujol

FOR CONSTIPATION

Skicka efter broschyren "The Rational Treatment of Constipation." Skrif namn och adress tydligt här nedan och sänd in lappen.

UNGDOMSVÄNNEN

ILLUSTRERAD TIDSKRIFT FÖR HEMMET

REDIGERAD AF ERNST W. OLSON.

UTGIFVEN AF AUGUSTANA BOOK CONCERN,
ROCK ISLAND, ILLINOIS.

PRENUMERATIONSPRIS: HELT ÅR $1.00,
UTOMLANDS $1.50. LÖSNUMMER 10c.

REMISSOR OCH ALLA MEDDELANDEN I AFFÄRSVÄG ADRESSERAS:
AUGUSTANA BOOK CONCERN.

BIDRAG OCH MEDDELANDEN TILL REDAKTIONEN ADRESSERAS:
EDITOR UNGDOMSVÄNNEN.

Entered as second class matter at the post office of Rock Island, Ill.

ÅRG. XXII | JULI 1917 | N:o 7

LIFSFRÅGOR

Af FRITZ HAGENFORS

*Öppen på mitt bord framför mig—
men med text som smärtsamt rör mig—
ligger mänsklighetens bok.
Och min tanke tolkar orden
vittnande om nöd på jorden
och om syndens tunga dok.*

*Gångna släktens tro och gärning,
svunnen tid i genomskärning
ser jag tecknad på dess blad.
Men ock dagens gång kan skådas
och — en morgondag bebådas
trots de långa skuggors rad.*

*Här jag ser hur mänskor vandra
små och stora om hvarandra
i en djup och skuggig dal.
Framåt, framåt skynda alla,
trängas, strida, blöda, falla
under jämmerrop och kval.*

*Vida öfver arma jorden
så i södern som i norden
lyser stridens hemska brand,
och i skenet af dess fackla
ser jag folk och riken vackla
vid en nattsvart afgrunds rand.*

*Jag ser fallande nationer,
konunga- och kejsartroner
störta med ett vapenbrak,
och ur mänsklighetens hjärta
hörs ett fasans skri af smärta
vittna om dess sjuka sak.*

*Och när tidens aftonhimmel,
färgad utaf lågors vimmel,
tecknar sig i blodröd skrud,
skådar hatets hemska vålnad
kristlig kärlek halft förkolnad —
mänskligheten glömt sin Gud.*

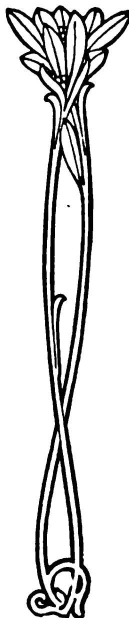

*När demonen striden leder
och en dödens mantel breder
öfver slagen mänsklighet,
går ett hånskratt genom tiden.
Nådens dag — förspilld, förliden —
fasansfulla verklighet!*

*Lifvets frågor brusa, storma,
skilda meningar sig forma
till ett enda stort problem,
Ock som spår i ökensanden
plånas ut från mänskoanden
pannans gyllne diadem.*

*Dock, af brutna sanningsstrålar
nådens Gud för hoppet målar
än en framtids ljusa dag.
Svårt kan mänsklig farkost härjas,
likväl kan dess segel bärgas,
frälsas genom Guds behag.*

*Skulle blomman dö i knoppning
och min ljufvaste förhoppning
läggas under kistans lock,
skulle vän och vänner svika,
skulle berg och högar vika,
Herrens nåd förblifver dock.*

*Står jag rådvill och förlägen,
tveckande om rätta vägen,
Jesus för till målet fram.
Står min dag i farans tecken,
Herden bär i mantelvecken
tryggt och ömt sitt svaga lamm.*

*Hur det skiftar, lefnadsloppet,
tron på Gud bevarar hoppet,
bär mig öfver böljors brus.
Re'n jag ser den gyllne randen
af den evigt lugna stranden
stråla i oändligt ljus.*

VÅR KRISTNA TRO OCH LÄRA

ALFRED BERGIN, afdelningsredaktör

Nykter i allt.

"Men du var nykter i allt." 2 Tim. 4 : 5.

TILL vår kristna tro och lära höra äfven de Guds ord som förorda nykterhet. Ännu mer så, då vi tala om nykterhet i allra vidsträcktaste betydelse. Det finnes så väl andlig som lekamlig onykterhet och då Paulus i ofvan anförda ord talar till sin lärjunge Timoteus och oss, så säger han: Men du var nykter i allt! Jesus själf säger äfven till oss och alla på flera ställen: Varen nyktre och vaken!

Dylika förmaningar äro tidsenliga så väl för vår kristna ungdom, som för dem som äro äldre. Sannerligen om man behöft att hafva sinneslugn och själfbehärskningsförmåga i någon tidsålder, så är det i vår. Aldrig hafva händelserna jagat hvarandra med sådan ilfart som just nu och aldrig har väl så mycket viktigt nödvändigtvis fått lof att afgöras i en hast. Aldrig hafva så många möjligheter ställt sig i vägen för den unge som just nu och på ett rätt val beror så mycket, ja ofta allt. Den som skall kämpa Herrens och nationens strider i vår tid, måste vara nykter.

Till och med kriget befordrar nykterheten.

Med ej liten förvåning hafva vi läst om Rysslands nykterhetsförordningar. I så väl Tyskland som Frankrike och England har man allvarligen talat om att förhindra rusdryckstrafik. Turkarna äro på grund af sin trosåskådning absolutister och stå framom de kristna länderna häruti. Härförliden berättade tidningarna för oss, att det inkom en petition till vår kongress från "hedningarna i Alaska till den kristna kongressen i Washington, att den skulle bevilja hedningarna i territoriet i nordväst lagar om rusdrycksförbud." Att "de kristna fäderna i kongressen" beviljade begäran, veta vi ju. Ja, inte bara detta, utan Porto Rico, District of Columbia och The United States Mail fingo lof att krypa in under "bone-dry" lagar. Nu går man litet hvarstans och väntar på, att de som makten hafva, där nere i vårt lands hufvudstad, skola få hjärnorna så klara och hjärtana så omstämda, att de inte längre låta sig regeras af krogligan, utan tvingas att låta oss få

nationellt rusdrycksförbud.

Mot detta sköna mål har man framskridit raskt på den senare tiden. Tjugosex stater äro redan torrlagda. Utaf landets 3,032 counties äro redan 2,338 torra och endast 694 hålla sig med krogar. Under år 1916 upphörde 16,000 krogar att vara till och många bryggerier stängdes för att aldrig mer öppnas för spritttillverkning. 72 städer i Wisconsin lades förlidet val inom nykterhetens område. För närvarande försvinna krogarna så fort från vårt land, att man beräknar att minst en stänger sina dörrar hvarje timme. Utaf landets 22,468 publikationer neka öfver 10,000 att taga in krogannonser.

Guvernör John P. St. John var den förste högre ämbetsman som tog fatt uti och visade något intresse för nykterhetsfrågan. Man var så förtretad på honom, att man minst 600 gånger under hans verksamma lif brände honom "in effigie", men då han härförliden begrofs hedrade sju guvernörer honom med att närvara vid begrafningen.

Antisaloonligan

arbetar nu outtröttligt på att hela landet måtte torrläggas. Den har under årens lopp uppoffrat öfver $27,000,-000 i nykterhetens intresse och står nu beredd på att uppoffra minst $2,000,000 för nationellt förbud. Dess 32 linotypemaskiner arbeta dag och natt alla dagar utom söndagarna för detta ändamål och man hyser hoppet, att inom ett par år så skall man hafva totalt förstört krogrörelsen. Inom staten Kansas har man med guvernör Capper i teten anordnat minst 300 stormöten för att uppmuntra rörelsen för detta sköna ändamål. Vårt lands högsta domstol har ju ock slutligen kommit fram med utlåtandet, att den så kallade Webb-Kenyon-lagen är konstitutionsenlig.

Nykterhetslagarna i Kansas hafva opererat i 35 år

och hvem som vill veta det har reda på, att få stater inom unionen kunna mäta sig med vår på något område som befordrar sann hemtrefnad och verkligt välbefinnande. Ingen stat har väl varit så beljugen som vår och i nästan alla fall, så kan man leta upp orsaken till de fula beskyllningarna hos krogligan. Vårt folk har på grund af dylika förhållanden drifvits till att i tal och skrift försvara sig själft och därför har man i norr och öster fått den uppfattningen af Kansas-folket, att det är skrytfullt och öfverdrifvet i sitt uppträdande.

Från guvernör Arthur Capper, den bästa auktoritet vi känna till i vår stat, har jag erhållit några uppgifter, hvilka äro de senaste som äro åtkomliga. Han säger, att vår stat är den helsosammaste trakt i världen, ty under det senast fyllda året afled endast på hvart tusen innevånare 10.7 personer. Enligt senaste "assessment for taxation" är per capita egendomen inom staten $1,737. Bankdepositionerna äro per capita $207.17. Staten har ingen "bonded indebtedness". I alla fattighusen funnos i fjol endast 908 personer. Vi hafva pension för mödrar som äro fattiga, mindre än 2 procent af vårt folk kunna icke läsa och skrifva och dubbelt så många graduera årligen från våra högskolor proportionsvis som i de stater, där krogen är tillåten.

Vid statsvalet 1914 sökte en guvernörskandidat att blifva invald på "resubmission plankan" och staten hade då tillfälle att visa hvad den tänkte om den frågan och den afgjordes så, att man anser allmänt att det aldrig mer blir fråga om att någon gör ett sådant försök.

Rusdryckstrafiken har ännu stor makt i vårt land.

Dryckenskapssynden har ännu inte utrotats ibland vårt folk. De 694 counties, som ännu hålla sig med krogar, äro de mest folkrika inom landet, och inom de stater, där förbudslagar införts, finnas ännu rätt många, som inte låtit sig befrias från rusdryckernas bojor och band. Med sorg läser man i regeringens rapporter, att ännu så förbrukas starkvaror inom vårt land i så hög grad, att vi sistlidet år drucko ur 19:5 gallon per man, kvinna och barn, och då man tager i betraktande huru många som inte smaka en droppe af uselheten, så måste en del ösa i sig häpnadsväckande kvantiteter. Förlidet år söpo vi som nation upp $2,500,000,000, och det sista året, som krogen opererade i Colorado, så drack man upp så mycket pengar bara inom denna stat, att man, om pengarna användts för att bygga makadamiserade vägar, skulle kunnat anlägga ett vägnät genom Kansas på hvar fjärde mil inom hela staten. Det vill säga, att man skulle kunnat anlägga vägar genom hela Kansas från dess norra gräns till den södra och från dess västra gräns till dess östra fyra mil isär öfvertäckande hela staten.

Det fordras ännu mycken bön och mycket arbete, innan dryckenskapen med dess allierade är öfvervunnen. Upplysning om verkliga förhållanden har sin goda verkan, lagars stiftande har säkerligen sin, men dryckenskapsdjäfvulen hör nog till de onda andar, om hvilka Jesus säger, att de inte utgå utan bön och fasta.

Man kan ock vara absolutist utan att vara en sann kristen.

Nykterheten, så gagnelig och god den är, är dock bara en af de goda egenskaperna, som en människa kan äga. Hon kan ock vara i besittning af denna dygd utan att därför i sanning och verklighet hafva blifvit en bättre människa från kristlig synpunkt betraktad. Det är säkerligen ock därför, som Paulus talar om att man bör vara nykter i allt.

Rätt ofta går det till nu, som Jesus berättar om att det skedde, då han gick omkring och gjorde väl och hjälpte alla, att en djäfvul utdrifves ur hjärtat bara för att samla med sig sju andra, som äro värre än han, och återkomma vid första tillfälle. Mången har blifvit nykter bara för att på ett eller annat sätt kunna falla i andra snaror och synder.

Frestelsen är äfven stor att så betrakta sig själf och den seger man vunnit öfver dryckenskapslasten, att man glömmer att andra synder äro lika farliga och fördömliga, och på så vis bygger sin timliga och andliga välfärd på att man inte nu tittar lika djupt i glaset som förr. Detta är en dålig förutsättning för borgerlig renlefnad och en ännu sämre grund för ett osvikligt evighetshopp.

Blott då Jesus får hand om våra hjärtan, bli vi nyktra i allt.

Har jag lärt mig att räkna allt för afskräde, förutom det att äga Kristus och varda funnen i honom, så blir jag ock nykter; men har detta inte skett, så är äfven min nykterhet förgäfves, så skön den än må se ut och så berömvärd den än må vara. Vore jag äfven så andligen nitisk och het, att jag läte min lekamen brinna, men ändå saknade det sanna kärlekslifvet i Gud, så vore, säger Paulus, det mig till intet nyttigt. Huru viktigt därför att Jesu Kristi, Guds Sons, blod får rena oss från alla synder, att den Helige Ande får leda oss i sin sanning och fruktan, så att vi, fastän rättsligen fria, afhålla oss från allt det som ondt synes, att vi måtte i sanning kunna vittna med Herrens apostel: Jag lefver dock icke nu jag, utan Kristus lefver i mig."

Unge vän, var nykter i allt. Du behöfver alla både kropps- och själskrafter i den strid som stundar. Herren gifve oss nåd, att vi genom hans Ande starke varda till den invärtes människan!

Faror i vår tids nöjeslif.

"Och folket satte sig ned för att äta och dricka och stodo upp till att leka."
2 Mos. 32: 6.

Litet hvar känna vi nog till det sammanhang, i hvilket dessa ord stå att läsa. Vi förstå äfven utan svårighet hvad slags lif det är de beskrifva och äro medvetna om att det går så lätt för människan att glömma bort lifvets allvar och syssla bara med mat och lek. Många i våra dagar hafva inte annat för sig året igenom än att sätta sig ned till att äta och dricka och stå upp till att leka, och många anse, att de skulle hafva nått sitt hjärtas högsta åtrå, om de kommit därhän, att de inte behöfde bry sig om något annat än att äta och dricka och leka.

Varningsrop från fäderneslandet.

I svenska allmänna prästföreningens årsprogram läsa vi allvarsord i nöjesfrågan och den mänskliga lifsfrågan för öfrigt. Man anför utlåtanden från filosofen Vitalis Norström, hvilken nyligen aflidit, där han säger, att vår kultur har blifvit gammal, ty endast då kulturen blir utlefvad, blir njutningen och lidandet de poler, emellan hvilka nationens grunddrifter röra sig. Följande vemodsfulla anförande borde gifva oss litet att tänka på och bedja öfver äfven härute i frihetslandet: "Njutningslystnaden hör till de onda makter, som fräta på vårt folks lifsnerv. Det vimlar i vårt land af 'röda kvarnar" — varitéer, teatrar, biografer, danssalonger, dansbanor etc. — där människosjälar, framför allt unga själar, malas sönder massvis. Och det är en nationalsorg, kanske större än någon annan, att dessa dödskvarnar midt i världskrigets fruktansvärda allvar mala värre än någonsin. Det är ibland som om man i andanom

öfver våra dagars Sverige såge samma syn, som en gång kom en österländsk furste att skälfva — handen, som skrifver på den hvitmenade väggen: 'Du är vägd på en våg och funnen allt för lätt.' Hvad skall kyrkan göra inför allt det elände, som det urartade nöjeslifvet för med sig? Här stå vi ansikte mot ansikte med den moderna hedendomen. Nöjeslifvet är en gång för alla prisgifvet åt världens barn och den afkristnade hedendomen."

Man hänvisar ock till botemedel emot det onda och råder kyrkan att bedja, vara enig, handla och vara uppfinningsrik. Till sist säger vår vän Filip Lundahl i sitt anförande: "Kanske vårt folks ställning till nöjesfrågan icke kan få sin lösning, förr än detta folk fått pröfva hvad allvar är. Den pröfningen kan komma förr än vi tro."

Hur ser det ut bland vårt lands unga?

Våra storstadspastorer och församlingsmedlemmar kunna utan stor svårighet fälla omdömen i denna sak. Här i vårt lilla Lindsborg veta vi inte mycket om hur det står till i den stora världen för öfrigt. På åratal har inte synts en drucken person vid våra fester, fastän hundra- och nu och då tusental samlas. En stor del af vår ungdom vet intet om hvad dans är för någonting, emedan den aldrig sett något sådant. Våra sång- och musikfester kunna ju vara mer eller mindre klassiska och mer eller mindre allvarliga, men inte äro de att jämföra med de musikaliska tillställningarna, som storstadens ungdom bjudes på och lockas till. Vi äro rädda och fasa för att så många af våra barn besöka biografteatern, men man påstår, att inte på långt när vi bjudas på så usla bilder här som i storstäderna. Djupt beklaga vi, att vid skolorna på landet lika väl som i storstäderna man inte gör den urskillning som man borde, när det blir fråga om "entertainments", men inte är detta något att jämföra med hvad som tillåtes och får florera i de stora städerna. De må finnas äfven bland oss, som skulle vilja öppna slussarna för allt dåligt, men ännu så låter det sig inte göra, ty den allmänna sedlighetskänslan säger stopp. Vi höra dock talas om storstädernas otäcka krogväsen, med sina teatrar, spelhus, danssalar och dåliga nästen, där den hvita slafhandeln florerar ohejdadt. En kvinnlig föreläsarinna talade härförliden om att i en af landets större städer, där man gjort läkareundersökning obligatorisk i högskolorna, fann man att nära hälften af barnen i dessa skolor hade sjukdomar, som tydde på att de redan fallit lågt i sedligt hänseende. Hon sade äfven, att 80,000 unga flickor ruineras årligen i den hvita slafhandelns tjänst.

Det som man lider utaf i gamla världen plågar nog äfven vårt folk. Är njutningsbegäret ett tecken till dekadans, så sannerligen bär det nog utför äfven med vår nation. Det är ju rent af ett världslyte, att man vill njuta, bara njuta, eller som det heter om Israel vid Sinai: "Folket satte sig ned till att äta och dricka och stodo upp till att leka."

"Tro på Gud och hålla krutet torrt"

var rådet, som Cromwell gaf sin samtid, om den ville rätt fylla sin plats i historien. Rätt förstådt kan ju samma råd vara efterföljansvärdt äfven i våra dagar, och då blir det fråga om att rädda vår ungdom från de öfverhängande farorna i dessa yttersta tider. Fastän Paulus begagnar andra ord, så menar han dock samma sak, när han påyrkar, att vi "ikläda oss hela Guds vapenrustning, så att vi kunna emotstå i den onda dagen". Den strid, som här är fråga om, är af sådan art och natur, att det hjälper hvarken kroppslig styrka eller förståndets utbildning, utan endast det, "att äga Kristus och varda funnen i honom."

Att i trostillförsikt till Gud vinnlägga sig om att göra det goda är nog ett bra medel mot frestelserna till synd. "De som förtrösta på Herren få en ny kraft" och "arbetsamhet befordrar hälsa och välstånd, hindrar många tillfällen till synd och bidrager till tröst och sinnesstyrka under motgången". Det, att vår kyrkliga ungdom är så flitigt sysselsatt med hvarjehanda nyttiga företag, är nog för densamma ett skydd. "Gudaktighet är nyttig till allting och har löfte med sig både för detta lifvet och det tillkommande."

En ny tid ligger framför oss.

Nöjenas dagar komma rätt snart att bytas i det grymmaste allvar. Då våra unga kallas under fanorna, få de annat att göra än att roa sig. Litet hvar bäfvar man för den tid som stundar. Ingen kan räkna ut på förhand, hvad som kommer att ske. Det mest oväntade händer. Är det en ny tidsperiod i mänsklighetens tillvaro som inkommer, eller är det alltings slut som är nära? Ingen försöker sig på att svara, ty man känner att man inte kan. Det enda man är medveten om är, att det mest oväntade kan väntas.

Massorna komma nog att lefva fram sina dagar med att äta och dricka och att leka, så länge det går, men det blir snart slut på leken. Syndaleken varar inte länge. Den utbytes ofantligt snart i värk och klagan. De förståndiga taga sig därför till vara, att de icke varda "betungade med svalg och dryckenskap och med detta lefvernets omsorg". De gifva akt på tidernas tecken. Likt de visa jungfrurna bida de den rätte Själabrudgummens ankomst och, förr än de hafva väntat, få de del utaf den sanna bröllopsglädjen. Ibland denna skara hoppas vi att finna många af vår synods unga!

VÅRT ARBETSFÄLT

JOHN G. DAHLBERG, afdelningsredaktör

Hemmissionen.

I. Hvad den är.

ET bland oss i Svensk-Amerika ofta begagnade ordet *hemmission* eller *hemmissionen* är uppenbarligen af amerikanskt ursprung, en öfversättning af det i Amerika begagnade ordet *home mission,* tillkommet, vill det synas, under det senaste århundradet. Då den lutherska synoden "The Ministerium of Pennsylvania" organiserades 1748, insåg den, att präster måste utsändas till nybyggena i skilda delar af landet. De, som sålunda utsändes, kallades dock icke på den tiden hemmissionärer,[1] hvilket antyder att ordet kommit i allmänt bruk under en senare tid. I Augustana-synodens första protokoll, 1860, användes indelningen *inre* och *yttre* mission, ehuru ordet hemmission äfven förekommer däri. Att ordet hemmission förekommer där, visar dels amerikanskt inflytande och dels att ordet vid den tiden vunnit allmänt burskap.

Utvandringen till Amerika har från början varit en underbar företeelse. Såsom skyar af flyttfåglar ha invandrare kommit nästan från jordens fyra väder och bygt sina bon än här och än där på Förenta staternas nästan oändliga vidder. Och det har varit en förbistring af tungomål och läten bland dessa i många fall afmagrade nykomlingar. Allt längre och längre väster, nordväst, sydväst och söder spridde de sig. Flock flög öfver flock, tills så godt som hela landet var öfversålladt med dem och deras afkomlingar. Och ödemarken började blomstra. Lutherska emigranter ha strömmat in från Sverige, Norge, Danmark, Tyskland, Östersjöprovinserna och för öfrigt från skilda håll i världen och nedslagit sina bopålar i "den nya världen". Det har varit och är den lutherska kyrkans i Amerika kallelse och uppgift att, så långt som möjligt, i det nya landet i kyrkligt afseende taga vara på denna den lutherska kyrkans barn, hvilka räknas i millioner och åter millioner. Dessutom har en stark utflyttning af infödda amerikaner och af andra nationaliteter — och bland alla dessa stora skaror af lutheraner — ägt rum från öster och hufvudsakligen till väster, nordväst och söder. Och härvid ha de endast engelsk-talande sökt i kyrkligt afseende taga vara hufvudsakligen på de engelsk-talande, de tyska lutheranerna sina, norrmän, danskar, finnländare o. s. v. sina. I detta stora missionsarbete har Augustana-synoden haft och har sin betydande del. Såsom den svenska lutherska kyrkan i Amerika har den sökt att i kyrkligt afseende taga vara på sina egna landsmän, såväl svenska kyrkans i stora skaror hit invandrande barn som ock sina egna till andra orter i Amerika flyttande medlemmar. Därigenom att såväl nykomna som inom landet flyttande landsmän nedslagit sina bopålar på vidt skilda orter, ha kyrkans arbetsfält oupphörligen vidgats och försvårats. Men det torde i denna utflyttning för kyrkans framtid ligga en välsignelse, som kanske sällan uppmärksammats. Men hvar skulle man finna män och medel för att tillgodose dessa skarors andliga och kyrkliga behof? Hvad, om ingen velat gå åstad såsom evangelii budbärare bland detta folk? Hvad, om alla kommit till Amerika blott för att tjäna pengar? Hvad, om ingen velat uppoffra för detta tids- och evighetsviktiga arbete? De som blott stått och sett på och de som till skada för sig själfva och till nytta för ingen blott klagat öfver de stora utgifterna ha visserligen fått se arbetet gå framåt dem förutan, ehuru det säkerligen med deras villiga bistånd skulle nått en större utsträckning. Men så ha de ej heller någon förtjänst i de redan uppnådda, storartade resultaten. Trots allt motstånd har den lutherska kyrkan genom sin hemmission vunnit härliga segrar. Hon är ock numera en af de största, kraftigaste och betydelsefullaste i hela landet, denna kyrka, som har varit och är protestantismens moderkyrka.

Afsikten med det redan framställda har i hufvudsak varit att i någon mån åskådliggöra hvad hemmissionen är. Den är ett visst slags kyrkligt arbete, framkalladt af särskilda omständigheter. Tänka vi härvid på vår svenska lutherska kyrka i Amerika, kunna vi säga, att hemmissionen är kyrkans verksamhet, som afser att för de i förskingringen boende landsmännen förkunna Guds ord, upprätta församlingar och understödja dem, till dess de kunna själfva underhålla den kyrkliga verksamhetens bedrifvande och, såsom själfunderhållande, i sin tur och ordning kunna understödja samfundets olika verksamhetsgrenar och så vidare befordra Kristi rikes tillväxt.

II. Hemmissionens grund och verkande orsak—drifkraften däri.

Med hänsyn till hemmissionens grund torde i detta sammanhang inte mycket behöfva sägas. Vi dröja dock därvid en liten stund dels af intresse för saken i och för sig och dels för att därigenom manas, om möjligt, till ett lifligare intresse och ett mera verksamt deltagande i denna betydelsefulla verksamhet.

Hemmissionen har, liksom all annan kristlig mission, biblisk grund. All kristlig mission är till sitt väsen enahanda och dess slutliga mål är detsamma. Många skriftställen innefatta all slags kristlig mission. Så är förhållandet med Jesu stora allmänna missionsuppdrag:

[1] The Lutheran Cyclopedia, p. 321.

"Gån fördenskull ut och gören alla folk till lärjungar" (Matt. 28: 19). Detsamma se vi i sådana alla människor omfattande ord som dessa: "Gud vill, att alla människor skola blifva frälsta och komma till sanningens kunskap" (1 Tim. 2: 3, 4). Samma sak se vi t. ex. i Jesu liknelser om himmelriket, då han liknade det vid ett senapskorn — himmelrikets tillväxt, utbredande — och vid en surdeg — Guds rikes inneboende och omdanande kraft (Matt. 13: 31—33). Sättet för gudsrikets utbredande har han ju ock själf angifvit i Matt. 28: 19, 20. Själf utsände han ock omedelbarligen arbetare i den myckna säden. Men jämte dessa allmänna missionsutsagor ha vi ock särskilda bibelställen, som tyda på något särskildt slag af mission, såsom hem- och hednamission. Och vi skola inte drifva den ena på den andras bekostnad. Tydligt är dock, att äfven härvidlag gifves en helig ordning. Vår närvarande uppgift är dock att betona hvad vi kalla hemmissionen och därvid sådana bibelställen, åtminstone några, hvilka angifva sådan mission. Det heter, att "Jesus gick omkring i alla städerna och byarna, lärde i deras synagogor och predikade evangelium", uppenbarligen i sitt hemland, och "när han såg folkskarorna, varkunnade han sig öfver dem, emedan de voro misshandlade och öfvergifna såsom får, som voro utan herde", sade han till lärjungarna: "Skörden är mycken, men arbetarna äro få. Bedjen fördenskull skördens Herre, att han utsänder arbetare i sin skörd" (Matt. 9: 35—38). Åtminstone i första hand gällde ju detta hemmissionen. Då han vid de tolfs utsändande gaf dem särskilda förhållningsregler, sade han till dem: "Gån icke bort på hedningarnas väg och gån icke in i en samaritisk by, utan gån hellre till de borttappade fåren af Israels hus" (Matt. 10: 5, 6). Särskilda orsaker, tillhörande frälsningsplanens utgörande, kunna ju dock härvid ha förelegat. När han utsände de sjuttio, var det ju särskildt till "hemmissionens arbete" (Luk. 10: 1—3). Efter sin uppståndelse sade han ock, att "bättring och syndernas förlåtelse skulle predikas för alla folk", men tillade han, "och först i Jerusalem" (Luk. 24: 27). Vi få dock icke så betona hemmissionen, att vi glömma annan kristlig mission. Vi böra se de anförda utsagorna i deras profetiskt historiska belysning (Es. 2: 3: "Af Sion skall dagen utgå, och Herrens ord af Jerusalem; Joh. 4: 22: "ty frälsningen är från judarna").

Jesu sändebud skulle vara hans vittnen både i Jerusalem och i hela Judeen — *hemmissionen* — "och Samarien och intill jordens ändar" — *hednamissionen*, men i denna ordning (Apg. 1: 8). Vi skola icke nu anföra flera skriftställen med hänsyn till hemmissionen. Indirekt återkomma vi till samma sak under annan rubrik.

Hvad hemmissionens verkande orsak — drifkraften däri beträffar, ligger den, liksom den verkande orsaken till all annan kristlig mission, — den ligger, om uttrycket tillåtes, potentiellt i Ordet, Guds ord, sålunda ifrån Gud, men alldenstund hemmissionen och annan kristlig mission bedrifves af människor, är det ett arbete, som utföres af människor som blifvit berörda af ordet och därigenom fått erfara dess kraft. Vi kunna uttrycka det så, att det är "Guds kärlek utgjuten i våra hjärtan, genom den Helige Ande" (Rom. 5: 5). Där detta är, där är ett världen berörande missionssinne, men det har kommit från ordet och ordet har kommit från Gud.

III. Hemmissionen i kyrkans första dagar.

Efter Jesu segerrika död och uppståndelse samlade sig åter den en gång föraktade Nasareens spridda skaror och bildade vid tiden för hans himmelsfärd och den "icke många dagar därefter" skedda utomordentliga andeutgjutelsen *en äfven i yttre måtto synlig församling*. Då den ganska stora lärjungaskaran (Apg. 1: 15; 2: 1) på pingstdagen var endräktigt tillsamman, gick Jesu löfte och Herren Sebaots förutsägelse genom profeten Joel (Joel 2: 28; Apg. 2: 16) om den Helige Andes utgjutande i underbar fullbordan. Denna den kristna kyrkans moderförsamling blef sedermera utgångspunkten för en underbar och mångsidig missionsverksamhet, hvilken fortsättes vida i världen. Och denna missionsverksamhet var i första rummet en hemmissionsverksamhet — "begynnande i Jerusalem och i hela Judeen och Samarien och sedan intill jordens ända" (Apg. 1: 8). På denna kyrkans konfirmations(stadfästelse)-dag[1] höll Petrus, uppfylld af den Helige Ande, en härlig predikan om Kristus den korsfäste, uppståndne och till himlen farne — en hemmissionspredikan (Apg. 2: 36, 39), som utvidgade sig till en hednamissionspredikan (v. 39). Redan på den särskilda andeutgjutelsens dag ljödo Guds dråpliga verk "på många tungomål". Evangelium om riket spridde sig sedan från Jerusalem åt skilda håll. Det var i första hand hemmissionen. Till denna knöt sig tillsynen om fattiga och bedröfvade (början till "inre mission" i inskränkt bemärkelse?), och till båda anknöt sig hednamissionen, särskildt det stora kyrkoeller konferensmötet i Jerusalem, år 50 eller däromkring. Ansatser till hednamission hade dock dessförinnan visat sig såsom vi se af berättelsen om Kornelius' omvändelse (Apg. 10, 11).

Den himmelska elden brann starkt i moderförsamlingen i Jerusalem, och hennes medlemsantal förökades hastigt. De som bekände sig tro på Jesus Kristus stodo säkerligen inte utom församlingen. Det är tydligt, att ett sådant förhållande icke ägde rum, ty de "voro endräktigt tillsamman." Den förföljelse, som uppstod i Jerusalem i samband med stenandet af Herrens trogna vittne Stefanus, hade till följd, att alla utom apostlarna blefvo förskingrade till olika trakter af Judeen och Samarien (Apg. 8). Men denna förföljarnas förföljelse häde en säkerligen för dem oväntad följd: det var som att kasta ut bränder bland brännbara ämnen. Det började snart att likna sig till en världsbrand — och så var det, ehuru blott i dess början. Snart lyste den

[1] Vanligen betraktas pingstdagen såsom kyrkans grundläggningsdag. Undertecknad betraktar den hellre såsom kyrkans konfirmationsdag.

himmelska elden vida i det land, där Nasareen under sin lefnadsdag vandrat upp och ned, älskad, hatad, förföljd och eftersökt. Något liknande dessa nyantända eldar såsom en följd af den första förföljelsen borde det ju vara, då vårt kristna folk flyttar till nya orter. Och i vissa fall är det nog en ansats till något dylikt, ty den himmelska elden har säkerligen lyst och lyser i mången nybyggares koja på prärie och i skog.

I sammanhang med den antydda förföljelsen i Jerusalem läsa vi om sådana hemmissionärer som en Filippus, hvilken verkade i norr i Samarien, i sydväst i Gaza (Apg. 8) och sedermera, åtminstone någon tid, i Cesarea (Apg. 21). I detta hemmissionens arbete finna vi aposteln Petrus än i Jerusalem och än i Joppe (Apg. 10). Då apostlarna fingo höra, att Samarien mottagit Guds ord, sände de till denna landsända Petrus och Johannes, hvilka sedan återvände till Jerusalem (Apg. 8). Ut till Finicien, Cypern och Antiokia i Syrien sträckte sig missionsverksamheten. Men "de talade ordet för inga andra än judar" (Apg. 11: 19). Här i Antiokia började tidigt hednamissionsverksamhet. Då församlingen i Jerusalem fick höra om Herrens underbara verk i Antiokia i Syrien, sändes Barnabas dit. Antiokia blef sedan utgångspunkten för en vidtomfattande hem- och hednamission. Bland de därifrån utsända missionärerna var säkerligen den "lille" Paulus den störste. Till de i Mindre Asien utflyttade judarna kom hem- och hednamissionären Paulus och andra med lifvets bröd. Pauli vidsträckta resor i Mindre Asien kunna i stort sett betraktas såsom vidtomfattande hemmissionsresor. Vi se hur han där uppsökte judarna på skilda orter och predihade i deras synagogor och sökte öfverbevisa dem om att Jesus var Kristus. Till judarna i Antiokien i Pisidien sade Paulus: "Till Eder måste Guds ord först talas, men då I stöten det från eder och icke ansen eder själfva värdiga det eviga lifvet, se, så vända vi" (Paulus och Barnabas) "oss till hedningarna" (Apg. 13: 46). Aposteln Paulus' brinnande nitälskan för sina landsmäns omvändelse till Gud, som enligt profetians förutsägelse, sändt sin Son i världen till en frälsare, se vi t. ex. af Rom. 8:de och 10:de kapitel. Härmed ha vi velat åtminstone antyda hemmissionen i apostlarnas dagar.

IV. Hemmissionen i Augustana-synoden.

Augustana-synoden må med skäl sägas ha varit en missionssynod från början, och i så måtto ha dess medlemmar varit missionsvänner. Helt naturligt var denna mission i första hand hemmission. Men till denna och på grund af denna slöt sig tidigt[1] därtill hednamission liksom i kyrkans första dagar. Hela Augustana-synodens historia kan i hufvudsak, i stort sedt, sägas vara dess hemmissionshistoria, förgrenad i många andra missioner. I hemmissionsarbetet låg innerst församlingsbegreppet, åtnjutandet af de förmåner, som gifvas endast i den af Kristus stiftade församlingen. Innerst i församlingsbegreppet ligger Guds ord och de heliga sakramenten, men innerst däri är Gud själf, som allena kan tillfredsställa människoandens djupa behof. Det finnes i Guds församling någonting, som inte finnes därutanför. Hemmissionen afsåg i första hand vårt svenska lutherska folks andliga väl. Men därmed följde ock lekamligt välstånd och en aktad ställning i samhället, ty "gudaktigheten är nyttig till allt och har löfte om *detta lifvet* och *det tillkommande*" (1 Tim. 4: 8).

Augustana-synodens hemmissionshistoria kan, särskildt med hänsyn till sättet för verksamhetens bedrifvande, indelas i tre skeden: 1. Den tid, då våra fäder och församlingar voro förenade med the Synod of the Northwest[1]; 2. Den tid, då synoden medelst en styrelse bedref hemmissionsarbetet gemensamt med konferenserna; 3. Den tid då synodens och de särskilda konferensernas hemmissionsarbete stod under hvar sin styrelse, af hvarandra oafhängiga men med bestämda gränser, alla verkande med samma mål i syfte. Denna plan följes ännu. De olika konferenserna underhålla gifvetvis en hvar sin egen hemmission, men måste dessutom medelst särskilda bidrag gemensamt underhålla synodens hemmission.

Vår synods hemmissionsarbete kan sägas ha tagit sin början med pastor L. P. Esbjörns ankomst till Amerika 1849. Härmed förringa vi inte den lilla början till svenska luthersk verksamhet som var gjord i New Sweden, Iowa, något förut. Den var luthersk, och emedan den var luthersk slöt den sig enligt sin andenatur till det i Illinois påbörjade hemmissionsarbetet med dess historiska förbindelse med moderkyrkan i hemlandet.

Alla Augustana-synodens prästerliga fäder voro före synodens stiftelse och i de flesta fall i många år därefter egentligen hemmissionsmissionärer. De arbetade på synodens missionsfält, och synoden var i stort sedt ett enda sådant. Detta förhållande ändrade sig så småningom allt efter som församlingarna tillväxte i medlemsantal och arbetskrafterna ökades. Genom pågående invandring ökades samtidigt därmed antalet missionsfält, och detta i långt större utsträckning än tillökningen af lärarekrafter. Den stora frågan var en lång tid den: **hvar** skola vi få män och medel för att kunna taga vara på de sig ständigt utvidgande och sig till antalet förökande hemmissionsfälten? Vi veta, att det var brist på nödvändiga lärarekrafter, som föranledde våra fäder att upprätta "Augustana Seminariet", det nuvarande Augustana College & Theological Seminary. Många församlingar tillväxte ganska fort och fordrade egna lärare. De nystiftade församlingarnas antal växte ännu fortare — år 1870 intogos icke mindre än 34 nya församlingar i synoden — och antalet missionsplatser förökades. Från många håll hördes ropet efter lärare. Utbildandet af lärare gick naturligtvis sakta, oaktadt man för de trängande behofvens skull nödgades afkorta undervisningskurserna. Men äfven detta ändrades efterhand. Det skall alltid lända våra fäder till heder, att de voro mycket

[1] Se t. ex. dr C. A. Blomgrens artikel i UNGDOMSVÄNNEN för april 1917. sid. 78, samt pastor F. M. Eckmans artikel i samma nummer, sid. 80.

[1] Läs: the Synod of Northern Illinois.—E. W. O.

aktsamma med hänsyn till dem, hvilka de vigde till präster, fordrande ett rätt sinnelag för den heliga tjänsten och nödvändiga gåfvor för dess utförande, äfven om de af omständigheterna nödgades i många fall gifva efter med hänsyn till önskvärd humanistisk bildning. Fälten kräfde lärare, och hemmissionen låg våra fäder ömt om hjärtat. Och de präster, som de utsände, utförde i de allra flesta fall en välsignad lifsgärning, Guds rike till fromma. Redan 1860 hade pastor O. C. T. Andrén blifvit sänd till Sverige i syfte att för skolans räkning samla medel och böcker och han lyckades väl härutinnan.

Alldenstund fruktlösa försök gjorts att för verksamhetens bedrifvande erhålla präster från Sverige sändes synodens president pastor Hasselquist 10 år senare (1870) till Sverige särskildt för att där uppsöka lämpliga studerande och studenter, hvilka sedermera kunde vid Augustana Seminariet utbildas till församlingslärare. Hasselquist blef liksom Andrén före honom mycket vänligt bemött i Sverige och lyckades "intressera flera fromma studerande att vända sin håg och sin väg till Amerika."[1]

Af de män, som i Sverige synas särskildt intresserat sig för den svenska lutherska verksamheten, må här, så långt jag känner till det, nämnas Fjellstedt, Ahlberg och Wieselgren. Vi stå ändå i icke ringa tacksamhetsskuld såväl till moderkyrkan därhemma för den hjälp, vi därifrån erhållit, som också till Sveriges konungar för många ynnestbevisningar. Det kännes ändå att vi äro af samma urgamla stam äfven om Atlanten skiljer oss åt.

Att i detalj följa vårt sig ständigt utvecklande, välsignelserika hemmissionsarbetes gång faller icke inom ramen af denna redan långa artikel. Vi äro tacksamma för de män och medel som erhöllos från Sverige; men vi äro också innerligt tacksamma för de män, som Gud kallade från våra egna fält till tjänst i hans rike, och för de ständigt ökade bidrag, som för verksamhetens bedrifvande erhöllos från vårt här i landet boende tacksamma lutherska folk. Säg, har inte Gud ändå på ett förunderligt sätt äfven i lekamligt afseende välsignat detta folk, som af tacksam kärlek uppoffrat för hans rikssak ibland oss?

Vi kunna inte här ens försöka angifva namnen på alla synodens hemmissionsarbetare eller de fält där de verkat eller verka. Synodens förste hemmissionär, sedan en särskild hemmissionsstyrelse blifvit tillsatt, var emellertid den för icke länge sedan aflidne förre mångårige synodalpresidenten, historieskrifvaren, kommendören af Nordstjärneordens första klass, teologie och juris doktor m. m. pastor E. Norelius. Hur ofta låg det inte ett vackert skimmer i hans ögon och ett ljufligt leende på hans läppar, då han talade om gjorda erfarenheter på synodens missionsfält och hur Gud i nåd gifvit framgång åt detta synodens och konferensernas arbete och krönt det med sin välsignelse.

Sedan många år tillbaka har en hvar af synodens tolf konferenser betydande missionsfält att vårda. Dessa konferenser understödja dessutom den hemmissionsverksamhet, som bedrifves af en af synoden tillsatt styrelse på fält, som ligga utom de särskilda konferensernas områden.

Heder åt alla dem, som troget verka på dess långt åtskilda vida områden. Genom sin hemmissionsverksamhet famnar numera Augustana-synoden vidder större än hela Europas, från Atlanten i öster till Stilla hafvet i väster och från Mexikanska viken i Söder till och in i Alaska i norr.

Under det hemmissionsarbetet allt mer utvecklats och utposter efter utposter blifvit nya utgångspunkter för verksamhetens vidare utsträckning, under det församling efter församling stiftats och så småningom blifvit själfuppehållande och nya fält upptagits, ha de högre läroverkens antal förökats, lasarett, diakonissanstalter, immigrant- och sjömanshem, barn- och ålderdomshem, skyddshem m. m. uppstått. Genom hemmissionens kraftiga bedrifvande ha förutsättningarna för bedrifvandet af en kraftig hednamission kommit till stånd. Härvid få vi dock icke förbise t. ex. hednamissionens välgörande inverkan på hemkyrkan i hennes olika verksamhetsgrenar. För att i någon mån visa hur missionsmedeln under årens lopp förökats, har följande tabell utarbetats efter synodens officiella referat från och med 1870, då norskarna i broderligt samförstånd skiljde sig från svenskarna för att bilda egen oafhängig synod:

ÅR.	BIDRAG TILL Hemmissionen.	BIDRAG TILL Hednamissionen.	Antal kommunikanter.
1870	$2,778.75	$ 816.06	19,355
1875	3.861.79	1,266.61	34,807
1880	3.939.34	1,526.26	41,976
1885	9,480.42	5,799.42	62,586
1890	14,660.63	5,901.63	84,583
1895	25,546.53	6,375.46	106,087
1900	4,033.24[1] 28,533.83[2]	9,833.98	121,446
1905	8,498.81[1] 44,283.16[2]	12,363.72	148,323
1910	14,351.08[1] 65,362.89[2]	32,430.51	172,239
1915	20,543.94[1] 74,916.98	55,777.28	187,578

Och "siffror tala." Dessa siffror visa bland annat det uppsving bidragen till hednamissionen erhållit under senare år. Hvarifrån ha alla dessa penningar kommit? Och dock äro de ju endast en bråkdel af de summor, som årligen utbetalas för synodens löpande utgifter. Synodens bokförda — och där äro säkerligen icke så få andra — löpande utgifter för år 1915 (senast tillgängliga statistik) voro $2,207,404.44. Dessutom ha synodens församlingar ett egendomsvärde — och äfven det berör hemmissionen — af öfver $12,000,000. Millioner dollars äro dessutom nedlagda i skolor, barmhärtighets- m. fl. anstalter — och äfven dessa beröra hemmissionen. Har det endast från denna synpunkt sedt lönat sig att bedrif-

[1] Norelius, II, sid. 47.

[1] Bidrag till synodens hemmission. [2] Bidrag till konferensens hemmission.

va hemmission? Tänk härvid på de tusenden och åter tusenden fattiga, sjuka, värnlösa, lefnadströtta m. fl., som funnit skydd och lisa vid kyrkans moderliga bröst genom af henne utsända tjänare. Och tänk på de tusenden och åter tusenden som visats vägen till det eviga lifvet och på dessa, som genom lifvets evangelium kommit till den själaro, som Herren Jesus allena kan gifva. Har kyrkan någon kallelse att utföra och förtjänar hon villigt och tacksamt understöd i sina ädla sträfvanden?

De svårigheter som påstötts under hemmissionsverksamhetens bedrifvande ha ju sitt särskilda kapitel. Därpå skola vi nu icke ingå.

Säga hvad man säga vill, de svenskar i Amerika som vidblifvit den gamla bibliska fäderneärfda tron och bekännelsen ha fått kraft att uträtta stora ting icke allenast i rent religiöst afseende utan jämväl i allmänt kulturellt hänseende. Och hvem måste ändå icke erkänna kristendomen såsom den stora häfstången i kulturhistorien.[1]

Det vilja vi ock med glädje erkänna att vårt svenska lutherska folk är i allmänhet ett tacksamt, ett uppoffrande, ett präktigt folk. — Stigen med in i ledet I unge och fören framåt till allt större segrar, om möjligt, det verk som våra fäder påbörjade och som Gud rikligen välsignat. J. G. D.

[1] Se t. ex. History of Civilization in Europe, by Guizot.

Från arbetsfältet hemförlofvade.

Pastor Per Johan Källström

Tänken på Edra ledare, som hafva talat Guds ord till Eder, och efterföljen deras tro, skådande hvad utgång deras umgängelse hade. Hebr. 13: 7.

Materialet för följande lilla minnesteckning är hufvudsakligen hämtadt ur en artikel i pastor G. S. Ohslunds församlingstidning *Bethlehemsstjärnan*, hvilken han för detta ändamål jämte ett urklipp ur *Augustana* vänligen ställt till mitt förfogande. Dessutom har åtskilliga uppgifter hämtats ur synodens protokoll samt ytterligare från ett andra litet urklipp ur *Augustana* — en kondolensskrifvelse. Ehuru undertecknad var bekant med pastor Källström de senare 30 åren eller mer och därunder fått djupa intryck af hans personlighet, kom han endast en och annan gång i tillfällig beröring med honom.

Pastor Per Johan Källström, som i sitt hem i Chicago, omgifven af de sina, fick den 30 sistlidne april lägga sitt trötta hufvud till hvila i en ålder af 80 år, 7 månader och 22 dagar, föddes den 8 sept. 1836 i Ljung, Östergötland. År 1868, sålunda för nära 50 år sedan, kom han till Amerika. År 1870 ingick han äktenskap med den nu efterlämnade makan, då fröken Anna Elisabet Olson. Året därpå, 1871, prästvigdes han den 30 oktober i Germantown, N. Y., och tillhörde sedan i några år General- och Ansgarii-synoderna. Hur han kom i beröring med dessa, hans ungdoms- och studietid är för undertecknad obekant. Då han år 1882 begärde inträde såsom präst i Augustana-synoden, betjänade han våra församlingar i Wyanet och New Bedford (Färlöfförsamlingen) i Illinois. Härom heter det i Augustana-synodens protokoll, ministerii förhandlingar, för år 1882: "Från pastor Källström och församlingarna i Wyanet och Färlöf, hvilka han betjänar, hade inkommit ansökning om hans intagning i synoden." I samma protokoll heter det vidare: "Kollokvium hölls äfven med pastor Per Johan Källström, hvilken förut tillhört General- och Ansgarii-synoderna och under de senare åren, sedan han lämnat dessa synoder, betjänat församlingar inom Illinois-konferensen. Sedan kollokvium hållits, beslutades, att han, pastor Per Johan Källström, i synoden upptages." I nära 35 år var han sedermera pastor i Augustana-synoden och utförde därunder ett troget och högt uppskattadt arbete. Att hans prästerliga gärning högt uppskattades, därom vittnar bland annat den kondolensskrifvelse, som kyrkorådet i svenska lutherska församlingen i Mayville, N. Y., låtit införa i *Augustana* för den 10 sistl. maj. Däri heter det: "Alldenstund det behagat vår himmelske Fader att hemförlofva pastor P. J. Källström, vill kyrkorådet i sv. luth. församlingen i Mayville, N. Y., härmed genom *Augustana* gifva tillkänna församlingens innerliga deltagande med de sörjande och på samma gång uttala, att pastor Källströms trogna och nitiska verksamhet ibland oss bevaras i tacksam och kär hågkomst. Frid öfver den trogne lärarens minne!" Pastor G. S. Ohslund, hvilken församling i Englewood, Chicago, pastor Källström under senare år tillhörde, skrifver i sin församlingstidning för maj innevarande år: "Hans predikningar utmärkte sig för reda, skärpa och ordning. Närhelst han talade voro orden väl valda, och man märkte genast, att det var den lugna besinningen och eftertanken, som förde ordet. I sitt arbete var han ytterst systematisk och ordningsam till minsta detalj. Detta karaktärsdrag visade han äfven i de anordningar, som berörde hans död och begrafning. Till både pastor och likbesörjare hade han efterlämnat skrifna förhållningsregler." I ett urklipp ur *Augustana* heter det: "Såsom predikant var han grundlig, och hans åhörare blefvo alltid, därest de själfva voro mottagliga för ordet, rikligen uppbyggda

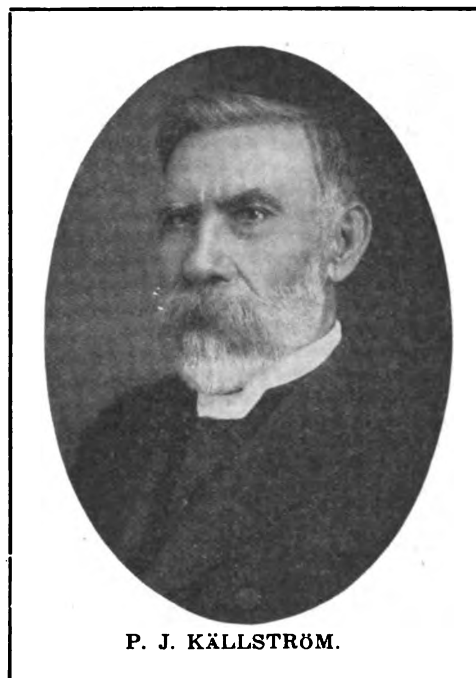
P. J. KÄLLSTRÖM.

af hans predikningar. — Bland ämbetsbröder och församlingar var han älskad och högt uppskattad." Det låg i själfva den mannens yttre något som vittnade om karaktärsfasthet och ordning. Det låg något djupt allvarligt i hans anletsdrag och skarpa blick — ett allvar och en skärpa som dock bröts af en däri framträdande faderlig mildhet. Att han var "ytterst systematisk, ordningsam till minsta detalj", var säkerligen ett af de karaktärsdrag, som gjorde, att han kallades till föreståndare för nuvarande Augustana Book Concern och sedan tjänstgjorde såsom sådan åren 1886—87. Utom de redan nämnda församlingarna betjänade han församlingarna i Iron Mountain, Mich., Kossuth, Iowa, m. fl. Under senare år var han bosatt i Chicago, Ill., och var medlem af Englewoodförsamlingen därstädes. Så länge hans hälsa och krafter medgåfvo det, betjänade han åtskilliga vakanta församlingar. "Förebud till döden", skrifver pastor G. S. Ohslund, "hade han känt en längre tid... Ända in i döden samtalade han med älskad maka, dotter och söner, hvilka ängsliga omringade hans sjukläger, och det sista ord af hans mun man minnes är, då han med utsträckta händer uttalade Herrens välsignelse öfver hemmets omkringstående medlemmar." Så fick då han, som så ofta öfver Herrens menighet uttalat välsignelsens ord, uttala den sista välsignelsen öfver de sina, öfver den församling, som var i hans hus. Vid hans bår stodo sörjande makan och modern, dottern Anna och sönerna David och Jonatan. Två af makarnas barn hade i späda år gått öfver tidens gräns. Enligt pastor Källströms önskan tjänstgjorde endast pastor G. S. Ohslund vid begrafningen, som ägde rum den 3 maj. Till maka och barn, som varit honom till tröst och stöd i lifvet, hade han såsom minnesord gifvit den 91 af Davids psalmer. Denna psalm lästes på hans begäran vid båren, och pastorn hade särskildt ombedts att vid det tillfället betona löftet i den 15:e versen. Härliga minnesord från en hädangången make och fader!

Så hafva vi härmed fått åtminstone i någon mån blicka in i denne åldrige Herrens tjänares lif, verksamhet och sista stunder, och det, såsom vi hoppas, till nytta för alla som kommit eller komma i beröring därmed. Pastor Källströms fallna hydda vigdes till griftero å grafgården i Sheffield, Ill. Med församlingen i Mayville instämma vi i orden: "Frid vare öfver den trogne lärarens minne!"

VID BETHESDA DAMM.

Biskopsinvigningen i Uppsala domkyrka.

Den nye Växjöbiskopen Ludvig Lindberg insättes i sitt ämbete.

EN nyutnämnde biskopen i Växjö Ludvig Lindberg invigdes söndagen den 22 april högtidligen i sitt ämbete af ärkebiskop Söderblom efter högmässans slut i Uppsala domkyrka. Vid biskopsinvigningen assisterades ärkebiskopen af biskoparna Lövgren och Bergqvist samt domkapitlets medlemmar professorerna domprosten Stave, Kolmodin, Billing, Göransson, Rodhe, Reuterskiöld m. fl.

Sedan ärkebiskopen och de assisterande samt den nyutnämnde biskopen i procession tågat fram till altaret, började ärkebiskopen sitt invigningstal, hvarvid han utgick från Jesu ord: "Jag är den gode herden." Han vände sig till den nye biskopen, som han hälsade som den fyrtiofemte af historien kände förvaltaren af S:t Sigfrids herdestaf, och ville nu för honom utveckla, hvad skriften fordrar af en herdes egenskaper. Ärkebiskopen framhöll, hurusom skillnaden mellan den gode herden och den lejde herden kan sägas bestå i att den lejde har sysslan, men om den gode kan sägas, att det är sysslan, som har honom. Det personliga förhållandet härvidlag hänför sig beträffande vårdaren af ett stift närmast till ämbetsbröderna, hvilkas skilda gåfvor, vanskligheter och bekymmer stiftschefen måste söka vinna personlig kännedom om.

Ärkebiskopen vidgade sin betraktelse till att gälla hela samhället. Han framhöll, hurusom det tyvärr fattades oss mycket af den kännedom om hvarandra, som vi borde äga. Detta beklagliga förhållande rådde trots alla tidningar och möten. Man måste gripas af beklämning, när man märkte, hur litet af ärlig vilja det finns att förstå hvarandra eller ens lära känna hvarandra, och det ginge ej att dölja, att i många fall kyrkans tjänare stode beklagligt aflägsna från skilda gruppers behof, känslor och tankar. Så finge det dock icke förblifva. Å andra sidan måste det äfven sägas, att samförståndet ock- så hindrades af de glasögon af fördomar, hvarmed många såge på andra klasser, icke minst på präster och biskopar. Talaren framhöll hurusom prästämbetena innebure stora möjligheter till misstro och missuppfattning, och han fruktade, att själfva denna högtid, som dock endast utgjorde ett utslag af pietet för kyrkan, för många skulle te sig främmande, ja, kanske utmanande. Ämbeten och former måste likväl finnas, och det var då bäst att göra minsta möjliga affär af dem och icke låta deras bibehållande eller afskaffande få någon afgörande betydelse.

Ärkebiskopen återkom så till utvecklandet af en herdes uppgifter och framhöll, att inga genvägar ledde till målet att lära känna dem, man fått sig anförtrodda, utan för den gode herden var det en självklar sak att gifva sig helt för denna uppgift.

Efter att slutligen ha talat om de svårigheter och det motstånd, som inom verksamhetsområdet därvid vore att vänta, framhöll ärkebiskopen, att den gode herden igenkändes på den ofördydbara uppriktigheten och sanningen i sin gärning, och han skulle stundom ha tillfredsställelsen att, kanske från håll, där han minst väntade det, få vittnesbörd om att hans verksamhet erkändes som ärlig och förtroendeingifvande. Slutligen manades den nye biskopen att fullgöra sin tjänst efter

BISKOP L. LINDBERG INVIGES TILL SITT ÄMBETE I UPPSALA DOMKYRKA.

samvetets bud och att för sig hålla öppen vissheten att vara känd af sin himmelske Fader.

Härefter uppläste konsistorienotarien den kungliga fullmakten, hvarefter samtliga de vid installationen assisterande till biskop Lindberg riktade hvar sitt bibelspråk. Den nye biskopen aflade därefter trosbekännelsen och biskopslöftena. Han iklädes därefter sin biskopliga skrud, hvarefter ärkebiskopen, under det de assisterande lade händerna på den nye biskopens hufvud, läste Fader vår. Den högtidliga akten afslutades med bön och välsignelsen.

Biskop Ludvig Lindberg, som är född den 3 nov. 1860, är allmogeson. Hans fader var rättare. Efter studier i Uppsala blef han prästvigd år 1890 och redan året därefter kyrkoherde. År 1903 erhöll han ett af de största pastoraten i Dalarne. Han har gjort sig känd såsom framstående andlig talare och utmärkt organisatör. Hans praktiska begåfning har också tagits i anspråk för allmänna värf. Så är han ordförande i allmänna svenska prästföreningen, ledamot af diakonistyrelsen m. m. Från hans förutvarande verksamhetsfält följa honom de bästa välgångsönskningar, då han nu öfvertager det ansvarsfulla biskopsämbetet.

E. G.

Någonstädes.

AF JOHAN G. R. BANÉR.

Någonstädes — kanske nära ett af hemmen, som ha värnat
emot nordanstormars gissel, regnens hot och drifvors köld —
någonstädes — kanske fjärran, ute, dit sig tanken ärnat
mången gång, men aldrig hunnit, ytterst hän på rymdesköld!

Någonstädes?! Jag har länge sysslat med att dikta boning
vid en dagerfärgad insjö, på en kulle sabbatsgrön!
Bäck jag äger där — han sorlat med en främmad världs betoning
allaredan länge, länge, och min skog är sval och skön.

Jag har eget berg, som viker molnens gråflor bort från pellen,
källor har jag ock så klara, som om sprången varit dröms;
när de porlat, när de sprudlat — deras rännilar i kvällen
nå min bäck — och allt mitt silfver i min drömska blåsjö töms.

Doftmjöd skänkes ur syreners bägare och rosors käril,
liljors horn och nattviolers tusen rika läglars sprund;
färgers viner, konstrikt mängda öfver världskonstnärens äril,
vinka ögonläskan kärlig till mig från rabatt och lund.

Dufvor kuttra blidt ur slagen, lammens flock är snöigt yster,
svanors mjölk från pilars gömslen speglas i min vårblå sjö;
välfödd hjord förnöjsamt rör sig, stängselfri, som honom lyster,
vackra, käcka fålar alltid betsellösa sig förströ.

Orädd utur mina händer hjorten tacksamt hämtar sälta,
ekorrn hvilar sig förtroligt på min axel; lärkan slår
glädjedrill ifrån min egen torfstols karm, där ord som "svälta"
hon och hennes syskon aldrig hörde, dit ej snara når.

Allt är underbart! Och tjusadt, saliggjordt mitt sinne svingar
högre, vidare än jordens kretsar läto falken gå.
Men — mitt tjäll i Någonstädes har en dyster ton, som klingar
öfver barrbesådda tiljor och min fagra nejd ändå.

Hela äro åsens tegel icke allestädes, regnet
sipprar genom ett och annat, mången fönsterruta bräckts;
mina dörrar ge ej heller, som jag velat, trygga hägnet,
öfver tiljans lärft har mången oskön svartalfs teckning sträckts.

Fläckfri är den ej, tapeten, takets ornamenter skämdes
någon gång af droppet, kanske, kanske ock utaf vandal;
felfritt icke fågelskarans instrumenter alltid stämdes,
solens strålar bränna stundom, stundom är min vind för sval.

Fläckar ha en del af lammen, mina dufvors skorran sårar
en och annan gång mitt öra, gråbrand stinger rosens blad;
höst och vinter kämpa rättslöst om min bänk, som gjorts för vårar,
därför känner jag mig icke alltid obesudladt glad.

Men — jag byggde Någonstädes! Själf jag diktat sjö och källa,
skog och berg och bäck jag skapat; så ock hjord och dufvoflock!
Stjärnesken och månestrimmor — gyllenglans, som du sett välla
ner ifrån mitt hvalf, o frände, har jag ensam danat ock!

I min moders armar tidig grundval lade jag för tjället,
hyddan, borgen, om en sådan nya hemmet är; och jag
var törhända ej tillfyllest noggrann, då för skogen, fjället
virke gallrades att fogas. Därför ser jag fel i dag.

Felfritt är dock allt, som tecknats, byggts och fått sin färg af höga,
ädla tankar, varma känslor — allt mitt noblaste är skönt;
felen äro röda stunders, svarta stunders foster tröga,
och helt visst jag nu beklagar, att de ynglen lystran rönt.

Någonstädes?! Jag har länge sysslat med att dikta boning
vid en dagerfärgad insjö för en framtid sabbatsgrön!
Bäck jag äger där — han sorlat med en andevärlds betoning
allaredan länge, länge. Och min skog är sval och skön.

Ironwood, Mich.

Så ädel säd.

AF J. G. DAHLBERG.

Så ut din säd, du såningsman,
i jordens öppna sköte,
så ädel säd hvarhelst du kan
och gå din skörd till möte.
Ju mer du sår,
ju mer du får,
när sommarn är förliden
i ljufva skördetiden.

Så ut din säd i unga år,
i lifvets solskensdagar,
då allt i knopp och blomning står
och tiden dig behagar.
Med kraft i arm
och mod i barm
och hoppfullt vårtidskväde
så ut blott ädelt säde.

Så ut din säd i ålderns frid,
ty snön skall den ej kväfva.
Den grönska skall i sinom tid
och upp mot höjden sträfva:
den skall till slut
i blom slå ut,
af milda vindar röras
och till sin mognad föras.

Så ymnigt i din egen själ,
på andras hjärtetäppa,
men så till ditt och andras väl
ur goda sädens skäppa,
ty hvad du sår
du återfår,
när liens stål ses glimma
i skördetidens timma.

Ditt arbetsfält är stort och vidt
och nästan utan gränser,
ty du kan så på mitt och ditt
så långt som solen glänser.
Och hvad du sår,
du återfår,
när sommarn är förliden
i ljufva skördetiden.

Leif Erikson,

Amerikas "rätte upptäckare".

AF G. N. SWAN.

EN svensk-amerikansk tidning läste jag nyligen följande: "Hur många svenskar veta, att en nordbo upptäckte det västra halfklotet fem hundra år före Columbus, och likafullt står i Washington en stor staty af Columbus, medan oss veterligt, inte ett enda minnesmärke står att finna i hela Förenta staterna öfver den rätte upptäckaren, Leif Erikson."

Och jag kunde ej motstå frestelsen att skrifva ett genmäle af innehåll bland annat, att "om de ej ha reda på det, så är det sannerligen deras egen skull". Och jag meddelade därefter förteckning på nio af de viktigare historiska arbeten på engelska språket, hvilka mer eller mindre utförligt skildra Leif Eriksons upptäckt. Äfven redogjorde jag i korthet för de minnesmärken öfver den "rätte upptäckaren", som rests här i landet.

Att UNGDOMSVÄNNENS läsare skulle sväfva i okunnighet rörande en sådan sak, är ju ej tänkbart, men det kunde ju hända att det finns sådana, som äro intresserade i frågan och ej ha reda på hvarest de kunna erhålla

närmare och tillförlitliga upplysningar därom. Jag har därför ansett lämpligt att här nedan meddela förteckning på en del arbeten, icke blott på engelska utan äfven på andra språk, rörande den märkliga tilldragelsen.

Men först några ord om de ofvan antydda minnesmärkena. Det var i januari 1868. I Madison, Wis., välkomnades då af sina landsmän den berömde konstnären Ole Bull, och i sitt svarstal kom han att berätta om Leif Eriksons bedrifter. Detta var, så vidt kändt är, första gången den isländske vikingen offentligen inför en skandinavisk publik omtalades här i landet i förbindelse med Amerikas upptäckt. När Ole Bull sedan var hedersgäst vid en 17-maj fest 1872 på samma plats, höll prof. Rasmus B. Anderson tal till hans ära, och han uttalade då det hopp, att den celebre gästen ville komma dem till hjälp vid insamlandet af medel för en Leif Erikson-staty.

Beredvilligt lofvade han till förmån för statyfonden då gifva några konserter — den första gafs i Cambridge, Wis., den 31 maj 1873.

Det gick dock smått med insamlingen ute i västern, och efter två års arbete fanns endast cirka $2,000 i kassan. Ole Bull beslöt då att förflytta verksamheten till östern och att söka intressera bemedlade personer där för saken. Efter en konsert i Boston den 8 december 1876 bildades en femtiomannakommitté för att föra verket vidare framåt. Men det gick äfven här sakta, och när Ole Bull afled den 17 augusti 1880, hade man ännu ej nått målet. Det berodde sedan till ej ringa del på hans änkas uppoffrande arbete bland vänner i Östern att nog medel kunde anskaffas, och först den 29 november 1887 aftäcktes den vid Commonwealth Avenue resta, af amerikanska skulptrisen Anne Whitney modellerade statyn till Leif Eriksons minne. De af norrmännen i västern insamlade medlen hade öfverlämnats till Boston-kommittéen, men till stor grämelse för dem omnämndes detta ej med ett ord af prof. Horsford, som höll högtidstalet vid aftäckningen. Jag har ansett af intresse att så här utförligt redogöra för tillkomsten af detta första minnesmärke i världen till den "rätte upptäckarens" ära. En replica af denna Boston-staty uppsattes påföljande år i Milwaukee, Wis., på bekostnad af en amerikansk kvinna, mrs Joseph T. Gilbert.

I Humboldt Park, Chicago, aftäcktes under stora högtidligheter en storartad staty af den nordiske vikingen den 12 oktober 1901. Den var modellerad af en ung norsk bildhuggare, Sigvald Asbjörnsen, är nio fot hög och visar Leif Erikson i stående ställning och med ansiktet vändt mot väster. Statyn är placerad på ett stort block af röd granit, sex fot högt och tio fot i diameter, samt vägande 25 ton. Kostnaden, $10,000, hopsamlades till större delen af norska arbetare.

Ännu ett minnesmärke — det fjärde — till nordmännens ära har uppförts i Amerika. Det är det s. k. Norumbega Tower i Watertown, Mass., som uppfördes på bekostnad af prof. E. N. Horsford och "invigdes" den 21 november 1889. Har månne Columbus så många minnesmärken i Förenta staterna?

Det ligger utom planen för denna uppsats att skildra Leif Eriksons lif och resor. Vare det nog sagdt att våra äldsta källor äro tillfinnandes i de isländska sagorna, i Thorfinn Karlsefnes saga i den s. k. Hauksboken, skrifven troligen mot slutet af 1200-talet, och i Erik den rödes saga, som sannolikt författades cirka ett hundra år senare. Båda äro de emellertid grundade på mycket äldre, nu förlorade urkunder.

Af andra äldre författare, som omnämna Vinlandsfärderna, må här nämnas kyrkohistorikern Adam af Bremen (d. 1076), hvars arbete dock utgafs i tryck först 1579, samt Snorre Sturlason, hvars Heimskringla eller Konungasagor öfversattes till danska 1594 och 1633 och som af Johan Peringskiöld öfverflyttades till såväl svenska som latin 1697. Af arbeten, som senare utgifvits, hvilka omnämna eller redogöra för Vinlandsfärderna, må följande upptagas — på fullständighet göres ej anspråk:

På latin:

Thormodus Torfæus: Historia Vinlandiæ Antiquæ. Hafniæ 1705.

J. J. Wahlstedt: Iter in Americam. Upsala 1725.

Haquinus Stenström: Dissertatio Historia de America, Norvegis Ante Tempora Columbi Adita. Lundæ 1801.

C. C. Rafn: Antiquitates Americanæ etc. Hafniæ 1837 (äfven på danska och isländska).

På franska:

P. H. Mallet: Introduction a l'Histoire de Danemarck etc. Copenhague 1755. (På engelska af biskop Percy under titeln Northern Antiquities 1770.)

Eugene Beauvois: Découvertes des Scandinaves en Amérique. Paris 1859.

Gabriel Gravier: Découverte de l'Amérique par les Normands an Xe Siècle. Paris 1874.

På tyska:

G. Mohnike: Die Entdeckung Amerikas im zehnten Jahrhundert. Stralsund 1838.

Karl Wilhelmi: Island, Hvitramannaland, Grönland und Vinland, oder der Norrmänner Leben auf Island und Grönland und deren Fahrten nach Amerika, schon über 500 Jahre vor Columbus. Heidelberg 1842.

Karl Heinrich Hermes: Die Entdeckung von Amerika durch die Isländer im Zehnten und Eilften Jahrhundert. Braunschweig 1844.

C. G. Werner: Die Entdeckung Amerikas. ? ?

På danska:

C. C. Rafn: Americas Opdagelse i det tionde Aarhundrede. Köbenhavn 1841. (Också utgifven på franska och italienska.)

På norska:

Julius E. Olson: Leif Erikson og Amerikas Opdagelse. *Vor Tid,* Minneapolis 1906.

P. P. Iverslie: Nordmendenes reiser till Vinland. *Symra,* Decorah, Iowa, 1908.

Juul Dieserud: Vinlands beliggenhed nok en gang. *Symra,* Decorah, Iowa, 1909.

Gustav Storm: Studier over Vinlandsreisene, Vinlands geografi og etnografi. Christiania 1887.

På svenska:

J. H. Schröder: Skandinavernas fordna upptäcktsresor till Nord Amerika. Upsala 1824.

Amerikas upptäckande genom Norrmännerne 500 år före Columbus. Af Karl Wilhelmi. Öfversatt med Tillägg och Anmärkningar af Wilhelm Malm. Stockholm 1843.

A. E. Holmberg: Nordbon under hednatiden. Stockholm 1852, nu uppl. 1871.

Joh. A. Enander: Förenta Staternas Historia. Chicago 1873, ny uppl. 1882.

Joh. A. Enander: Nordmännen i Amerika eller Amerikas upptäckt. Rock Island 1893.

Karl Ahlenius: Fornskandinaviska upptäcktsfärder i Nordatlantiska hafvet. Stockholm 1901.

På engelska:

The Discovery of America by the Northmen in the Tenth Century. By Joshua Toulmin Smith. London 1839.

A Lecture on the Discovery of the Northmen 500 years before Columbus. By A. Davis. New York 1840.

The Discovery of America by the Northmen in the Tenth Century, with notices, etc. By N. L. Beamish. London 1841, ny uppl. Boston 1877.

The Pre-Columbian Discovery of America by the Northmen. By B. F. DeCosta. Albany 1868, ny uppl. 1890.

The Norsemen in the West, or America before Columbus. By R. M. Ballantyne. ? 1873.

America not Discovered by Columbus. By Rasmus B. Anderson. Chicago 1874, flera upplagor.

Voyages of the Northmen to America. Including extracts from Icelandic Sagas, etc. Edited with an introduction by the Rev. Edmund F. Slafter. Boston 1877.

The Visit of the Vikings. By T. W. Higginson. *Harper's Monthly* Magazine, September 1882.

The Discoveries of America to the year 1525. By A. J. Weise. New York 1884.

The Icelandic Discoverers of America, or Honor to Whom Honor is Due. By Mrs. Marie A. Brown-Shipley. London 1887, ny upplaga, New York 1890.

LEIF ERIKSON.

The Discovery of America by the Northmen. By Eben Norton Horsford. Boston 1888.

The Viking Age. By Paul B. DuChaillu. New York 1889.

Pre-Columbian Discoveries, Narrative and Critical History of America. By Justin Winsor. Boston 1889.

The Finding of Wineland the Good. By Arthur Middleton Reeves. London 1890.

The Discovery of America by the Northmen 985-1015. By Rev. Edmund F. Slafter, D. D. Concord 1891.

The Norse Discovery of America. A Critical Examination of the Evidences etc. By J. P. MacLean. Chicago 1892.
Discovery of America. By John Fiske. Boston 1892.
Harper's Encyclopedia of United States History. New York 1902.
The Discoveries of the Norsemen in America. By Joseph S. J. Fischer. Translated by B. H. Soulsby, B. A. St. Louis, Mo., 1903.
The Voyages of the Northmen. Edited by Julius E. Olson. New York 1906.

Af utrymmesskäl har jag ej i min förteckning upptagit några allmänna historiska arbeten t. ex. Strinnholms Svenska Folkets Historia, Geijers Svea Rikes Häfder och andra dylika.

Bland ofvan omnämnda skrifter är det ett par, som torde förtjäna ett särskildt omnämnande. Den som skrifver detta har lyckats komma öfver dem, och han anser dem ej utan skäl vara ganska sällsynta åtminstone här i landet. Den ena är den bland de svenska arbetena upptagna boken af Wilhelmi "Öfversatt med Tillägg och Anmärkningar af Wilhelm Malm. Stockholm 1843." Den räknar 152 sidor oktavformat, innehåller tvenne planscher, Kronologisk Förteckning samt en "Karta öfver Norrmännernas upptäckter i Polar-Trakterna och Amerika under 10de, 11e, 12e, 13e och 14e århundradet." Och rörande författaren lämnas den upplysning att han var "Kyrkoherde i Sinsheim, medlem af flera lärda Sällskaper och Akademier." Originalet finnes härofvan upptaget bland de tyska skrifterna.

Den andra har jag aldrig förr sett omnämnd, och har den väl aldrig varit tillgänglig i bokhandeln. Hur och när den kom till det land, hvarom den handlar, är och förblir väl en gåta. Och fastän den räknar endast 14 sidor torde det ej anses ur vägen att här meddela titelbladet fullständigt. Det lyder som följer:

Dissertatio Historica,
De
AMERICA, NORVEGIS
ANTE TEMPORA COLUMBI ADITA,
Quam
Cons. Ampl. Phil. Ord. in Reg. Acad. Lund.
Præside
NIC. HENR. SJÖBORG,
Histor. Professore Reg. & Ord. Reg. Acad. Music. Holm. & Societ. Litt. Scand. Hafn. Membro,
Pro LAUREA
Publico Examini subjicit
Auctor
HAQUIN STENSTRÖM,
Smolandus.
Die XVII Junii A. MDCCCI.
LUNDÆ,
Typis BERLINGIANIS.

Författarens namn finnes ju angifvet på titelbladet, men hvem han annars var och hvilken samhällsställning, han intog, har jag ej lyckats utröna. Statsrådet Rafn, hvars berömda arbete "Antiquitates Americanæ" omnämnes här ofvan, hade sannolikt läst denna akademiska afhandling, och det förefaller ej otroligt att det varit just denna lilla skrift, som ingifvit honom tanken på den forskargärning, hvars resultat blef sagda arbete, ett arbete, som af alla senare forskare i ämnet högeligen prisats och ansetts nära nog epokgörande på sitt speciella område.

Bristfällig vore för visso hvarje uppsats rörande Leif Erickson, som ej något närmare redogjorde för Marie A. Browns propaganda till hans förmån. Härofvan har omnämnts den bok, hon skref i ämnet och hvilken upplefde åtminstone två upplagor. Att hon i åratal reste omkring och genom föredrag och tidningsbref sökte sprida kännedom om Leif Erikson och hans förtjänster om Amerikas upptäckande, torde vara mindre bekant. Och det är fara värdt att nuvarande Chicagoboar ej ens ha reda på att hon i deras stad utgaf en tidning: "Leif Erikson. The Official Organ of the Norse Discovery Cause." Visserligen blef tidningen ej långlifvad — detta som vanligt af brist på uppmuntran och understöd — men den var ett otvetydigt bevis på hennes energi och goda vilja. I anmälan yttrar hon bland annat:

"This paper will work for the recognition of Leif Erikson as the discoverer of America.

The unmasking of Columbus as an impostor, the chosen tool of the Roman Catholic Church, commissioned to find the Western Continent, by dint of information previously acquired, in Rome and Iceland, for the purpose of affording that Church extensive new territory for the seat of its future temporal power.

The prevention of the Columbus celebration" (in Chicago 1893) etc. Att hon skulle misslyckas i sitt försök att afstyra Columbusfirandet, var ju en gifven sak. Men ingen har verkat mera ifrigt och oegennyttigt för att tillförsäkra Leif Erikson äran af att ha upptäckt Amerika, och som det förut näppeligen skedt önskar jag nu på henne tillämpa det motto, hon satte under namnet på tidningen: "Honor to whom Honor is due."

Tidningen utkom från och med lördagen den 19 januari 1889 t. o. m. den 9 februari, d. v. s. inalles fyra nummer; det är alla de nummer, jag nu har i min ägo, och jag vill minnas att jag var prenumerant och tillvaratog alla jag mottog. Under sina resor besökte hon äfven Sioux City och höll här tvenne föredrag, den 13 februari 1889 öfver ämnet: "From the North Cape to Bergen" och den 15: "The Norse Discovery of America." Hennes verksamhet för öfrigt hör ej hit. I annat sammanhang torde jag framdeles komma att berätta därom.

Öfverord.

AF ALBIN WIDÉN.

OHAN Erik i Kroken var en af de rikaste och myndigaste bönderna i bygden, under det att de fattiga ägodelar, som Klas i Bortom hade här i världen, hufvudsakligen utgjordes af en stuga, en liten låg stuga med torftak, full med ungar, och en tandlös käring. Som man ser — det var stor skillnad mellan Johan Erik och Klas, hvad det anbelangar.

Allt hvad Jon Erik tog sig före, gick honom väl i händerna, och han blef allt rikare och mäktigare och myndigare. Men hvad Klasse beträffar, så gick det honom galet, hur han än bar sig åt. Och ehuru han var så fattig, att han inte gärna kunde få'et sämre ställdt, hvad den jordiska vinningen angår, så blef det likväl allt eländigare och uslare för honom. Likväl hade Johan Erik i Kroken och Klas i Bortom en gång i världen varit lika maffiga bönder, som inte krusade den ene för den andre.

Men hur det nu var med växlar och borgensförbindelser och skuldsedlar och påskrifter, så fick då Klasse gå från gård och grund, men Johan Erik både öfvertog hans hemman och satte in pengar på banken desslikes. Folk sade att om Klas velat klämma åt, så hade det gått galet för Jon Erik, men Krokabonden svor på, att om inte han varit barmhärtig, så hade Klas i Bortom fått sitta på fästning i många år.

Emellertid — Bortomafolket måste ju lefva, hur det nu var, och bygdeborna fick ju lof till att hjälpa dem, vare sig de annars voro hjälpsamma eller inte.

Klas var lika styfsint, som när han var bonde i världen, och han ansåg det litet mindre förnedrande att få enskild hjälp än att låta kommunen träda emellan, för han var väl inget vanligt fattighjon heller!

*

När denna lilla berättelse börjar, var det midsommar.

Klasse hade under våren haft arbete vid sågen uppe i Skogsberga, men den förtjänsten tog slut med släpföret, och nu under hela försommarmånaden, hade han fått gå hemma och sukta. Käringen hade förstås haft lite hemarbete med mattväfning, och barnungarna hade varit borta och tjänat lite slantar vid jordpäronsättning hos bönderna. Men hvad förslår småförtjänster för ett halft tjog munnar, att det stod bi i Bortom, där husfadern hade jämn löning. Måntro, det var inte fett för Bortomafolket vid det här laget. Och inte står midsommarglädjen så vidare högt, när den inte räcker till att tysta magaknorret.

Nu var det alltså midsommarkväll.

Som seden är i Smålandsdalen, hade man satt upp en löfsal på gården i Bortom och jämväl björkar kring farstudörren. Därinne i löfsalen hade hela Bortomafamiljen slagit sig ner. Inte precis för man satt där och njöt och mådde bra och konverserade i den vackra kvällen. Men där var ju alltid lite svalare än inne i den trånga "stor"-stugan.

Barnen stojade i vrårna, men Klasse och Lotta sutto tysta. Klas funderade på någonting, som han inte var vidare angelägen att komma fram med.

Till slut tog han till orda, tveksam och lite förlägen:

"Du, Lotta... du, hva ska vi ha te mat i kväll?"

Lotta såg upp, föga förvånad. Hon hade tydligen också tagit den saken i öfvervägande.

"Jaa", sa hon, "bröet är ju inte slut än, dess bättre, å lite hafregryn ha vi ju mä. Ja har tänkt på te koka gröt."

"Men mjölk?"

"Skrapar väl ihop lite grötadopp i krösamosabytta. Blir väl allti nået."

Klas satt åter tyst en stund och funderade. Så ropade han på en af småpojkarna:

"Du, Jante, som ä lätt i bena, ta kruka å smatt bort te Kroken å be om ett stop skummemjölk."

Lotta såg förvånad på sin herre och man.

"Krokafolket plär vi la inte be annars, sa hon."

"Vet la dä, vet la dä", svarade Klas. "Men de ä ju messemar å nog unnar Kroka-Fia en lite grötadopp, tänker ja."

Pojken gaf sig iväg och det fort nog, ty det artade sig till en ordentlig kvällsmat i Bortom.

Då han kom till Kroken, smet han in genom den öppna köksdörren. Därinne satt Fia och Johan Erik ensamma och åt. Ungfolket var väl ute på vift.

Jante vände sig till käringen.

"Jag skulle hälsa hemifrån å be om ett stop skummemjölk", sa han, som han var van.

"Hm, ja, sa Fia", men gjorde ingen min att laga till det begärda.

Jon Erik lade ifrån sig skeden, spärrade ögonen i pojken och glodde på honom under en half minut.

"Jasä", sade han sedan långsamt och försmädligt, "har de gått så långt i Bortom nu, att I springer å tigger här mä!"

Pojken grinade.

"Hva dä anbelangar", svarade han, "så har dä väl allri vatt fett i Bortom. — Fast dä kan väl då bli bättre mä tiden."

Jon Erik blef med ens ifrig.

"Nää, nää du", sa han, "tog träskeden och markerade hvarje ord med ett slag mot bordskifvan. Bättre... för Klas å Lotta... blir dä... allri... Å hva era ungar beträffar... så kommer I... inte te å få... en påse te å tigga i, så möet vet ja!"

"Inga öfverord, far", sa Bortoma-Janten. Han hade genast blifvit allvarsam.

"Öfverord — tiggarpack!" snäste Jon Erik.

Pojken tog ett steg fram och sträckte upp sin lilla smutsiga, knutna näfve.

"Kom ihåg, far, sa han, att öfverord går igen, så möet vet ja!"

Sen tog han krukan, som han ställt på golfvet, och gaf sig iväg, allt hvad han kunde.

"Bättre å gett luen en mjölkaskvätt än å köra ut'en på de här viset midt i helgen", sa käringen.

"Yngel... ormyngel", morrade bonden i skägget.

Många år hade gått.

I Bortom sutto Lotta och Klasse ensamma, utslitna och orkeslösa och med det lilla understöd, som kommunen gaf dem. Ungarna hade flugit ut ur boet. Somliga tjänade hos bönderna i bygden. Andra, bland dem Jante, hade tagit sig öfver till Amerika.

För Krokafolket hade förhållandena också ändrats, och det i ännu högre grad. Det hade gått galet för Johan Erik på sistone. Han hade slagit på stort och fått vatten öfver hufvudet. Af Kroken ville han göra en herregård, och bondstugan byggde han om till en herrskapsvilla. Barnen höll han i stadsskolorna en tid, men de måste snart återgå till näringarna på grund af bristande studiebegåfning. Och till slut gifte han bort sin äldsta dotter med en handlande i stan, som titulerades konsul. När sen Jon Erik blef vald till landstingsman och blifvit största kaxen i bygden, då kom bakslaget.

Den fine mågen gjorde en storstilad konkurs och Jon Erik drogs naturligtvis med i fallet. Men nu blef det inte han, som tog hem det feta sticket.

Kroken måste gå under klubban.

Just vid det taget kom det en fin herre till Smålandsdalen. Han hade besynnerliga klär med vida byxor och krumma blankskinnsskor. Och godt om pengar tycktes han ha. Det var Jante i Bortom, som kom hem från Amerika. Han bodde förstås i Bortom, och var just inte mycket ute i bygden. Först vid Krokaauktionen fick folk titta på'en ordentligt.

— — —

Köpevillkoren hade lästs upp och utropandet skulle börja. Auktionsförrättaren satt vid det stora rundbordet midt i salen. Och längs väggarna hade mer eller mindre hugade spekulanter bänkat sig. Det var mest byfolk. I ett hörn satt Fia och såg ängslig ut. Landstingsmannen stod och rådgjorde med auktionsförrättaren.

Då kom amerikanaren in. Utan att hälsa på någon slog han sig ner i vrån vid dörren.

"Ja, vi börja väl nu då", sade auktionshållaren. — "Villkoren har I hört. Vi begynner mä tolftusen. Hvem vill ge tolftusen för gården?"

Efter en lång stund af andaktsfull tystnad anmälde sig en grannbonde.

"Femhundra till!" bjöd en annan så småningom.

"Tretton jämt", sa Karl Johan i Dalen.

Och så höll man på, tills gården var uppe i 18,500, men längre ville ingen gå.

"Nittontusen", sa någon slutligen, när klubban just skulle falla.

"Tjugo", ljöd det tyst från vrån vid dörren.

"Var det tjugotusen?" frågade auktionsförrättaren, som inte hört riktigt.

"Yes", nickade amerikanaren, och så föll klubban.

Folket aflägsnade sig. Johan Erik och Fia och auktionsförrättaren gingo in i ett annat rum för att rådgöra. Det var nämligen som vanligt en timmes betänketid förbehållen för säljaren.

Om en stund kommo de tillbaka till amerikanaren, som blifvit ensam i rummet.

"Vi skulle förstås anta ert anbud, Johan, sa landstingsmannen, — men vi vill förstås ha säkerhet.

"Well, betalar kontant."

"Ja, då så", sa auktionsförrättaren, då är det ju bara att skrifva köpehandlingarna.

Och det gjorde man. Men då det gällde att bestämma datum för tillträdet blef amerikanaren fundersam.

"Hvart ska I ta vägen sen?" frågade han de båda gamla.

"Blir la fattighuset, om inte nåen å barna vill dras med oss", sa Fia.

"Skulle väl I vilja arrendera gården då?"

"Då be... behöfde vi ju inte flytta då?" utlät sig Jon Erik.

"No, nej, naturligtvis inte", bekräftade amerikanaren och fortsatte förklarande: "Saken är så, att jag vill inte bli bonde här i Smålandsdalen mer än jag har varit. Jag ska nämligen resa om ett par dar, sedan jag nu varit hemma ett litet slag och sett om mina gamla föräldrar. De äro för utslitna att ta an en gård, och de vill helst bo kvar i sin lilla stuga till döddar. Därför kunde vi ju ordna saken så, att I lämnade dem arrendet, så hade ju de sitt försörj för lifstiden".

Så skref man också, och sedan reste sig amerikanaren för att gå och slippa undan det gamla bondfolkets tacksägelser.

Men i dörren vände han sig om och stod tyst en stund.

"Kommer I ihåg, far, en midsommarkväll för många år tillbaka?" sade han sedan. "Och kommer I ihåg, hvad jag då sa om öfverord? Ja, *öfverord gå igen,* you see! Minns det!"

Och Jante i Bortom stack händerna i fickorna och gick därifrån, hvisslande en amerikansk slagdänga.

Ur *Hvar 8 Dag.*

Hjältar.

RÅN England berättas bland många intressanta småhändelser ur kriget följande:

I en af frälsningsarméns lokaler i östra London kom en dag en man fram till den ledande officern och berättade, att han kom direkt från kriget, där han stått sida vid sida med en frälsningssoldat i skyttegrafven. "Han var alltid glad", sade mannen, "och uppmuntrade oss med sin sång, hvari vi gärna instämde. Blef någon sårad eller råkade någon ut för svårigheter på något sätt, var han genast till reds att hjälpa, men en morgon blef han själf dödligt sårad. Jag knäböjde vid hans sida och frågade, om jag kunde göra något för honom. "Ja, sade han, i fickan finner du adressen till mina föräldrar. Om du kommer hem med lifvet, så gå och tala om för dem, hur jag dog. Jag skulle gärna ha velat gifva dem en afskedskyss, men det är bra som det är. Säg dem, att Kristus var nog för mig äfven här i skyttegrafven, och att döden icke förfärar mig". "Och så", fortsatte mannen, "öppnade han sina ögon och drog mig ned till sig, sägande: 'Om en kula kommer och träffar dig härnäst, hur ginge det då med dig?' Och fastän han endast lefde en kort liten stund, upphörde han icke att hela tiden tala med mig om min själ. Därpå slöt han ögonen och dog."

Den andre hjälten tillhörde också frälsningsarmén. Han var matros på ett af de fartyg, som gått under, och berättelsen om honom frambars af en hans kamrat, som sedan blef omvänd vid ett möte i Sheerness. Då fartyget sjönk, lyckades dessa två jämte åtskilliga andra att hålla sig uppe på vattenytan och simmade där omkring i närmare två timmar. Då började deras krafter aftaga. De voro nära att gifva hoppet om räddning förloradt, då de fingo se en planka strax invid sig. Den visade sig emellertid icke kunna hålla mer än en af dem flytande. De turade då om att hvila på plankan, under det den andre sökte simmande hålla sig uppe, men det blef allt tydligare, att krafterna snart voro slut. Frälsningssoldaten sade då: "Kamrat, döden är för mig ingångsporten till det eviga lifvet. Du är ännu icke frälst, sök rädda dig på plankan. Jag släpper den. Farväl!" Därmed sjönk han till botten.

Två sonetter.

AF C. A. LÖNNQUIST.

Den ende.

En prisar fred, en annan prisar striden,
en ritar allt med kol, en allt med krita.
Fast fån, dock alla på sitt snille lita
och räkna hvarje annans hjärna vriden.

Alltjämt stå nya hugskott upp i tiden
och lefva för en dag. *Nu* skall man rita
de svarta korparna som dufvor hvita
och kläda fulheten i sars och siden.

Rätt snart lär man på jorden icke finna
mer än en enda själ, som kan ur tingen
en sann och fullt förnuftig mening vinna.

När denne ene en gång höjer vingen,
skall sanningen från jordens krets försvinna,
ty hvem kan taga upp — *min* mantel? Ingen.

"Pa" — — — .

"Pa", skallar det i trappan utan ända
med det där långt utdragna svenska a-et.
Får jag då aldrig någon fred för pa-et
och för dess alla möjliga addenda?

Här kan i huset ej det minsta hända,
förutan att den stackars "pa" skall ha'et.
Och skall nå't göras, är det han som ska'et,
ty husets mores äro platt förvända.

Men det förstås, det vore sjufaldt värre,
om det blef tyst därnerifrån med "pa"-na
och jag fick sitta där och bara tråna.

Visst tjänar jag ju dräng, fast ment till herre,
men, Gud ske lof, det går af gammal vana.
Jag skyller ej på det, att håren gråna.

Några legender och folksagor om Jesu mannaålder.

AF ELIAS GRIP.

I ETT föregående nummer af UNGDOMSVÄNNEN har jag behandlat folksagor och legender om Jesu barndom. Under fortsatta studier inom hithörande områden har jag påträffat några andra, som förtälja om vår Frälsares mannaålder, hvilka jag tror kunna vara af intresse för tidskriftens läsare och därför här återgifver.

Jesus straffar gäckeri och lögn.

I Belgien berättas en legend som förklarar, hvarför judarna inte äta svinkött. Denna saga har äfven nått norden, såsom framgår af några nyupptäckta målningar i en gammal uppländsk landtkyrka, där denna saga återgifves i bild.

När Jesus och hans lärjungar vandrade längs Mosel, kommo de vidare ända till Flandern och anlände en afton till en liten by. Det var just sabbat, och judarna församlade sig i grupper och talade om Frälsaren, hans läror och lärjungar och inte minst om de underverk, som dagligen utfördes af honom. Somliga ställde sig tviflande och visste ej, hvad de skulle tro om en man, som kunde göra döda lefvande. Andra sade hånande, att antingen var det lögn eller också trolldom. Som de talade härom, fingo de se Jesus, som nalkades dem med sina lärjungar. En gammal hvitskäggig rabbin tog då till orda och sade:

"Jag skulle bra gärna vilja se ett prof på hans konst, jag tror inte mycket på den. Nu ska vi föra honom bakom ljuset och visa folk, att hans underverk bara är humbug. Där borta står en stor tunna, jag går och gömmer mig under den. När han kommer, så fråga honom, om han kan säga, hvad som finnes därunder. Jag slår vad om, att han inte är i stånd att ge besked."

Därmed kröp rabbinen under fatet, och de andra ställde sig omkring i en krets och väntade. Då Jesus hade kommit dem ganska nära, ropade en af dem och sade till honom:

"Säg oss, är inte du den profet, som gör underverk och väcker så mycket uppseende bland folket?"

"Underverk har jag gjort, som förvånat många", svarade Jesus.

"Nå, säg oss då, hvad som finnes under denna tunna. Kan du säga oss det, skola vi tro, att du är visare och mäktigare än andra dödliga."

"Under tunnan ligger ett svin", sade Jesus med ett leende.

Nu gåfvo judarna till ett hånskratt och ropade: "Trodde vi inte, att han var en bedragare"!

Häröfver blef Petrus förbittrad och sade: "Lyften undan tunnan, I dårar, så få vi se, hvem som har rätt." De gjorde så, och — o fasa, rabbinen var försvunnen, och i hans ställe låg där ett svin. Han var sålunda förvandlad till ett svin och sprang grymtande bort till en skara andra svin, som drefvos förbi.

Judarna blefvo slagna med häpnad och fruktan, då de sågo detta under. De läto alla döpa sig. Men sedan den dagen äta inga judar fläsk af fruktan att förtära någon afkomling till den olycklige rabbinen.

En fransk variant till denna saga berättar, huru en lögn straffades på liknande sätt: Jesus kom en gång åtföljd af Petrus och Johannes till en fattig arrendegård och begärde att få litet bröd. Bondhustrun beklagade, att hennes förråd var slut, hon höll just på att baka och hade tyvärr så litet deg. Jesus sade till henne, att i det afseendet skulle hon vara obekymrad, degen skulle förökas och räcka godt till. Så skedde också. Degen växte och rann öfver trågets bräddar. En stund därefter fingo de bröd så mycket de orkade äta. Medan de höllo på med sin måltid, hörde de skrik från svinhuset.

"Är det någon i svinhuset?" frågade Jesus.

"Det är bara tre grisar", svarade hustrun.

Då gästerna hade gått, skyndade gumman ut i svinstian för att släppa ut barnen, som hade stängt in sig där. Man kan lätt tänka sig hennes förskräckelse, då hon öppnade dörren och tre grisar grymtande sprungo ut. Hon ilade nu efter främlingarna, talade om sin nöd och bekände, att hon talat osanning. Jesus såg hennes ånger och sade:

"Gå hem, och du skall återfinna dina barn, men akta dig hädanefter för allt lögnaktigt tal."

Om ett annat straff, äfven det hårdt nog för lögn och ogästvänlighet, förtäljes på Nuckö följande:

Det var en gång en rik bondhustru, som var mycket girig och knappt unnade sina tjänare någon mat. En söndagsmorgon tillsade henne mannen att göra sig i ordning och följa med till kyrkan, men hon förklarade, att hon inte hade tid, hon måste baka bröd. Förgäfves föreställde han henne det orätta i att hålla på att arbeta på helgdagen, det kunde aldrig ge någon välsignelse. Hon var envis och vägrade bestämdt att följa med. Hvad helgdagsarbetet beträffade, kunde hon själf svara för sina handlingar. Det behöfde han inte lägga sig i.

När mannen hade gått, började hon elda upp ugnen och göra i ordning degen. Hon arbetade raskt, snart var degen knådad, och den första kakan sköts in i ugnen, togs ut och spridde en angenäm doft af nybakadt bröd i stugan. Nu hörde hon, att någon gick igenom gårdsgrinden. Hon skyndade ut och fick se en gammal fattig krympling; med klagande stämma bad han om en beta bröd.

"Gå er väg!" ropade den obarmhärtiga kvinnan åt honom, "vi ha inte en bit bröd i huset!" Därmed gick hon in och bredde sitt förkläde öfver de nybakade bröden. Den fattige mannen följde efter henne. Då han kom in i stugan, sade han:

"Här känner man ju tydligt doften af nybakadt bröd! Och du döljer det för den fattige, som hungrar och beder dig om en liten bit. Till straff för din obarmhärtighet, ditt sabbatsbrott och din lögn skall du med möda söka din föda och bygga ditt bo i ihåliga träd."

Vid dessa ord hade tiggaren själf förvandlats och stod ung och skön framför den gamla, som med förskräckelse i honom igenkände Jesus. Nu berörde han henne med en staf, och genast krympte hennes lemmar samman, och hon förvandlades till en fågel. Den svarta klänningen blef till en svart fjäderbonad, och af den röda mössan blef en röd fläck på fågelns hufvud. Såsom en hackspett flög hon ut i skogen, lät höra sitt entoniga klagande skri och sökte sig föda af maskar i trädens bark.

Belönad gästfrihet.

Folksagan älskar kontrastverkan. Gentemot en from och gästfri kvinna ställes en afundsjuk och girig. Den förra belönas genom att det arbete, som börjas på morgonen, fortsätter hela dagen, t. ex. hon mäter upp väf och får hålla på därmed ända till aftonen, då hon har huset proppfullt med tyg. Den andra straffas på ett motsvarande sätt, såsom följande saga, som förekommer i flera länder, visar:

Vår Herre och Sankt Per voro ute på vandring. Sent en kväll kommo de till ett hus och klappade på för att få natthärbärge. En kvinna öppnade dörren, och de sade till henne:

"Var så vänlig och ge oss nattkvarter. Vi äro vandrare och ha kommit vilse."

"Om ni vill hålla till godo med hvad jag har, så få ni gärna stanna här öfver natten. Men jag har inga sängar annat än litet halm och fem alnar linneväf, som jag just har skaffat mig i dag och kan använda till lakan."

"Det blir nog bra", svarade de.

Så gjorde kvinnan i ordning åt dem, hvarpå de önskade henne god natt och lade sig att sofva. Följande morgon stego vandringsmännen upp tidigt. Kvinnan höll på att laga litet mat och frågade, om de inte ville stanna, tills det var färdigt, men det ville de inte. Herren sade till henne:

"Tack för den vänlighet du visat oss. Till belöning därför skall det första du gör nu härefter på morgonen räcka hela dagen."

"Det blir nog bra med ersättningen", sade hon, och så gingo främlingarna därifrån.

När kvinnan blef ensam, gick hon in i stugan för att rymma undan bädden, som hon gjort i ordning åt vandringsmännen. Allra först tog hon upp linneväfven, men hon kom inte längre, för linneväfven tog inte slut; hur hon drog och drog, blef det bara mer och mer. Hennes man kommer hem, och hon talar om hvad som händt; de båda vandringsmännen, som hon gifvit härbärge, hade sagt hon skulle få hålla på hela dagen med det, som hon först tog i händerna. Nu hade hon börjat med att taga undan linneväfven, och här hade hon hållit på hela dagen, utan att det tog slut med väfven.

Mannen blef mycket glad och berättade för grannhustrun:

"Vet ni hvad? Hustru min sitter därinne och tager upp långa stycken linneväf från bädden, där två vandringsmän legat i natt, och detta hade förutsagt."

"Det var märkvärdigt! Nog kan ni prisa er lyckliga stjärna. Gifve Gud, att vandrarna komme till mig också."

Och verkligen skedde det inte så. Samma afton kommo de båda vandringsmännen till grannkvinnans hus och bådo om natthärbärge.

"Hjärtans gärna", svarade hon, "om ni vill nöja er med det lilla jag har. Ordentliga sängar har jag inte, men jag skall taga upp litet halm och på det lägga några alnar linne."

"Det duger nog, äfven om du inte har något linne", sade Herren.

Men gumman visste, att om hon inte lade dit något linne, så hade hon ingenting att taga af nästa morgon, och sade därför:

"Hvad jag har, det ger jag er", och det gjorde hon äfven, därpå önskade hon dem god natt och gick till sängs.

Före dagningen steg hon upp och gick ut i köket för att göra i ordning mat. Under tiden kommo vandringsmännen ned i köket. Hon gick då emot dem och bad dem stanna kvar och deltaga i hennes måltid.

"Nej, tack", svarade de. "För natthärbärget skall du ha tack, och till ersättning skall det ske, att det första du gör räcker hela dagen." Därmed gingo de sin väg.

Glad till sinnes gick kvinnan in i stugan och skulle börja taga upp linnet från bädden. Men så kände hon sig hungrig och beslöt att första äta en smörgås; därmed fick hon hålla på hela dagen i stället för att taga upp linne. Följande morgon fick hon se vår Herre, sprang emot honom och sade:

Det var dålig vedergällning jag fick för att jag gaf dig härbärge öfver natten."

"Den, som af pur beräkning och egennytta handlar såsom du, blir bestraffad. Du gaf mig härbärge blott och bart för att du skulle få såsom din grannkvinna.

Kom nu ihåg: en välgärning förestafvad af egennytta gäller icke."

Af denna folksaga finnas i olika länder en mängd varianter. Så berättas i Elsass, att Kristus, förklädd till tiggare, kommer till en gammal änka, får nattlogi och ett mål mat af henne och till belöning samma gåfva, som ofvan sagts. Änkan förstår emellertid inte hans ord. Då han aflägsnat sig, går hon ned i källaren för att hälla tillbaka i fatet det vin, som gästen lämnat i krukan. Men krukan är outtömlig hart när. Hon får skaffa nya fat och stå där och tappa vin hela dagen. En girig grannkvinna får höra talas om detta och beder änkan att nästa gång vandraren kommer visa honom till henne. Och Kristus kommer till henne. Utom sig af förtjusning öfver den väntade belöningen, dukar kvinnan upp för honom det allra bästa huset förmår. Kristus uttalar samma välsignelse till henne. Hon hade på förhand räknat ut, hvad hon skulle göra hela dagen, nämligen räkna pengar. Då hon skulle springa bort till skåpet och ta fram sina slantar, råkade hon emellertid stöta omkull en vattenflaska. Ur denna rinner nu hela dagen en väldig ström med vatten och föröder hus och hem.

I Finland berättas sagan så, att den giriga kvinnan, som tänker räkna pengar, först tar fram sin näsduk och snyter sig och får hålla på med det hela dagen. August Bondesson förtäljer i Svenska folksagor en liknande historia. Vår Herre belönar en fattig kvinna, för att hon vänligt visar honom vägen, därmed att det första hon företog sig efter sin hemkomst skulle vara i två timmar. Utan att tänka närmare på saken börjar hon mäta en väf. Den växer under tiden, och hon får sålunda en hel mängd. Den giriga, som får samma löfte, tänkte förstås på pengar. För att stärka sig åt hon först en smörgås, och med det fick hon hålla på i två timmar till stor förargelse för både henne och hennes man, som kom hem och fick höra, hvad som händt.

I Schlesien låter sagan den barmhärtiga kvinnan klippa skjortor åt sin man, som genom den uttalade välsignelsen får en väldig mängd. Den giriga stiger upp tidigt, tycker att hon är för bråd på morgonen och går därför och lägger sig igen. Det var hennes första morgonsyssla, och sedan får hon hålla på hela dagen och stiga upp ur sängen och krypa till kojs igen oupphörligt.

I Österrike har motsvarande saga förknippats med den heliga familjens flykt till Egypten, och jungfru Maria är här den, som belönar och straffar.

På sin flykt till Egypten hade jungfru Maria en dag blifvit skild från Josef och gått vilse i en stor skog. Ängslig irrade hon omkring i densamma, till dess att hon ändtligen sent på natten kom ut ur skogen och fram till en liten by. Här knackade hon på dörren till ett präktigt hus. "Hvem är där?" ropade ägarinnan till huset och tittade ut genom fönstret.

"Jag ber er, låt mig och mitt lilla barn komma in och få härbärge för natten, vi ha vandrat lång väg, frysa och äro dödströtta."

"Mitt hus är icke något värdshus, ni få söka efter härbärge på annat håll", blef svaret.

Med sorgset sinne måste den heliga jungfrun gå vidare med sitt barn. Då fick hon se en liten oansenlig koja, där det brann ett ljus i fönstret. Äfven här knackade hon på. "Stig på", ropades därinne, och när jungfru Maria kom in i stugan, trädde en gammal, torftigt klädd kvinna henne till mötes och frågade henne, hvad hon önskade. Jungfru Maria bad om nattkvarter. "Mycket gärna", sade den fattiga kvinnan och gjorde i ordning en god bädd åt sina gäster, sedan hon hade vederkvickt dem med mjölk och bröd.

Följande morgon, då Maria tog afsked, tackade hon den fattiga kvinnan och sade:

"Det första du gör i dag skall tusenfaldigt belönas."

Då ilade den fattiga kvinnan genast till spinnrocken och spann flitigt hela dagen. På aftonen, då hon såg öfver sitt arbete, märkte hon med glad öfverraskning, att hon hade spunnit tusen rullar.

En tid därefter, då den heliga jungfrun på samma väg återvände från Egyptens land till sin hembygd, mötte hon den hårdhjärtade, rika bondhustrun, som förut vägrat henne härbärge. När denna såg jungfru Maria, gick hon med ett vänligt leende emot henne och bad henne vackert stiga in i huset och vara hennes gäst. Maria följde henne in i huset och undfägnades på bästa sätt. Hon och barnet erhöllo också det präktigaste nattläger på mjuka bolstrar.

När den heliga jungfrun följande morgon fortsatte sin resa, tackade hon för visad gästfrihet och sade: "Det första du gör i dag skall tusenfaldigt belönas." När den rika kvinnan hörde detta, blef hon utom sig af glädje och funderade på hvad hon skulle göra. Hon tänkte både länge och väl, men kunde inte hitta på, hvad som skulle vara bäst. I förargelsen häröfver slog hon sig för pannan. Detta var det första hon gjorde, och till straff för sin förut visade obarmhärtighet och sitt hyckeri fick hon upprepa detta tusen gånger, så att hon till slut hvarken kunde höra eller se.

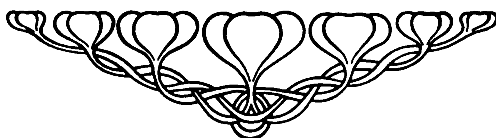

Försynen.

UR ETT SAMTAL MED VICTOR HUGO AF PAUL STAPFER.

Å VICTOR HUGO blef ensam med mig, vände han sin stol mot kaminen, i hvilken elden ännu brann, fastän det var i början af maj, satte fötterna mot gallret, bad mig komma närmare och berättade mig följande, som jag om kvällen nedskref efter hågkomsten.

Men till förklaring af hans berättelse måste jag göra uppmärksam på, att skaldens studerkammare på Hauteville House var på taket af huset. Han arbetade i ett drifhus, ett verkligt drifhus, ett rum, omgifvet af glas på alla sidor, där han hade den präktigaste utsikt öfver hafvet och himmelen.

"I går kväll", sade han till mig, "klockan half sju, då jag skulle ned för att äta middag, upptäckte jag i mitt rum några döda bin. Det ser jag här hvarje vår, och det gör mig alltid ondt. De stackars djuren komma in till mig om morgonen, när man öppnar fönstren. Under loppet af dagen se de icke det genomskinliga hindret, som motsätter sig deras frihet. De försöka alla fönstren mot söder, norr, öster och väster, tills de om kvällen utmattade och trötta falla döda ned. Men i går fanns det bland bina en stor humla. Hon var icke död, utan uppbjöd lifligt alla sina krafter för att komma ut igenom fönstren."

"Min vän", sade jag, "du är vacker, du måste hafva lifvet kärt; men om jag icke hjälper dig, är det ute äfven med dig. Innan det blir natt, skall du vara död, och när jag i afton med min lampa söker efter dig, skall jag finna din lilla kropp på golfvet vid sidan af de andras. Nåväl! Som kejsar Titus vill jag beteckna denna dag med en välgärning, låt mig rädda denna insekts lif."

"Jag öppnade fönstret, och med en serviett jagade jag djuret i denna riktning, men det flög alltid åt motsatta hållet. Då försökte jag fånga det genom att kasta servietten öfver det. Då humlan märkte detta, förlorade hon fullständigt besinningen. Hon for med raseri mot rutorna, som om hon ville krossa dem, for fram och tillbaka hela rummet rundt, förskräckt, förvillad, yr..."

"Åh, du vill fånga mig, du vill beröfva mig min frihet! Tyrann! Despot! Förfärlige bödel! Hvarför vill du icke lämna mig i fred? Jag är lycklig, hvarför förföljer du mig?"

AUGUSTANA-SYNODENS MÖTESPLATS 1917.
Interiör af den nya samlingssalen vid Augustana College, hvarest synoden nyss hållit årsmöte och firat reformationens minne.

Efter många försök lyckades det mig slutligen att få henne i servietten, men jag kom mot min vilja att trycka henne litet...

O, hvad hon skulle hämnas! Hon rörde sin gadd, hennes lilla nervösa kropp drog sig samman under mina fingrar och lyfte sig uppåt för att sticka mig med all den kraft hon hade kvar. Men utan att det minsta bry sig om hennes raseri och motstånd, sträckte jag min arm ut genom fönstret och skakade servietten.

Ett ögonblick var hon förvirrad, förbryllad, därpå flög hon ut i den oändliga världsrymden.

"Nåväl", slutade Victor Hugo, "jag har räddat denna humla, jag har varit dess försyn, men moralen af min historia är, att vi i grund och botten alla äro lika dumma som hon. Uppföra vi oss icke på alldeles samma sätt mot Gud? Vi hafva våra små, särskilda planer, vår trånga, inskränkta synkrets, häftiga önskningar, som det är omöjligt att få uppfyllda. Vi se blott, hvad som ligger rakt för oss, vi gå fram med blind halsstarrighet, löpa som om vi vore utom oss; det *måste* lyckas, vi *skola* segra, men -- löpa mot ett hinder, som vi icke kunna se. Och när Gud, som ser allt och vill rädda oss, motsätter sig våra planer, brumma vi också och anklaga Försynen. Vi förstå icke, att om han förföljer oss, motsätter sig våra önskningar och låter oss lida, så sker det blott för att rädda oss, för att upplåta evigheten åt oss.

Den femte juni.

AF C. A. LÖNNQUIST.

Döden har riktat mot oss sina tomma
ögonhålor. Vår lycka är all.
Ty detta är dagen, då landets blomma
bestämts åt lien af oss till fall.
I dag ha vi gräft våra barn en graf,
bestämt dem att mördas i främmande länder
eller, nå de ej dit, att dränkas i haf;
i dag ha vi doppat i blod våra händer.

Detta är dagen, då grödans blomma
skänkts bort till skörd före fruktens tid.
Vi offrat dem, sägs det, för världens fromma
att köpa den fred genom vanvettig strid.
Hugg, mejare, människoslaktare, slå,
hugg in, hugg djupt in i gossarnas leder!
Om mödrarna skria, hugg ned ändå
framtidens hopp och de blifvande fäder!

Detta är dagen af pinande minnen,
den dag, då vi tystat kärlekens röst.
Så hat, så hämndlust i allas sinnen,
smält järn uti mödrars och brudars bröst.
Klockorna gått öfver landet i dag
för att fort få kanonernas foder hophämtadt.
När andra i jubel ha ringt, har jag
min gränslösa sorg öfver bygderna klämtat.

När solen steg opp, sjönk mitt hopp i gruset,
och på släktets träd frös kärlekens knopp.
Nu segrar vansinnet, slocknar ljuset —
o släkte, för dig finns intet hopp!
Du samlar och samlar åt lien till fall
allt hvad du hinner din skönaste blomma.
Men döden blott ler så isande kall
ur ögonhålor, vanvettigt tomma.

INNEHÅLL.

UNGDOMSVÄNNEN

Published monthly by the Augustana Book Concern, Cor. 38th St. and 7th Ave., Rock Island, Ill. — Price $1.00 per year.

Vol. XXII. July, 1917. No. 7.

Penningar böra helst sändas i Post eller Express Money Order, Bankväxel eller, då sådana ej kunna erhållas, i registreradt bref. Kvitteringen sker å adresslappen, hvarå genom siffror angifves den tid (månad och år), till hvilken tidskriften är betald. Adressera: Augustana Book Concern.

Bidrag samt allt som har afseende på tidskriftens innehåll adresseras speciellt till: EDITOR UNGDOMSVÄNNEN. Litterära bidrag honoreras.

UNGDOMSVÄNNEN

Illustrerad Tidskrift för Hemmet

Årgång XXII Augusti 1917 Nummer 8

UTGIFVEN AF AUGUSTANA BOOK CONCERN, ROCK ISLAND, ILLINOIS

BOKEN ELLER BAJONETTEN?

UR "THE WATCHMAN-EXAMINER."

KNAPPAST någon större fara hotar vårt land i detta nu än undervisningsväsendets möjliga förfall därigenom att ungdomen helt eller i betydande antal öfvergifver våra colleges och andra högre läroverk samt högskolorna. Ty vårt största behof för kommande dagar blir skolade och kompetenta ledare, och hvar utbilda sådana om icke i våra skolor?

Det är med öppen blick för detta, som högt stående män inom regeringen och skolväsendet enträget och med mycken skärpa yrka på att skolorna måtte fortgå med oförminskade elevkårer samt förehålla landets ungdom såsom en hög och fosterländsk plikt att hålla sig vid boken och därmed göra sitt land den bästa tjänsten just nu.

President Wilson har yttrat sig klart och kraftigt i just denna punkt. General Wood, som i egenskap af härens högste chef kan anses hysa särskildt intresse för dess rekrytering intill full krigsstyrka, har i bref till president Hibben vid Princeton universitet tillrådt samtliga studerande att fortsätta sina studier, till dess regeringen behöfver deras tjänst. Krigsministern Newton D. Baker yttrade i maj vid en i Washington hållen konferens af ledande män: "Nationen skall under de kommande åren som följd af detta krig mer än någonsin förr behöfva män med skoldbildning, och att lämna oss sådana är läroverkens sak."

National Bureau of Education, likaså National Council of Public Defense påyrka samma sak: att nuvarande studerande och unga män, som i normala tider skulle låta inskrifva sig i något läroverk till hösten, böra fullfölja sina studieplaner trots kriget eller ännu mera beslutsamt just till följd af kriget, medvetna att de därigenom bereda sig till att framdeles ännu bättre tjäna sitt land.

UNGDOMSVÄNNEN

ILLUSTRERAD TIDSKRIFT FÖR HEMMET

REDIGERAD AF ERNST W. OLSON.

UTGIFVEN AF AUGUSTANA BOOK CONCERN, ROCK ISLAND, ILLINOIS.

PRENUMERATIONSPRIS: HELT ÅR $1.00, UTOMLANDS $1.50. LÖSNUMMER 10c.

REMISSOR OCH ALLA MEDDELANDEN I AFFÄRSVÄG ADRESSERAS: AUGUSTANA BOOK CONCERN.

BIDRAG OCH MEDDELANDEN TILL REDAKTIONEN ADRESSERAS: EDITOR UNGDOMSVÄNNEN.

Entered as second class matter at the post office of Rock Island, Ill.

ÅRG. XXII AUGUSTI 1917 N:o 8

Det eviga ordet.

AF E. N. SÖDERBERG.

Århundradena komma och förrinna,
för folken vägen går från vår till höst,
och nya ledbloss tändas och förbrinna,
den tid som är, har ej den gångnas röst.
Men hur än skickelsen allting förvandlar,
beständigt samme Gud med världen handlar,
och genom samma skrifters vittnesbörd
hans viljas uppenbarelse blir hörd.

Guds helga ord! En outtömlig grufva
du är, och oförliknelig dess skatt,
och kring dess djupa schakt ej töcken rufva
af mörk och villande och ändlös natt.
Ju mera sökande dit ned vi tränga,
dess mindre skola skuggor vägen stänga,
dess vidare oss öppnas tempelhus,
som stråla af en evig klarhets ljus.

Guds helga ord! En outsinlig källa
du är, och ur dess skimrande kristall
en ström går fram, hvars flöden tillfredsställa
en hvar, som trängtar till dess rena svall.
Åt de försmäktande en dryck den räcker,
som kraften återger och törsten släcker;
och dricka öknar af dess rikedom,
ur deras sand en lustgård slår i blom.

Guds helga ord! Ett bröd, som aldrig tryter
du är; från himmelen det kommer ner,
och åt en värld, som längtande det bryter,
evinnerligt och saligt lif det ger.
Ja, när vi hungra mitt i öfverflödet
af yppig världskultur, kan blott det brödet
den kost förunna oss, som mäktig är
att stilla andens innersta begär.

Guds helga ord! I lifvet och i döden
du är oss ljus och lykta på vår stig,
och när vi svikas af de svaga stöden,
som jorden ger, en staf oss gif i dig.
Ty genom dig den stämman till oss talar,
som väcker, lifvar, tröstar och hugsvalar
och kallar sist från främlingsskapets land
oss, vilsegångna barn, till hemmets strand.

Allt kött är hö. Allt vissnar liksom gräsen,
och flyktigt är vårt lif som blommans doft;
all världen skall förgås och allt dess väsen,
allt jordiskt bli förgängelse och stoft,
men ett i dödens våld sig aldrig gifver:
ditt ord, o Gud, evinnerligen blifver —
allt, som är ande, af din Ande födt,
nås ej af växling, kan ej varda dödt.

Af detta ord en spegelbild allenast
oss ges på våra helga skrifters blad,
ett eko blott, då här det ljuder renast,
af hvad som sägs i lefvande Guds stad,
men salig den, som det i hjärtat gömmer,
ty ordets Herre ej sitt löfte glömmer:
Har jag ej sagt, att om du trodde blott,
Guds härlighet att skåda blir din lott.

Huru fädernas missgärningar påverka barnen.

De som studerat fängelse- och brottförhållandena här i landet hafva sökt att finna reda på huruvida föräldrarnas dåliga eller goda egenskaper gå i arf till deras afkomma, och följande stod nyligen att läsa i tidningen *Prison Reform:*

En tysk familj, där modern var stark till kroppen, men klen till förståndet och begifven på dryckenskap, har man fått uppgift om och den har en afkomma på 834 personer. Mer än hälften af afkomman voro prostituerade, drinkare, landstrykare, fattighjon och brottslingar. Åtskilliga voro mördare, och man räknade ut att den släkten påbördat Tyskland i omkostnader af olika slag öfver $1,250,000.

I en familj i New York, där fadern var född 1720 och af dålig karaktär, har man sökt reda på 1,200 afkomlingar. Af dessa ha hittilldags 300 bott på fattighus, 300 dogo som småbarn, 400 hade afskyvärda sjukdomar, 400 voro kroppsligen vrak, 50 voro beryktade skökor, 7 voro mördare, 60 voro tjufvar och voro öfverhufvud hvar och en tolf år i fängelse. Man har räknat ut att staten har fått lägga ut för släkten öfver en och en kvarts million dollars till dato. Nästan alla blefvo uslingar.

En annan välkänd släkt i sistnämnda stad räknar sina anor från en framstående och städad familj, i hvilken fadern var född 1703. Till dato har man letat upp 1,394 afkomlingar. En har varit vice president i Förenta staterna, 3 U. S. senatorer, 12 collegepresidenter, 65 collegeprofessorer, 60 läkare, 100 pastorer, 75 officerare i arméen och flottan, 60 framstående författare, 100 lagmän, 30 domare och 80 andra ha innehaft om förtroende vittnande ämbeten. 295 aflade studentexamen och högre examina. Nästan hvarenda en blef framstående och ansedd, och släkten är kraftfull, verksam och aktad den dag som är inne.

Vi kunna nog aldrig fulltacka Gud för att vi hafva fått komma till denna världen under förmånliga och normala omständigheter. Må vi litet hvar se till, att inte våra efterkommande skola behöfva lida för vår ogudaktighets skull. Godt att det finnes syndaförlåtelse. Sök den!

Tankar i krigstid.

Fyra mycket vägande skäl kunna angifvas hvarför vi som en nation borde blifva helnyktra ofördröjligen. Först sättes det att vi behöfva ett kraftfullt, klartänkande folk. Rusdrycken försvagar muskelstyrkan och förslöar tankeförmågan. För det andra behöfva vi för föda all den säd som produceras. De omkring 150 millioner bushels af säd, som årligen förbrukas för rusdrycker, kunna anses inte bara förlorade utan förvandlade uti sådant, som är rätt ut skadligt. För det tredje beskyddas våra soldater från svåra sjukdomar. Dryckenskapen och otukten följas åt, och det berättas, att sedan rusdryckerna undanhållits soldaterna, så hafva endast hälften så många fall af könssjukdomar som förut förekommit. Därnäst så förbättras ett folks moral, då det är nyktert, och skola vi kriga, så behöfva vi i sanning både kropps- och själsegenskaper i bästa skick. "Ju mera bön, ju mera seger. Den bäste kristne är den bäste soldaten", sade Gustaf Adolf.

För att vara en duglig medborgare i dessa kritiska dagar är det af nöden, att man besitter sundt omdöme, väl grundad öfvertygelse, oförskräckt oberoende och laglydnad. De som skola stanna hemma behöfva det lika väl som de, hvilka måste draga ut i fält. Endast den, som tager sin salighetssak på allvar, kan komma i besittning af och behålla dessa egenskaper, och därför är det som nu, om någonsin, vi behöfva gifva noga akt uppå hvad Gud i sitt ord säger: "De som förtrösta på Herren skola få en ny kraft."

Vår presidents fredsåsikter.

> **"The single supreme plan of peace is the Revelation of our Lord and Saviour Jesus Christ, because wars will never have an ending until men cease to hate one another, cease to be jealous of one another, get that feeling of reality in the Brotherhood of Mankind which is the only bond that can make us think justly of one another, and act righteously before God Himself."**
>
> —*Woodrow Wilson.*

Detta anförande från den man som bland jordens alla ledande män just nu står främst kan det inte skada att vidare utsprida. Den sanning som vår president uttalar är väl inte märkvärdigare än nästan hvem som helst kunde hafva yttrat den, men våra unga läsare i synnerhet bjudas på så mycket af okristlig art och natur, att det är en fara, att de kunna inbilla sig och andra, att det hör till god ton och sann bildning, att passera förbi det dyraste af alla namn så hastigt och obemärkt som möjligt.

Vi äro fullt ense med vår president. Förr än de krigande nationerna böja sig ödmjukligen inför den allsmäktige Guden och begära förlåtelse för Jesu Kristi skull, upphör inte detta krig. Så länge de sätta sig själfva öfver honom och öfver hvarandra indrager han nog inte sin straffande arm. Inträder ej sann ödmjukhet och bön om syndaförlåtelse, så få de nog hålla på

till dess att de bli alldeles förgjorda allesammans, ty han ger ej sin ära åt en annan, eller sitt lof åt afgudar.

Den sin missgärning bekänner och öfvergifver, han skall få barmhärtighet och endast Jesu Kristi Guds Sons blod renar från alla synder.

Hjältemod.

Den som vågat ställa sig i soldaternas led har alltid beprisats som varande modig. Har han därtill på något synnerligt vis utsatt sig för faror eller utfört något som inte många andra hans likar förmått, så har man funnit för godt att synnerligen beprisa hans bedrift. Hvem som helst, som framför andra lyckats att tilldraga sig världens uppmärksamhet, har vanligen fått sitt namn inför mångas ögon och ansetts märkvärdig.

De som i dessa dagar fylka sig under fanorna i vårt land önska i de allra flesta fallen träda in i befälets led. Man låter oss veta, att för officersplatser har man godt om ansökningar, men då det blir fråga om männen i ledet, är det godt om rum. Mod fordras nog för att vara befäl lika väl som att vara man i ledet, men sällan tänker man på den som utför arbetet så mycket som på den som bestyr om detsamma.

Det fordras säkerligen mer mod att ställa sig i ledet, än det fordras för att intaga en officersplats med sin förnämare ställning och sin högre lön. Det fordras mod och insikt att sitta på hotellet och planlägga löpgrafven, men det fordras nog en bra mycket större portion af mod att förfärdiga den och sedermera försvara sig i den. Man må berömma allt man vill och lofsäga dem som styrt och planlagt, men det fordras säkerligen mycket större portion af mod att intaga och fylla troget den oansenliga befattningen än att sitta som den dyrkade på ärans höjder.

Det är nog beaktansvärdt, att när Guds ord talar om hjältemod, så sättes troheten uti det man haft för händer såsom det synnerligen viktiga, och det fälles till och med uttryck, som tyda på att "det som högt är inför människorna, det stygges Gud vid".

Med hänsyn till oss kristna säger ock Jesus, att om vi vilja bli märkvärdiga, så kunna vi det bäst därigenom, att vi tjäna. Vi få leta länge efter ett uttryck, som framhåller den upphöjda ställningen eller populariteten som det höga och eftersträfvansvärda. "Den som vill vara främst bland eder", säger Jesus, "han vare allas dräng."

Så länge lärjungarna höllo på att disputera om hvem som skulle vara den märkvärdigaste af dem, utfördes nog inte några synnerliga troshandlingar, men sedan de slutat upp med dessa tidsfördrif och börjat litet hvar att arbeta och tjäna, så blef evangelium kändt och Guds rike förkunnadt. Paulus hade nog nit om att blifva märkvärdig själf, så länge han var en Saul, men när han hade mött Jesus, "räknade han allt för afskräde, jämfördt med det att äga Kristus och varda funnen i honom".

Måtte Herren få gifva oss, både unga och gamla, mod att blifva vid den rena bibliska evangeliska läran, hvad annars annat än må locka eller tjusa, ty de sanna och verkliga hjältarna och hjältinnorna äro de som hålla sig till det ena, att de Herrens namn frukta.

På hvad sätt visar du ditt hjältemod?

Betydelsen af vårt dop.

"Kom ihåg att du är döpt!" LUTHER.

Då Luther en gång stod vid en dödsbädd, där den sjuke var i svår förtviflan och han med inga öfvertalanden kunde trösta den lidande, säges han slutligen hafva utropat med kraft och allvar: "Kom ihåg att du är döpt!" Detta hade sådan verkan på den sjuke, att han strax kom till ro och frid.

Som förhållandena i våra dagar äro, glömmer man lätt bort dopets betydelse. Man förgäter det så grundligt, att någon hågkomst af dess vikt och värde näppeligen gifver sig tillkänna ens i de allvarligaste ögonblicken i lifvet. Hågkomsten af att man igenom denna heliga handling har verkligen blifvit en Guds människa skulle säkerligen mången gång hålla oss borta från sådana företag, som såra samvetet och förslöa den religiösa känslan. Den skulle ingifva mod och hopp i lifvets strider, ty är jag ett Guds barn, så måste jag ock på grund häraf vara medveten om så väl förmåner som ansvar.

Vi sätta värde på att få vara medborgare i världens främsta nation och äro villiga att för denna förmån uppoffra både egendom och lif. Genom det heliga dopet hafva vi blifvit medborgare i det rike, som icke bäfva kan, utan som skall bestå för evigt, och för detta borde vi vara villiga att åtminstone uppoffra lika mycket. Någon uppoffring kan dock aldrig här bli fråga om, ty den som regerar i detta rike är god och nådig och ideligen villig och mäktig att meddela gåfvor och förmåner. Han säger: "Den som kommer till mig, han skall aldrig hungra, och den som tror på mig, han skall aldrig törsta", och hvad han lofvar, det håller han. Detta kunna inte hvarken regenter eller nationer göra.

Paulus säger, att dopet införlifvar oss uti Jesu Kristi försoningsdöd och delaktiggör oss utaf hans uppståndelses frukter och förpliktar oss till att vandra i ett nytt lefverne, och till detta få vi kraft ofvanifrån. Borde inte sådant uppmuntra oss, väcka trosfrimodighet i våra hjärtan och förmå oss att ikläda oss den andliga vapenrustningen, lidande och umgällande som goda Jesu Kristi stridsmän?

Då nu vår regering på alla möjliga vis söker att få oss att fatta tydligt och klart medborgarskapets vikt och värde, måtte vi inte förgäta som sanna kristna och medborgare i helgamanna samfund att tillropa hvarandra Luthers behjärtansvärda ord: Kom ihåg att du är döpt!

Hvem bekänner du?

"Den som bekänner mig inför människorna, honom skall jag bekänna inför min Fader, som är i himmelen."
Matt. 10: 32.

Ännu är konfirmationsdagen en stor högtid i alla våra församlingar. Den dagen då "barnen gå fram" och julottan är nog hvarenda kyrka inom vår synod fullsatt. Det är något uti dessa högtider som tilltalar massorna af vårt folk ännu, sak samma huru stor slappheten annars är.

För dem som besöka kyrkorna endast ett par gånger om året, så äro de angifna tillfällena synnerligen passande, ty då om någonsin klingar evangelium högt och rent allestädes. De ljusprydda templen i midvinterns mörker och de högtidsklädda ungdomsskarorna i vårtid bland blomsterdoft och ljus stämma till andakt och tillbedjan. Man drages till helgedomen, man kan icke annorlunda, man söker Guds hjälp.

Det årligen återkommande konfirmationsförhöret med de detsamma åtföljande konfirmationslöftena är ju ett bekännande af den Treenige Guden. Man kan ej gärna åhöra det utan att föras i tankarna tillbaka till sin egen konfirmationshögtid och betydelsen af densamma för enom själf framkallas för det till allvarlig begrundan stämda sinnet. Vid dylika tillfällen väckes ofta den förlorade sonen till besinning, så att han bestämmer sig för att återvända till fadersfamnen och fadershemmet och den hemmavarande lär sig att fullkomligare uppskatta sina förmåner.

För konfirmanderna själfva är denna högtid af den allrastörsta betydelse. Man är vid denna tid i sitt lif synnerligen mottaglig för intryck och erfarenheten bestyrker, att hvad man då inlärt eller hört, stannar gärna kvar för lifvet. Det kan förgätas för stunden och kanske till och med för en längre tid, men vid allvarligare tillfällen så kommer det till lifs igen och nästan hvarenda pastor vet att på sjuk- och dödsbäddar så vandrar mången i tankarna tillbaka till de förmaningar man fått af fromma föräldrar eller aktade lärare i sammanhang med konfirmationstiden.

Majoriteten af konfirmanderna äro nog uppriktiga inför Gud, då de inför församlingen aflägga sin trosbekännelse. Ett fåtal fortsätta att i ord och vandel vittna om sin frälsare hela lifvet igenom, några taga saken på allvar för en liten tid, men så småningom falla de ifrån och den stora massan förnekar strax och ständigt honom som har återlöst dem åt Gud med sitt blod.

Man vårdslösas dock inte ostraffadt med Guds nåd. Likgiltigheten i andligt har sina svåra följder. Den skadar personen själf, öfvar genom honom dåligt inflytande på andra och ådrager honom själf och andra Guds straff. Jesus säger: "Den som förnekar mig inför människorna, honom skall ock jag förneka inför min fader, som är i himmelen."

Friskt mod!

Retirement from business... to enjoy the fruits of a life of toil, is to turn one's face toward the cemetery to which he will hasten with ever quickening step.
STEPHEN SMITH.

Det ofvan anförda uttrycket fälles af en nutida vetenskapsman, hvilken vid nittiotre års ålder låtit utgå ett värdefullt arbete om huru att bevara eller återställa sund tankeförmåga. Det står i direkt opposition till gängse uppfattningar i frågan, men den gamle bevisar med sin bok, att åtminstone, hvad honom själf angår, så har arbete bidragit till att bevara musklernas färdighet och omdömesförmågans skärpa.

Torild lär hafva sagt eller skrifvit det på Uppsala universitetsbyggnad förevigade uttrycket, "att tänka fritt är stort, men tänka rätt är större." Och att vid nittiotre års ålder vara mäktig att tänka såsom denne man, må väl vara något stort och underbart. Att stadig och förståndig verksamhet har bidragit härtill är ju hans eget påstående. Säkerligen har äfven renlefnad och kanske gudsfruktan hulpit till.

Om man kan behålla sina kropps- och själskrafter i godt skick ända in till så hög ålder, då må väl ett långt lif anses som något eftersträfvansvärdt. Att Guds uppenbarade ord anser det så känna vi ju till från katkesen.

Man kan vara tämligen så viss om att inte denne man kommit på dessa vishetsregler, som skänkt honom en sådan ålderdom, just vid lifvets slut, utan att han lärt sig dem tidigt och följt dem vägen igenom.

Man kan ju arbeta så att man därigenom skadar sig själf, men det är nog så, att arbetet befordrar hälsa och välstånd, hindrar många tillfällen till synd och bidrager till tröst och sinnesstyrka under motgången, då "drinkare och slösare varda fattiga och en sofvande måste rifna kläder bära". Den som sitter overksam och väntar på att dagen skall försvinna behöfver nog inte länge vänta på sjukdom och bedröfligheter och den, hvilkens högsta ambition är ett nöjesjäktande, kommer fort dithän, där ingenting förtjusar.

"Flitig var och du skall vinna hälsa, munterhet och bröd.
Vägen till din hydda finna då ej saknad eller nöd,
och låt ordning taga vara på hvad fliten samlat har,
var betänkt en skärf att spara till din sena ålders da'r
och var from, det är det sista, första utaf alla bud,
ty om världen all vi mista, hafva vi dock allt i Gud."

Det går ganska ledigt att prata om broderlighet och kärlek så länge talet angår mina medmänniskor. Det blir en helt annan sak om jag själf skall börja att dela med mig af det jag har och kanske börja att försaka. Det är dock så den som tror på Jesus gör. Han tvingas af Jesu kärlek härtill och har vanligtvis så brådt med att göra godt att han inte hinner med att mycket prata.

VÅRT ARBETSFÄLT

JOHN G. DAHLBERG, *afdelningsredaktör*

Augustana-synodens senaste årstämma.

AUGUSTANA-SYNODEN eller den svenska lutherska kyrkan i Amerika höll sistlidne juni månad stormöte vid svenskarnas i Amerika förnämsta lärdomshärd, Augustana College and Theological Seminary, Rock Island, Illinois. Därom har också icke blott Svensk-Amerikas, jo, äfven det bindestrecket duger! — tidningspress i allmänhet, utan jämväl engelskspråkiga tidningar berättat, somliga af dem ganska utförligt. Dessa längre eller kortare mötesreferat eller omnämnanden ha alla — åtminstone så långt det är undertecknad bekant — blifvit framställda på ett mycket tillfredsställande och tacknämligt sätt. Med hänsyn till mötet i fråga lämna vi därför här den fortlöpande berättelsen därom åsido och söka fatta tag i ett och annat som möjligen kan vara af allmänt intresse, äfven om det icke direkte berör själfva mötet.

1. *Huru vi kunna med skäl kalla ett synodalmöte (kyrkomöte) en årsstämma.*

Medelpunkten i Augustana-synoden såsom en organisation är församlingsbegreppet. Medelpunkten i församlingsbegreppet är nådemedeln, hvarförutan den kristna församlingen icke finnes till. (Vi kunde ha sagt, att denna medelpunkt är Guds ord, ty sakramentens stiftelseurkunder äro en del af Guds ord.) Medelpunkten i nådemedeln, Guds ord och de heliga sakramenten, är *försoningen* eller Guds nåd i Kristus Jesus. Men häri ha vi den treenige Guden själf. Genom nådemedelsförvaltningen eller genom ordets och sakramentens skriftenliga bruk kommer den kristna församlingen till stånd, uppehålles och förkofras. Detta se vi kanske tydligast, om vi tänka på kristen mission bland icke kristna folk (Rom. 10: 14, 15). Augustana-synoden består också enligt sin konstitution af "alla präster och församlingar, som stå i ordentlig förbindelse med densamma" (Första kap., Art. 3, §1). Här stöta vi på ingenting mindre än församlingsbegreppet. Ehuru synoden numera har icke mindre än tolf konferenser (stift?), består den dock icke af konferenser. Utgångspunkten i synoden såsom en kyrklig organisation är därför församlingsbegreppet — nådemedeln i deras skriftenliga förvaltning och bruk — församlingen. Församlingar inom synoden sammanslutas i distrikt (kontrakt?) med sina särskilda konstitutionella uppgifter, dels med hänsyn till sitt eget verksamhetsområde och dels med afseende på den konferens, de tillhöra. Större områden, ofta flera stater eller provinser med ett stort antal församlingar och oftast stora hemmissionsfält sammanslutas i konferenser (stift?) med sina särskilda konstitutionella uppgifter, dels med hänsyn till en hvars verksamhetsområde såsom konferens och dels med afseende på synoden såsom sammanfattningen af det hela. Områden, som ligga utom de särskilda församlingarnas områden och där landsmän finnas i större eller mindre antal utgöra *synodens* hemmissionsfält, stående under synodens hemmissionsstyrelses tillsyn och vård. Församlingar på dessa fält ordnas så snart det lämpligen kan ske i distrikt och dessa efter hand, där det kan ske, till konferenser. Därigenom att vårt folk flyttar till nya orter inom och utom konferensernas områden vidga sig hemmissionsfälten och det kyrkliga hemmissionsarbetet. Genom den tillväxt, som på antydda sätt kommer till stånd, kan en konferens (stift) blifva så stor, att den i verksamhetens, i konferensens och samfundets intresse delas i flera konferenser, såsom t. ex. skett med den ännu stora Minnesota-konferensen, som är Red River Valley- och Canada-konferensernas moderkonferens. Alla tecken tyda på, att den i framtiden kommer ytterligare att delas. Så ock på andra håll. Lokalförsamlingen, som är en enhet på konstitutionell grund i förbindelse med och del af det distrikt, den konferens, den synod hon tillhör, bestämmer om sådant som rör hennes egna intressen, skolor, inom henne varande föreningar m. m. och rapporterar till distrikt och konferens. Distrikten bestämma om sådant som rör distriktet (Rock Island-distriktet äger och kontrollerar det betydande Moline-lasarettet) och rapporterar genom sina ämbetsmän till vederbörande konferens (konferensämbetsmän). Konferenserna, hvilkas gränser äro bestämda af synoden, bestämma en hvar om sin hemmission, sina barnhem, ålderdomshem, lasarett, skolor m. m. och rapportera till synoden (synodens ämbetsmän). Hvarje församling har sin årsstämma, hvarje förening inom församlingen sitt årsmöte, sin stämma, hvarvid deras angelägenheter behandlas och hvarvid beslut fattas till verksamhetens befrämjande. Hvarje distrikt och hvarje konferens ha sina årsmöten, sina årsstämmor, hvarvid deras angelägenheter handhafvas. Synoden såsom sådan har många och stora hemmissionsfält, som måste tillses och underhållas, den har hednamission i Indien (tillsammans med General Council, hvaraf den är en betydande del), i Kina, i Japan och mission på Porto Rico (i samband med General Council; från och med i år har den hednamission i Afrika; den har sitt betydande läroverk, Augustana College and Theol. Seminary; den har en lofvande diakonissanstalt för diakonissors utbildning; den har immigrant- och sjömansmission och sjömanshem; den har sin Understödskassa; den har sin förlagsverksamhet och bokhandel — kyrkliga tidningar m. m., och allt måste tillses. Dessa olika inrättningar stå under särskilda af synoden tillsatta styrelser, hvilka rapportera

till och äro ansvariga inför synoden. På samma gång som dessa styrelser stå i samfundets tjänst, stå de i församlingarnas, i deras tjänst, som utgöra samfundet. Af dessa allmänna grundlinjer synes det, att Augustanasynoden är en organism, ett ordnadt samfund, där lem hänger vid lem, där väl icke alla lemmarna ha samma förrättning, men äro inbördes hvarandras lemmar, där det behöfves vara understöd från led till led till inbördes tjänst till det helas välfärd. Häraf synes det också, att ingen enskild eller församling eller distrikt eller konferens är något oafhängigt för sig själf, utan del eller delar af det hela. De angelägenheter, som tillhöra synoden såsom sådan, äro många och viktiga, fordrande betydande utgifter, och dessa olika angelägenheter behandlas af präster och lekmän från synodens olika områden enligt synodalkonstitutionens bestämmelse, och denna konstitution är af synodens prästmän och lekmän, församlingsrepresentanter, lagenligt antagen och fastställd. Häraf framgår med allsköns tydlighet, att hvarje synodalmöte, hvarje sådant kyrkomöte är i verkligheten synodens årsstämma. Denna sak har här blifvit någorlunda utförligt framställd, icke för de äldres, eller de yngres ibland oss skull, hvilka väl känna till densamma och därför kunna villigt på ett intelligent, kärleksrikt sätt deltaga i det gemensamma arbetet, utan för deras skull, vare sig de äro äldre eller yngre, hvilka hafva oklara begrepp med hänsyn till synoden såsom en organisation och därmed om dess möten, dess årsstämmor, bestämmanderätt och uppgift.

Ordet *stämma* har, som bekant, olika betydelser, t. ex. stämma = röst, rösträtt; stämma = tonhöjd; stämma = bibringa en viss sinnesstämning; stämma = dämma; stämma = inkalla inför domstol, stämma möte med någon; stämma (särskildt i sammansättningar, kyrkostämma, bolagsstämma o. s. v.) = sammankomst, möte. Synoden hade bestämt att jubelåret 1917 hålla sin årssammankomst, stämma, i Rock Island. Där hade många stämt möte. Inför synoden såsom dess vederbörliga forum (= domstol) behandlades många saker. Här sökte en och annan *dämma*, så att hans visdomsord icke skulle bortspolas af vältalighetens och logikens kraftiga flöden; här blef det stämma icke allenast i betydelsen af röst, rösträtt och sinnesstämning, utan äfven i betydelsen af tonhöjd, "då någon blef het i tröjan". Ja, det var en riktig stämma, hvarvid fattades viktiga beslut.

2. *Kyrkostämmodeltagare — Synodalbesökare*

Från skilda håll af vårt vidsträckta land, från österhaf och västervåg, från det nordliga Alaska och det sydliga Texas och Florida, hade stora skaror af vårt svenska lutherska folk samlats vid Augustana College och Teologiska Seminarium för att där midsommarmånaden anno 1917 hålla kyrkostämma och därvid fira 400-årsminnet af 16de århundradets reformation. Oväntadt många prästmän och församlingsombud voro dock frånvarande från mötet. Och det var deras förlust. Antalet vid mötet närvarande, ombud och besökare, var dock så stort, att antalet frånvarande knappast märktes, förrän man jämförde de vid mötet närvarandes antal med det antal, som författningsenligt bort vara närvarande. Vid denna jämförelse ville gärna ett *hvarför?* smyga sig fram.

"Yfs ej af fäderns ära, en hvar har dock blott sin", innebär en sanning, som visserligen bör behjärtas, men det innebär dock icke att man skall glömma sina förfäder eller det folk, från hvilket man härstammar. Och vi svenskar och svensk-amerikaner, i hvars ådror spelar svenskt blod, ha i alla fall en högättad stamtafla. Det var en storslagen syn att se dessa ättlingar af svensk stam, afkomlingar af det folk, som 1593 fattade Uppsala mötes beslut, "Söner af ett folk, som blödt på Lützens slätt", där "Sveriges egentligen förste lutherske konung", Gustaf II Adolf, föll för evangelii försvar, i tusental samlade att här i "den nya världen" fira reformationens 400-årsminne. Då dessa högtidsklädda skaror tågade upp till läroverkets stora auditorium, rymmande bortåt 3,000 personer, kunde man med berättigad stolthet ännu en gång säga: "Här komma de svenske!" Det ligger ännu något stort, ädelt, tappert, dådfullt, trofast, hoppfullt hos vårt svenska lutherska folk, den egentliga arftagaren af våra stora stamfäders rika arf. Det ligger något säreget i det svenska stålet, äfven om det införts till Amerika: det ligger hos svensken i utlandet ett stycke af hans hemland, en delaktighet af svenskmanna märg och nationellt själslif. Detta kan naturligtvis så småningom förändras, uppblandas, uppgå i nya typer. Härvid kom undertecknad under mötet att gifva akt på det förhållandet, att ju längre söderifrån vårt folk kommit till dessa festligheter, desto mer vittnade deras ansiktsfärg om söderns varma sol, och att ju längre norrifrån de kommo, desto ljusare, i allmänhet, var ansiktsfärgen. Men det var i stort sedt samma kraftiga folk, med eld i blick, gemensamt språk och gemensamma minnen.

För dem, som längre eller kortare tid studerat vid detta läroverk, var det ett synnerligt nöje att komma tillbaka till sin Alma Mater och där få bo och spisa ungefär som i "studentens lyckliga dag", dock litet bättre än förr och utan att behöfva slåss med ett halft dussin eller flera olika grammatikor och annat som tillhör skolans inre värld. Jordens ålder och solens diameter, protoplasmen och hybridalstringar så väl som grekiska optativen med eller utan *an* fingo vara i fred. Gamla kungar, forntidens vise och Egyptens mumier fingo i dessa dagar hvila i ostörd ro. Inga professorer med hufvudena fullproppade med årtal, axiom, visdomsregler tillhöranden andens och materiens värld, stora stycken af växt- och djurriket, matematiska ättestupor m. m., sökte med exakta frågor och djupsinnig blick examinera de återkomna gemytliga lärjungarna, af hvilka många numera hade grått skägg och "öfverhufvudtaget" voro riktiga "ljushufvuden". Undertecknad och många andra med honom hade fått sig rum anvisade i den s. k. "gamla skolbyggnaden", "speldosan", som den för ett fjärdedels sekel sedan understundom kallades, emedan musikelever därstädes, än här och än där, spelade på

många och olikartade musikinstrument. Denna byggnad, stor och modern på sin tid, står ännu på sin ålders dag som ett ärorikt minne af hugstora fäders betydelsefulla lifsgärning i ljusets tjänst. Här och i den gamla byggnaden, som länge utgjorde läroverkspresidentens residens, ha Hasselquist, Cervin, O. Olsson, Elofson, Weidner, Bersell, Williamson, Josua Lindahl och C. M. Esbjörn haft sina lärosalar, och här har Erland Carlsson skött läroverkets finanser. Vi fingo åter gå, där dessa fäder gått, se samma slätt, samma vatten och samma skogbekrönta kullar, som de sett, lyssna till samma ringklocka, som de på sin tid lyssnat till. I hufvudsak fingo vi ock behandla sådana angelägenheter, som de en gång med hvarandra rådgjorde om. Det rum undertecknad fick sig anvisadt var nymåladt och ganska stort, hade två präktiga tältsängar med enkla men rena och snygga sängkläder, ett skrifbord, ingen matta — och det gjorde rummet så mycket friskare, ett klädskåp och en kommod, båda antagligen från fädernas tid eller dessförinnan, bärande många märken från en försvunnen tid och tydligt utvisande, att de en gång varit målade. Rummet liksom hela byggnaden hade elektrisk belysning. "Förr i världen" fingo vi såsom studerande skaffa oss lampor bäst vi kunde, anskaffa sängkläder och hålla rummen rena. "I den gamla goda tiden" höll läroverket bland andra "skolmaterial" äfven tillhanda halm för madrassfyllnad. Vid ett tillfälle, då ett par rumskamrater fyllt sin madrass med halm på loftet öfver det gamla skolstallet, som numera icke finnes till, och lyckligt fått madrassen öfver trappor, genom gångar och dörrar in i rummet och i sängen och antagligen hvilat därpå någon natt, varsnades ett hål på madrassen, och vid undersökning däraf hördes ett prasslande i halmen, och ut hoppade ett eller kanske flera små vackra djur med finaste pälsverk, små vackra öron och gnistrande ögon ned på golfvet, dock synbarligen utan att skada sig. De hade följt med i halmen, de vackra kräken. Nästan öfverallt i den gamla och den nya läroverksbyggnaden hade rum beredts för synodalbesökare och för öfrigt i hemmen i läroverkets närhet, påminnande i mångt och mycket om synodalmötet 1883. De anordningar, som vederbörande gjort för synodalbesökarnas välbefinnande, förtjäna ett tacksamt erkännande.

3. *Viktiga beslut.*

Augustana-synoden är stor och har många göromål att sköta. Häraf följer helt naturligt, att många beslut måste fattas, alla afseende den mångrenade verksamhetens befrämjande. Det är också tydligt, att icke alla beslut ha samma betydelse och räckvidd. Här vilja vi väcka uppmärksamheten på tre beslut, hvilka på ett särskildt sätt kunna sägas hugfästa minnet af synodens firande af 400-årsminnet af 16de århundradets reformation och kunna anses såsom synnerligen betydelsefulla med hänsyn till synodens framtid.

(1) *Höjandet af synodalpresidentens lön.*

För innevarande tvåårsperiod höjdes alla tjänstemännens löner. Synodens president, som förut haft $500 om året, skall under innevarande tjänstetermin erhålla $1,500 om året; sekreteraren, som förut haft $200 per år och reseutgifter, skall ha $300 per år och reseutgifter, och skattmästaren, som förut haft $50 per år, skall under innevarande tjänstetermin erhålla $100 om året. Hvad sekreteraren och kassören beträffar, ansågs deras löneförhöjning endast såsom skälig ersättning för det arbete, som deras tjänster kräfva. Samma tanke gjorde sig visserligen gällande vid höjandet af presidentens lön, men därtill fogade sig en annan betydelsefull sak, som synes vilja arbeta sig fram i synoden, nämligen den, att presidenten bör ha skälig lön såsom synodalpresident, på det att han må kunna aflöna en pastorsmedhjälpare i sin församling och därigenom blifva istàndsatt att ägna mera tid åt samfundet såsom sådant. Vi veta ock, hur samma sak gör sig gällande i konferenser med hänsyn till konferenspresidenter. Höjandet af synodalpresidentens lön innebar en *principfråga*. Att så var förhållandet framgick tydligt så väl af presidentens yttranden som af synodens åtgörande. Synodens president bör gifvas tid och tillfälle att ägna sig åt synodens angelägenheter enligt synodens konstitution. Och härvid tänka vi särskildt på mom. 8, §2, Art. II af synodens konstitution (Samling af Augustana-synodens författningar, sid. 46), hvilket säger:

"Presidentens plikter skola vara, mom. 8, "att vägleda och råda synodens präster med hänseende till deras pastorala åligganden och, när han finner så nödigt, uppmana dem till trohet och heligt lefverne. Han skall ock i allmänhet hafva ett vaket öga på allt, som föregår inom synoden i kyrkligt, religiöst och sedligt afseende, och icke försumma att i tid varna för afvägar, samt för öfrigt tillse, att synodens beslut och föreskrifter efterlefvas.[1] Han skall ock, så vidt görligt är, besöka de olika konferensernas möten och bistå dem i deras göromål.[2] Kommer det till presidentens kännedom, att vederbörande inom en konferens försummar att öfva författningsenlig disciplin, tillhör det honom att affordra konferensens ordförande fullständig förklaring, och finner han denna otillfredsställande, tillkommer det honom att uppfordra sagda konferensordförande att göra sin plikt. Aktas ej presidentens förmaning, skall han äga rätt att ingripa och tillse, att nödig disciplin utöfvas i enlighet med såväl synodens som konferensens konstitution."

Synodalpresidenten bör så aflönas, att han kan ägna sin tid åt synodala intressen enligt konstitutionens föreskrifter. Ett liknande förhållande synes göra sig gällande inom olika konferenser. Liksom synodalkonstitutionen fordrar mycket af synodalpresidenten, så kräfva konferenskonstitutionerna mycket af konferenspresidenterna. De särskilda konstitutionerna fordra bra mycket mera af vederbörande president än att vara ordförande,

---

[1] Frågan om allmänt efterkommande af synodens beslut kom ock indirekt på tal vid mötet. Det framhölls, att där detta icke sker, åtgärder därför borde vidtagas.

[2] Vid Canada-konferensens möten äro synodens ämbetsmän och professorerna vid synodens teologiska seminarium ex officio *medlemmar* af konferensmötet, om de äro närvarande därvid (Canada-konf:s konst., Första kap., §3). Borde det icke så vara i alla konferenser?

ex officio medlem af vissa kommittéer, viga till präster (uteslutande tillhörande synodalpresidenten), installera präster, inviga kyrkor m. m. sådant. Vi anföra här några utdrag ur Illinois-konferensens konstitution rörande dess presidents plikter: "Han skall tillse, att konferensens beslut efterlefvas"; han skall "vägleda och råda konferensens präster med hänsyn till deras prästerliga åligganden och, när han finner det nödvändigt, uppmana dem till trohet och heligt lefverne"; han skall "installera präster och inviga kyrkor eller därom förordna; när han pröfvar lämpligt, hålla visitationer i församlingar och konferensens inrättningar"; han skall, "då en prästman, eller annan i konferensens tjänst anställd person, eller en församling blir illa beryktad eller anklagad för villfarelse i lära och lefverne eller för brott mot konferensens författningar, eller prästman vårdslösar sitt ämbete genom för detsamma främmande sysselsättning, undersöka saken" och sedan behandla den i föreskrifven ordning (Illinois-konf:s konst., Fjärde kap., §2; Augustana-synodens författningar, sid. 97). I hufvudsak förekomma liknande föreskrifter i *alla* konferenskonstitutioner. Detaljerna rörande de särskilda bestämmelserna äro här och där något olika, men i *sak* öfverensstämma de. Af dessa utdrag ur synodal- och konferenskonstitutionerna framgår tydligt, att det *inom Augustana-synoden per se och inom de särskilda konferenserna finnes ett kyrkligt lagstadgadt uppsyningsämbete och detta med hänsyn till både präster och församlingar.* Och detta är ingen nyhet inom Augustana-synoden: det är rent af nedärfdt från synodens början. En hvar, som något känner vår synods historia, vet, att våra fäder, t. ex. en Hasselquist, Erland Carlsson m. fl. utöfvade biskoplig (uppsyningsmans) makt och myndighet i god kyrklig mening. Pastorn är episkopos (tillsyningsman i biblisk mening); distriktsordföranden är tillsyningsman inom sitt distrikt; konferenspresidenten är tillsyningsman inom konferensen och synodalpresidenten är tillsyningsman inom synoden, alla på kyrkligt lagstadgad grund eller med andra ord: synoden styres af sina författningar på kyrklig konfessionell grund och icke af enskild persons själftagna makt och myndighet vare sig inom eller utom lokalförsamlingen, men någon måste inneha den konstitutionella tjänsten och utföra den. Vi veta att Paulus bar "omsorg om alla församlingarna" och att han skref pastoralbref till Timoteus och Titus och enskildt bref till Filemon.

Undertecknad är af den åsikten, att det vore väl, om alla synodal- och konferensbeslut meddelades pastor och församling medelst vederbörande myndighet. Därigenom kommo våra ämbetsmän, som skola vaka öfver författningarnas efterlefvande och efterkommande af synodens och konferensernas beslut i närmre kontakt med vederbörande präster och församlingar. Härigenom finge vederbörande president osökt anledning att, där så behöfdes, i samfundsintresse påverka enskilda präster och församlingar. Det kunde gifva anledning till ett besök (visitation) i församlingen. Och ett sådant skulle säkerligen vara samfundsgagnande. Vi präster veta hur föreningar inom och utom våra församlingar och hur andra samfund ofta påverka oss och våra församlingar just genom sina ämbetsmän. Såsom präster i församlingarna *behöfva vi ock veta och känna att vi ha samfundsstöd, då vi stå i samfundets tjänst,* följa dess bestämmelser och bevaka dess intressen. Vår kyrkoförfattning är också synodal och icke kongregationalistisk, äfven om det här och där i praktiken lutar emot den senare. Synodens president yttrade vid mötet i öppen synod: "Vi ha system antagna af synoden, men det är svårt att få synoden att följa dessa system."[1]

UNGDOMSVÄNNENS begränsade utrymme tillåter oss icke att nu vidlyftigare orda om dessa saker. Vi vilja dock påminna både oss själfva såsom präster och våra församlingar därom, att vi vid vår prästvigning måste (dock frivilligt) bejaka äfven denna fråga: "Viljen I ock vid utöfningen af prästämbetet efterlefva och handhafva kyrkans lag och gällande stadgar; bevisa edra förmän[2] skyldig lydnad och troget efterkomma hvad eder varder ålagdt?"

Från här ofvan angifna synpunkt sedt, var höjandet af synodalpresidentens lön vid jubelmötet 1917 en viktig åtgärd.

(2) *Uppförandet af byggnader för det teologiska seminariet.*

Det teologiska seminariet har varit och är själfva hjärtat i synodens högre skolverksamhet. Dess betydelse har ju också blifvit framhållen, icke minst då det gällt penningeinsamlingar för läroverkets underhåll och betryggande medelst fonder. Egendomligt nog har det liksom svenskan och kristendomen såsom undervisningsämnen i elementarafdelningen understundom varit trångbodt.[3] Många af oss minnas den tid, då seminariets föreläsningssalar voro de två rum, som utgjorde bottenvåningen till det hus, hvilket dr Hasselquist bebodde såsom läroverkets president. Då den s. k. nya läroverksbyggnaden uppförts, erhöll seminariet ett par präktiga rum däri och har sedan dess ytterligare fått till sin disposition ett eller två rum. Och dock har det framhållits både vid synodalmöten och i tidningspressen, att just denna afdelning vore "trångbodd". Det framhölls af en af lärarna i seminariet vid senaste årsmöte, att om en femte professor för seminariet valdes, saknades föreläsningsrum för honom. Läroverkets president lofvade dock omedelbarligen tillse, att sådant rum anskaffades. I anledning af de trängande behofven i detta afseende beslöt synoden i år: "att direktionen bemyndigas förbereda insamlingen för uppförandet af nödiga seminarie-

[1] Anteckning af undertecknad vid mötet.

[2] Man märke hur denna sak ingår i själfva prästvigningen och för öfrigt i våra författningar.

[3] Man minnes t. ex. hvad som tydligen var åtminstone en medverkande orsak till prof. C. M. Esbjörns flyttning från läroverket. Kristendomsundervisningen har länge varit förlagd till ett af rummen i den nya läroverksbyggnadens undervåning. Men alla kunna ju inte få de bästa och mest ändamålsenliga rummen. — Det var glädjande att synoden vid detta möte kunde fatta följande beslut: "Att synoden med tillfredsställelse förnimmer, att undervisningstiden i kristendom i college- och akademiska afdelningarna ökats samt att svenska språket kommit till större användning vid denna undervisning."

byggnader och att närma sig personer, af hvilka man kan vänta donationer af större belopp, men att ingen allmän insamling beviljas detta år."[1] Att detta var ett för seminariet, för läroverket i dess helhet och för synoden betydelsefullt beslut — fullt af möjligheter — ligger i öppen dag. Att dessa seminariebyggnader skola uppföras någonstädes på läroverkets ganska betydande jordområde, torde vara antydt därmed, att läroverksstyrelsen skall företaga ifrågavarande insamling. Vi hoppas att detta beslut kan verkställas inom några år. Och att vårt folk skall villigt och gladt gifva till detta goda ändamål, det tro och det hoppas vi. Beslutet härom står såsom ett vackert minne från synodalmötet jubelåret 1917.

(3) *Sudan i Afrika ett af synodens missionsfält.*

Augustana-synodens enhälliga beslut att upptaga kristen mission bland Afrikas gamla, mörkhyade folk i Sudan (Bilád es-Sudán, "de svartes land") och att prästviga och till hednamissionär därstädes afskilja en af innevarande års prästkandidater står såsom ett ljuft minne från jubelåret 1917. Detta nya fält kommer helt naturligt att kräfva män och medel, men vi tro och hoppas, att vårt folk skall villigt och med glädje deltaga i det arbete, som kräfves för att gifva våra svarta bröder därnere i tropikerna Jesu Kristi evangelium. Synoden har nu hednamissionsverksamhet i Indien och Japan samt mission på Porto Rico tillsamman med General Council, och dessa missioner äro synodens, emedan synoden är en betydande del af General Council, samt egna vidsträckta hednamissionsfält i Kina och Afrika. Så ha vi äfven i detta afseende något att lefva för och arbeta för, "ty ingen af oss lefver för sig själf, och ingen dör för sig själf" (Rom. 14: 8).

Vi som hans nåd fått smaka,
hans ljus betrakta få,
o, skall vår ljusa staka
in under skäppan stå?
Må frälsning, frälsning skalla,
må Herrens ord bli sändt,
till dess bland folkslag alla
Messias' namn bli kändt.

Hans pris må vinden bära
och vågorna ge svar,
tills, likt ett haf af ära,
från pol till pol det far,
till dess vi frälsta skåda
Guds Lamm, som dödadt var,
bland oss får evigt råda
vår Konung, Gud och Far!

Öfriga af synoden fattade beslut ha ju sin särskilda betydelse, hvart och ett på sin plats. Såsom exempel på hur lätt åsikter kunna ändras, hur upprepade synodalbeslut kunna ändras, hur motvind blir medvind, blott man helt ändrar kurs, må nämnas, att synodalrådet dels i anledning af petition och motpetition från studerande och dels på grund af upprepade synodalbeslut föreslagit, "att synoden vidblifver sitt förut fattade beslut angående fotbollspel vid läroverken inom synoden och uttrycker den förhoppningen, att de studerande vid läroverken inom synoden icke hädanefter petitionera synoden angående denna sak, utan anse den afgjord." Vid synodalmötet i Galesburg förlidet år väcktes förslag att denna sak (rörande fotbollspel) öfverlämnas till läroverkets styrelse. Förslaget nedröstades, och synoden vidblef sitt i detta ärende förut fattade beslut. I år gjordes samma förslag, och efter mycket "krumbuktande" gick det ändtligen igenom. Åtminstone två af de teologie professorerna hade mod — ty det fordras mod äfven vid våra läroverk — att rösta emot förslaget om sakens hänskjutande till styrelsens afgörande. Enligt *Moline Daily Dispatch* för den 20 sistl. juni sammanträdde läroverkets styrelse dagen efter synodalmötets slut och beviljade den till synoden insända petitionen, som innebar upphäfvande af synodens förra beslut i denna sak.

De bönestunder, predikningar och högtidstal, som höllos under mötet, genomblåstes af en frisk, kraftig och hoppfull evangelisk luthersk ande. Dessa stunder voro hvilostunder på vägen. Vi fingo under mötet god, väl tillagad och närande mat i både andligt och lekamligt afseende. I de studentrum, där gäster under mötet vistades och där mången fattig studerande under årens lopp, den ene efter den andre, utgjutit sitt hjärta till Gud i bön, förekom Guds ords betraktande och bön. En af våra präster från östern påminde undertecknad vid mötet om att en viss studerande, "då vi voro på skolan", brukade bedja så högt, att andra studerande utifrån tillropade honom: "Bed inte så högt." Nu har han bedit ut. Efter att åtskilliga år ha varit präst i Augustanasynoden, fick han hembud. Då undertecknad vid ett tillfälle under mötet gick genom korridoren på den våning, där han bodde, märkte han vid förbigåendet i ett af rummen genom den öppna dörren en äldre lekman med ett solbelyst, patriarkaliskt utseende sysselsatt med enskild andakt. En präst från Minnesota och ett lekmannaombud från Illinois träffades. Vid det samtal, som kom till stånd, bekände lekmannen sig vara ett Guds barn. Sådant är ock små stycken af Augustana-synoden. Då undertecknad på hemresan från mötet gjorde en liten "afstickare" för att få tillfälle att åtminstone "titta in" hos några familjer i ett par nära hvarandra liggande församlingar, kom han och några andra präster i sällskap med en af våra präster, som bodde nära en viss järnvägsstation, där vi öfriga skulle byta om tåg. Emedan vi först omkring ett par timmar efter vår ankomst till platsen kunde få önskad tågförbindelse, följde vi med pastorn i fråga för att bese hans vackra nyuppförda kyrka. Under det vi besågo kyrkan, kom en af församlingens medlemmar till pastorn med sjukbud. Det var en sjuk kvinna, som önskade tala vid pastorn — själsbegär, evighetsbehof. Då undertecknad senare inträdde i ett af hemmen i en närgränsande församling, sade husmodern med ett gladt leende: "Pastorn, jag har kräftan och skall dö, men jag är inte rädd för att dö." Både hon och hennes man äro gamla kristna och vidt kända

[1] Anfördt efter *Augustana* för den 28 juni.

samfundsvänner. Då undertecknad sedermera hälsade på i en familj i en till denna angränsande församling, uttryckte husfadern, änkeman och f. d. mångårig diakon i en af våra äldre och större församlingar, med ett segervisst glädjeskimmer sin förundran öfver ålderdomens bräckligheter, och tillade: "Det besynnerliga är, att jag är inte rädd för att dö." Han väntade att snart få fara hädan i frid. Sådant är ock delar af Augustana-synoden. Gud vare tack för lifvets evangelium i dödens och förgängelsens värld!

J. G. D.

Våra skolor, våra barn och vår ungdom.

Ungefär en månad efter det detta nummer af UNGDOMSVÄNNEN utkommer påbörjas innevarande års hösttermin i landets skolor, lägre såväl som högre. Nödiga förberedelser därför ha redan, kanske länge sedan, gjorts eller göras. Och härvid tänka vi såsom samfund särskildt på våra egna skolor, våra egna barn och vår egen ungdom. Det hör till föräldraomsorgen, församlings- och samfundsomsorgen om det uppväxande släktet.

Hur mycket vi än må beklaga det förhållandet, att vi icke själfva kunna, såsom t. ex. den lutherska Missouri-synoden, själfva fostra våra barn i församlingsskola, äro vi dock i den ställningen. Vi äro också tacksamma för de i många afseenden ypperliga allmänna skolor, som tillhöra statens uppfostringsväsen. Vårt land har gjort och gör ofantligt mycket för allmän folkupplysning. För det myckna goda i dessa skolor äro vi tacksamma, men såsom en kyrka, såsom ett folk som tror på Gud inse vi dock bristerna däri, då det gäller att dana verkligen *kristliga karaktärer,* i bästa mening fostra barn och ungdom för kyrka och fädernesland. Den kristliga karaktären är mänsklig karaktärs högsta form, och den är icke blott kyrklig utan äfven i bästa mening patriotisk — en patriotism utan själfviskhet och snikenhet, en patriotism, som villigt ger enskilda och folk den rätt, som tillkommer dem, och detta på den i Guds ord uppenbarade sanningen och därmed den rätta människokärlekens grund. Mycket af det, som går under namn af patriotism, är endast snack och dumheter.

Under den tid våra barn bevista landets allmänna skolor ha vi förmånen *att ha dem i våra hem* — och äro våra hem kristliga hem, ha vi där ett familjealtare, där Guds ords ljus lyser hemmets medlemmar och där bönens rökverk uppstiger till "Fader vår, som är i himmelen", och som vårdar sig om alla sina verk; vi ha förmånen af att *ha dem i våra söndagsskolor* och låta dem med oss *besöka och deltaga i församlingens gudstjänster.* Och att barnen, äfven små barn, kunna få heliga, oförgätliga intryck af kristligt hemlif och tidiga tempelbesök, det känna vi äldre till från vår barndomstid. Glömmen icke den allmänna gudstjänstens fostrande betydelse, heliga intryck, som från gudstjänstfirandet tidigt ingå såsom element i den kristna karaktärsdaningen. Emedan vi äro medlemmar af samhället och staten, äro också statens skolor våra skolor. Dessa allmänna skolor måste helt naturligt stå på statens breda basis — kanske vi skulle sagt *inskränkta* basis, ty det finnes intet som är så kärleksfullt vidtfamnande som evangelium. Men från detta evangelium afstänger oss icke staten, utan gifver oss tillfälle att göra fritt bruk däraf och erkänner det goda däri jämväl för staten, och det är just här vi såsom ett evangeliskt lutherskt samfund få taga vara på våra rättigheter, äfven då det gäller barnuppfostran.

Under den tid *våra barn* besöka statens allmänna skolor få de, som sagdt, stå under hemmets och församlingens omedelbara fostran, inflytande och skydd. Annorlunda gestaltar det sig, då *vår ungdom* skall lämna hemmet och församlingen för att upptaga studier vid något allmänt högre läroverk. Och sådana läroverk, upprättade och underhållna af staten, kyrkosamfund och korporationer, finnas i mängd landet rundt, alla med dörrarna på vid gafvel för landets kunskapsälskande ungdom. Bland dessa läroverk, skiftande i allehanda färger — beroende på den guds- och världsåskådning, som genomfläktar dem — stå våra egna läroverk, upprättade och underhållna af vårt eget folk för vår egen ungdom såväl som för andra, hvilka vilja tillgodogöra sig förmånerna vid dessa läroverk. Dessa våra egna läroverk, afsedda att vara kristliga skolor, där icke blott förståndet utvecklas och ett visst kunskapsmått inhämtas, utan där den studerande ungdomens alla kropps- och själsförmögenheter tillgodoses, utvecklas, danas, kristna karaktärer bildas, där det annars låter sig göras, stå i intet afseende efter landets öfriga högre allmänna läroverk af samma rang.

Med afseende på såväl undervisningens som den inhämtade kunskapens gedigenhet ha våra läroverk och studerande fått ampla vitsord af inom skolvärlden allmänt erkända fackmän. Såsom allmän regel behöfver därför icke vår ungdom "gå öfver ån efter vatten". En allmän regel antyder dock undantag. Skulle t. ex. någon specialkurs vid något af våra egna läroverk ännu vara outvecklad och därför icke leda till det önskade målet såsom t. ex. vid något statens läroverk, är det tydligt, att den studerande i så fall, i sitt eget framtida intresse väljer det läroverk som i det afseendet kan bäst och säkrast leda honom eller henne till det önskade målet. Men undantag äro dock alltid undantag, och särskilda fall böra godkännas endast på grund af fullgiltiga skäl. Den allmänna regeln är denna: *Våra egna skolor för vår egen ungdom.* Och den stora häfstången härvidlag är denna: Våra egna läroverk hafva upprättats och underhållas af vårt kristna folk i syfte att vara kristliga högre allmänna skolor, där ungdomens fostran fortsättes på den grund, som i ungdomens barndom lades i det kristna hemmet och i den kristna församlingen. Och det är just här och i samband därmed det för vårt folk nationellt gemensamma, som våra högre allmänna läroverk, våra egna skolor, ha sitt berättigande, sin säregna, sin höga och härliga kallelse. Skulle någon af dem svika denna sin höga kallelse, hvilket vi hoppas de aldrig göra, lämna vi en sådan åt sig själf och sitt öde och uppbygga andra. Man kunde tycka, att det gör alldeles detsamma, hvar

ungdomen studerar t. ex. matematik, grammatik, musik eller ämnen, som uteslutande tillhöra affärsvärlden, m. m., men det har dock den allra största betydelse för ungdomen just under denna deras daningstid, om den skola, de besöka, genomfläktas af tron på en personlig Gud, som råder öfver alla och allt, eller om man tror på en "opersonlig gud" eller många gudar eller ingen Gud — förnekelse. Instinktsmässigt röner det unga sinnet inflytande af andekraften i sin omgifning, "skolluften", umgängeslifvet — jag höll på att säga utstrålningarna från lärarenas personligheter. Undervisningen i t. ex. zoologi är väl i hufvudsak densamma vid alla läroverk, där det ämnet studeras, men det gör inte detsamma, om undervisningsteorien behärskas af den evolutionsframställningen att apan skulle vara människans stamfader, hvilken så begapat sig på kokosnötter, att hon i sitt ansikte bär kokosnötens bild — eller af den i Guds ord uppenbarade sanningen, att Gud skapat människan till sitt beläte — det gör inte detsamma, om man tror att Gud *skapat* människan, såsom bibeln framställer det, och gifvit henne ande, kropp och själ, eller man antager att hon härstammar från apan, under det man inte vet hvarifrån apan kommit, ty äfven om man antager att hon under årtusen utvecklats från "det första ägget" eller den ursprungliga protoplasmen, denna homogena, oformliga massa, utgörande lifvets fysiska basis, vet man ändå inte hvarifrån dessa och hvarifrån *själfva lifvet* kommit. Vill man ha reda på sådana där teorier, så känna våra lärare till dem också. Vi vilja att vår ungdom skall studera vid våra egna läroverk, där vi ha rätt att fordra att undervisningen är baserad på biblisk guds- och världsåskådning.

Då vi härmed vilja uppmana vår ungdom att studera vid sina egna läroverk — ty de äro deras och våra — och då vi härmed vilja uppmana föräldrar att sända sina söner och döttrar, som vilja studera, till våra för det ändamålet uppförda och underhållna läroverk, hafva vi särskildt två saker i sikte:

1) De ungas välfärd — den harmoniska utvecklingen af deras kropps- och själsförmögenheter under kristligt inflytande och närmare kännedom af det folk de tillhöra;

2) den stora betydelse, som för kyrkans framtid ligger däri, att de studerande under sin studietid erhålla kyrklig fostran och därunder komma i beröring med och lära känna dem tillsamman med hvilka de i sin tid skola öfverhandtaga ledningen af kyrkans angelägenheter.

Genom att studera vid andra läroverk dragas deras intressen lätt ifrån vår kyrka och från vårt folk, under det att de vid våra egna läroverk böra alltmer införlifvas därmed.

Välsigne Gud i nåd allt sant upplysningsarbete, allt ädelt sträfvande i ljusets tjänst! J. G. D.

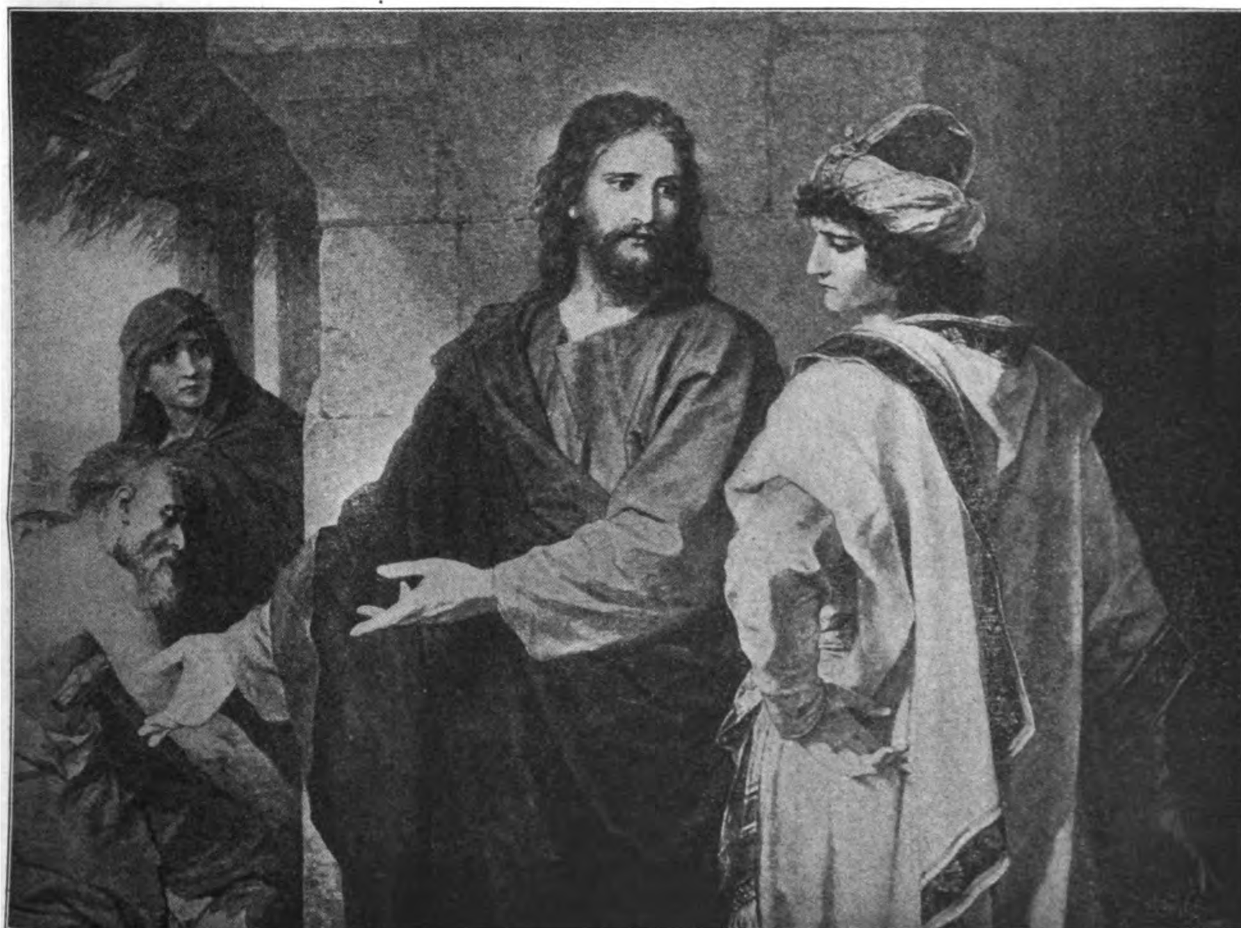

DEN RIKE YNGLINGEN.

Stark och god.

BERÄTTELSE AF JEANNA OTERDAHL.

DET var larm och oväsen på skolgården. En klunga pojkar hade flugit ihop i slagsmål: sanden yrde om dem, och deras röster voro onda och hårda. Men det var ojämnt spel — de voro fem, sex stycken mot en. Den anfallne var visserligen större än de andra och starkare än någon af dem, men de voro för många för honom, han hade dem omkring sig på alla håll, och deras stickord hveno om öronen på honom.

"Trasvarg!" skreko de. "Morsgris! Skvallerbytta! Klå honom, pojkar!"

Den store stod ännu upprätt. Hans ljusa hår hängde ner öfver hans svettiga panna, ansiktet var mörkrödt, och de blå ögonen voro fulla af vrede. Armarna föllo som smedslägger: där har du, och där har du! Ljuger gör ni hvarenda en, ert byke, men vänta bara!

Nu var det någon, som lyckades lägga krokben för honom, och han tumlade till marken under de andras skadeglada jubel. Men i detsamma ljöd skolklockan, flocken skingrades och den fallne reste sig.

Flickorna hade stått i en nyfiken grupp strax intill slagfältet och kastat undrande blickar bort mot läraren, som bara såg på utan att ingripa. Den förre läraren skulle inte ha tillåtit detta, men den här nye — ja, han kanske inte vågade lägga sig i. Fast nog såg han bra stark ut alltid!

Den nye folkskolläraren, Nils Risberg hette han, gick långsamt in i skolsalen efter den larmande barnflocken. Han var en helt ung man — det var inte länge sedan han själf varit pojke, och han hade inte glömt, hur det var då. Hela rasten hade han stått och sett på barnen, så som han alltid brukade göra. Han hade hört de första eggande stickorden mot Jakob Svensson, hade hört hur de blefvo allt flere, sett hur en hel liten flock sällat sig samman mot honom och hur sinnet till sist runnit öfver på pojken. Alltjämt hade han stått stilla därborta under den stora björken och sett på, fast han nog märkt häpnaden öfver att han inte gjorde slut på striden, så som han ju nog visste, att den gamle läraren skulle ha gjort. Man han hade mest håg för att vänta och se, hur Jakob skulle reda sig. Och så föll han för det oärliga krokbenet, just som rasten var slut.

Barnen trampade på tunga kängor in i sina bänkar, och Nils Risberg steg upp i katedern. Hans blickar sökte Jakob Svensson, som satt på sista raden. Ansiktet blossade ännu af ansträngning och harm, och han såg trotsigt ut öfver sina många fiender. Det såg ut, som om han tänkt: Vänta, vänta bara!

Det skulle vara räkning, och en af de bästa pojkarna blef kallad fram till taflan. Han fick sätta upp ett parentestal, och det gick raskt undan. Hela tiden hade läraren sina ögon på dem där nere i bänkarna: ingen kunde vara säker för en hastig fråga, det visste de, och därför var det bäst att passa på. Och när Emil fått talet färdigt därframme, var det många händer som tiggde om att få sätta upp det nästa.

Så gick väl halfva timmen. Men fast ingen kunde tänka sig, att Nils Risberg ett enda ögonblick hade tankarna på annat håll än på talen, så grubblade han hela tiden öfver hur han bäst skulle få sagdt hvad han ville säga om det som händt därute på gården under rasten. Han ville hjälpa Jakob Svensson att öfvervinna sin harm, innan den tog makten öfver honom, och han ville hjälpa de andra också. När fem tal voro räknade, slog han igen räkneboken, som låg framför honom, och såg ut öfver klassen.

"Vill ni höra en berättelse?" frågade han och smålog.

Om de ville! Han såg svaret i deras skinande ögon. Kanske såg han också, hur en eller annan förnumstigt tänkte: Den gamle läraren skulle inte ha berättat för oss på en dag, då det varit ett sådant slagsmål.

"Lägg ner böckerna och hör på då", sade han och satte sig tillrätta i stolen.

Det blef en stunds buller medan pulpetlocken öppnades och slogos igen. Så vardt det småningom stilla, och alla de förväntansfulla ögonen riktades på läraren däruppe i katedern.

Nils Risberg såg öfver barnens hufvud, ut genom fönstret längst borta i skolsalen. Mellan de nylöfvade björkarna glittrade en vårblå sjö. Men det var, som om han skulle ha sett ännu längre bort — på hvad kunde ingen veta, men hans vänliga ögon lyste.

"För länge, länge sedan", började han, och nu såg han ner på sina skolbarn, lefde i ett land långt borta en man, som var starkare än någon annan. Han orkade att bära de tyngsta bördor, och han kunde öfvervinna de svåraste fiender. Och han var så god, att där han gick fram, förde han med sig som en bred strimma af solsken. Hur mulet och hur kallt det än kunde vara, så var det alltid ljust och varmt där han fanns. Därför sökte människorna honom — mest sådana, som hade det svårt och besvärligt på något sätt. Och ingen gick

ifrån honom utan att bli hjälpt. Han gaf mat åt de hungriga, och han gaf tröst åt de bedröfvade. Och de sjuka botade han. Det har aldrig funnits någon skickligare läkare än han var. Andra doktorer begagnar dyra läkemedel eller skickar folk till sjukstugan eller opererar dem. Men denne gjorde ingenting annat än såg på den sjuke, såg honom rätt i ögonen. Och då visste han genast allting — han visste hur svår värken hade varit och hur tungsamt det var att ligga vaken natt efter natt och hur bittert att vara andra till en börda. Och så sträckte han ut sin hand och rörde vid den sjuke, och med detsamma var pinan och värken borta, och hälsan hade kommit tillbaka. Ja, så stark var han, att han kunde kalla de döda tillbaka till lifvet, när han så ville. Men det var ju inte ofta. "Hvad var det, du Harald?"

Harald Rot, den minsta pojken i klassen, hade satt upp handen, och nu reste han sig, röd och förlägen.

"Det var bara, att jag vet allt, hvem det var."

"Jag med. Jag också", mumlades det från alla håll.

"Kanske jag inte skall berätta mera då?" frågade Nils Risberg och log.

"Jo! Jo då!" ljöd det, och den unge läraren fortfor.

"Det finns ju många duktiga doktorer nu också förstås", sade han. Men de måste ju för det mesta ta betalt för hvad de gör. Det gjorde inte denne. Han gick omkring — "från stad till stad, från by till by" — och botade sjuka och talade starka ord, som kom människor att längta efter att bli bättre. Han hade hvarken hus eller hem, han visste inte om morgonen, hvar han skulle sofva nästa natt, men allt sådant fick vara. Det tänkte han aldrig på. Han hade alldeles glömt bort att tänka på sig själf, han tänkte bara på att göra Guds vilja. — Guds vilja!"

Den unge läraren teg under några ögonblick, och det var stilla i klassen. Barnen förstodo inte själfva, hur det kom sig, men det var som om de aldrig förr kändt en sådan lust, också de, att göra Guds vilja. Det var inte längre något dystert och tråkigt, det var något starkt och modigt och stort. De sågo vädjande upp mot katedern, de ville höra mera, och Nils Risberg började åter att berätta.

"Han som vi nu talar om", sade han, "hade fått en märkvärdig gåfva att hålla af allt och alla. Det fanns ingen som var så liten, så ful och så dum, att inte han kunde finna något längst inne som var värdt att bry sig om. Han kunde se något vackert hos den trasigaste och snuskigaste, hos den som var full af sår och elände och hos den som alla andra kallade en förtappad syndare. När hans ögon strålade öfver dem, så kom de ihåg Gud, om det också gått många år, sedan de sist tänkte på honom. Och därför började människorna att älska honom, som var starkare än alla andra och ändå ödmjukare.

Lille Harald Rot viftade återigen med handen, och läraren nickade mot honom.

"Och ändå blef de så elaka mot honom på slutet!"

"Ja", sade Nils Risberg. "Människorna har så kort minne. Vi glömma så fort. Och så var det den gången också. Därför var det som en af hans vänner kunde sälja honom för pengar, och därför sprang de andra sin väg, när olyckan kom öfver honom. Bara en af dem smög sig efter honom — ni minns väl det — han, som svor på att han aldrig hade känt honom."

Barnen nickade — ja, det kommo de nog ihåg.

"Så stod han där på den stora, öppna gården, ensam, utan en enda vän, som ville räcka ut sin hand för att försvara honom. Han, som aldrig gjort annat än godt, var omgifven af idel fiender, som hade sin lust i att plåga honom. De kom öfver honom från alla håll. De band för hans ögon och slog honom. "Profet, hvem var det som slog dig?" Men hans lugna, sköna ansikte var lika lugnt och lika skönt. Då spottade de honom i detta stilla ansikte, som inte ville vredgas. Och de skrattade och skrek omkring honom och spottade igen. Men han stod lika lugn, och hans vackra panna lyste, och hans ögon såg långt, långt bort.

Det var inte så, barn, att han inte kunnat försvara sig. Minns ni inte hur han hade makt öfver hela skapelsen! Han hade inte behöft säga mera än ett enda ord, och änglar, klädda i glänsande rustningar, hade stigit ner från himmelen för att bistå honom. Men han ville inte. Han var så stark, att han förmådde lida allt detta. Han är den starkaste. —"

Återigen gjorde Nils Risberg ett uppehåll. Han såg själf så tydligt för sig den ensamme mannen, den af alla öfvergifne. Och han kände, att barnen också sågo samma bild som han.

Emil satte upp handen. Han var den mest klartänkte pojken i klassen, och läraren förstod, att han ville ha reda på sammanhanget. Hvarför hade de fått höra detta just nu — på räknetimmen?

"Är det synd, att pojkar slåss?"

Nils Risberg log åter, det där vänliga, glada leendet, som gjort att både pojkar och flickor tyckt om honom från första stund.

"Nej", sade han, och skakade skämtsamt en stor knuten näfve framför klassen. "Men det beror ju på, hur man slåss. Jag tycker det är fult, att fem, sex stycken ryker på en enda."

"Det var inte vi som började!"

"Säger du det, Per Erik! Nej, det var inte ni som började slåss, men..."

"Nej, det var jag det", ljöd en röst borta från sista raden, Jakob Svenssons grofva, trygga stämma.

"Ja, men vi retade honom till det", sade Emil.

Märkvärdigt, här sutto de och talade med läraren, alldeles som med hvem som helst!

"Ser ni", sade Nils Risberg, och barnen kände ett eget allvar genom hans ord, ser ni det är så, att hos hvarenda en af oss människor finns det en lust att bli lik honom, som vi talade om nyss — han stod där och tog emot skymf, oförtjänt, men utan att vredgas. Han var inte bara stark och inte bara god, men stark och god på en gång. Och det är det vi vill bli, allesamman, fast vi

kanske inte alltid själfva vet om det. Det är det största i världen. Jag vill bli sådan och du Jakob och du Emil och Harald här framme. Flickorna med, allesammans. Men vi glömmer det så ofta. Och då gläder vi oss åt att kunna retas, då gaddar vi ihop oss mot en — och är vi den enda, så blir vi rasande och längtar efter att kunna hämnas. Eller hur?

"Joo", kom det. Det var nog säkert det.

Läraren såg på sin klocka och reste sig.

"Timmen är slut", sade han. Vi skall dela ut landen i skolträdgården i dag och börja så. Men skall vi först komma öfverens om att minnas något från den här timmen? Bara två ord: stark och god! Kan ni komma ihåg dem?"

Barnen nickade — också Jakob Svensson därborta, och det såg ut, som om de menade allvar. Jakobs blick var så stark och frimodig.

"Stark och god", sade lille Harald Rot högt, där han steg ut ur sin bänk, för att gå ut till solskenet och sådden. Men den unge läraren, som stod kvar uppe vid katedern, och såg hela skaran draga förbi, undrade i sitt sinne, om något af hans sådd skulle komma att gro.

I SOL OCH SOMMARDAG.

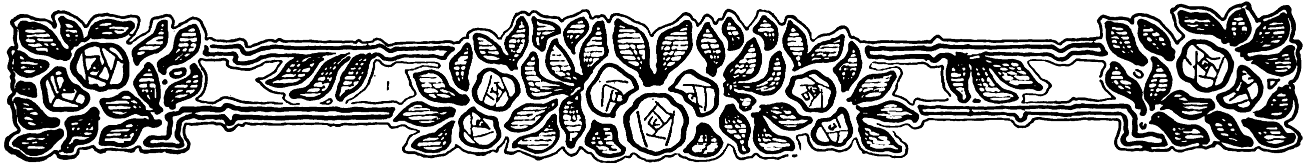

Nattvardsskolan.

AF CARL EDQUIST.

VID husförhöret var det i min hemförsamling sed, att de barn, som tänkte deltaga i nattvardsläsningen följande vår, skulle anmäla sig. Sällan vågade någon säga det själf till prästen. Men när förhöret med barnen från en familj var slut och de skulle gå ifrån bordet för att återtaga sina platser, tog vanligtvis far eller mor mod till sig och sade: "Vi hade som tänkt, att Petter skulle få försöka läsa till våren."

Då kunde det nog hända, att Petter underkastades ännu ett förhör. Visade han sig osäker i sina kristendomsstycken, fick han allvarliga förmaningar att lära sig sin katekes och sin bibliska historia, innan han kom till nattvardsskolan. Emellanåt hände det nog, att barn vid husförhöret bestämdt vägrades att deltaga i nattvardsläsningen följande vår, särskildt om det gick mycket knaggligt för dem att läsa innantill. "Vi ska väl få se, hur det går i år", suckade mången mor, när husförhörstiden närmade sig, och hon tänkte på att hennes gosse eller flicka redan ett par gånger blifvit vägrad att "läsa".

Vid inskrifningen i nattvardsskolan blefvo vi underkastade inträdespröfning. Vi fingo liksom vid husförhör läsa ett par verser i Nya testamentet. Och därefter förhördes vi i katekes och biblisk historia. Det förhöret var ganska kritiskt. Gick det bra genast, behöfde vi i regel inte läsa mer än ett stycke hvar i katekesen samt några rader i bibliska historien. Men gick det inte bra, kunde det bli ett riktigt grundligt förhör. Och befanns då någon inte hafva ordentligt lärt sig sin "barnalära", blef han hemskickad. En pigg och begåfvad flicka, som inte brytt sig om att repetera katekesen fick vända om hem, fast hon var sexton år gammal. Hon grät och jämrade sig, men ingenting hjälpte. Hennes far var ju en framstående man, som talade nästan som en herrekarl. Att hans dotter inte skulle få läsa, hade ingen kunnat tänka sig. Alla visste ju, hur duktig hon var. Hon hade blifvit "rädd" vid förhöret,

Inskrifningen hade skett på en lördag. På söndagsmorgonen tog fadern sin flicka med sig och gick till prästen ännu en gång. En gumma i kyrkbyn, som trodde sig ha ett visst insteg i prästgården, tog söndagsschalen öfver axlarna och följde med. Hon hjälpte flickans fader att tala om för prästen, hur duktig flickan var, och hur rädd hon blifvit, när hon skulle läsa för prästen.

Prästen lofvade vänligt förhöra henne ännu en gång. Han satt och språkade med flickan en stund, och så började han småningom komma fram med den ena katekesfrågan efter den andra. Men flickan kunde inte läsa upp ett enda katekesstycke.

Fadern och gumman förstodo nu själfva, att det var omöjligt. För att få "läsa" måste man ju kunna katekesen.

För prästen var det bra, att gumman från kyrkbyn varit med. Hon var nu vittne till hur vänlig prästen hade varit, fast han ibland kunde vara litet "hastig". Och för alla, som ville veta sanningen, kunde hon en lång tid framåt försäkra, att "flickan vardt rättvist hemskickad. Hon hade inte kunnat ett enda dugg".

Men flickan skämdes så djupt, när hon kom hem, att hon inte på sex veckor gick ut i byn.

Första söndagen fingo vi sitta hvar som helst i kyrkan. De som skjutsat oss till kyrkobyn voro ju kvar öfver helgen. I deras sällskap deltogo vi i gudstjänsten. Men nog längtade vi efter följande söndag, då vi skulle sitta på läsbarnens plats.

När prästen i kyrkobönen bad för "de unga, som skulle beredas till sin första nattvardsgång", gick det som en elektrisk stöt genom oss. Vi blefvo så allvarligt stämda. Vi knäppte våra händer och böjde våra hufvuden. För första gången kände vi nu, att vi voro läsbarn.

På måndagsmorgonen började läsningen. Den pågick 6 à 7 timmar hvarje dag under tre veckors tid.

Kyrkoherden var outtröttlig i att tala och förklara. Inte fingo vi så många frågor, fast han nog tog reda på, om vi kunde våra läxor. Flera psalmer fingo vi lära oss utantill. Vi som förut voro vana vid den gamla psalmboken behöfde inte läsa den nya. Men vid morgonbönerna och i kyrkan måste alla använda nya psalmboken.

Under konfirmationsläsningen gjorde ingenting så djupt intryck som kyrkoherdens behandling af gudstjänsten. Då han talade om det inre sammanhanget mellan gudstjänstens olika moment, öppnade sig liksom en ny värld. Vi tyckte oss nästan se, hur nära Gud och den gudstjänstfirande församlingen kommo hvarandra. Vår sköna Herrens gudstjänst blef härigenom någonting helt annat, än den förut varit för oss.

Alla läsbarn från församlingens utbyar voro under lästiden inackorderade i kyrkbyn eller bodde i kyrkbystugorna. Första dagarna voro vi blyga för hvarandra, men sedan vi blifvit mer bekanta, hade vi mycket roligt tillsammans. I regel voro läsbarnen mycket stillsamma. Det allvarliga i konfirmationsberedelsen höll

oss tillbaka från all uppsluppenhet. En gång hade några flickor försökt kasta omkull en pojke. De hade fått honom på knä, men då afstannade leken. En flicka utbrast: "Vi är ju läsbarn!" Det var nog för att verka stillhet. Om en stund upptäcktes det, att pojken fått sina byxor lindrigt trasiga. "Det har vi till straff", sade en annan af flickorna. Och så kommo de alla öfverens om att inte vara "odygdiga" mera.

På konfirmationsdagens förmiddag skulle vi samlas i sockenstugan en kort stund. Den som ville skulle få lämna en slant till missionen. Många barn hade sparat de pengar de fått under lästiden, så att de kunde offra ända till 2 kr. Det var inte bara för en och annan ett verkligt offer. Den vanliga kassan för lästiden varierade mellan två och fem kronor. Och när man hvarje dag kunde köpa karameller i närheten af sockenstugan, var det inte så ringa offer att spara inemot hälften af kassan och lägga besparingarna på missionens altare.

Kyrkoherden talade med oss om den yttre ordningen vid vår konfirmation och nattvardsgång och bad oss i god tid komma till kyrkan. "Men det viktigaste", sade han, "är att komma med botfärdiga hjärtan, som äro öppna för Herren Jesus Kristus." Det föreföll, som om han haft för afsikt att säga blott några förmaningens ord till afslutning på själfva undervisningen. Men den ena tanken födde den andra. Han fortsatte att tala så länge, att han måste sluta, om vi skulle hinna göra oss i ordning för konfirmationen i kyrkan.

Dryga två timmar hade kyrkoherden talat. Men ingen af oss tyckte, att det var för länge. Själf var han så gripen af allvaret i vår konfirmation, att det kändes, som om han knappast ville släppa oss. Han inbjöd oss så uppmuntrande att å vår sida bekräfta vårt dopförbund. Till sist anbefallde han oss åt Guds barmhärtighet, som var rik nog för oss alla. Det var, som när en fader sänder ut sina barn i världen. Till afsked räckte han oss nu sin hand. Konfirmationsläsningen var slut.

Nu hade vi inte lång tid på oss. Hvar och en skyndade hem till sitt. Flickorna skulle taga på sig sina nya konfirmationsklädningar. Några skulle därjämte klädas i "mössa och stycke" — en hufvudbonad som sedan gamla tider användts af flickorna vid konfirmationen. Pojkarna skulle nu för första gången ha svarta handskar. Det var det märkvärdigaste i deras konfirmationsklädsel. Alla hade dock inte råd att skaffa sig egna handskar. Och fingo de inte låna af någon, måste de vara utan.

Under konfirmationstalet gräto nästan alla konfirmanderna. Det var sed att göra så. Någon af flickorna började, och sedan dröjde det inte länge, innan snyftningar hördes öfverallt.

Under förhöret, som räckte omkring två timmar, voro tårarna borttorkade. Förhöret var motsedt med en viss bäfvan — inte därför att kyrkoherden då gaf så svåra frågor, utan därför, att vi inte visste, hur vi skulle orka stå stilla så länge. Det var bara några stycken, som kunde få stödja sig mot kyrkoväggen i koret. De flesta måste stå utan stöd. Hur spänstiga vi än kunde vara i skidbacken, kände vi dock en underlig rädsla för det mångomtalade kraftprofvet att stå i två timmar. Redan från början kände vi efter, om vi skulle orka. Och det märkte vi ju snart, att vi inte kunde. Vi blefvo så trötta i benen, att vi måste "byta om fot" mycket ofta för att få nytt stöd under våra kroppar, som aldrig förut känts så tunga.

Men hur det var, så gick det bra för alla utom en flicka. Hon svimmade. Och när hon kommit till medvetande, fick hon sätta sig på en stol. Förmodligen var det inte så få, som önskade, att också de hade svimmat, så att de fått sätta sig.

Då förhöret ändtligen var slut, vaknade vi liksom till nytt lif. All trötthet var borta. Den högtidliga konfirmationsstunden var inne. I den mån som konfirmationen innebar endast en bekännelse, voro konfirmanderna säkert ett hjärta och en själ. Mycket i denna enhet var väl blott en tillfällig känslostämning, men ingen kunde undgå att känna sig djupt gripen. Då vi knäböjde vid församlingens förbön för oss, kändes det, som om vi fått luta oss till Frälsarens bröst. Och ljufligt var det att i den ställningen få mottaga Herrens välsignelse.

Prästen vände sig mot altaret och knäböjde. Vi återvände till våra platser i kyrkbänkarna. Församlingen sjöng slutpsalmen. Underbar var för oss den tanken, att vi nu hade tillträde till Herrens heliga nattvard.

(Ur *Skolminnen.*)

Modersstolthet.

AF PHILIP ANDREEN.

Ut ur det bittra det ljufva,
ur sorgen en glädje skär,
ur natten morgonstjärnan,
ur plågor min son så kär.

Ben utaf åldrande benen,
nytt kött af mitt kött, min son;
ur min sida min skatt, min stolthet,
mitt sköte den nyföddes tron.

I unkna löpgrafven stelnad,
— död under stridens dån! — — —
För sanningen, kärleken, ljuset
jag villigt gifvit min son.

Efter det bittra det ljufva:
— tystnat har fiendens hån. — —
— Ej får jag stappla, ej svimma;
med *stolthet* jag skänkte min son!

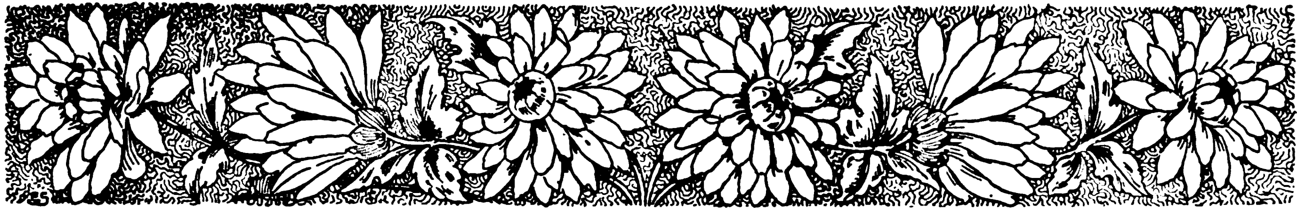

Den moderna kulturens vanmakt.

AF ARON EDSTRÖM.

UNDER det nu pågående världskriget med dess obeskrifliga nöd och elände kan den af Guds ord och Ande upplysta människan tydligen se, huru vanmäktig vår tids så högt beprisade kultur är. Ja, röster höjas, att denna kultur är bankrutt och alldeles ur stånd till att förhjälpa mänskligheten ur eländet.

Och huru högt uppdrifven och utvecklad är dock icke denna kultur! Den allmänna upplysningen och folkbildningen har väl aldrig varit så stor och omfattande som just i vår tid. Och de underbara uppfinningarna sedan! Det senaste århundradet har ju beprisats såsom "undrens tidehvarf" på grund af sina snart sagdt oräkneliga uppfinningar på alla områden. Hvem kunde t. ex. för ett hundra år sedan ana eller tänka, huru människosnillet skulle uppdaga och göra användbar den ena naturkraften efter den andra — krafter som då voro förborgade — och detta på blott två eller tre mannaåldrar? Och likväl är det nu så. Alla människor, som icke befinna sig i den djupaste hedniska okunnighet, veta numera om ångans, telegrafens och elektricitetens upptäckt och användning. Märkliga äro äfven de senaste årtiondenas upptäckter af luftskeppen och flygmaskinerna, undervattensbåtarna, den trådlösa telegrafen, de olika slagen af fruktansvärda sprängämnen m. m. Ja, hvem kan för ögonblicket uppräkna det?

Och till hvilken rik välsignelse i timligt hänseende kunde icke alla dessa och föregående uppfinningar vara för mänskligheten, om den sanna kristendomen med dess hjärtat omskapande tro och värmande kärlek finge besjäla de s. k. civiliserade folken! Uppfinningarna skulle då få tjäna som hjälpmedel till icke-kristna folks evangelisering, till vildmarkers och ödetrakters odling och befolkande och till befordran af de olika nationernas ömsesidiga väl, allt i ändamål att äfven på detta sätt befrämja gudsrikets framgång på jorden.

Men hvad se vi? För allt hvad som uppdagas och utföres gifver den för den sanne och lefvande Guden främmande världen människan hela äran. Huru ofta hafva vi icke, för att anföra ett exempel, hört "trollkarlen i Menlo Park", Thomas Edison, upphöjas till skyarna för sina uppfinningar på elektricitetens område. På samma sätt har beröm slösats på andra stora uppfinnare, och ibland har smickret gått så långt, att man kallat dem "skapande andar".

Härvid förgäter man emellertid, att människan skapat och skapar ingenting. Det är blott en, Gud allsmäktig, som skapat himmel och jord och allt hvad däruti är, och därvid äfven de förut förborgade men nu uppdagade och i bruk tagna naturkrafterna.

Och huru användes nu allt detta, som kunde vara till så stor timlig nytta och välsignelse? Det nu rasande världskriget gifver svaret. Ledda af de onda andemakterna, sträfva jordens väldige, delade i två skarpt skilda läger att behärska världen. Den ena parten söker krossa sina motståndares makt för att på dess ruiner uppbygga sitt välde. Bakom allt står den furste, som härskar i otrons barn, mandråparen af begynnelsen, och leder hela förstörelseverket, sedan han förut lyckats insnärja människorna i sina materialistiska garn. Ty, märk väl, världskriget gäller icke såsom i den kristna kyrkans tre första århundraden kristendomens tillvaro eller såsom efter reformationens framträdande trosfrågor, utan rätt och slätt materialistiska ting. Striden gäller guldet och dess ägande, trots alla fraser om motsatsen.

Ja, en tusenkonstnär är mörkrets furste, den afsvurne fienden till gudsrikets upprättande på jorden och till människans pånyttfödelse och återförening med Gud. Å ena sidan går han omkring som ett rytande lejon sökande hvem han må förgöra, och å andra sidan ikläder han sig en ljusets ängels skepnad och predikar teologi så väldigt, att i Guds ord och Kristi tro obefästade själar falla i hans snaror. Sådan är hans sed.

Intet sant mänskligt, ingen mänsklig kultur lämnar han i fred, utan sträfvar med all makt att snedvrida densamma. Och han finner detta desto lättare, som det opånyttfödda människohjärtat alltid vill gå den orätta vägen. Vi veta af historien, huru hög det gamla Greklands och Roms kultur var. Minnesmärkena och skrifterna från dessa länders storhets- och blomstringstid visa, huru rikt begåfvade i konst, litteratur, lagfarenhet o. s. v. grekerna och romarna voro. Men denna höga bildning kunde icke rädda dem från sedligt och moraliskt förfall samt slutlig undergång som världs- och kulturmakter. Af historien känna vi vidare, att den kristna kyrkan, sedan lugn inträdt efter de svåra förföljelserna, efterhand förvärldsligades och vid påfvemaktens upprättande förfalskade och vanställde Kristi lära, hvarigenom den kyrkliga kulturen, om vi så må kalla den, blef en halft hednisk sådan, ehuru med religiös färg. Och med den kulturen kunde mänskligheten ej heller räddas. Och uppenbart är, att den moderna kulturen med sin rent materialistiska anda, mammonsdyrkan och omätliga hunger efter makt och rikedom ännu mindre skall kunna göra det.

Klart är således, att "mänskligheten räddas icke, om Kristus icke räddar den". Men Gud vare lof och pris! Genom honom är en utväg till frälsning öppnad för alla och enhvar. Kristus kan och vill frälsa. Han skall ock föra sina sak igenom till en härlig seger. Men för oss människobarn gäller det att af allt hjärta omfatta Kristus med hans nåd och rättfärdighet under den tid, vi sökte varda.

Och nu synes det vara en sådan besökelsens tid i särskild bemärkelse. En världsdom går öfver jorden och drabbar hårdast de protestantiska folken, som efter medeltidens slut blifvit af Gud rikast välsignade i andligt och timligt hänseende, men försummat att troget vårda och förvalta det dem anförtrodda goda. Och i världskrigets malström hafva indragits andra folk, så att numera omkring tre fjärdedelar af jordens befolkning stå under vapen.

Huru allt skall sluta, vet ingen dödlig, utan Gud allena. Men det veta vi, att Gud allsmäktig skall föra sin stora rikssak till en härlig seger, samt att för dem, som älska Gud och lefva i Kristi tro, skall allting tjäna till det bästa, äfven om de i sin Mästares efterföljd måste genom mycken bedröfvelse ingå i Guds rike.

EN NUTIDA MAGDALENA.

Ombord på en undervattensbat.

Söndagen den 4 februari sänktes på Atlanten på resa från Australien till Norge den norska fyrmastade barken "Thor" från Sandefjord. Besättningen fick gå i båtarna — den blef för öfrigt räddad och vistades senare i England — men kaptenen, Isach Jacobsen, hans hustru och deras lilla sexåriga dotter Solveig blefvo tagna ombord af den tyska u-båten, hvars befälhafvare f. ö. förklarade sig vara "Lusitanias" baneman.

Efter ett åtta dagars uppehåll på u-båten landsattes den norska familjen på Helgoland. På hemresa till Norge ha de passerat Köpenhamn, där kaptenen för "Politiken" berättat om sina och sin familjs egendomliga upplefvelser på u-båten.

"I u-båten", berättar han, inlogerades vi alla tre i förste styrmannens rum, och det var naturligtvis rätt trångt för oss. Vi voro dessutom ovana vid maskinernas buller och den ständiga brådskan omkring oss. Atmosfären var förfärlig. En u-båt är en enda stor maskin med en mängd hjul, som liksom i ett urverk gripa in i hvarandra. Det hamrar och surrar från för och till akter, och det kunde icke vara tal om att sofva.

När u-båten låg stilla under vattnet och väntade att få se en ångare i periskopet, roade sig f. ö. manskapet med en grammofon, berättar kapten J. Hvar kväll spelades psalmer, och särskildt då "Vår Gud är oss en väldig borg."

Två dagar efter det vi kommit ombord, berättade kaptenen vidare, blefvo vi vittne till en hemsk händelse.

Det kom en stor engelsk ångare med kurs västerifrån. Vi stoppade ångaren, och besättningen fick order att gå i båtarna, men då den icke gick villigt nog, aflossades flera skott efter hvarandra. Så höll det upp, och vi förstodo, att besättningen gick i båtarna. Då de väl voro ombord, började u-båten åter beskjutningen af den engelska ångaren. Af skotten lockades antagligen örlogsfartyg till platsen, ty vi observerade nu en engelsk torpedbåt, som för full fart styrde kursen mot oss. Ännu ett ögonblick höll sig u-båten ofvan vattenytan för att afskjuta en torped. Den träffade! Explosionen var så häftig, att u-båtens öfversta däck formligen slets upp, och vi trodde alla, att vår sista stund hade kommit. Den engelska ångaren var lastad med ammunition till Frankrike, och hela hafvet kom i uppror, då fartyget sjönk. Hur det gick lifbåtarna, veta vi icke, ty vi döko hastigt ned och hörde strax därefter torpedbåten öfver oss i en rasande fart, men lyckligtvis kom den för sent.

Det var åter tur för oss, att u-båten icke blef läck vid den förfärliga skakningen, som kastade oss alla till däcket. Däremot visade det sig, att den ena maskinen hade tagit skada.

Hvad skulle vi nu göra? En kort rådplägning ägde rum, och officerarna beslöto att sätta kurs mot den närmaste reparationshamnen. Vid första bästa tillfälle steg u-båten upp, och mesta tiderna gick den i öfvervattensläge längs Irlands kust, norr om Shetlandsöarna, och först då man befann sig där, hade u-båtens egna reparatörer fått maskinen klar igen.

Vi lefde hela tiden i en förfärlig spänning, ty just här finns det många engelska vaktfartyg och torpedjagare. Men vi undkommo dem lyckligt. Befälhafvaren kände väl till alla smyghål och hade ju också stor erfarenhet som u-båtschef.

Jag kan icke neka till, sade kapten Jacobsen, och fru Jacobsen instämde, att vi trodde, vi skulle aldrig komma lefvande från denna fruktansvärda färd.

De många neddykningarna och de långa 40—50 minuters uppehållen under vattenytan voro de första dagarna förfärliga. De många maskinerna och luftpumparna och det evinnerliga surrandet och susandet gjorde oss alldeles yra i hufvudet. Det var ju ett mycket vidtförgrenadt maskineri.

När vi döko ned, hade man samma känsla, som när man drömmer och så plötsligt känner, att allt sjunker undan en, och själf sjunker man och sjunker. Man tyckte det gick på ett ögonblick. Nästan lika snabbt höjde u-båten sig — tills man nådde en viss punkt: nämligen när periskopet nått upp öfver vattenytan. Så lågo vi stilla och sågo i spegeln allt som försiggick på hafsytan. Så snart befälhafvaren iakttog fientliga fartyg, döko vi ned igen.

Det hände, att vi på det sättet döko upp och ned en tio gånger om dagen.

Under neddykningarna var luften under den period, vi hade blott en maskin, mycket tryckande, och värmen var kväfvande. Hur många grader, visste kapten Jacobsen ej, men när det öppnades var det som att komma från en upphettad bakugn in i en iskällare.

Det var temperaturförändring, som ingen civil i längden kan uthärda. När båten hade dykt ner, låg det något tryckande, kväfvande öfver oss alla. Det är kort sagdt en förfärlig, omänsklig tillvaro, u-båtsmännen måste föra, i synnerhet när de äro ute på långa expeditioner.

Kosten ombord var god och riklig. U-båten hade varit ute i fyra veckor, då vi mötte den, och där fanns nog med godt bröd och smör, och särskildt hade man stora kvantiteter kaffe.

Kaptenen hade tänkt sätta de tre främlingarna ombord på något mötande norskt eller danskt fartyg, men man såg intet.

Däremot stoppade vi en holländsk trålare med ett varningsskott. Det var vackert väder, och vi gingo upp vid sidan af trålaren.

Det visade sig nu, att ombord på trålaren befunno sig en engelsk sjöofficer och tre man som prisbesättning, hvilka skulle föra holländaren som pris in i engelsk hamn.

Den engelske sjöofficeren togo vi ombord, medan matroserna fingo gå i ett par båtar och beordrades att ro hem till England. Den holländske trålaren däremot blef frigifven och satte kurs mot Holland.

Senare mötte vi en engelsk trålare, som sänktes med ett välriktadt skott, sedan besättningen gått i båtarna.

Vi närmade oss nu Helgoland. Alla man — inalles fyrtiotvå — ställdes upp på däck, och då vi långsamt seglade in i Helgolandsbukten, spelade u-båtens femton mans orkester tyska nationalsånger. Akter ut stod befälhafvaren med min lilla Solveig vid handen tillsammans med min hustru och mig.

Befälhafvaren hade satt sitt järnkors på Solveigs bröst; när han sedan tog det tillbaka, skar han af en bit af ordensbandet och gaf henne det, i det han sade:

“Göm det som ett minne från detta äfventyr!”

Det var “Lusitanias” i hela Tyskland berömde baneman, som på detta sätt utmärkte den lilla norska flickan, liksom han gaf henne ett vackert mässband.

Jag kunde förstå, att man på Helgoland genom ett trådlöst telegram underrättats om vår ankomst, och att vår befälhafvare var mycket populär. Fastän hela den civila befolkningen strax vid krigets utbrott lämnat ön och sändts öfver till fastlandet, fanns där nu många civila förutom tusentals militärer.

Vi blefvo mottagna med hjärtlighet, ja entusiasm. Vi blefvo inlogerade på ett hotell och fingo utmärkt middag. Nästa dag kom kommendanten på Helgoland på besök, och Solveig fick som minne ett miniatyr-lifbälte, hvarpå det stod “Gruss aus Helgoland”. Han var mycket vänlig mot oss, och såväl civila som militärer öfveröste vår lilla flicka med souvenirer och leksaker till minne af vistelsen här.

Vi voro säkert de första icke-tyskar, som hade beträdt den berömda ön sedan världskrigets utbrott.

Vid middagstid fördes vi ombord på en torpedjagare, som gick med oss till Wilhelmshafen. Härifrån fingo vi strax, ledsagade af en officer, fara med tåget till Hamburg, där vi öfverlämnades åt norske konsuln. Och så gick resan öfver Gedser till Köpenhamn.

Helga.

Så ljufligt mild jag aldrig fann
en vän som du på jorden;
din kärlek lyste ren och sann
i blickarna och orden.

Du kände djupt den armes nöd
och delade hans smärta
och skänkte honom tröst och bröd
af gifmildt, kvinnligt hjärta.

Du bad så ömt för likars väl
och egen pröfning glömde,
i djupet af din rika själ
du kvalets törne gömde.

När pilen träffade din tro
och såradt hjärta blödde,
du gaf ditt sinne ingen ro,
förr'n Herren själf dig stödde.

“Åkalla mig i nödens natt,
och jag skall hjälpen sända.”
Det ljuset hoppets veke matt
förmådde återtända.

Dig gjorde tanken, ren som gull,
i val af ord försiktig,
din glädje, den var oskuldsfull,
en barnafröjd uppriktig.

Du början gjort af himmelskt lopp
bland fröjder vi ej ana,
i morgonstund DEN *sol gått opp,*
som löper ändlös bana.

Vi mötas vid den älf du nått
och evig hälsa dricker,
där friden, den du sökt och fått,
oändligt vederkvicker.

Till dess — farväl, min stjärna blid,
förklarad ofvan tingen!
Led mig som förr i lifvets strid,
som du har lyst mig ingen.

MAURITZ.

Tomma socklar.

AF JOHAN G. R. BANÉR.

Så han talade från skuggan
af sin egen tårpil, trädet
som var fostradt för hans kummel
borta i de dödas grottstad;
så han täljde mig om misskörd
från sin lefnads åker, gamle
byskolmästarn, snöhårsmannen:

Alla mina tusen gudar,
alla, alla idealen,
som ur hjärnans härd och hjärtats
flutit, som min degel bragte
till mitt galleri, ha ergats,
nått förgänglighetens griftskrud.
Alla, alla... Kämpens tinning
multnat under sarkofagens
gråstenslock, och lagern gulnat,
vissnat, trånande till läskans
gudakällsprång — det och solljus.
Arme Cæsar, Alexander,
Bonaparte! Och du, Carolus,
du, min Asathor — nej, Vidar —
du, som led och teg. Ni föllo
ner från mina piedestaler;
allt, förutom Carols trotssköld,
som ur dunklen strålar ännu.

"Visdom" föll — en solkrönt Plato
stod inunder lagerträdet
vid min brunn, den där med hinken,
mossad, järnskodd, hundraårig;
och — Sokrates föll med honom.

"Tro", som stått inunder apeln,
mellan liljor och syrener
länge, där min fjällbäck porlat,
föll också, och med den — "Kärlek".
Kärlek? Rosenkransad ställdes
han inunder silfverbjörken
vid mitt hjärtats insjö, yngling;
och reseda och lavendel
ammades af mig otröttligt
vid den fagres marmorfötter.

Honom har jag krönt i månens
vänsta silfver och i stjärnvärlds
skära drömtyll, men besvek mig
gjorde han ändå och — städse.

"Hopp", som ställdes vallmokransad.
rosenkrönt inunder guldek
ute där i pärlestänket
från min drömbäck, svek mig äfven,
fastän rökelse och myrrha
jag har sått uti hans lockar
och förgät-mig-ejens täcke
lades kring hans fot, och höstguld,
vårsmaragd och vinterejder,
sommarglans fick honom smycka.

"Fantasi", som stått på fjället,
pröfvande mot nordan vingen,
honom som jag lånte furors
underplym och granars kyller,
den, för hvilken jag har härdat
vingarna i Österns fjärrhärd,
Söders ässja, Västers äril,
svek mig ock, fastän från norden
jag för honom lånt gehänget.

"Framgång" öfvergaf mig äfven!
Nej, för honom var han främmad,
stigen, som jag tog, en mossig,
sällan trådd af mänskofötter —
sedan nakenhet blef klädnad.
Därtill ej jag sökte honom
under kassahvalf, där tronen,
furstens enda, nu är uppförd.
När jag spanade hans tronsal,
fann jag stigen dit för slipprig,
och för brant var gyllne trappan;
nötta voro då sandaler,
staf och håg i otrygg skymning.

"Hälsa", en af järn, som gaf mig
muskelstål och trotsigt öga,
mod i bröst och kraft, som bleker
oväns kind, var trogen länge.
Hennes fotapall står bildlös
nu, men eneris och björklöf
strör jag tacksamt omkring sockeln.
Ty, om än jag sällan offrat
hälsans mö en kärlig tanke,
följde hon mig ömsint länge,
fastän otacksam jag tycktes.

Nu för henne, hälsans fylgia,
bygger jag, närhelst jag orkar,
fagert tempel i min barrskog,
bygger det vid sjön där ute,
där de stodo, Tro och Kärlek,
Hopp och Fantasi, uppöfver
djupet, där han spelar, Näcken.
Där, vid altarrund af vårblom,
sommargrönt och höstepurpur,
julesnö, där vill jag blota
offren, hon förtjänat ärligt.
Kanske gifver hon mig ekens
sega järn tillbaks, den kära.
Kanske lefnadsmod, som flydde
bort med mön — ja, kanske, kanske
återför hon det till barmen,
där det dvaldes fem dekader.

Sopa bort från galleriet,
minnets galleri, marskalken,
filosofen, bisp och furste,
skalden, mejselmannen, målarn!
Gifven templet, gifven lunden,
som det står uti, till Eier,
hälsomodern, gjuten guldbild,
strålande och hög, till hennes
jordejarl — till läkarn enbart!

Så han talade, min gråvän,
gubben, där med fot vid kummel
under tårepil han satt sig.
Gammal nog han var att veta.

A Word to Patriots in All Camps.

AN OPEN LETTER TO MR. LEWIS JOHNSON AND OTHERS.

By Ernst W. Olson.

N a business letter to the Augustana Book Concern, Mr. Lewis Johnson of Willmar, Minn., makes the following comment:

"I have realized for some time that the publishers of both *Augustana* and UNGDOMSVÄNNEN have little regard for our own country, but on the contrary have lauded the country with which we now are at war. We have a son in the army who has voluntarily enlisted to do his bit for his country and for human rights. The poem on page 168, July number, by Lönnquist, is so utterly unpatriotic that it stamps your paper as utterly unfit to exist or to be read by our American citizens."

Mr. Johnson's letter affords us an occasion to make clear, to him and to others, our own position. We find that he and one or two others who have remarked upon the contents of UNGDOMSVÄNNEN have not been the close and critical readers of this magazine that we would desire. This statement, therefore, to them and to the general reader, shall be made in the plainest of English, that cannot be misunderstood, need not be translated and ought not to be misconstrued.

Much that we shall say may seem so plain that it ought to go without saying, but we often have need of repeating even the Ten Commandments.

PRIVATE MORALITY TRUE LOYALTY.

Attempts have been made to limit, at least for the period of the war, the freedom of speech and of the press, but heretofore all such efforts have failed through the opposition of Congress.

As Lutherans we insist on private judgment in religious matters, according to the dictates of an enlightened conscience; as citizens we believe in private judgment in civic matters, within the pale of constitutional rights, war or no war.

We take our position on the declaration of Washington in his first inaugural address: "*The foundations of our national policy will be laid in the pure and immutable principles of private morality.*" We believe we stand safe on this ground.

LUTHERAN CHURCH TRULY LOYAL.

The Lutheran Church of America is as loyal to the government, whether of the United States or of the British Dominion, as any other Christian denomination. It matters not that part of its membership is of German, Scandinavian or other foreign extraction. That certain politico-religious agencies, Romanist or otherwise, are at work privately and publicly in an effort to discredit the loyalty of Lutheran churchmen does not alter the fact, although many may be mislead to take calumny for truth.

In one large Lutheran body, comprising among others a great number of German-Americans, the pastors and worshipers every Sunday morning offer this prayer:

"*Grant also health and prosperity to all in authority, especially to the President of the United States [and Congress, when in session], the governor of this Commonwealth, and to all our Judges and Magistrates; and endue them with grace to rule after Thy good pleasure, to the maintenance of righteousness, and to the hindrance and punishment of wickedness, that we may lead a quiet and peaceable life, in all godliness and honesty.*

May it please Thee also to turn the hearts of our enemies and adversaries, that they may cease their enmity, and be inclined to walk with us in meekness and in peace."

Those Lutherans worshiping in the Swedish language offer this prayer:

"*Bless and protect the President of our country, the Governor of this State, all faithful public servants, our armed forces on land and sea and all the inhabitants of our land, to the glory of Thy name and for the common welfare of all.*"

So pray the people who in certain quarters stand accused of disloyalty. Here is a passage from a prayer by the Reverend William A. Sunday in his New York tabernacle, as quoted in the public press:

"*Lord Jesus, grant that not a seed of grain shall grow in a land fertilized by human bones. Damn that land, O Lord; I will not pray for it. The sooner it shall go to damnation the better for us.*"

True Christians are admonished to pray for their enemies, and they do. Whether "Billy" Sunday's utterance was a Christian prayer is not for us to say, but it was backed up by a collection of $120,000 for Y. M. C. A. and Y. W. C. A. war-work and for the American Red Cross, we are told, and his patriotism is still unquestioned. This was his way of showing loyalty. Let other Christians have theirs. For you will surely grant us another type of Christian citizenship than that.

THE RIGHT AND WRONG OF WAR.

There are few questions on which all men will think alike, and the present war is not one of them. So long as the war was confined to Europe and other parts of the world, we Americans held diverse opinions of it and were not committed to any one view. We very generally, however, condemned all the belligerents as brutes and lunatics, and the whole bloody procedure as a stupendous piece of unrighteousness. Newspaper columns, magazine articles and cartoons by the tens of thousands will bear out this statement. After the general public had thus been thoroughly saturated with the idea that no nation had a cause sufficiently sacred and just to call forth so dreadful a conflict, it is easy to understand why all did not instantly and without question concede the absolute moral justice of this same war so soon as we ourselves were drawn into it.

Governments can and must determine upon their own line of action in domestic and international affairs, but the great moral question of absolute right or wrong, justice or injustice, is not for any congress, parliament or government to settle.

All good citizens will subordinate their conduct to the course of action fixed on by their government. To what degree such course is morally justifiable is a question on which individuals may differ and one which not even the successful outcome, but only the verdict of history, the collective conscience of mankind and the decree of God himself will finally decide.

Stephen Decatur's oft-quoted phrase, "My Country, right or wrong," the patriotism of which few challenge, presumes that even nations may adopt a wrong course. If that were not possible, we would be forced to conclude that every nation now at war is contending for a just cause — even our own enemies. This, however, we are bound to deny, in spite of the fact that their peoples are fighting this war in loyal obedience to their own governments.

History is full of instances where one nation has perpetrated a wrong against another nation. The doctrine that a government can do no wrong would seem to be as dangerous for democracy as the old pernicious civic doctrine, "The King can do no wrong," or the ecclesiastical decree

that the pope is infallible in his official pronouncements, whatever they may be.

PRIVATE RIGHTS IN RELATION TO GOVERNMENTAL RIGHTS.

Most Americans believe, with General Sherman, that "War is hell," and many may still hold the opinion that the United States government ought to have made still greater sacrifices to maintain peace. Human rights leave us clear title to hold individual views and to pass private judgment on any public act or course of the government. But the right of the individual ends where that of the government begins. He cannot overstep the bounds without incurring a charge of disloyalty. For a citizen, in or out of Congress, to oppose or interfere with the plans and policies of the government by word or act, or to cause others to do so, while it may not in the least affect the government's course or lend any aid and comfort to the enemy, is clearly unpatriotic and clouds his claim to loyalty.

We do not care to live to see the day when criticism of public officials, from the President down, shall be counted as treason. In Lincoln's time such a law would have brought thousands to the gallows, but the greatest of Republicans would not so have it. He made America safe for human rights and thereby for democracy. President Wilson, who would "make the world safe for democracy," does not believe in beginning the campaign by curtailing the common rights of citizenship in our own country. When too zealous patriots in Washington proposed a law to curb public utterance, he refused in a public declaration to avail himself of any such law to shield his own words or acts from criticism.

For editors or publishers to anticipate the law-making power in applying the muzzle would be unseemly indeed. The better course for them is to counsel tolerance of the opinion of others, to advise against snap judgment, to discourage citizens from setting up a private court-martial for all who happen to differ with them, to suggest a remedy for patriotic hysteria, and to urge all to concede the right of the government to direct, and, if need be, restrict, our conduct as citizens in so far as no essential rights are infringed. Acting along these lines, we will best serve the cause of *greater liberty for mankind*, whether in our American homes or on European battle-fields.

Stripped of all diplomatic cant and academic phrases about democracy and the rights of humanity, our declaration of war is clear. *We are fighting for our own plain rights at sea. No matter what else is involved, this is cause enough.*

Now that the die is cast, we are all of one purpose. We must make our own rights secure, at any cost, by force of arms.

PEACE AND BROTHERHOOD OF MANKIND, CHRIST'S PLAN.

Our present course, however, does not commit the United States to a war policy for all time. The fact that we were forced into this war, compels no man to favor war as a means of settling internal or international disputes. A little while ago the President said:

"The single supreme plan of peace is the revelation of our Lord and Saviour Jesus Christ, because war will never have an ending until men cease to hate one another, cease to be jealous of one another, get that feeling of reality in the brotherhood of mankind which is the only bond that can make us think justly of one another and act righteously before God himself."

The government has no quarrel with the friends of peace, and you should have none. It is not going to reverse our established policy of peaceful arbitration, even though it made one departure where arbitration seemed impossible. But our being in it does not make war a sacred thing. We appeal to arms as a last resort. If it were a highly honorable and desirable mode of settling differences, the governments would not waste tons of paper and barrels of ink in apologies to their respective nations. Instead of going to war with utmost reluctance, we would have seized upon this method at once, if it were not an evil thing.

When as a nation we take up arms for the avowed purpose of crushing militarism we have got to stop glorifying war.

When we go to war with the declared purpose of making our own peace secure and world-peace permanent, we must cease putting the stigma of treason on the brow of those who wanted to preserve the peace that was ours.

When our President publicly proclaimed our love for the people whom we are compelled to fight he lodged a protest against vilification of the enemy and left the apostles of international hatred not an inch of ground to stand on.

If there is still a vestige of chivalry left in this world, let there be a cessation of calling vile names. Let us cease preaching sermons of hate followed by the singing of hate-songs. Let us try to perceive, with the vision of a Swedish poet and seer, that "Even the foe has writ the legend 'honor' on his standard."

BAITING THE "FOREIGNERS".

Disloyalty, espionage, treason, now rumored on every hand, is nearly one hundred per cent. talk. Compare the number of newspaper items in this class with the number stating that traitors have been convicted and shot, and you will be set right on this point.

There are too many persons who think they have a government patent on patriotism. Many of these point the finger of suspicion at every citizen of foreign birth. It does not matter to them that the volunteer enlistment records prove them in the wrong. The government's own declaration (in a recent liberty loan weekly press circular), that "American cities with large populations of foreign birth were notably liberal in their subscriptions to the Liberty Loan," means nothing to them. They are cast in brass and continue to point.

Some few there are who can stomach nothing of the foreigner type, whether he be a citizen or a mere resident here. Naturally these will not go to Europe to fight foreigners in a war waged under the supreme direction of foreigners — oh, no! They prefer to stay at home and slay imaginary Philistines with their own particular jawbone. But we *may* hear something favorable about the foreigners when their more patriotic sons and nephews shall return home from their course abroad.

OVERZEALOUS PATRIOTS.

The zealot or the hysteric does not make the best type of patriot. Our country's flag is a fine symbol of patriotic devotion, and many love to display it in front of their homes daily or on holidays. This circumstance does not throw a shadow on the loyalty of those who do not so display it. The flag on the writer's front porch and the flag floating over the government arsenal at Rock Island often wave to the same breeze, but this gives him no warrant to ferret out and charge with disloyalty those of his neighbors or fellow townsmen who do not hang out the Stars and Stripes. True loyalty is something more than its outward sign.

Nobody but a patent office patriot or a national hysteric will appoint himself censor, detective, prosecutor and judge of his fellow citizens. He is likely to go farther than the law allows. Better leave this business to those appointed to administer justice.

Unwarranted Charges.

Mr. Johnson takes our contributor to task for a poem the sole offense of which is to say what all men know, that the war is likely to cost human lives. The only character mentioned or alluded to in the verses in question is Death personified. The underlying thought is that as a result of the conscription of men for war service many will have to die, and the author meditates on this sad prospect with complete resignation and without one word of reference to the powers that be. He closes with a stanza on the present insane mania of the entire human family to slay one another.

While Mr. Johnson deems it treasonable — for what else does he mean? — to speak of the prospect of death for our soldiers in the fields of battle, our government is not quite so sensitive. It takes it for granted from the outset that we cannot win this war without human sacrifice. In a government circular that lies before us we read:

"Secretary McAdoo now proposes life and disability insurance for the men who go to the front, and adequate provision for the support and protection of their families."

Mr. Johnson thinks that mothers who have sons at the front ought to be consoled with more patriotic poems. The government is not in the business of lying to the parents about the probable fate of their sons. It makes no pretense at such fictitious comforting. We read further in its circular:

"We must see to it...that every American soldier is equipped with the best that American money, ingenuity and skill can provide, in order that he may fight with the utmost effect and *sell his life as dearly as possible for his country.*"

But need we quote further to substantiate self-evident facts?

Another correspondent, who has urged objections to the words of his fellow-poet on patriotic grounds, is Mr. Oliver A. Linder of Chicago, editor of the Swedish weekly *Svenska Amerikanaren.* He, however, read into the poem meanings not found there, and upon being questioned, did not insist on his own interpretation.

Some time ago Mr. Linder published in his own paper a poem entitled, "The Crime of the Century" ("Seklets brott"), in which he hurled invective against all the belligerents, barring none, as cowards, liars, murderers, incendiaries, minions of hell, and war as the monstrous offspring of the sly fox of diplomacy and the blood-thirsty tiger of militarism. Rev. Lönnquist's verses are tame and innocent in comparison, and make no sort of reference to the parties to the conflict. We think the two writers equally entitled to their opinion of war in the abstract. Without prejudice to their patriotism they may hold that war has been a crime in the past and will be a calamity in the future. Mr. Linder's poem, being written prior to 1917, could not be an attack on our government's participation in the war. Neither could Rev. Lönnquist's verses, published July 1, have had any conceivable effect on the conscription registration on June 5, nor the author have had any such purpose in mind.

As to the wholesale charge made by Mr. Johnson against the two named publications of the Augustana Synod, they would not have been made if he had been a closer reader of these papers. The files of Ungdomsvännen will show a series of articles on various phases of the war, which will not serve to establish a charge of bias against the editor. We have aimed to give our readers what has seemed to be fully or mainly correct presentations by reliable writers of various nations. Where in matters at issue the facts for and against seemed fairly balanced, both sides have been presented. Germany has not been mentioned in our issues of the present year except in a reference to its proposed election reform, which was published in the entire press. How, then, have we been lauding the country with which we are at war, as Mr. Johnson claims? If he desires to show our position anent Germany prior to the American war declaration he should not fail to read, or re-read, sundry articles which he recollects but faintly, not omitting that on the Armenian deportation and Germany's alleged instigation of that inhuman proceeding.

The implied demand by Mr. Johnson that we ought to have pursued an editorial policy of pronounced antagonism to Germany while our government was still professing friendship for that nation we think gratuitous and unreasonable.

"Holier-than-Thou" Patriots.

Your son, like that of Mr. Johnson, may have enlisted for military service of his own free will. If so, he did his duty, but nothing more. If you, as parents, urged your son to enlist, you did no more than your duty. Neither you nor he accumulated any surplus of patriotic merit. If you sought to dissuade him from enlisting, you did not thereby betray your country.

All honor to the volunteer type of patriot. But to assume that the volunteer alone is the true patriot would be a grave error. If that were true, it would have reduced loyalty in the United States to a very low ebb. The young men who join the colors in obedience to the new law are patriots too. So are millions of men who did not volunteer and who were not included in the conscription. So also are thousands of fathers and mothers who may have sought to keep their sons at home because of a very human aversion for the horrors of war.

Let there be an end of charges and recriminations by citizens against citizens, based on mere presumption or a difference in point of view. American rights that are worth fighting for abroad should command respect at home.

INNEHÅLL.

UNGDOMSVÄNNEN

Published monthly by the Augustana Book Concern, Cor. 38th St. and 7th Ave., Rock Island, Ill. — Price $1.00 per year.

Vol. XXII. August, 1917. No. 8.

Penningar böra helst sändas i Post eller Express Money Order, Bankväxel eller, då sådana ej kunna erhållas, i registreradt bref. Kvitteringen sker å adresslappen, hvarå genom siffror angifves den tid (månad och år), till hvilken tidskriften är betald. Adressera: Augustana Book Concern.

Bidrag samt allt som har afseende på tidskriftens innehåll adresseras speciellt till: EDITOR UNGDOMSVÄNNEN. Litterära bidrag honoreras.

UNGDOMSVÄNNEN

Illustrerad Tidskrift för Hemmet

Årgång XXII **September 1917** **Nummer 9**

UTGIFVEN AF AUGUSTANA BOOK CONCERN, ROCK ISLAND, ILL.

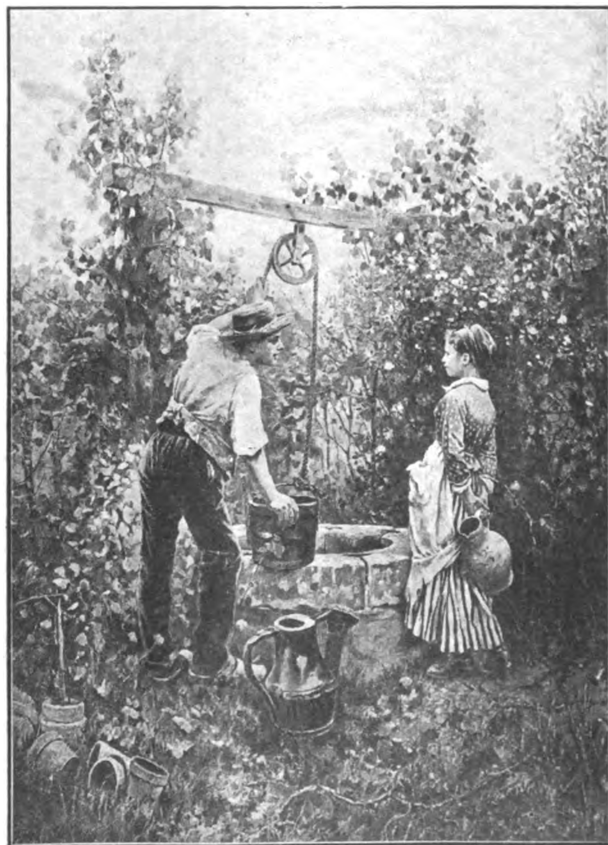

VID STUDIET AF

Reformationshistorien

erbjudas våra

UNGDOMSFÖRENINGAR OCH LUTHERFÖRBUND

en utmärkt handledning

i

n:r 2 i andra serien af **Studiekurser för Ungdomsföreningar och Lutherförbund.**

Tolf läxor omfattande reformationsperioden. Angifver erforderliga läroböcker, uppställer frågor till besvarande, föreslår ämnen för uppsatser, tal och diskussioner.

På engelska af prof. S. J. Sebelius.
På svenska af prof. Conrad Peterson.

1 ex. 5 cents; 10 ex. 25 cents; 50 ex. $1.00; 100 ex. $2.00.

Rekvireras hos utgifvarna.

AUGUSTANA BOOK CONCERN
Rock Island, Ill.

ALTARTAFLOR

öfver olika motiv och i alla storlekar finnar färdiga och utställda till salu. Beställningar utföras till resonabla priser. Vackra altartafvelramar tilhandahållas, när beställningar göras.
Sänd efter katalog.

OLOF GRAFSTRÖM,

Graduerad från Fria konsternas akad. i Stockholm.
831—44th Street, Rock Island, Ill.

B. LUNDBERG & CO.

Commercial Stationers

176 N. Dearborn Street, Chicago
mellan Lake och Randolph Sts.
Tel.: Central 5986
ÅNGBÅTSBILJETTER TILL OCH FRÅN SVERIGE.
VEXLAR OCH POST MONEY ORDERS.
SVENSK PAPPERSHANDEL.
SVENSK VARUIMPORT.
TRYCKNING OCH GRAVERING.
ESKILSTUNA RAKKNIFVAR.
SAXAR OCH FICKKNIFVAR.
Tillskrif oss för priser och upplysningar.

ARTISTEN KLAGSTAD

har gjort altarmålningar för lutherska kyrkor till specialitet. Sänd efter katalog och priser.

AUGUST KLAGSTAD,
309—20 ave. N., Minneapolis, Minn.

EVIGHETSGRYN FÖRÖKAS. Som en hälsosam, behaglig och billig dryck är "mannaöl" utan tvifvel bäst för allmänt bruk. Vi sända evighetsgryn med bruksanvisning portofritt mot 50c i silfver eller frimärken. Försök det! Grynen förökas allt som man brukar dem. COKATO CO., Deer Park, Wis.

MÅRTEN LUTHER

EN MAN SÄND AF GUD

AF

N. FRIES.

öfversättning från tyskan med en och annan liten ändring af S. Cavallin.

Häftad 15 cents.

LUTHER

såsom samhällsuppfostrare.

Utdrag ur Luthers skrifter mde tillämpning på vår tids förhållanden. Efter tyskan af Karl Esscher.

Häftad 60 cents:

AUGUSTANA BOOK CONCERN,
Rock Island, Illinois.

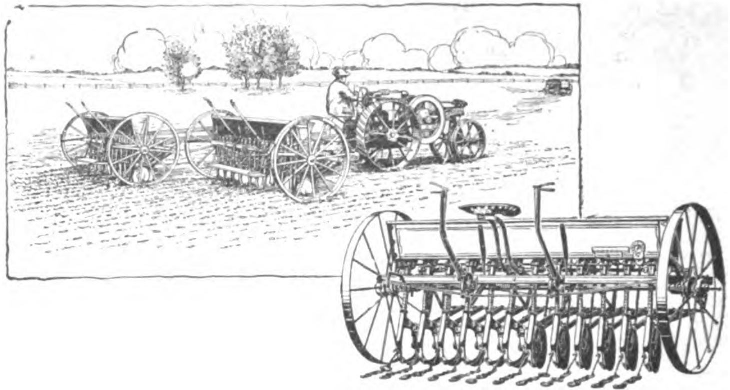

Rätt såning ger god afkastning.

Om man odlar småsäd bara för sitt nöje och inte för vinsten, går det an att så säden hur som helst. Om man däremot räknar på högsta möjliga afkastning för hvarje dollars utlägg, bör man vara noggrann vid sådden. Man använder då en Empire Jr., en Hoosier eller en Kentucky såningsmaskin eller s. k. drill. En rätt utsädesmetod är af större vikt än de flesta farmare tro. Den som förstår konsten att så, får ofta god vinst, där en annan gör ren förlust.

Redskapshandlaren på platsen, som säljer våra maskiner, håller just den sortens drill, som lämpar sig för särskilda behof. I samråd med honom kan ni välja en maskin, som sår ER säd i ER jord på ett sätt, som ger större utsikt till god skörd än om såningen skett på något annat sätt.

Företrädena hos Empire Jr., Hoosier och Kentucky såningsmaskiner äro alltför många att här nämnas. Redskapshandlaren skall med nöje visa er, hur de fungera vid matningen och klösningen, hurudana kullager och maskindelar, som höra till o. s. v. Han kan ange många skäl för att köp bör ske hos honom och att man köper just den drillen och ingen annan. Besök och tala vid honom eller skrif till oss och vi stå till tjänst med goda råd om hvilken maskin som är bäst för ert särskilda ändamål.

International Harvester Co. of America.

Chicago. (Incorporated.) U. S. A.

Låt 1917 bli ett klangår!

öfverallt bör vårt folk få höra den på Augustana-synodens uppdrag skrifna och komponerade

Reformationskantat

(AF ERNST W. OLSON OCH J. VICTOR BERGQUIST)

hvari kärnan af det sextonde århundradets stora kyrkoreformation genom Martin Luther är poetiskt och musikaliskt gifven af en luthersk författare och en luthersk tonsättare — båda Augustanamän.

På lämpligare sätt kan icke reformationens 400-årsminne firas än genom uppförande af denna härtill särskildt ägnade tonskapelse.

Musikupplagan i oktav, 125 sidor, pris $1.00.
Med både svensk och engelsk text.

Augustana Book Concern, Rock Island, Ill.

UNGDOMSVÄNNEN

ILLUSTRERAD TIDSKRIFT FÖR HEMMET

REDIGERAD AF ERNST W. OLSON.

UTGIFVEN AF AUGUSTANA BOOK CONCERN, ROCK ISLAND, ILLINOIS.

PRENUMERATIONSPRIS: HELT ÅR $1.00, UTOMLANDS $1.50. LÖSNUMMER 10c.

REMISSOR OCH ALLA MEDDELANDEN I AFFÄRSVÄG ADRESSERAS: AUGUSTANA BOOK CONCERN.

BIDRAG OCH MEDDELANDEN TILL REDAKTIONEN ADRESSERAS: EDITOR UNGDOMSVÄNNEN.

Entered as second class matter at the post office of Rock Island, Ill.

ÅRG. XXII SEPTEMBER 1917 N:o 9

DÄR VÄSTERN TAR VID.

Efter ARTHUR CHAPMAN.

UTE där händerna fastare knytas,
ute där leenden gladare bytas,
där är det västern tar vid.
Ute där solen om våren är klarare,
vintrarnas snö lyser hvitare, rarare,
där är det västern tar vid.

Ute där himmelen blåare glänser,
ute där vänskapen vet inga gränser,
där är det västern tar vid.
Uti där prärievindarna spela,
famnande strömmar sig vida fördela,
uti där ymniga skördar ej fela,
där är det västern tar vid.

Uti där odlingen nyss hunnit börja,
uti där ingen har tid till att sörja,
där är det västern tar vid.
Sorgen därute får vika för gamman,
gåfvor där offras åt vänskapsflamman,
vänner man binder som kärfvar tillsamman
där är det västern tar vid.

ERNST W. OLSON.

Var försiktig!

"Sen därför till att I vandren välbetänkt!"
Ef. 5: 13.

En kristen kan aldrig vara försiktig nog. Världen har inte någon annan bibel än den kristne. Den har en underlig förmåga att läsa felen i den troendes lif och vandel och då den finner sådana hos dem som bekänna sig höra Herren till, så hämtar den stöd i dessa för sina egna oartigheter och brott.

Ett gammalt ordspråk säger: "Väck icke björnen som sofver!" Med detta åsyftas det, att man inte bör vara alldeles för uppsluppen, då det blir fråga om att måla det onda, ty just i det att man beskrifver detta lifslefvande för den med detsamma obekante, så kan man med sin framställning åstadkomma att begärelse väckes därtill. Man kommer ut för denna fara synnerligen, då man skall beskrifva och varna för vissa synder, hvilka en del af dem som man talar eller skrifver till inte äro bekanta med. Äfvenså då man skall beskrifva villfarelser och irrläror, kan man verkligen göra detta på ett sådant vis, att man hellre förleder till villfarelsen än varnar och väcker afsky för den eller hjälper folk att blifva fria från den.

"Det är inte alla hål man skall titta i, somliga skall man spotta i", är ett annat gammalt ordspråk, hvilkets lärdom rätt många utaf oss både unga och gamla böra behjärta. Nyfikenheten åstadkommer ofantligt stor skada bland människor. Om man måste springa ned i hvarje dypöl som man händelsevis kommer nära, så förstör man man kanske både kläder och hälsa; och likaledes, om man måste undersöka allt elände som finnes i världen, så kommer man säkerligen inte oskadd från försöken. Den välkända och högt aktade Frances Willard berättade på sin tid, att hon aldrig i hela sitt lif kunde bli kvitt de intryck som hon fick ur en dålig bok, som hon händelsevis ögnade uti en gång på en station, då hon tvingades att vänta i femton minuter på ett tåg. Bättre vara okunnig om uselhet än allt för hemma uti den. "Saliga äro de renhjärtade."

Paulus säger: "Allt är rent för de rena", men han säger ock, att "Om det vore min broder emot, så skulle jag icke äta kött till evig tid." Detta bör vara en lärdom som hvar kristen bör taga till hjärtat. Det är mycket som kanske inte kan skada oss, men det skadar andra, och då böra vi undvara det, om det än vore så lofligt som att äta kött. O, att vi försökte litet mer än vi i allmänhet göra, att i ord och handling förkunna hans dygder, som har kallat oss utaf mörkret till sitt underliga ljus!

Herrens frivilliga.

Villigt kommer ditt folk på din härs dag; i helig skrud träder såsom dagg ur morgonrodnadens sköte inför dig din unga skara.
Ps. 110: 3.

Dessa sköna ord tala om en härsmakt. De tala om unga skarors framträdande i helig skrud såsom dagg ur morgonrodnadens sköte. De passa ju att tänka på, då nu våra Lutherförbund fira sina årsmöten och reformationsfester. De passa dess mer emedan nu också vår regering kallar ut och ställer under krigsfanorna en stor del utaf våra unga män, som hafva varit verksamma arbetare bland vår ungdomsskara.

De kristna äro stridsmän.

Det blir aldrig vapenhvila för den som har inmönstrat i Herren Zebaoths här. De andliga fienderna sträcka aldrig vapen. De sluta aldrig fred. Väl ändra de anfallssätten och troligen brukas inte samma krigslist för två personer, utan hvar och en attackeras från sin svagaste sida. Det är inte bara ungdomen som måste under vapen i Guds församling. Det är hela styrkan, oafsedt ålder. Barn och åldringar, sjuklingar och friska, alla måste kämpa för sin krona, ty ingen krönes utan han lagligen kämpar. Satans härar äro alltid grymma. De handtera sina offer på det mest obeskrifligt ohyggliga sätt. Det finnes ingen "Red Cross"-förening i sammanhang med dem. Paulus åsyftade dessa makter, då han skref att "vi hafva icke strid emot kött och blod, utan emot herradömen och väldigheter mot världshärskarna i detta mörker, mot ondskans andemakter i himlarymderna."

De hafva oöfvervinneliga vapen.

"Det intet finns som inte vinns af kärleken som lider", är ett kändt uttryck, hvilkets sanning ingen betviflar. "Lid och umgäll som en god Jesu Kristi stridsman", säger Paulus. Jesus säger: "Ingen har större kärlek än den att han låter sitt lif för sina vänner." De kristnas vapen sprida inte död och förödelse omkring sig, utan lif, lust och glädje. Ingen behöfver vara rädd att han skall skada sig själf med dessa vapen. Det skjutes inga vådaskott där de brukas. Visserligen förhindras satans själamord förmedelst dem, men ingen människa behöfver lida. Det är ljuset som skingrar mörkret, lifvet som fördrifver döden. "Man sjunger med glädje om seger i de rättfärdigas hyddor."

De kunna förlora i striden.

"Men skyr du mödan feg och svag, så förestår dig nederlag och fångenskap och döden", sjunga vi i en sång.

Det går lätt för en kristen att somna på sin post. Många glömma bort att följa sin fana, den korsmärkta. Allt för många låta modet falla, då de få se fiendens styrka. De se mer på farorna än på den underlige härföraren, hvilken själf vinner striden och lämnar segerlönen åt dem som äro i hans här. Många försöka att vara med genom att endast åka på trossen. De äro bara med för att skörda skadliga "förmåner" af striden. Andra träda fram i sin egen kraft och falla vid första drabbningen. Om dem som vinna i denna strid heter det: "De vunno för Lammets blods skull och för dess vittnesbörds ords skull."

De behöfva ständig öfning.

Aposteln säger: "Öfva dig till gudaktighet." Den kristne stridsmannen har lika så väl som den politiske behof utaf öfning. Denna öfning afser hela lifvets alla göranden och låtanden. Han behöfver att öfva sig uti att läsa Guds ord. Bönelifvet kräfver daglig öfning. Förebilden vid denna öfning är ju Mästaren själf. Att vara honom lik är hvarje sann kristens högsta åtrå och sträfvan. Den som glömmer bort bibeln, bönen, gudstjänsten, helgelselifvet m. m. d. är ingen duglig soldat i den himmelske segerherrens här. Man är inte alltid en kristen för det att man blef, som man tror, väckt för femtio år sedan. De torra grenarna på vinträdet måste bort.

Vid öfningen fordras det skickliga anförare, befälet får lof att kunna krigskonsten själf, om det skall kunna lära den åt någon annan. Föräldrar och uppfostrare hafva här stora förmåner och stora ansvar. Man bör föregå i så väl ord som handling. Den som säger: "I skolen lefva som jag lärer och inte som jag lefver", blir ingen skicklig och af härskarornas Herre erkänd general. Gåfvorna erhållas ju från ofvan, men trohet är det som fordras af ledarna i Guds rikes arméer. Han fordrar inte mer af tjänarena står det, än att de måtte befinnas trogna.

Kom med i denna här!

Det är farligt att sky denna här. Visserligen söka inga poliser upp enom för att införpassa enom i häkte för en längre eller kortare tid, ifall man undandrager sig, men man går själfvilligt i fångenskap. Det finnes ingen neutral ståndpunkt för en människa. Hon måste endera vara i Herren Zebaoths härar eller också inpressas under Beelzebubs tyranni. "Den som inte är med mig, han är emot mig", säger Jesus.

De som ställa sig i de återlöstas led äro lyckliga. De få en ny kraft. De äro vissa om seger. Ingen makt kan framgångsfullt stå dem emot. De äro alltid glada. Deras lösen är: "Lefva vi, så lefva vi Herren; dö vi, så dö vi Herren, och ehvad vi lefva eller dö, så höra vi Herren till." De kasta alla sina omsorger på Herren, ty de veta, att han bär omsorg om dem. Kom med i församlingen, om du inte är med. Är du med, så kanske att du ännu inte tagit verksam del, börja då genast. Vänta inte på att pastor, kyrkoråd eller någon annan skall komma och krusa och bönfalla dig om att göra hvad du bör. Kom själfvilligt.

Håll dig i ständig öfning, så att då du påkallas, du måtte kunna efterkomma krafven som läggas på dig. Var förtrogen med din bibel. Pläga umgänge med Gud i bön. Rätt som det är kan du behöfva att bedja, men kanske kan inte. Du är lik den gamle fadern, som fann sin son döende på slagfältet, och hvilken, då han skulle bedja för honom fann, att han inte visste huru att göra detta.

Det är en stor förmån att inmönstra och att kämpa i denna här. Ingen som gjort det har någonsin ångrat steget han tog. Man sjunger, jag får här nere allt jag behöfver och himlaarfvet blir ändå öfver.

Vänta inte. Kom i ungdomens vår. Kom nu. I dag är den behagliga dagen, i dag är salighetens dag.

Älsken hvarandra!

"Detta bjuder jag eder, att I älsken hvarandra." Joh. 15: 17.

Länge hafva de mest kristna nationerna bekrigat hvarandra. Länge har man predikat hatets i stället för kärlekens evangelium. Snart är hvarenda en af jordens nationer indragen i krigets stormhvirfvel och i fart med att skada den ene den andre. Redan nu äro vi som en nation med i den förfärliga fejden, och fastän inte ännu värst villiga att börja att mörda, så fordras det väl inte lång tid för hatets eld för att upphetta äfven oss. I sanning ödesdiger är vår tid.

Som kristna och som sanna lutheraner är det dock vårt oafvisliga uppdrag att hörsamma Jesu bud, och det är, att vi skola älska hvarandra. Huru mycket än hatets eld må låga omkring oss, så är det vår kristliga plikt, vår heliga uppgift, att mana hvarandra till att hörsamma Jesu bud: Älsken hvarandra.

Lydnad för öfverheten är för en kristen en oundviklig nödvändighet. Äfven en ogudaktig öfverhet bör vördas. Apostlarna och de första kristna voro underdåniga den öfverhet, som plågade och slutligen dödade dem. I detta land äro vi alla öfverhet, och frågan kommer att te sig något annorlunda. Vårt ansvar blir större, då vi äro de som bestämma och inte bara de som lyda. Såsom medlemmar af denna stora nation blir det naturligtvis vår plikt att foga oss in i förhållandena, och då vi gjort vårt allra bästa för att föra sanningen fram i ljuset, så få vi lof att böja oss under majoritetens vilja, äfven om denna inte alls öfverensstämmer med vår.

Jesu befallning om att älska våra medmänniskor står dock öfver alla andra befallningar. Ingen kan tvinga oss att hata våra medmänniskor. Han, som så högt har älskat oss, är den höge och högt besutne, den i himmelen bor, och inför hans befallningar stiga alla andras bud tillbaka. Därför måste vi midt uti dessa hatets tider älska. Finna vi att våra hjärtan är kärlekslösa och kalla, så böra vi söka af honom, som är alla goda gåfvors gif-

vare, kraft och mod att midt i striden, yran och bullret bevisa godt emot hvar man.

Till och med fordrar Jesus utaf oss, att vi skola älska våra ovänner. Detta är den högsta grad af kärlek. Att älska och att tycka om sina vänner och välgörare, det är ju ingen synnerlig konst, men det är större konst att älska sina fiender. Den är dock inte större än att den är möjlig att lära och utförbar, om vi äro villiga att låta oss undervisa af honom, som är mästaren till att hjälpa.

Man vinner inte en fiende hvarken till sin egen eller någon annans vän därigenom, att man hatar honom och på alla möjliga sätt söker att skada honom, men det intet finns som inte vinns af kärleken som lider. Låtom oss därför i denna hatets och fiendskapens tid bemöda oss om att bevisa kärlek mot alla och mest emot våra medbröder i tron.

Måtte vi som sanna lutherska kristna i detta vår kyrkas jubel- och segerår bedja om nåd att kunna handla, tala och tänka i kärlek! Med vårt hat och med vårt stridande vinna vi ingenting, men kärleken öfverskyler en myckenhet af brister så väl hos oss själfva som hos andra.

Ännu hör härskarornas Herre bön. Ännu är det möjligt att han stäfjar det onda som pågår och låter oss få bo i fred och lugn. Men hvem kan man vänta kärlek från, om inte från dem som nämna sig efter Jesu namn och som stå under hans kärlekslag? Må det sanningsenligt kunna sägas om oss, som man berättar att det sades om de första kristna: Se, huru de älska hvarandra!

Vågar du?

Då frestaren lockar dig till synd, vågar du stå emot? Då syndiga människor försmäda din Gud och Frälsare, vågar du bekänna honom? Då din bekännelse af Jesus som din Frälsare medför lidande och försmädelse, har du ändå mod att visa dina färger? Då satan säger till dig som till din Frälsare, att han skall gifva dig alla världens skatter och förmåner, om bara du tillbeder och lyder honom, huru svarar du då?

Prutar du med ditt samvete, då det varnar för synd och orätt, eller vågar du att stå och falla för det, som du vet är rätt? Då din kyrka försmädas och de kristna beljugas i din närvaro, vågar du bekänna med ord och handling att du står på deras sida?

Vågar du att lefva i ovisshet om huruvida du verkligen hör Herren till eller ej, då du vet att hvar dag kan vara din sista? Vågar du att lefva en enda dag utan att vara säker därpå, att Jesus är ditt lif? Vågar du bedja: "Skapa i mig, Gud, ett rent hjärta och gif mig en ny, viss anda"?

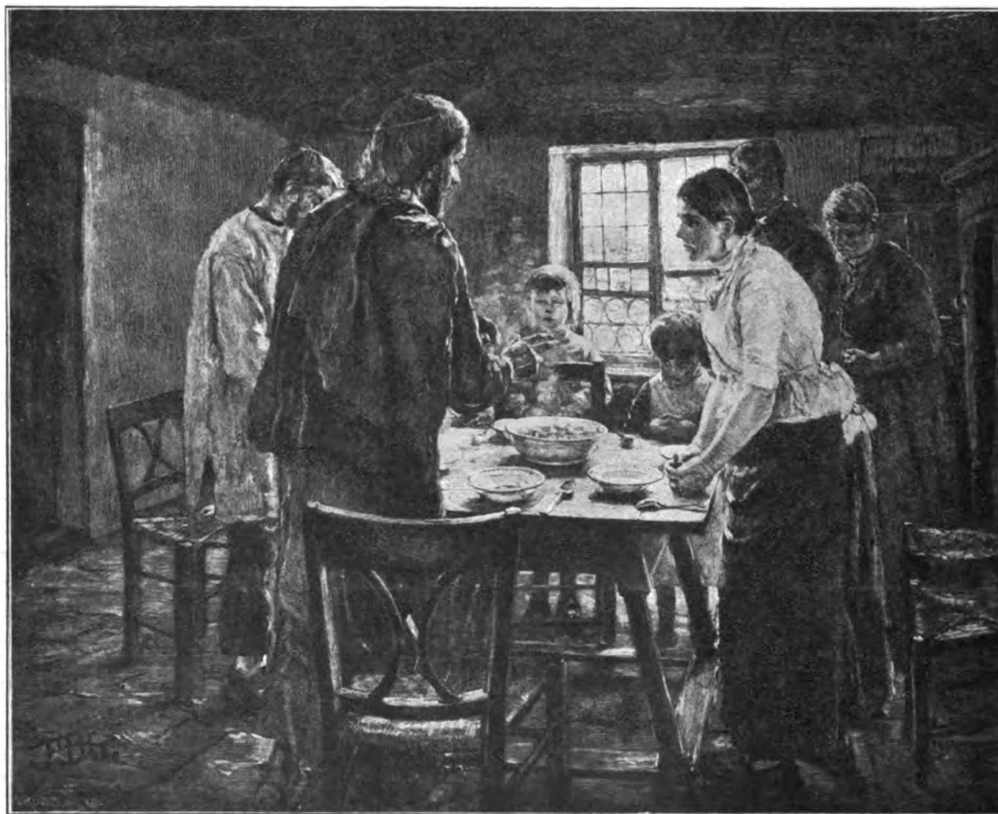

"VÅRT DAGLIGA BRÖD GIF OSS I DAG."

VÅRT ARBETSFÄLT

JOHN G. DAHLBERG, afdelningsredaktör

Punktlighet.

UNKTLIGHET är ett vackert karaktärsdrag, som, hvad den saken beträffar, angifver själshalt och sinnesbeskaffenhet i god etisk bemärkelse. Punktlighet är en dygd, som alltid har sin lön med sig i medvetandet om uppfylld plikt och som alltid aktats högt af rättänkande människor. Detta ädla karaktärsdrag visar sig dels i att på bestämd tid infinna sig på bestämd plats och dels i att på bestämd tid fullgöra det som på bestämd tid skall utföras. I sak äro dessa båda saker visserligen detsamma, ty äfven det, att på bestämd tid infinna sig på bestämd plats är att på bestämd tid fullgöra det, som på bestämd tid skall utföras, men i tanken hålla vi dem dock åtskilda af praktiska skäl. Punktlighet är alltid densamma, men här vilja vi hufvudsakligen betona hvad vi m d skäl kunna kalla kyrklig punktlighet eller punktlighet i det, som rör kyrkliga angelägenheter. Härtill hör

1. *Punktlighet i att på bestämd tid infinna sig på bestämd plats.*

I sak gäller detta både andliga och världsliga saker, och vi hvarken vilja eller kunna förringa punktlighetens vikt och betydelse i världsliga, allmän-borgerliga saker, såsom t. ex. att i tid infinna sig på sitt kontor eller vid arbetet i verkstaden eller annorstädes, då bestämd tid är föreskrifven, eller att på tid betala en revers. Men kan man med skäl vänta punktlighet i rent världsliga saker, kan man med så mycket mer skäl vänta punktlighet i kyrkliga, i religiösa saker. Det kyrkliga, det i denna mening andliga, är hvarken mindre verkligt eller mindre betydelsefullt än det världsliga, det jordiska. Somliga personer kunna vara ganska punktliga, då det gäller deras jordiska kallelse och strävanden, men vara mindre noga eller kanske t. o. m. pliktförgätna, då det gäller det kyrkliga, liksom det världsliga (här i berättigad, god betydelse), skulle vara för mer eller af större betydelse än det kyrkliga. Sådant förringar eller ändrar inte det kyrkliga i och för sig, men det visar arten af den personens punktlighetsbegrepp — och mer än det.

Till kyrklig punktlighet hör sådant som att, där det annars låter sig göra, regelbundet besöka församlingens gemensamma sammankomster och för öfrigt sådana möten, som på grund af särskild kallelse kräfva vår närvaro. Hit hör att vederbörande äro punktliga i att besöka diakon- och "trustees"-sammanträden, ungdomsmöten, söndagsskolan, sångmöten, kommittémöten. I allt sådant fordras såsom regel punktlighet. Af särskild vikt och betydelse äro naturligtvis församlingens gemensamma sammankomster — och det både sommar och vinter, året om. Det ligger enhetlighet, gemenskap och samverkan i självva begreppet *församling* och *församlingssammankomster*. Hvad om pastorn, diakonerna, "trustees", föräldrarna, ungdomen och barnen inte komma? Det är inte svårt att räkna ut hvad följden blefve. Hvad om församlingens pastor, diakoner och "trustees" begåfvo sig på "utflykt i det gröna" eller ut att åka automobil, den tid då församlingen skulle vara samlad till gemensamt möte? Och om de därvid helt ogeneradt åkte förbi kyrkan eller undveke att göra det för att icke blifva sedda af kyrkfolket, det hjälpte inte saken. Eller äro inte de också församlingsmedlemmar och ha rättigheter liksom andra församlingsmedlemmar? Det är sant, de ha sin särskilda kallelse, men vid gemensam sammankomst ha alla gemensam kallelse. Samma princip gäller sedan i underordnad grad andra möten som afse den kyrkliga verksamhetens befrämjande.

Till kyrklig punktlighet hör ock att

2. *Punktligt utföra hvad på bestämd tid skall utföras.*

Detta är väl inneslutet i det redan framhållna, ty den, som infinner sig på bestämd plats på bestämd tid, har något ändamål därmed. Den bestämda tiden och ändamålet därmed kunna visserligen särskiljas och dock höra de tillsammans.

Liksom vi exempelvis talade om församlingens gemensamma sammankomster, då det gällde punktligt infinnande på bestämd tid, må vi här exempelvis tala om punktlighet i fullgörandet af uppdrag vid ungdomsmöten. Skola dessa möten blifva till verklig nytta, böra dess medlemmar icke blott punktligt infinna sig äfven därvid utan på bestämd tid fullgöra gifna uppdrag, där det annars kan ske. På så sätt blifva de unga hvarandra till glädje och nytta. Har därför någon fått i uppdrag att deltaga med vid ett möte i programmet, bör en sådan punktligt utföra det. Gåfvorna äro äfven härvidlag många, och de kunna alla blifva till gemensamt gagn. Inte alla kunna uppträda som sångare, men många, kanske de flesta, kunna det. Alla kunna säkerligen läsa ett stycke innantill eller utantill, och skulle någon säga sig icke kunna det, angåfve han eller hon därmed, att han eller hon vore mycket dåligt utrustad å hufvudets vägnar, huru granna kläder och hur fin han eller hon trodde sig vara: man gåfve sig själf därmed ett mycket dåligt betyg.

Vår svenska ungdom är i allmänhet rikt utrustad i alla afseenden, och såsom ättlingar af ett kraftigt, begåfvadt folk kunna de inte gärna annat vara. En per-

son som punktligt utför sina åligganden befästar sig själf i denna goda egenskap och vinner andras högaktning och förtroende. Den som är opålitlig och slarfvig kommer inte långt därmed. Detta gäller sedan i sin mån och i sitt mått äfven andra göromål i förbindelse med församlingsverksamheten.

Härmed hafva vi velat visa punktlighetsprincipen särskildt i det som på ett eller annat sätt berör vårt kyrkliga arbete. Vi uppskatta betydelsen af punktlighet i allt som är rätt och godt och sant i såväl den allmänt borgerliga som i den kyrkliga samlefnaden. Äfven härvidlag är en helgjuten kristlig karaktär den bästa och därför den förnämsta. "Det personligt etiska tager sin början, då en person börjar fullgöra sin plikt."

J. G. D.

Från arbetsfältet hemförlofvade.[1]

FRU BETSY HEDENSTRÖM.

Sälla äro de, som sofva,
som i Jesus somnat hän;
salig frid är dödens gåfva
åt en Guds och Jesu vän.
Efter trones kamp och strid
väntar sist en salig frid
hos vår Gud i evig tid.
Ps. 491: 4.

Efter endast fem dagars sjukdom i lunginflammation, som slutade med hjärtförlamning, afsomnade pastorskan Betsy Hedenström i sv. luth. församlingens i Hoffman, Minnesota, prästgård den 8 sistlidne februari. Att det blef djup sorg i det förut lugna herdetjället och vida därutöfver ligger i sakens natur. Då förhållandet mellan äkta makar, mellan föräldrar och barn är som sig bör, kan det icke vara annorlunda än att det blir sorg, då någon af hemmets medlemmar falla undan. Såsom kristna sörja vi dock icke såsom andra, hvilka icke hafva något hopp (1 Tess. 4: 13). Då vi hafva hoppet om att de våra gått hädan i frid, det må vara make eller maka, barn eller andra vänner, och vi själfva lefva i tron på Guds Son och sålunda äro på väg till det himmelska hemmet, är det underligt hur Herren därmed tröstar i sorgen, styrker i svagheten och sprider himmelskt ljus i dödens mörker. Han, och han allena, kan, såsom vi sjunga om vår Frälsare i en af våra julpsalmer,

"sötman af en evig nåd i sorgekalken blanda".

Fru Betsy Hedenström[2] föddes i Floda församling, Falu län, Sverige, den 28 december 1859. Med föräldrar och syskon flyttade hon 1870 till Mockfjärd, Dalarna, där fadern köpt ett hem för sig och de sina. Till förvissning om sitt nådastånd hos Gud kom hon i unga år under den andeliga väckelse, som vid hennes konfirmationstid öfvergick hennes hembygd. Hon lär vid denna tid fått erfara en ovanlig fröjd i Herren. En liflig önskan uppstod också efterhand hos henne att blifva missionsarbetare på Evangeliska Fosterlandsstiftelsens missionsfält i Abyssinien. Denna önskan blef dock icke förverkligad, emedan hennes föräldrar icke ansågo sig kunna umbära henne. Häröfver synes hon hafva bittert sörjt. Härtill kommo ock andra svårigheter af religiös art. Den kärlek och endräkt, som under de första åren var utmärkande för dem, som under förut omnämnda väckelse i hennes hembygd kommit till tro på Herren Jesus, blef nästan ödelagd genom striden om de s. k. nattvardsföreningarna. De som för sitt samvete icke kunde taga del i det fria nattvardsfirandet, blefvo dömda såsom icke rätteligen frigjorda (Joh. 8: 36); de blefvo föremål för misstänksamhet, kärlekslöst dömande och kylig tillbakadragenhet af dem, som enligt det nya modet ansågo sig stå på högsta trappsteget af andlighet och lydnad för Guds bud. Gud förer de sina underligen. Hon, som tidigt fått erfara Guds frälsande nåd på sitt hjärta, hon som längtat ut i Guds rikes tjänst i Abyssinien, hon som varit med i andliga brytningstider och sett söndringar bland dem, som bekänna sig tro på Guds Son, hon skulle såsom en augustanapastors maka få vara med i den lutherska kyrkans stora, hoppfulla arbete i den "nya världen". Gud kan fostra prästhustrur lika väl som han kan fostra prästkandidater, och då han får fostra dem, blir deras lifsgärning till välsignelse. Gud har gifvit vår svenska lutherska kyrka i Amerika många fromma män, prästmän och lekmän, från moderkyrkan i Sverige, men han har också gifvit vår kyrka i detta land från samma moderkyrka många fromma kvinnor, heliga kvinnor, som här blifvit Guds rike till stor välsignelse och bland dessa många, som fått deltaga med i arbetet såsom prästfruar, och må vi komma ihåg och tacka Gud öfver dessa gåfvor från vårt gamla hemland.

År 1890 reste föremålet för denna enkla minnesteckning från Sverige och kom till sin. svågers, herr och fru Louis Hedenström, hem i St. Paul, Minnesota. Den 25 sept. samma år ingick hon äktenskap i West Union, Minn., med sin nu efterlämnade make, pastorn i Augustana-synoden P. P. Hedenström, då pastor i West Union, född i Mockfjärd, Dalarna. År 1895 flyttade pastorsfamiljen till Lake Park, Becker Co., Minnesota, och därifrån till Hoffman, Minn., 1908. År 1910 afled makarnas 18-åriga dotter samt en syster och en broder till fru Hedenström. Hennes kallelse här i Amerika ställde på henne kraf af tjänande kärlek, tålamod och försakelse. Hon hade märkbara aningar om sin förestående hemförlofning. Oförmodad som den var för hennes anhöriga, var den icke så för henne själf. Guds Ande hade beredt henne för flyttningen från tälthyddan till den eviga boningen (2 Kor. 5). "Hon var ett af Guds Ande helgadt och fostradt nådebarn — en frukt af de djupgående andliga rörelser, som utmärkte vår moderkyrka på 1870-talet." Hon lämnade efter sig sörjande make, tre döttrar, en son och en syster. Under stor tillslutning af deltagande vänner från när och fjärran hölls begrafningsgudstjänst i kyrkan i Hoffman den 12 februari. Med natttåget samma dag fördes hennes fallna stofthydda till St. Paul, Minn., där jordfästningen ägde rum påföljande dag. Liket bisattes i grafkapellet å Union Cemetery för att sedan, då drifvorna smält, nedmyllas i familjegrafven därstädes.

[1] Meningen med under denna rubrik förekommande minnesrunor är icke att de skola vara vanliga tidningsnyhetsmeddelanden: meningen är, att dessa teckningar i ord och bild från vårt eget arbetsfält skulle, om möjligt, tjäna högre syften.

[2] Denna lilla minnesruna är hufvudsakligen tecknad efter af pastor Hedenström på min begäran insända meddelanden. J. G. D.

Jesus, mig din ankomst gläder,
där jag i dina fotspår träder
på törnestig, af sorger böjd.
Törnet byter du i palmer,
och sorgerop i glädjepsalmer:
ty skådar jag min graf med fröjd,
när min lekamen trött
en stund har sofvit sött
i dess skugga,
du väcker mig
så nådelig
till evig frid och fröjd hos dig.

Frid öfver den aflidna makans och moderns minne.

J. G. D.

VID FRU P. P. HEDENSTRÖMS BÅR.

Sorg och suckan följa lifvets strider.
Denna jorden är en jämmerdal.
Emot aftonen det städse lider.
Hvem kan tälja här de dödas tal?
Dödens ängel blomsterfältet härjar;
rika skördar öfverallt inbärgar.

Men vi ha ett tröstens ord på vägen,
solens stråle från de höga berg.
Kristi kyrka aldrig står förlägen,
hon har trons och hoppets ljusa färg.
Sin förklaringsdag hon går till möte,
finner hvila i sin Herres sköte.

Och vi ha ett tröstens ord vid griften,
när som stoftets göms i jordens mull,
löftesordet uti alla skiften
torkar tåren af för Kristi skull.
De i Herren döde äro sälla,
deras ögon inga tårar fälla.

Evigt fria nu de sälla döda
skola hvila från sitt arbete,
lifvets alla sorger, kamp och möda,
nöd och trångmål, plåga, suckan, ve.
Ingen synd skall dem nu mer vidlåda;
Herrens härlighet de nu fått skåda.

Deras gärningar, i Herren gjorda,
skola inför tronen följa dem.
Deras kärleksverk bli kända, sporda
i det himmelska Jerusalem.
Lifvets frukter, som för himlen grodde,
vittna om den tro, som hos dem bodde.

Frälsta utaf Herrens nåd allena,
trogna uti Herrens tjänst de stått.
Tvagna uti Lammets blod, det rena,
ifrån orättfärdighet de gått,
byggda på den enda frälsningsgrunden,
Kristus, deras tröst i pröfningsstunden.

Frälsta utaf nåd, de hamnen funnit,
för sin längtan uti tro och hopp.
Kronan, segerpalmen nu de vunnit,
hvila efter slutadt vandringslopp.
Fadern gifver svar på barnabönen,
gifver trones kämpar segerlönen.

A. MATTSON.

TEOLOGIE DOKTOR, PASTOR P. J. BRODINE.

Då den 4 juni detta år underrättelsen spred sig, att teologie doktor P. J. Brodine hemförlofvats, kändes saknadens smärta djupt i vida kretsar. Doktor Brodine föddes den 12 oktober 1846 i Hjelmseryd, Småland. När han var en liten gosse, utvandrade han med sina föräldrar till Amerika. Hans mor och en syster dogo på färden. Detta var 1853. Det kändes ju svårt för fadern att bygga ett hem i främmande land och att ensam uppfostra den unge sonen. Men både fadern, den välkände Carl J. Brodine, och sonen Per Johan stodo under ledning af pastor Jonas Swensson i Andover. Särskildt blef detta af betydelse för den blifvande själasörjaren, som under den plastiska ungdomens bildningstid vårdades till sin själ och uppfostrades under inflytande af en så mäktig ande som pastor Jonas Swensson. Som yngling inträdde Per J. Brodine i armén, men utkallades icke på slagfältet, men hans öfningar och erfarenheter på lägerfältet utöfvade också sitt bildande inflytande på den blifvande andlige stridsmannen. Den egentliga beredelsen för hans framtida kall begynte, då han inskrefs som elev vid Augustana College i Paxton, Ill., år 1869 och fortsatte, tills han genomgått den teologiska kursen. Efter aflagd prästexamen prästvigdes han den 4 juli 1875 i Andover, Ill. Under sin fyrtiotvååriga tjänstgöring som pastor betjänade han endast fyra församlingar. De voro Varna, Ill., 1875—1880, Geneseo, Ill., 1880—1887, Holdrege, Nebr., 1887—1900, Orion, Ill., 1900—1916. Han var president för Nebraska-konferensen 1889—1893 och medlem af direktionen för Luther Academy i Wahoo. Då han flyttat till Orion, blef han medlem af direktionen för Augustana College & Theological Seminary och tjänstgjorde tills 1904. Han var medlem af synodens missionsstyrelse från år 1906 till sin död. I Board of Charities inom Illinois-konferensen var han en tid ordförande och tjänade äfven som solicitör för skuldens betalande på inrättning-

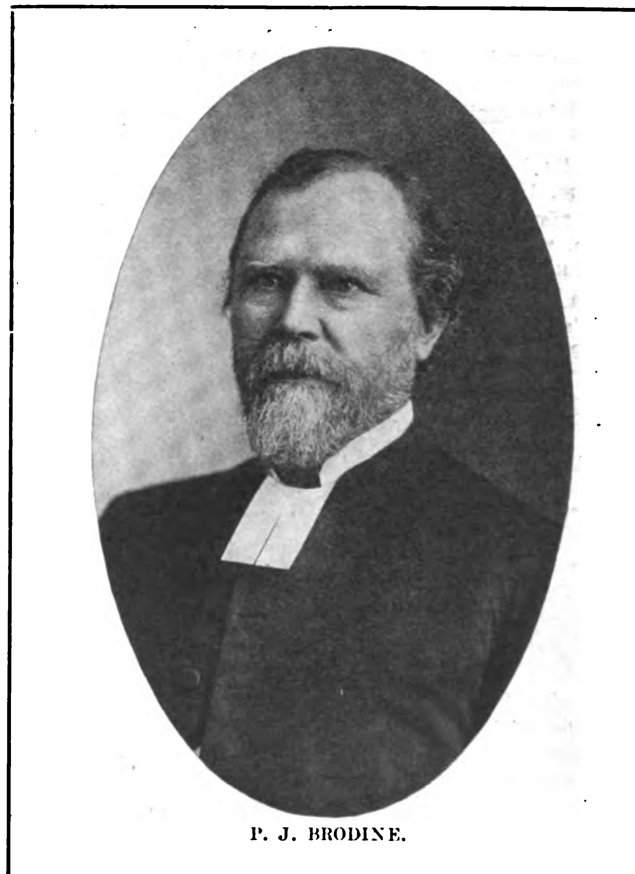

P. J. BRODINE.

arna. I missionsstyrelsen var han en verksam och ledande medlem. På grund af gedigen kunskap utnämndes han till teologie doktor år 1902 af direktionen för Augustana College på fakultetens förord. År 1875 ingick han äktenskap med Lovisa Nordling från Chicago. Hans hustru dog den 12 oktober (hans födelsedag) 1912. Frånfället af hans trogna maka blef ett hårdt lidande för dr Brodine, men han omhuldades af sina älskade barn, hvilka äro till antalet sex. I tanken på att draga sig tillbaka från mera aktiv tjänstgöring byggde han tillsammans med sin måg, musikhandlanden Elmer T. Anderson, ett dubbelhus i Rock Island, nära läroverket. Herr Anderson är gift med äldsta dottern Anna. Då hans hälsa blef klenare, flyttade dr Brodine med yngsta dottern Signe till det nybyggda hemmet, 3822—7 ave., Rock Island. Från nyårstiden 1916 vistades han där, ehuru han någon tid var ute på resor i kyrkans tjänst. Han gladde sig så mycket åt sitt nya hem, där han hoppades bo många år i barn- och vänkretsen. Det var en fröjd att betrakta dr Brodine i barnkretsen, bland barnen och barnbarnen. Hans barn voro ju utom Signe gifta, men hemma voro de alla glada barn. Men vi märkte ju, hvad han själf kände, att hans njurlidande var obotligt. Icke långt före sin död träffades han af ett lindrigt slaganfall. Han önskade så gärna öfverlefva synodens jubelmöte, men som han sade, sommaren kom för sent för honom. Sommaren bodde dock i hans hjärta. Då undertecknad och pastor Hoffsten besökte honom den 2 juni förstod han andakten och hvad som sades, men kunde knappast tala, men vi sågo, huru han gladdes äfven åt en blomsterbukett, ty dr Brodine var en sann kristen, men också en naturfrisk själ. Sedan sof han mest. När undertecknad besökte honom följande måndag och höll bön, förstod han ej, ty han låg i coma. Vi märkte, att hans stund var nära. Samma dag, den 4 juni, en kvart före fyra e. m. vaknade han till, kände de sina, grät och sedan under leende afsomnade han stilla och fridfullt. Begrafningsgudstjänst hölls först i Rock Island den 7 juni. I hemmet höll dr Blomgren bön. I Sionskyrkan höll undertecknad det svenska talet. Texten var Dan. 12: 13. Pastor Bergström höll ett kort tal på engelska öfver Upp. 14: 13. Pastor Forsberg uppläste personalier och hade ledningen af det hela. Dr Brodine tillhörde Sionskyrkan i Rock Island. På e. m. hölls gudstjänst i Orion, där dr Brodine varit pastor nära sexton år. Flere pastorer jämte församlingsläraren, pastor C. G. Anderson, deltogo. Vid sin hustrus sida hvilar dr Brodine till sin stofthydda på kyrkogården i Orion och väntar i paradiset med alla saliga döda uppståndelsen.

Dr Brodine var som människa en älsklig karaktär, gemytlig, lefnadsfrisk, humoristisk i bästa mening, trofast som vän, varmhjärtad och pålitlig. Sådana vänner äro få och kunna icke nog uppskattas. Emedan han var tillbakadragen och tyst, fick han ej det erkännande, som han var värd. Som predikant stod han fram som en kapten på bryggan och kunde icke döljas, ty han var en folklig storpredikant af den gamla stammen, en evangelisk predikant med en eldtunga, som talade i Andens och kraftens bevisning. Om han ibland följde sin andlige lärofader i att hålla åtminstone en god timmes predikan, föreföll han aldrig tröttsam, ty åhöraren tyckte aldrig, att predikan var lång. Som själasörjare vid sjukbädden och i den enskilda själavården i allmänhet vann han det största förtroende på grund af hans djupa erfarenhet, grundliga människokännedom och utmärkta takt. Dr Brodine framträdde sällan som skriftställare, men när han skref för tryck, visade han sig äga en välskuren penna och hans artiklar väckte intresse liksom hans tal. Han var en helgjuten personlighet och i allt en allvarlig kristen. C. E. Lindberg.

PASTOR ANDERS SUNDBERG.

Den lilla minnesruna, som härmed lämnas i anledning af pastor Anders Sundbergs frånfälle, kommer säkerligen att blifva bristfällig, särskildt med hänsyn till tiden före hans ankomst till Amerika. Önskade uppgifter härom ha hitintills icke kunnat erhållas. Ehuru undertecknad minnes pastor Sundberg sedan en 30 år tillbaka eller mera, kom han aldrig i närmre nämnvärd beröring med honom. Materialet för denna enkla minnesruna är delvis hämtadt ur synodens referat och ur Augustana för den 12 sistlidne april samt delvis och hufvudsakligen ur ett bref från pastor Sundbergs efterlämnade maka samt ur en längre innehållsrik skrifvelse från pastor G. Lundahl.

Pastor Anders Sundberg föddes i Grenstad, Dalsland, den 13 sept. 1843. Hans föräldrahem var ett gudfruktigt hem. Såsom gosse fick han följa med till kyrkan, där

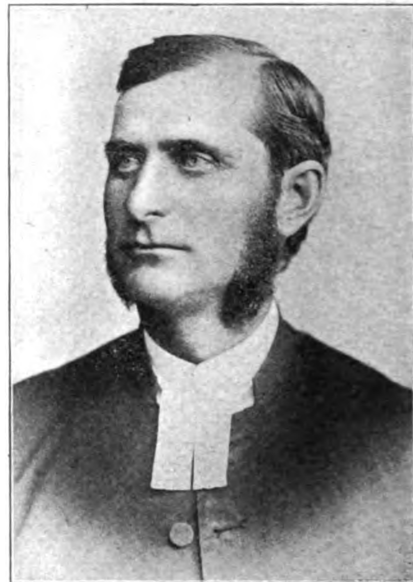

ANDERS SUNDBERG.

han fick se och höra sådant, som bar vittne om en annan värld än den, som han såg omkring sig, och där evighetssäde föll i hans barnasjäl. Tjugosjuårig kom han år 1870, detta i Augustana-synodens historia betydelsefulla år, till Amerika och slog sig där ned i Chicago, Ill. Här kom han tydligen i beröring med pastor Erland Carlsson. Hans efterlämnade maka skrifver: "Han var visst pastor Carlssons medhjälpare någon tid och sedan bokförare i någon handelsbod." Tre år efter sin ankomst till Amerika eller 1873 inskrefs han såsom elev vid Augustana-synodens läroverk, hvilket då var förlagdt i Paxton, Ill. Då läroverket 1875 flyttades till Rock Island, Ill., fortsatte han därstädes sina studier till år 1878, då han på kallelse från svenska lutherska församlingen i Madrid, Iowa, prästvigdes af Augustana-synoden. Var Sundberg uppfostrad i ett kristligt hem, hade han såsom gosse fått vänja sig vid att gå med till kyrkan, var han efter sin ankomst till Amerika en tid pastor Carlssons medhjälpare och sedermera, såsom i sett påbörjat studier vid synodens läroverk och sedan efter en femårig skolkurs (eller däromkring) prästvigts, synes detta tyda på hans förhållande till Gud i unga år. Det skulle säkerligen varit lärorikt, om vi kunnat något närmare se in i hans själslif före hans ankomst till Amerika, men det låter sig icke för närvarande göra, ty okunnigheten skymmer härvidlag, såsom ofta äfven i andra

fall, vår blick. I sin första församling, den i Madrid, Ia., stannade Sundberg till år 1885, då han flyttade till Union Creek- och Ahlsborg-pastoratet i South Dakota. I denna trakt betjänade han sedermera Beaver Valley, Salem och Bethlehem (i Mitchell) församlingarna samt, antagligen, andra platser. "Han betjänade olika pastorat och utförde troget en banbrytares mödosamma och ansvarsfulla arbete"[1]). År 1908 flyttade han till Michigan, där han sedermera betjänade församlingarna i Mancelona, Traverse City och Tustin, alla i Cadillac-distriktet, samt slutligen, under vakanstid, församlingen i Muskegon i Grand Rapids-distriktet. Möjligen betjänade han flera platser i Michigan. I Covert, Mich., hade han anskaffat sig ett landtställe, och där ämnade han slå sig till ro på gamla dagar. Här kom han ock, såsom vi hafva all anledning att tro, till "den sabbatshvila, som återstår för Guds folk." Efter omkring endast en veckas sjukdom afled han därstädes den 31 sistlidne mars i en ålder af 73 år, 6 månader och 18 dagar, efterlämnande sörjande maka, Christina Elisabeth, född Bergroth, samt sex barn. Han är begrafven i Beaver Valley-församlingens i Södra Dakota grafgård. Hafvande troget tjänat Augustana-synoden såsom präst i 39 år är han värd en liten minnesruna, och icke minst därför att han "troget utförde en banbrytares mödosamma och ansvarsfulla arbete." **Augustana** för den 12 sistlidne april säger om honom: "Det var förnämligast såsom banbrytare å det kyrkliga området, som pastor Sundberg gjorde sig känd. At det värfvet ägnade han alla sina krafter, arbetade troget och vann äfvenså sina segrar. I de kolonier, där han således verkat, skall han länge med tacksamhet ihågkommas." Hvad som här vidare följer rörande Sundberg såsom kristen, människa och präst är hufvudsakligen hämtadt ur förutnämnda skrifvelse af pastor G. Lundahl. Pastor Sundberg hade gåfvan att med lätthet och reda uttrycka sina tankar. Hvad han möjligen saknade i förvärfvadt kunskapsförråd, ersattes af inre andlig lifserfarenhet. Vid korset hade han funnit sin återlösning. Han hade funnit, att evangelium är Guds kraft till frälsning för hvar och en som tror. Rotfast i bibelordet och i vår kyrkas trosläror, frambar han den evangeliska förkunnelsen af trosöfvertygelse. Att skänka hufvudkuddar till sofvare, var icke i hans smak, ty han ville hålla dem vakna. Han var ingen "beryktad talare", men de, som funno behag i Guds glada budskap till människorna, hörde honom gärna. Sundberg var punktlig och trovärdig samt prästerlig i sin tjänst. Foglig till sitt lynne var han begåfvad med en snabb uppfattningsförmåga och kunde, när så behöfdes, "blixtsnabbt" gifva träffande, bitande svar. Med sitt soliga, öppna sinne såg han vanligen saker från "den ljusa sidan." Han såg tidens lyten och sörjde däröfver. — Nu är han borta, men hans minne lefver i tacksam hågkomst bland vänner och tillgifna församlingsbor. Och äfven detta minne manar oss en hvar att i tid se till det ena nödvändiga och verka Herrens verk medan nådens tid varar.

"Ack, gifve då Gud, vi honom så tjänt
med allt hvad af honom vi äga,
så nyttjat de pund, oss Herren förlänt,
att han till en hvar måtte säga:
Gack in i din Herres glädje, gack in
du tjänare gode och trogne."

J. G. D.

[1] "Augustana."

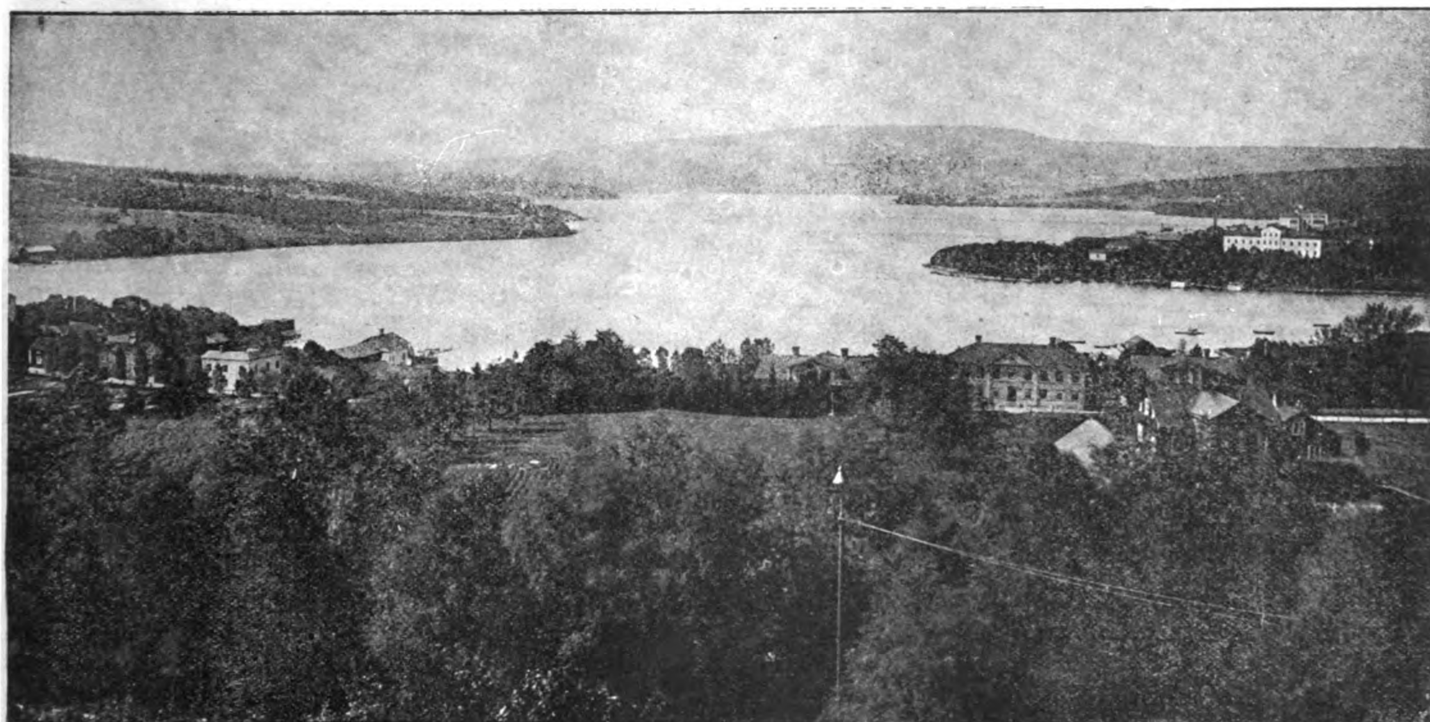

UTSIKT ÖFVER SÖDRA SUNDET VID HERNÖSAND.

Nykterhetssakens kreditiv.

AF O. W. NEWMAN.

MED skäl frågas hvilka fördelar som vunnits genom de vidtagna lagstiftningsåtgärderna inom prohibitionsstaterna, och om nykterhetsvännernas argument och påyrkade fördelar af rusdrycksförbud vinner bekräftelse i praktiken. Publiken är i sin fulla rätt att veta detta, och det är nykterhetsadvokaternas enkla plikt att framlägga de tillgängliga bevisen för alla sina påståenden, men synnerligast detta, som berör prohibitionens frukter, hvilket är just hvad vi alla intressera oss för och det hvarpå nykterhetsreformens framtida bestånd uteslutande hvilar.

Glädjande nog saknas icke heller tillgång på sådana bevis. Beredvilligt skola vi här meddela några små utdrag ur sakkunnigas vittnesbörd af senaste datum, annars ha vi material nog för hela volymer i ämnet. Ur en rapport af Fred O. Blue, State Tax Commissioner i West Virginia, anföras några data:

"Den totala arresteringssiffran i 57 kommunalsamhällen 1914 — hvilket var året före prohibition — var 19,567. Året efter reducerades den till 9,956. Arresteringar för dryckenskap ensamt 1914 var 9,432. Året efter häktades 3,375 för fylleri." Märkas bör att W. Virginia icke hade totalförbud och då naturligtvis var öppen för inskeppning, men ändå ett så godt resultat.

"Statens bankväsen visar en ökning af resurserna på något öfver 12 millioner på ett år, och däri beräknas att nära 3 millioner äro besparingar gjorda af arbetareklassen det första prohibitionsåret i staten."

Ur ett tal, som senator Thomas från Colorado nyligen höll i senaten, citeras några punkter: "Senatorn fastslog att staten på den korta tiden af ett år sedan förbudslagen trädde i kraft gjort stora framsteg både moraliskt och ekonomiskt. Affärsförhållanden, som före lagens antagande af mången dömdes till undergång, ha gått framåt i en oanad grad, t. o. m. turistströmmen — Colorado är nämligen en af landets turistcentra — som af krogvännerna förklarades förlorad, men i stället fyrdubblats det sista året."

Senator Thomas gör vidare en öfversikt af ställningen i Denver, hvilken i likhet med alla storstäder behäftas med en stor procent af laglösa element. Detta till trots kan dock Denver framvisa ett ganska godt rekord på den korta tiden, sedan krogarna blefvo stängda.

"Äktenskapsskilsmässorna ha minskats med 40 procent. Arresteringar för dryckenskap ha förminskats nära 60 procent och häktningar för lösdrifveri 55 procent. Icke mer än två mord hafva under året timat, det vanliga antalet brukar vara omkring tolf. Brottmålen inom hela staten hafva sjunkit i ännu större skala, hvaraf statsfängelset såsom följd fått stänga en af sina flyglar.

"Handel och all slags affär har gjort ett stort uppsving i Denver och sparbanksdepositionerna bryta alla rekord. Byggnadsverksamheten går framåt och arbetsförhållandena äro bättre än någonsin tillförne. Detta allt oaktadt Denver icke drifver några affärer i krigsmaterialier, emedan det icke är någon fabriksstad. Skatterna hafva också nedgått i staden efter prohibitionen."

Detta är ett vittnesbörd från en, som icke var prohibitionist förut. Senator Thomas säger själf att han "var en reformens motståndare af fruktan för några svårare följder däraf, men att dessa fakta ändrat hans uppfattning såsom det måste göra med alla, som komma under inflytandet af rusdrycksförbudets förmåner". Colorado är, såsom vi veta, icke heller helnykter ännu, utan rusdrycker tillåtas för enskildt bruk. Likväl denna förbättring.

Här ett anförande efter guvernör Alexander i Idaho om tillståndet där efter ett års prohibition:

"Hela vårt samhällsförhållande har förbättrats. Handeln och alla våra näringar ha utvidgats, gamla skuldräkningar ha inbetalts och nya kvitteras på tid. Den allmänna färdigheten har höjts bland folket, och olycksfallen i våra grufvor äro färre än förut. Bankbesparingarna hafva stigit 200 procent. Fängelserna blifva tomma och våra polisdomstolar äro utan sysselsättning. Här i Boise, där vi hade 23 krogar och alla förutspådde ruin om de blefve utdrifna, har motsatsen inträffat, affärerna förbättrades, dryckenskapen aftog och helt nyligen hafva stadsmyndigheterna afskedat en poliskapten tillsammans med fyra poliser, emedan de ej ha någonting för dem att uträtta. Så allmän är tillfredsställelsen, att alla, äfven de förra motståndarna till prohibition, nu äro bland dessa varmaste försvarare." Idaho har en s. k. "bentorr" förbudslag, som flere stater nu börjat kopiera.

Hvad som meddelats från dessa stater äger i stort sin tillämpning öfverallt, hvarest prohibitionslagar införts. Ur county-auditorns rapport för Spokane county, Washington, framgår att äfven där betydande fördelar tillförts samhället genom krogarnas stängande. Ensamt utgifterna för countiets räkning reducerades med $32,-

751 under prohibitionsårets 7 första månader. Fattighjonens antal sjönk till ungefär hälften och brottsmålen gingo ned 70 procent på samma tid, hvilket haft till följd att polis- och andra rättsmyndigheter fått mindre att göra och rättsväsendet därför kan bedrifvas så mycket billigare än förut. Det allmänna välståndet har också förbättrats, och folk som förr lade ut sina hårdt förvärfvade pengar för brännvin, köper nu mjölk och matvaror i stället.

Spokane, en stad på öfver 100,000 invånare, hade förut omkring 200 krogar och tre bryggerier. Det är således goda resultat som uppvisas på denna korta tid med en så liberal förbudslag som Washingtons. Nu sedan lagen blifvit skärpt, kommer den att ännu bättre motsvara sitt ändamål.

Den slutsats, som kan dragas ur nykterhetsreformens hittills gjorda erfarenheter, är, att förbud äfven i mildare form är välgörande. Utaf alla metoder, som praktiserats af rusdryckshanteringen, är den öppna legaliserade krogen den värsta och mest fördärfbringande. Med den borta försvinner därför en stor del af trafikens elände, ty smugglandet och tjufsupandet går icke närmelsevis upp mot krogen. Vidare är det konstateradt, att de strängare förbudslagarna kunna lättare tillämpas och lämna bästa resultaten, hvarför totalförbud är det allra bästa. Slutligen, prohibition håller allt hvad den lofvar borgerligt, socialt och religiöst och blifver i sin fulla tillämpning en af människosläktets största välsignelser.

Troy, Idaho.

Har Tyskland rätt?

AF CONRAD PETERSON.

DEN, som skrifver dessa rader, hoppas, att den dogmatiska tonen må ursäktas såsom beroende på en sträfvan efter att vara kortfattad. Ämnet berör ju ett fält, där det är ganska svårt att vara viss på sin sak. Man måste t. ex. läsa mycket försiktigt mellan raderna i vår egen tidningspress, och fienden har visat sig i så hög grad oärlig och opålitlig, att hans alster förtjäna ännu mindre tilltro. Den mening, som här framhålles, är grundad på källorna, så långt möjligt är, och till stor del på Tysklands och Österrikes egna försvarsskrifter.

Mången tror, att alla krig lätt kunde afskaffas, om hvarje stat kunde lära sig att handla rätt emot sin grannstat. En regering vädjar dock sällan till svärdet till försvar för uppenbar orättvisa. Krig kunna uppstå, då problem föreligga för ovillkorlig och snar lösning, rörande hvilka parterna icke på fredligt sätt kunna ena sig om hvad som *är* rätt. Bakom den närvarande jättekampen ligger olikhet i åskådningar. Gäller den kristliga moralen för nationer såväl som för enskilda individer? Är demokrati alltid att föredraga framför aristokrati? Är det bättre, att ett litet folk får bestämma om sitt ege öde, eller att det införlifvas med ett stort kejsardöme, som kräfver tillväxt, och som har förmågan att höja det kufvade folkets kultur? Många af Tysklands ledande andar skulle lika uppriktigt nekande besvara dessa frågor, som våra egna tänkare skulle besvara dem jakande.

I så godt som hvarje krig finner man, att motiven äro blandade, att det finns både rätt och orätt å båda sidor, samt att ett ömsesidigt missförstånd är rådande. Ett rättvist krig kan också lätt förändra sin karaktär och blifva orättvist, ty krigets berättigande beror ju icke blott på dess grund i det förflutna, utan också på den pågående krigföringsmetoden och det framtidsmål man söker att ernå. Kunde vi skärskåda bevekelsegrunden hos de cirka femhundra män, som genom sitt beslut bragte vårt land in i kriget, så skulle vi finna, att det är många skilda orsaker, delvis ädlare och delvis mindre ädla, som gjort att vi äro med. Att påstå, att lejonparten besjälats blott af en eller några få lumpna orsaker, är att sätta sig upp till domare över andras tankar och att förneka uppriktigheten hos mången god och ärlig medborgare. Och tro vi, att vår sak är orättvis, så blir den därigenom orättvis; sluta vi oss däremot till, att det är de ädlare bevekelsegrunderna, som vi vilja kämpa för, så blir vår strid därigenom mera rättvis.

Djupast sett är naturligtvis kriget en syndens straffdom öfver världen, och enär intet folk älskat sin nästa som sig själf, så äro vi alla skyldiga. Men medan vi värna om vår tanke- och yttrandefrihet, så må vi icke glömma, att så långt som vi plågas af tvifvel och sprida halfhjärtenhetens smitta omkring oss och vår lojalitet därigenom blir mera passiv och mindre aktiv, så försvaga vi därigenom vårt eget land och stärka fienden. Kriget är först och främst en viljornas andliga sammandrabbning. Ju mera enigt vi tro på vår rättvisa sak, dess väldigare komma vi att kämpa. Därför att Tysklands folk tills helt nyligen stått såsom en man i den tron, att det kämpat för sin rätt, så har det också visat sig nästan oöfvervinneligt. Och de allierades säkraste hopp om slutlig seger beror mindre på några förnuftsskäl än på en känsla, att en orättvisa så grym som fiendens aldrig kan eller får segra i längden. Afsikten med denna uppsats är, att söka framhålla några orsaker, hvarför mera rättvisa kan sägas föreligga å de allierades än å centralmakternas sida, och att påpeka att, antingen kriget var af nöden eller ej, vi åtminstone kämpa på den rätta sidan.

Utgå vi från den synpunkten, att hvarje statsmakt har

enbart själfviska syftemål, så ha ju alla ungefär lika rätt eller orätt. Skola vi tänka på "America only" i den meningen, så ha vi ju samma rättighet som de öfriga att taga vara på våra egna intressen i en så själfvisk värld. Och vi ha nog orsak att tro att Tysklands seger öfver de allierade vore mindre fördelaktig för vår säkerhet, våra affärer och vår Monroe-doktrin m. m. Men kunna vi frånkänna vare sig individer eller hela nationer hvarje spår af altruism? Centralmakterna förklara visserligen, att de kämpa allenast i självförsvar, men anse dock, att deras seger skulle lända till världens fromma. Ryssen kände genuint medlidande med Serbien, och om han därvidlag glömde att först sopa rent för egen dörr, så var ju detta ett allmänmänskligt fel. Och behöfva vi betvifla Englands rättvisa harm öfver infallet i Belgien? Det kan åtminstone icke den, som skrifver detta, ty han minns, hur hans egna starka tyska sympatier började vackla inför denna nyhet, och hur han hoppades, att denna neslighet icke skulle lönas med framgång, äfven om seger till slut på annat sätt komme att kröna de tyska vapnen. Det är knappast till världens fördel, att sådana metoder bevisa sig framgångsfulla, och det samma kan sägas om undervattensbåtskampanjen.

Näppeligen kan någon nation sägas kämpa för mera altruistiska mål än vår egen. Vi vänta oss ingen direkt fördel som betalning för oerhörda krigsbördor och minskadt välstånd; och vi kunde ha förblifvit utanför fejden och lugnt trotsat världens hot genom att utge våra milliarder för vårt eget lands befästande. På samma gång var det helt naturligt, att vi drogos in i kriget, att vi faktiskt tillhörde Tysklands fiender nästan från början. Vi kunde icke vara verkligt neutrala utan måste hjälpa antingen den ene eller den andre. Utförselförbud i fråga om krigsmaterial hade betydt en oerhörd fördel för den makt, som var väpnad till tänderna, i kampen mot mera fredliga grannar; och efter Belgiens fall och än mera efter Lusitania-fallet fanns det ingen utsikt till att få majoritet för ett sådant förbud, som därjämte stred mot Amerikas egna intressen, då majoriteten af vårt folk ansåg Tyskland hafva orätt och önskade dess nederlag. Tyskland, själft ovilligt att lyda ens lagens bokstaf, kan icke klaga öfver att själft blifva behandladt på olagligt sätt af sina fiender eller fordra, att Amerika skall gå längre i tillmötesgående än denna bokstaf. Vårt lands traditioner tala om kamp för mellanfolklig rätt, och denna kamp ledde till allt skarpare protester, tills Förenta staterna slutligen antingen måste retirera från sin angifna ställning eller bryta med Tyskland.

"Tyskarna äro sådana präktiga människor, och engelsmännen äro sådana cyniska gnidare", sådan ungefär är den tanke, som stämmer mången till Tysklands fördel. Det är icke frågan om hvilket folk som är bäst, en ganska vansklig fråga, utan blott om hvem som har rätt i den nuvarande tvisten. Finns det något folk, som aldrig haft orätt i något krig? Se på vårt eget lands förhållande till indianer och mexikaner. Se på Karl X Gustaf och hans krigiska adel under Sveriges korta imperialistiska dagar — påminna de icke i mycket om en nuvarande kejsare och hans junkerparti? Man anser det rätt att uppegga till hat mot England på grund af dess brott från föregående sekler, men man behöfver icke strida mot en makt, som håller på att göra bättring i dessa afseenden såsom våra dagars England. Man påminner om Englands kung och herrehus men ej om dessas maktlöshet; man pekar på Tysklands folkvalda riksdag men ej på dennas svaghet, i synnerhet i utländska frågor, i jämförelse med det furstliga förbundsrådet. Att Tysklands regering är mindre demokratisk än något annat civiliseradt lands, Japan knappast undantaget, kan väl icke bestridas. Visserligen gör denna regering mycket *för* folket på ett faderligt manér, men detta är icke själfstyrelse. Man pekar på Englands skamliga "Einkreisungspolitik" (kringränningspolitik) mot Tyskland, men också denna politik har två sidor och är dessutom hypotetisk. Tyskland försvarar sig till största del med obevisade antaganden. "Hade vi icke påbörjat kriget, infallit i Belgien o. s. v., så hade de andra gjort det." "Min granne hyser kanske planer mot mitt lif, därför är det bäst, att jag röjer honom ur vägen först", är ungefär lika god moral. En annan makt i Tysklands ställning skulle kanhända handlat på samma sätt, ty frestelsen var onekligen stark; och ryss-skräcken gjorde det svårt att tänka rationellt. Mycket kan sägas till Tysklands ursäkt, men att urskulda en handling är icke detsamma som att rättfärdiga densamma.

Det var helt naturligt, att svenskt lutherska sympatier i början lutade åt Tysklands håll. Men det var ingen luthersk eller kristlig politik med sin öppna ärlighet och omutliga rättrådighet, som bragt Tyskland till sin nuvarande ställning. I båda lägren kämpa både lutheran och katolik, både muhammedan och hedning. Man kunde lättare bevisa, att påfven och andra villolärare komma att draga fördel af Tysklands seger, än att vår lutherska lära därigenom kommer att gå framåt. Tänk om Tyskland verkligen ägt den tro på Guds bistånd och sin egen okuflighet, som det påstod sig besitta! Då hade det icke behöft att bryta aftal och begå tvetydigheter, utan kunde i stället lugnt och redbart afvakat fiendens anfall. Kampen hade då åtminstone uppskjutits några år, ty det var ju blott Tyskland, som var fullt beredt vid krigets utbrott. Kom kriget, så kunde de tyska arméerna med lätthet försvara den korta franska gränsen och gå till anfall mot England under den neutrala världens bifall. Och hade då England och Frankrike svikit sin heder och infallit i Belgien, så hade Amerikas sympatier fallit på Tysklands lott och detta genom lagförbud omöjliggjort all vapentillförsel till de allierade. Tyskland hade då bibehållit en ära, som ingen seger nu kan återställa, och icke åsamkat sig en världs hat och missnöje såsom nu.

Amerikas historici ha nästan som en man visat allie-

rade sympatier. Deras förtroende för tyska påståenden ha minskats vid minnet af den maktpolitik med dubbelspel och brutna fördrag, som påtvingats det tyska folket och ledt till så stora preussiska framgångar under den store kurfurstens, Fredrik den stores, och Bismarcks dagar. Månne icke sådana framgångar en gång måste tryta och det tyska folket nu lider straffet för forna tiders synder? Sitter icke samma gamla spionerande och ränksmidande diplomati vid styret ännu, sammanbunden med gammal aristokrati, gammalt förtryck af de små, gammaldags grymhet i krig, gammal kärlek till kriget och fördom mot medlingsdom och afväpning? England och Frankrike hafva i forna dar tillskansat sig kolonier, som de en dag måste förlora; men det är hufvudsakligen Tyskland, Österrike och Japan, som ännu hota att än vidare utbreda forna dagars imperialsystem öfver hittills fria folk. Österrikes politik har också förblifvit densamma, till fromma blott för en dynasti och allt mer opassande för den nya tiden. *Divide et impera* (splittra och regera), det var Österrikes lösen, då det gällde att förhindra Tysklands och Italiens enhet, och samma själfviska mål fullföljdes ännu 1908 till 1914 å Balkanhalfön. Drömmen om en teutonsk inflytelsesfär sträckande sig ända till den persiska viken, och som anses nödvändig för att Tyskland och Österrike skola kunna andas fritt, kan naturligtvis endast förverkligas på slaviska och andra folks själfständighets bekostnad. Och de serbiska brott, som tjänade som ursäkt för krigsförklaringen 1914, frammanades åtminstone delvis genom Österrikes orättvisa. Gammalt rysshat och släktskap med germaner får icke skymma bort vår förståelse för att också slaven bör komma till sin rätt.

Ser man två personer inbegripna i ett brutalt handgemäng, så är man starkt frestad till att fördöma dem båda; men får man sedan veta, att den ene började och således nödgade den andre till självförsvar, så förändras omdömet till den senares fördel. Vid dispyter angående hvilken som bär förnämsta skulden, glömmer man alltför ofta, att det var Tyskland och Österrike, som började leken. Det är icke svårt att förstå, hvarför de allierade makterna handlade som de gjorde, då denna början en gång var gjord. Steg efter steg följde helt naturligt, liksom det ena brottet mot internationell rätt ledde till det andra och kulminerade i den ohejdade submarinjakten såsom en nästan ovillkorlig följd af hvad som föregått. Centralmakterna icke blott började kriget, utan de påbörjade också den rad af brott mot mellanfolklig sedvänja, som gjort kriget så grymt, både till lands och sjöss, detta medelst tyskarnas infall i Belgien och utsäende af minor i öppet farvatten. Då man strider mot en hänsynslös motståndare, som trotsar alla regler, så är det svårt att själf vara hänsynsfull, och de allierade hafva därför också begått svåra förseelser; men Tyskland distanserar ännu motståndarne härvidlag. Som en följd häraf har en sådan misstro uppstått, att om än Tyskland nu vore beredt till fred på rimliga villkor, såsom möjligt är, i stället för att begära stora landområden och en stor penningersättning från vårt eget och de andra länderna, såsom också hotas, så tror likväl icke den allierade sidan, att det ligger något annat än knep bakom förslaget.

Det medgifves, att om ett krig nödvändigt måste utkämpas, så var sensommaren 1914 den gynnsammaste tiden för centralstaterna och den ogynnsammaste för

TYSKT ZEPPELIN-LUFTSKEPP PASSERAR ÖFVER LUZERN UNDER PROFSEGLING ÅR 1908.

motparten, som man kunde vänta sig; och ju snabbare och mera oväntadt slaget föll, dess större var utsikten till framgång. Var det af nöden att krossa rivalerna och tilltvinga sig nya landområden genom ett djärft anfallskrig, så voro verkligen både kriget och dess olagliga framfart berättigade. För ett rättmätigt försvarskrig var det däremot alls icke nödvändigt. Det var ju också möjligt, att Ryssland åter af fruktan skulle gifva vika utan strid, och att en seger till komme att vinnas genom ett skrämskott. Hade Tyskland varit villigt att gå halfva vägen i stället för att fordra, att motparten skulle ge vika å hvarje punkt, och ansträngt sig så som England och Frankrike gjorde för att bevara freden, så hade intet krig behöft utbryta. Balkanfrågan var en ofantlig svårlöst fråga, men den makt, som tog det första steget till hvad som kunde blifva ett världskrig, så länge det ännu fanns minsta utsikt kvar till fredlig lösning, tog ett ofantligt ansvar på sina skuldror. Detta steg togs genom Österrikes ultimatum till Serbien. Visserligen påstod Tyskland, att tvisten blott angick de tvenne länderna, men hela världen insåg genast faran samt att det var stora frågor, som stodo på spel. Inom 48 timmar måste Serbien erkänna sig skyldigt utan förhör och underkasta sig villkor, för hvilka ingen suverän makt kunde böja sig. Serbien gick in på allt utom några få af de svåraste fordringarna, rörande hvilka det önskade längre betänketid och tillfälle till mellanstatlig undersökning och medling. Alla makter började nu i hemlighet sammandraga trupper, särskildt Ryssland, som icke utan förödmjukelse och förlust kunde lämna Serbien i sticket, och som behöfde en lång tid för att samla sina krafter. Tysklands krigsförklaring förklaras ännu såsom en nödvändig följd af den ryska mobiliseringsordern; men denna behöfde allra högst framkalla en motmobilisering å Tysklands sida, som visserligen var kostbar och farlig, men som likväl lämnade tid till medling och hopp om fred. Och resultatet har ju visat, att Ryssland icke på månader och år kunde mobilisera nog för att utveckla sig till en särdeles farlig fiende. Frankrike ansåg sig icke böra bryta sitt förbund med Ryssland, och Frankrikes krossande ansågs därför som en nödvändighet, som ursäktade tåget genom Belgien. Det är att märka, att det är just på grund af den lätthet, hvarmed England, Frankrike och Tyskland kunna såra hvarandra genom Belgien, som dessa makter kommit öfverens om att neutralisera och stänga denna väg och därför icke heller särdeles befästat den belgiska gränsen. De skrala bevis för Belgiens brist på neutralitet, som tyskarna publicerat, bevisa bäst, att det icke finns några verkliga bevis för beskyllningen. Hade Belgien svikit sina förbindelser, så hade det fått med England och Frankrike att göra; och det var lika naturligt, att Belgien på goda skäl skulle känna sig särskildt misstänksamt mot Tyskland, som det varit naturligt för Sverige att vara mer beredd på ett anfall från Ryssland sida än från Norges, Danmarks eller Tysklands. England kunde visserligen räddat Belgien genom att försäkra Tyskland om sin egen neutralitet, men man har ingen rättighet att fordra särskilda vänskapsbetygelser af andra för att man själf skall göra sin plikt. Man kunde knappast vänta, att England skulle hålla sig undan för att sedermera ensam utkämpa den dust mot en segerrik fiende, som både tysk och engelsman i åratal ansett hart när oundviklig. Enligt tyskarnas egna påståenden är det likväl blott Amerikas ingripande som gjort, att de tyska principerna icke ännu tilltvingat sig den slutliga segern.

St. Peter, Minn.

TÅRAR.

AF J. A. NORDLING.

För mången det går ju så lätt
att sitta i bänken och gråta en skvätt,
under känslig predikares svada.
Men sådana kanske, när tillfälle gifs,
så själagladt gifva nästan till lifs
af allt som kan smärta och skada.

Jag tror ej på utgjuten tår,
som icke ur hjärtdjupets innersta går,
ej pressats ur botfärdigt hjärta.
Den tår har värde af guld,
som flyter ur känslan af erkänd skuld
—just den, att man tillfogat smärta.

Jag tror på den tår som rann,
när ångerfullt hjärta förlåtelse fann,
när förlorade sonen bekände:
"O, fader, jag syndat har
mot himlen och dig, jag förlorad var",
och sedan från synden sig vände.

Rikshushållning i Indien.

UNGERSNÖD i Indien växer i storlek och intensitet. Innan engelsmännen kommo till Indien, förekom utan tvifvel hungersnöd, men inträffade sällan och var lokal.

Efter en omsorgsfull undersökning af problemet berättar Sir William Digby i sin bok "Prosperous British India", att det i Indien förekom hungersnöd två gånger under elfte århundradet, en under trettonde, tre under fjortonde, tre under sextonde, fyra under det adertonde upp till 1745. Och under britiskt välde sju gånger från 1769 till 1800. Under första kvartalet af det nittonde århundradet inträffade hungersnöd fem gånger, med 1,000,000 dödsfall; under andra kvartalet tre, med 500,000 dödsfall; under tredje kvartalet sex med 5,000,000; under fjärde och sista kvartalet aderton, med 26,000,000. Med andra ord sagdt, under Englands "välsignelsebringande" styrelse inträffade hungersnöd 32 gånger, hvarunder 33,000,000 själar dukade under för hunger i detta ymnighetens land.

Krigets fasor äro små jämförda med hungersnödens offer i Indien. Den britiska pressen och propagandan hafva låtit påskina att hungersnöden i Indien är en följd af öfverbefolkning, brist på nederbörd och brist på lifsmedel. Det är väl sant att Indiens befolkning utgör en femtedel af hela världens och dock är ej Indien öfverbefolkadt. Det finnes många länder i världen, som äga flera invånare per kvadratmil. Så till exempel har Belgien 589, Holland 454, England och Wales 405.6, Japan 317, Italien 293, Tyskland 290, Kina 266, Österrike 266; medan Indien endast har 211 invånare per kvadratmil. Födelsesiffran för Indien per tusen invånare utgör 35, för Kina 50, Tyskland 36, Ryssland 49. Det finns otaliga män med intelligens i hela världen, som tro att brist på nederbörd utgör den verkliga orsaken till Indiens många fall af hungersnöd. Äfven en man så intelligent som Lord Morley tror detta, och Theodore Roosevelt tror naturligtvis som den förre. Men Indien har det största regnfallet i världen. Tjugo tums nederbörd per år säkerställer skörden i Indien.

Under de värsta fall af hungersnöd har nederbörden varit öfver 20 tum. Under hungersnöden i Orissa (1865—66), Bombay (1876) och Madras (1877) var regnfallet 60, 50 och 66 tum. Nederbörden slår aldrig fel i Indien. Den kommer för tidigt, för sent eller för mycket åt gången och tillvaratages ej, som de styrande brukade göra före engelsmännen för senare distribuering. Engelsmännen hafva utan tvifvel med våra medel byggt underbara bevattningsprojekt och fått öknar att blomstra. Men den britiska regeringen i Indien har byggt sådana projekt i strategiskt syfte. Samma regeringen erhåller också 7 procent på kapitalet.

Trots bristen på moderna åkerbruksredskap och metoder är Indien det största födoproducerande landet i världen. Under vice-konung Lord Curzon hemsöktes Indien af den värsta hungersnöd i landets historia, åren 1899—1900, men äfven då utskeppades till England brödsäd till ett värde af öfver sextio miljoner dollars. Indien svälter för att hjälpa till med födandet af England. Indien har nog af brödsäd för hemförbrukning, men det fattiga folket svälter till döds, emedan man saknar pengar att köpa föda för. Orsaken till denna ständigt återkommande hungersnöd i Indien är: Undertryckande af Indiens industrier för att därigenom gagna England; det hjärtlösa systemet med jordens utarrendering, som är regeringens monopol; monopol för England af alla högre tjänstemannaplatser i Indien; tunga militärskatter; ekonomisk utmattning utan att gifva Indien tillfälle att återfå något af de utgående rikedomarna; brist på bildningsmöjligheter.

BASANTA ROY i *Pearson's Magazine.*

Ungdomstalare.

KULLE man våga skrifva i UNGDOMSVÄNNEN om någon nu lefvande, om en som tillhör oss, tillhör vårt folk, vår synod, vårt läroverk?

Han reser i sommar omkring och hälsar på vår ungdom. Många goda talare ha vi, som kunna med sitt tal fängsla de ungas uppmärksamhet, och Adolf Hult är en af dem. Vi ha hört honom tala om "Ungdomskraft hos vår kyrkliga ungdom i denna krigstid". Det var ord i sinom tid. Det behöfves kraft, utomordentlig kraft, *Guds* kraft. Det bör glädja Augustana-synodens ungdom, *all* vår ungdom, att det finnes sådana, som, med en lång erfarenhet bakom sig, under häftig strid mot öfvermänskliga makter, kunna säga oss hvarest *kraft* gifves, hvar rustkammaren är, och huru viss man kan vara om en härlig seger, om ens vapen äro blott andliga.

Adolf Hult talar engelska och en engelska, som är begriplig, äfven om den hör till det djupgående, skall jag säga klassiska slaget. Han låter vår ungdom förstå, att den, såsom konfirmerad i vår lutherska kyrka, såsom tillhörande våra församlingar, där man såsom lutherska kristna inte kan gärna stå på tvehågsenhetens och ovisshetens mark, — att denna vår ungdom *kan* och bör kunna förstå de djupare sanningarna. Tror visst att Paulus en gång skref till sådana, som borde vara andligen fullväxta, så att han kunde ge dem "stadig mat". Det är väl inte för mycket, att man begär

sådan förmåga hos vårt unga folk i våra lutherförbund?

I alla fall, prof. Hult förstår att gifva "stadig mat" och tillreda den så väl, att det sannerligen går att smälta den.

Det är sådant vår tid behöfver; af raljeri ha vi mer än nog.

Kunde man för våra ungdomskonvent engagera sådana talare, kanske det gåfve större valuta, om de olika lokalförbundens representanter inte hade så kvantitativ anpart i programmet.

Vi äro i sådan ställning, att vi inte kunna få för mycket utaf gedigen undervisning. Vox.

EN FRANSK MOR TILL EN TYSK.

Er son är sårad, hans blessyr är svår,
hans feber hög, jag vakar vid hans läger.
Hans allra minsta vink jag strax förstår
och fattar, fastän ej ett ord han säger,
vad han kan önska för att smärtan döva.
Vårt sjukhus darrar vid kanoners dån,
ty våra krigare, ej långt ifrån,
ibland med oss som mål sin skjutkonst pröfva.

Jag hade ock en son vid fronten med.
Min tjänst åt sårade jag ägnat, dårad
af hoppet att, om äfven han blef sårad,
få söka hjälpa honom, när han led!

I förrgår kom er son; jag ej förnekar,
ej just välkommen; först jag också tvekar.
Han var ju tysk! Då hör jag honom stamma
med blicken vänd mot mig i feber: *mamma.*
Då flyr min tvekan, och min hjälp jag ger,
jag har ej någon annan tanke mer,
tills detta hemska bud jag plötsligt får:
På samma plats, där denna tysk man fann,
låg eder son, låg död af sina sår. —
Kanhända denne är hans baneman!

Mig hinner detta budskap, när jag står
hos eder son och sköter om hans sår.
Min smärta blir för stor för tårars tröst. —
Då säger läkarn med förvånad röst:
"Det hade jag ej trott, men nu jag ser,
er skyddsling repar sig, tack vare er."

Alltså! Er son ni återfinner, ni!
Men ensam ibland mina minnen jag
får böja mig för pliktens tunga lag
och gråta öfver denna tragedi.

Vid krigets slut omfamnar ni en dag
er son, och eder blick får möta hans,
men utan kulle, kista eller krans
en okänd graf min son då sofver i.
Jag har min sorg, ni har er glädje, ni.

Det är för orätt, får ej vara så!
Må samma lott oss hellre drabba då:
nu är jag ensam här, han sofver godt,
allt, som behöfves, är ett dolkstygn blott
och — sedan vaknar icke heller han.
Min hand är stadig, inga samvetskval.
Förlåter mig ej Gud, finns dock ej val.
Jag hämnas blott, så godt en kvinna kan.

Den tyska modern läser så bekänd
den hemska planen: hennes tårar rinna.
Men ett post-scriptum fanns, och det stod: *vänd!*

Er son är räddad! Ville låta blott
er lefva in uti för en minut
den ängslan, sorg och saknad utan slut,
som här på jorden framgent blir min lott.
Min sorg kan ej få tröst, den är för stor.
Min enda lindring kan jag finna blott
uti att vara god och göra godt. —
En hälsning från den franske krigarns mor.

Efter *Aftonbladet.*

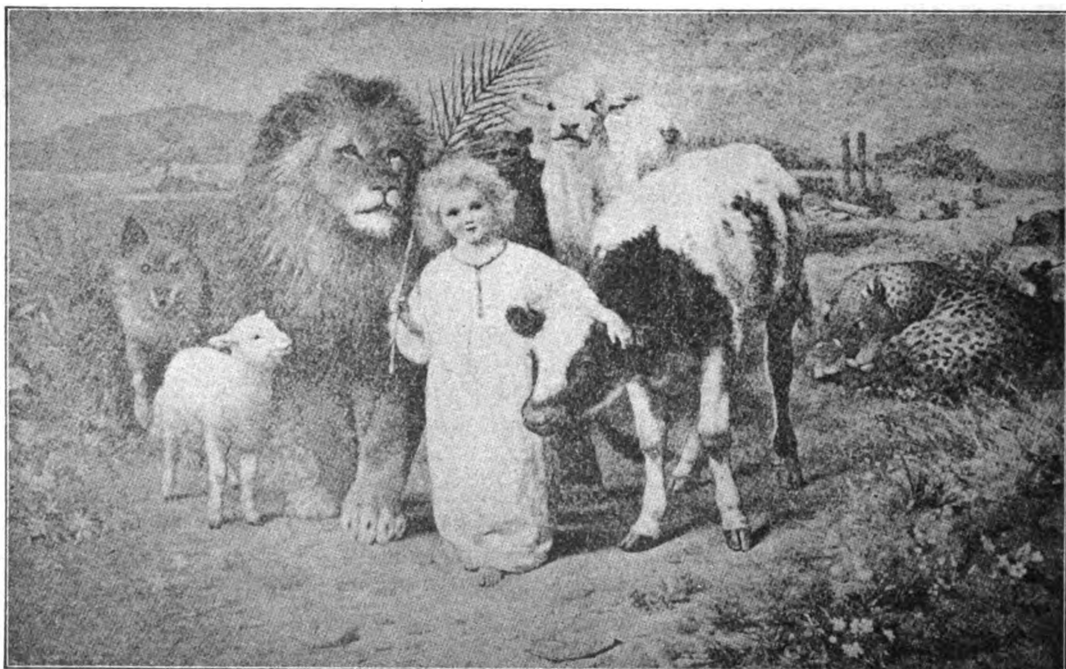

FRID. Es. 11: 6.

E. G. Geijers resa till England.

Efter hans bref och minnen.

AF ELIAS GRIP.

KEDAN vid tjugo års ålder, då han i Uppsala studerade på sin magistergrad, längtade Geijer att få komma ut och se sig omkring i världen och lära af andra och större förhållanden. Han skrifver till hemmet: "Innan jag talar om hvad examen jag bör taga, bör jag ha fastställd en afsikt, hvari jag tar den. Den afsikt, jag här uppger, är blott ett medel till att vinna en nödvändigare och högre. Detta medel, som jag först måste söka bemäktiga mig, är att *få resa.*" Det dröjde emellertid ännu flera år, innan detta önskemål skulle förverkligas.

År 1808 erhöll han en förmånlig anställning som informator för kommerserådet D. Schinkels unge son Johan Fredrik. Hvad som särskildt gladde Geijer var, att han såsom handledare för den unge Schinkel skulle få företaga en längre utrikesresa. Nu stod han således vid det mål, som så länge hägrat för honom. Och han hade anat rätt. Den resa, som följande år anträddes, kom att blifva af utomordentlig betydelse för hans utveckling och hela framtid.

Den 6 augusti 1809 bestiga de resande skeppet, som från Göteborg skall föra dem till England, dit färden ställdes, på grund af den osäkerhet som under de Napoleonska krigen vid denna tid rådde på kontinenten.

"Och vinden med makt in i seglen lopp:
vi flögo på böljornas rygg.
I blånande djup sjönk fjällets topp,
och jag var så glad och så trygg."

Dessa rader ur Vikingen återgifva något af den stämning, som fyllde Geijer, när han stod på fartyget och för första gången såg ut öfver hafvets vidder. Bakom sig hade han ungdomsår af allvarliga sträfvanden och en inre kamp. Nu hade han vunnit en ledsagarinna*, som skulle dela både möda och lust; det egna hemmet vinkade om också i fjärran. Han såg framtiden ljus. Nu skulle han få se mera af världen, och en flod af nya intryck skulle strömma in öfver hans väsen. Under hela resan skrifver han flitigt både till föräldrarna och till Anna Lisa. Det första brefvet ger en liflig skildring af uppbrottet med dess bestyr och tolkar Geijers känslor inför hafvets storhet. Han skrifver:

"En vacker morgon har alltid förefallit mig liksom våren i sammandrag. Allt väckes, rörer sig, arbetar och man känner med dubbel munterhet det lif, som man friskt och nyfödt mottagit ur sömnens armar. Nå väl! Vi hade den renaste luft och den skönaste morgon. Matroserna regerade i segel, ankare och tåg, muntrade sjungande hvarandra, under det kaptenens engelska dundrande basröst dånade ända från toppseglet ner i skeppsrummet. Passagerarna kröpo fram ur sina läger och kommo på däck i åtskilligt lätta dräkter. Sorlet af friska, arbetande, mer och mindre bullersamma människor hördes från hela den mängd af fartyg, som omgåfvo oss — båtar skyndade oss förbi — människohopen rörde sig på stranden — alla syntes sysselsatta — hvar och en brådskande att hinna ett stycke väg innan sin död. Emellertid glänte vi floden så sakta utför och kommo förbi Älfsborgs fästning. Här vidgar sig utsikten och får en helt annan karaktär; ständernas berg vika längre åt sidorna allt mer och mer. Ännu sticka uddar fram, och öar synas långt framför en i skärgården, men genom deras öppningar ser man — liksom in i en annan värld — det omätliga hafvet, som tyckes flyta ihop med horisonten och öfver hvilket de längst bort belägna blå klippor tycks hänga liksom i skyn. Jag har ej sett hafvet förr, Anna Lisa — och jag önskade kunna beskrifva denna utsikt för dig. Man känner ej vattnet, förr än man sett detta element i sin makt och härlighet."

Öfverfarten gynnades af godt väder. Den 12 augusti anlände de resande till den lilla staden Yarmouth på Englands ostkust. Efter några dagars uppehåll för anskaffande af pass styrdes kosan mot London. Geijer ser sig med öppen och vaken blick omkring i den nya värld, som öppnar sig för honom. Han äger en skarp iakttagelseförmåga och ett lifligt intresse för konkreta verkligheter. Han förstår att med några få karakteristiska drag skildra en landskapsbild. Framför allt intressera honom människorna i deras arbetslif och samfundsförhållanden. Med genial säkerhet framhåller han det säregna i olika nationers lynnen och karaktär. Hans bref innehålla också en rikedom af träffande jämförelser mellan svenskt och engelskt, där han sträfvar att rättvist afväga förtjänster och fel. Låt oss försätta oss i de hemmavarandes ställe och lyssna till ett och annat, som Geijer har att förtälja om sina första intryck från England:

*Anna Lisa Liljebjörn.

"Grannlåt såsom sådan tyckes engelsmannen ej fråga efter. Man har i allmänhet ej på långt när så mycket rum som i Sverige, blott hvad man nödvändigt behöfver, men allt i högsta mått bekvämt, snyggt, ordentligt, behagligt. Till detta ändamål användes allt utrymme, och finnas ett par kvardratalnar oupptagna mellan huset och gatan, är man säker att se där så många blommor och så många nätta gångar emellan dessa blomsterbäddar, som kunna diläggas. Folket har för godt rum i Sverige och frågar ej efter, om utom porten är ödemarker. Jag har ej sett en enda tiggare. Med ett ord allt ger begrepp om trefnad och välstånd."

Något, som särskildt imponerade på Geijer, var vägarnas och kommunikationsmedlens förträfflighet. I sitt första bref från London, där han berättar om resan dit, utropar han: "Hvad man reser förträffligt i England! Ypperliga hästar — ekipager, med hvilka man skulle briljera i Sveriges hufvudstad — värdshus, där ett ord framkallar alla bekvämligheter." Så kommer en jämförelse med framhållande af engelsmännens praktiska fördomsfrihet: "Värden, ej sällan en rik man, infinner sig själf vid din måltid med servietten på armen och frågar, om allt är till nöjes. Man skäms ej för sin födkrok här som i Sverige."

De leende landskapsbilderna med odlade fält och parker ingifva honom stundom längtan till Sveriges mera oberörda natur: "Landet är odladt och vackert öfver all beskrifning. Jag har aldrig sett någon vackrare tafla af flit. Människans förståndiga herravälde öfver naturen är här så allmänt, så fullkomligt, att nordbon slutligen längtar att återfinna den i sin frihet, sådan den härskar i våra skogar och på våra berg. Här är en rikare vegetation. Gräset har en täthet, en färg, som gör godt i ögat att se på."

Då man nalkas London, förändras vyerna. Den väldiga industristaden sträcker förfulande ut sina polyparmar åt alla håll. "Vägen blir bredare men sämre.—. Man ser stora hus men ock eländiga kojor, trasiga ungar, och hvad man ej förut i England sett, folk, hvars hela gestalt brist och fördärf genomträngt. Inträdet i staden är ej angenämt. Man far genom evigt långa gator, emellan hus, alla lika, alla mörka och nedrökta. Man intränger allt djupare i en atmosfär af stenkolsrök, i hvars skymning en oändlig folkmängd rör sig, förbi bodar i prakt och mängd utan like. Med häpnad stöter man i denna trängsel af hus på St. Pauls kyrka, en hög kolossal gestalt, som med harm tyckes se ned på det krämarsläkte, som köper och byter vid dess murar."

Mängden af nya intryck från resan och det bullrande, vimlande storstadslifvet tränger sig öfverväldigande på Geijer, sonen af den värmländska landsbygden. Han känner sig yr i hufvudet. Då han blifvit installerad med sin kappsäck på ett hotell i självfva hjärtat af millionstaden, erfar han en känsla af ensamhet. "Jag tyckte mig instängd i en värld af tegelsten och ensam bland en million människor. Jag har aldrig haft ett lifligare begrepp om en ödemark än den stund jag först befann mig i den folkrikaste stad i Europa. Jag erfor för första gången rätt lifligt känslan af att vara *främling.*"

När reströttheten gått öfver, är Geijer emellertid ifrig att studera och närmare lära känna den nya värld, dit han blifvit försatt. Han ströfvar omkring på Londons gator och torg och får ett beklämmande intryck af fulheten och smaklösheten hos dessa byggnader, de offentliga såväl som de enskilda.

I Uppsala hade Geijer fått göra bekantskap med och delvis äfven tillägnat sig den s. k. nyromantiska skolans åskådning, som vida högre än all praktisk och hvardaglig verksamhet satte diktarens drömmar och fantasi i rörelse. Här stod han ansikte mot ansikte med en värld, där den praktiska, påtagliga verksamheten var det förnämsta och allt tankearbete direkt inriktadt på nyttan och egendomsförvärf. Man kan förstå, att denna motsats gifvit honom anledning till mångahanda tankar. Han finner, att detta idoga arbete här i världshandelns medelpunkt, detta rikt pulserande lif, som sträcker sina verkningar till alla trakter af jorden, äfven det har sin poesi, ehuru dess mål blott synes vara materiell vinning. Gång på gång besöker han handelslifvets brännpunkt, börsen, för att göra iakttagelser, för att — drömma och tänka. "För att finna den (egennyttan) intressant", säger han, "måste man se den i stort och likväl på ett enda ställe, där en högt drifven idoghet rör sig med stormande hastighet genom tusende kanaler: — här måste man vara för att på nära håll och med egna ögon förnimma eller åtminstone ana, hvilket stort och konstigt urverk drifves genom den ofantliga vikten af de mänskliga behofven; och den, som af naturen ej fått en enda droppe köpmansblod i sina ådror måste dock från London skrifva till sina vänner om handel och den omätlighet den öppnar. Ty på Londons börs har man inom fyra väggar en utsikt öfver världen: resan till en annan världsdel förefaller lätt som en fart i grannskapet. Jag kunde ej underlåta att i ett ögonblicks anfall af lystnad fråga mig själf: skall jag fara till Amerika eller åt Ostindien och Kina? — Skall jag göra mig besvär för att vinna skatter? Nej. — Och därmed slutades min plan att bli riker karl eller en annan världsomseglare."

Man märker nogsamt, att Geijer var en ingalunda likgiltig åskådare till detta idoga, spännande handelslif. Hans sist anförda ord föra ock i tankarna det bref till fadern, där han uttalade sitt intresse för de *praktiska vetenskaperna.* Tanken på att själf ge sig in i denna brusande hvirfvel har till och med farit igenom hans själ — men blott för ett ögonblick. Om han förut varit tveksam angående verksamhetsområde, har han nu kommit till klarhet med sig själf och sin uppgift. Den förflugna tanken affärdas med ett tvärt nej.

Det var på diktningens, tänkandets och forskningens arbetsfält han skulle göra sin insats, men intet mänskligt fick vara honom främmande, och därför fortsätter han sina iakttagelser. Huru mästerlig är ej hans skildring af hvad han ser och erfar i Lloyds kaffehus, ett slags annex till börsen: "Stiger man in i öfre vå-

ningen till Lloyds kaffehus — denna dunkla oansenliga medelpunkt för världens handel — och ställer sig på en af balkongerna, så har man hela taflan under sig, och det förvirrade, från byggnadens väggar återskallande ljudet af denna mängd röster och språk slår örat nästan som bullret af ett vattenfall. Här har jag stått hela timmar — den enda betraktande lätting jag kunnat märka — drömmande öfver den sysselsatta skaran, som rör sig för min blick och har lärt mig att ej undra öfver deras ifver, öfver den uppmärksamhet, som spänner alla deras muskler, öfver deras käcka, djupa, liksom efter vinst spejande blick, då jag betänkte, att ett ord, ett handtag, ett par rader skickar seglare öfver alla haf och kanske i ödemarkens djup lastar kamelen." I börsen finner Geijer "ett sammandrag af en värld, som intresset förenat". Man kan väl förstå, att en sådan bild måste fängsla en man med Geijers gryende historiska intresse.

Den förmögne köpmanssonen David Schinkel, Geijers lärjunge, ville naturligtvis också lära känna det engelska nöjeslifvet, och så kom Geijer att besöka teatrar och andra förlustelseställen. Han studerade därvid flitigt människotyper och folklif.

Londons atmosfär med dimmor och stenkolsrök verkade emellertid tryckande för de båda vid dylika lefnadsförhållanden ovana svenskarna, Till sin fästmö säger Geijer därom: "London är en töcknig, rökig håla och passar ej illa på de gamlas beskrifning öfver hemvistet för rikedomens gud, som bodde under dagern nere i jorden, gräfde efter skatter och frågade ej efter ljuset. Men alla fattiga ha allt sedan Diogenes tid älskat litet solsken, och så gör jag."

De slogo sig därför ned i en liten förstad en half svensk mil från London och lefde där engelskt familjelif, inackorderade hos en präst, som också meddelade undervisning i engelska språket. Geijer trifdes godt i detta hem och meddelar i sina bref talrika iakttagelser om engelska hemseder och britiskt nationallynne: "Engelsmännen äro patrioter i hela kroppen. Jag har ofta sett engelsmän omkring sitt middagsbord, sysselsatta med sin rostbiff, i en så stilla och stolt lycksalighet, som om de känt hela värdet af sin gynnade ö på tungan. Det är besynnerligt, att allt hvad som hörer till lifvets ordning och bekvämlighet, hvad man här kallar comfort — för hvilket fasta landets språk ej har något rätt motsvarande ord — att allt detta på sätt och vis här är heligt. Det är med ett slags andäktig, men vänlig och högst välmenande allvarsamhet, som värdinnan noggrant gör sig underrättad, hvad stycke af steken eller rätten hvar och en behagar, och som hvarje gäst bjuder sina grannar af allt hvad som är honom närmast. Att störa någon i sin matro är den största synd mot engelsk sed och en verklig samvetssak."

Om fin psykologisk uppfattning vittnar Geijers framställning af det, som ligger till grund för engelskt språkbruk i fråga om sådana ord som *gentleman* och *manlig*: "I allmänhet är det lättare att säga, hvad en gentleman icke är, än hvad han är. Det är t. ex. icke en man, som alltid och allestädes talar sanning, men en man, som ej förnedrar sig till en osanning — icke en man, som alltid blottar sin öfvertygelse, men en man som aldrig förnekar den. Du vet ej, om han är en varm vän. Men du kan vänta, att han är en ädelmodig fiende. Ja, ädelmod i fiendskap är företrädesvis 'gentlemanly', hvad vi skulle kalla ridderligt. För öfrigt känner jag intet språk, i hvilket blotta ordet *manlig* har en sådan skön bemärkelse. Det innefattar ej blott tapperheten, utan allt, hvad som är öppet, uppriktigt och välvilligt. T. ex. att erkänna ett fel är på engelska *manligt*. Bemärkelsen af detta ord är en heder för engelska karaktären."

På nyårsdagen anträdde de båda svenskarna en resa till kusten, där de under några veckor vistades vid en vacker och elegant badort. Här fingo de se den stora världens lyx och umgingos i förnäma kretsar. Därifrån ställdes färden tillbaka till London, hvarest Geijer nu känner sig mera hemmastadd och rör sig med större säkerhet. Gärna besöker han teatrar och konserter, njuter af att se Shakespeares Hamlet och höra Händels Messias och andra tonkonstens mästerverk.

I mars månad erhöll Geijer en glad underrättelse från hemlandet, nämligen att han af sin lärare, professor Fant, blifvit kallad till docent i historia. Befattningen var visserligen oaflönad, men af betydelse såsom ett trappsteg till något bättre. Till Anna Lisa skrefver han ett långt bref med anledning af denna hugnesamma nyhet och uttalar sig därvid förhoppningsfullt men också blygsamt om sina framtidsutsikter: "Jag ville väl vara lektor i Karlstad. Jag har någon skicklighet i att undervisa och större nit. Gärna skulle jag öfverge vetenskapens högre rymder, där min förmåga nekar mig att bli hemmastadd, gärna skulle jag uppge allt anspråk på litterär ära, som blott där står att skörda, men i vårt land är en trögväxt planta, gärna uppge allt försök att säga världen hvad hon *intet vet*, för att i ödmjukhet och flit lära pojkar hvad vi *alla behöfva veta*."

Som Geijers lärjunge, den unge Schinkel, var klen till hälsan, beslöt man att ännu en gång lämna London med dess rök och dimmor och slå sig ned i Devonshire, en trakt i sydvästra England, bekant för sitt milda klimat. Vägen togs öfver Bristol, där Geijer får tillfälle att bese flera industriella anläggningar. Påskhelgen tillbringa de resande i Devonshires hufvudort, den gamla, romantiska staden Exeter, rik på historiska minnen. Särskildt beundrar Geijer den mäktiga domen. Han talar med andakt om den stämningsmättade gudstjänst, rik på sång och musik, som han där fått bevista.

Den lilla staden Sidmouth vid kusten blef resans slutmål. Vistelsen här blef en tid af vederkvickelse och rik poetisk inspiration. Här fick Geijer lära känna hafvet i skiftande stämningar. Nedanför deras bostad sträckte sig den bländhvita sandstranden och därbortom hafvets blånande vidder. Det har också påvisats af litteratur-

forskare, att åtskilligt af det stämnings- och tankeinnehåll, som får ett så mäktigt och gripande uttryck i "Vikingen", kan spåras i brefven från denna plats. Han sitter och skrifver vid ett fönster med utsikt öfver det öppna hafvet, öfver hvilket en vårdags klara himmel hvälfver sig: "Om ej min själ hade ett hem och en vän, kanske skulle jag med hela ungdomens äfventyrliga mod kunna utropa: "Jag är ingen främling. Hela jorden är mitt hem, och mitt hopp så gränslöst som min horisont." Man jämföre härmed följande rader ur "Vikingen":

**Mitt var då hvart byte, som kom i mitt lopp,
och fritt som omätliga rymden mitt hopp
uppå hafvet.**

Vistelsen i Sidmouth inföll på en årstid, då det lilla samhället var ganskå oberördt af turist- och badortslif. Man fick därför här tillbringa en tid af landtlig stillhet och ro. Här trifdes Geijer förträffligt. Han gör dagligen vandringar vid stranden och njuter af hafvet och låter "vågornas sus locka sig i drömmar". Och då han kommer in, slår han sig ned och omsätter de stämningar han erfarit i toner. Han läser också ifrigt och följer med spändt intresse de politiska rörelserna i England, hvars samfundsförhållanden och historia fängsla den blifvande häfdaforskaren. Om sitt lif här skrifver han till föräldrarna: "Gif mig blott en bok, ett fortepiano och låt mig vara några dagar ostörd, så är jag den gamle studenten åter, röker min pipa, funderar, läser, spelar, och ingen människa i världen kan inbilla sig, att jag blifvit utsänd att beskåda främmande länder eller göra några upptäckter, hvartill fordras ögon."

Så gå dagarna, och Geijer börjar längta efter uppbrottet. Men den unge Schinkels sjuklighet gör, att resan måste uppskjutas ännu någon tid. Man hade planerat att afsluta Englandsresan med en tur till Skottland, men af obekant anledning blef denna färd inställd. I midten på juni lämnade be båda svenskarna den idylliska kuststaden, och den 20 i samma månad kan Geijer i ett bref från Oxford meddela sin älskade den glada underrättelsen, att han i midten på augusti hoppas vara hemma igen. Från den sista tiden af Englandsvistelsen föreligga inga underrättelser. På grund af de osäkra postförbindelserna under dessa krigiska tider kommo nämligen flera af hans bref bort på vägen. Öfverfarten gynnades af ett härligt väder, och utan att ha mött några äfventyr anlände de resande till Göteborg den 17 augusti 1810.

Man kan lätt föreställa sig, med hvilken glädje Geijer skulle hälsa de svenska skären. Nu är han åter på fosterlandets jord, och, såsom vi ofvan sett, känner han, att "lyckan finns endast hemma". Med tillfredsställelse kunde han ock se tillbaka på den förflutna tiden. Han återvände med vidgade vyer, med en rikedom af intryck, som snart skulle göras poetiskt fruktbärande. Hans uppfattning af England och engelsmännen har, sedan han närmare lärt känna dem, undergått en bestämd förändring.

I ett bref till föräldrarna säger han om det engelska samhället, att det är "ett mönster af sann borgerlig frihet — — — Ännu är kärnan frisk. Och från den ena ändan af världen till den andra får man troligen ännu gå, innan man på något ställe finner det anspråkslösa, sunda förnuft, den vördnad för lag, det deltagande och den insikt i fäderneslandets intressen, som så allmänt äro spridda på denna gynnade ö. Jag kom hit med fördomar mot England. Nu kanske min bäste far anklagar mig för anglomani, en konstterm, som man i Frankrike uppfann för raseriet att härma engelska moder. Jag har ingen smitta af den sjukdomen. Jag älskar ej detta land och skulle för ingen del vilja lefva här, om också rikedom och förbindelser gåfve mig det friaste val."

Från Göteborg styrde Geijer med sin lärjunge genast färden till Stockholm. Den första tiden kände han sig af obekant anledning nedstämd och missmodig. Då får han en dag syn på Svenska akademiens prisfråga för året: "Hvilka fördelar kunna vid människors moraliska uppfostran dragas af deras inbillningsgåfva?" Det var ett ämne, som i hög grad intresserade honom. Hans studier i Uppsala hade mer än en gång fört honom in på hithörande spörsmål. Erfarenheter och tankar från Englandsvistelsen kommo till, och så grep han sig an med utarbetande af svaret, ehuru tiden var mycket knapp. Under arbetet återvann hans själ sin spänstighet. På mindre än fjorton dagar hade han sin skrift färdig. Denna skrift, som belönades med Svenska Akademiens stora pris, betecknar i viss mån afslutningen af ett skede i Geijers utveckling. Ungdomens jäsnings- och brytningstid med dess ovisshet och sökande är förbi. Han har nått fram till klarhet öfver sig själf och sitt lifsmål. Han har fattat en bestämd ståndpunkt inför tidens stora frågor, men blef dock aldrig stillastående, utan ompröfvade alltjämt sina åsikter i ljuset af nya erfarenheter och studier. Följande år var han med om instiftandet af Götiska förbundet, som mäktigt skulle bidraga till fosterlandskänslans pånyttfödelse och nationell väckelse. Sedan ägnade han åt skaldekonsten några år af sin första mannakrafts rika alstringstid och skänkte åt Sveriges folk en diktskatt, som genom sin gedigna halt, sin äkta malmklang eröfrade samtidens hjärtan och för senare generationer blifvit en källa till glädje och kraft.

Rim och reson.

AF E. W.

En positiv visa.

Neutralerna de fick ta skeden i vackra hand, sen
vår Wilson begynte för dem till att ordna finansen
och titta med skarpare brillor på handelsbalansen.
Det swediska lejonet vaft lite smått uppå svansen,
och hans majestät sände hälsning med Lagercrantzen,
en kronans karl och en *under*handlingens man sen.
Och inte just lät det som Sverge i första instansen
förbluffats i spelet och tappat s. k. apparansen
i trots af embargon och hotande magvakansen.
På sistone sände så Norge sin frejdade Nansen
att tigga och be om att åter få handelsrulljansen
i gång, ty åt Halifax drar annars tvärt vigilansen.
Kanhända kommersen på U. S. går flott och med glans sen.
Kanhända — men säg, är det värdt för den siste på skansen
en rutten ansjovis att bryta sin diplomatiska lans, sen
i magtorneringen Sverge *tog hem lagerkransen?*

*

Demokrati med måtta.

Finland har förklarat sig som själfständig stat under en grundlag, som det fått af själfva tsaren. Häremot protesterar nu den ryska *demokratien*. Folkfriheten är nog en god sak, men det måste vara frihet med modifikation, tycka ryssarna, och det blir väl därvid, så länge den provisoriska regeringen anser sig ha *"trädt i tsarens ställe"*. Det ryska förbudet mot den finska friheten är "den mest demokratiska handling, som hittills utförts af den provisoriska regeringen", heter det.

Finnarna få finna sig, tills vi allierade bli färdiga med moskoviternas nya regeringsform. Sen blir det naturligtvis *Rysslands förenta stater.*

*

Den mest gängse uppfattningen här i världen — utanför Tyskland — är f. n. den, att folkfriheten lättast skulle kunna framfödas genom ett lyckadt kejsarsnitt.

*

Ut med utlänningarna!

Nu är det på förslag i kongressen, att de *onaturaliserade* utlänningarna här i landet skickas till Europa för att slåss för vår räkning. Det passar utmärkt bra. Det är ju utlänningarna, som föra högsta befälet i vårt krig där borta. Hvarför inte då utlänningar i de djupa lederna också? Krig *by proxy*, det är onekligen snillrikt. Måtte det också bli segerrikt!

*

I kräftans tecken skall du segra!?

Om man får tro rapporterna i pressen, äro många af våra bundsförvanter ryssarna på väg åt hemhållet.

Afdelning halt! Det är inte dit vi ska. För resten är ryggtaflan inte den rätta skottaflan i krig.

Händelsen påminner osökt om den irländske soldaten i inbördeskriget, som stod inför krigsrätt såsom desertör. Tillfrågad hvarför han svikit fanan under brinnande strid, försvarade han sig med äkta irländsk fyndighet:

"Well, the commanding gineral sed, 'Now, boys, stroike for yer home and yer counthry!' So Oi sthruck fer home."

*

Ur nyaste lexikonet.

Neutralitet — gammalt ord, numera struket ss. saknande all betydelse.

Folkrätt — den rätt, som tillkommer nationer med minst 17 milj. invånare.

Reträtt — beslöjad attack. (Militärvetenskap.)

Krigsrapport — hvad som borde hafva händt på ett slagfält.

Sanning — något som "sitter emellan".

*

Till författaren Gallimattias von Strunt.

Jag mången häpna sett, och en och ann fått svindel
vid all den visdom du kryst fram ur hufvudklumpen.
De ana ej i dig en mänskoblifven spindel,
som nystar ur sig jämt, men nystar allt ur gumpen.

*

Sparsamhetsmat och försakelsekakor.

[Save the waste—and tighten the belt.]

Hvetebröd ersättes med *alfalfa* eller *foderkakor.*

Smör ersättes med *bomolja* eller god *margarin*, som liknar det "på håret". Barnen må bra af *björkolja* till hvartannat mål.

Filbunke eller *surmjölk* ersättes med *glace* eller så kallad *ice cream*. En billig sådan fås genom att blanda släckt kalk med något vatten och låta det stå till nästa vinter.

I st. f. vanlig *lutfisk* prepareras en ypperlig *stockfisk* af *vedträn* (helst alm eller lönn; ekpåkar visa sig svårblötta och tålas blott af starkare fysiker).

Ekollon duga mycket väl till *julnötter* och *mandelmassa.*

En god och närande *nässelkål* kan i brist på nässlor tillagas af *grodblad.*

Af *fåklöfrar* och *hästhofvar* beredes en läcker *gelé* (med orätt kallad hornlim.)

Röktobak ersättes med s. k. snickareblandning, lika delar *hyfvelspån* och *sågspån*. Valnöt eller mahogny är bäst.

Spiksoppa anbefalles för hvarje husmor, som så hafva kan. Användes gammal spik, sparar man på rostade kötträtter.

Blyhagel äro ett drygt och bra surrogat för *kryddpeppar.*

Matsnuset utdryges betydligt, om det tillsättes med *rödpeppar* och *dyfvelsträck.*

Som dessert kan med ekonomisk fördel serveras *luftpastej.*

Pytt i panna. Om ej denna matordning gör till fyllest, kan i yttersta nödfall en skicklig husmor af en vanlig *svältrem*, skuren i bitar och finhackad, laga till en delikat *hash.*

Soldaterna.

AF ANDERS ÖSTERLING.

Stor sak med de heliga staterna,
som fäkta med glosa och skrift,
men hatten af för soldaterna
i verklighetens bedrift!
Med skam begrafva vi minnet
af hatet i tidens kör,
men ära åt offersinnet
hos menig man som dör!
En gång när den stora reveljen är slagen
och folken församlas på yttersta dagen,
går framför oss alla den bleka armén
i morgonrodnadens sken.

Namnlösa män på slätterna
i samma nöd och tvång,
helgon i stjärnenätterna
och ulfvar vid soluppgång.
Om också hvart öde går ensamt
i marschen af tusental,
de bära dock alla gemensamt
sin ränsel och sitt kval.
De äro kamrater, all världens soldater,
fast ställda i vapen af fiendestater —
Kamrater i längtan, kamrater i plikt
och armod och hjältedikt.

De mejade ynglingavårarna
i järnets förgängelsevind,
de dö dock icke som dårarna
med väsendets lykta blind.
Hvart bröst som sprängts af en skärfva
är fullt af högtidligt ljus,
af visdom som ingen kan ärfva
och majestätiskt ljus.
Förgäfves är våldet, men icke förgäfves
den dödliga suckan ur afgrunden häfves —
hvart offer står fast som ett värde likväl
i världens förvandlade själ.

Begreppen skria likt mordiska
valkyrier på hämnd,
men stilla bland de jordiska
är samvetets harpa stämd.
Än resa sig stater mot stater,
än lefver i skymning enhvar,
än digna förstörda soldater
med fasan till örngottsvar.
En lögn är de själlösa makternas fikan,
men sanning förblifver de dödas predikan:
tyst strålar i dag från förbleknade led
soldaternas löfte om fred.

Fångarnas sång.

AF MARCELLE CAPY I “EN KVINNAS RÖST I STRIDSLARMET.”

ÄR fångarna anlände till det af sorgen hemsökta landet, ropade kvinnorna i vrede:

“Se mördarna, mördarna! Död åt bocherna!”

Hotfulla händer utsträcktes. Fångarna gingo förbi tysta, trötta, med sänkta hufvuden.

Barn gjorde min af att kasta sten. De eskorterande soldaterna måste använda sin myndighet för att hindra våldsamheter. Den tjutande hopen följde truppen ända till porten till det gamla öfvergifna klostret, som skulle blifva dessa mäns bostad i det främmande landet.

En dof fientlighet efterträdde den första dagens våldsamma hat. Det hördes ej längre några rop, men om aftonen vid den husliga härden berättade man förskräckliga historier om fångarnas lif.

När barnen blefvo oregerliga, pekade mödrarna på klostret, och genast blefvo de snälla. Bocherna voro de smås förskräckelse och de storas afsky.

Man förbannade fångarna.

Då och då kommo sorgliga underrättelser. Somliga voro döda, andra försvunna, sårade... Hvarje hem hade sin sorg.

Det kom ett par bref från Tyskland. Hela byn tog kännedom om dem. Man samlades. Man tummade de fyrkantiga papperslapparna. Det var intet tvifvel om det, pojkar från byn voro fångar i någon tysk okänd by. De voro instängda liksom bocherna i klostret. Kanske hade de också fått höra smädelser och okvädinsord och inte fått svara... Och kvinnorna skämdes öfver sin hatfullhet och vrede. Alla önskade, att befolk-

ningen i det fjärran landet måtte vara barmhärtig mot de franska fångarna.

Man frågade de territorialsoldater, som i tur och ordning stodo vakt vid klostrets port med påskrufvad bajonett. De berättade, att tyskarna fingo bref ibland och att de gräto när de läste dem. De hade också lämnat kvar sina gamla föräldrar, hustrur och barn därhemma. Äfven dem tillfogade kriget ondt.

Fångar här, fångar där borta... Både på det ena och andra hållet var det stackars unga män, som sett döden i hvitögat. Man fick inte göra dem något illa.

Man kände medlidande med fångarna.

En söndag — värmen var behaglig, och husen badade i sol — hördes sång från klostret.

Det var en långsam, blyg, allvarlig, sorgsen sång.

Kvinnorna gingo ut i sina dörrar. Skyltvakten stannade sin enformiga gång och stod tankfullt lutad mot geväret.

Hvad sjöngo fångarna? Ingen förstod de ord, som gingo öfver deras läppar, men melodien talade mer än ord till bondfolkets hjärtan.

Den talade om tro, om kärlek. Den talade om den flyende tiden och längtan efter hemmet. Den vädjade till hoppet, den begrät skilsmässan.

Och kvinnorna knäppte händerna som i kyrkan. Och barnen upphörde med sin lek.

Åldringarna stodo stödda på käppen och funderade. Musiken kom med frid till dessa enkla sinnen.

Den var vacker, fångarnas sång. Den ljöd andaktsfullt ut öfver de af sorgen drabbade hemmen.

Den var utdragen, blid, allvarlig, sorgsen.

Då den dog bort i vinden, gick hvar och en till sitt, och kvällen förflöt ovanligt stilla. Någonting högtidligt hade händt.

"Det var vackrare än hymnerna i kyrkan", sade flickorna.

Och fler än en satt och drömde i sitt fönster, medan dagen dog.

Man kunde se fångarna hacka sten på vägarna. De voro unga och starka och rörde sina verktyg i takt. De sjöngo till hamrarnas rytm. Man undvek dem inte.

De voro inte längre människoätarna, med hvilka mödrarna skrämde sina små. Man kallade dem inte längre "bocherna". Man sade: "fångarna".

Sommaren kom, och hvar kväll sjöng fångarnas kör på klostergården. Byn församlades. Mörkret föll öfver nejden. Den lätta vinden fläktade i löfvet. Unga och gamla grepos af tonernas tjusning. Den uppenbarade för dem det djupa broderskap, som förenade dem, det leende Languedocs barn, med de andra, söner af det fjärran Tyskland.

Älska, tro, hoppas, gråta... sade fångarnas sång. Bönderna förstodo. De kände, att alla, vänner, fiender, voro människor och att samma eviga känslor lyste öfver deras väg.

De ljusa morgnarna och de ljumma skymmande kvällarna gingo fångarna förbi på väg till sitt arbete eller hem till klostret. De böjde inte längre ned hufvudena. De fingo höra vänliga ord. Man gaf dem frukter och bär. Och flickorna, de vackra, mörkögda flickorna med de slanka midjorna, logo emot dem.

Man började tycka om fångarna. Naturen tog sin revansch.

Och kvinnorna frågade sig tankfulla: "Hvarför skall det vara krig?" Efter *Ill. Tidskrift.*

LITTERATURNOTISER AF E. W.

Emigranterna af Edward Schuch. På The Engberg—Holmberg Pub. Co:s förlag, Chicago.

I pastor Schuchs första bok föreligger en med sanning, konsekvens och full lifstrohet gjord skildring ur mellersta adertonhundratalets utvandraröden. Hans berättelse är icke därför noggrant historisk utan romantisk. Stoffet är gripet ur rama verkligheten, men detta stoff har författaren valt och sofrat, och af dess väsentligaste element har han diktat en romantiserad skildring, som förtjänar ett af de främre rummen inom de svenska emigrantödenas historia.

Schuch har för längesedan framträdt med kortare berättelser, skisser och uppsatser samt en serievis i UNGDOMSVÄNNEN införd studentteckning från Augustana College. Att han sedan dess odlat sin stil och fördjupat sina studier öfver svensk-amerikanska lifsrörelser konstaterar anmälaren oförbehållsamt och med tillfredsställelse.

Schuchs emigranter äro så oförfalskadt mänskliga, att man inte undgår att intressera sig för deras lifsöden och utvandringsäfventyr. Berättelsen är underhållande och lättläst, dels däraf att långa beskrifningar äro så godt som uteslutna och förloppet mestadels berättas i ledig dialogform. Uppränningen är väl funnen och vissa partier äro små mästerstycken i trovärdig och god berättarkonst, fullt jämnbördiga med Malms, Andeers, Bergers, Persons och Linders bästa. Fast vårt recensionsexemplar mot gängse bruk blifvit genomläst från pärm till pärm, vilja vi inte förtaga andra läsare något af deras nöje genom att i förväg antyda händelseförloppet.

Af sin bok har författaren heder och den torde inbringa honom mången intresserad läsares varma tack.

What Has Sweden Done for the United States? By Lars P. Nelson. Pris 50 cents. Augustana Book Concerns förlag, Rock Island, Ill.

I denna brschyr, i ny och reviderad upplaga, vill författaren framför allt skaffa sig gehör hos den yngre generationen af Amerikafödda svenskar. Han afser att motverka en tendens hos somliga att förringa sin svenska härkomst och sitt kulturarf, faktorer som medverkat till att göra dem till upplysta och värdiga bebyggare och medborgare i den amerikanska republiken, där statens bestånd och välfärd mer än mångenstädes är grundad på arbarhet och rättrådighet i den enskildes lif och vandel.

Detta sitt syftemål söker författaren nå genom att i korthet påvisa den svenska nationens bidrag till Förenta staternas ekonomiska, politiska, kulturella och rent andliga utveckling. Dessa bidrag har Sverige lämnat i många former och på flera skilda områden bl. a. genom grundläggning af en af de ursprungliga kolonierna, upprättandet af kyrklig verksamhet i tidare skeden, deltagandet i frihetskriget mot England och republikens grundläggning genom John Morton och flera andra samt dess snara erkännande från svenska regeringens sida; vidare genom John Ericssons framstående förtjänster om nationens sak under kriget för unionens bestånd, genom den stora svenska invandringsströmmen under förra århundradet, hvilken, enligt Babcock, "nordvästern har att tacka för en betydande del af sin utveckling", samt genom svensk-amerikanernas kyrkliga, undervisnings- och välgörenhetsanstalter, bland hvilka man åt de svensk-amerikanska lutheranernas inrättningar rättvisligen måst gifva främsta rummet. Det lilla arbetet — skada att det inte blifvit större, så att ej alltför mycket behöft förbigås — prydes af ett flertal goda porträtt och andra bilder.

Tredje läseboken för skolan och hemmet, utarbetad af Jules Mauritzson. 336 sidor. Pris 65 cents. Augustana Book Concerns förlag, Rock Island, Ill.

Härmed föreligger den tredje länken i Augustana-synodens nya läseboksserie, hvari de tvenne första utarbetats af Hulda Magnusson.

Urvalet för denna nya läsebok är verkställdt med en kompetens och omdömesförmåga som inger det högsta förtroende. Prof. Mauritzsons erfarenhet som akademisk lärare har sagt honom af hvad art lässtyckena skola vara för att fängsla och tilltala skolungdomens sinne. Det stora flertalet stycken äro af friskt berättande art, icke torrt beskrifvande såsom i de gamla läseböckerna. Den högönskligaste omväxling råder, och en diger del af innehållet är hämtadt ur nya källor. Så t. ex. äro flera af de bästa nyare svenska historie- och naturskildrare, såsom Grimberg, Forsslund och Heidenstam, väl företrädda på afdelningen "Sverges folk i äldre och nyare tid."

Någonting helt nytt är en särskild afdelning "Från Amerika". Denna omfattar en grupp korta skildringar från Nya Sverige, en teckning af John Ericsson samt bilder och skisser ur svensk-amerikanskt folklif, hvilka torde bli de icke minst intressanta för svensk-amerikanska skolbarn. Boken är väl illustrerad och har samma smakfulla utstyrsel som de föregående läseböckerna.

HÖSTSÅNG.

(Den gode kornbonden sjunger.)

Nu flyger den höstliga vinden
hitin öfver grånande fjärd,
och björkarna famna vid grinden
den karske en stund på hans färd.
Se, hårdt bändas stammarna ljusa
och skör brister klykornas bark,
de mörkbruna vidjorna susa,
och löfven strös hän öfver mark.

På fältet en sparfskara svingar
kring fallax, som lämnades kvar,
då hem emot storlogens bingar
min ymniga gröda jag bar.
Hej, frost skall ej dammarna spärra,
tills mälden mot brusande å
jag forslar på dundrande kärra
och låtit i fröjd för vår Herra
de väldiga kvarnarna gå!

Mitt gårdsfolk är ungt och vill lefva,
som gunst tar det sysslornas mängd,
och hos mig inga arma trefva
på dörren och finna den stängd.
Låt slagbordet svikta och knaka
under håfvor, du tjänande sven,
här bryte hvar stafkarl en kaka
och låte han brygden sig smaka
och tacke han Gud för en vän!

GUSTAV O. WESTMAN.

INNEHÅLL.

UNGDOMSVÄNNEN

Published monthly by the Augustana Book Concern, Cor. 38th St. and 7th Ave., Rock Island, Ill. — Price $1.00 per year.

Vol. XXII. September, 1917. No. 9.

Penningar böra helst sändas i Post eller Express Money Order, Bankväxel eller, då sådana ej kunna erhållas, i registreradt bref. Kvitteringen sker å adresslappen, hvarå genom siffror angifves den tid (månad och år), till hvilken tidskriften är betald. Adressera: Augustana Book Concern.

Bidrag samt allt som har afseende på tidskriftens innehåll adresseras speciellt till: EDITOR UNGDOMSVÄNNEN. Litterära bidrag honoreras.

REFORMATIONSNUMMER

UNGDOMSVÄNNEN

Illustrerad Tidskrift för Hemmet

Årgång XXII Oktober 1917 Nummer 10

UTGIFVEN AF

AUGUSTANA BOOK CONCERN, ROCK ISLAND, ILLINOIS

Handledning

vid

Föredrag, Samtal och Diskussioner i Ungdomsföreningar

Pris: häft. 25 cts.

Denna lilla bok, liten oktav, 87 sidor, skall säkerligen blifva en välkommen *handledning,* eller hjälpare, för våra ungdomsföreningar. Den, som haft något att göra med ledningen af ungdomsföreningsmöten, vet, huru intresset för dessa möten ofta förslappas — icke därför att föreningsmedlemmarnas kristliga grundsatser undergått någon förändring, utan emedan man ej rätt vet, huru man skall leda sammankomsterna, när de tyckas börja blifva enformiga genom brist på omväxling. Mången sådan ledare skulle säkerligen mer än en gång haft orsak att känna sig glad, om en bok lik den ifrågavarande fallit i hans händer.

Under rubriken "För samtalsmöten" äro följande ämnen behandlade: Ursäkter; Förberedelser till bön; Bönen; Något om bibeln och dess bruk; Samvetet; Guds vilja; Vårt lif — en offertjänst; Ett rent hjärta; Var trogen i det lilla; Lycka; Våra plikter mot hedningarna.

"För diskussionsmöten": Våra nationella plikter; Lyx; Ungdomens ansvar för barnen; Plikten; Frihet och auktoritet; Ungdomen och hemmet; Ungdom och sång; Kunskap och bildning; Djurskyddsrörelse; Framåtskridande och lycka; Bildning.

Under hvart och ett af dessa ämnen finnes ett ganska fullständigt och uttömmande "utkast", som kan tjäna till ledning antingen vid hållandet af ett föredrag eller ett samtal, eller såsom teser att försvaras vid en diskussion.

I de ungdomsföreningar, där denna "handledning" blifver antagen och begagnad, skall man ej på länge behöfva klaga öfver mindre uppbyggliga möten.

AUGUSTANA BOOK CONCERN
Rock Island, Ill.

"Så regelbunden som ett urverk."

Hufvudvärk, svindel, melankoli, belagd tunga och invärtes oordningar äro **blott symtom.** Förstoppning är själfva orsaken till allt detta, föranleder direkt eller indirekt många allvarliga sjukdomar, bl. a. sockersjuka, kräfta, blindtarmsinflammation, katarr i inelfvorna och magen, blodbrist, blodförgiftning, njurlidande, maginflammation, hämorrojder och dålig matsmältning.

Nujol är det moderna medel, som läkare nu allmänt ordinera mot förstoppning och oordningar i magen och tarmkanalen. Nujol insmörjer grundligt magens och inelfvornas inre slemhinna, läker inflammerade ytor, minskar upptagandet af giftiga ämnen, gör innehållet i tarmkanalen mjukt och befordrar afföringen. Äfven i större doser än som behöfs är medlet oskadligt. Låt Nujol göra slut på era oordningar i magen. Finns på alla apotek.

Säljes endast i paket med handelsmärket Nujol — aldrig i annan form. Vägra surrogat.

Nujol *for constipation*

STANDARD OIL COMPANY
(New Jersey)
Bayonne — New Jersey

MÅRTEN LUTHER

EN MAN SÄND AF GUD

AF

N. FRIES.

Öfversättning från tyskan med en och annan liten ändring af S. Cavallin.

Häftad 15 cents.

AUGUSTANA BOOK CONCERN,
Rock Island, Ill.

LUTHER

såsom samhällsuppfostrare.

Utdrag ur Luthers skrifter med tillämpning på vår tids förhållanden. Efter tyskan af Karl Esscher.

Häftad 60 cents.

AUGUSTANA BOOK CONCERN,
Rock Island, Illinois.

UNGDOMSVÄNNEN

ILLUSTRERAD TIDSKRIFT FÖR HEMMET

REDIGERAD AF ERNST W. OLSON.

UTGIFVEN AF AUGUSTANA BOOK CONCERN, ROCK ISLAND, ILLINOIS.

PRENUMERATIONSPRIS: HELT ÅR $1.00, UTOMLANDS $1.50. LÖSNUMMER 10C.

REMISSOR OCH ALLA MEDDELANDEN I AFFÄRSVÄG ADRESSERAS: AUGUSTANA BOOK CONCERN.

BIDRAG OCH MEDDELANDEN TILL REDAKTIONEN ADRESSERAS: EDITOR UNGDOMSVÄNNEN.

Entered as second class matter at the post office of Rock Island, Ill.

ÅRG. XXII | OKTOBER 1917 | N:o 10

Ädle Martin Luther!

GLADARE, förhoppningsfullare än den förvirrade tidens första anblick tyckes medgifva, återkallar jag i dag ditt minne, ädle Martin Luther! Ditt verk är icke förloradt. Det, hvarför du kämpade hela ditt stormiga lif igenom, det som i dina bästa och ljusaste stunder stod klart och lefvande för din själ, det var ingen dröm, ingen människodikt, utan det var det eviga sanna, det eviga rätta. Ditt verk är icke förloradt. Under skiftande former lefver det ännu midt ibland oss: det skall lefva så länge ett mänskligt hjärta klappar för Guds och mänsklighetens ära. Lycksalig prisar jag dig därför, du man med det stora sinnet, du eldstod i öknen, du åska från Sinai! Ty för en själ som din skulle det förstöra himmelens glädje, om du visste, att du lefvat förgäfves. Kämpade också stundom tvenne motsatta världar i ditt bröst; hade ett och annat i ditt lif kunnat vara annorlunda, vara mildare, lugnare, jämnare: historien, som dömer dig, ser på det hela, och hon skattar dig som **ditt** tidehvarfs, kanske som alla tidehvarfs störste och kraftfullaste man. Såsom du, hafva blott få verkat på sin egen tid och på de efterföljande; ingen enda har gjort det med så ringa medel som du eller emot så fruktade motståndare. **"Din Gud var dig en väldig borg",** och du har visat, hvad en enda man förmår emot en värld, när hans hufvud är klart, hans vilja är fast och hans hjärta förtröstar på den evige. Lik en solblomma vände du alltjämt ditt öga mot ljuset. Fröjda dig därför nu på din sol! Gläd dig, du djärfve seglare, ty din upptäcktsresa är slutad, och du har visat oss vägen till de saligas öar.

ESAIAS TEGNER.

(Vid jubelfesten 1817.)

Sann storhet.

Den som är ypperst ibland eder, han skall vara eder tjänare. Matt. 23: 11.

ABELS torn byggdes ju för att dess uppförare skulle "göra sig ett namn." Alexander den store "grät ju för att det inte fanns flera världar att eröfra." Jesu egna apostlar tvistade ju om hvilken utaf dem skulle vara störst och Johannes och Jakob sände sin moder till Jesus för att bönfalla om de förnämsta ministerposterna i hans rike. Det har legat i människonaturen från första början ett begär att dominera.

Man påstår ju också att det hemska krig som nu rasar är förorsakadt af samma åstundan. Tyska nationen beskylles för att hysa åtrå efter världsvälde. Man talar om att kejsar Wilhelm vill "sitta i solen" och att hans folk vill "frälsa världen genom den tyska anden", som kan meddelas åt de andra nationerna därigenom att de komma under germanskt inflytande. Jag har fått snart ett halft hundra böcker från en god vän vid universitetet i Glasgow, hvilka alla hafva till syfte att fastslå denna sanning.

Jesus varnar dock sina lärjungar för detta sinnelag. Han talar om den världsliga makten och dess uppgift att befalla och styra, men han säger till dem och oss att bland de kristna bör det icke vara så, utan den som vill vara störst ibland oss, han skall vara allas dräng, ty Människosonen har icke kommit för att låta tjäna sig, utan han vill tjäna och gifva sitt lif till återlösning för många. Han tager ett litet barn och ställer det framför lärjungarna och säger till dem, att den som så förnedrar sig som detta barnet, han skall vara den störste i himmelriket.

Man skyller den store tyske skalden Goethe för att hafva hyllat den åsikten, att det betydde ingenting huru mycket andra skulle lida för hans skull, eller huru många medmänniskors förhoppningar skulle grusas för att göra honom stor, ty genom honom, Goethe, blef världen mångdubbelt välsignad för alla uppoffringar i alla fall. Det går ju an för Goethe att hylla dylika åsikter, men det blef fråga om annat för den eller de som skulle genom uppoffringar af lif eller anseende upphöja Tysklands store son. Människor må tänka och säga hvad som dem för godt synes, men Guds ord förblifver evinnerligen och det säger oss, "att Gud står emot de högmodiga, men de ödmjuka gifver han sin nåd."

Ödmjuken eder nu under Guds mäktiga hand, på det att han må eder upphöja i sinom tid, säger oss den heliga skrift. Detta är kristendomens väsen och art. Inte att dominera, utan att tjäna. Herren säger oss ock att vår eviga välfärd beror inte uppå huru många utaf våra medmänniskor vi dominerat öfver, utan hur trogna vi varit i det uppdrag som vi haft. Det heter, man fordrar inte mer utaf tjänarena, än att de måtte befinnas trogna. Då Judas och andra klagade på och klandrade kvinnan, som hade slagit ut sin alabasterflaskas innehåll på Jesus, så sade han: Hvad hon kunde det gjorde hon. Och när änkan kastade in sin värdelösa skärf i offerkistan, sade han, att hon lade in mer än alla.

Då missionärerna kommo ut till hedningarna, så är det nog föga lönande att de börja att göra sin makt gällande öfver de arma stackarna, utan de få nog lof att försöka att tjäna dem. Det är samma förhållande här hemma i de så kallade kristna länderna, att det går dåligt, om man skall dominera i och öfver församlingarna. Petrus förmanar underherdarna, att de icke skola söka att vara herrar öfver församlingarna, utan såsom föredömen för hjorden. Den tjänande kärleken är nog världens största och betydelsefullaste makt, ty ordspråket är nog sant, att det intet finns som inte vinns af kärleken som lider.

Aposteln förmanar oss, att lida och umgälla, som goda Jesu Kristi stridsmän. Han vet nog vägen till seger och framgång. Väl om vi låte oss påverka till att försöka att kämpa på det sättet.

Sökte vi att förekomma hvarandra med inbördes hedersbevisning, så skulle nog i våra lif många mulna dagar ljusna och många mörka stunder saknas. Då däremot om vi bara gripa hvarandra i nacken och släpa och fäkta alla tillfällen vi få därtill, så göra vi oss mycken onödig oro och lägga så väl oss själfva som andra odrägliga bördor på skuldrorna.

Det som stort är i världens ögon, stygges ofta Gud vid, då däremot det oädla och det som intet är af Gud, anses mer värdefullt och skattas högt. Då kvinnan från Sidon kände sig lika ovärdig till Guds nåd och godhet som en hund, sade Jesus till henne: O, kvinna, din tro är stor, ske dig som du vill, och detta må väl anses vara det högsta betyg som någon dödlig kan få. Det är sann storhet.

"Lika dyrbar tro som vi."

Har du tänkt på hvad aposteln månne menar, då han talar om en dyrbar tro, och då han nämner om sådana som hafva en lika dyrbar tro som vi? Kan den tro vara dyrbar, som inte betygar någonting, eller har något synnerligt utmärkande drag? Kan det vara en dyrbar tro, att hylla just samma åsikter som världen i allmänhet? Kan det menas en sådan tro, som man hvil-

ken stund som helst är villig att byta bort för hvad som helst? Kan det vara en dyrbar tro, att tro detsamma som djäflarna, hvilka anse att det finnes en allmakt, som de frukta?

Har du tänkt på om din tro har något värde för dig? Huru dyr håller du densamma? Har den kostat dig något? Har du fått gifva något för att kunna behålla den? Har den satts på prof någon gång? Har månne din tro något värde för någon annan, dina syskon, dina lekkamrater och dina vänner? Hurudan uppfattning månne dessa hafva anledning att ha angående densamma?

Har du tänkt på att söka efter tron hos andra? Om så, har du funnit sådana och sätter du värde på att sådana finnas? Har det att de hafva en lika dyrbar tro som du glädt och fröjdat ditt hjärta och har du lärt att förstå hvad trosgemenskap menas?

Vår kristna tro och lära bör vara det viktigaste af allt det som är vårt. Ingenting kan få ett värde som denna har. För den uppoffra vi villigt allt hvad vi hafva, ja, till och med vårt lif. Då vi då också finna andra med en lika dyrbar tro, så fröjda vi oss innerligen däröfver och bemöda oss om att tillsammans med dem uppbyggas på vår gemensamma salighetsgrund.

Under detta jubelår och i dessa orosdagar behöfva vi som kristna hvarandras umgänge och uppmuntran. Måtte Herren i sin nåd stärka vår tro, lifva vår kärlek och väl grunda vårt hopp, så att kring hela jordens rund de som hafva en lika dyrbar tro som vi mäktigt kunna vittna om honom som har återlöst oss åt Gud med sitt ord!

"Varen ock I redo!"

Medan våra unga män bereda sig för att i Frankrikes löpgrafvar offra lif och blod för Tysklands undergång, göra vi som äro här hemma månne något som är af vikt och värde? Handla vi rätt, om vi bara sitta och klaga, pusta och knota? Hjälper det oss eller andra denna bedröfliga klagan och detta sorgliga knot?

Jag talade nyligen vid några soldater från Fort Riley. De berättade att deras dagsverke börjar tidigt och fortsätter till sent. Hela dagen fortgå öfningarna. Ja, det till och med händer att midt under nattens välförtjänta hvila de väckas och drifvas ut i närbelägna pölar, för att på så sätt beredas för löpgrafslifvet. Aldrig få de utan lof aflägsna sig från kasernen. Komma de inte åter på bestämd tid, så följa de svåraste straff.

Vi som stanna hemma hafva också ett uppdrag som är viktigt. Lloyd George sade nyligen i ett tal till skottarna, att soldaterna på slagfältet bedröfvades utaf tidningarna hemifrån, därför att de ådagalade ett allt för stort slöhetstillstånd. Då soldaterna gladde sig åt segrarna på de blodiga fälten, så nedstämdes de utaf nyheterna om slapphet och slöhet bland de hemmavarande. Det bör ju inte blifva samma klagan hos oss. Utan i stället, då vi se och höra om våra unga skarors uttåg på regeringens befallning, så bör detta gifva oss anledning att fatta säkert posto och taga mod till oss samt bestämma oss för att göra vårt till, så att nationen må förblifva stark och självmedveten.

Att framlefva våra dagar på det sätt, som så många hafva gjort under den senare tiden, kan inte gå. Vi hafva ju kommit därhän på slapphetens sömniga stråt, att vi inte hafva reda på hvar vi äro och synas inte fråga efter att få veta det heller.

Vi hafva borgerliga plikter.

Vi äro medborgare i världens allra främsta land. Ingen behöfver tala om det för oss. Det ha vi reda på. I rätt många fall äro vi angelägna om att komma åt så många förmåner som möjligt, men då det blir fråga om att bära dagens tunga och hetta, så äro vi inte på långt när så angelägna. Vi draga oss så gärna undan allestädes, där det är möjligt. Det bör ej så vara, utan alldeles motsatsen. Äflas borde vi om att få göra vårt stora eller lilla för att befordra det allmänna bästa. Inte bara med nöd och tvång draga vår del af lasset, utan med glädje vinnlägga oss om att göra så mycket som möjligt. Själfva böra vi lefva enligt stadgad lag och då vi se att andra inte förhålla sig som dem anstår, så är det vår plikt att se till att vederbörlig rättvisa skipas.

De lagar som råda måste lydas till dess att de ändras. Först då de blifvit ändrade kan det blifva fråga om att följa ändringen. Ingen har rätt ens i det fria Amerika att sätta sig öfver stadgad lag och rätt, ty, säger Paulus, hvar och en vare öfverheten, som väldet hafver, underdånig, ty ingen öfverhet är utan af Gud; den öfverhet som är, hon är skickad af Gud.

Göra vi bruk af våra kyrkliga förmåner?

Kristi församling fordrar inte ännu åtminstone att vi skola gifva våra lif för vår tro och bekännelse. Den dagen kan komma och är kanske inte långt borta, men ännu har den inte inträdt. Borde vi dock ej behjärta litet församlingsgemenskapen betydelse och borde ej Herren hafva rätt att vänta att vi som hans sanne bekännare äro vakande, nyktre och redo till att kämpa för vår krona?

I församlingen kan man ju icke gärna rättvisligen tala om några plikter. Där finns bara förmåner. Det är en förmån att få vara medlem, ej en plikt, det är en förmån att besöka gudstjänsten, ej en plikt, det är en förmån att få deltaga i det kyrkliga arbetet, ej en plikt; det är en förmån att få framgå till nattvardsbordet, ej en plikt. Så snart det kommer därhän att församlingsmedlemskapet medför bördor, så är det ett säkert bevis på att vi kommit bort från den rätta uppfattningen angående Guds rike.

Det är en förmån att få läsa bibeln i sitt hem, inte en skyldighet; det är en förmån att få uppfostra sina barn i tukt och Herrens förmaning, inte en tvångsgärning. O, att vi ville värdera våra stora förmåner, innan de tagas ifrån oss, därför att vi icke kände vår sökningstid!

VÅRT ARBETSFÄLT

JOHN G. DAHLBERG, afdelningsredaktör

Reformationen och biskopsämbetet.[1]

Reformationen. — Allmän öfverblick.

SEXTONDE århundradets reformation, hvars 400-årsminne vi i år fira, var djupgående och vidtomfattande. Kyrkan, som under det i yttre makt och myndighet tillväxande påfvedömet kommit i djupt förfall, lösgjordes från den romerska hierarkiens villfarelser och återfördes på Guds ords fasta grund. Guds ords auktoritet i alla religiösa spörsmål häfdades, och bibeln återgafs till folket. Gent emot påfven, sekter och svärmeandar sattes den i Guds ord uppenbarade sanningen. Luther hvarken ville eller kunde stifta eller grundlägga någon ny kyrka, ty kyrkan är i alla tider "en, helig, allmännelig kyrka." Hon är Guds verk och skapelse, som har sin rot i det af Gud till den fallna människan gifna löftet: "Kvinnans säd skall söndertrampa ormens hufvud." Tron på Guds frälsningslöfte har redan här sin utgångspunkt. Den hufvudlära, som under den lutherska reformationen särskildt betonades, var rättfärdiggörelse af tron utan lagens gärningar. Denna gamla bibliska rättfärdiggörelselära började Luther och sedan andra med honom att predika i den förfallna påfvekyrkan. Härvid skola vi dock komma ihåg att den påfviska eller den romersk-katolska kyrkan vid denna tid och långt dessförinnan var endast en del af kristenheten. Till kristenheten hörde ock den betydande österländska kyrkan, såsom också Luther själf framhöll. De båda kyrkorna, som ursprungligen varit äfven i yttre organisation en kyrka, skildes åt 1053, då den österländska kyrkans patriark och den västerländska kyrkans påfve bannlyste hvarandra. Alla försök till återförening hafva misslyckats och de äro sins emellan söndrade och åtskilda till denna dag. Den romersk-katolska kyrkan var således redan vid denna tid endast *en särbildning i kristenheten,* och detta ehvad vi jämföra den med den ursprungliga apostoliska kyrkan eller med den österländska. Den egentliga orsaken till skilsmässan var den, att den romerske biskopen, påfven, i hvilken den romersk-katolska hierarkien nådde sin spets, ville regera hela kristenheten. Som väl var, gick det inte i längden.

I. *Ordet biskop i dess ursprungliga nytestamentliga betydelse, biskopsämbetet såsom ett särskildt ämbete samt detta ämbete i den romersk katolska hierarkien.*[2]

Ordet *biskop* förekommer på flera ställen i vårt Nya testamente. Det härleder sig från det grekiska ordet episkopos,[3] tillsyningsman. De kristna af judisk härkomst kallade sina församlingsföreståndare med det bland dem välkända ordet *presbyteros*[4], äldste. De från hedendomen omvända grekerna använde däremot det bland dem vanliga ordet episkopos eller biskop. Vi finna också i vårt Nya testamente, att båda dessa ord begagnas om samme person. Vi läsa i Apg. 20 kap. att Paulus sände bud från Miletus till Efesus och kallade till sig församlingens *äldste.* Sedermera tilltalade aposteln dem sålunda: "Så hafven nu akt på eder själfva och på hela hjorden, i hvilken den Helige Ande har satt eder till *biskopar* — att vårda Guds församling, hvilken han har förvärfvat med sitt blod" (Apg. 20: 17, 28). "Fördenskull lämnade jag dig kvar på Kreta", skrifver Paulus till Titus, "att du skulle ställa i ordning det, som fattades, och i hvarje stad tillsätta *äldste,* såsom jag befallde dig, om någon är oförvitlig.... Ty en *biskop* bör vara oförvitlig" o. s. v. (Tit. 1: 5, 7). Det är tydligt, att i dessa fall orden *äldste* och *biskop* begagnas om samma personer. Petrus skrifver till de *äldste* och säger sig själf vara "en af de *äldste*" (1 Petr. 5: 1). Johannes kallar sig den *äldste* i 2 Joh. 1 och 3 Joh. 1. I 1 Tim. 3 har Paulus i fråga om ämbeten i församlingen indelningen *biskopar* och *diakoner.*[5] Då Paulus under sin fångenskap i Rom skref till församlingen i Filippi, skref han det till alla de heliga i Kristus Jesus, som äro i Filippi, tillika med *biskopar* och *diakoner"* (Fil. 1: 1). Tidigt voro i församlingen, såsom vi veta, flera tjänster, men en var äldste eller biskop, tillsyningsman. Titeln presbyteros eller äldste förekom i den judiska församlingen och angaf personens vördnadsvärda karaktär; namnet episkopos uppstod tydligen bland de hednakristna och angaf personens officiella göromål. Clemens Romanus, en framstående biskop eller presbyter i Rom strax efter den apostoliska tidens slut, säger i sitt "Första Bref till Korintierna: "Guds församling, som vistas i Rom, hälsar Guds församling, som vistas i Korint, dess kallade, efter Guds vilja helgade medlemmar, genom vår Herre Jesus Kristus. Nåd och frid af Gud allsmäktig genom Jesus Kristus föröke sig hos eder (kap. 1). — — — Apostlarna förkunnade oss evangelium på Herrens Jesu Kristi befallning, Jesus Kristus på Guds befallning. Kristus sändes alltså af Gud och apostlarna af Kristus; och såväl det ena som det andra

[1] De arbeten som vid utarbetandet af denna artikel hufvudsakligen användts äro: Kurtz' Church History, Cornelius' kyrkohist., Köstlins The Theology of Luther, Schaff-Herzog Encyclopædia, The Lutheran Cyclopedia, Concordia Pia, Encyclopaedia Britannica, 9th ed., Forsanders Aug. Bekännelsen m. fl.

[2] Undertecknad har härvid sökt visa åtminstone hufvuddragen i detta ämbetes historiska utveckling särskildt inom den romersk-katolska kyrkan. För att fatta reformationen och biskopsämbetet, måste vi fatta detta ämbete i den romerska hierarkien.

[3] Ursprungligen betydde det en tillsyningsman, som atenarna satte att öfvervaka en underkufvad provins.

[4] Härifrån ordet präst, priest, presbyter.

[5] Märket "H. E. J."(acobs) väcker i Lutheran Cyclopedia, sid. 104, uppmärksamhet på, att pastoralbrefven tala endast om två kyrkliga ämbeten, biskopar eller presbyter (äldste) och diakoner.

skedde i sin ordning efter Guds vilja. Sedan apostlarna sålunda fått sina uppdrag och blifvit fullt förvissade (Rom. 4: 21), genom vår Herre Jesu Kristi uppståndelse samt stärkte i tron genom Guds ord, utgingo de med full visshet (1 Tess. 1: 5) af den Helige Ande och förkunnade Guds rikes ankomst. Då de nu predikade på landsbygden och i städerna, *tillsatte de deras förstlingar till biskopar och diakoner*[6] för dem, som skulle tro, sedan de genom anden pröfvat dem (kap. 42). — — — *"Äfven våra apostlar visste genom vår Herre Jesus Kristus, att träta skulle uppstå om biskopsvärdigheten*[6]. Fördenskull, emedan de fått ett fullkomligt förutvetande härom, tillsatte de ofvan nämnde (biskopar och diakoner) och gåfvo sedermera en föreskrift, att när de själfva hade afsomnat, andra bepröfvade män skulle mottaga ämbetet efter dem. Dessa, som nu blifvit *tillsatta af dem eller sedermera af andra ansedda män*[7] med hela församlingens bifall, och hvilka ostraffliga hafva tjänat Kristi hjord med ödmjukhet, på ett fridsamt och värdigt sätt, samt i lång tid fått ett godt vittnesbörd af alla, dessa anse vi icke rättmätigt att aflägsna från deras ämbete. Ty vi begå en icke ringa synd, om vi skilja från *biskopsämbetet*[8] dem, hvilka ostraffligt och heligt hafva framburit gåfvorna[9]. Saliga de äldste[8] hvilka före oss hafva vandrat och kommit till en fruktbärande och fullkomlig ro; ty de behöfva icke frukta, att någon flyttar dem från deras anvisade rum. Ty vi se, att I hafven aflägsnat några, som föra en god vandel, från det ämbete, som de oförvitligt och med heder förvaltat" (kap. 44).[10] Så talar en som "suttit på Petri stol", den tredje eller fjärde i ordningen eller däromkring. Hvilket vittnesbörd från Rom om den romersk katolska hierarkiens biskopsämbete tusen år därefter!

Den lilla skriften *Didaché,* De tolf apostlarnas lära, som anses leda sitt ursprung från det andra århundradets första hälft, har indelningen *biskopar och diakoner.* Början af det 15:e kapitlet lyder: "Till *biskopar och diakoner* skolen I utvälja åt eder sådana som äro värdiga Herren, män, som äro saktmodiga, ej penningkära, sannfärdige och bepröfvade." När biskopsämbetet framträdde såsom ett särskildt ämbete i motsats till och öfver presbyterämbetet torde vara omöjligt att säga.

Det ligger i sakens natur, att den sig alltmer utbredande kyrkan, som i sitt väsen varit och är en och samma, hade att strida mot villfarelser och söndringar, behöfdes något slags yttre organisation och därvid någon som ledde förhandlingarna vid gemensamma möten och dessemellan hade uppsikt öfver vissa områden, och så framträdde så småningom det kyrkliga biskopsämbetet allt mer tydligt såsom *en mänsklig anordning* i syfte att tjäna kyrkans allmänna intressen. Hieronymus, som dog år 120 och hvilken både Luther och de schmalkaldiska artiklarna anföra i denna sak, säger att "en presbyter är samma person som en biskop." Han säger ock: "Men att man efter den tiden" (den apostoliska) "utvalde en, som sattes öfver de andra, skedde därför, att man måste förekomma all skiljaktighet, så att Kristi församling icke måtte söndras, då hvar och en sökte att draga folket till sig. Ty jämväl i Alexandria, allt ifrån evangelisten Markus intill biskoparna Esdra och Dionysius, hafva prästerna alltid utvalt en ibland sig, den de upphöjt till större värdighet, och kallat honom biskop, på samma sätt som en krigshär månde utvälja sig en anförare, och såsom diaconi utvälja en bland sig, som är skickligast, den de kalla archidiaconus. Ty hvad gör en biskop, det en präst icke gör, undantagande prästvigningen?"[11] Biskoparna voro ursprungligen lika i makt och myndighet och skilja sig föga från prästerna, men efter hand, ehuru det till en början gick mycket sakta, höjde sig den ene öfver den andre först i andlig och sedan i världslig makt och myndighet, det senare i västerlandet med den romerske biskopen i spetsen. Men det tog bortåt tusen år efter det första ekumeniska mötet (i Nicea år 325), innan påfvemaktens öfverhöghet öfver furste-, konunga- och kejsarmakten upphöjdes till trosartikel, såsom skedde genom den af påfven Bonifacius år 1302 utfärdade bullan *Unam sanctam.* Vid mötet i Nicea — sammankalladt af kejsar Konstantin på grund af religionsstrider i kristenheten — beslöts att gifva biskoparna i Rom, Antiokia och Alexandria hederstiteln *patriarker.*[12] Sedermera fingo biskoparna i Konstantinopel och Jerusalem lika värdighet med patriarken i Konstantinopel såsom primas i kyrkans österländska del, liksom patriarken i Rom skulle vara primas i kyrkans västerländska del. Härvid tillerkändes dock snart biskopen (patriarken) i Rom äran af ett visst företräde i anseende; annars skulle de vara likställda.

Patriarkerna skulle stadfästa metropol-biskoparnas val och insätta dem i deras ämbeten, sammankalla s. k. diecesansynoder, i högsta instansen afgöra till dem hänskjutna frågor samt upptaga och afgöra alla klagomål mot metropolit-biskopen. Den ställning som biskopen (patriarken) i Rom och patriarken i Konstantinopel intogo gent emot hvarandra, föranledde längre fram stora stridigheter. Biskoparna i Rom gjorde snart anspråk på öfverhöghet öfver hela kyrkan, de ensamma mente sig vara Petri efterträdare, och hade såsom Kristi ståthållare på jorden makt öfver kyrkan, kyrkobeslut och

[6] Kursiveringarna äro af undertecknad.

[7] Såsom Titus, Timoteus.

[8] Man märke att ordet biskop och äldste här äro liktydiga.

[9] Syftar på den heliga nattvarden.

[10] Anfördt efter Lemkes öfversättning af *"De apostoliska fädernas skrifter."*

[11] Anfördt efter Schmalkaldiska artiklarna.

[12] Denna titel hade förut burits af alla biskopar. Konstantin den store hade indelat sitt rike i fyra prefekturer. Dessa voro indelade i dioceses och dessa återigen i provinser. Många af biskoparna, särskildt i östern, hvilka bodde i diocesan-hufvudstäderna, kallades för *exarchs.* De biskopar, som bodde i provinshufvudstäderna (metropolis, här provinsens), kallades vanligen *metropoliter.* De hade tillvällat sig öfverhöghet öfver de öfriga provins-*biskoparna.* Exarcherna däremot hade tillägnat sig rang öfver metropoliterna. Mötet i Chalcedon 451 likställde patriarken i Konstantinopel med biskopen i Rom. De exarcher, som vid denna tid funnos i östern, skulle numera bära titeln *ärkebiskop* och inneha rang mellan patriarken och metropoliten, men detta ärkebiskopsämbete uppgick snart i metropolitämbetet. I västerlandet brukades sedermera ordet ärkebiskop i något olika betydelse, såsom om de fristående ärkebiskoperna i Milano, Ravenna i Italien, i betydelsen af metropoliter och om 8:e århundradets ärkebiskopar såsom särskilda landskyrkors öfverhufvud under påfven.

t. o. m. den kanoniska lagen, ifall det behöfdes. Men därtill kom det endast småningom. Patriarkalförfattningen genomfördes i kyrkans östra del, men den blef aldrig genomförd i dess västra del, d. v. s. i västerlandet med Rom såsom medelpunkt. Här och där höjde sig i västerlandet biskopar som kallade sig ärkebiskopar, hvilka icke erkände någon annan kyrklig myndighet än den de själfva innehade. Sådana ärkebiskopar i Italien funnos i städerna Milano, Akvileja och Ravenna. "De ville icke erkänna sitt beroende af någon högre kyrklig myndighet. De förstodo att hålla sig och sina underordnade biskopar fria från hvarje subordination under ett patriarkaliskt öfverhufvud".[13] Och dessa voro ju i det närmaste grannar med biskopen eller patriarken i Rom! Härvid måste vi dock ihågkomma, att den del af kristenheten, hvars medelpunkt var Rom, var till sitt omfång vid denna tid icke hvad den var vid reformationstiden. Vid medlet af det 4:de århundradet började de stora folkvandringarna, hvilka blefvo ett medel i Guds hand till de germanska folkens kristnande. Det tog länge innan ordnade landskyrkor uppstodo. Vi måste ock komma ihåg, att svårigheter vid denna tid uppstodo bland den kyrkliga befolkningen i Rom. Då västgoterna under Alarik intogo Rom 410 voro de arianer, då östgoterna under Theodorik 493 kommo till Italien och bildade ett rike med Ravenna till hufvudstad, voro de arianer; då longobarderna 568 under Alboin kommo till Italien, eröfrade Pavina och gjorde detta till sin hufvudstad, voro de arianer och "rasade vildt mot de (romersk) katolska inbyggarna, deras kyrkor och kloster." Under deras konung Grimwald (död 671) kom dock den romersk-katolska tron bland dem till seger.[14] Först 716 böjde sig Britannien under Roms auktoritet, och sedermera andra länder.

Men vi vilja inte ingå på den tidens missionshistoria, äfven den slutligen betydelsefull för den romerska hierarkien. Genom Tysklands apostel Winfried eller Bonifacius, hvilken från början ställde sin verksamhet under den romerska stolens öfverhöghet, inrättades fyra biskopsstolar i Bajern, fyra inom Thüringen och Hessen, och 745 besteg han biskopsstolen i Mainz såsom tyska kyrkans primas (ärkebiskop), och härvid erhöll han af påfven pallium.[15] Från denna tid stiga landskyrkor fram i västerlandet med ärkebiskopar och underordnade biskopar och så småningom med suffraganbiskopar, domkapitel m. m., allt under påfvens öfverhöghet. Detta i korthet för att visa den riktning kyrkoförfattningen slutligen tog i västerlandet med dess biskopsämbete till åtskillnad från österlandets patriarkalförfattning.

Biskoparna i Rom antogo aldrig namnet patriark, emedan de ansågo sig stå öfver hela kyrkan, och så började de i 5:te århundradet antaga namnet påfve.[16] Genom denna växande förmätenhet uppstodo många svårigheter, hvilka vi här måste förbigå. Slutet däraf blef emellertid det, att påfven i Rom och patriarken i Konstantinopel bannlyste hvarandra år 1053. Den skilsmässa, som då uppstod, fortfar ännu. Däraf synes, såsom ock Luther på sin tid påpekade, att den romerska kyrkan vid reformationstiden — och långt förut, såsom vi sett — var endast en del af kristenheten — sådan denna del då var.

Redan den romerske biskopen Victor I, möjligen den 13:de i ordningen,[17] omkring år 200, och Stephanus I, möjligen den 24:de i ordningen omkring år 250, tillmätte sig beslutanderätt i kyrkliga frågor, men *deras förmenta rätt blef icke erkänd*. Men då den 19:de (eller däromkring) Leo den store (440—461) uppsteg på Petri stol, kunde han åtminstone delvis göra sina stora anspråk gällande. Han framhöll med bestämdhet, att biskoparna i Rom voro Petri efterträdare och att de efter denne apostel ärft öfverhöghet öfver alla biskopar och att kyrkans ledning blifvit dem anförtrodd. Många omständigheter gjorde, att denna sådd kunde slå rot i de västerländska folkens medvetande — de nya folk, som genom kristendomens utbredande, så småningom slöto sig till den romerska stolen. Här i Rom hade ju Paulus och Petrus lidit martyrdöden, här var ju "Petri stol" och det var ju antagligt för dem, att biskoparna voro hans efterträdare. Härifrån hade de västerländska folken blifvit vana vid att mottaga bud och befallningar, härifrån hade de fått sin kristendom och sin kyrka och på grund af den fostran, de fått, böjde de sig för kyrkans öfverhufvud i Rom.

I 9:de århundradet fann eller rättare uppfann man dessutom de s. k. Psevdo-Isidoriska dekreterna, enligt hvilka påfven vore biskoparnas hufvud liksom Petrus varit apostlarnas och att all kyrklig makt utginge från Petri stol i Rom. Först i 15:de århundradet upptäcktes det, att dessa dekreter voro falska, men de hade tjänat att i folkmedvetandet och i synnerhet bland de styrande inprägla påfvarnas rättighet till den makt och myndighet, på hvilken de gjorde anspråk. Det ligger i sakens natur, i själfva tidsläget, att prästerna och i synnerhet biskoparna i anledning af den makt, som utgick från Rom, och den uppfattning af biskopsämbetet, som så

[13] Cornelius' Kyrkohist., sid. 51.

[14] En för påfvedömets framtida makt gynnande omständighet var bland andra den, att frankernas konung Chlodwig 496 lät döpa sig och att frankerna, som voro hedningar, då de 486 ryckte in i Gallien, gjorde slut på det romerska väldet där och i stället upprättade ett eget rike, så småningom kristnades och slöto sig till Rom.

[15] För att kunna styra de mäktiga och understundom egenmäktiga ärkebiskoparna och metropoliterna tillsände påfven dem från och med det 6:e århundradet ett slags hvit yllehalsduk, kallad pallium. Därmed erkände och stadfästade han dem i deras ämbeten. Först utdelades de fritt, men längre fram, då hans makt var sådan, att de *måste* ha hans erkännande, tog han hög betalning för dem. För öfrigt förstodo påfvarna att taga betalt för hvad de gjorde. Detta pallium bars också af påfven själf. Han allena hade rätt att bära det hvar som helst, men ärkebiskoparna endast inom sina områden. — Den 21 januari på Sankt Agnes dag drefvos ett antal hvita lamm förbi vatikanen, där påfven uttalade sin välsignelse öfver dem, och så fördes de in i Sankt Agnes kyrka, hvarest Sankt Agnes-nunnor togo hand om dem, klippte dem, spunno sedan ullen och gjorde däraf pallium. Sedan lades dessa på altaret öfver Petri graf. Den 28 juni, som var St. Petri och St. Pauli högtid, välsignades de af påfven. Sedan utdelade han dem vid behof åt ärkebiskopar och metropoliter.

[16] Officiellt namn på biskopen i Rom sedan Leo den stores tid (440—461): förklaradt påfvedömets uteslutande tillhörighet af Gregorius VII (1073—1085). Påfven kallas ock Pontifex Maximus (ordagrant=den störste brobyggaren), Jesu eller Guds vikarie (Innocent III, 1198—1216); under senare tid "den hvite påfven" i motsats till Jesuitordens general, som fått namnet "den svarte påfven".

[17] Enligt den påfvelista, som är införd i Schaff-Herz. Cycl., III, p. 1869.

småningom vuxit fram, skulle utöfva ett ofantligt inflytande bland de nykristnade västerländska folken, hvilka efter hand blefvo påfvestolens stödjepelare. Biskoparna fingo också allt större makt och myndighet icke blott i andligt utan särskildt i världsligt afseende, och så kom till stånd det sammanblandande af den andliga och världsliga makten, hvaröfver Luther, reformationen och den lutherska kyrkans bekännelseskrifter klaga.

Biskoparna skulle öfvervaka kyrkan inom sina områden, ägde makt att till- och afsätta präster, sätta dem i fängsligt förvar i kloster, om de så ansågo nödigt. De hade sina andliga domstolar, där icke blott kyrkliga saker afdömdes utan äfven sådana saker, som annars tillhörde de världsliga domstolarna, vid hvilka biskopen ock ägde en viss rättighet — och detta i godt syfte, då han skulle öfvervaka att ingen orätt skedde. Men härunder kommo de alltmer i vasallförhållande till de regerande furstarna, förvärldsligades och blefvo i stort sett världsliga herrar, furstar, som höllo hof och inte sällan förde ett högst oanständigt lefverne. Med påfvemaktens utveckling, med den andliga och den världsliga maktens sammanblandning sjönk allt mer den romerska kyrkan ned i världslighet, gärningslära, relik- och helgondyrkan.

I omkring 700 år eller från Konstantin den store, till påfven Gregorius VII (1073) stodo alla biskopar och påfvar i stort sedt under den världsliga styrelsens öfverhöghet. Karl den store, hvilken kröntes till kejsare år 800, kallade sig rector ecclesiæ, kyrkans rektor. Han ifrade för kyrkans, prästernas och folkets sedliga och religiösa lyftning. Han ville t. ex., att prästerna skulle predika på folkets eget språk, och då prästerna icke kunde författa en predikan, såg han till att bok utgafs såsom hjälpreda för dem vid textens förklarande. 962 kom den tyske konungen Otto I till Rom och sökte med makt omintetgöra det där då rådande skökoväldet. Det hade kommit därhän att "tre illa beryktade kvinnor besatte Petri stol med sina älskare, söner och sonsöner, hvilka öfverbjödo hvarandra i skändlighet."[18] Nära hundra år därefter kom tyske konungen Henrik III (1039—1056) till Rom och afsatte med makt tre rivaliserande påfvar. En illa känd tolfårig pojke hade som påfve blifvit uppsatt på Petri stol. Detta hade till följd, att en motpåfve tillsattes. Påfvepojken sålde då sin påfliga rättighet till en tredje, men gjorde sedan själf åter anspråk på påfvestolen. Men då kom Henrik III med en här, afsatte de tre rivaliserande påfvarna och tillsatte en annan i deras ställe, och därvid fick det blifva. Att sådant skakade särskildt den västerländska kyrkan i den mån det blef kändt, säger sig självt. Det kunde dock icke tillintetgöra den kristna kyrkan, ty hon hvilar på andra och säkra grunder.

Det dröjde dock icke mer än omkring 25 år, tills den världsliga makten lades i påfvarnas händer. Då afsattes konungar, då utdelades kronor, då belades hela länder med interdikt.

[18] Cornelius, sid. 96.

När Gregorius VII besteg Petri stol år 1073, var kyrkan, såsom vi af det foregående kunna förstå, i en bedröflig ställning. Sedeslösheten var stor icke blott i Rom utan bland biskopar, präster och andra andliga. Med kraftfull hand sökte han undanrödja sedeslösheten och frigöra kyrkan från hvarje beroende af världslig öfverhet, d. v. s. påfven skulle inneha *all andlig och världslig makt*, — en makt af hvilken underlydande biskopar eller kyrkofurstar skulle ha sin vederbörliga del under hans öfverhöghet. För att om möjligt förbättra den sedliga ställningen inom kyrkan, förordnade han 1074, att alla som ville ha ett andligt ämbete skulle vara förpliktigade till celibat. De präster som voro gifta skulle antingen skiljas från sina hustrur eller ock afsättas. (Detta hade dock icke åsyftad verkan, såsom vi veta. Många lefde sedermera i konkubinat och deras öfvermän måste se genom fingrarna därmed och mottaga plikt därför — möjligen ett slags aflat, såsom tillhörande den romerska boten.) Med afseende på såväl påfvens som biskoparnas förhållande till den världsliga makten skulle allt vasallförhållande upphöra. Kyrkan skulle vara fri och med sina stora landbesittningar utgöra en självständig stat. Den teokratiska byggnad, hvartill grundvalen lades af Gregorius, fullbordades sedermera af Innocentius III (1198—1216), "den mäktigaste påfve, som någonsin suttit på S:t Petri stol.[19] Då konung Henrik IV af Tyskland icke ville foga sig efter Gregorius' förordning, bannlyste påfven honom och afsatte honom från hans regemente i Tyskland och Italien. Och Henrik måste böja sig. I tre dagar och tre nätter fick han stå barfotad i botgöraredräkt på borggården utanför slottet Canossa, där påfven tillfälligt uppehöll sig, innan Gregorius löste honom från bannlysningen och meddelade honom absolution den 29 jan. 1077. Henrik tuktade visserligen sedermera Gregorius genom att med makt tillsätta en motpåfve, men han hade dock måst förödmjuka sig för den helige fadern såsom aldrig någon konung tillförne. Hvad Gregorius icke lyckades genomföra, med hänsyn till kyrkostaten, det genomförde Innocentius III. Kraftigare än någon annan genomförde han den grundsatsen att all världslig makt vore underordnad kyrkan och hennes öfverhufvud. (Vi minnas härvid hur Luther, reformationen och våra bekännelseskrifter skilja på den andliga och den världsliga makten.) Då konung Johan i England visade sig uppstudsig mot Innocentius, bannlyste och afsatte han honom och belade hela hans land med interdikt. Konung Johan utan land, som han härför kallades, måste sedan mottaga sin krona såsom en förläning af påfven, hvilken dock lade England skattskyldigt under den romerska stolen: kyrkostaten var genomförd.[20] Härigenom ökades de romerska biskoparnas världsliga makt, såsom för-

[19] Cornelius, sid. 125.

[20] Redan tidigt hade Roms biskopar såsom gåfva eller förläningar erhållit stora landområden i Rom. Utan försyn för påfven hade longobardernas konung Aistulf eröfrat dessa. I sin nöd vände sig påfven Stephanus II till frankernas konung Pepin med bön om hjälp. Härvid sände honom påfven "ett egenhändigt bref från aposteln Petrus", hvari aposteln uppmanade frankernas konung såsom sin adopterade son att under fara för alla helvetets

fogande öfver kyrkans stora egendomar,[21] men därom få vi icke nu vidare tala. Kyrkostaten ledde till många yttre förvecklingar och strider. De inre reformer, som den afsåg, misslyckades och det inre fördärfvet tilltog. Endast ett exempel: Då på grund af oenighet kardinalerna[22] emellan två påfvar blifvit tillsatta och den ene bosatt sig i Avignon och den andre i Rom och från sina påfvesäten bannlyste hvarandra, kallades det reformatoriska kyrkomötet i Pisa 1409. Där afsattes de båda stridande påfvarna och en ny valdes. Men ingen af de afsatta påfvarna erkände kyrkomötets rätt att afsätta dem, — ty de ansågo sig stå öfver alla konsilier — och så hade den romerska hierarkien återigen tre påfvar i stället för en.

För att kunna i djupare mening fatta själfva anden och väsendet i den romersk katolska kyrkan, sådan hon framträder i påfveväldet, och därmed komma en betydande del af den biskopliga makten på spåren, måste vi ge oss ned bland de tjänstgörande prästerna. Härvid märka vi den stora skillnaden mellan hvad man kallade det högre och det lägre prästerskapet.

Biskoparna icke allenast ägde rättighet att till- och afsätta präster utan ansågs inneha *ett högre ämbete,* hvilket de, liksom sockenprästerna på sitt område utöfvade *enligt gudomlig rätt* (jure divino). Här stöta vi på två viktiga saker i det romersk-katolska biskopsämbetet — saker, som Luther och reformationen togo afstånd ifrån. Biskoparna ägde dock prästämbetet såsom andra präster och kunde utöfva det — och häri stodo de sålunda på gemensam mark med prästerna, men på samma gång skildes de åt just här, emedan biskopen var högre än prästen och utöfvade sin biskopliga makt med gudomlig rätt, och här var den stora klyftan dem emellan. Sedan stego biskoparna i rang, till dess hela biskopsmyndigheten mynnade ut i biskopen i Rom eller påfven, från hvilken dock, sedan han tillvällat sig all andlig och världslig makt, denna makt egentligen utgick. Detta senare omintetgör i själfva verket det, att Roms biskopar skulle vara apostlarnas efterträdare, ty de öfriga apostlarna hade visserligen inte sin makt från Petrus, icke ens sitt erkännande såsom apostlar från honom. Tridentinska mötet, som påbörjades 1545, året före Luthers död, säger i ett af de där fattade besluten: "Biskopar äro apostlarnas efterträdare och äro af den Helige Ande satta att styra Guds församling och vara högre än presbyterna (prästerna). Om någon håller före att biskopar icke äro högre än presbyterna, han vare anathema"[23].

Gå vi ned till prästerna och det allmänna folket, skola vi särskildt bland dem finna det, som med skäl kan sägas utgöra den romersk katolska kyrkans hufvudsakliga kännemärke, och det är *boten.* Äfven härvid skymta vi Roms biskopar och den högste ibland dem, påfven. Det var också i denna punkt, som Luther först och hufvudsakligen angrep den romerska kyrkans villfarelse i läran. Men äfven den romerska boten hade haft en lång afväg att vandra, innan den slutligen blef antagen i lagstadgad form. Redan Leo den store hade framhållit den privata bikten som en laglig institution. På en synod i Liege, Belgien, beslöts 710 att hvarje person skulle bekänna sina synder inför prästen en gång om året. Men att det i kyrkan ännu rådde stor ovisshet rörande bekännandet, visar följande beslut från mötet i Chalons 813: "Somliga tro, att det är nog med att bekänna inför Gud allena, andra tro, att det är nödvändigt också bekänna för prästen." Vi anföra detta för att visa, hur osäker kyrkan själf var vid den tiden rörande den romerska botens riktighet och högtidlighet. Först på mötet i Rom 1215 gjordes bekännelsen inför präst till *en oeftergiflig del af boten.* På mötet i Florens 1439 upphöjdes boten till ett sakrament. Det är underligt att se, hur medeltidens förvillelser den ena efter den andra stadfästes i det stora mörkret före reformationens ljusning. Till den romerska boten, sådan den utvecklats och stadfästs, hörde tre moment: 1) *hjärtats ånger* (compunctio cordis[24]), *öronbikten* (confessio oris=bekännelse inför prästen), 3) *tillfyllestgörelse genom gärningar* (satisfactio operis) Här är hela påfveväldet, här är skiljovägen, kristlig sanning och påfvisk villfarelse. Och *detta är sedan 1430 ett af romerska kyrkans sakrament.* Genom dopet hade den döpte blifvit delaktig af Kristi förtjänst och därmed befriad från de eviga straffen.[25] Den, som efter dopet begått synd, måste utstå straff antingen här i lifvet eller i skärselden.[26] För att undgå dessa straff måste bot göras. För alla möjliga förseelser funnos motsvarande straff. I fullgörandet af dessa bestod tillfyllestgörelsen.

straff rädda Rom och den romerska kyrkan. Hvarifrån påfven fått detta egenhändiga bref från aposteln Petrus, förmäler icke historien. Det lyckades Pepin att återställa landområdena i fråga, och han öfverlämnade till påfven Rom och Ravenna med kringliggande trakter år 755. Nycklarna till städerna och fastebref på landvidderna nedlade Pepin på Petri graf. Härigenom var det möjligt att upprätta en oafhängig kyrkostat.

[21] I själfva Tyskland behöll de romerska biskoparna sin världsliga makt ända till 1803, då de, som dittills länge varit världsliga furstar, förlorade sin politiska makt och blefvo helt enkelt biskopar. 1809 utfärdade Napoleon ett dekret, som upphäfde påfvens världsliga makt, hvarefter påfvens kyrkostat togs i besittning af franska trupper. Påfven Pius togs till fånga och fördes till Frankrike, där han såsom fånge måste uppehålla sig. till dess Napoleons kejsardöme störtades år 1814. Påfvens andliga makt kan sägas ha nått sin höjdpunkt, då hans ofelbarhet proklamerades den 18 juli 1870. Men samma år bröts hans politiska makt, då Viktor Emanuel i september med vapenmakt fråntog påfven hvad som återstod af hans kyrkostat. Af sin gamla världsliga makt äger påfven sedan dess endast sitt residens, vatikanen och en därtill hörande obetydlig stadsdel.

[22] Ända till 11:e århundradet kallades alla andliga vid en särskild kyrka för Clerici Cardinalis. Då enligt kyrkomötets beslut 1059 påfven icke längre skulle väljas af adeln och folket, utan af kardinalerna i Rom (det vill här säga påfvens sju suffraganbiskopar, presbyterna och diakonerna vid Roms hufvudkyrkor), kallades dessa uteslutande för kardinaler. 1586 skedde en ändring, i det att påfven Pius V beslöt, att kardinalernas antal skulle vara 70 enligt antalet af Israels äldste och Jesu 70 lärjungar. Med påfvedömets makt utvecklades ock en furstlig lyx. År 1245 fingo kardinalerna såsom ett tecken till sin höga värdighet en röd hatt. 1464 fingo de en purpurmantel, som skulle angifva deras furstliga rang. 1464 fingo de rättighet att rida på hvita hästar, försedda med rödt täcke och guldbetsel. Dessa årtal angifva inom detta område den romerska hierarkiens utveckling. Det är klart, att det är annorlunda nu än i kyrkans första tid.

[23] Efter Schaff-Herz., I, p. 298.

[24] Eller också *contritio cordis.*

[25] Påfvekyrkan lär, att en outplånlig karaktär meddelas vid dopet och prästvigningen.

[26] Purgatorium, reningselden. Läram om skärselden stadfästes af Gregorius den store (590—604). Clemens af Alexandria (omkring 200) hade talat om en andlig eld i denna världen; Origines (†254) trodde att den fortfor efter döden och att Paulus och Petrus måst genomgå den för att blifva helt rena från synd. Leo afgjorde det. Tridentinska mötet har uttalat sitt anathema öfver dem, som förkasta den romerska dogmen om skärselden.

Man ser häraf hur i denna tillfyllestgörelse Kristi tillfyllestgörelse är bortskymd af mänskliga gärningar. De ålagda straffen kunde förvandlas i penningsböter (botpengar) och så skedde *aflat,* syndaförlåtelse. Samma gärningslära finna vi i det 1215 lagstadgade mässoffret, brödets och vinets förvandling i nattvarden till Kristi lekamen och blod (transsubstantiationsläran). Vi kunde ha sagt, att det som särskildt kännetecknade den romerska medeltidskyrkan var *boten och mäsoffret.* De äro visserligen åtskilda, men de mötes just i den yttre gärningen, ehuru boten, med dess starka semipelagianism är det grundläggande. I grund och botten är det i båda samma gärningslära. Just i den af prästen utförda förvandlingsprocessen förnyades och frambars på ett oblodigt sätt Kristi kropps offer. Detta offer så väl som de troendes böner, men särskildt offret, framburet för de i skärselden varande, lindrar plågorna och förkortar reningstiden. Men lindring i deras lidanden, ja förlossning därifrån kunde erhållas därigenom att någon för dem köpte aflat. Så förklarade ock aflatskrämaren dominikanerpriorn[27] Johan Tezel på Luthers tid, att "ingenting vore så verksamt till att rädda de aflidnas själar ur skärselden, som om man köpte aflat för någon del af deras kvarlåtenskap.[28] Påfven Gregorius VII, som stadfästade läran om skärselden, sade sig veta om en munk, som genom trettio mässor blifvit befriad ur skärselden. Han omtalade också, att en skeppsbruten sjöman erbjudits bröd af en andeskepelse i det ögonblick hans biskop, som trodde honom vara död, frambar mässoffret för hans själ.[29] Detta offer (mässoffret) kunde ock frambäras i händelse af ihållande torka, för mycket regn, stormar, sjukdom m. m. Påfven Sixtus IV förklarade år 1477, att det var tillåtet att taga penningar för de döda och att deras själar därigenom, möjligen befriades ur skärelden. På frågan hvarför icke påfven genom sin oinskränkta makt kunde släppa ut dem alla på en gång, svarades, att kyrkan enligt gudomlig rättvisa kunde endast utdela sin nåd med urskillning och måtta. Tridentinska mötet har särskildt ålagt biskoparna "att flitigt tillse, att den sunda läran om skärselden blir trodd, vidmakthållen, lärd (undervisning i) och allestädes förkunnad af Kristi trogna (de rättrogna).[30] Men fråga vi, hvad har allt detta att göra med de romerska biskoparna, undantagandes det sistnämnda, att de ålagts särskilda plikter med hänsyn till skärselden? För det första sades de vara apostlarnas efterträdare i ett särskildt ämbete (biskopsämbetet) och voro för mer, högre (superior) än prästerna. De hade såsom apostlarnas efterträdare blifvit insatta i sina ämbeten af den Helige Ande att styra (regera) Guds församling och därför ligger den biskopliga makten redan i tillåtelsen, lärandet och bekräftandet häraf. För det andra se vi i detta afseende särskildt deras makt med hänsyn till aflaten, som sprungit upp ur den romerska botens tredje moment. Biskoparna ägde makt att gifva aflat för 40 dagar — de hade blifvit inskränkta därtill — men påfven, d. ä. biskopen i Rom, hade makt att gifva aflat för hur lång tid som helst. Den romerska botinstitutionen såväl som det romerska mässoffret pekar tillbaka till semipelagianismen och i dess urartade skick till ren pelagianism såväl som till skärselden och därigenom till himlen. I dess urartade skick pekar den framåt till korstågens aflat, jubileums-, vallfartsaflat. Aflatens betydelse och kraft, sprungen ur den romerska boten, var länge sedan inplantad i det allmänna folkmedvetandet. Därför väckte Tezels uppträdande ingen förvåning — undantagandes tillvägagångssättet — bland massorna och därför fingo hans aflatsbref uppenbarligen en strykande åtgång. 1095 tillförsäkrade påfven Urban II alla dem, som deltogo i det då predikade korståget, full aflat för hela sitt föregående lifs synder. År 1300 förklarades af påfven Bonifacius VIII vara ett jubelår. Alla kristna, som då besökte "apostlarnas kyrkor i Rom" och där gjorde 15 dagars bot, skulle erhålla fullständig aflat för 100 år. Pilgrimer kommo massvis, och det var ej heller underligt, ty hvar finnes icke sårade samveten och efter frid längtande hjärtan? Tänk blott på Luther på väg till Rom med ett oroligt hjärta! Och pengar inflöto i mängd till Roms kassa detta år. Meningen var att endast hvart hundrade år skulle vara ett jubelår, men af omtanka för dem, som möjligen komme att dö dessförinnan förkortades jubelårstiden. Sedan gjordes den ändringen, att om man icke kunde besöka Rom, kunde man förrätta sin gudstjänst vid närmaste kyrka, och sedan till Rom insända de penningar, som skulle åtgått för resan till Rom — och så hade man fullständig aflat.

Fråga vi efter de grunder, på hvilka aflat kunde meddelas, få vi det svaret, att kyrkan ägde en skatt af Kristi och helgonens förtjänst, hvilken de icke själfva behöfde och hvilken därför stod till biskopens i Rom förfogande, emedan han var den, som såsom Petri efterträdare ägde nycklarnas makt. Men häraf hade hans medbiskopar sin vederbörliga del.

På två andra områden framträdde den biskopliga makten på ett i ögonen fallande sätt. Dessa få vi dock endast i korthet omnämna. Det ena var bannlysningen och interdikt, och det andra de 1215 upprättade inkvisitions- eller kättaredomstolarna. Rörande bannlysningen behöfva vi här endast påminna om, att den, som blifvit belagd med stora bannet (uteslutning ur församlingen, det mindre, nekad tillträde till nattvarden) förlorade därvid äfven allmänborgerliga rättigheter. Interdiktet erhöll kyrklig sanktion på en synod 1031. På det område, som belagts med interdikt, tystnade alla klockor. Liturgisk gudstjänst hölls endast inom slutna dörrar. Botens och nattvardens sakrament meddelades endast döende. Endast barn under två år erhöllo kristlig begrafning. Inga äktenskap fingo ingås.

[27] Dominikaner-munkarna hade förut erhållit laglig rätt att höra bikt.

[28] Cor. p. 183. Den allmänna satsen var annars den: "Så länge skulden betalas, gör det ingenting till saken, hvam som betalar den" — tillskrifven Thomas Aquinas.

[29] Schaff-Herz. III., p. 1427.

[30] Efter Schaff-Herz. III., p. 1976.

Inget folk kunde länge uthärda härmed. Att upphäfva interdikt tillhörde den som utfärdat det eller den, som stod öfver honom. Med afseende på kättaredomstolarna skulle biskoparna i hvarje församling tillsätta sockenprästen eller några edsvurna män, hvilka skulle uppspåra kättare och draga dem inför domstol. Men då biskoparna icke ansågos utföra detta åliggande nog kraftigt, inrättades snart påfliga inkvisitionstribunaler. De ägde rätt att fängsla en hvar, som misstänktes för kätteri och genom tortyr frambringade bekännelse. De dömda skulle brännas på bål (såsom skedde med Huss). Denna fruktansvärda makt lades slutligen uteslutande i dominikanermunkarnas händer, och "de fullgjorde sitt uppdrag med skoningslös stränghet".

Midt i medeltidens mörker, dess förvillelser, suckan, pina och lyx, höjdes dock röster, hvilka, ehuru ännu hesa af den långa vinterdvalan, angåfvo att medeltidskyrkans sista nattväkt var kommen, och då Tezel var som ifrigast sysselsatt med sitt aflatskrämeri, ljöd ur ett rätt botfärdigt hjärta den trosfriska jubeltonen: "Den rättfärdige skall lefva af sin tro."

J. G. D.

VÄKTARE, HVAD LIDER NATTEN? Jes. 21: 11.

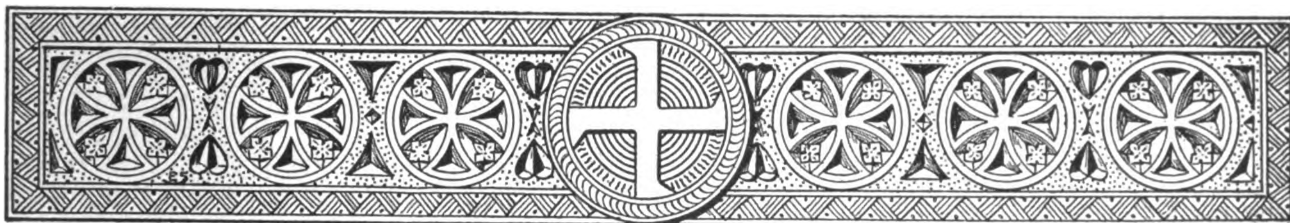

Några frågor till påfven och till oss.

AF O. OLSSON.

En fråga som skulle till påfven men som aldrig kom dit.

PÅFVEDÖMETS gamla historia upprullar för vårt häpna öga de blodigaste och fasligaste bladen i den mänskliga grymhetens tideböcker. Några sidor i inkvisitionens historia borde vara nog att drifva hvarje mänsklig människa på den hastigaste flykt från Rom och påfvestolen.

Men hör! När någon på allvar söker vända upp bladen i påfvarnas häfdateckningar med ett rop till mänskligheten: "tag och läs", då taga alla påfliga romvänner på sig en min af den renaste änglaoskuld och kasta förtrytsamt mot oss förebråelsen: hvarför besvärja upp flydda tiders spöken? Romerska kyrkan i våra dagar är dock ej densamma som hon var i medeltiden. Hvarför ånyo uppblåsa agg, hat och bitterhet? Har icke kalvinismen sitt kättarbål i Genf, och hvad vittna protestantismens häxprocesser? Skola romerska kyrkan och den protestantiska täfla i att smutskasta hvarandra med hänsvunna dagars synder, hvar och när tager då religionshatet en ända? Vi böra ju såsom kristna förlåta och glömma? Sant, ja, en stor kristlig sanning.

Men nu till den frågan, som skulle till påfven, men som aldrig kom dit. Och frågan lyder: *har någonsin någon påfve uppriktigt och offentligt aflagt den bekännelsen, att det är en oerhördt gruflig villfarelse att med yttre våld tringa någon till eller från tron;* eller med andra ord: *har någon påfve offentligt å ämbetets vägnar erkänt, att religionsfriheten är en orubblig gudomlig lag och ordning?*

Hvad svara påfvestolens ofelbara häfder på denna enkla fråga? Vi veta. Det nuvarande påfvedömet svarar med att upphöja *Thomas Aquinas* till kristenhetens högste lärare genom att inrätta en särskild Thomasakademi och genom att på det ifrigaste förorda studiet af Thomasteologien. Hvad denna romerska kyrkans öfverlärare fastställer och förordnar om kättares utrotande veta vi. Då saken förhåller sig så, är det hvarje människoväns oafvisligaste plikt att stå på skarpaste utkik emot påfvedömet. Det är knappast möjligt att öfverdrifva varningsropen mot de faror, hvilka i och med påfvedömets grundsatser hota mänskligheten. Att det finnes mången lefvande, innerlig och ädel kristen inom påfvedömet tro vi förvisso, men dessa älskliga kristna kunna ej hjälpa't. Grundsatser äro starkare än personer. Så länge påfvedömets grundvalar ligga orubbade, är påfven påfve af gammalt äkta skrot och korn. Sådan är den enkla och nakna verkligheten. Vågade den helige fadern, som han gärna ville, hvar vore vi alla nu, vi alla, som ej buga oss för den ofelbare, hvar vore vi? Det är obeskrifligt, hvilken makt en tusenårig förvillelse har öfver annars högt bildade och ädla människor. Att använda våld mot protestatismen skulle icke förorsaka påfven och jesuiterna den ringaste samvetsbetänklighet, om ej den religionslösa staten vore så stark som den nu är. Skulle påfven tillåta ett enda protestantiskt kapell finnas i Rom, om han hade makt, som han har vilja? Vågar en enda ärlig katolik svara *ja?*

Men nu igen: Äro vi äkta protestanter, om vi på något sätt undertrycka och förfölja den romerska kyrkan? Nej, nej; det är icke meningen. Vi vilja af hjärtat fröjdas öfver det kristliga, goda och sköna, som finnes äfven i påfvens kyrka. Vi vilja med glädje igenkänna och erkänna en kristen, en sann kristen, äfven då han är klädd i påfvekyrkans för oss högst underliga och frånstötande uniform.

Vi vilja uppriktigt och ärligt gifva romerska kyrkan samma fri- och rättigheter, dem vi själfva åtnjuta. *Equal chance!* Förmår den romerska kyrkan öfvervinna protestantismen på *det fria ordets* slagfält, nåväl, då vare protestantismen lämnad åt sitt öde, åt sin undergång, ty då är den ej värd att lefva.

Ett få vi dock ej glömma, och det är, att religionsförföljelse hörer till den romerska kyrkans trosbekännelse.

Religionsfrihet den gröfsta villfarelse och den största synd. — —

Så lyder det påfliga Roms urgamla och ständigt nya grundlag. Det är påfvens största samvetsplikt såsom påfve att förfölja och utrota olika tänkande, då yttre omständigheter icke lägga hinder i vägen.

En fråga till katolska kyrkans lärda teologer och jurister.

Kan läran om den *ofelbara* påfvestolen upprätthållas och försvaras tillsammans med ett uppriktigt, hederligt och samvetsgrant erkännande och utöfvande af religionsfrihet? Omöjligt! Icke sant? Här kommer det oböjliga *"non possumus"*, vi kunna ej. Så länge statsmakten i katolska länder upprätthåller religionsfriheten, måste vi *emot vårt samvete* låta kättare lefva, men så snart den världsliga makten kommer i våra händer, måste vi "mer lyda Gud än människor". Att lyda Gud,

det är att utrota allt kätteri och därmed alla kättare. Vore denna framställning af katolicismen en osanning, skulle ingen vara gladare än jag. Men hvad säga alla påfliga och biskopliga bullor, bref, syllabi och allokutioner i äldre och nyare tider?

Hvad här i all korthet och enkelhet vidrörts, förtjänar ständigt och jämt den grundligaste och ifrigaste undersökning. Det är de kristna folkens samvets- och medborgarplikt att göra sig grundligt förtrogna med romerska påfvedömets grundvalar och lifsvillkor. Inkvisitionen har upphört. Godt och väl!

De grundsatser och trosläror, som framkallade och upprätthöllo inkvisitionen, hafva de ock upphört att vara i lif och verksamhet? Hvad är A och O, begynnelsen och änden af all undervisning i alla jesuitskolor, ja, i de romersk-katolska skolorna i allmänhet? Sök er ett självständigt svar på den frågan.

Åter en fråga till den helige fadern och till oss. Huru dumt att ställa frågor till den helige fadern, då de ju aldrig nå honom! Visserligen så, men frågorna nå oss, och det är hufvudsaken. Såsom medborgare i frihetens tidehvarf och i frihetens land hafva vi den heligaste samvetsplikt att göra oss noggrant förtrogna med påfvedömets innersta lära om statens och kyrkans rättighet och makt. Vi få aldrig upphöra att vara *protestanter,* så länge vi lefva på jorden. Vi måste lugnt men bestämdt i ord och handling protestera, d. ä. motarbeta allt som på något sätt hotar att undergräfva Guds ords och samvetets frihet.

Frågan till den helige fadern är denna:

Har den romerska kyrkans högsta, ofelbara myndighet någon gång offentligt, fritt och ärligt erkänt kristnas rätt att reformera, d. ä. att i lära och kyrkoförfattning återgå till bibeln och den apostoliska tiden? Har den helige fadern någon gång *ex cathedra,* d. v. s. å ämbetets vägnar sagt till de kristna: I hafven full och fri rätt att uppställa Guds ord i den heliga skrift såsom den *enda* ofelbara regeln för eder tro och edert lefverne? Har den heliga stolen i Rom ärligt och tydligt utsändt följande kungörelse: I protestanter hafven full gudomlig rätt att undandraga eder alla mina påbud, och I ären likväl sanna kristna och medlemmar af den sanna kyrkan, så länge I med uppriktig tro och ett heligt lif hållen eder till den heliga skrift.

Vågar någon kunnig och ansedd katolik svara ett ärligt och från alla omsvep fritt ja på dessa frågor? Tänk om samma grundsats vore gällande i staten som i kyrkan — då vore alla reformer och förbättringar omöjliga. Allt måste då förblifva vid det gamla och häfdvunna, ty det är ju gudomligt. Hvilka jämmerskri de gamla ärevördiga juristerna upphäfde, då man i förra århundradet begynte fordra en återgång till *naturrätten* gent emot den hemska lagutveckling, det konstmässiga lagsystem, som i många århundraden beherskat de kristna länderna! Här var i sanning en reformation af högsta nöden, men hade man rätt till sådan reformation? Enligt påfvens grundsatser *icke,* men efter gudomlig ordning har man alltid rätt att bortkasta det omänskliga.

Men nu till oss. Kunna vi protestanter ärligt och fritt tillerkänna hvarandra full gudomlig rätt att gifva vårt kristliga församlingslif den gestalt, som vi efter bästa förstånd finna i den heliga skrift? Sitter icke hvarje samfund bland oss på sin heliga stol i Wittenberg, i Genf, i Zürich, i Heidelberg, i Westminster och på olika ställen i Amerika och annorstädes i kristenheten (ty hvem skulle kunna uppräkna alla heliga stolar?) och ropar: vi hafva protestantisk rätt emot den heliga stolen i Rom, men ingen har protestantisk rätt emot oss, i synnerhet ingen af vårt eget land och folk? Kalla vi icke med förtrytelse all dem, som utgå från oss, *separatister?* Ja, ja, ropa nu med ifver många allvarliga kristna, någonstädes och någon gång måste rätten att reformera och att åberopa sig på bibeln upphöra att vara en gudomlig rätt. Sant, visserligen sant, men hvar har Gud satt råmärket, och när satte han det? O min broder, du ser att vi arma människor äro satta på det hala; vi rusa antingen närmare och närmare påfvestolen, den ofelbara, eller ock slita vi Guds församling i bitar, så små och så många, att slutligen ingen dem räkna kan. Se protestantismen, jublar påfven — ingenting annat än sekter och åter sekter, Rom allena enigt och starkt! Undrar man nu på att alla innerliga kristna söka en högre och djupare enhet i Kristi församling än den, som utvärtes synes för människor?

Ännu mer: hvad se alla Guds ords förnekare, då de söka efter kristendomen? Ja, hvad se och höra de? O, skam och nesa! Går det icke oss till hjärtat? Huru kunna vi vara kristna, om icke smärtan öfver kristenhetens sönderslitning i partier är näst sorgen öfver den egna synden vår idkeliga sorg och pina? Måste vi icke just öfver detta änne använda apostelns smärterop: "Jag säger sanningen i Kristus och ljuger icke, som mitt samvete bär mig där vittne till i den Helige Ande, att jag hafver en stor sorg och idkelig pina i mitt hjärta."

Än vår Öfverstepräst då, som alltid lefver och beder sin öfversteprästerliga bön? Det kraftigaste af alla bevis för kristendomens sanning måste vara det, att romerska kyrkan med sina gräsligheter och protestantismen med sina kyrkosamfund och sekter ej ohjälpligt ruinerat allt hvad kristlig tro heter.

Det sorgligaste af allt är att läsa, huru de romerska katolikerna *håna reformationen och evangelium.* Ingenting känns vemodigare, än när tyska katoliker håna det evangelium, som genom reformationen bragtes i ljuset. Man läse blott något af det tyska katoliker hafva skrifvit om reformationen på senare åren (efter "kulturkampen"), och man skall hafva nog och öfvernog, ja, man skall bäfva öfver sådan fräckhet. Ty *fräckhet* är det dock, om man ej är stockblind, att håna det, som öfverensstämmer med Guds lefvande ord. Att reformatorerna sökte sin lära och sin bekännelse i skriften, det måste dock hvarje sansad katolik se. Att då

sätta påfvebullor så högt öfver den heliga skrift, att man hånar de läror och sanningar, hvilka klart och tydligt stå att läsa i Herren Jesu och apostlarnas ord, det är dock — ja, hvad är det? Finns det något namn för sådant tillvägagående? Märk, det är katolikerna som göra så, de som säga sig vara den enda sanna kyrkan och de enda sanna kristna. Kan man undra på, om människor blifva yra i hufvudet öfver kristendomen, när det står så till inom den talrikaste afdelningen af den kristna kyrkan? (Ur *Till Rom och hem igen.*)

*Kyrkoreformationen i Skåne.**

AF NILS FORSANDER.

EFORMATIONSFESTER firas särskildt med anslutning till dr M. Luthers 95 teser i Wittenberg den 31 oktober 1517, emedan de föranledde den evangeliska reformationens historiska framträdande. Gud välsigne dessa fester och åminnelsen af vår lärofader Luthers frimodiga troshandling! Vi svenska lutheraner böra därvid äfven vara intresserade i minnet af den lutherska reformationens införande i vårt fädernesland Sverige och till Guds pris erinra oss hans trogne tjänare Olavus Petri.

Lutheranerna från det gamla Skånelandet hafva del i dessa svenska festminnen därigenom, att Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän genom Roskildefreden år 1658 förenades med Sverige. Förut var Skånes historia dansk och blef därefter svensk; men huru många hafva hört eller läst något om kyrkoreformationen i Skåne. Må därför några anspråkslösa ord ägnas åt reformationen i "den blomsterplan med sina hvita torn, där Sundets vågor gå på vakt och värna för gröna ekar och för gyllne korn".

I sin kyrkohistoria från år 1072 berättar Adam af Bremen, att Skåne kristnades genom Odinkar, en biskop af dansk börd, död omkring 980, och att lundabiskopen Egino, död 1072, omvände och döpte blekingarna. Samme Adam af Bremen säger också: "Skåne är Danmarks skönaste provins, rik på beväpnade män, på säd och handelsvaror; nu äfven full af kyrkor. Det har två gånger så många som Seland, nämligen 300; Fyen har blott en tredjedel så många." I närvarande tid har Skåne icke fullt 400 kyrkor. Lunds vördnadsvärda domkyrka, St. Laurentii-kyrkan, invigdes till sin första del år 1085 och hela kyrkan 1145 under ärkebiskop Eskil. Den katolska kyrkan i Skåne förföll liksom i alla andra länder i vidskepelse och vantro och behöfde därför visserligen en genomgripande evangelisk reformation.

Skånes mest framstående kyrkoreformator var *Claus Mortensen,* eller såsom han själf efter den tidens sedvänja skref sitt namn på latin Nicolaus Martini. Han var född i Malmö omkring år 1500, och hans fader hette Martin Wernicken, men eftersom hans styffader Olof var till yrket tunnbindare, kallades Skånes reformator stundom af sina samtida Claus Tönnebinder. Claus prästvigdes i Lund år 1524, och efter kort tids tjänstgöring i Skåne begaf han sig 1526 genom Guds ledning till det i Köpenhamn 1479 stiftade universitetet för att vidare bedrifva prästerliga studier och blef bekant med luthersk tro och bekännelse. Med mod och nitälskan predikade han sedan Kristi rena evangelium i Vor Frue Kirke och samlade omkring sig en stor skara åhörare, hvarför biskopen i Roskilde förbjöd honom att predika på Seland.

Claus Mortensen återvände på våren 1527 till Malmö för att i sin födelsestad sprida evangelii klara och lifgifvande ljus bland anhöriga och vänner. Han var begåfvad med en hänförande vältalighet, som hans motståndare kallade "vidunderlig", och i Köpenhamn, där kort förut den danske reformatorn, Luthers lärjunge Hans Tausen, predikat om Kristi allena gällande förtjänst, hade han förvärfvat både kunskaper och en god insikt i den lutherska läran. Herren hade också beredt väg och en öppen dörr för Claus Mortensens reformatoriska arbete i Malmö. Dess förre borgmästare Hans Mikelsen hade under sin landsflykt i Tyskland utgifvit, 1524, en dansk öfversättning af Nya testamentet, ehuru på dålig danska och icke med ledning af Luthers tyska öfversättning, utan efter Erasmi latinska öfversättning.

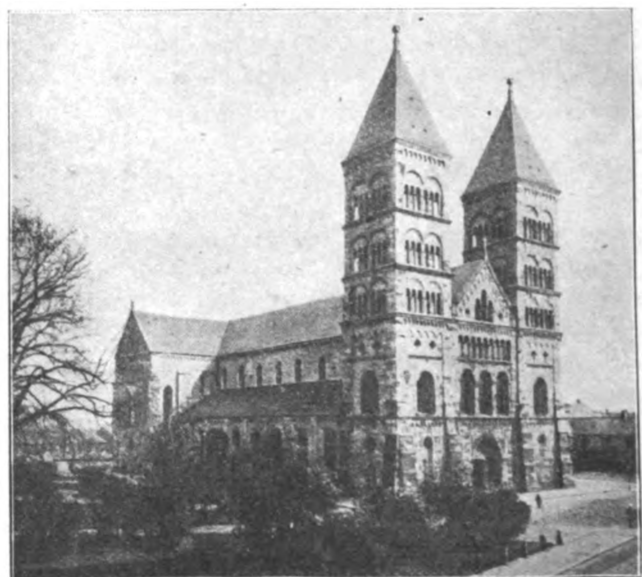

LUNDS DOMKYRKA (S:T LAURENTIIKYRKAN).

* Begagnad litteratur: C. G. BRUNIUS, *Nordens äldsta Metropolitankyrka;* S. CAVALLIN, *Lunds Stifts Herdaminnen;* L. H. HELVEG, *Den Danske Kirkes Historie;* A. LYSANDER, *Lunds stifts Julbok, 1911.*

Malmös dåvarande borgmästare Jörgen Kock var djärf och förslagen samt gynnade reformationen och Claus Mortensen för att sålunda kunna skaffa borgareståndet mera inflytande i stat och kyrka. Dessutom var Lunds ärkebiskop Åke Sparre visserligen lärd men karaktärssvag samt frånvarande på en herredag i Odense, och den katolska kyrkans stora förfall, okunnigheten och vidskapelsen samt prästernas girighet, otukt och andra laster kunde hvarken fördöljas eller försvaras.

Under sådana förhållanden hölls den 29 maj 1527 den första offentliga lutherska gudstjänsten i Skåne. Claus Mortensen predikade då i ett öde kapell utanför Malmö, och hans evangeliska predikan då så väl som påföljande helgdag samlade så mycket folk, som ville höra "denna nya och ovanliga predikan", att gräset omkring kapellet nedtrampades. Claus Mortensen fick därför ett par gånger byta om predikstol, och antalet af hans åhörare ökades ständigt. Han förrättade nu hela gudstjänsten på danska språket samt nattvarden på lutherskt sätt med både bröd och vin åt alla nattvardsgästerna, och danska psalmer sjöngos af församlingen. I den katolska krönikan heter det så elakt om hans växande mod och lutherska hållning: "Han utbytte den förgiftade honungen mot det rena giftet."

Franciskanermunkarna, eller såsom de äfven kallades gråbröderna, gjorde alarm och kommo i häftig strid med Claus Mortensen. Äfven Lunds ärkebiskop kom hem och förbjöd honom att predika i stiftet. Claus måste därför lämna sitt arbetsfält i september år 1527 och begaf sig till Haderslev i Schleswig i sällskap med en munk från Helgeandshuset i Malmö, Hans Olofson Spandemager, som allt sedan blef hans trogne medarbetare. I Haderslev fanns en evangelisk prästskola, och där funno de båda vännerna nödig hvila och andlig vederkvickelse, liksom Luther fick det på Wartburg. De återkommo till Malmö i augusti följande år försedda med kungliga skyddsbref att fritt få predika evangelium. Samma år utgaf Claus Mortensen den äldsta danska psalmboken, den s. k. Malmöpsalmboken, "Psalmer och Lovsanger", till kyrkligt bruk, till största delen öfversättningar från Luthers psalmbok af år 1524. Efter Luthers föredöme i "Tyska mässan" utgaf Claus Mortensen 1529 också en sedan i Skåne brukad kyrkohandbok.

Claus Mortensen blef samtidigt härmed präst vid Malmö St. Petrikyrka, där den gamle kyrkoherden på söndagsmorgonen höll katolsk mässa. "Kättaren Claus" predikade på eftermiddagen för nästan stadens hela befolkning, som då firade Herrens heliga nattvard på evangeliskt sätt, och ute i staden förrättade de båda reformatorerna Claus Mortensen och Hans Olofson dop, vigsel o. s. v. samt råkade äfven i disputationer med sina motståndare franciskanermunkarna. Den förut anförda munkkrönikan berättar ondskefullt härom: "En gång, det var på våren 1529, gick kättaren Nils, stadens förförare, en eftermiddag kl. 1 in i vår klosterkyrka, hufvudsakligen emedan han erfarit, att brodern Jakob och brodern Kristoffer voro frånvarande, hvarvid han på det mest oförskämda sätt och under spotskt vrängande skällde värre än en hund på bröderna. Emellertid återkom brodern Kristoffer, och då kättarens tal var till ända, besteg han predikstolen, bevisande med den heliga skrift, att bröderna voro helt och hållet utan skuld i de saker, för hvilka man anklagade dem. Då han steg ned, steg kättaren åter upp och brodern Kristoffer ännu en gång, och på sådant sätt gick dagen till ända till klockan 5, under det än den ene och än den andre predikade."

Med flera riksråd samt "goda och lärda män" af Lunds domkapitel kom ärkebiskop Sparre till Malmö i november 1528 och stämde Claus Mortensen och Hans Olofson inför sig att svara för sina kätterska läror, att ingen skärseld fanns, att helgonen icke skulle tillbedjas, att prästerna skulle få gifta sig o. s. v. Men reformatorerna vårdade sig icke om att infinna sig till förhöret, utan höllo på att predika i staden, och ärkebiskopen med sitt följe satt och väntade på dem förgäfves i tre dagar samt återvände sedan till Lund. Påfvekyrkans omständigheter i norden befunnos nu helt annorlunda än de voro, då de tre nordiska konungarikenas stolta unionsdrottning Margareta förklarade uti öppet bref sig gärna vilja vara, såsom hennes egna ord lyda, "St. Laurentii (Lunds domkyrkas) tjänstekvinna."

Modet växte hos Malmöborna, och de begärde hos konung Fredrik att få förvandla stadens ena kloster till sjukhus och det andra klostret till rådhus, hvilket också beviljades och skedde omedelbart. Uti St. Petrikyrkan förstördes altaren och helgonbilder, och därefter inberättade stadsstyrelsen till konungen, att den lät i staden predika Guds rena ord och evangelium. Den katolske kyrkoherden i St. Petri inlämnar sin afsägelse af ämbetet, och Claus Mortensen erhåller hans plats. Därefter predikade Claus Mortensen om söndagarna flera gånger samt hvarje söckendag i någon af stadens tre kyrkor. Han biträdde vid upprättandet af den nya lärdomsskolan och prästseminariet i Malmö och var en af dess lärare; men han har tyvärr icke efterlämnat några predikningar eller uppbyggelseskrifter.

Den skånske kyrkoreformatorn Claus Mortensen var också närvarande vid herredagen i Köpenhamn 1530, där Hans Tausen utarbetade och framlade de 43 köpenhamnska artiklarna ett par veckor efter Augsburgiska bekännelsens framlämnande men oberoende af denna. Dessa artiklars innehåll kan sammanfattas sålunda: Den heliga skrift i sin renhet är den enda fullkomliga regeln och rättesnöret för tro och lefverne. Yttre ceremonier och gamla bruk föraktas icke; men de förkastas, som äro emot Guds ord. Blott de två sakramenten, dop och nattvard, hafva fäste och grund i den heliga skrift. Äktenskapet är en gudomlig anordning, och munklöften äro en själftagen gudstjänst. Alla kristna äro präster. Och de, som skola vara ordets tjänare, böra väljas med den kristna församlingens samtycke.

Helt visst var Claus Mortensen en bland de präster,

som under denna herredag predikade öfver de 43 artiklarna i hufvudstadens öfverfyllda kyrkor. På prelaternas fordran förbjödos dessa predikningar; men efter ett par dagar predikade de evangeliska predikanterna ännu ifrigare och oftare i hufvudstadens alla kyrkor. Förgäfves fordrade prelaterna, att Skriften skulle utläggas enligt kyrkomötena och påfven blifva domare. Herredagen 1530 afslöts utan beslut, och den mäklande konungen lofvade att beskydda både det gamla och det nya.

Kyrkoreformationen i Malmö var genom Guds nåd Claus Mortensens lifsgärning. Visserligen var han uti lärdom icke jämngod med de öfriga reformatorerna; men han var dem dock jämnbördig i mod och nitälskan för Kristi oförfalskade evangelium. Och fastän katolikerna smädade honom och han måste lida ekonomiska svårigheter på sin ålderdom, så omtalas han dock med högaktning och vördnad utaf ojäfviga samtida vittnen. Han dog 1576 i en ålder af 76 år, och hans stoft grafsattes i St. Petrikyrkans kor. Nu ligger hans grafsten med dess tydligt läsbara inskription inom kyrkans altarskrank. Malmö St. Johanneskyrka är prydd med Claus Mortensens bild vid sidan om Luthers och Olavus Petri.

Lund var katolska kyrkans starkaste och mest ansedda hufvudfäste icke blott i Skåne utan i alla de tre nordiska länder med deras kolonier. Lunds förste ärkebiskop Asger vigde i domkyrkan 1120 Erik Gnupson till biskop i Grönland, hvilken missionerade sedan i det sydligare belägna Vinland för att, såsom det heder, "styrka de kristna i sin tro". Asgers efterträdare Eskil titulerades i kraft af ett påfvebref "den apostoliska stolens legat samt Danmarks och Sveriges primas", och hans efterträdare förde intill reformationen samma titel och ansågo sig såsom andliga öfverherrar öfver Danmark, Sverige och Norge. Lunds domkyrka var rik på länderier, jordagods och aflater, och då ärkebiskop Eskil invigde henne, försåg han högaltaret med en mängd föregifna reliker "af Kristi kors, af jungfru Marias hår och klänning, af Johannes döparens hufvud, af apostlarna Petri skägg och Pauli blod o. s. v." Uti professor C. G. Brunius historiska och arkitektoniska beskrifning af denna "Nordens äldsta metropolitankyrka" upptagas fyra hela oktavsidor med uppräkning af reliker, som under årens lopp hade för själamässors hållande m. m. samlats i domkyrkan. Kyrkans dagliga aflat, som beviljats henne för att genom mässeläsning fräisa själar ur skärselden, o. s. v., beräknades till 42,120 dagar, 2 fastetider och 2 botår. Ärkebiskoparna voro rika och mäktiga kyrkofurstar, och då den siste af dem, Tornbern Bilde, blef fängslad 1536, uppgjordes en för prelater karakteristisk förteckning på stora hopsamlade förmögenheter i lifsmedel, vapen och kreatur; men inga böcker omnämnas.

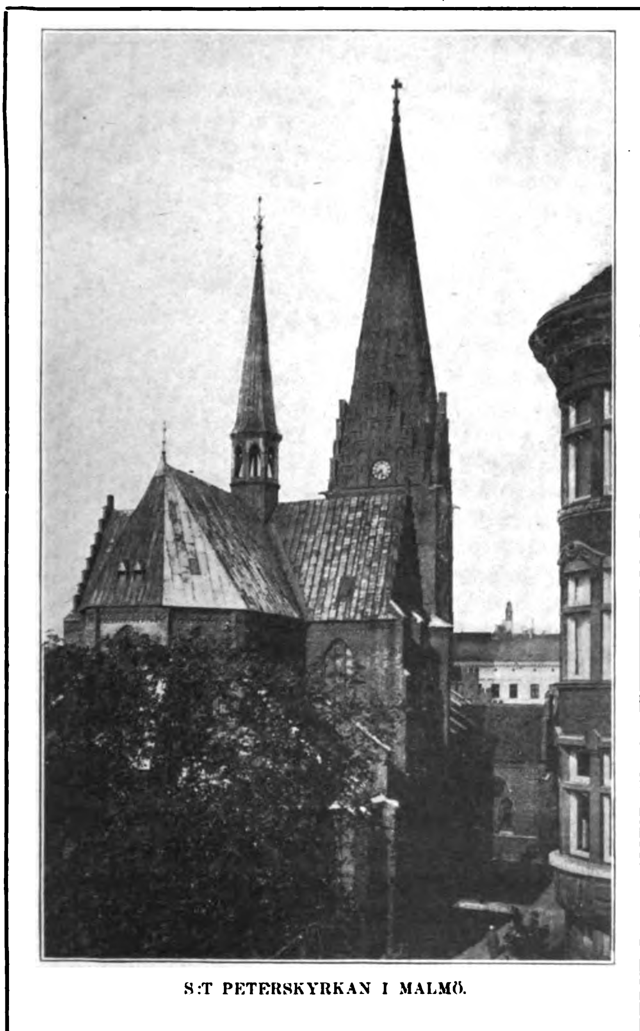

S:T PETERSKYRKAN I MALMÖ.

Sedan Kristian tyrann fördrifvits från Danmark och den efterföljande sluge konungen Fredrik aflidit, blef Kristian III konung. Efter öfverenskommelse med riksråden lät han, 1536, fängsla landets alla sex biskopar och tvang dem att afsäga sig sina ämbeten, hvarefter om ett par månader en riksdag hölls i Köpenhamn. Evangeliska "superintendenter" valdes där uti biskoparnas ställe, och beslut fattades, att den evangeliska läran skulle införas i hela Danmark. Biskopsgods och biskopstionden lades under kronan, kyrkans öfverflödiga egendom och tionden skulle användas till betalandet af rikets skuld samt till skolor och fromma ändamål. Adeln tillskansade sig dock en stor del af bytet till ett fortfarande förtryck af allmogen. Luthers medarbetare pastorn dr Johan Bugenhagen inkallades och kom följande år till Danmark. Han krönte konungen, vigde de sju nya superintendenterna, förhjälpte till återupprättandet af Köpenhamns universitet, som råkat i stort förfall, och ordnade landets kyrkoskick efter tyskt mönster.

Evangelisk luthersk superintendent i Lund blef sålunda Frans Wormorsen, som sedan 1529 hade varit lärare vid det då i Malmö upprättade prästseminariet, hvarför han af sina samtida äfven såsom superintendent kallades lektor Frans. Han var besinningsfull, lärd och vältalig, och han utgaf 1528 en dansk öfversättning af Davids psalmer, en dansk katekes 1537 samt en ofta omtryckt bönbok och andra smärre skrifter. Kristen

Pedersen, en af Lunds kaniker, öfversatte under hans ämbetstid Nya testamentet till god danska och befordrade kraftigt reformationen. Frans Wormorsen dog år 1551 och begrofs i Lunds domkyrka midt för predikstolen.

Den efterföljande superintendenten, Nils Plade, hade studerat i Wittenberg och blef där magister samt sedan pastor och prost vid Vårfrukyrkan i Köpenhamn. Han dog 1560 och ligger begrafven vid sidan om sin företrädare. Nils Plade utgaf flera skrifter, bland hvilka må nämnas: "Skillnaden emellan den rena evangeliska läran och påfvens ogudliga lärdom" samt "Om Guds rätta åkallan", hvilken bok utgafs i Wittenberg med företal af Melanchthon. På synodalmöten och under flitiga visitationer arbetade Plade med ifver för upplysning och sedlig förbättring bland präster och lekmän samt för afskaffandet af katolska kyrkobruk och vidskepelse. Prästerna, bland hvilka somliga hade förut varit munkar, ålades att skaffa sig böcker, att från predikstolen uppläsa katekesen och att hvarje söndag förklara ett stycke däraf. Klockaren ålades att på helgdagarna uppläsa Luthers lilla katekes och förklara ett stycke af densamma samt på de tre stora festdagarnas eftermiddag "uti någon god och from mans hus sammankalla byens ungdom till förhör och undervisning, efter hvars slut en psalm borde sjungas".

Först i städerna och sedan på landsbygden påbörjades på sådant sätt under Claus Mortensen och fullbordades under Nils Plade kyrkoreformationen i Skåne. Gud allena vare pris och ära för allt; må han fortfarande hålla sin skyddande och vårdande hand öfver våra fäders kyrka i nordanlanden!

Jag vet en gammal kyrka vid böljande sjö.

AF J. A. EKLUND. (EFTER GRUNDTVIG.)

Jag vet en gammal kyrka vid böljande sjö;
den fädernas helgedom är vorden.
Än står den mellan blommor, än står den i snö.
Tre torn har den kyrkan i norden.
I hednaland grundad, med blod blef den köpt;
till den är jag boren, i den är jag döpt,
vid den skall jag sänkas i jorden.

Från tornet emot söder kring bokskogen huld
hörs klagan af Kingopsalmer tona.
Det tornet emot väster bär spiran af guld
— den smidde kung Olav af sin krona.
Vid tornet emot öster gaf sveakung sin gärd:
där vigde Gustaf Adolf sitt korsprydda svärd
att frihet och fromhet försona.

Nu kyrkoväggen står där så åldrig och grå
och mäktar knappt stormarna mota.
Men Herren skall laga att murarna stå,
hur blixten och vågorna hota.
Från tornen de höga går klockeklang mot sky
och bådar för folket i skogar och by:
själf Herren vill remnorna bota.

Luther och lifvet.

Jag finner det helt passande för Luthers uppgift i denna värld, sannolikt visligen så förordnadt af den försyn, som råder öfver oss och allt, att han föddes fattig, uppfostrades fattig, en af de armaste bland människors barn. Han nödgades tigga, som skolbarnen på hans tid måste göra, gå från dörr till dörr och sjunga för allmosor och bröd. Nöden och den stränga nödvändigheten voro den fattige gossens förtrogna. Ingen anlade en falsk min för att smickra Martin Luther. Bland rama verkligheter, icke sken, fick han växa upp. Groft byggd, men sjuklig, och med en stor, hungrande själ, full af allsköns förmåga att fatta och känna, fick han som gosse mycket lida. Det var alltså hans lott att göra tidig bekantskap med lifvets realiteter *och denna bekantskap fick fortfara till hvad pris som helst; på så vis vardt det honom gifvet att föra världen tillbaka till verkligheten, sedan den alltför länge umgåtts med skenet och villorna. Denne yngling uppfostrades i vinterstorm, i mörker, dysterhet och svårigheter, på det han omsider måtte träda fram, stark, som en sann människa, som en nordisk gud, — en kristnad Odin, en ny sannskyldig Tor med åskhammaren, beredd att krossa en jotunätt lika förhatlig som trots någon.*

(Ur "Hjältar och hjältedyrkan") THOMAS CARLYLE.

Luther och skolväsendet.

Ur *"History of Education"* af Paul Monroe.

EN af reformationens stora inflytelser på bildningen tog gestalt i upprättandet af ett skolsystem grundadt på allmänbildningens idé. Detta system af allmänna skolor under statskontroll måste dock för sin fullbordan afvakta utvecklingen af den politiska tanken, att statens välfärd beror på den enskilde medborgarens uppfostran och bildning. Men grunden för alla dylika system återfinnes i reformationens grundsats, att individens eviga välfärd betingas af en personlig, förnuftig tillägnelse af hvad den heliga skrift uppenbarat. Därför blef det en ny uppgift för skolorna att bibringa förmåga att läsa bibeln i någon form, liksom ock på originalspråken, samt att lära folket att tänka själfva, och detta kräfde allmän och tvångsundervisning för barn af båda könen och ur alla samhällsklasser.

Det vidhålles icke, att först reformation skänkte folket bibeln på dess eget språk, ty det fanns minst tjugofyra tyska upplagor före Luthers. Ej heller är det fullt riktigt, att den skänkte folket den elementära skolan, ty troligt är, att under århundradet näst förut bättre tillfällen till skolbildning erbjudits barn af alla samhällsstånd än under det följande århundradet. Dock är den moderna folkundervisningsidéen otvifvelaktigt en frukt af reformatoriska grundsatser.

Martin Luther, reformationens store föregångsman, öfvertog ledningen af den bildningsrörelse, som uppstått i Tyskland redan innan renässansens idéfrön slagit rötter. Denna rörelse var trefaldig. Den arbetade genom statsmakten till undervisningsväsendets befrielse ur de fjättrar, hvari kyrkan under århundraden hållit det fånget. Den sträfvade efter en allmännare utsträckning af bildningstillfällen. Den innebar en sannare uppfattning af bildningens funktioner i lifvet både det religiösa och det timliga.

Alla dessa tendenser stämde med Luthers åskådning, och för reformationens framgång kräfdes, att de genomfördes åtminstone till någon del. Luther bedömde strängt undervisningen i klosterskolorna och öfriga kyrkliga läroanstalter och höll före, att uppfostringsväsendets syftemål och vidd ej längre fick bestämmas af religionen eller kyrkan. I sin skrift till borgmästare och rådsherrar i de tyska städerna yttrade han:

"Funnes det ock hvarken själ, himmel eller helvete, vore det dock nödvändigt att ha skolor för de timliga angelägenheternas skull, såsom grekernas och romarnes historia tydligt lär oss. Världen har behof af bildade män och kvinnor, på det att männen må styra landet som sig bör och att kvinnorna må rätt uppfostra sina barn, vårda sig om sitt tjänstefolk och förestå sina hushåll."

Han betraktade familjen såsom en uppfostringsanstalt, som icke ens står tillbaka för skolan. I hans tanke blef uppfostran någonting bredare än skolan. Men skolan själf borde göras bredare än hvad hon då var, och ännu mycket bredare än de skolor hans efterföljare upprättade i sextonde och sjuttonde århundradena. Det är sant att latin och grekiska utgjorde största delen af de af Luther uppsatta lärokurserna. Härtill lade han hebreiska och sökte bringa dessa språkstudier inom räckhåll för allmänheten. Men hans kurser omfattade mycket annat än språk. Han tillade äfven logik och matematik i mån af tidskrafvet, men lade ny vikt vid historia, vetenskap och musik. Genom denna sistnämnda bestämmelse kom Luther att utöfva ett ytterst mäktigt inflytande på den tyska stammen. Genom honom blef musiken således en väsentlig del af folkets uppfostran. Åt gymnastik och undervisning i naturlära inrymdes en plats, som förut varit främmande för tyskt tankelif och skolväsen.

Luther såg klart det allmänna skolväsendets grundläggande betydelse för reformationen och därvid höll han alltjämt fast. Skolbildningen skulle göras till en folkets sak, skolan skulle vara till för allmoge som adel, fattig som rik. Den skulle omfatta både gossar och flickor — ett märkligt framsteg; slutligen skulle staten stifta lagar för att göra skolgång till en tvångssak. I den nyss anförda skriften yttrade Luther vidare:

"Jag gillar för ingen del dessa skolor, där eleven plägade tillbringa tjugo till trettio år med att studera Donatus eller Alexander, dock utan att lära något. Det har dagats öfver en ny värld, hvari det går annorlunda till. Min åsikt är, att vi måste skicka gossarna i skola en eller två timmar hvarje dag och låta dem lära sig ett yrke hemma under den öfriga tiden. Det är önskvärdt, att dessa båda sysselsättningar gå hand i hand.'

Vidare var Luther af den tanke, att myndigheterna voro "förpliktade att tvinga sina undersåtar att skicka barnen till skolan", liksom de tvingade hvarje undersåte att göra militärtjänst och af faktiskt samma skäl, nämligen till skydd för landets välfärd. Följaktligen borde skolväsendet både underhållas och kontrolleras af staten.

(Öfvers. af E. W. O.)

MARTIN LUTHER

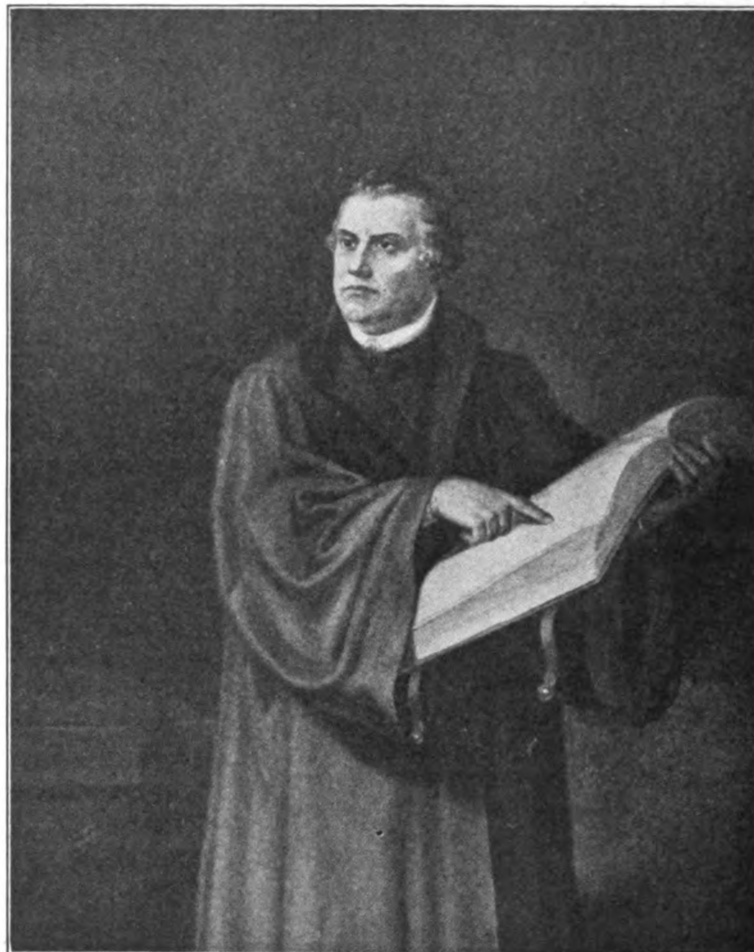

Han nitade i kyrkodörrens eke
sin djärfva skrift: det skalf i påfvestolen,
och oförskräckta ordens hela sanning
stod häpnadsväckande och klar i solen.
Så kom ett bud att offra nyfödd sanning:
han slängde bullan hän i röda bålet.
Och han gaf själar makt att tro och hoppas,
han gaf den helga skrift på kända målet.

På mänskans adel starke Martin Luther
let fromt och säkert, som på Gud han trodde:
igenom hårda strider, mörka tvifvel
han nått den klarhet, i hans tanke bodde.
Han strålar högt för tid, som skarpsynt söker
med tviflarns blickar ljus i natt och dimma,
som djupt och smärtsamt suckar efter solen
och gläds, hvar gång den finner blott en strimma.

A. U. BÅATH.

Den unge och den gamle Luther.

AF CARL J. BENGSTON.

DEN sak man velat få fram under uttrycket: "Den unge och den gamle Luther" är egentligen icke ny, fastän man med synnerlig kraft framkastat den ibland oss just nu, då vi stå färdiga att fira fyrahundraårsminnet af den lutherska reformationen. Orsaken hvarför man just nu drar fram denna fråga är säkerligen den, att man vill gendrifva de s. k. "modernisternas" inflytande, som man tror sig icke utan skäl spåra i det religiösa tänkandet t. o. m. hos lutherska teologer och präster äfven i Amerika. När nu saken emellertid kommit fram inför allmänheten, hade man kunnat önska, att det med större tydlighet preciserats, hvad som egentligen förstås med uttrycket: "Den unge och den gamle Luther."

Jag sade, att saken, som ligger uttryckt i vårt ämne, icke egentligen är ny. Den föreskrifver sig egentligen från pietismens tid, då Gottfred Arnold i sin kyrko- och kättarehistoria framställde Luthers första år såsom de bästa till efterföljelse. Senare har teologen Albert Ritschl, som väl må sägas vara upphofvet till den moderna teologiska skolan, framkastat saken. Numera är väl ritschlianismen en öfvervunnen ståndpunkt i teologien. De rättroende teologerna ha häfdat kyrkans ståndpunkt, och Ritschls lärjungar och efterföljare ha gått mycket längre än han gick. Det är egentligen Ritschls lärjunge, prof. Wilhelm Herrmann i Marburg, som i sin bok, "Der Verkehr des Christen mitt Gott", framkommit med benämningen "Den unge och den gamle Luther". Det är han, som, såsom man sagt, "har gjort en remna i Luther", och sökt särskilja *en* lärouppfattning, som skulle vara utmärkande för den unge Luther, och *en annan,* som skulle vara utmärkande för den gamle Luther.

Hvad menar man då med den "den unge och den gamle Luther"?

Vi svara med den danske kyrkohistorikerns, prof. Valdemar Ammundsens, ord: "Med 'den unge Luther' skall här icke tänkas på studenten 'Martinus Luther ex Mansfeld', som står anförd bland de under år 1501 vid universitetet i Erfurt inmatrikulerade. Icke heller på brodern Martin, såsom han i augustinerklostret slet och stred för att vinna himmelriket. Man skall tänka på Luther, då han stod nästan färdig att bryta sig ut ur klostret; den gången var han den unge i kyrkohistorisk mening. Eller rättare, man skall tänka på det unga, det friska hos Luther, det hvarigenom reformationen betecknar en ny början i kyrkans historia."

Men det finnes också en "gammal Luther. Han är gammal i dubbel mening. Dels är det en sida af honom, som hör till den förgångna tiden och icke har blifvit reformatoriskt förnyad. Dels träder denna sida i synnerhet fram, då fruktan för en till ytterlighet gående radikalism drifver Luther till en frontförändring, och pröfningar och årens tyngd tära mer och mer på hans friskhet och djärfhet." Men det är dock klart, att man här inte kan draga någon skarp tidsgräns, utan det förblir nog sant, som prof. Ammundsen säger, att "den gamle Luther har aldrig varit fullständigt undertryckt och den unge är aldrig död." Luther öfvervann aldrig helt det nedärfda gamla, hans uppfattning af mycket i kyrkan och samhället är påverkad af hans tidigare fostran, men på samma gång behåller han mycket af det nya och friska ända till sin död. På samma gång som han är ett barn af sin tid och i sitt tänkande ofta bunden af medeltidens uppfattning, är han också den nye, unge och friske Luther, som inleder en alldeles ny tid för kyrkan. Det är alltså Luther vid och strax efter det stora religiösa genombrottet i hans lif, som man kallat "den unge Luther". Det är tros- och stridshjälten Luther, rebellen mot kyrkan och all blott mänsklig auktoritet, mannen, som trotsar påfve och kyrkomöten och blott vill erkänna skriftens auktoritet, och som förbehåller sig rätten att som enskild person icke blott läsa utan äfven tolka skriften, det är denne Luther, som tilltalar de moderna teologerna, och de förbehålla sig gent emot kyrkan samma rätt som han.

Men med åren blef Luther mera konservativ och konstruktiv. Han formulerade ett ganska fullständigt tros- och lärosystem, för hvilket han fann stöd i skriften och som äfven antogs af de flesta af hans medhjälpare. Han fordrade, att alla skulle omfatta och underskrifva dessa lärosatser, och blef med åren synnerligen ofördragsam mot sådana, som hade en afvikande uppfattning. Han satte, säger man, egentligen blott den lutherska läran i stället för den gamla kyrkoläran och gjorde försanthållandet af denna till ett *sine qua non* för människans frälsning. Det är denne gamle konservative och konstruktive Luther, som vår tids frisinnade teologer icke kunna finna sig riktigt till rätta med, dessa "Guds starka fåglar", som i läran vilja följa egna fria banor, utan att låta sig på något sätt binda af någon kyrklig auktoritet.

Det är emellertid en vansklig uppgift att försöka åtskilja olika, hvarandra motsatta sidor i samma personlighet. Men vill man ha en pröfvosten "för hvad som är äkta reformatoriskt och hvad som är främmande stoff" hos Luther, så gifves, enligt prof. Ammundsen, ingen annan än den, "om det ifrågavarande låter organiskt infoga sig i kristendomsuppfattningen såsom helhet". Och här är det ju alldeles klart, att olika meningar skola göra sig gällande. Och redan från början skola vi märka, att äfven den unge Luther har något, som inte faller vår tid i smaken.

Hvilka äro då de nya, djärfva tankar, som äro ut-

märkande för den unge Luther och som med hela sitt rika källsprång böra släppas lösa i vår tid?

Vill man förstå Luther, måste man börja med det, som är det egentliga grundlaget i hela Luthers uppfattning både som ung och gammal. Jag menar med detta Luthers genom skriftens förkunnelse inhämtade uppfattning af motsatsen mellan synd och nåd, hvilken för honom blir nyckeln till uppfattningen af kristendomen. Den då gängse skolteologien sammanblandade kristendom och särskildt den aristoteliska filosofien, och därigenom fördunklades just nåden. Jag är en arm, fattig, fördömd syndare i mig själf, men blir frälst och salig af Guds nåd i Kristus Jesus, som jag mottager genom tron. I mig själf är jag fullständigt fördärfvad och har hvarken vilja eller förmåga att göra något som helst godt, Gud allena i sin nåd kan här hjälpa mig, och det gör han, emedan han älskar mig, arme syndare. Så talar Luther. Hos Luther blir Guds kärlek egentligen intet annat än syndaförlåtande nåd. Denna motsats mellan synd och nåd utgör hufvudinnehållet i hans förkunnelse redan så tidigt som 1516. Självfördömelsen och tilliten till Guds nåd äro både i tid och i rang absolut det första hos Luther. Men detta, det måste sägas, ljuder illa i moderna öron. Den moderna människan känner ingen så skarpt markerad motsats. Därför tar man sin tillflykt till att såsom katolikerna försöka tillskrifva Luthers yttranden härom en senare tid i hans lif, då hans minne af de tidigare botåren blifvit delvis försvagadt och han därför diktade åtskilligt, som egentligen icke hörde till erfarenheten. Men denna förklaring är ovärdig, ty "motsatsen mellan synd och nåd är så fundamental för Luther, att man icke har rättighet att kalla sig hans efterföljare, ifall man icke rör sig i denna linje. Man skall blott inte hålla för styft på de former, denna upplefvelse hos Luther tar, och göra dem till en tvångströja. Det gäller", som Ammundsen riktigt säger, "att afvisa missuppfattningar och att klargöra de religiösa föremålen, som hans lära åsyftar, så att människor kunna välja med hänsyn till realiteter och icke med hänsyn till formler."

De tre hufvudpunkterna i förkunnelsen om motsatsen mellan synd och nåd äro:

(1) Den alldeles trälbundna viljan. Gud har förutbestämt och verkar allt, godt som ondt — en tanke hämtad från Augustinus (härifrån ha dock senare de flesta lutherska kyrkor afvikit);

(2) alla en människas handlingar äro synder, otrognas såväl som troendes ("alla den troende människans gärningar äro synder", är ett ofta återkommande uttryck hos Luther. Äfven denna uppfattning har senare betydligt modifierats. Vi tala inte så nu);

(3) blott en enda hvilopunkt gifves — Guds syndaförlåtande nådesvilja.

Den andra tanken hos den unge Luther är läran om Gud i Kristus. "Jag hade förlorat Kristus genom den skolastiska teologien; nu har jag funnit honom genom Paulus", säger han.. "Herren Kristus är Faderns hjärtas spegel", säger han i stora katekesen. "Kristus är den fasta grundalen för Luthers förvissning om Guds nåd." Luther började som god katolik med att betrakta Kristus från synpunkten af hans gudom, därför var han från barndomen rädd för Kristus. Äfven här har Luther gått sin egen väg i förhållande till kyrkoläran. Beröringen med Kristus var alltid något, som uppväckte det djupaste i honom till ångest eller tillit, och ett förändradt förhållande till Kristus blef, som vi skola se, ett nytt gudsförhållande. Vi märka äfven här tre ting:

LUTHER — BIBELFORSKAREN.

(1) *Att Gud erkännes blott i Kristus.* Man kan väl på förnuftets väg från skapelsen sluta sig till en skapare och herre, men Guds inre väsen som kärleks- och frälsningsvilja lär man inte känna på den vägen. Det är på trons väg — tron på Kristus — som man kan se in i det djupet och förstå Guds hjärtas mening. "Tron uppkommer af Kristi blodiga sår och död; när du ser, att Gud har sådan kärlek till dig, då måste ock ditt hjärta få kärlek till Gud. Kristi lidande skall först uppväcka ångest och bedröfvelse, men därefter skall man tränga igenom hans lidande in till hans hjärta och därifrån åter stiga upp till Guds fadershjärta." Så talar Luther.

(2) *Till detta erkännande af Kristus kommer man dock icke genom en objektivt riktig kunskap om hans väsende, utan genom ett lefvande praktiskt förhållande till honom och Frälsaren.*

De moderna frisinnade teologerna följa äfven här blott delvis Luther. De framhålla visserligen på visst sätt det personliga afgörandet för Jesus, men de känna honom egentligen icke såsom Frälsaren. Det moderna tillvägagångssättet är *att framställa en rent historisk Kristus,* människan Jesus, som sedan göres till religiös princip. Men för det första är, enligt Ammundsen, en sådan "historisk Kristus" vetenskapligt omöjlig, och för det andra blir det religiöst otillfredsställande att på detta sätt söka inpressa Jesus under allmänmänskliga mått. För oss måste Luthers personliga öfvertygelse äfven här förblifva förebilden. Vi måste beständigt se Kristus i förhållande till oss själfva personligen i ljuset af motsatsen mellan synd och nåd, annars förblir han för oss alldeles obegriplig.

(3) *Vid betraktelsen af Kristus skall man börja nedifrån med Kristus såsom människa och därifrån gå till hans gudom utan att någonsin skilja denna från hans mänskliga natur.* Luther kunde också börja uppifrån, såsom den äldre kyrkliga teologien gjorde, särskildt då han ville uttrycka Kristi väsende i en formel: Sann Gud, född af Fadern i evighet, och tillika sann människa, född af jungfru Maria. Men när han skildrar trons uppkomst, går han den motsatta vägen.

"Skriften", säger han, "börjar riktigt varsamt och leder oss till Kristus såsom till en människa och därefter till en herre öfver alla ting, slutligen till en gud. Sålunda kommer jag riktigt in i det att känna Gud. Då filosoferna hafva velat börja ofvanifrån, hafva de blifvit till narrar; man måste börja nedifrån." Här följa de moderna teologerna visserligen Luther, men de komma inte till samma uppfattning af Kristi gudom, emedan de icke fattat den djupa motsatsen mellan synd och nåd. Luther säger: "I motsatsen till när fordom de största teologerna skilde Kristi mänskliga natur från hans gudomliga och flögo från människonaturen till gudomen, skall man på så sätt stiga upp till Kristi gudom, att man icke öfvergifver hans människonatur." Kristus är alltså alltigenom samma personlighet. Denna är det man skall erkänna, Kristi kärlek och frälsarevilja. Ingen har så som Luther talat om Jesu mänskliga och gudomliga natur, och om man toge hans ord hvar för sig, blefve det rent kätteri.

Man läse blott på tyska denna strof ur "Vår Gud är oss en väldig borg":

Mit unser Macht is nichts gethan,
Vir sind gar bald verloren:
Es streit für uns der rechte *Mann,*
Den Gott hat selbst erkoren.
Fragst du wer der ist?
Er heisst Jesus Christ,
Der Herr Zebaoth,
Und ist kein ander Gott.
Das Feld muss er behalten.

Om Luthers tankar här genomförts, hade det måst leda till en ny genomarbetning af läran om Kristi person och därmed äfven om treenigheten, påstås det. Detta skedde icke, utan man vidblef kyrkolärans framställning på denna punkt. Här är det ock, som de moderna teologerna vilja gå tillbaka till den unge Luther, "börja med människan Jesus och genom honom stiga upp till Gud". *(Slut följer.)*

Utan kommentarier.

Sättet att kriga med knif och gaffel

[*Foreign Press Series No. 2. From United States Food Administration, Washington. Öfversatt för* Ungdomsvännen.]

När du fattar knif och gaffel, säg då till dig själf:

"Med dessa båda vapen kan jag hjälpa Amerika att vinna i kriget lika väl som soldaterna, som gräfva en löpgraf."

Vår hveteskörd är liten i år, och detta gäller om alla delar af världen, hvarifrån de allierade kunna forsla hvete med fartyg. Ju mindre hvete vi förbruka, desto mera kunna vi undvara för våra egna arméer, våra allierades arméer och män, kvinnor och barn tillhörande våra allierade, som nu kämpa i löpgrafvarna.

Försök inte att reda dig alldeles utan hvete, men försök att se efter, hur lite du kan reda dig med. Vi ha en massa corn i år; blanda lite hvetemjöl med en massa cornmjöl och baka bröd däraf. Det blir billigare, bättre för dig och bättre för ditt land.

Annars kan du äta hafrebröd, rågbröd eller kornbröd (bjugg). Alla dessa slag äro goda. Alla dessa hjälpa Amerika att mata några af våra allierade, som ha hvarken hvete, korn, råg eller hafre.

Närhelst du använder hvetebröd, se till att inte en smula förfares. Laga brödpudding af hvarenda smul eller skorpa, som händelsevis blir öfver.

Om du sätter fram för många skifvor bröd på bordet, kunna några råka bli torra och hårda. Naturligtvis böra dessa rostas eller anrättas till pudding, men vore det inte bättre att skära upp brödet först vid måltiden? Lägg bara brödkakan på bordet och skär den i skifvor allt eftersom de behöfvas. Då håller brödet sig färskt, till dess allt är förtärdt.

I år ha vi många, många potatis. De äro en ypperlig föda, billigare än hvete och smaka lika bra. Många

infödda amerikaner, som bo på farm, äta aldrig bröd af något slag, när potatis hör till måltiden. I stället för *en* skifva bröd, ät *en* potatis.

Iakttag dessa småsaker hvarje dag, och du skall omsider ha gjort ditt land en mycket stor tjänst. Gör din plikt med knif och gaffel, sedan kan du tryggt lämna det öfriga åt soldaten med geväret och löpgrafsverktygen.

WILLIAM HARPER DEAN.

Hvad vill Ryssland?

CHARLES EDWARD RUSSELL (ledamot af Rootkommissionen):

Trots sina fruktansvärda förluster (7,000,000 i döda, sårade och fångar) kommer Ryssland att fortsätta kriget, men det vill ha något mål värdt att kämpa för och ämnar inte slåss bara därför, att någon befaller det att slåss, ej heller för de mål nationerna vanligen kämpat för.

Så till exempel bryr Ryssland sig inte ett dyft om Konstantinopel eller en isfri hamn.

Jag har ansträngt mig för att förmå mina engelsktalande vänner att förstå detta, men utan att lyckas. Hur det än är, tar det inte skruf. Man träffar ingen hållpunkt hos dem.

Det skulle ju betyda allt för Rysslands framtida välstånd och storhet såsom handelsfolk. De hamnar det f. n. äger åt europeiska sidan till ligga tillfrusna fem eller sex månader om året, med påföljd att landets kommersiella utveckling kväfves. Med Konstantinopel i sitt våld skulle Ryssland sannolikt kunna utsträcka sin handel och sitt inflytande öfver hela världen.

Den typiske ryssen vet mycket väl detta, men han bryr sig inte om det, och den öfriga världen skall aldrig få den ryska situationen klar för sig, förrän den lär sig förstå, att ryssen inte bryr sig om den saken och hvarför han inte gör det.

Sanningen är, att han inte söker Rysslands utveckling till kommersiell stormakt. Det är honom likgiltigt, huruvida ryska flaggan vajar öfver de sju världshafven eller ej. Han hyser ej det ringaste intresse för det faktum, att med en året rundt öppen hamn skulle Ryssland förmå uttränga England från en marknad och Amerika från en annan.

Vidare bekymrar det honom alls inte, att Polen gått forloradt för Ryssland. Om polackerna önska gå sin egen väg och inte kunna bli lyckliga, förrän de fått eget land att bo i, låt dem då draga sina färde. Adjö med dem och lycka till!

Och hos honom är detta ej blott en passiv känsla. Han anser det tvärtom alldeles orätt att handskas med eröfrade länder, rita upp nya gränser på kartan och allt det där. Hans sinne är stålsatt mot allt sådant.

För honom må Turkiet behålla Konstantinopel till domedag! Det rör honom inte. Hvad är det då, som rör honom? Jo, demokratien, drömmen om allmänt brödraskap, om vänskap folken emellan. Han vill inte ofreda någon människa, vore det också för ett dussin isfria hamnar. Han har ej lust att utgjuta blod för att eröfra vare sig land eller handelsområden, vore de än aldrig så stora.

Men han skall kämpa lika tappert som trots någon i världen, kanske ändå tapprare, om han anar, att demokratien är i fara eller revolutionen, hans ögonsten och hans lifs andedräkt, står på spel.

Tyskland bör bestämma sin egen styrelseform.

ARTHUR BALFOUR:

Låt oss hoppas, att det autokratiska Tyskland skall lämna plats för en fri regering, såsom vi fatta en dylik, för parlamentariska institutioner, sådana vi fatta dem. Det har förklarats af en stor auktoritet, att det är svårt att fatta, hur man skall kunna diskutera en varaktig fred, om man icke har att diskutera med ett samfund, som är grundadt på folkets vilja och som icke är korrumperadt af olycksbringande planer på världsherravälde.

Men detta vill icke säga, att det finns någon, som är nog galen att tro, att en konstitution kan påtvingas Tyskland utifrån. Tyskland bör själft arbeta på sin räddning. Nationerna böra själfva utarbeta sin Magna Charta grundad på deras egna idéer, deras historia, deras traditioner, deras framtidshopp, men det är sant, att den tyska imperialismens stora makt ännu hvilar på den tron, att det endast är under ett imperialistiskt system, som Tyskland kan vara en rik stormakt.

Fred eller samhällsupplösning — hvilket först?

GÖTEBORGS HANDELS- OCH SJÖFARTS-TIDNING:

Hvad de krigförande folken beträffar, är sambandet gifvet mellan fredsslutet och de sociala stridernas uppblossande. Osäkert är hvilket moment, som kommer att inträda först. Det synes för närvarande mycket ovisst, om freden kan återställas, förrän den inre samhällsupplösningen satt krigsorganisationen ur funktion.

Allmän yttranderätt.

NORDSTJERNAN:

Den utlandsspråkiga pressen får sina fiskar varma i tidningarnas insändareafdelningar och på dess redaktionssidor. Den tysk-amerikanska pressen får naturligtvis mest, men alla andra nationaliteter få sin beskärda del, utom naturligtvis den anglo-amerikanska pressen. Vi ha satt ett bindestreck mellan anglo och amerikansk och gjort det med full afsikt. Finnes det någon press, som kommit fram med idéer, hvilka äro absolut oamerikanska, så är det denna press, ty den anser att hvarje tanke, hvarje idé, som ej stämmer med den engelska uppfattningen är absolut förkastlig och opatriotisk! Förenta staterna är dock uppbyggdt af så godt som alla världens nationer och hvarje nationalitet har fullkomligt samma rätt att göra sin stämma hörd som den britiska nationen.

Rim och reson.

AF E. W.

Vetandets ättestupa.

Den namnkunnige Kamus omtalar en man, ganska dum i sin ungdom, som efter ett starkt fall blef en af de yppersta snillen i sitt tidehvarf. *(Nils von Rosenstein.)*

Hvad tjänar det då till att hålla dyra skolor,
där folkvett slefvas in i jannar och i olor,
som enligt *Kamus' dogm* uti de flesta fallen
betjäntes bäst utaf en duktig duns i skallen?

Nej, drif dem hop i flock till nästa pluggkampanjen
och fös dem fram till högsta branten af Grand Canyon,
ity de lära dra den allra största nytta
utaf en cirka tusenfotig kullerbytta.

*

Modern konst.

Ryssarna göra en konst i Konstantinopel, upplyser ledamoten i Rootkommissionen Charles Edward Russell.

Kerensky en dito i finska konstitutionen.

Venizelos en grekisk konst i konung Konstantin.

Och här i landet hålla vi på att lära oss konsten att tolka vår egen konstitution.

*

Den största sparsamhet bör iakttagas.

Herbert Hoover.
Bert Hoover.
B. Hoover.
Behover.

*

Vi hade tänkt skicka efter en bok af A. U. Bååth, men det får bero, tills kriget tar slut. Engelske censorn läser förstås *"A U-boat"*, och så blir det bara diplomatiskt krångel med Sverige igen.

*

I akademisk bemärkelse.

Rimmaren och resonnören törs fortfarande vara fredsvän.

"Kriget föres för fredens skull", säger biskop Martensen i *Den kristliga etiken.*

Detsamma försäkrar president Wilson.

En tredje jämngod auktoritet hette Luther och var tysk. Honom vågar ingen citera, ty då tar det hus i — Nebraska.

*

Visdomsord.

All statskonst består till en stor del af *bluff.*

Sv. Kuriren.

Ett sant ord af en gammal lurpassare.

The American jingo is twin to the German junker.

La Follette.

Tack, nu veta vi, hvarför de slåss.

Among the inalienable rights of American citizens are life, liberty and abuse of the president. V. YX.

*

Intet att skratta åt.

Först skrattade vi åt herrar européer, när de begynte ta igen alla utmärkelser och hederstitlar, hvarmed de belastat hvarandra före krigsutbrottet. Numera kunna vi amerikaner inte längre bestå oss det nöjet utan att göra oss skyldiga till en löjlig inkonsekvens i vårt handlingssätt. Ty sedan de visa fäderna i våra skolstyrelser i patriotisk harm rifva ut ur läroböckerna, hvad som stått att läsa om t. ex. Wilhelm II, har skämtet drifvits till den höjd, där det öfvergår till allvar.

Hvem kan annat än gilla detta praktiska sätt att förenkla våra undervisningskurser? Hvilken tidsbesparing för våra barn att slippa läsa om något tyskt? Ty när yxan satts till roten, så låt den gå! Först blir det ett främmande språk mindre. Sedan kasta vi hela den numera värdelösa tyska litteraturen på skräphögen. Så klippa vi bort ur världshistorien den tjocka och besvärliga del, som handlar om Tyskland. Därmed följer naturligtvis allt, som rör andra länders beröring med det landet.

När vi sedan expurgerat encyklopedierna på det lappri tyskarna uträttat inom de sköna konsterna, inom de lärda och de praktiska vetenskaperna samt för den s. k. kulturen i allmänhet, blir det färre utländska namn att lära sig. Det blir lättare för eleven och ledigare för läraren — en dubbel vinst alltså.

När vi slutligen äfven suddat ut skamfläcken midt på Europas karta och reviderat geografien i öfverensstämmelse därmed, blir det bara roligt att gå i skolan.

Vi äro själfva starkt betänkta på att sedan återvända till skolbänken. Nöjet däraf skulle ökas ofantligt, om vi finge vissa skolrådsledamöter till bänkkamrater.

*

Liten skall bli stor.

Nästan alla småmakterna skola bli stormakter, och kriget skall göra't. Stor-Serbien, Stor-Rumänien proklameras från England i broschyrer och skrifter. Italien söker tänja ut sin för trånga stöfvel. De så kallade irredentisterna i närgränsande länder söka "återköpa" stora områden från hvarandra utan betalning. Pangermaner och panslaver, alla äro de i tagen.

Allt skall bli *stort* och *helt* genom kriget. Alla dessa länder skola utvidgas, men *på hvarandras bekostnad.* Huru detta kan ske lämna vi åt en öfverlägsen statskonst att räkna ut.

Äfven stormakterna vilja bli större efter samma enkla metod. Frankrike fordrar tillbaka de provinser Tyskland senast tagit från Frankrike och Frankrike förut tagit från Tyskland. En engelsk statsman förklarar öppet att "Stor-Britanniens östra gräns går vid floden Meuse".

Ett land, och blott ett, synes man vilja bibehålla så *litet* som möjligt, och det är buffertstaten Belgien. Om ett *Stor-Belgien* ha vi inte sett ett ord nämndt. Det skall väl fortfarande åtnjuta välsignelsen af den eviga "neutralitet", som mäktiga grannar påtvingat det i eget välförstådt intresse och mot dess önskan.

Låt andra småstater armbågas om rum, tills de bli stora samt och synnerligen! Det lilla trånga Belgien skall ännu alltjämt klämmas mellan sköldarna.

På Augustana Book Concerns förlag nyligen utkomna artiklar:

The Gracious Water of Life. Words of Counsel to the Parents of Newly Baptized Children. Dedicated to the Children of God, by Rev. Ira O. Nothstein, A. M. Price, in art covers, 25 cents net; in silk cloth, 50 cents net.

The author here offers in eight short chapters words for serious meditation by parents in connection with and following the sacred act of baptism of their child. These topics are treated: Your child is born again; Your child's inheritance; The comfort of baptism; The proper home atmosphere; Home training; The baptized child's teachers; The home school; "Let us also hear". The little book also serves to preserve the certificate of baptism by having it bound together with the other pages.

A Cradle Roll Manual for Lutheran Sunday Schools, by Rev. C. A. Lund. Price in art cover, 30 cents net; ooze sheep, flexible covers, 75 cents net.

Här föreligger en prydlig liten bok innehållande handledning vid organiserandet af särskild afdelning för de allra minsta eleverna i söndagsskolan genom att uppföra barnen i rullorna redan från födelsen och dopet.

Svensk diktning: Selections from Swedish poets. With Brief Monographies by Jules Mauritzson. Notes and Vocabulary by Ernst W. Olson. Vol. I, Dalin—Stagnelius, Price, cloth, 75 cents net.

Här föreligger ett nytt tillägg i den af Augustana Book Concern utgifna serien af läroböcker i svenska språket och litteraturen, afsedda för amerikanska högre läroverk.

Urvalet omfattar dikter af svenska skalder från och med Olov von Dalin till och med Erik Johan Stagnelius. Denna första volym skall inom kort efterföljas af en andra, omfattande skalder från Bernhard Elis Malmström till Erik Axel Karlfeldt, de båda samlingarna lämnande alltså en ganska omfattande studiekurs i svensk skaldekonst.

GOD JUL:S PRISTÄFLAN. Den af Augustana Book Concern nyligen utlysta täflingen om pris för de bästa julberättelser och dikter för jultidningen *God Jul* har nyligen blifvit afgjord. Ett fyrtiotal täflingsskrifter hade insändts, hvaraf tjugofem (18 berättelser och 7 dikter) motsvarade de uppställda villkoren. Trenne prisdomare, som icke äga någon befattning med förlaget eller redaktionen, ha omsider inrapporterat hvar sitt utslag. Genomsnittet af deras bedömning lämnar följande resultat: Första priset (trettio dollars) tillfaller signaturen "Vivi" för berättelsen: "Den gamla dalklockan". Andra priset (tjugo dollars) tillfaller signaturen "Billy" för berättelsen: "Mors bästa julgåfva". Priset för den bästa juldikten (tjugofem dollars) har tillerkänts signaturen "Filos" för poemet "I julekväll". Vid öppnandet af de förseglade konvoluten befanns "Vivi" vara mrs Vera Öberg, 28 Marks ave., Brooklyn, N. Y., och "Billy" mr William Öberg, samma adress. De båda författarne ha förut i vår press gjort sig kända för god skildringskonst. Bakom författarmärket "Filos" befanns dölja sig pastor Leonard Strömberg i Oakland, Nebr., bekant här och i Sverige för en litterär verksamhet, som satt frukt i ett flertal utgifna skrifter.

De berättelser och den dikt, som prisbelönts, bli synliga i årets nummer af GOD JUL. Förlaget afser att för publikation förvärfva sig äfven följande goda täflingsbidrag: dikten "Min barndoms jul" af E. Holgers, 10—20th st., Elmhurst, L. I., N. Y., samt berättelserna: "Två julaftnar" af Ella-Maja Moberg, 40 Orvis Road, Arlington, Mass., "Under glittrande julesnö" af stud. John Helmer Olson, Gustavus Adolphus College, St. Peter, Minn., "Fadershjärtat", äfven den författad af E. Holgers, samt "Tvenne flaggor" af mrs Johanna R. M. Lyback, Norfolk, Neb.

INNEHÅLL.

UNGDOMSVÄNNEN

Published monthly by the Augustana Book Concern, Cor. 38th St. and 7th Ave., Rock Island, Ill. — Price $1.00 per year.

Vol. XXII. October, 1917. No. 10.

Penningar böra helst sändas i Post eller Express Money Order, Bankväxel eller, då sådana ej kunna erhållas, i registreradt bref. Kvitteringen sker å adresslappen, hvarå genom siffror angifves den tid (månad och år), till hvilken tidskriften är betald. Adressera: Augustana Book Concern.

Bidrag samt allt som har afseende på tidskriftens innehåll adresseras speciellt till: EDITOR UNGDOMSVÄNNEN. Litterära bidrag honoreras.

UNGDOMSVÄNNEN

Illustrerad Tidskrift för Hemmet

Årgång XXII November 1917 Nummer 11

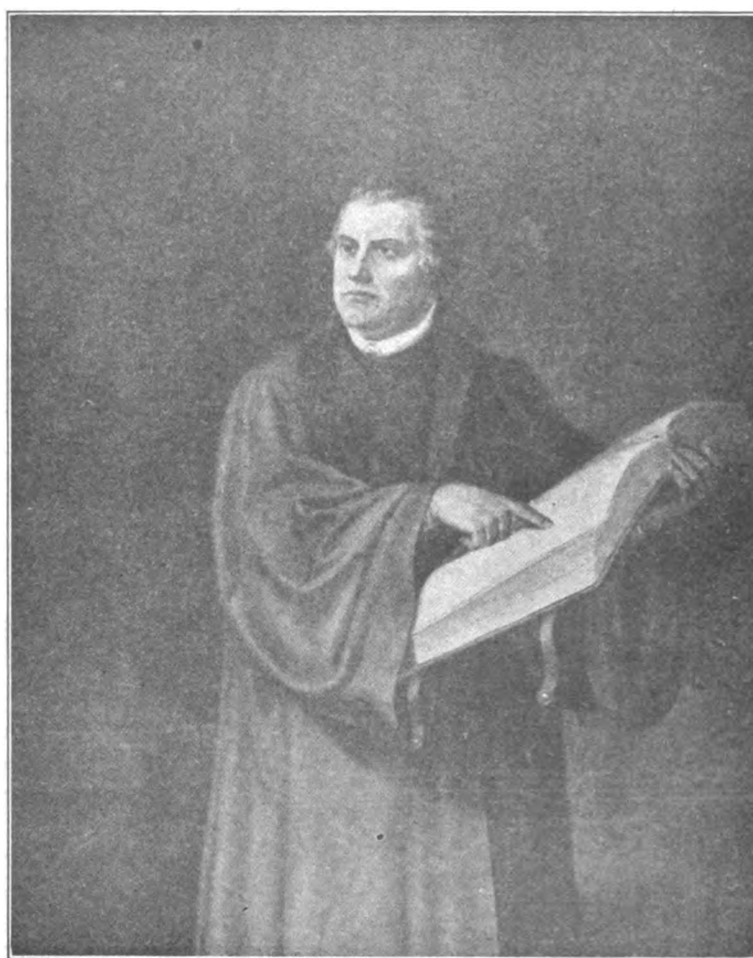

UTGIFVEN AF

AUGUSTANA BOOK CONCERN, ROCK ISLAND, ILLINOIS

UNGDOMSVÄNNEN

ILLUSTRERAD TIDSKRIFT FÖR HEMMET

REDIGERAD AF ERNST W. OLSON.

UTGIFVEN AF AUGUSTANA BOOK CONCERN, ROCK ISLAND, ILLINOIS.

PRENUMERATIONSPRIS: HELT ÅR $1.00, UTOMLANDS $1.50. LÖSNUMMER 10C.

REMISSOR OCH ALLA MEDDELANDEN I AFFÄRSVÄG ADRESSERAS: AUGUSTANA BOOK CONCERN.

BIDRAG OCH MEDDELANDEN TILL REDAKTIONEN ADRESSERAS: EDITOR UNGDOMSVÄNNEN.

Entered as second class matter at the post office of Rock Island, Ill.

ÅRG. XXII — NOVEMBER 1917 — N:o 11

TACK!

Efter N. F. S. Grundtvig

Af J. A. Eklund

UD, för dig ej åren gälla
i ditt lifs oändlighet.
För de blad, som träden fälla,
året är en evighet.
Af vår stam, hvars löffallstid
följer tätt på sommar blid,
medan tusen år försvinna,
många släktled grafven hinna.

Tack för alla goda skördar
på var mark i tusen år!
Trots den andemakt, som mördar,
skaparordets makt består.
Låt i Jesu Kristi tro
dig till pris och oss till ro
våra barn den hägnad njuta
till dess tidens åldrar sluta!

Tack för diktens lunder gröna,
växta under tiders gång!
Tack för alla stämmor sköna,
helgade till psalm och sång!
Tack för hvarje ädel röst,
du lät tala frid och tröst!
Tack för alla sinnen rena,
där sig tro och tanke ena!

Feststämning.

"Jag gladdes, när man sade till mig: Låtom oss gå till Herrens hus."

Ps. 122: 1.

Lutherska kristna öfver hela vår jord hafva i år sökt att fatta innebörden utaf detta uttryck. Ända sedan i oktober förlidet år hafva vi firat fester och anordnat högtider, hvarest vi sökt att påminna hvarandra Guds rikes stora nådeförmåner. Vi hafva sökt att framställa vår kyrkas historia tydligare, att framhålla hennes tros-skatter ifrigare och att på alla vis blifva förtrogna med hennes lif och verksamhet bättre än förr. Det har varit ett festår som intet annat, och vi hafva, rätt många utaf oss, känt oss kunna instämma i psalmens vackra ord: "Jag gladdes, när man sade till mig: Låtom oss gå till Herrens hus."

Låtom oss såsom unga skaror särskildt gå upp till våra kyrkliga fester för att hämta undervisning, tröst och trostillförsikt. De pröfningar som kyrkan nu genomgår bereda henne bara för de stora tilldragelser som stå för dörren. Där sann botfärdighet uppstår i människors hjärtan, där skall Gud meddela mest utaf sin nåd och kraft. Vid våra stora kyrkliga högtider målas för oss Herrens underbara handlingssätt med de sina och lära vi oss att fatta hur Herren styr i sitt rike och på så vis beredas vi för att kämpa i de led, där Guds folk tågar till ära under korsets baner.

Intet sker på jorden som inte länder till Guds ära och hans sanna barns välfärd. Kristi rike är ett segrande rike. Guds folk är ett segrande folk. Alla knän skola böjas och alla tungor skola bekänna, att Jesus Kristus är Herre, Gud Fader till ära. Visserligen skola en dels knän böja sig under förskräckelse och bäfvan, men de som förtrösta på Herren få en ny kraft. De lyfta sina ögon upp med hänförelse och hopp, ty deras förlossning nalkas, deras frihetsstund är kommen. De hafva fröjdat sig i hoppet, nu skall detta utbytas mot verklighet, de hafva sett på ett dunkelt sätt, nu skola de få se det som intet öga har sett, höra det som intet öra hört, och äga det som Gud har beredt dem som älska honom. De hafva fröjdats med Guds folk här, nu skola de få fröjdas med en outsäglig och härlig glädje.

Ledare.

Med ledare menar man vanligen en person som går åt samma håll som folket, men ett litet stycke framom. Att det är nödvändigt för honom att gå rätta vägen om han skall vara ledare åt det goda hållet är ju alldeles klart. Vet han inte hvart han går, så blir han nog ingen nyttig ledare. Som kristna äro vi kallade att vara ledare i smått. Det är viktigt att vi följa den Gode Herden troget i spåren, om vi skola förmå att leda andra rätta vägen. Då motstånd påträffas får ofta ledaren stå den hårdaste kampen. Att försöka att vara ledare utan att visa hvad åsikter man har, eller genom att bara följa med tidens strömdrag, går i alla fall dåligt.

Släktskap.

"Erinrande mig den oskrymtade tro som är i dig, och som förut har bott uti din mormoder Lois och i din moder Eunike."

1 Pet. 1: 5.

Föräldrar glädja sig ju vanligen öfver anständiga och snälla barn, och förståndiga barn sätta stort värde på att hafva hederliga föräldrar. Länge har man förstått att värdera förmånen att härstamma från en aktad och ansedd släkt. I ofvan anförda ord påminner Paulus sin unge Timoteus om hans härkomst. Paulus fröjdade sig åt att moderns och mormoderns tro märktes äfven i den unge lärjungens lif.

Som lutherska kristna glädja vi oss åt att kunna se tillbaka till tider som gått och till släkten som lefvat, då vi uti dessa kunna spåra oskrymtad tro och verkligt mannamod. Vi glädja oss öfver våra fäders arbete och uppoffring för vår kära lutherska kyrka i detta land. Med icke ringa stolthet tänka vi äfven på deras varma patriotism för detta land.

Ännu sitta där i många af våra församlingar åtskilliga hvithåriga hedersmän, som tjänat under Sherman och Grant, innan de ännu hunnit att lära sig landets språk. De sitta i samma kyrkobänk nu som de sutto innan rebellkriget började. Men många af dem som sida vid sida med dessa kämpade kommo aldrig hem, utan hvila i okända grafvar på aflägsna trakter. Deras barn äro dock verksamma medlemmar i vår kyrka och varma patriotiska medborgare i vårt land.

Erinra vi oss revolutionskrigets dagar, så äro förhållandena enahanda. Hvarje skolbarn har reda på sagan om pastor, major-general Gabriel Muhlenberg, "Teufel Piet" kallad af sina soldater. Denne lutherske pastor hade under prästrocken sin officersuniform och då han på söndagen hade afslutat sin gudstjänst i Virginias skogar, så slängde han af sig prästrocken och frågade sin församling huru många som voro villiga att följa, han stod nu färdig att tåga ut i fält. Många följde honom och han blef en af vårt lands allra mest kände härförare.

Det torde kanske blifva svårt att bevisa, att Betsy Ross var svensk och af luthersk tro, samt likaså att kyrkväktarn, som ringde The Liberty Bell, då första gången

hon förkunnade frihet för all världen, var en gammal svensk, hvilkens gosse, som stått på vakt för att få reda på kongressens beslut, ropade, då omröstningen var skedd och John Morton hade lagt sin röst och afgjort frågan, "ring pappa, ring pappa, ring", men ingen behöfver frukta, att man saknar grund för påståendet, att lutherska gudstjänster höllos kring Delawarevikens stränder långt innan general Washington var född och långt innan staden Washington var grundlagd. Låtom oss unge vänner komma ihåg, att vår lutherska kyrka är hemma i Amerika. Dess medlemmar hafva suttit i landets högsta rådsalar ända sedan kolonialtidens dagar. John Hanson var ju den förste talmannen i kongressen. John Morton tog ledande del i frihetsförklaringen. Vår kyrkas medlemmar lika väl som våra landsmän i allmänhet hafva varit varma patrioter.

Förhållandena äro enahanda i dag. Vårt folk kanske tänker något högljuddare än fordom, men det tänker sundt, patriotiskt och kristligt. Det lyder landets lag. Det har ingen Sin Fein-förening. Det har ingen Black Hand. Fädernas tro och fosterlandskärlek går igen i barnen.

Bekantskapen med Gud, den högsta vetenskapen.

"Men detta är det eviga lifvet, att de känna dig, den ende sanne Guden, och den du har sändt, Jesus Kristus." Joh. 17: 3.

Paulus säger, att han räknade allt (hvad han var, ägde och visste) för afskräde, jämfördt med det att äga Kristus och varda funnen i honom. Jag höll mig bland eder såsom om jag intet annat visste än Jesus Kristus och honom korsfäst, säger han till sitt folk. I ofvan anförda vers talar Jesus till sin himmelske Fader, om att det verkliga lifvet består uti att känna Gud och den han har sändt, Jesus Kristus.

Huru viktigt att dylika sanningar få stå för våra sinnen, då nu våra unga begifva sig bort för att få erforderlig bildning och utrustning för lifvet. Huru viktiga bli icke de kristna skolorna, då Jesus blir för oss lifvet och vår förnämsta åtrå blir att blifva lärda för himmelriket. Hvad gagnar det en människa, om hon förvärfvar hela världen, men tar dock skada till sin själ. Herre, när jag har dig, så har jag icke behag till något på jorden, säger Asaf.

O, att vi ville låta oss undervisas af honom, som är Mästaren med den lärda tungan och som förstår att tala med de trötta i rätt tid!

Ordning.

"Men allt må tillgå skickligt och ordentligt." 1 Kor. 14: 40.

Dr Hasselquist brukade säga: "Gud är ordningens Gud." Hasselquist mente härmed att påminna om nödvändigheten utaf ordning och reda. Hvem som helst som skall hafva för sig någonting af betydelse får nog också i dessa dagar lära sig att ordning är af nöden. En kristen bör vara en ordningsmänniska i allt. Slarf gagnar aldrig någon eller något, men har åstadkommit otroligt mycket elände.

Gustaf Adolfs soldater började sin dag med Guds ords läsning och med bön och sång. De voro så ärliga, så att där de foro fram förlorade bönderna inte så mycket ens som en höna. Ingen armé har väl kämpat för en heligare sak än denna, och ingen armé har väl heller vunnit en skönare seger än den, som triumferade på Lützens blodiga fält.

Låtom oss vinnlägga oss om att allt må tillgå skickligt och ordentligt, där vi hafva något inflytande, inte bara för att visa att vi som lutherska kristna äro bättre än andra människor, utan fast hellre därför, att Gud befaller oss att sky synden och fara efter rättfärdigheten och försoningsnåden i Kristus.

Låtom oss komma ihåg, att det höfves oss att äfven tänka oss före och taga lifvet på allvar. Låtom oss beflita oss om att inom församling och samhälle fylla vår plats ordentligt. Uraktlåtom inte något, som vi veta anstår oss som unga. Med i kyrkan, församlingsarbetet och allt godt verk. Ihärdiga i bönen, ståndaktiga i tron, verksamma i kärlek. Ja, må allt tillgå skickligt och ordentligt!

Luthers tröstespråk.

"Den rättfärdige skall lefva af tro." Rom. 1: 17.

I detta bibelspråk kunna vi säga, att lutherdomen har sin källa. Då Luther en gång var i stor själsnöd och därtill mycket sjuk, fick han detta språk som ett trösteord utaf priorn Staupitz. Men det var inte förr än då han kröp på knä uppför "scala sancta" i Rom, som han fick lära sig dess fulla betydelse. Han kröp uppför denna trappa, likt tusenden både förut och sedan, för att få förlåtelse för sina synder, men då han kom midt på trappan, berättas det, att Staupitz' ord runno honom i hågen, och han steg upp och gick ned från trappan en frigjord människa, som inte genom egna gärningar förtjänade syndernas förlåtelse, utan genom tron på honom, som bar våra synder i sin lekamen på trädet, Jesus Kristus.

Han reste snart hem och från denna tid, säger man, att han ifrigare och klarare än någonsin förut predikade rättfärdiggörelsen af tron utan lagens gärningar. Han trodde visserligen ännu att han skulle kunna förmå den katolska kyrkan att lära sig att inse denna stora sanning, men häruti var han missräknad. Ända intill dessa dagar lär och vidhåller denna kyrka, att gärningarna bidraga till vår frälsning, och den reformerta har tagit mycket djupa intryck utaf samma lära, hvilket man kan få höra i hvilken reformert kyrka som helst när som helst och nära nog af hvilken pastor som helst. Ja, en del af våra egna pastorer läsa reformert litteratur och påverkas af denna lära, så att vi inte äro helt fridlysta för den ens i vår kyrka.

Gärningarna få ju inte uteblifva från en kristens lif, men det är som trons frukter de komma med och inte som trons grund eller frälsningsmedlet. Det var öfver denna fråga, som det ljusnade för Luther på Pilati trappa. Han fick klart för sig, att vi varda rättfärdiga utan förskyllan af Guds nåd genom den förlossning, som är skedd i Jesus Kristus. Detta är den lära, som vår kyrka framför andra betonar, och det är denna läras utbredande under de svunna fyra hundra åren, som vi betrakta och undersöka vid våra reformationsfester.

Måtte vår kyrkas ungdom låta dessa sanningar intryckas djupt och outplånligt i hjärtat, och äfven vi skola känna oss manade att tacka Gud för det profetiska uttrycket: "Den rättfärdige skall lefva af tro."

Verka!

"Jag måste verka medan dagen är."
Joh. 9: 4.

Det är viktigt att vi göra bruk af våra tillfällen. Inom både stat och kyrka i våra dagar går allt framåt med stora steg. Det går inte alltid åt rätta hållet, men fart är det i allting.

Det blir så stor skillnad, som det är på natt och dag, på om vi göra bruk af alla tillfällen vi ha, eller vi bara göra det som vi bli absolut tvungna till. Om i vår församling vi inte bry oss om mer än det som är alldeles nödtvunget, så blir det inte mycket utaf, då däremot, om vi beflita oss om att göra allt vi kunna få tillfälle till, så hinna vi inte med på långt när allt som borde utföras. Ondskans handtlangare äro ständigt i verksamhet. De lämna inga tillfällen ur sikte. Många utaf oss, som vilja låtsas som om vi vore i det godas led, göra ingenting, eller kanske stå emot.

Tänk hur fort tillfällena gå oss ur händerna! Om Guds rikssaks välfärd berodde bara på oss, hur mycket blefve uträttadt?

Medan man inom affärsvärlden åker på automobil och talar med telefon, så får missionsnitet ta sig fram på oxkärror eller till fots. Medan de nöjeslystna slösa millioner får missionen tigga encentare. Har våra dagars kristenhet den allra minsta utsikt att af kyrkans hufvud och Herre få det betyget: "Hvad hon kunde det gjorde hon?" Hafva du, älskade läsare, och jag den minsta utsikt att få det? Om vi ej få det, hvems är skulden?

Lefver Luthers ande än?

De torde finnas bland oss, hvilka inte ögonblickligen äro färdiga att svara ja på ofvan gjorda fråga. De veta väl att Luthers skrifter äro tillgängliga, att många hålla sig till hans läroåskådning och att den lutherska kyrkan har flera anhängare i våra dagar än hon någonsin har haft, och dock är det någonting inom dem som liksom håller tillbaka, så att de hafva svårt för att på ögonblicket svara ja.

De tänka på huru rationalismen, materialismen och utilismen ha vunnit djupa insteg vid de tyska lärover-ken, huru i Skandinavien samma åsikter hafva vunnit anhängare, huru den tyske kejsaren har själf frångått den lutherska bekännelsen och sökt att unera eller sammanföra den reformerta och den lutherska kyrkan till en. De känna en svår och allvarlig sveda i sitt hjärta, då de tänka på hvad elände en Ritschl, en Nietzsche och deras likar hafva åstadkommit, och då de söka att fatta hvad den destruktiva kritiken, som haft sitt stamhåll i Luthers hemland, åstadkommit, så fasa de för vår samtid och dess förmenta och beskrutna vetande.

Sanningen kan dock aldrig omintetgöras. Den kan tillfälligt förtryckas, men Fenixlik skall den åter uppstå ur askan, skönare och renare än förut. Så tro vi ock att det skall gå med hänsyn till den lutherska bekännelsen. Den skall åter komma till sin rätt. Människan kan inte lefva på modernismens magra mat. Den behöfver något mera sundt och stärkande.

Luthers ande lefver nog än. Millioner söka ännu sin ledning i Guds ord och ligga inför nådens tron med bön för sig själfva och andra. Dessa äro mäktigare än de hvilka sitta i sina trånga studerrum och utan Guds ledning lägga ut enligt sina egna omdömen och funderingar lagar för naturen och dess upphofsman. Många finnas ännu, som säga likt Samuel fordom: "Tala, Herre, ty vi höra till." För dessa uppenbarar Herren ock sin vilja, och de blifva framtidens ledande personligheter, därför att Gud kan ske rätt med dem och de sitta vid hans fötter och höra hans ord.

Om ingen annan människa är det skrifvet mera än om Luther, om ingen annan har det blifvit under detta år mera taladt och skrifvet, oaktadt att hela världen ligger i krig och blodig klädnad. Från Gud genom honom hafva vi, mänskligt taladt, allt det goda, som härflyter från religiös och borgerlig frihet. Jo, sannerligen, Luthers ande lefver än. Låtom oss se till, att han regerar i våra hjärtan!

"Här står jag, jag kan icke annorlunda. Gud hjälpe mig. Amen." LUTHER.

Paulus talade om att han tvingades utaf kärleken till Kristus, eller att Kristi kärlek tvingade honom. Det var nog samma kärlek, som tvingade Luther att förblifva på sanningens grund, sak samma hvad motståndarena tänkte eller tyckte. Lika viktigt som det var för Luther att hålla sig fast på sanningens grund, lika viktigt är det för oss.

"Vi svenskar höra ock Gud till."
OLAUS PETRI.

Med detta uttryck menar Sveriges store son först och främst, att vårt folk hade rätt att vara till lika väl som andra nationer. Men där ligger säkerligen ock den tanken, att vi böra vara ett Guds folk, ett folk som både vet Guds vilja och gör den.

VÅRT ARBETSFÄLT

JOHN G. DAHLBERG, afdelningsredaktör

Något om Alaska och Augustana-synodens mission därstädes.

ORDET Alaska betyder "det stora landet", och Alaska gör skäl för sitt namn. Dess ytinnehåll är 598,884 kvadratmil, sålunda en femtedel så stort som Förenta staterna tillsammans. Alaska har större ytinnehåll än Sverige, Norge, Finland, England, Skottland och Irland sammantagna.

Hvad skönhet och rikedom på scenerier beträffar, täflar Alaska med det bästa som Europa har att bjuda på. De härliga landskapen, de snöbetäckta bergen, den yppiga växtligheten i dalarna, de sköna solnedgångarna, de skummande vattenfallen, de jättestora glacierna, de lugna vattensamlingarna, de forsande strömmarna, de uppför vattenfallen hoppande laxarna, de lekande tumlarna, de sprutande hvalarna, dessa och många andra skådespel tjusa turisten i detta stora land.

Alaska kallades "Sewards dårskap", när Förenta staterna 1867 köpte det af Ryssland för $7,200,000, sålunda för mindre än två cents per acre. Sedan dess har Alaska producerat mer än 500 millioners värde i mineralier, fisk och pälsverk. En ganska inkomstbringande "dårskap", eller hur? Treadwell-grufvan ensam har producerat nära tio gånger så mycket guld som inköpspriset för hela Alaska. Dess kopparproduktion kommer att öfverraska världen och dess kolfält öfverträffa staten Pennsylvanias i storlek.

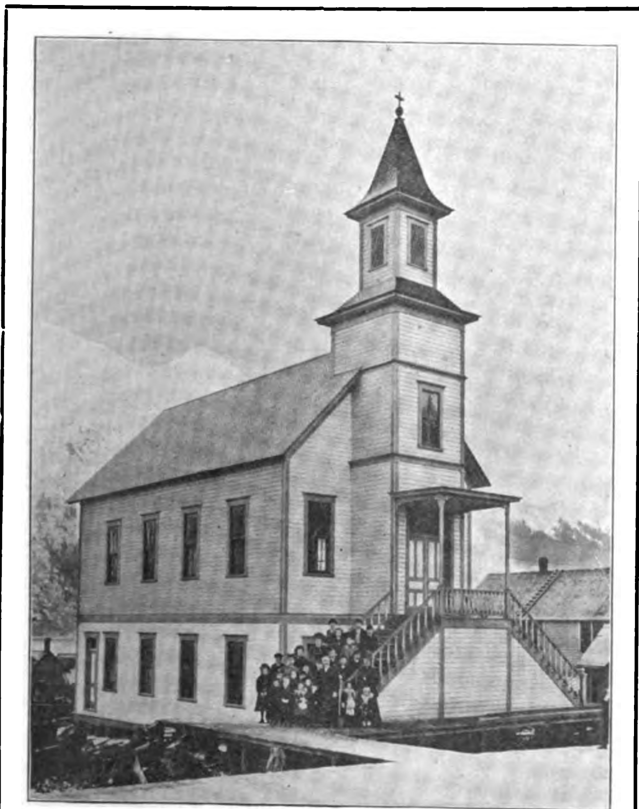

KYRKAN I DOUGLAS, ALASKA.

Alaska utforskades af ryska officerare 1741. De första ryska immigranterna kommo till Kodiakön 1774. Staden Sitka grundlades 1804 och var hufvudstad till den 8 september 1906, då Juneau blef hufvudstad. Alaska fick sin förste guvernör 1884, men blef ej ett territorium förr än den 24 augusti 1912.

Någon har kallat Alaska "Uncle Sam's iceberg farm", men där finns inte bara isberg. Utmed kusten är det mildt och mycket regnigt. Norr om kustbergen har man soliga, torra och varma somrar, men mycket kallt om vintern. Till alla kuststäderna i sydöstra Alaska och längs med södra kusten västerut, utom Anchorage, äro farleden öppna hela året om. Många, som hafva trott att Alaska är rent af synonymt med snö och is, blifva nog öfverraskade, när de få veta, att t. o. m. nära polcirkeln, i det inre Alaska, växa grönsaker, blommor, vissa sädesslag och gräs till en väldig storlek. Solen skiner nämligen där 20 timmar eller mer på dygnet under en del af sommaren. Däraf förklaras denna starka växtlighet. Utmed kusten varierar nederbörden mellan 30 och 147 tum om året, under det att den i öfre Yukontrakten är endast mellan 10 och 16 tum.

Jordbruk i Alaska! Ja, nu ler mången, som läser detta. Vårt lands jordbruksdepartement har i många år experimenterat därmed. Den som vill veta resultatet torde sända 10 cents till "the Superintendent of Documents, Government Printing Office, Washington, D. C.", och begära "Bulletin No. 50 entitled 'Possible Agricultural Development of Alaska'." Territoriets guvernör säger, att där finnas 50,000,000 acres land passande för jordbruk och åter milliontals acres passande för kreatursafvel och mejerihandtering. Brist på transportmedel utgör för jordbrukaren ett stort hinder, hvilket dock delvis kommer att undanröjas, när regeringens bana blir färdig.

Enligt folkräkningen 1910 hade Alaska 64,356 invånare. Af dessa voro då 36,400 hvita, 25,331 indianer, 1,209 kineser, 913 japaneser, 246 filippiner, 209 negrer, 35 hawaiianer och 13 koreaner.

Alaskas handel med Förenta staterna i form af export och import belöpte sig förlidet år till $100,000,000.

Med en öfverväldigande majoritet röstade Alaska förlidet år för förbud af starka drycker. Den af kongressen antagna förbudslagen träder i kraft den 1 januari 1918.

MISSIONÄR MARTIN L. LARSON.

Tacksamt erkännes, att ofvan angifna uppgifter hufvudsakligen hämtats ur en artikel af mr E. C. Knapp i *The Sunday School Conquest.*

Nu något om Augustana-synodens mission i Alaska. Redan före år 1900 hade en början gjorts därmed, att ingenjör A. Forsberg, som då var anställd hos Alaska-Treadwell Gold Mining Company, samlade våra landsmän till gudstjänster. Härigenom väcktes behof af ordets predikan. Synodens missionsstyrelse rapporterade år 1900, att "det macedoniska ropet har flera gånger under året kommit till styrelsen från det aflägsna Alaska". Den 7 december beslöt styrelsen att hänskjuta frågan om missions upptagande i Alaska till synodens afgörande, och vid ett senare möte beslöts att sända dr S. P. A. Lindahl på en missions- och undersökningsresa till Alaska för att utröna ställningen bland vårt folk på olika platser därstädes. Styrelsen utfäste sig att betala hans reseomkostnader samt att löna hans vikarie vid *Augustanas* redaktion.

Efter sin hemkomst rapporterade dr Lindahl till styrelsen, att han besökt Douglas, Skagway, Dawson, gruffältet vid Bonanza Creek samt den beryktade grufstaden Nome. I Douglas, Skagway och Bonanzafältet höll han gudstjänster och bönemöten. Han fann att "i Douglas bodde ett stort antal, flera hundra svenskar, och bland dessa voro så väl familjer som ungkarlar, hvilka längtade efter tillfälle att samlas omkring Guds ord". Han ansåg att permanent mission där borde upprättas med Juneau och Skagway som bistationer.

I anledning af denna rekommendation anställde styrelsen studerande, numera pastor S. P. Holmberg som missionär i Douglas. Med hans tillträde kort före jul år 1900 var synodens missionsverksamhet i Alaska formligen påbörjad. Ett litet antal svenskar besökte gudstjänsterna regelbundet. Huruvida han uträttade någonting i Juneau och Skagway, därom berätta synodalreferaten ingenting. Denne vår förste missionär i Alaska nödgades lämna fältet år 1901 för att återvända till Augustana College.

Pastor J. N. Sundquist anlände till Douglas i slutet af augusti samma år. Man kände behof af egen kyrka, och en insamling för det ändamålet påbörjades. I augusti 1902 blef denne missionär af giltiga skäl tillfälligt suspenderad.

Verksamheten låg sedan nere, tills kateket J. A. Levin kom till Douglas på sommaren 1903. Han sände styrelsen ett ritnings- och kostnadsförslag till en kyrkas uppförande i Douglas, hvilket styrelsen godkände. Kateket Levin prästvigdes 1904 och verkade i Douglas med trohet och framgång. Under år 1904 byggde han, till större delen med egna händer, den lilla vackra kyrkan i Douglas och fick den ock i det närmaste betald. Ett stort steg var nu taget för bedrifvandet af vår mission i Douglas. Utom allt det kostnadsfria arbete, som pastor Levin utförde, kostade kyrkan $2,363 och hela egendomen värderades till $4,000. Pastor Levin fortsatte sitt framgångsrika arbete i öfver fyra år, men den glädjen förunnades honom icke att stifta församling. Under år 1907 flyttade icke mindre än 13 familjer och många unga män och kvinnor från Douglas. Af hälsoskäl nödgades pastorn nedlägga sitt arbete där i oktober 1907.

Nu blef där åter några månaders vakans på detta fält. Pastor C. E. Frisk gjorde under den tiden ett

ESKIMÅKYRKA OCH FÖRSAMLING I GOLOVIN. ALASKA.

besök i Douglas och samlade folket några gånger omkring Guds ord.

Styrelsen kallade kandidat J. H. Warmanen från Calumet, Mich., och efter erhållen ordination 1908 upptog han verksamheten i Douglas och Juneau. Han höll gudstjänster på svenska, finska och engelska språken. Detta var en stor förmån för verksamheten, emedan här voro ganska många finnar. Han organiserade syförening och ungdomsförening. Med stort nit och trohet fortsatte han arbetet i trots af svårigheter, motgångar och försakelser för såväl honom själf som hans familj. Nya vackra bänkar insattes i kyrkan, och både svenska och finska kvinnoföreningarna skänkte betydliga summor till missionskassan. Ett tillbygge till kyrkan uppfördes, som sedan tjänat såsom pastorsbostad. En stor del af hvad detta tillbygge kostade förtjänade pastor Warmanen med att i staden arbeta såsom målare. Här voro icke särdeles många svenskar då, och han klagade öfver att "det stora flertalet af dem låter sig inte vinnas för verksamheten, utan håller sig på afstånd".

Den 26 jan. 1912 hölls stämma för att stifta en svensk luthersk församling. Nio kommunikanter anmälde sig för medlemskap. Augustanasynodens konstitutionsförslag antogs. Senare rapporterade pastorn till missionsstyrelsen: "De försök till svensk församlings stiftande, som gjordes i början af förra året, lyckades icke på grund däraf, att anslutningen blef för liten."

Den 12 januari 1912 hade pastor Warmanen stiftat en finsk församling med 14 kommunikanter. Men verksamheten i densamma upphörde med pastorns bortflyttning.

Ur pastor Warmanens "sista årsredogörelse" till styrelsen anföra vi följande: "Alaska är ett framtidsland eller, som det heter, 'an empire in the making', och många svenskar komma att i framtiden lefva här i längre eller kortare tider. Nu äro de materiella sträfvandena öfverst hos alla, men en annan tid kommer, ty människan, hvar hon än befinner sig, kan icke lefva af bröd allena. Det är i tron på framtiden som undertecknad byggt och sträfvat här, och detsamma var synbarligen fallet med min vördnadsvärde företrädare på detta fält. I tron på framtiden beder jag ock att Alaskafältet, fastän stenigt och hårdt, dock icke må lämnas utan arbetare. Någon sten torde blifvit undanröjd, någon fåra plöjd för den himmelska säden äfven under de fem år, som fältet varit anförtrodt åt undertecknad."

Pastor Warmanen flyttade från Douglas i början af oktober 1913. Därefter låg verksamheten nere i öfver sexton månader.

Under den tiden gjorde pastor S. R. Swanson, på styrelsens uppdrag, en undersökningsresa till Douglas och andra platser. En del af hans rapport om denna hans resa finnes i synodens referat för 1914, sidan 76, 77. Af denna rapport framgår att pastor Swanson på det allvarligaste förordar att missionsarbetet i Alaska måtte fortsättas. Det är att märka att förhållandena nu äro helt annorlunda mot förr.

Styrelsen kallade pastor Martin L. Larson till Douglas och kringliggande platser. Han kom med familj dit den 14 februari 1915. Söndagsskola, förmiddags- och aftongudstjänster höllos i Douglas och gudstjänst på eftermiddagen hölls i Juneau. Efter en tid måste han upphöra med gudstjänsterna på förmiddagen emedan de voro så fåtaligt besökta.

Den 8 juli 1915 stiftades ev. lutherska Immanuelsförsamlingen i Douglas med 68 äldre medlemmar och 60 barn. Sommaren 1916 räknade församlingen omkring 80 äldre eller konfirmerade personer. Men på senare hälften af samma år började en utflyttning från platsen. Denna tilltog allt mer efter raset i grufvorna och deras fyllning med vatten från hafvet i april 1917, så att hon i augusti i år hade endast 56 äldre personer inskrifna.

Under året 1916 voro 78 barn inskrifna i söndagsskolan.

Kvinnoföreningen är flitig och verksam. Genom hennes arbete hafva medel insamlats till nödiga reparationer å egendomen samt kyrkans målning, och dessutom har hon bidragit inte så litet till missionärens lön. Genom medlemsafgifter, kollekter, kvinnoföreningens bidrag och gåfvor, särskildt af utomstående, har för verksamheten insamlats $2,479 på fältet Douglas och Juneau från den 14 februari 1915 till den 1 augusti 1917.

I Juneau har en kvinnoförening stiftats, hvilken samlat en liten summa till en blifvande kyrka.

I Seward, Alaska, finns också en kvinnoförening stiftad år 1916. Hon har redan samlat rätt mycket till en kyrka.

Vi borde med det snaraste ha en missionär i Seward och Anchorage och trakten norr ut och en annan borde

LAPPAR SOM EFTERSKICKATS FÖR ATT LÄRA ESKIMÅERNA RENSKÖTSEL.

anställas i Cordova och de rika koppargruffälten utmed Copper River-banan. Cordova säges vara en mycket liflig plats nu.

Visst visar vår mångåriga verksamhet i Alaska ej särdeles stora resultat, men vi veta ej, hvilka evighetsskördar, som torde komma att insamlas genom denna vår missionsverksamhet. Herren gifve oss nåd att vara trogna i skötandet af våra församlingar och missionsfält. För resultatet af vårt arbete vill han själf draga försorg. Välsigne han i nåd vår mission i Alaska och öfverallt.

Douglas, Alaska, i augusti 1917. M. L. LARSON.

Från arbetsfältet hemförlofvade.

Teol. doktor Johannes Fremling.

En af Augustana-synodens mera bemärkta prästmän har, då detta skrifves, nyligen skattat åt förgängelsen. Det var teol. doktor Johannes Fremling, som efter en lång och välsignelserik verksamhet slutade sin bana, nedlade sin vandringsstaf och inträdde i den eviga hvilan. Med hans bortgång har en god och trogen tjänare i Herrens vingård lämnat den stridande församlingen här nere och, såsom vi hoppas, fått den gode tjänarens lön. Vi skola här i korthet teckna denne Herrens tjänares lifsgärning.

Den 21 juni 1842 gladdes makarna Lars Anderson och hans hustru Lena Magnusdotter på torpet Luntemosse i Fremmestads församling, Skaraborgs län, Sverige, öfver ankomsten af ett gossebarn, som i dopet erhöll namnet Johannes. Om hans tidigare dagar är intet ovanligt att meddela. Redan tidigt lärde han sig att läsa och skrifva i sitt föräldrahem, och först vid sitt nionde år sändes han till skolan. Ej långt från Börebergs kyrka, som var ett kapell under Fremmestads moderförsamling, upprättades en skola, där skolläraren Lars Lindstrand undervisade. Dit kom den unge Johannes, som vissa tider under sommaren tjänade som vallgosse hos grannarna.

Det andliga tillståndet under denna tid var allt annat än godt. Andlig sömnaktighet och liknöjdhet voro ganska allmänna bland folket, och mången själaherde lefde ovärdigt Kristi evangelium. Det var vid denna tid några andligt sinnade personer påbörjade söndagsskolor här och där i församlingarna, och lille Johannes gick med de andra barnen, som besökte söndagsskolan. "Det var föga kristendom i våra bygder", säger dr Fremling, då han längre fram i lifvet berör den tidens andliga tillstånd. Mången pastor söp och spelade kort, bönderna brände brännvin i egna brännerier, ungdomen deltog i dans och andra syndiga nöjen. Lille Johannes bevarades dock från att deltaga i dessa syndiga nöjen. Då han någon gång blef förledd att svärja, blef han mycket bedröfvad häröfver och lofvade att aldrig mera på så sätt såra sitt samvete.

Folket lefde i allmänhet i uppenbara synder och stort andligt mörker var rådande. Då han en gång hade blifvit förledd att följa med till en midsommarvaka, där ungdomen dansade, återvände han på morgonen sömnig, trött och ledsen. Han hade dock icke deltagit i dansen, utan varit med som åskådare. Han föresatte sig nu att lefva ett bättre lif och han ville börja därmed "vid nästa nyår." Så resonnerade den unge gossen. I juli eller augusti månad 1855, då han fylt 14 år, blef han mycket hårdt sjuk i andtäppa och under denna sjukdom blef han omvänd till Gud.

Hans sjukdom var rätt allvarsam och då han en kväll läst sin aftonbön, fruktade han att hans lefnadsdag snart var all. Hans moder sade då till honom: "Bed, ty vi veta icke hvad Gud vill göra." Han fattade denna maning som om han snart skulle dö, och då började han att frukta för döden. Han kämpade och bad, och ju mera han bad desto olyckligare kände han sig. Om detta tillfälle säger han själf: "Mina barndomssynder, min olydnad, mina nöjen, mina tanklösa ord och i synnerhet mitt hjärtefördärf — allt framstod såsom skräckinjagande bilder", och han tyckte sig förnimma satans närvaro, ehuru han icke såg honom. Han kämpade i bönen, men fick intet svar. Kastande sig af och an på sängen i förfäran, förnam han intet trösteord — allt var mörker. Nu påminde han sig ett bibelspråk, hvaröfver han hört en pastor predika, nämligen Es. 44: 12, och så bad han sin mor att hon måtte gifva honom en bibel. Han läste och läste om igen. Han tyckte sig se en och annan hoppets stråle, som lyste ned till honom i hans mörker. Men mörkret var ännu på djupet, ehuru Guds Ande sväfvade däröfver.

Han vände sig till sin mor och frågade: "Kan en så stor syndare som jag blifva salig?" Hon svarade: "Du, som är en så snäll gosse, behöfver ej vara rädd för att du ej skall blifva salig. Gifve Gud att jag vore så lycklig som du!" Det var ringa tröst i de orden för honom, som kände sin synd och sitt elände. Han grep nu till sin bibel igen och läste och bad. "Gud hörde min bön. En förunderlig känsla af fröjd genombäfvade min själ. Jag blef förvissad om syndernas förlåtelse. All sorg och nöd var borta och fruktan försvunnen. Jesus var hos mig. Jag kände hans närvaro", — så bekänner han själf om denna sin gjorda erfarenhet. Och han tillägger: "På morgonen gick min moder fram och åter och prisade Gud. Jag gick upp, och det första jag gjorde var att falla ned och på mina knän prisa Gud, därför att han sparat mitt lif och frälst min själ." Äfven hans moder föll på sina knän jämte sonen och utgöt tacksamhetens tårar. Hvilken syn att se modern jämte sonen ligga på knä bredvid hvarandra och tacka Gud! Det var en syn, hvaröfver himmelens änglar gladde sig. Då de stodo upp från bönen, tillade modern: "Och kanske Gud låter dig lefva och att detta är en vändpunkt i ditt lif."

Då hans lekkamrat Anders kom till honom för att hälsa på, omtalade han för honom hvad som händt, och äfven denna gosse blef mycket rörd och grät. Ja, så talar Gud till barnens hjärtan.

Men lille Johannes kom i mörker och nöd. Han fortfor dock att läsa sin bibel. En och stundom flera gånger om dagen gick han ut för att i ensamhet få utgjuta sitt hjärta för Gud. En flat sten bakom ladugården tjänade därvid såsom hans bönepall. Han var rädd för allt som hette synd, och trodde att det var synd att le. Då besökare kommo till hans hem, läste han ett stycke ur någon bok och bad till Gud för dem.

Skolläraren, som fått höra om hans omvändelse, ville träffa honom och då gick han dit. När lille Johannes berättade för skolläraren sina erfarenheter, sade han: "Du har samma erfarenheter, som jag hade, då jag var 20 år."

Under söndagarna besökte han söndagsskolan i Lilla Bäck och deltog numera däri med annat sinne och större intresse. Fadern, som varit borta på arbete, lärde af modern känna den förändring, som försiggått med sonen och blef mycket glad häröfver. Vid denna tid blef hans moder mycket sjuk, och då han fruktade, att hon skulle dö, blef

han mycket bekymrad, emedan han fruktade, att hon ej var rätteligen omvänd till Gud.

Redan tidigt hade han närt en önskan att få blifva präst, och ofta hade han lekt präst bland sina lekkamrater, hvarvid moderns svarta förkläden tjänade som kappa och en af honom själf förfärdigad papperskrage tjänade såsom prästkrage. Såsom vallgosse hade lille Johannes ofta predikt för sin hjord. Vid ett tillfälle hade han uppfört en liten kyrka, som han benämnde Amerika. Han hade väl knappast hört detta ord vid den tiden.

Då han blifvit större och tänkte på prästämbetet, ansåg han sin väg stängd på grund af fattigdom. När han ej såg sig någon utväg att kunna blifva präst, ville han åtminstone försöka blifva skollärare.

År 1856 blef den 14-årige gossen anlitad att hålla skola i en rote i församlingen. Han hade 30 barn inskrifna, och på examensdagen erhöll han mycket beröm af kyrkoherden. Vid denna tid erhöll han löfte om understöd för studiers bedrifvande, ifall en viss pastor Smedberg, efter före-

DR JOHANNES FREMLING

tagen pröfning, ville rekommendera honom. Han stod sin examen väl, och nu fröjdades han i hoppet att få bedrifva studier. I hopp om att vinna inträde i Skara skola bedref han förstudier härför mycket flitigt. År 1857 biträdde han skolläraren Lindstrand med att hålla skola och inträdde samma år i Skara skola. Då han var färdig att lämna hemmet, dog hans moder.

Han vandrade till fots den 5 mil långa vägen till Skara, där han inskrefs i den första klassen. Samma år, pingstdagen, konfirmerades han i Skara domkyrka. Genom bidrag från hemmet kunde han här bedrifva sina studier, men det var icke alltid lätt. Med hjälpsamma människors bistånd kämpade han sig dock igenom år från år.

I Bitterna höll han sin första predikan. Detta skedde den den 11 aug. 1861. Samma år blef han faderlös, och nu syntes framtiden honom mycket mörk, ty han visste ej, huru han skulle få medel att bedrifva sina studier. Men Herren, som föder sparfvarna, skulle ej lämna honom utan den hjälp, han behöfde. Han stannade i Skara till 1867, då han beslöt sig för att fortsätta sina studier vid Uppsala Lyceum. Här i Uppsala kom han ofta i förlägenhet med afseende på medel och dock stannade han där till 1869, men då han ej längre kunde erhålla nödiga medel, måste han upphöra med studierna och frågan blef då, hvad han skulle taga sig till.

Nu och då hjälpte han sig fram vid skolan genom att predika och vid flera tillfällen erhöll han sådana predikokonditioner. Den sista af dessa erhöll han hos kyrkoherden Holmgren i Gökhem. Det såg dock tämligen mörkt ut för honom i finansiellt hänseende och det syntes som om han skulle blifva nödsakad att upphöra med sina studier. Men så var ej Herrens vilja. En utväg bereddes för honom, som han ej hade anat.

Vid denna tid var dr T. N. Hasselquist på besök hemma i Sverige, och då studerande Fremling fick höra härom, sökte han tillfälle att få träffa honom. Dr Hasselquist uppehöll sig vid detta tillfälle i Stockholm, och då skyndade Fremling dit för att få höra, om det funnes tillfällen för honom att studera i Amerika med utsikt att bli pastor i Augustana-synoden. De träffade hvarandra i Stockholm och följden blef, att Fremling skulle få följa med, hvilket han ock gjorde.

Bland andra, som voro med i sällskapet i Göteborg, märka vi studerande Nils Forsander, sedermera pastorn och teologie doktorn Nils Forsander. Medan Fremling stod här för sig själf och färdig att bjuda det gamla fosterlandet farväl, kom studerande Forsander för att uppmuntra honom.

Den 20 september landade ressällskapet i Quebec, och den 27 september inskrefs han i det teologiska seminariet i Paxton, Ill. Det var nu afgjordt, att han skulle blifva präst, och då han nu tog detta sitt lifs kall i närmare betraktande, kom han i mörker och nöd. Han blef bekymrad angående sitt eget andliga tillstånd och han trodde sig hafva affallit från Gud under sina senare studieår i Sverige. Det blef ett allvarligt rannsakande angående hans egen ställning till Herren, och äfven under resan till synodalmötet i Chisago Lake fortfor han att undersöka sitt eget andliga tillstånd och huruvida han verkligen stod i nåd hos Gud.

Emellertid klarnade det för honom och han blef förvissad om sitt nådastånd och redan den 11 juni 1871 blef han invigd till det heliga predikoämbetet. Genast tillträdde han sin tjänst i Stockholm, Wis., och han tog sin sak på fullt allvar.

I detta pastorat stannade han till 1882 och betjänade under denna tid församlingarna Säbylund, Little Plum och tre eller fyra missionsplatser, som hörde till hans område.

Under denna hans verksamhetstid bröt striden angående den s. k. Waldenströmska försoningsläran fram bland folket och han fick sin del af denna strid att genomkämpa inom sitt pastorat. En del af medlemmarna lämnade församlingen, emedan de ansågo pastorn vara allt för sträng, när det gällde den lutherska läran. De bildade en egen församling och denna omständighet vållade pastor Fremling icke litet bekymmer. Hans församlingar tillväxte dock i inre och yttre hänseende och befästades allt mera i den lutherska läran.

Efter en 11-årig verksamhetstid i sitt första pastorat erhöll han kallelse till Town of Welch och antog den kallelsen. Kort efter det han anländt till sitt nya fält, erhöll han kallelse från församlingen i Hastings och antog äfven den och så betjänade han dessa båda församlingar.

Här stannade han i fem år. Under denna tid hade han tillfälle att flytta till större pastorat, men han blef kvar på sin post, ehuru lockande kallelser sändes honom. Sedan hans svåger pastor Bring genom döden bortryckts från sitt pastorat i Fish Lake, erhöll han kallelse till detta pastorat, och så flyttade han dit. Men flera omständigheter gjorde att han ej kände sig rätt hemma där på sitt nya fält, och då han erhållit kallelse för andra gången från församlingen i Vasa, antog han denna kallelse och flyttade

dit 1889, sedan han varit i Fish Lake endast två år. I Vasa stannade han i 12 år och under denna tid var han medlem af styrelsen för barnhemmet i Vasa och ett år därutöfver. Då man sedan tager i betraktande att han var ordförande i konferensen och hade många andra uppdrag inom samfundet att utföra, så förstår man nog, att han var ständigt i verksamhet. Sedan han verkat i Vasa till 1901, erhöll han kallelse från Hastings och Afton och detta pastorat betjänade han sedan till 1903. Då han erhöll kallelse från West Union, flyttade han dit och betjänade detta pastorat till 1911, och sedan betjänade han församlingen i Scandian Grove till sin död detta år.

Hans verksamhetstid sträcker sig öfver en tid af 46 år och under denna tid tjänade han såsom medlem i barnhemsstyrelsen såsom dess ordförande. Under tre år var han medlem i styrelsen för Gustavus Adolphus College, St. Peter, Minn. Han var sekreterare i Minnesota-konferensen ett år, vice ordförande i fem och ordförande i elfva år.

År 1900 tilldelades honom teologie doktorsgraden af direktionen vid Gustavus Adolphus College.

Den 31 oktober 1872 inträdde han i äktenskap med fröken Emelia Augusta Edholm, från Lake City, Minn., och blef detta äktenskap ett mycket lyckligt sådant. Fru Fremling ägde förmågan som få att sprida omkring sig en hemmets poesi. Hon var en mycket begåfvad kvinna, och denna begåfning sträckte sig in på många områden. Hon ägde en ovanlig förmåga att försköna sitt hem och under hennes hand förvandlades vildmarken till en lilja. Man kände sig hemma i deras hem.

Doktor Fremlings hemlif var af stor betydelse för honom, och här i hemmets sköte stärktes han för det värf han var kallad att utföra i sin församling såväl som inom samfundet. Kärlek, samförstånd och gudsfruktan var utmärkande för detta hus.

Deras lyckliga hemlif slutade, då fru Fremling den 6 oktober 1913 bortgick genom döden. Detta var ett hårdt slag för honom och det syntes som om han ej var den samme efter den tiden. Han längtade efter sin trogna hustru.

År 1883 hade familjen adopterat en flicka vid namn Esther. Det var nu hon, som fick stå stödjande vid hans sida, då han skulle möta pröfvosammare dagar. Troget vårdade hon sig om sin fosterfader till dess hembudet kom från ofvan och förde honom från denna lidandets värld.

Då han var med på 60-årsfesten i sin forna församling, Vasa, drabbades han af ett slaganfall, men efter någon tid erhöll han sina krafter någorlunda tillbaka, så att han kunde återvända till sitt hem, och hans hälsa förbättrades så att han delvis kunde vårda sig om sin församling. I förhoppning att han skulle återvinna sin hälsa så att han skulle kunna sköta sitt kall, kvarstod han på sin post, men då han märkte att hans hopp om hälsans återvinnande svek honom, afsade han sig sin församling den 1 januari 1917.

Sedan han konfirmerat sina nattvardsbarn förliden påsk och frånträdt sin tjänst som pastor i Scandian Grove, började hans krafter allt mera att svikta och han nödgades intaga sängen. Han vårdades en tid på lasarettet i St. Paul, där han under tiden fick bevittna sin adoptivdotters bröllop, men man märkte nu, att det led mot slutet. Han fördes du till sin adoptivdotters hem i East Union, där han ömt vårdades af henne och hennes man, mr Adolph Lundberg, till dess hembudet kom och han fick flytta till det land, där ingen sjukdom mera finnes. Han afsomnade vid midnattstiden mellan den 10 och 11 augusti och hade då uppnått en ålder af 75 år, 1 månad och 20 dagar.

Doktor Fremling var en älsklig personlighet såsom kristen och som människa. Hans glada lynne gjorde att han var en mycket treflig umgängesmänniska, som spred ett visst nöjets solsken omkring sig. Han var af naturen utrustad med en liflig och fin humor, och denna omständighet gjorde att det ej blef tråkigt att vistas i hans sällskap.

Som pastor var han trogen och nitisk och hans djupa religiösa erfarenheter kommo honom härvidlag till pass. Han var en rättskaffens själasörjare, som förstod att tala med de trötta i rätt tid.

Som predikant var han mycket begåfvad och höll utmärkta predikningar. Han var i sina bästa dagar en af våra bästa predikanter och mycket gärna hörd. Han höll goda och grundliga predikningar, och det var reda i hvad han sade. Med doktor Fremling har vårt samfund förlorat en af sina stödjepelare och en, som lämnat djupa spår efter sig. Han har i vårt samfund gjort insatser, hvilka skola bära välsignelserika frukter med sig. Han steg in i vårt samfund i grundläggaretiden, och där hjälpte han till att leda och föra fram vår kyrka i den rätta riktningen. Han har varit en af de ledande krafterna i vårt samfund och i synnerhet inom Minnesota-konferensen.

Begrafningsgudstjänst hölls först i East Union, där pastor L. A. Hocanzon ledde andakten i sorgehuset, och så hölls begrafningsgudstjänst i kyrkan, där pastorerna P. A. Mattson, G. Rast, J. A. Krantz och O. J. Arthur höllo tal. Pastor J. E. Hedberg, en af doktor Fremlings konfirmander, uppläste personalier. Detta skedde den 14 augusti. Följande dag fördes liket till Scandian Grove, där begrafningsgudstjänst också hölls, hvarvid pastorerna C. J. Petri, C. B. L. Boman, O. J. Johnson samt O. J. Arthur höllo tal. Sedan fördes stofthyddan till kyrkogården, där den nedbäddades bredvid fru Fremlings. Pastor O. J. Johnson, assisterad af de tillstädesvarande pastorerna, förrättade jordfästningen. Så hvila nu de hädangångna makarna sida vid sida, och hvile de i frid till dess Herren kommer för att kalla de döda upp ur grafvarna, då de skola uppstå till sin del vid dagarnas ände.

"Men nu farväl med tårar och med smärta
vi bjuda dig, vår herde och vår vän.
Får Kristus bo beständigt i vårt hjärta
vi mötas få i himmelen igen.
Och nu farväl till dess, farväl, farväl,
till dess vi med förklarad själ
hvarandra handen räcka."

Frid öfver doktor Johannes Fremlings minne!

P. A. Mattson.

Pastor och teol. doktor Jacob J. Hoikka.

Ehuru det, då detta skrifves, är öfver tre månader sedan pastorn och teol. doktorn Jacob J. Hoikka i sitt hem i Crystal Falls, Mich., den 14 sistlidne juli fick hembud och oaktadt inga detaljerade uppgifter rörande hans lefnadssaga stå oss till buds, vilja vi dock med den kännedom vi ägde om honom och på grund af de uppgifter som för tillfället äro tillgängliga, i Ungdomsvännen härmed lämna en enkel minnesruna öfver denne varmhjärtade svenske finlandsbroder. Född i Rowaniemi, Finland, den 8 juli 1854 ankom han till Amerika 1873 och inträdde året därpå såsom studerande vid Augustana College. Han aflade prästexamen vid Augustana Teologiska Seminarium 1883 och prästvigdes den 17 juni samma år i Red Wing, Minnesota. Hoikka är ett bevis på att äfven en utom Amerika född, hitvandrad icke svensk kan i Amerika lära sig svenska och blifva svensk präst. Då Hoikka, som till börden var hvad man kallar "pärfinne", kom till Augustana College, lär han inte kunnat ett ord svenska[1]) och endast några få engelska, men han

[1] Enligt en artikel i *Augustana* för den 26 juli, hvarur det hufvudsakliga för denna minnesruna hämtats.

DR J. J. HOIKKA.

lärde sig båda dessa språk och flera därtill vid läroverket, samt bevarade därjämte sitt modersmål, hvilket sedermera också kom honom väl till pass i hans välsignelserika lifsgärning.

Att han från sitt härliga Finland med dess ärorika historia om sitt eget tappra blödande folk, som i strid och fred stått i fosterbrödralag med svenske män, visste om "ärans och hjältarnas språk" och kände till män sådana som Finlands svenske sångarkung Runeberg, och det svenska folket för öfrigt, är åtminstone högst antagligt och han fick säkerligen sedermera genom studier och en rik lifserfarenhet lära känna brodersanden i båda. Enligt af synodens missionsstyrelse utfärdad pastorskallelse blef pastor Hoikkas första verksamhetsfält Astoria, Oregon, bland därboende svenskar och finnar. Från Astoria flyttade han till Republic, Mich., och förestod under en fem års tid därvarande svensk-finska lutherska församling. År 1890 inträdde han i svenska kyrkans tjänst och verkade i Haparanda till år 1893, då han återvände till Amerika och därefter öfvertog vården af den finska församlingen i Astoria, Oregon. Därifrån flyttade han till East Tawas, Mich., och en fem års tid därefter till Crystal Falls, Mich., hvarest han utförde sin prästerliga tjänst de senaste 17 åren. Hoikka var en af grundläggarna af den finska Suomi-synoden och tillhörde, egendomligt nog, de senare åren såväl den som Augustana-synoden. Men så äro ock de brödra-synoder, och han har troget tjänat dem båda. Medlem af Suomi-synodens läroverk i Hancock, Mich., i många år, erhöll han från detta läroverk hedersgraden teologie doktor. År 1885 började han utgifvandet af den första finska kyrkotidningen här i landet. Han bidrog dessutom med artiklar i finska tidningar här i Amerika och i Finland. År 1883 ingick Hoikka i äktenskap med fröken Josephina Fristedt i Rock Island, Ill. Hon och fyra barn bära minnet af en öm make och en god fader i tacksam hågkomst. Det låg hos Hoikka redan från skoltiden ett djupt kristligt allvar. Midt i hans anspråkslösa framträdande röjdes lugn och kraft, och själfva ansiktsuttrycket, ofta upplyst af ett innerligt leende, vittnade om en ädel personlighet. "Motivet i hans rastlösa verksamhet var hans innerliga kärlek till Herren och hans folk."

Frid öfver hans minne! J. G. D.

Inför döden.

Följande bref fanns i fickan på en stupad ung engelsk officer i Frankrike. Han hade skrifvit det strax innan han begaf sig till den strid, som ändade hans lif:

"Mina innerligt älskade föräldrar!

Jag antager, att ni aldrig få detta bref, och jag hoppas, att ni icke må få det. Det skall nämligen afsändas till eder blott i händelse jag stupar. (Efter några anvisningar beträffande hans kvarlåtenskap, fortsätter han.) Jag förmodar, att ni gärna skulle vilja veta, huru jag ställer mig inför döden, ty möjligheten af att jag stupar måste jag ju alltid räkna med. Ja, ni veta ju att jag alltid räknat med den. Den möter mig därför icke som en öfverraskning. Hvad det öfriga beträffar, så har jag knappast någonsin kunnat fullt uttrycka det för mig själf och kan förmodligen därför icke heller uttrycka det för eder. Om jag än aldrig sett döden till mötes med nöje — jag tror att något sådant skulle vara onaturligt för en ung man — har den å andra sidan aldrig hos mig väckt fruktan. Jag har naturligtvis åtskilligt, som skulle kunna ingifva mig mod, såsom tanken på fosterlandet och min förpliktelse emot detsamma, tanken på hvad det vill säga att vara en gentleman och att tillhöra en soldatsläkt m. m., men när det verkligen gäller, äro sådana tankar af föga värde.

Nej, jag har en visshet, som hjälper mig oändligt mera än allt detta, vissheten om att Jesus Kristus är min Frälsare och att han skall vara med mig efter döden, likaväl som han varit med mig under de senaste tre eller fyra åren. Detta har för mig varit den största tröst och hjälp, och för detta har jag näst Gud att tacka eder, mina älskade föräldrar, och om jag än lefde i tusen år, skulle jag icke kunna säga eder allt hvad jag ville eller nog tacka eder för allt, hvad ni gjort för mig, och i synnerhet bäst af allt, för att ni hafva lärt mig känna min Frälsare. Om jag stupar, så tänk på att det är Mästarens vilja och att han, som är vår vän, vet bättre än vi själfva, hvad som är nyttigt för oss, och ingen af oss skulle ju önska något annat, inte sant? Jag vet, att jag icke skulle önska det, och om detta kanske betyder mera för eder än för mig, är jag viss, att icke heller ni skulle önska, att det vore annorlunda.

Och nu skall jag sluta i hopp, att detta aldrig må sändas. Farväl, älskade föräldrar, sörjen icke! I värsta fall blir vår skilsmässa icke lång. Låtom oss icke sörja såsom de där icke hafva något hopp. Må Gud vara med eder, trösta och bevara eder! HUGH."

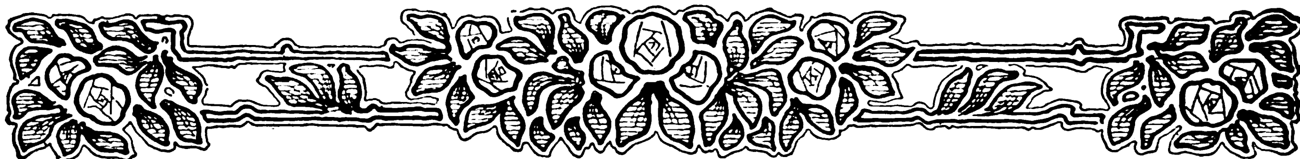

[*True translation filed with the postmaster at Rock Island, Ill., October 25, 1917, as required by the Act of Oct. 6, 1917.*]

Hos sårade franska soldater.

Minnen från tjänstgöring vid militärsjukhuset i Saint-Jean-de-Luz.

AF MARTIN E. BJÖRKMAN.

ELT få äro antagligen de svenskar, som känna till eller ens hört talas om Saint-Jean-de-Luz, den lilla täcka staden vid Biskayaviken. I våra dagar ett obetydligt samhälle på fem tusen invånare, var det i forna tider centrum för Frankrikes fiskerinäring och skeppsfart. Då var dess befolkning fem gånger större, dess handelsflotta täflade med Hollands och Englands, och dess fartyg besökte alla världens länder. New Foundlands och Islands kuster voro då som nu bekanta som rikligt gifvande fiskevatten, och Saint-Jean-de-Luz' fiskarflottor återkommo därifrån år efter år med stort byte.

Förmögna redare byggde sig praktfulla residens, af hvilka många finnas kvar ännu i dag, vältaliga vittnen af den tid, som varit. Staden har därjämte spelat en historisk roll så till vida som Ludvig XIV gifte sig där 1660. Det helt anspråkslösa palats, han bebodde, har motstått tidens tand och utgör en af stadens sevärdheter.

Hafvet, som skapat stadens välmåga, tog slutligen igen sina håfvor. Vid två tillfällen under 1700-talet bröt det sig in, vräkte ned hus, ödelade trädgårdar och lämnade dem begrafna i sand och gyttja. Halfva staden försvann. Efter den stöten har Saint-Jean-de-Luz aldrig repat sig.

Dess läge och utseende äro de allra vackraste: i fonden Pyreneernas bergskedjor, som sakta stupa ned mot låglandet och kusten; i förgrunden Atlantens färgskiftande böljor. Hvita hus med röda tegeltak och med gröna, blå, gula, röda eller bruna fönsterluckor, alla uppförda i den tilltalande bask-spanska stilen; däremellan lummiga plataner, kastanjer, akasior, magnolior, cypresser och tamarisk.

Redden kommer turisten att tänka på Neapel, himlen påminner om Konstantinopels, efter hvad resenärer förtälja, och den mjuka, finsandiga stranden frestar en att sträcka ut sig och dåsa bort. Klimatet är det mildt sydländska. Intet under då, om staden i våra dagar vunnit speciellt rykte som klimatkurort.

Där är säsong året om. Engelsmän fly dit från sin regniga ö, amerikaner från sitt allt uppslukande business, ryssar från sitt mer eller mindre oroliga land och spanjorer från sina nervspännande tjurfäktningar. *Ollé!*

Lymfatiska barn och ungdomar återvinna krafter och hälsa utan annan medikation än den kombinerade bergs- och hafsluften. Spleenfulla engelsmän och hypernervösa amerikaner slå bort sitt onda med golfspel — där finnas utomordentliga golflinks — ryssar lunka omkring i stum beundran af en natur med Guds nåde. Spanjoren sitter mestadels hemma, i synnerhet la senora, som ökar på sitt fett, frodas, äter, gör korstecken, sofver och mår godt.

* * *

Då detta olycksaliga krig, den största skamfläck för vår så kallade civiliserade mänsklighet, så oförmodadt bröt ut, gällde det att i största hast bereda plats och vård åt de sårade. Ingenting var planeradt, ty hvem trodde på krig? Och hvem önskade krig?

Icke fransmännen — därmed menar jag åtminstone 95%, om icke mera, af nationen i dess helhet. Och denna majoritet är den mest fredliga i världen. Arbetsam, ekonomisk, godhjärtad och snar att glömma lidna oförrätter, tänkte fransmannen blott och bart på att få sköta sina affärer i fred, samla sina slantar i sin "bas de laine" för framtidens betryggande och uppfostra sina barn till goda och nyttiga medborgare.

Efter en oafbruten vistelse i detta land under nära ett fjärdedels sekel tror jag mig ha kommit underfund med franska folkkaraktären. För min ringa del kan jag icke annat än odeladt ägna detta land min lifligaste beundran, mina varmaste sympatier och min djupaste tacksamhet.

Nåja, man *måste* slåss, som det nu blef. I alla landets städer, stora och små, i de mest obetydliga samhällen upprättades ambulanser, tack vare den största offervillighet. Hvar och en drog sitt strå till stacken, från den minste till den högst uppsatte. Pengar strömmade in, sängar, sängkläder, civila kläder, strumpor, tofflor, skodon, apoteksvaror från början till slut af Codex, kirurgiska instrument och apparater, med ett ord allt som behöfdes. Barn tömde sina sparbössor, gamla tiggare tiggde — för de sårade.

I Saint-Jean-de-Luz upprättades sålunda tre ambulanser. Den största, inrymmande flera hundratals sängar, förlades till stadens kasino, som ställdes till krigsministeriets fulla disposition. I de salar, som förr genljudit af lätt, profan musik, glada skratt, skrällande appläder och pengars rassel — ty hvarje badort äger tyvärr eller ägde sitt spelhelvete i större eller mindre skala — kommo krucifixen upp på väggarna i en hurrande fart. Man må ej glömma, att det sydvästra Frank-

rike ännu är en af den oförsonliga katolicismens säkraste tillflyktsorter. Det fejades och putsades för högtryck, genomgående förändringar vidtogos, och inom helt kort var detta nöjestempel förvandladt till ett mönstersjukhus. Allt var färdigt de första dagarna i september, och man väntade blott sina gäster.

Under återtåget från Belgien led franska armén stora förluster i stupade och sårade. Tåg efter tåg förde de sistnämnda till alla de trakter af landet, där full säkerhet rådde och lämplig vård fanns att tillgå. Sanitetsväsendet hade ej ännu hunnit organiseras, hvarför det hände, att dessa tåg behöfde en oerhördt lång tid för att nå slutliga bestämmelseorten.

Våra första sårade anlände den 4 september 1914 på aftonen. Stationsplanen var öfverfylld af människor, som väntat flera timmar att få hälsa de kära gossarna välkomna. En lång rad privatbiler hade tagit plats framför stationshuset. Ändtligen gled tåget sakta in. Om en liten stund visade sig de första utanför stationen — de, som kunde gå. Ett obeskrifligt jubel steg från människomassan: applåder, rop på: Lefve armén! Lefve de sårade! Lefve Frankrike! Så buros de värst sårade ut. Hattar och mössor foro af, marseljäsen uppstämdes af hundratals strupar och ur vibrerande hjärtan.

Soldaterna — några hundra stycken — hvaribland många algerianska och tunesiska tiraljörer — installerades så godt sig göra lät i bilerna; två minuter senare voro de vid sitt mål, där de mottogos af den samlade administrativa och medicinska personalen. Efter vissa nödvändiga formaliteter fördes hvar och en till sin numrerade säng, och den första skötseln, rentvättningen, vidtog.

Man kan lätt förstå, huru gossarna tedde sig. Komna direkt från fronten, efter många dagars marscher, efter en blodig drabbning, där kulor och granater spridt sin förödelse i deras led, och hvarefter de med knapp nöd blifvit räddade, efter ändtligen en fem à sex dagars järnvägsresa, hvarunder förbanden ej kunnat bytas om, och ingen som helst toalett göras, sågo de snarare ut som fantom, höljda i den förfärligaste smuts.

Sjuksköterskorna, till flertalet damer ur Parissocieteten och tillhörande Röda korset, måste nu utföra ett arbete, som de näppeligen kunnat drömma om. Tvätta rent ett smutsigt ansikte och kolsvarta händer gick väl an, men att hyfla af soldatfötter, doftande af en icke parisisk parfym, var dem säkerligen mer än motbjudande. Dock grepo de verket hurtigt an. Som man ej disponerade öfver hundratals badkar, måste man nöja sig med att få bort den värsta smutsen. Följande dag ägde grundligare rengöring rum. Jag vet inte för huru mycket extravatten administrationen fick betala. Hufvuden skrubbades, klipptes och befriades från parasiter, hvaraf de sårade ledo oerhördt.

* * *

Den medicinska personalen hade fördelats på vissa afdelningar. Åt nedskrifvaren af dessa rader anförtroddes ledningen af de mekano- och elektroterapiska klinikerna, hvilken befattning han förestod under ett år och tre månaders tid.

Sårens beskaffenhet växlade naturligtvis betydligt. Den vanliga gevärskulan orsakade i allmänhet intet vidare men, och såret läktes inom helt kort. Till följd af sin hastiga fart och starka friktion gör denna kula såret antiseptiskt. Jag såg fall, där lungorna blifvit genomskutna; 14 dagar senare var patienten på fötter igen.

Ett kuriöst fall var följande. En soldat, som i början föreföll något besynnerlig, påstod, att han fått en kula in under hakan och ut i pannan mellan ögonen. Sade sig ej ha någon annan olägenhet däraf än en viss yrsel. Visserligen hade han två sår på dessa ställen, men man ville ej tro på hans uppgift förrän efter verkställd radiografering, då det visade sig, att karlen hade rätt. Såren läktes snart, men yrseln förblef. Vid afresan från ambulansen var han emellertid mindre besvärad däraf.

Många fall iakttogos, där kulan genomborrat båda kinderna och tagit med sig sex till åtta tänder. Dessa sårade voro högeligen missnöjda öfver att de, åtminstone den första tiden, ej kunde äta ordentligt och stilla den grufliga aptiten.

I allmänhet var det, hvad kulor beträffar, vänstra armen, benen och fötterna, som voro mest exponerade.

Explosiva kulor anställa svår förödelse. Tyvärr konstaterades sådana fall allt för ofta, i synnerhet under krigets första skede. Ben krossas, flisorna tränga in a muskelpartierna, orsaka suppuration och svåra plågor. Kroppsdelar träffade af sådana kulor kunna sällan om någonsin fullt återställas.

De ohyggligaste sår produceras af granater. Här äro i lindrigt fall hela muskelpartier bortslitna, ben och armar krossade. Amputation företogs endast i de mest trängande fall, och dock, huru många unga, starka män äro nu ej krymplingar!

* * *

Jag påminner mig en tunesisk tiraljör, en högväxt, kraftig pojke på sjutton år, som engagerat sig vid krigets utbrott. Han kom med första sändningen, den tålige, godmodige Ben Kacher. En granat hade slitit bort hans högra bakdel — förlåt, jag ville säga nates. Bäckenbenet var blottadt, kallbrand hade smugit sig in i det gapande såret, och den ena köttbiten måste plockas bort efter den andra. Hans skötsel var förenad med stora besvärligheter. Den minsta rörelse orsakade honom de största plågor. Men aldrig kom ett klagande ljud öfver hans läppar. Efter slutad behandling smålog han och tackade. Det var hans lott, det var så skrifvet.

Ben Kacher stannade hos oss i åtta månader och återreste fullt frisk och färdig till fronten.

En annan karl hade ett ofantligt sår i ryggen, hvari man godt kunde sticka in två knutna händer och mera till. Nästan hela högra lungan var bortrifven, ansikte såväl som kropp var vaxgult till följd af blodförlust. Man kunde intet göra åt honom. Efter några dagar dog

han och fick en storartad begrafning. Han gick bort från hustru och två små barn; änkans enda tröst blef att se hans blomsterprydda graf.

Det vidrigaste af allt är tetanos eller stelkramp, hvaraf vi lyckligtvis hade endast ett fall. Det inträffade då och då under krigets första månader, att frontambulanserna ej ägde tillräckligt förråd af antitetaniskt serum, hvarför icke alla sårade, i motsats till hvad nu sker, kunde inokuleras.

På en af våra ambulanser vårdades en helt ung soldat, som blifvit rätt illa tilltygad af en granat. Såret följde sin normala gång, då han en vacker dag fick ett anfall af tetanos. Man försökte genast med serum, men det var för sent. Förvridningarna blefvo värre och värre, hufvudet drogs bakåt, och han hade svårt för att tala. "Jag skulle gärna vilja ha något att äta, men jag kan inte", klagade han i framstötta ord och med förvriden mun. Och strax därefter, liksom han anade något förestående: "Jag hade det så bra här i alla fall." Så började han ropa: Mamma, mamma! Plågorna och kontraktionerna tilltogo. Trots de många morfininsprutningar, som administrerades honom för underhållandet af passagen från lidandets kval till dödsrikets frid, led han gräsligt, den stackarn, under ännu två dagar. Man måste, trots vanan, vara stålsatt för att ej fälla tårar vid ett dylikt tillfälle.

* * *

Skötseln af de sårade var i alla hänseenden den bästa möjliga. Läkarnas nit, duglighet och erfarenhet täflade med sköterskornas intresse och välvilja. Soldaterna behandlades som goda vänner dem man känt i åratal.

Födan var riklig, varierande och förstklassig. Som vanligt förnekade sig aldrig det goda franska köket; också fingo gossarna inom kort ett annat utseende, och då de lämnade ambulansen, *les braves poilus**, som de kallas, oafsedt ålder och oafsedt om de äga ett skäggstrå eller inte, voro de frodiga, gödda och välmående.

Själfva voro de nöjda med sin lott: de kämpa för sitt lands integritet och tro på sitt ideal att ändtligen få lefva i fred utan provokationer och knappnålsstygn efter att ha gifvit en läxa åt den makt, som på knappt mera än femtio års tid med fyra krig stört Europas fred, sköflat tusentals hem, bragt sorg och olycka omkring sig och tilltvingat sig territoriella besittningar, hvilkas befolkning städse förblifvit fästad med sitt hjärta vid det gamla landet.

Les poilus återvända till fronten med glädje, förtröstan och visshet.

Ett folk som det franska är icke dömdt att gå under. Utlandet känner icke *Frankrike,* det känner måhända *Paris* och endast *ett* slags Paris, det som roar sig. Detta Paris har icke varit franskt med undantag af en försvinnande bråkdel. *Le Paris qui s'amuse* har till en öfverväldigande majoritet bestått af *utlänningar,* som dragits dit af den förtrollande makt, som endast *ordet* Paris äger. Däribland icke minst tyskar.

Därhemma ha de varit bundna af det konventionella, Pål är lika väl känd som Per, och man vågar inte . . . Nåväl, låt oss resa till Paris och slå Barrabam lös! . . . eller den gamle Adam! . . . eller den unga Eva! . . . Frankrike är ju ett "fritt" land.

Ja, visst är det ett fritt land, men ett sådant, hvars barn förstå begagna sin frihet. Så mycket arbete, som presteras där på alla områden, så vidsträckt kultur, som påträffas där, så stor välmåga, som råder där, så accentuerad belefvenhet man möter där, äfven i djupare folklager, får man leta med ljus och lykta efter i andra länder.

Likväl tissla och tassla dessa utfestade parisresenärer om det degenererade, depraverade Frankrike. *Allons donc!*

* * *

De sårades mod och tålighet voro mera än beundransvärda. Då en vanlig patient jämrar sig, gör grimaser

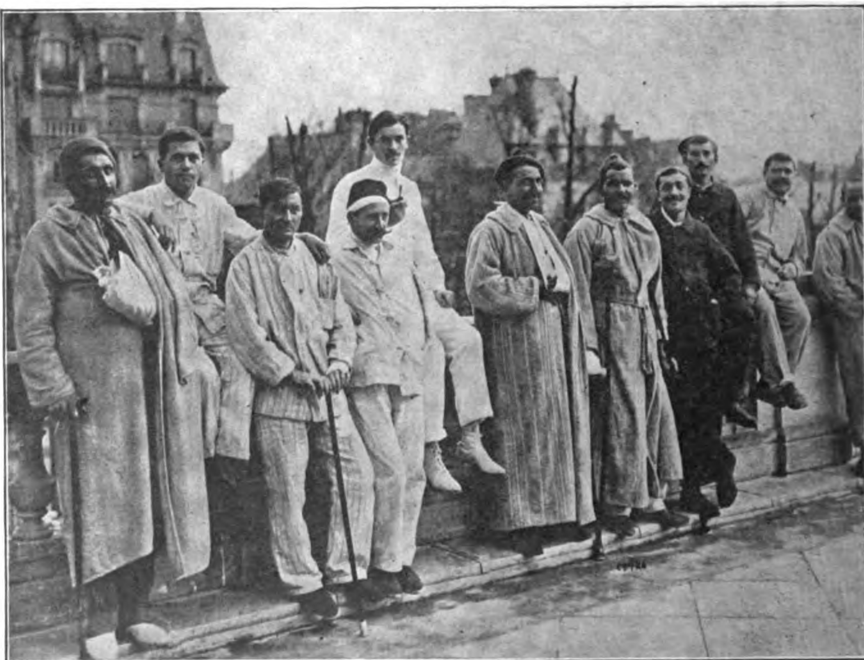

EN GRUPP ALLIERADE SOLDATER VID ETT FRANSKT FÄLTLASARETT.

* *poilu*, skäggig, hårbevuxen, har blifvit ett allmänt smeknamn på den franske soldaten.—*Red.*

och klagar vid minsta lilla onda, visade dessa pojkar prof på en heroismens vältaliga stumhet. Vid uppbrytandet af svåra ankyloser beto de ihop tänderna, men ej ett otåligt ljud förrådde deras smärta. — "Det gör ingenting. Gå bara på! Fortare blir jag frisk" — var deras vanliga svar på mina frågor.

Särskildt muhammedanerna äro märkvärdiga. Många måste undergå operationer utan bedöfning, hvilken de för öfrigt ej ville veta om. Jag påminner mig bland andra Sidi Mohamed Ben Mohamed, tunesisk tiraljör, en jätte med oerhördt långa, kolsvarta mustascher, starkt tillbakaskjutande panna och en rad bländhvita tänder. Han hade, jag vet ej huru många shrapnelkulor i ryggen, hvilka alla togos bort utan bedöfning. — "Skär i köttet, huru mycket doktorn vill, men rör inte vid kotorna", yttrade karlen, under det blodet strömmade ned för ryggraden. Sidi var snart vid fronten igen, där han enligt ingångna underrättelser sedan stupade så godt som genast.

Vid endast ett tillfälle hörde jag en muhammedan skrika af smärta, och det var negern Dimssaoul, gemenligen kallad Dipp, ägare af många tapperhetsmedaljer förvärfvade i Afrika. Han behandlades af mig för brott på radius och på ett par karpalben. Då gipsförbandet togs bort och han fick se sin hand igen, yttrade han på sin skrala negerfranska: "Mon main il est foutou!" Hvilket i fri öfversättning torde kunna tydas: Min hand har gått åt skogen. Han hade dessutom en generande cysta på andra handleden. Som öfverkirurgen visste mig besitta ett par goda nypor, bad han mig ta hand om saken. Efter behandling af den sjuka extremiteten grep jag hans andra hand och tryckte till. Jag tror jag gjorde det ordentligt, ty negern tog ett långt skutt åt sidan under ett vrålande, som kom kamraterna att hoppa till i sina sängar. Omedelbart därpå höjdes ett allmänt dunderjubel, hvari Dipp icke var den siste att instämma.

Jag måste äfven tala om den gamle skämtaren Assim Ben Salim Ben Ali, en fyrtiofemårig frivillig. Efter hvarje behandling fattade han min hand, som han kysste: "Merci, Moussu lé Major!" Förgäfves förklarade jag, att denna ceremoni var fullständigt obehöflig. Assim slog döförat till och fortsatte med artigheten, till dess jag började ana, att det låg något bakom. Hvarför jag en dag frågade, om han inte önskade något. Jo, det gjorde han visst. Ett par ordentliga läderskor och tillåtelse att få gå ut och se på byn.

Svårmod och sjukhusluft anfäktade hårdt denne öknens varmblodige son.

* * *

Patienternas uppförande var alltid mönstergillt.

Tänken eder, att dessa karlar till största delen ha gått ut från de enklaste hem, ha åtnjutit i lag föreskrifven minimalundervisning, ofta knappast det, därefter arbetat på åker och äng, i verkstäder och fabriker.

Intet rått tal förlöpte någonsin deras tunga, inga grofva svordomar kryddade deras samtal, inga ohöfviska åtbörder åtföljde deras lifliga gester. Vi få ej glömma, att de voro fransmän, en hel del sydfransmän.

Såväl sinsemellan som mot öfver dem stående visade de sig alltid anständiga, artiga, man vore färdig säga väluppfostrade. Icke så, att de togo tillflykt till sliskigt kryperi, afskyvärdt hycklande eller falsk disciplin, nej. Fransmannen är målmedveten, vet att hvarje medborgare har sin plikt att fylla, är ett oundgängligt kugghjul i urverket och önskar främst af allt att det hela skall gå, statens affärer som privata intressen. Jag vill därmed icke ha sagt, att icke hvarje land har sina fel och sina förtjänster. Det ges naturligtvis undantag i ett land på 40 miljoner människor likaväl som i mindre länder.

Fransmannen har *en* fordran: att behandlas som människa. Var människa mot honom, och han kan fås till hvad som helst. Man må ej då förvånas, om förhållandet mellan befäl och manskap, mellan äldre och yngre soldater är det allra bästa. — "Du är familjefader och jag är ensam; jag går i ditt ställe" — har man ofta hört från fronten, då det gällt farliga uppdrag. — Otaliga äro de tillfällen, då soldater med risk af eget lif räddat från säker död sina svårt sårade officerare.

Det är icke den järnhårda, oresonerande, föraktfödande disciplinen, som fostrar sådana män.

Disciplin måste naturligtvis finnas i hvarje ordnadt och lagbundet samhälle och i alla rangskalor. Så mycket bättre, om densamma är grundad på en rationell, demokratisk uppfostran, hvars första mål måste vara själfdisciplin.

* * *

För soldaternas tidsfördrif sörjdes på bästa sätt. De fingo lära sig sticka. Hela vintern 1914—1915 voro de sysselsatta med förfärdigande af strumpor, trikåer, halsdukar, passemontagnes — hufvudbonad, som täcker hela hufvudet — för hvilka artiklar de hade användning, då de kommo till skyttegrafvarna. Analfabeter lärde sig läsa och skrifva; sådana påträffas tyvärr ännu i dag, väsentligen i Bretagne och sydvästra Frankrike, dessa ultrakatolska provinser, där bevistandet af mässan är viktigare än allt annat. Oskyldigt kortspel samt sällskapsspel odlades, promenader företogos i de härliga omgifningarna, käglor spelades på den stranden och hafvet dominerande kasinoterrassen.

Cigarrer, cigaretter och tobak utdelades hvarje dag, gåfvor, som rikligen inflöto utifrån.

Andliga intressen tillvaratogos. De, som så önskade, fingo bevista mässan på söndagar, och vid hvarje ambulans verkade en katolsk *aumônier*. Flere soldater blefvo vigda i kasinoambulansen. Några läto döpa sig där.

Bland muhammedanerna fanns det alltid någon, som var styf i Koranen och som för de andra läste deras böner, efter det alla rakat hufvud och ansikte samt företagit sedvanliga ablutioner.

Jag vet inte hvad protestanter och judar togo sig till, om de ej möjligen blandade sig med de indifferenta.

Ett särskildt omnämnande förtjänar biblioteket, som

tillkom på privat initiativ. Den välkände författaren och skalden Jacques Normand, en sällsynt fin och ädel personlighet, hvilkens bekantskap det är en verklig glädje att ha gjort, satte sig i spetsen för en bokinsamling, med det resultat, att i medio af september 1914 flere hundra band hade skänkts för detta ändamål. Dagliga och illustrerade tidningar, tidskrifter och revyer tillhandahöllos därjämte.

Monsieur Normand, själf veteran från 1870—71, tjänstgjorde som bibliotekarie, vandrade från säng till säng, dignande under bördan af en stor korg böcker, delade ut icke blott lektyr utan äfven rökvaror, språkade som en äldre vän med sina gossar, tröstade och uppmuntrade dem. Mr Normand härstammar för öfrigt från Normandie.

Ett par gånger i månaden anordnade soldaterna själfva en konsert, alltid under mr Normands sakkunniga ledning och med hans välvilliga medverkan.

De sjöngo sina visstumpar — många med god förmåga och stor humor — och spelade tillfällighetsstycken i den burleska militärgenren, reciterade poesier eller monologer. Mr Normand höll hvarje gång ett kåseri och uppläste något nytt af egen välkänd produktion.

Bland soldaterna funnos äfven poeter, naturligtvis af växlande värde. Kort före min afresa vårdades där en blomsterhandlande från Paris, hvilkens poetiska förmåga var öfverraskande. Under sin vistelse på ambulansen skref han bl. a. en en-aktare på verkligt god vers och med känsligt, upphöjdt innehåll. Stycket spelades för fullt hus och rönte stor succés såväl hos författarens kamrater som hos de många gästerna.

Jag bevarar ett litet häfte poesier denne soldat författade och lät trycka. Då jag öppnar det, faller min blick på följande, egenhändigt nedskrifna ord: "Till Martin Björkman, gärd af erkänsla och tacksamt minne."

Månne han lefver? Eller har han utplånats från de lefvandes antal?

* * *

Ur mina anteckningar återgifver jag slutligen följande:

30 oktober 1915. — Sedan fjärde september 1914 ha vi mottagit många sändningar sårade och sjuka.

Det har kommit en transport i afton, bestående hufvudsakligen af sjuka och konvalescenter, hvilka jag just gjort ett besök.

Klockan är nio. Elektriska ljuset är afstängdt i alla salar. Här och där flämtar svagt en nattlampa. Sänghvilan är ljuf efter den ansträngande järnvägsresan; också sofva de flesta. Några kämpa med feber eller med tankar. — — —

Jag går ut på terrassen. Därute ligger hafvet lugnt och blankt som en spegel i vemodigt månsken; vågorna plaska sakta mot strandens sand och sjunga sin stilla vaggvisa för sårade och sjuka pojkar. — — —

Må hvilans balsam gjutas i deras trötta leder. — — — Må de drömma om hemmets lugna härd och om alla sina kära. — — — Må de i sina drömmar skåda den signade tid, då frid skall härska på jorden och människor skola besjälas af den sanna, goda viljan!

New York City.

Igenom porten.

AF VICTOR E. BECK.

"Ja, igenom porten" — så det stilla hördes;
i andlös spänning lyssnande man stod.
Att från de läppar, som så sakta rördes,
de sista ord det var, man lätt förstod;

"vi gå" — i lägre ton så ljöd det åter,
och saktare de läppar röra sig;
och, att man ej ett ord borttappas låter,
med hufvud böjdt man lyssnar innerlig;

"med gladligt mod" — man knappt det kunde fatta,
och sedan tyst det blef som i en graf;
ej mera röra sig de läppar matta;
ej mera ljud en kallnad barm där gaf.

Ett leende sig sprider öfver dragen,
som långa plågor bittert hade tärt;
och liksom af en fridfull dröm upptagen
hon sofver i den hvila Gud beskärt.

Igenom porten till den sälla hamnen,
där stormens böljor icke brusa mer,
där får hon hvila ut i fadersfamnen,
där njuta glädje, Gud de sina ger.

O, att ock jag, när till den fjärran orten,
bort ifrån världens larm, jag får ett bud,
af idel nåd får gå igenom porten,
som skall mig föra lyckligt hem till Gud!

Rock Island, Ill.

Den unge och den gamle Luther.

AF CARL J. BENGSTON.

Slut.

En tredje tanke är den om kristendomen som personlighetsreligion. Enligt Luthers uppfattning är Gud uppenbarad i Kristus icke en idé, icke heller en obestämbar naturkraft, utan en lefvande, viljande, handlande personlighet. Och Luther visste hvarom han talade. Han hade själf efter stor ångest och bittert lidande kommit till ett lefvande personlighetsförhållande till Gud genom Kristus. Synd är skuld, det visste Luther. Men *nåden* är Guds vilja, som förbarmar sig öfver oss, och icke en ingjuten helig naturkraft. Guds nådesvilja omfattas endast af tron, och "tron är en lefvande, afgjord tillit till Guds nåd, så fast, att man kunde dö tusende gånger därpå". Det är icke ett *antagande* eller en *mening,* såsom den rent historiska tron kanske borde kallas, utan ett *lefvande, tillitsfullt* förhållande till Gud. Där är i den något både subjektivt och objektivt, såsom framgår af följande ord af Luther: *"Du måste själf besluta,* det gäller din hals, det gäller ditt lif. Därför måste *Gud säga dig det i hjärtat;* det är Guds ord." Tron kommer af att man hör, men dock uppstår den icke genom något blott mänskligt vittnesbörd, utan genom den Helige Andes gärning i hjärtat. Den religiösa öfvertygelsen har därför karaktär af en *uppenbarelse.*

Prof. Herrmann fasthåller, att fastän Luther klart och rätt framställt den sanna uppfattningen af hvad tron är, genomträngde denna uppfattning icke reformationen och har icke gjort det än. Teologiens nuvarande uppgift är därför att hos folket grundlägga Luthers klara uppfattning af hvad kristen tro verkligen är.

Låtom oss nu se hur modernisterna uppfatta Kristus och tron på honom. Vi sade, att de visserligen fasthålla ett personligt afgörande för Jesus, men att de egentligen icke känna honom som Frälsaren, emedan de icke uppfatta synden som skuld inför Gud. Deras tillvägagångssätt, sade vi, är att *framställa en rent historisk Kristus,* människan Jesus, som sedan göres till religiös princip. Den uppgift som, exempelvis, Herrmann tidigt satte för sig, var att "visa, att den kristna tron, rätt förstådd, är ett *förlitande på makten i ett personligt lif,* som uppenbarar sig och gör sig förnimbart i världen." Vidare har han fasthållit, "att denna tro är oberoende af all vetenskaplig kunskap". Och slutligen har han sträfvat "att visa arten af förbindelsen mellan religiös tro och moralen".

Såsom Ritschls lärjunge har Herrmann sökt visa, "att Ritschl och Luther ha samma uppfattning af tron. Den är enligt båda icke tro på någon kyrka eller lära; den är hvarken instämmande i sanningen i den bibliska förkunnelsen, ej heller accepterande af teologiska propositioner. Den är ett andligt erfarande af en öfverväldigande Guds uppenbarelse, och denna uppenbarelse kommer till en människa genom de omständigheter, under hvilka hon realiserar i sitt eget lif kontakt med Jesu Kristi inre lif." Om man har aldrig så lite kännedom om hvad Luther sagt öfver detta ämne, märker man, att det är nutidsteologen och icke Luther, som här talar.

Enligt Herrmanns uppfattning börjar tron med en gissning efter kraften, som ligger bakom naturen — en gissning, som hvilar på olika grunder, men som alltid innebär några sedliga resultat. Men dessa resultat leda till helt litet, som är tillfredsställande, förrän vi finna, att de sedliga kraf vi sträfvat efter att fullgöra vunnit erkännande och uppfyllelse i Jesu Kristi lif och lära; och på så sätt veta vi, att den kraft vi gissat efter är välgörande och varit verksam här på så sätt, att Kristi lif kommit i kontakt med oss. Genom Kristus förvissa vi oss alltså om Gud."

Detta kan vara nog om Herrmann. Vi se, att han icke vet något om frälsningen af nåd för Jesu Kristi skull, såsom Luther, ja, den unge Luther, talar om den, att rättfärdiggörelsen af tron är för honom främmande. Den sedliga kraft, vi gissat och sträfvat efter såsom välgörande och verksam, få vi erfara, när Kristi — det är enligt Herrmann, människan Jesu, — lif kommit i kontakt med oss. Någon kännedom om synd och därpå följande ånger kan öfverhufvud icke komma i fråga, och vår frälsning sker ytterst på så sätt, att vår karaktär utvecklas till sin fulla sedliga möjlighet.

Hvilken ställning intog nu Luther i fråga om *den enskilda människans förhållande till den uppenbarade sanningen?* Enligt Luther måste hvarje enskild i sitt eget inre öfverbevisas om sanningen genom dess egen makt; man kan icke en gång för alla fastslå den genom en yttre auktoritet. Är det icke en proklamering af hvarje enskilds frihet och ansvar i fråga om Guds ord såsom frälsningens ord. Jag fattar det så. Hör hur Luther talar! "Hvarken påfve eller biskop eller någon människa har rättighet att lägga en stafvelse på en kristen utan hans samtycke." "Enhvar tror rätt eller falskt *på egen sak,* och därför måste enhvar för sig se till, att han tror rätt, liksom ock vanligt förnuft och frälsningens kraf nödvändigt fordra, att *domen öfver en lära tillhör den, som hör den."* Man skall med skriften pröfva allt och behålla det rätta. Genom den-

na den enskildes pröfning upphäfves dock icke kyrkans enhet, hvilken icke är ett sken såsom katolska kyrkans under påfven, utan en inre hjärtats enhet, verkad af den Helige Ande."

När Luther så afgjordt flyttar sanningskriteriet öfver till det subjektiva, är det inte hans mening att förkunnelsens sanning skulle bedömas efter hur den föll i folkets smak, såsom modernisterna gärna ville ha det, utan snarare tvärt om. Ordets dömande makt är *det* som afgör. "Fråga din erfarenhet", säger Luther. "När ordet skär och träffar och väcker hjärtat, så är det utsändt af Gud."

Hos Luther var det en *nära förbindelse mellan det kristliga tänkandet och det personliga, kämpande troslifvet.* Lära och lif stodo i den innerligaste förening Detta är ock principiellt riktigt. Men nu menar man, att Luther "aldrig kom till att få den tanken fullständigt genomförd, att *tron är ett förhållande till Gud, icke till en summa af vissa dogmer.* Äfven Luther började snart uppställa åtskilliga "stycken", som man skall tro för att vara kristen, och han slutade med att med stigande skärpa framhålla krafvet att fullständigt antaga alla punkter i kristendomen, såsom han uppfattade den (alltså med uteslutande af papister, zwinglianer och andra)." Prof. William James framhåller också, att Luther själf på erfarenhetens väg genom skriften kom till en äkta personlighetsreligion, men sedan fordrade, att andra skulle utgå från af kyrkan fastslagna trossatser, till hvilka han själf kommit på en helt annan väg, nämligen den personliga upplefvelsens. De moderna teologerna klandra också detta, som de betrakta såsom utmärkande särskildt för den gamle Luther. Luther ställde alltså skriften högst. Den hade slutgiltigt afgörande i hvarje tros- och lifsfråga, och allt som i fråga om tro och lif stred mot skriften måste förkastas. Den enskilde skulle ock ha fri- och rättighet att själf läsa och utlägga skriften. Det kan gärna icke förnekas, att denna ståndpunkt var den unge Luthers. Den hör ju ock samman med hans uppfattning af kristendomen såsom ett personligt lifsförhållande mellan den enskilda människan och Gud, som hon lär känna genom skriften.

Men den moderna teologiska skolan utgår inte från tron på skriftens auktoritet i allt såsom Guds ord, utan från tron på den historiske Jesus, genom hvilken man kommer i gemenskap med Gud och sedan så småningom kommer till visshet om skriftens sanning. Man skall inte fordra af människor, att de skola tro allt i skriften, då det strider mot förnuftet, utan blott att de tro på människan Jesus" — sedan skall det öfriga följa genom Andens upplysning.

Har man nu rätt att uppdraga en sådan gräns hos Luther och att antaga till efterföljd det som var utmärkande för den unge Luther, och förkasta det, som var utmärkande för den gamle Luther

På förra membrum af denna fråga har jag redan svarat. Det går nog inte att bestämdt visa en dylik markerande linje. Vi finna hos den unge Luther tankar, som den gamle Luther utvecklar, liksom vi äfven finna att den gamle Luther ända till det sista vidblifver och uttalar den unge Luthers mest gifvande tankar. Att Luther med åren blef alltmera konservativ och konstruktiv, hade sina orsaker. Hans tankar om en kristen människas frihet fattades icke rätt af alla, såsom ses af Karlstadt, vederdöparna och bondeupproret. Man ville som kristen vara fri, men man glömde, att Luther också framhöll, att en kristen är allas tjänare. I tron är en kristen fri, i kärleken är han allas tjänare. Den antinomistiska striden 1527, som framkallades af Agricola, visade ock hur nödvändigt det var, att kyrkligt fastställa hvad skriften verkligen lär. Agricola påstod, som vi alla veta, "att endast evangelium, men ej lagen är nödvändig till framkallande af bättring och tro". Det gafs ock en annan yttre anledning till framställande af Luthers och de öfriga reformatorernas trosåskådning i klara och bestämda satser, nämligen den kejserliga befallningen att till riksdagen i Augsburg inkomma med en kort sammanfattning af den lutherska läran. Vi må väl också därför på andra membrum af den framställda frågan gifva ett bestämdt nej som svar. Vi kunna icke gärna antaga till efterföljd det, som var utmärkande för den unge Luther, och förkasta det, som var utmärkande för den gamle Luther. Hör hvad Luther säger i förklaringen af 1 Petri 4: 11: "Det är nödvändigt att både predikanter och åhörare aktgifva på läran och hafva klart och tydligt besked om att hvad de omfatta verkligen är Guds sanna ord, uppenbaradt från himmelen; den lära, som Kristus själf stadfästat och befallt att den skulle predikas. Vi ha ingen rättighet att göra bruk af de läror, som förestafvats af någon människas förgodtfinnande eller inbillning. Vi ha ingen tillåtelse att anpassa ordet till blott mänskligt vetande och förnuft. Vi få inte leka med skriften, inte gyckla med Guds ord, såsom om det kunde förklaras för att behaga folk; som om det kunde vridas, tänjas och lappas för att åstadkomma frid och samförstånd bland människor. Det skulle i så fall inte bli någon fast och bestående grund för samvetet att trygga sig vid."

Det är egentligen den kyrkliga auktoriteten frågan gäller. Har kyrkan rätt att säga hvad och huru den enskilde skall tro? Eller skall den enskilde själf få bestämma därom? Bör inte bibelns auktoritet få vara den enda bestämmande? Och af denna egentligen blott det, som kommit direkt från Jesus? Och om jag tror på Kristus och genom honom kommit till lifsgemenskap med Gud, har då kyrkan rätt att fordra af mig att jag bestämdt måste tro på t. ex. treenighetsläran, läran om Kristi två naturer, nattvardsbegreppet, såsom kyrkan formulerat dessa? Bör jag inte hellre som kristen stå endast på skriftens grund, såsom jag förstår skriften? Den personliga ställningen till Kristus, lifvet i Guds Sons tro, skall väl ändå vara det bestämmande och icke en af människor, låt vara kyrkan, fastställd lära?

Jag anför här ett yttrande af ärkebiskop Söderblom. Han säger på ett ställe i skriften: "Svenska kyrkans kropp och själ": "Är icke själen mer än kroppen? Och lifvet mer än kläderna? I västerländska kristenheten funnos många själar. Till en viss grad tåldes de trots sin olikhet. Man förstår, att modernisterna i romerska kyrkan sända längtande blickar tillbaka till medeltiden, som trots inkvisition och kättarbål lämnade åt tankens arbete och skilda fromhetstyper ett utrymme, som konfessionskyrkornas uppkomst och den romerska katolicismens allt strängare genomförda bestämdhet gjort snäfvare. Det var icke en medveten vidsynthet, utan snarare en icke genomförd differentiering, som i medeltiden lämnade vidt skilda andliga kynnen och uttalanden okvalda. Det var då som nu sanning i A. von Harnacks ord, att de indifferenta utgöra kyrkans styrka". Sätter man punkt här, kunna Söderbloms ord lätt missförstås. Men läser man vidare, måste man ge honom rätt. Han tillägger såsom förklaring på hvad han och Harnack förstå med "de indifferenta": "de som utan att utbilda någon karakteristisk fromhetstyp lefva sitt lif och fullgöra sina sysslor i obruten tro på Guds nåd och makt alltefter tidernas och kyrkornas kunskapsmått." Är inte detta sant äfven om vårt kyrkofolk? Är det inte just de troende, som i förlitande på Guds nåd och makt söka fullgöra sin kallelses plikter, men som ställa sig tämligen indifferenta till olika läromeningar, är det inte just dessa i sann mening fromma, som utgöra kyrkans styrka?

På samma gång som vi vilja vidblifva läran, få vi icke glömma, att lifvet är det väsentliga. I företalet till svenska kyrkans liturgi af 1576 klagar konung Johan III: "Såsom våra företrädare hade att strida mot vidskepelsen, så ha vi att föra krig mot profanitetens än hemskare vidunder. — En stor del af fromheten ligger i ceremonierna." Så tyckes det gå äfven för oss. Men en kyrka utan ett friskt pulserande andligt lif kan icke länge bestå. Luther hade gjort personlig erfarenhet af hvad det är att vara andligen lefvandegjord. Detta gjorde honom till en sådan öfverväldigande kraft i kyrkan. Ju flera sådana andligt lefvandegjorda medlemmar en kyrka har, desto starkare och verksammare än hon.

Slutligen ville jag säga, att i vår ifver att värna om lärans renhet få vi inte alldeles klippa vingarna på tanken. Kristenheten har väl ändå under alla dessa århundraden gjort några framsteg på det religiösa tänkandets område. Jag hörde en gång prof. Reu i Dubuque säga, att det bör finnas rum för olika skolor (i. e. teologiska skolor) i kyrkan, och att det var ett glädjande förhållande, att rum alltid funnits inom kyrkan för olika skolor. Kyrkan har också vunnit härpå, såsom hennes historia visar.

Härmed har jag så godt jag kunnat sökt redogöra för mitt ämne: Den unge och den gamle Luther. Det som vi förestädesvis fått af den unge Luther är läran om synden och Guds fria nåd; läran om Gud i Kristus, eller att Kristus är den fasta grunden för förvissningen om Guds nåd; läran att kristendomen är personlighetsreligion, att Kristus, då han genom personlig tro omfattas, blir vårt andliga lif, att det andliga lifvet är ett lif i Guds Sons tro, ett lif, som lefves med Kristus i Gud; och att skriften är frälsningsurkund och lifsnorm och som sådan är slutbestämmande för människan, hvarför den icke blott måste vara tillgänglig för henne utan äfven hon själf hafva rätt att fritt ställa sig på skriftens grund.

Från den gamle Luther ha vi fått mera bestämdt formulerade lärosatser, som man måste tro för att vara en kristen. Faran skulle då vara för oss, att vår kristendom kan bli ett yttre fasthållande vid en kyrkolära i stället för, som den skulle vara, personlighetsreligion.

Två dikter.

AF JOHN HELMER OLSON

DRÖMMARENS KLAGAN.

Genom solskensrymder falla
gyllne strålar ner,
strålar ifrån ett Valhalla,
som ej finnes mer.

Mänskan kall som vintervinden
upp mot himlen ser,
och fast solen kysser kinden,
hon blott hånfullt ler.

Ingen drömmer, ingen sjunger,
allt är verklighet.
Inga älfvor skogen gömmer,
endast ko och get.

Ingen mera sagor täljer:
det är barnslighet.
Den som lånar, köper, säljer,
han blott visdom vet.

Genom solskensrymder falla
gyllne strålar ner,
strålar ifrån ett Valhalla,
som ej finnes mer.

HÖST.

De vissnade löfven falla
från björkarnas kronor ner,
och höstvindars drapor skalla
och stormarnas stridsmö ler.

I hjärtesmygen nu drömmes
om vintriga dagars ro,
och sommarens fägring gömmes,
där hjärtats små älfvor bo.

St. Peter, Minn.

Reformationen och biskopsämbetet.

AF J. G. DAHLBERG.

Fortsättning.

II. Luther och biskopsämbetet.

1. *Luther förkastade det romersk-katolska biskopsämbetet.*

FÖR att förstå Luthers uppfattning af biskopsämbetet måste vi fatta i sikte hans framställning om kyrkan såsom sprungen ur och hvilande på Guds ords grund och den makt och myndighet hon därigenom ägde. Luther och reformationen för öfrigt å den ena sidan och påfven och påfvedömet såsom sådant å den andra utgingo från mot hvarandra stridiga förutsättningar och kommo helt naturligt till mot hvarandra stridande resultat. Och här, liksom i många andra fall, blef frågan den: Hvem har rätt, Luther eller påfven?

Och då det gällde det utan tvifvel i kyrkan tidigt införda biskopsämbetet såsom ett ämbete i samband med biskopsämbetet såsom endast ett församlingsämbete och detta ämbete såsom ett romerskt katolskt ämbete, då blef frågan den: hvem har rätt, påfven och därmed påfvedömet eller Luther och därmed den gamla kristna kyrkan, som nu åter började framträda i och genom reformationen? Roms utgångspunkt torde vara tydligast uttalad i den af påfven Pius IV 1564 utgifna Tridentinska trosbekännelsen, hvilken alla Roms präster och lärare samt alla från protestantismen omvända måste underskrifva. Där heter det: "Jag erkänner och omfattar den apostoliska och ecklesiastiska traditionen och alla andra bruk och förordningar af den heliga romerska kyrkan. Likaledes erkänner jag den Heliga Skrift enligt den mening, som den heliga modern, kyrkan, hållit och håller, hvilken det tillhör att döma öfver den rätta meningen och förklaringen af de heliga skrifterna, icke heller skall jag någon tid mottaga och förklara desamma utan i enlighet med fädernas samstämmiga medgifvande. — Och jag lofvar och svär fullkomlig lydnad till den romerske öfversteprästen, Sankt Petri efterträdare, prinsen bland apostlarna, och Jesu Kristi ställföreträdare." Här är sålunda trosgrundvalen för det första tradition, för det andra skriften enligt den mening, som den romerska kyrkan omfattar eller håller — sålunda inte skriften själf utan romerska kyrkans lära, ty såsom den fattat och fattar den, så lär den — samt fädernas mening och för det tredje beedigad lydnad för påfven såsom Petri efterträdare och Kristi ställföreträdare. Vi hafva förut sett att påfven såsom biskop i Rom gjort anspråk på den högsta andliga makten — öfver kyrkan och sina medbiskopar — och åtminstone en tid gjort anspråk på makt öfver regenter och folk och utöfvat sådan makt. Dessutom komma vi ihåg, att enligt romerska kyrkans beslut hennes biskopar ha ett högre ämbete än prästerna och detta enligt gudomlig rätt och att "de äro af den Helige Ande satta att styra kyrkan". Gent emot allt detta satte Luther Guds ord. Det var den högsta auktoriteten, regeln och rättesnöret för människors tro och lefverne, härifrån ägde kyrkan såsom en gudomlig inrättning kyrklig makt på gudomlig basis — en makt öfver all blott människomakt, en andlig makt, hvilken påfve, kardinaler, biskopar, konungar och kejsare icke allenast måste erkänna utan också böja sig för: ordets makt. Under det den romerske biskopen eller påfven utgick från sin makt, utgick Luther från Guds ords makt. Under det påfven framhöll, att hans makt och därmed naturligen hans underordnade biskopars makt, skulle vara den gällande i kyrkan, framhöll Luther, att Guds ords makt såsom den högsta och egentligen den enda i kyrkan, skulle vara gällande för att kyrkan skulle vara och förblifva kyrkan, den rätta kristliga kyrkan. Hela reformationen kan sägas ha hängt på detta: hvems är makten inom kyrkan och hvarifrån kommer den? Emedan den högsta, den afgörande makten låg i ordet och icke kunde annat, emedan det var Guds ord, och emedan kyrkan själf var en frukt af ordet, hvari sakramenten äro inneslutna, — emedan hon utgick därifrån och hvilade därpå, ägde hon den makt och myndighet, hvarmed ordet, d. ä. Gud själf beklädde henne. Inför denna makt måste alla hennes medlemmar böja sig, ty den var frigifvande eller bindande. Luther betonade, att kyrkan egentligen är "de heligas samfund", en allmännelig (eller katolsk[1], d. ä. allmännelig) kyrka t. o. m. under påfven och bland turkarna o. s. v. på alla rum och tiden igenom. "Hvarhelst Guds ord är predikadt och trodt, där är sann tro, där är kyrkan, där är Kristi brud, där äro alla ting, som tillhöra brudgummen. Tron förer med sig nycklarna, sakramenten, makt och allt annat."[2] — Kyrkan är helig genom sitt hufvud, Kristus, och genom hans ord och sakrament, oaktadt de många falska kristna som finnas inom henne. De äro såsom bölder

---

[1] Orden *katolsk kyrka (ekklesia katholikä)*, som på svenska öfversatts med *allmännelig kyrka*, möta oss först, så långt som är kändt, i Ignatii bref till smyrnenserna, kap. 8. Ignatius, som var presbyter eller biskop i Antiokia i Syrien, led martyrdöden genom att blifva kastad för vilda djur i Rom år 107. Häraf se vi, att det ordet katolsk eller allmännelig, såsom det återgifvits på svenska, är ett gammalt ord, användt om kyrkan. Sedan förekom det i en rundskrifvelse från församlingen i Smyrna till församlingarna i Pontus år 168 i anledning af Polykarpus' död. Se De apostoliska fädernas skrifter, öfversatta af Lemke, sid. 122.

[2] Efter Köstlin, I., p. 303.

och sår på en frisk kropp."[3] Att han här inte glömde hvarken nödvändigheten af ordets förkunnande eller den Helige Andes nådeverk till syndares omvändelse och införlifvande med Kristus eller det andliga lifvets tillväxt, Kristi kropps uppbyggelse, växandet upp till hufvudet, Kristus, känna vi till, och därmed behöfva vi ej här sysselsätta oss. "Korteligen", säger Luther, "hela kyrkans lif och tillvaro är i Guds ord" (Köstlin, I, p. 427); och hennes yttre kännetecken äro ordet, dopet och nattvarden (Köstl. I, p. 429). Genom att framställa hvad kyrkan egentligen är, nämligen de heligas samfund, är det helt naturligt, att han starkt betonar det andliga prästadömet med de andliga gåfvor och krafter som där finnas, sprungna genom Andens nådeverk ur nådemedlen, genom hvilka han verkar den bättring som är inför Gud och den tro som är till vår Herre Jesus Kristus. Men detta andliga prästerskap får man dock icke sammanblanda hvarken med predikoämbetet, dess kallelse och uppgift eller med den i nådemedlen inneboende gudomliga kraften, genom hvilken de äro hvad de äro. De kristna äro beroende af nådemedlens inneboende kraft, men nådemedlen äro icke för sin kraft och verkan beroende af dem, utan af honom, som nedlagt sin kraft däri. Ehuru alla kristna äro andliga präster, äro dock icke alla biskopar eller presbyterer, äldste i församlingen, likasom icke alla kristna voro biskopar eller äldste i de ursprungliga apostoliska församlingarna — Kristi församling. Luther lägger därför mycket stor vikt vid predikoämbetet eller pastorsämbetet, såsom det numera vanligen kallas, eller det apostoliska biskopseller äldsteämbetet, sådant det i Guds ord är grundadt och hvarur det har sin upprinnelse och sin kraft. Vi hafva sålunda här tvenne krafter sprungna ur ordet och beroende däraf, under det ordet (innefattande sakramenten) äro oberoende af dem. På båda dessa ur ordet frambrytande krafter, det allmänna prästadömet och åt församlingen gifna prästämbetet lade Luther, såsom vi redan sett, stor vikt och betydelse. Hvarje innehafvare af prästämbetet skulle tillhöra det andliga prästadömet, men hvarje enskild medlem af det andliga prästadömet var icke därmed biskop, äldste eller präst i nytestamentlig församlingsmening. Och härvid betonar Luther bådas rättigheter. Emedan alla såsom andliga präster ha samma auktoritet, kan ingen af dem utan kallelse utöfva församlingsämbetet såsom ett särskildt ämbete. Kallelsen till detta ämbete var dels en inre och dels en yttre, den senare församlingens kallelse till ämbetet, på hvilken Luther lade synnerlig vikt. För sådana som blott åberopade en inre kallelse synes Luther icke ha haft det ringaste förtroende. Han fordrade en ordentlig kallelse och därmed ett rätt insättande i ämbetet, men där detta var, där erkände han den makt och myndighet, som tillkom detta ämbete enligt Guds ord. Den yttre kallelsen utgick från församlingen. Insättandet i ämbetet kunde ske af biskopen (där sådan yttre styrelseform förekom), af kyrkoherde eller af de mest inflytelserika, de ledande i församlingarna, såsom han i nödfall rådde de vid möte i Prag i församlingsärende samlade böhmarna. Men härvid häfdade han alltid ordningens och aldrig själfviskhetens princip, äfven om den senare framträdde i fromhetens ytterrock. "Ingen biskop", säger han, "skall tillsätta präster utan församlingens vilja och val, för så vidt icke nödvändigheten tvingar därtill, på det att själar icke må förgås i saknad af det gudomliga ordet."[4] I sådant fall kunde hvem som helst kalla en lärare, antingen genom att anhålla hos den världsliga regeringen eller må en sådan, om han det kan, stå upp och undervisa folket, ty nöden har ingen lag. En kristen, drifven af brödrakärleken, tager hänsyn till de fattiga själarnas nöd och väntar icke på auktoritetsbref från prinsar och biskopar, emedan nöd bryter lag. Kärleken måste hjälpa, där det icke är någon annan att göra det. Detta såsom undantagsfall och i nödfall, men äfven i sådana måste evangelium ha sin gång. Med afseende på kallelsen och insättandet i ämbetet värnar han om församlingens rätt såväl som den enskildes rätt, då nöden det kräfver. Men sedan värnar han om den kallades och i ämbetet insattes rätt — den makt han såsom församlingslärare innehar enligt gudomlig rätt. Luther säger, att om t. ex. en liten flock af kristna skulle utan ordinerad präst eller biskop blifva tillfångatagen af en fiende och blifva försatt i en vildmark, och de, som utgjorde denna lilla flock, skulle välja en af dem och till den valde öfverlämna att döpa, hålla gudstjänst, aflösa och predika, en sådan vore lika fullt präst, som om alla biskopar i världen och påfven hade ordinerat honom.[5] Hvad vi här särskildt märka är värnandet af hvad vi kunna kalla evangelii frihetsprincip eller att evangelium af ingenting är bundet, hvarken af församling eller präster eller biskopar eller påfvar eller af någon makt och myndighet, emedan det är fritt, kraftigt, Guds kraft till frälsning för hvar och en som tror, och att där det är och blir trott, där är församlingen, där är det andliga prästadömet och där tillkommer det evangeliska församlingsämbetet med den gudomliga makt och kraft, som ligger däri af och igenom evangelium. Härvid måste vi ock komma ihåg gemensamhetsidéen och enhetsprincipen i församlingen och den där genomgående broderliga kärleken, så att ingen enskild eller lokalförsamling handlar egenmäktigt utan hänsyn till kärlekslagen i församlingens enhetsprincip.

Vi ha i det föregående sökt i korthet leda oss till predikoämbetet, biskops- eller presbyter(äldste)-ämbetet i församlingen. Detta ämbete erkände Luther såsom det rätta biskopsämbetet, det ämbete, som gifves i församlingen med gudomlig rätt, det ämbete, som har sin håll- och bärkraft i ordet, det ämbete, som där har sin kallelse och sin begränsning. Sedan Luther blifvit lutheran, sedan han lärt sig inse och därmed omfattat den evangeliska sanningen, erkände han icke det romersk-katolska biskopsämbetet såsom ett högre, ett öfver pas-

[3] Köstlin, II., 257.

[4] Köstlin, II., p. 88.

[5] Köstlin, I., p. 373.

tors- eller prästämbetet stående särskildt ämbete med gudomlig rätt (jure divino). "De sakna", säger han, "icke allenast gudomlig stiftelse utan ha upphöjt sig själfva mot Gud och upphöjt sig själfva att regera."[6] "Skriften", säger han, "förstår med biskopar ingenting annat än presbyterer (äldste, präster)." "Paulus kallar dem, som förvalta ordet och sakramenten, biskopar." "En biskop är inte för mer än en presbyter enligt gudomlig rätt." "Endast på grund af mänsklig anordning är den ene öfver den andre i den yttre kyrkan." Emedan de alla ha samma kallelse, samma förkunnelse att frambära, kunna de inte stå den ene öfver den andre. Med afseende på biskopen i Rom eller påfven sade han: "Låt ingen inbilla sig, att den romerske pontifexen har sin auktoritet af gudomlig rätt."[7] Vi veta ock, att Luther efterhand[8] kom att betrakta påfven såsom Antikrist: "ty om påfven ändrar hvad Kristus har förordnat, så gör han det utan auktoritet, gör det som en tyrann, ja, som Antikrist." Genom att framhålla och fastslå Guds ords auktoritet öfver alla och allt; genom att framhålla och fastslå den andliga makt som tillkom församlingen, icke såsom en yttre romersk organisation, utan såsom de heligas samfund och att såväl det andliga prästadömet som det särskilda församlingsämbetet hade sin rot i ordet och sin kraft därutur, hvart och ett på sin plats; genom att framhålla och fastslå, att skriften med biskopar förstod intet annat än presbytererna (äldste, församlingslärare) och att kyrkans egna män i början så förstått det och bland andra Hieronymus (död 420) — "den lärdaste af den latinska kyrkans fäder", hvilken fortfarande ägde stort anseende inom den romersk-katolska kyrkan; genom att framhålla och fastslå att alla församlingsbiskopar eller presbyterer innehade samma ämbete, lika mäktigt och kraftigt, ty de innehade samma kallelse och uppdrag och kunde därför icke hvad själfva ämbetet anginge stå den ene öfver den andre — *kringskar och omintetgjorde Luther den romersk-katolska kyrkans biskopsämbete såsom ett särskildt, ett högre ämbete med gudomlig rätt (jure divino).* Härigenom hade han gifvit den romerska hierarkiens biskopsämbete dödsstöten. Härvid påminner sig undertecknad hvad han nyligen läste eller hörde berättas, att en af Amerikas framstående vetenskapsmän skulle ha yttrat om Luther och reformationen: "Allt hvad Luther gjorde var, att han lösgjorde kyrkan från påfven och band henne i Guds ord." Så ock med hänsyn till biskopsämbetet.

2. *Biskopar i den evangeliska kyrkan af Luther erkända.*

Ehuru Luther förkastade det romersk-katolska biskopsämbetet, förkastade han icke därmed sådana uppsynings- eller biskopsämbeten, som kyrkans organisation kräfde, och som därför kunde vara henne till verkligt gagn. Om Roms biskopar sade han: "Jag gör för mycket, då jag kallar dem biskopar, hvilket är ett gammalt, heligt och vördnadsfullt ord." Han erkände naturligtvis att ett särskildt ämbete under namn af biskopsämbetet enligt kyrklig sed tidigt uppstått inom kyrkan, men att det i början icke var hvad det under den påfviska utvecklingen blef. Det som framvuxit ur sed, kunde, när så behöfdes, borttagas. Han framhöll, att det som endast vore en sed kunde icke betraktas såsom en gudomlig förordning, att en gudomlig förordning beror icke af någon vacklande sed och kan icke af människor ändras. Ehuru alla som innehade det prästerliga ämbetet i församlingen hade detta ämbete i lika mått, hade samma ämbete, så kunde och borde, helst som de voro hvarandra olika i naturlig begåfning, somliga ställas öfver dem enligt mänsklig rätt (jure humano) i syfte att de bättre måtte kunna utföra sina ämbetsåligganden. Kyrkan behöfde något ämbete, som öfvervakade hennes allmänna intressen, icke mot utan med evangelium. Kyrkans gemensamma intressen måste på något sätt ordnas, och härför kunde biskopar tillsättas och gifvas vederbörlig jurisdiktion.[9] Liksom han bevakade såväl den enskildes som församlingens rätt, bevakade han också kyrkans allmänna rätt för att behålla henne fri från småpåfvar. Han var därför icke emot ett rätt, lagstadgadt biskopsämbete i evangelisk mening och enligt mänsklig rätt eller den rätt, som kyrkan till kyrkans fromma gifvit innehafvaren af detta ämbete.

Luthers tanke var uppenbarligen den, att hvarje nation, hvarje folk skulle själft ordna sina kyrkliga angelägenheter. Till församlingens enhet fordrades endast enhet i läran. Hufvudsaken var att evangelium finge vara fritt, sedan kunde man ordna med andra saker på bästa sätt. De särskilda nationalkyrkorna kunde, om de så önskade, ha sina biskopar och sitt ärkebiskopsämbete samt ett allmänt konsistorium, hvilket kunde behandla vädjemål från församlingarna. Så synes han tänkt sig saken för Tyskland.[10] Märkvärdigt nog var det dock i *Wittenberg* som superintendentämbetet med konsistorium för de kyrkliga angelägenheternas ordnande först infördes.[11]

Alldenstund Luther blifvit bannlyst och den gamla evangeliska läran, hvilken hastigt spred sig allt vidare inom och utom Tyskland, icke fann husrum inom det påfviska lägret, måste den i ny gestalt framträdande kyrkan tillses och på något sätt organiseras. Härvid kom särskildt Bugenhagen att intaga ett framstående rum. Han var en lärd man, prästvigd inom påfvekyrkan. Han kom till klarhet i den evangeliska läran genom att läsa Luthers afhandling om Den babyloniska fångenskapen och slöt sig sedermera till de evangeliske. Han blef teologie professor vid universitetet i Wittenberg samt pastor i församlingen därstädes och kvarstod

[6] Se Lutheran Cyclopedia, p. 57.
[7] Köstlin, I., p. 302, 426.
[8] Köstlin, I., 290, 355; II., 557, 575

[9] Lutheran Cyclopedia, p. 57.
[10] Köstlin, I., p. 376.
[11] Biskopen i Rom kunde gärna fått ett slags primat, blott han lämnade evangelium fritt och icke inblandade sig i de särskilda landskyrkornas angelägenheter, utan endast hörde, om så fordrades, vädjemål från ärkebiskopar och för öfrigt hängaf sig åt bönen såsom apostlarna fordom. Köstlin, I., p. 377. Men då hade han icke längre varit påfve.

där såsom pastor i 36 år.[12] Han organiserade församlingar i Brunswick och Hamburg 1528, i Lübeck 1530, i Pommern 1534 och i Danmark 1537—38. I sin kyrkoordning lade han synnerlig vikt vid goda skolor, goda präster, goda diakoner och en välförsedd och omhänderhafd kyrkoegendom. Då romersk-katolska biskopar öfvergingo till den rena evangeliska läran, fingo de behålla sina ämbeten och sina stift, men de voro då icke längre biskopar i romersk-katolsk mening utan i evangelisk mening. Utstött från Rom måste den ur reformationens brytningar framträdande evangeliska kyrkan på något sätt ordnas med hänsyn till hennes yttre framträdande, och därvid behölls mångenstädes biskopsämbetet i evangelisk mening enligt mänsklig rätt. År 1523 antog den romersk-katolske biskopen Georg af Polentz den evangeliska läran. Den romersk-katolske biskopen Erhard von Queiss följde året därpå (1524) hans föredöme. År 1525 afsade de sig den världsliga makt, som de såsom biskopar ägt i den romerska kyrkan, och deras biskopsdömen fortforo därefter såsom andliga sådana och blefvo såsom sådana i lag bekräftade 1512. Hertigen Magnus af Mecklenburg, kusin till landtgrefven Philip af Hessen och närvarande vid mötet i Augsburg 1530, öfvergick till den evangeliska läran och blef den förste evangeliske biskopen i Schwerin. Samma år, som den förstnämnde romerske biskopen öfvergick till den evangeliska läran, valdes Gustaf Eriksson Vasa till Sveriges konung (1523), och kort därefter började Luthers lärjunge smedsonen från Örebro Olavus Petri att förkunna den evangeliska läran i Sverige. Efter riksdagen i Västerås 1527 underkastade sig Sveriges biskopar — stiften voro då som nu 12 — det därstädes fattade beslutet, att Guds ord skulle oförfalskadt predikas i riket och att prästerna ej längre skulle lyda under påfven utan under konungen — alla utom biskop Brask, som lämnade sitt fädernesland och fort till annan ort.[13] Biskopsämbetet bibehölls,[14] och biskopsstolarna besattes i mån af ledighet. Efter *förutgånget val* blef den förträfflige Laurentius Petri utnämnd till Sveriges förste evangeliska ärkebiskop och vigdes därtill samma år af förre romerske biskopen Petrus Magni[15] från Västerås. Sedan dess har biskopsämbetet fortsatt i Sverige.[16]

[12] Han krönte konungen af Danmark, vigde och begrof Luther. Han dog den 28 april 1558.

[13] Odhner. Sv. hist., sid. 62. For till Danzig. Dog i Polen 1538 eller 1539. Norlin, Sv. kyrkans hist., sid. 22.

[14] Det må här anmärkas, att den s. k. *biskopliga successionen* anses historiskt grundad i Sverige. År 1874 tillsatte den engelska episkopalkyrkan i Amerika ett utskott att undersöka giltigheten af den biskopliga successionen i Sverige, uppenbarligen i syfte att tillförsäkra sig sådan. Uppgiften i Schaff-Herzog Encyclopaedia, II., p. 746, att "Lawrence Peterson was consecrated by Paul Justin, Bishop of Åbo, in 1575, Archbishop of Uppsala", är naturligtvis oriktig. Laurentius Petri dog 1573.

"I Sverige finnes den s. k. biskopliga apostoliska successionen, men vår svenska lutherska kyrka bygger ej därpå, utan är trogen den lutherska grundsatsen, att biskopsämbetet må finnas enligt mänsklig rätt, då kyrkan så för godt finner, och att kyrkan är lika riktig och apostolisk utan biskopsdömet. Den lutherska kyrkan tror därför också, att prästerlig ordination är fullkomligt så god som ordination af biskop" (Lindberg). "I den äldsta kristna kyrkan fanns det ingen skillnad mellan biskop och präst och ingalunda ett sådant biskopsdöme, som finnes inom den (romersk) katolska kyrkan och bland episkopalerna" (dr C. E. Lindberg i "Luther Kalender" sid. 58, Augustana Tract Society, 1883, Rock Island, Ill). — I Augustanasynoden eller den svenska lutherska kyrkan i Amerika kan den biskopliga successionen sägas vara till finnandes i så måtto, att dess presidenter (ärkebiskopar?) Hasselquist, Jonas Swensson, Erland Carlsson, Swärd voro af svenska biskopar prästvigda. De voro ock såsom presidenter författningsenligt bemyndigade att prästviga. Svenska kyrkan erkänner Augustanasynodens prästvigning och kan såsom luthersk icke annat göra. Vidare därom på annat ställe.

[15] Dr N. Forsander anmärker i The Lutheran Cyclopedia, sid. 374: "Installed as archbishop by Petrus Magni, *who is said to have been consecrated bishop in Rome.* Kursiveringen af undertecknad.

[16] Gustaf Vasa grep djupt in i Svenska kyrkans angelägenheter. Han till och med utfärdade en kyrkoförfattning "på sitt väldes vägnar". Enligt denna skulle tysken Noman vara konungens "ordinator och superattendent", hvilken jämte ett s. k. religionsråd skulle öfva uppsikt öfver biskopar och präster, visitera i stiften och med konungens bifall till- och afsatta präster. Denna kyrkoförfattning blef dock aldrig genomförd, och benämningen ordinarius eller superintendent upphörde snart. Att Gustaf Vasa härvid gick längre än hvad som ansågs ligga i namnet summus episkopus (hvarom se längre fram!), är tydligt, men så möttes hans ingrepp härvidlag dels af den kraftige ärkebiskopen och dels af Olaus Petri och i synnerhet, vill det synas, af den kraftfulle Laurentius Andreæ. Och Sverige har en lysande rad af biskopar och andra kyrkliga ledare, hvilka oförskräckt stått på den lutherska bekännelsens grund och värnat om den svenska lutherska kyrkan.

(Forts.)

NY TRYCKFRIHETSFÖRORDNING.

EN FÖRKLARING.

Förenligt ett den 15 oktober promulgeradt tillägg till Förenta staternas postlagar, gällande för samtliga på annat språk än engelska utgifna tidningar, tidskrifter och publikationer af hvad slag det vara må, är det förbjudet att publicera någon notis, redaktionsartikel eller något som helst tryck, som rör Förenta staternas regering eller någon i kriget invecklad nation eller att yttra sig om dessa makters politiska angelägenheter, mellanfolkliga förbindelser, krigsförhållandena eller krigsledningen eller något därmed förknippadt ämne, med mindre utgifvarne *antingen* i förväg till vederbörande postmästare inlämnat öfversättning till engelska, hvars riktighet styrkts genom besvuret laga intyg, *eller* skaffat sig särskildt tillstånd att utan denna restriktion få utgifva publikation behandlande till kriget hörande ämnen under garanti att det sagda på intet sätt kan förklaras verka till förfång för Förenta staternas krigsåtgärder. Denna stadga gäller om allt hvad som skrifves om kriget, *gillande eller ogillande*, och äger laga kraft, så länge kriget varar.

UNGDOMSVÄNNENS redaktion ämnar lika litet hädanefter som hittills ställa sig hindrande i vägen för vår regerings krigsåtgärder, och torde därför möjligheten stå öppen för utgifvarne att utverka *tryckfrihetslicens*.

Under sådana begränsningar måst självfallet våra medarbetare och bidragsgifvare undvika hvarje den ringaste häntydning på kriget, för så vidt de icke låta sina bidrag åtföljas af en noggrann beedigad öfversättning in extenso. Det vore nämligen omöjligt för redaktionen att ikläda sig garanti för att dessa meningsyttringar icke skulle kunna af någon läsare anmälas såsom afvikande från presidentens och administrationens synpunkt, i hvilket fall tidskriften äfventyrade tryckfrihetsbevisets indragning.

Artiklar berörande kriget löpa samma risk, äfven om öfversättning inlämnats. Hellre än att utsätta sig för trakasserier af detta slag, skall UNGDOMSVÄNNEN, som förut betraktat kriget ur ett flertal olika synpunkter, hädanefter tills vidare ägna sig uteslutande åt andra ämnen.

REDAKTIONEN.

Tryckfrihetsförordningens hufvudpunkter.

Post Office Department, Order No. 783.

1. That ten days after approval of this Act and until the end of the war, it shall be unlawful for any person, firm, corporation, or association to print, publish, or circulate, or cause to be printed, published, or circulated in any foreign language, any news item, editorial or other printed matter, respecting the Government of the United States, or of any nation engaged in the present war, its policies, international relations, the state or conduct of the war, or any matter relating thereto: PROVIDED, That this section shall not apply to any print, newspaper, or publication where the publisher or distributor thereof, on or before offering the same for mailing, or in any manner distributing it to the public, has filed with the postmaster at the place of publication, in the form of an affidavit, a true and complete translation of the entire article containing such matter proposed to be published in such print, newspaper, or publication, and has caused to be printed, in plain type in the English language, at the head of each such item, editorial, or other matter, on each copy of such print, newspaper, or publication, the words "True translation filed with the postmaster at............on........... (naming the post office where the translation was filed, and the date of filing thereof), as required by the act of........ (here giving the date of this act)."

2. Any print, newspaper, or publication in any foreign language which does not conform to the provisions of this section is hereby declared to be nonmailable, and it shall be unlawful for any person, firm, corporation, or association, to transport, carry, or otherwise publish or distribute the same, or to transport, carry, or otherwise publish or distribute any matter which is made nonmailable by the provision of the act relating to espionage, approved June fifteenth, nineteen hundred and seventeen: PROVIDED FURTHER, That upon evidence satisfactory to him that any print, newspaper, or publication, printed in a foreign language, may be printed, published, and distributed free from the foregoing restriction and conditions without detriment to the United States in the conduct of the present war, the President may cause to be issued to the printers or publishers of such print, newspaper, or publication, a permit to print, publish and circulate the issue or issues of their print, newspaper, or publication, free from such restrictions and requirements, such permits to be subject to revocation at his discretion. And the Postmaster General shall cause copies of all such permits and revocations of permits to be furnished to the postmaster of the post office serving the place from which the print, newspaper, or publication granted the permit is to emanate. All matter printed, published, and distributed under permits shall bear at the head thereof in plain type in the English language the words "Published and distributed under permit authorized by the act of.......... (here giving date of this Act), on file at the post office of.......... (here giving name of office)."

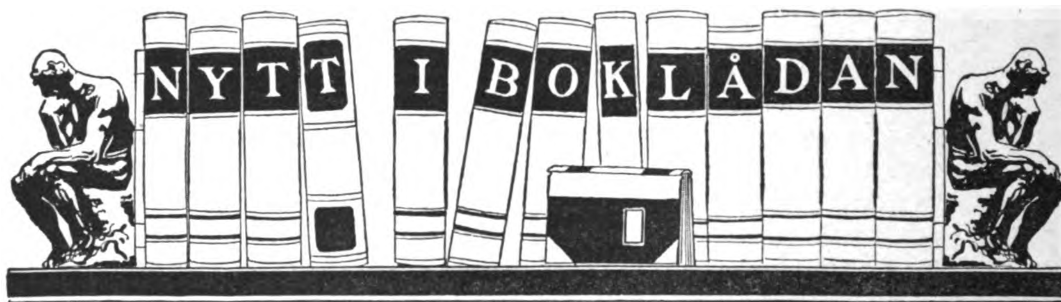

På Augustana Book Concerns förlag har nyligen utkommit:

In the Service of the Prince of Peace. Two Tales from Olden Times by Margarete Lenk. Translated from the German by A. W. Kjellstrand. Single copies 30c; in dozen lots at 25c net; 50 copies at 22½c net.

The Cross and the Crescent. A Story of the Boy Crusaders. From the German by Margarete Lenk. Translated by A. W. Kjellstrand. Single copies 20c; in dozen lots at 25c net; 50 copies at 22½c net.

The Good Shepherd. With 32 illustrations. Single copies 15c; per doz. net, $1.44.

Little Playmates. Sayings and Doings of Other Children. With 32 illustrations. Single copies 20c; per doz. net, $1.92.

Till urvalet af Margarete Lenks omtyckta ungdomsböcker i engelsk öfversättning har Augustana Book Concern nu lagt dessa tvänne fängslande skildringar. Båda äro försedda med illustrationer i färgtryck, hvilka göra böckerna ytterligare tilltalande.

För de smärre barnen i hemmet och söndagsskolan bli säkert de båda mindre böckerna till både hjärteglädje och ögonfröjd, så prydligt utstyrda, ymnigt illustrerade och innehållsrika som de äro. Omslagen äro hållna i fint litografiskt färgtryck med bård i guld. Texten är lärorik och på samma gång underhållande för barnasinnet.

INNEHÅLL.

UNGDOMSVÄNNEN

Published monthly by the Augustana Book Concern, Cor. 38th St. and 7th Ave., Rock Island, Ill. — Price $1.00 per year.

Vol. XXII. November 1917. No. 11.

Penningar böra helst sändas i Post eller Express Money Order, Bankväxel eller, då sådana ej kunna erhållas, i registreradt bref. Kvitteringen sker å adresslappen, hvarå genom siffror angifves den tid (månad och år), till hvilken tidskriften är betald. Adressera: Augustana Book Concern.

Bidrag samt allt som har afseende på tidskriftens innehåll adresseras speciellt till: EDITOR UNGDOMSVÄNNEN. Litterära bidrag honoreras.

UNGDOMSVÄNNEN

Illustrerad tidskrift för hemmet

ARG. XXII *DECEMBER 1917* *N:o 12*

NÄR det redes till jul och vi bräddas på nytt
af de minnen vi gömma från tider som flytt,
när helande hågkomst från barndomens år
ur lefvandets töcken och dimma,
ur det djupast förborgade ateruppstår
i hoppets och aningens timma,
må vi då inför stjärnan, som lyser vår led,
falla ned!

Ty hur hopplöst vi bära vår börda alltjämt,
det är allvar och sanning i klockornas klämt,
och lifvet, som går med så släpande gång,
kan lysas af himmelska under,
kan fyllas med ljus och förvandlas till sång
i högtidens sparsamma stunder
och en klingande källa ur leda och skam
brista fram.

BERTIL MALMBERG

Augustana Book Concern *Rock Island, Illinois*

JULKORT

Ser. 534. 3¾x4. Julkort med vinterlandskap och misteldekoration samt bibelspråk. Pr duss. netto .... .20

Ser. 522. 2¾x4. Vy med små fåglar och smakfulla dekorationer samt bibelspråk. Pr duss. netto .15

Ser. 7010. 2½x3½. Julkort med vinterlandskap och blomsterdekorationer samt bibelspråk. Pr dussin, netto .... .10

Ser. 1769. 3½x5½. Julkort med vinterscener och praktfulla blomsterdekorationer. Julhälsning och bibelspråk. Pr duss. netto .... .30

Ser. 950. 2x6. Med "holly"-dekorationer och julhälsning. Pr dussin, netto .... .20

Ser. 1334. 3x4½. Vy med småfåglar, bibelspråk och psalmvers. Pr dussin .... .30

Ser. 2960. Bibliska julbilder i kromolitografiskt färgtryck. Med bibelspråk. Pr dussin, netto .. .12

Ser. 1769. 3⅛x4⅛. Med vinterlika grenar och blommor samt bibelspråk i färgtryck. Pr duss. .40

Ser. 4742. 3½x4¼. Med väl utförda barnbilder, jultext. Per dussin, netto .... .15

Ser. 1004. 2⅞x5¼. Med väl utförd bild af en ängel, samt blomsterdekorationer. Julhälsning. Pr dussin, netto .... .20

Ser. 670. 3½x5½. Fällkort med julhälsning, tillägnan och passande julvers, titelsidan utförd i färger med upphöjdt arbete, blommor och vinterscener. Pr ex., netto .... .05

Ser. 58. 3x5½. "Folder" på 4 sidor. Med julhälsning på titelsidan och lämpligt bibelspråk på tredje sidan. Pr styck med kuvert, netto .... .08

Ser. 448. 3⅛x4¼. Tilltalande bilder af landskap i vinterdräkt, utförda i harmoniska färger. Med passande jultexter. Pr dussin .25

Ser. 1335. 3¼x4½. Vinterscen i färgtryck, med bibelspråk. Pr dussin .... .35

Jämte ofvanstående finnes på hand ett rikhaltigt sortiment svenska julkort samt eleganta fåll- och dubbelkort, flera af dem med silkestofs, utförda med upphöjda blommor, till ett pris af 10, 15, 20, 25 och 50 cent pr styck.

POST-VY-KORT FÖR JULEN.

Ser. 5056. Med bibelspråk. Landskapsbild med "holly"-kvistar. Per dussin, netto .... .25

Ser. 4043. Med bibelspråk. Landskapsbild med smakfulla dekorationer. Pr dussin, netto ...... .25

Ser. 30. Trefliga jul- och nyårskort med vinterscener, bilder och tomtar, jul- och nyårshälsningar, med passande verser, rim och texter, sex olika slag. Pr dussin, netto .... .30

FÖR FÖDELSE- OCH NAMNSDAGEN.

Ser. 305. 2¾x4¼. Med utsökt vackra blomsterdekorationer, unik utstyrsel. Pr ex. .... .05
Sju olika kort med följande hälsningsord:

Hjärtlig hälsning till min moder.
Hjärtlig hälsning till min fader.
Hjärtlig hälsning till min syster.
Hjärtlig hälsning till min broder.
Hjärtlig hälsning till en vän.
Hjärtlig hälsning på namnsdagen
Hjärtlig lyckönskan.

Ser. 25. Särdeles trefliga blomster- och bildkort, med lyckönskan och lämplig födelsedagsvers eller text, tio olika slag, däraf två med bibeltext, tio kort i hvarje paket. Pr paket ...... .25

Ser. 21. Mycket trefliga blomster- och bildkort, postkortsstorlek, tio kort i hvarje paket med fyra olika namnsdagsverser. Pr paket 25

FÖDELSEDAGS-POSTKORT.

(Vanligt brefkorts storlek.)

Ser. 318. Födelsedags-postkort i färgtryck med bibelspråk och landskapsvyer. Pr dussin, netto .30

Ser. 7295. Kustlandskap inom ram i upphöjdt arbete, lämplig lyckönskan med bibelspråk. Pr dussin, netto .... .20

AUGUSTANA BOOK CONCERN,
Rock Island, Ill.

UNGDOMSVÄNNEN

ILLUSTRERAD TIDSKRIFT FÖR HEMMET

REDIGERAD AF ERNST W. OLSON.

UTGIFVEN AF AUGUSTANA BOOK CONCERN,
ROCK ISLAND, ILLINOIS.

PRENUMERATIONSPRIS: HELT ÅR $1.00,
UTOMLANDS $1.50. LÖSNUMMER 10C.

REMISSOR OCH ALLA MEDDELANDEN I AFFÄRSVÄG ADRESSERAS:
AUGUSTANA BOOK CONCERN.
BIDRAG OCH MEDDELANDEN TILL REDAKTIONEN ADRESSERAS:
EDITOR UNGDOMSVÄNNEN.

Entered as second class matter at the post office of Rock Island, Ill.

ÅRG. XXII DECEMBER 1917 N:o 12

KLOCKRINGNING.

AF CHARLES F. LINDSTEDT.

Det går som af andevingar
kring rymden en susning matt.
Melodiskt en klocka klingar
i aningsfull julenatt.

Sällsamt dess toner stiga
mot sväfvande nattlig sky,
och fridshvita tärnor niga
sin hälsning åt gård och by.

Det är som om klockans toner
fått löftenas melodi,
när änglar från högre zoner
ingjuta sin sång däri.

Och fjärranhögt stjärnor blinka
med silfverne ögons ljus,
och vänliga händer vinka
från hägrande drömmars hus.

I själen en vardagsvärma
nedsmälter all gammal is,
ur kölden en värld må närma
sig fridsålderns paradis.

Dallrande toner söfva
oron i rastlös värld,
klingande toner döfva
slamret af dragna svärd.

Det ringer ut sorg och smärta
och åflan och fåfäng strid—
för trånande, sargadt hjärta
det ringer in stilla frid.

Jultankar.

"Ära vare Gud i höjden, frid på jorden och till människorna ett godt behag."
Luk. 2: 14.

ATER står julen för dörren. Fridsfurstens härliga fest är här. Årets största högtid stundar. Länge hafva våra barn talat om den, längtat efter den, gladt sig åt den. Små händer hafva klappat, små hjärtan slagit fortare och små ögon strålat vackrare än vanligt vid tanken på barnens efterlängtade, ljufliga jul.

Det är dock inte bara barnen som gladts åt denna högtid. Gamla grå- och hvithåriga gestalter, skuggan blott af hvad de fordom varit, hafva äfven fått nytt lif vid tanken på och talet om jul. Människor i lifvets allra mest verksamma och beställsamma tidsskede känna sig också genomströmmas af en underbar känsla af enfald och barnaglädje, då man kommer närmare denna högtid.

Många hem återgifva också i mångt och mycket, hvad som rör sig i dess invånares hjärtan. De te sig ljusare, glädtigare och renligare än under andra delar utaf året. Såväl det ena som det andra återstrålar något af den lycka och den trefnad, som bor i hjärtana, och ett underligt behag lugnar sinnet och sprider sällhet öfver land och stad.

Själfva naturen är ju underbart högtidsstämmande vid jul. Snön lyser hvitare än annars, stjärnorna tindra klarare och lifligare än de bruka, ja, en underlig glädtighet synes sprida sig öfver och betäcka höjd och dal, flod och sjö, slott och koja.

Äfven detta år blir det jul. Säkerligen en underlig jul för många, men julen är inte beroende på yttre omständigheter uteslutande. Paulus fick säkerligen fira jul i fängelser mer än en gång. Andra Guds människor hafva ock under tidernas lopp äfven vid julhögtiden saknat mycket af det som människor vanligen glädja sig åt, men icke desto mindre hafva de barnsligt fröjdat sig åt Fridsfurstens fest och, höjda i sin ande öfver tidens småting, hafva de lyssnat till himlaskarornas jubel och fröjd och på så vis sjungit och spelat i sina hjärtan till Herrens ära.

Samloms vi så i stundande högtid till julefest och gjute härskarornas Herre sin frid in uti våra hjärtan! Frid på jorden, till människorna ett godt behag!

Det stora ljuset.

"Det folket, som i mörkret vandrar, ser ett stort ljus, och öfver dem som bo i mörka skuggors land skiner det klarligen."
Jes. 9: 2.

Vår tid har skrutit af upplysning och ljus. Den har bröstat sig öfverljudt, emedan den, enligt sitt eget förmenande, stått så obeskrifligt långt framom alla andra tidsperioder. Man har blifvit mer och mer herre öfver naturkrafterna, och med dessa i sin tjänst har man nästan kunnat uträtta hvad som helst. Vetenskap har blifvit ett slagord, för hvilket allt måste ge vika. Man har vägt stjärnorna, analyserat deras beståndsdelar, räknat ut deras ålder och stakat ut deras banor. Gud har blifvit öfverflödig, ty man har funnit kraften och ursprunget för tillvaron i väsen, som man benämner molekyler, atomer eller elektroner och hvilka äro för till och med det beväpnade ögat miljoner gånger för små att kunna synas. Människan själf, som gjort dessa otaliga underbara upptäckter, är i sig själf intet annat än en inbillning, som aldrig kan blifva viss om sin egen verklighet och hvilken är omedveten om hvarifrån hon kommer och hvart hon far.

Synden är bara ett tanke- eller fantasifoster. Det onda är bara baksidan af det goda. Sanning och lögn äro blott relativa begrepp angående en och samma sak. Kropp och själ höra till samma kategori, och ingen kan med någon synnerlig visshet säga om någondera finnes till. Allt ansvar ändar i nationen. Det finnes ingen domsrätt utom densamma. Man kan inte vara fullt säker på om människan härstammar från apan eller om hon är på väg till henne. Det betyder i alla fall inte mycket någotdera.

Ofvan gifna beskrifning på tidsandan är nog inte bara en dröm. Det är nog alltför mycket verklighet i den. Tidningspressen jäser af den. I många böcker träder den djärft fram. Till och med från predikstolar är den inte helt förvist. Ej under att lifvet blir mörkt och tungt och att framtidsutsikterna blekna för många. "Mörker öfvertäcker jorden och mörkret folken."

Världens ljus, rättfärdighetens sol, Jesus Kristus, lyser dock ännu. De som låta sig af detsamma upplysas behöfva inte vandra i mörker. I julens härliga texter och sköna högtid lyser detta ljus fram klart och tydligt. I våra ljusupplysta hem och i ljus prålande

tempel skingras mörkret och lyser det sanna ljuset, och vi få alla vandra i dess sken. Lyse det in i ditt och mitt hjärta!

Tidernas tecken.

"I skrymtare, förstån I att döma om himmelens utseende, men kunnen icke döma tidernas tecken." Matt. 16: 3.

Att döma om tidernas tecken är inte någon lätt sak. I de ofvan anförda stränga orden manas vi dock utaf Jesus att göra detta. Ofta i det nya testamentet uppmanas vi att akta uppå tidsskickelserna för att utaf dessa lära oss hvad det lider. Inte så att vi genom vårt aktgifvande uppå tidshändelserna skola skaffa oss stöd för vår slöhet och andliga likgiltighet, utan så att det som sker måtte få tjäna som ett gifakt, ett väckelsemedel.

Många, som inte mycket brytt sig om Uppenbarelseboken, söka nu att forska i dess underbara förutsägelser. Detta hoppas vi är ett godt tecken, ty ordet är det som skall vara våra fötters lykta och ett ljus på alla våra vägar. I skrifterna är det som vi skola söka reda på Guds vägar och vilja. Där är det Guds röst höres, och där är det som vi få tillförlitliga svar på alla våra frågor. Där träder den allgode själf oss till möte i enfödde Sonen, ty han och Fadern äro ett.

Tilldragelserna i våra dagar tala ett allvarligt språk. Ingen kan gärna undgå att förstå detsamma. Allting är ovisst, allt skakas i sina fogningar, allting missbrukas. Vetenskapen, konsten, makten, ja, själfva kristendomen användas på andra sätt än hvad Gud i sitt ord låtit oss förstå var ändamålet med dess erhållande. Känna vi inte att den stora vedermödan redan är i annalkande, om den inte redan är inne, och att födslosmärtorna för den nya tidens ankomst redan märkas? Måtte vi befinnas vakande och nyktra?

Med trons olja i lefvernet och i hjärtat är det, som vi skola bida det som hela världen öfvergå skall. Då blir det ett intressant skådespel. Med nyfiken glädje lyfta vi då våra hjärtan och ögon undrande upp för att få syn på hvad som skall tima, ty vi veta att vår förlossning är nära och att hvad som än Gud låter ske, så är det för hans barns bästa. "Gud är vår tillflykt och starkhet, en hjälp i nödens tider väl bepröfvad, därför frukta vi icke, om än jorden omhvälfdes och bergen vacklade och sjönke i hafvets djup."

Verkligt vetande.

"Jag höll mig bland eder såsom den där intet annat visste än Jesus Kristus och honom korsfäst." 1 Kor. 2: 2.

Det är Paulus, som bekänner på det här sättet. Af detta böra vi lära hur en sann kristen bör förhålla sig, då det blir fråga om att uppträda inför världen och sin samtid. Han säger inte, att han inte visste om något annat, men hvad han säger är, att han höll sig såsom om han inte visste något annat. Han säger på ett annat ställe, att han räknade allt annat för afskräde, jämfördt med det att äga Kristus och varda funnen i honom. I ofvan anförda uttryck visar han oss en sann kristens ståndpunkt. Från denna hafva många afvikit. En del medvetet och åter andra möjligen omedvetet. Det faller sig så ofantligt lätt att vilja lysa med sin egen storhet och märkvärdighet. Man vill något vara, ändock man intet är. Så sätter man kött sig till arm och viker med sitt hjärta från Herren, och ve, säger Herren, det folk, från hvilken min Ande viken är.

"Det är evinnerligt lif att lära känna dig, du den ende sanne Guden, och den du har sändt, Jesu Kristus", lärer oss den Heliga skrift. Har man så lärt känna Gud, så faller det sig också naturligt, att den förnämsta kunskapen blir den som Paulus angifvit, Jesus Kristus och honom korsfäst. I honom, heter det, var lifvet och lifvet var människornas ljus. Det sanna och enda ljuset, som upplyser hela världen och förutan hvilket det råder idel mörker.

Unge vänner, hur är det med vårt bekännande utaf Jesus? Vi bekänna gärna att vi tagit våra examina från ett eller annat läroverk. Vi tycka om att det blir kändt, då vi erhållit någon utmärkelse af något slag. Det är gärna ingen utaf oss, som inte gläder sig åt att blifva känd för särskilda goda egenskaper. Men hur är det med vårt förhållande till vår Frälsare? Känna de som umgås med oss att vi älska honom, då de lära känna oss närmare? Kunna vi vädja till våra vänner, lek- och ungdomskamrater och vara vissa om att de få lof att erkänna hvad vi påstå, om vi säga, att vi inte så högt skattat något som Jessu Kristus och honom korsfäst?

Måtte vår barmhärtige Fader i himmelen gifva oss nåd och kraft att inför världen bekänna honom, som gått i döden i vårt ställe!

Vår tro.

"Jag vet på hvem jag tror." 2 Tim. 1: 12.

Den lutherska kyrkan borde vid detta jubelårs slut hafva kommit till klarare trosvisshet än den hade vid årets början. Hafva vi inte med våra många fester och tillställningar kommit därhän, så hafva vi jublat förgäfves. Den sanna kristendomen är i sig själf en visshet, en öfvertygelse om ting, som icke synas. En sådan visshet och afgjordhet fanns hos apostlarna och de första dagarnas kristna, att de vågade uppoffra allt, till och med sina lif för sin öfvertygelse.

Våra dagars kristendom har blifvit mer och mer ovisshet. Man har inte velat tala om någon bekännelse, någon viss åsikt i religiösa frågor. Ju mera oklart man har kunnat uttala sig i religiösa frågor, desto bättre har det varit. Man har skrikit om att bibeln är ens bekännelse och att det är allt som behöfs, inte därför att man har mycket brydt sig om hvad bibeln innehöll, utan därför, att det har varit populärt att vara i det ovissa, obestämda och dunkla. Äfven inom vår kyrka har sam-

ma anderiktning trädt fram. Man har sökt popularitet, och för att blifva så populär som möjligt har man låtit pruta med sig litet här och hvar. Till och med lutherska präster hafva bröstat sig öfver att de varit vidhjärtade och liberala. Man har, i korthet sagdt, sökt att vara lutheran med så litet lutherdom som möjligt.

Om man skulle sköta sina affärer på det viset, som man har sökt att lefva fram sitt andliga lif, så skulle man hafva gått bankrutt och gjort fallissement på kort tid. Om man skulle skött sin automobil på samma vis, som det kristliga lifvet fått näring och tillsyn, så skulle man försökt att åka utan både olja, gasolin och största delen af maskineriet, och om allmänheten gifvit akt på huru man bar sig åt, så skulle man utsatt sig för att hamna i dårhuset. Men då det blir fråga om att lefva som en kristen, då duger hvad som helst, då klandrar ingen, då är det godt nog.

Är det ett under att Gud sänder straffdomar öfver ett folk som bär sig så åt, som kristenheten i alla jordens länder har gjort den senare tiden? Må det bli allvar i vårt lif! Må vi veta på hvem vi tro!

Din skatt.

"Behåll det du har." Uppb. 3: 11.

Då vi skola förmana hvarandra att behålla det vi hafva, så förutsätter det nu som i evangelisten och aposteln Johannes' dagar, att man har något att behålla och något som är värdt att behålla. Hade inte församlingen, till hvilken han framlämnar brefvet från Jesus, ur hvilket det ofvan anförda uttrycket är taget, haft något som var värdt att behålla, så hade inte den fått förmaningen. Det som var värdt för församlingen i Filadelfia att behålla var bland anant det som kallas Davids nyckel och hållandet af Guds tålamods ord samt bekännandet af Jesu namn.

Något hafva vi väl ock i våra dagars kyrka, som är värdt att behålla, äfven om där gifves ovanligt mycket, som vi böra kasta och springa ifrån ögonblickligen. Det torde nog vara fallet mångenstädes, att man har tappat Davids nyckel och att därför både makten att upplåta och tillsluta dörren till Guds och människornas hjärtan, saknas. Man läser kanske ännu litet i bibeln någon gång under dagen, men barnen bedja att det måtte bli så litet som möjligt, om det sker vid frukostbordet, ty de äro vanligen så utmattade utaf nattens och kvällens orgier, att de inte orka upp tidigt nog för att hinna till skolan till den ordentliga lektiden. Eller man har själf som familjefader så brådtom för att få sitt folk ut i arbetet, så att han läser så få verser som möjligt, och under det man läser sin dagbetraktelsebok och möjligen läser en bön, så tänker man på huru man skall ordna sitt program för dagen. Här är inte mycket att behålla. Hellre behöfs det här, att man vaknar upp till besinning, innan det är för sent och Guds förkastelsedom afkunnas.

Någon liten hunger efter Guds ord torde ännu märkas i våra sinnen och kanske själar. Ännu känna vi, då söndagen kommer, en maning att med Guds församling fira Herrens sköna gudstjänst. Ännu manar den Helige Ande till större trohet mot Gud, församling och nation. Vi sätta möjligen äfven ännu värde på den lilla katekesens salighetssanningar och hafva en inre aning eller medvetande om att vår kyrkas lära är fullt bibelenlig samt att vi, om vi skola hafva lott i de saligas arfvedel, böra göra flitigare bruk af ordet i hem och tempel. Du beder någon gång ännu, går ännu ibland till den heliga nattvarden, känner dig tilltalad af ordet och förnimmer Andens maning. Behåll det du har! Bed Gud om mer!

Då man är ung.

"Ingen förakte din ungdom." 1 Tim. 4: 12.

Det har väl aldrig funnits en tid i mänsklighetens historia, då de äldre inte funnit det svårt att förstå de unga och de unga de äldre. Ju mer yr och obetänksam man varit, då man var ung, desto mer tror man ungdomen om ondt, då man blir äldre.

Lifvet har med sig åtskilliga lärdomar, som inte kunna inhämtas på annan väg än erfarenhetens, och det är därför som ungdomen i många fall har svårt att förstå de äldre. Alltför många unga vilja inte lära af de äldre, och innan de på erfarenhetens törnbeströdda väg hunnit att lära sig lifvets allvar, så hafva de ofta lidit skada för hela lifvet.

Rätt ofta så tror sig den unge fatta saker och ting djupare och mera verkligt än de gamla. Ja, man tilltror sig ofta att drifva litet gäck med de äldres åsikter och företag, litet anande, att innan man vet ordet af, så har man kommit därhän, att man med all sin visdom och belefvenhet blifvit föremål för ett kommande släktes kritik.

Då Paulus tröstar Timoteus med att ingen skulle förakta hans ungdom, så syftade detta synnerligen på Timotei verksamhet som lärare i församlingen. Timoteus var säkerligen också rädd för att man inte skulle vilja anförtro sig åt honom, emedan han var för ung. Han behöfde därför den tröst som ligger i uttrycket, och det folk, till hvilket han blef sänd, behöfde säkerligen ock den rekommendation, som detta uttryck gaf.

Det är inte så, att all visdomen sitter hos den gamle och idel omogenhet hos den unge, utan det kan ju vara det förhållandet, att den unge låter sig af Guds ord och Ande ledas, då den gamle går sin egen slippriga och farliga väg.

Det är synnerligen svårt för den som är ung i våra dagar att vandra sin väg som Guds barn ägnar och anstår. Vi lefva i upplösningens tid. Den tid, då laglösheten får öfverhand och kärleken kallnar hos de flesta. Kärleken till Gud blir så lätt en likgiltig sak, en många andra ting underordnad egenskap. Någonting som man kan reda sig förutan och lyckas lika bra för det. Men lycklig den ungdom, som allt detta oaktadt dock blir vid Guds löften, det bepröfvade ordet, den erfarna sanningen, den skall Gud rikligen välsigna.

Förakta inte, slösa inte bort dina ungdomsdagar!

JUNGFRU MARIA MED KRISTUSBARNET.
MÅLNING AF ITALIENSKE KONSTNÄREN CARLO DOLCI.

VÅRT ARBETSFÄLT

JOHN G. DAHLBERG, afdelningsredaktör

Söndagsskoljulfester.

DEN efterlängtade och alltid välkomna julhelgen är återigen i annalkande. Med Hosiannarop, ankomsttexter och adventspsalmer ringa adventssöndagarna redan in den annalkande högtiden. "Si, din konung kommer till dig", ljuder det vida i världen i stilla adventstid, och i vårt svenska Sion ljuder församlingssången ljuf och mäktig:

Gläd dig, du Kristi brud!
Och möt din Herre Gud.
Den stora dag du skådat,
som de profeter bådat.
Hosianna, pris och ära
vår konung vi hembära.

Till de mera betydande julförberedelser, som förekomma i våra församlingar, hör utarbetandet af för söndagsskolans julfest lämpligt program. Att detta program skall, så långt som möjligt, vara värdigt det outsägligt stora minne, som därigenom firas, ligger i sakens natur. Emedan denna fest är ett tacksamhetens glädjeuttryck öfver Jesu uppenbarelse i köttet, bör programmet på hvarje punkt på ett eller annat sätt bära vittne därom. Allt sådant, som står i uppenbar strid därmed, bör skoningslöst uteslutas. Det är inte vi eller våra barn, som skola beundras, utan Guds frälsarekärlek, uppenbar i enfödde Sonen. Detta senare är den medelpunkt, omkring hvilken hela programmet bör röra sig. När det sedan gäller att finna *material,* "stycken för barnen", såsom man säger — och hvarför inte äfven för ungdomen? —, ha vi riklig tillgång på sådant i bibeln och i vår svenska psalmbok och dessutom, hvad religiösa sånger beträffar, i vår Hemlandssångbok, och andra sångböcker, svenska och engelska, af kyrkan erkända och antagna till enskildt och allmänt bruk. Med afseende på bibeln ha vi i gamla testamentet de messianska profetiorna om det "barn, som är oss födt, och den Son, som är oss gifven", och i nya testamentet ha vi uppfyllelsen af dessa profetior. Dessa skriftutsagor utgöra ju också själfva julfirandets rika källflöden. Hvad julsånger beträffar, kunna vi, i stort sedt, inte finna något enklare, djupare och mera evangeliskt fulltonigt än våra härliga advents-, jul- och trettondedagspsalmer. Dessutom ligga strödda nästan öfverallt i vår psalmbok de härligaste psalmer och psalmverser, som på ett eller annat sätt fulltonigt beprisa den Guds nåd, som med Jesu människoblifvande uppenbarats i världen. Dessa mycket gifvande psalmer kunna med stor fördel användas vid söndagsskolans julfester.

Dessutom finna vi i vår Hemlandssångbok och andra af kyrkan för allmänt bruk antagna sångsamlingar många härliga sånger, lämpliga att användas vid söndagsskoljulfester. Undertecknad anser, att det vore väl, om vårt präktiga *Augustana Book Concern* ville med afseende på de julfester, hvarom här är fråga, utgifva ett häfte innehållande: 1) messianska profetior och deras uppfyllelse samt 2) julpsalmer och julsånger, hämtade ur af kyrkan brukade sångsamlingar. Hvarje blad skulle ha text endast på en sida, så att man utan svårighet och utan att förstöra någonting kunde klippa ut det, som man ville barnen skulle lära sig till deras särskilda julfest. Sådana häften kunde rekvireras, allt efter som behofven gjorde sig gällande, från år till år. För dylikt ändamål har undertecknad understundom samlat gamla, utslitna psalm- och sångböcker. Ett sådant häfte som det antydda vore i allmänhet att föredraga framför den tillfälliga litteratur, som i dylikt syfte utgifves såsom "nytt till julen". Detta "nya" är ofta af ganska underhaltig beskaffenhet, ehvad man betraktar dess innehåll eller dess form och poetiska lyftning. Äfven om "det nya" vore jämbördigt med "det gamla", vore det i allmänhet ur pedagogisk synpunkt sett en förlust att använda "det nya". Genom att lära sig någon eller några verser ur bibeln eller psalmboken — eller ur annan af församlingen i bruk varande sångsamling —, har barnet lärt sig något, som det i vanliga fall kommer att möta igen, kanske många, många gånger i lifvet. Detta mötande igen torde verka såsom regn och solsken på det i jorden sådda och uppspirande kornet: det grönskar och växer allt mer, går i blom och sätter frukt. Ett underhaltigt stycke, svagt redan vid "födelsen", lefver sällan länge och dess "åminnelse" försvinner. Med hänsyn till resultat är det stor skillnad på att inlära sig ett sådant stycke, ett stycke som har bestående värde och hvilket man kan möta på nytt nästan när som helst. För barnet självt torde det ena stycket vara lika nytt som det andra, och både bibel och psalmbok räcka i detta afseende till att barnet skall kunna få "ett nytt stycke" hvarje återkommande jul. Det ligger i öppen dag att både barnet och församlingen göra en ansenlig vinst däri, att barnet inlär sådant som det sedan när som helst och kanske ofta kommer att möta i församlingsverksamheten. Detta hindrar icke att, då tillfälle gifves, använda nya, friska sångalster, som på grund af sin inneboende lifskraft komma att öfverlefva tillkomsttiden. För oss äldre, som skola åhöra barnens program, underlättas hörandet och uppfattningen af det hörda, om barnen uppläsa för oss kända stycken, hvilka därigenom hos oss väckas till lif, fördjupas och göras på nytt fruktbärande. Den pedagogiska sanning, vi här hafva antydt, är, hvad särskildt barnen beträffar, tydligt uttalad af Luther i hans Företal till den Lilla Katekesen. Han säger där: "Man måste med enahanda

viss text och form lära de unga och enfaldiga, eljest blifva de lätt förvillade, om man lärer dem den ena tiden så och året därpå annorlunda, liksom man skulle vilja förbättra det, och därigenom förspiller man allt sitt arbete, som man nedlägger på undervisningen. — — —· Hos de unga och enfaldiga blif vid enahanda och alltjämt lika sätt med bestämda ord, och lär dem allra först dessa stycken: Tio Guds bud, Tron, Fader vår m. m., efter bokstafven rättfram, ord för ord, *så att de genom att ofta höra dem,* jämväl själfva kunna säga dem efter och lära dem utantill." Denna Luthers pedagogiska regel har väl med hänsyn till kristendomssanningars inplantande i de ungas sinnen och hjärtan blifvit motsagd, men den har ock af många blifvit varmt, och det med rätta, förordad och följd. Och denna regel kan med fördel tillämpas äfven vid utarbetandet af för söndagsskolan lämpligt julfestprogram. Härmed hafva vi icke förkastat allt s. k. "nytt". Det nya goda hör därjämte till utvecklingens lag, och det kommer i sin tid, om det har bestående värde, att höra till det gamla bepröfvade goda. Må våra söndagsskoljulfester blifva äkta evangelisk-lutherska fester, Guds namn till ära och oss till fromma.

Ja, lär oss vittna klart med fröjd
om *den*, som blef vår broder,
själf Gud af Gud i himlens höjd,
här född af fattig moder!
Stäm, Ande, stäm vårt strängaspel,
att härligt om Immanuel,
om Lammet det må ljuda!

Hemlandssången 26: 3.

Våra instundande sockenstämmor.

Inom en månads tid efter det detta nummer af Ungdomsvännen utkommit i tryck komma antagligen de flesta af våra församlingar att hålla sina årsstämmor för år 1918. Dessa stämmor äro af allra största betydelse både för de enskilda församlingarna och för samfundet. Alla röstberättigade medlemmar, unga och gamla, böra, så vidt görligt är, bevista dessa stämmor. Härvid kunna vi alla deltaga i församlingens och samfundets angelägenheter, i kärlek råda och besluta i sådana saker, som förekomma till behandling — allt i afsikt att understödja och därmed befordra våra gemensamma kyrkliga intressen — bära hvarandras bördor och med hvarandra glädjas öfver de segrar, som vunnits för Guds rike.

Bland det myckna viktiga, som förekommer vid dessa årsstämmor, är val af tjänstemän och ombud till distrikt- och konferensmöten. Härom önska vi säga några ord. Med afseende på tjänstemän inom församlingen tänka vi här särskildt på val af diakoner och "trustees". Undertecknad har flera gånger tänkt, att det vore bättre, om vi i hvarje församling hade endast *en styrelse,* som hade hand om det hela, som enligt vår nu gällande församlingskonstitution är deladt mellan de båda styrelserna, diakoner och "trustees". Emedan vi icke hafva det på det sättet, skola vi äfven härvidlag, hvad än vår enskilda tanke kan vara, följa de föreskrifter, som äro af församling och samfund antagna och fastställda. Församlingskonstitutionen (Art. IV, §4) säger: "Endast sådana personer kunna väljas till diakoner och kyrkovärdar[1] (= trustees: Art. IV, §1), som hafva rykte om sig, att de äro uppriktiga i sin kristendom och församlingens bekännelse trogna." Särskildt kyrkorådets medlemmars utpräglade kristliga karaktär framhålles ytterligare i konstitutionens 5:te artikel. Säges ingenting vidare i detta afseende om "trustees" i den 6:te artikeln, som särskildt handlar om dem, har dock den 4:de sagt, att de skola "hafva rykte om sig, att de äro uppriktiga i sin kristendom och församlingens bekännelse trogna", och det vill inte säga litet. Skulle andra personer väljas, är det klart, att de inte äro lagligen valda. Det är ju också tämligen tydligt af denna konstitutionsbestämmelse, att diakoner och "trustees" icke skola hafva någon annan trosbekännelse eller religion utom den evangelisk-lutherska, alldenstund denna konstitution är för evangelisk-lutherska församlingar. Om *diakoner* såsom församlingstjänare talar vårt nya testamente på flera ställen, synnerligen i 1 Tim. 3: 8 ff. Ehuru det uppenbarligen endast gällde yttre tjänst i församlingen, sade apostlarna, då de föreslogo att sju män skulle väljas för att tjäna vid borden: "Utsen därför, bröder, sju män bland eder, som hafva godt rykte om sig och äro fulla af den Helige Ande och visdom, hvilka vi kunna anställa för detta behof." När de hade blifvit valda, heter det att "de bådo och lade händerna på dem" (Apg. 6: 1—6).[2] Hvad vi härmed hafva särskildt velat påminna om och betona är kristlig ömhet om församlingens och samfundets väl vid val för dessa viktiga tjänster.

Det andra, som vi här önskade framhålla och betona, är att vid årsstämmorna till ombud vid distrikt- och konferensmöten eller andra kyrkliga möten välja sådana kristligt sinnade, insiktsfulla män, ehvad de i lekamligt afseende äro fattiga eller rika, äldre eller yngre, hvilka i församlings- och samfundsarbetet gjort sig förtjänta af sådana hedersuppdrag. Ty att vara sin församlings officiella representant är ett hedersuppdrag, som också bör på ett hederligt sätt uppfyllas. Äro t. ex. bolagsstämmor eller betydande politiska möten viktiga, äro sådana möten, som beröra Guds rikssak på jorden, det ännu mera. Därför bör en hvar, som fått ett förtroendeuppdrag af församlingen eller af samfundet för öfrigt, troget och efter bästa förstånd fullgöra det. Äfven härvidlag må en hvar se på sin kallelse. Skulle förhållandet vara så, att den som är lämplig till denna tjänst, detta förtroendeuppdrag, är en fattig man, som

---

[1] Kyrkovärd i svensk mening: "En å kyrkostämma utsedd person, som jämte pastor har att handhafva och öfvervaka kyrkans ekonomi m. m."

[2] De i diakontjänsten intresserade, hvilka önska taga närmare reda på synodens åtgöranden rörande denna tjänst de senare tio åren, kunna läsa därom i synodalreferatet för år 1906, sid. 154; ref. 1907, sid. 148 (längre rapport om diakonatet); ref. 1908, sid. 166; ref. 1909, sid. 156. Behandlingen af denna sak har sedan sistnämnda år uppskjutits, hvadan den ännu är oafgjord.

på grund däraf, d. ä. för utgifternas skull, inte gärna kan åtaga sig uppdraget, bör församlingen på något sätt tillse, att han för den tid, under hvilken han på detta särskilda sätt står i församlingens tjänst, erhåller vederbörlig ersättning och sålunda blir iståndsatt att fullgöra sitt uppdrag. Såväl våra årsstämmor som våra kyrkliga möten för öfrigt äro betydelsefulla, ty de afse vårt eget bästa, Guds rikes befrämjande och därmed Guds namns förhärligande.

Afskedsord.

Det är, då detta skrifves, snart ett år, sedan undertecknad af Augustana Book Concern kallades att för år 1917 redigera afdelningen *Vårt arbetsfält* i UNGDOMSVÄNNEN. Då jag på förnyad, enträgen begäran lofvade att "tills vidare" åtaga mig detta förtroendeuppdrag, för hvilket jag var och är tacksam, gjorde jag det med icke ringa oro. Jag hade då inte mer än omkring ett par veckors tid för arbetets planläggande för året och för manuskripts anskaffande för januarinumret. Detta "tills vidare" har sedan fortsatts under året — den tid, för hvilken kallelsen gällde. Ehuru jag nedlagt mycken tid på detta arbete, har jag icke lyckats slutfölja den plan, som jag i början härför utstakade — materialet har varit för rikt och arbetskräfvande. Jag har dock gjort hvad jag under omständigheterna kunnat. Härmed ville jag rätta ett misstag eller snarare ett förbiseende, som jag omedvetet gjorde mig skyldig till i februarinumret, sid. 30, där jag bland Illinois-konferensens inrättningar uteglömde *Augustanahemmet för ålderstigna i Chicago, Ill.*, en betydande inrättning. [Vill dessutom nämna, att i oktobernumret, sid. 222, skulle på tal om påfven Leo den store stått: den 49:de (eller däromkring) i stället för den 19:de (eller däromkring). 19:de är orätt och förstör därför också argumenteringen.] För den uppmuntran i arbetet, för det varma erkännande, som jag erhållit därför från omdömesgiltigt håll, tackar jag förbindligast. Och då jag härmed afslutar detta arbete enligt erhållen och antagen kallelse, tillönskar jag UNGDOMSVÄNNEN och dess läskrets all möjlig lycka och framgång.

Berwyn, Ill., den 30 okt. 1917.

Med utmärkt högaktning
JOHN G. DAHLBERG.

Från arbetsfältet hemförlofvad.

Pastor K. G. Wm. Dahl.

Å man en stilla, stjärnklar afton betraktar himlahvalfvet, ser man en och annan gång ett stjärnskott. Oförmodadt framträder fenomenet i all sin glans, men innan man hinner tänka, har det redan försvunnit.

Den hemförlofvade pastor K. G. Wm. Dahls lefnadssaga påminner i mycket om ofvan antydda naturfenomen. En helt ung man, har han under loppet af några få år gjort sig känd och beundrad icke blott i vårt eget land utan jämväl i öfriga världsdelar. Men plötsligt, likasom en blixt från en klar himmel, kommer det öfverraskande och sorgliga budskapet, att han i blomman af sin mandom, endast trettiofyra år gammal, blifvit hädankallad.

Pastor Dahl, son till prosten Samuel Dahl i Osby, Skåne, föddes i Laholm, Halland, den 3 februari 1883. En stor del af sin skolbildning erhöll han i hemlandet. Vid 19 års ålder ankom han till Amerika. Några högtflygande planer rörande sin framtid synes han vid den tiden icke hafva haft. Han ämnade, enligt hvad han senare berättade mig, specialisera i papperstillverkning. Hans första arbete var också vid en pappersfabrik i Holyoke, Mass. Föga anade han väl då, att han senare skulle specialisera i papper fastän på ett helt annat sätt.

Pastor Dahl hade väl redan vid den tiden genomgått andliga strider men befann sig ännu i mörker. Ensam och hemlös i främlingslandet, gick han omkring och sökte efter en kyrka, där han kunde få höra Guds ord predikas på modersmålet. Han fann ock till sist en sådan. Men som den råkade vara en utaf de mera fria beträffande gudstjänstordningen kunde hans schartauanska sinne icke fördraga den utan gick han därifrån olyckligare än han kommit dit. Till sist påträffade han i en annan stad en af våra lutherska kyrkor, och där kände han sig genast hemma.

Redan på hösten 1903, eller året efter hans ankomst till Amerika, finna vi honom vid Augustana College i Rock Island, Ill., där han inskrefs i senior-klassen. Det var där undertecknad blef bekant med honom, ty vi blefvo klasskamrater och förblefvo sådana, tills vi år 1907 i New Britain, Conn., prästvigdes.

PASTOR G. K. WM. DAHL.

Genom Guds underbara ledning kom Dahl under ferierna ut på missionsfälten. Han fick där se såväl andlig som lekamlig nöd. Det var otvifvelaktigt under denna tid som

hans troslif på allvar började utvecklas till den makt och glans, som det allt sedan röjde hos honom.

Pastor Dahl ömmade mycket för de lidande i världen. Detta stora karaktärsdrag lade jag märke till redan i början af vår bekantskap. Att små orsaker kunna ha stora verkningar, det skönjes tydligt i pastor D:s lif. Under senior-året i college öfversatte han ifrån engelska till svenska Julie Sutters bok: *A Colony of Mercy*, en hänförande skildring of den underbara anstalten för fallandesjuka och sinnessvaga i Bielefeld, Tyskland. Att detta arbete blef epokgörande för Dahls hela återstående framtid, är alldeles säkert. Väl verkade han som pastor någon tid, men ganska snart blef han kallad till kaplan vid vår diakonissanstalt. Där fick han som först se nöden i ansiktet. Där mognade också hans stora lifsideal. Hvarje gång jag träffade honom under den tid af tre och ett halft år, han tjänade vid denna anstalt, var det alltid samma sak, som framträdde uti våra samtal, och det var, att vi som synod saknade den inrättning, där de mest olyckliga bland vårt folk, de fallandesjuka och sinnessvaga, borde vårdas.

När Dahl hösten 1912 kom till Axtell, Neb., hade han planen för sin lifsgärning fullbordad. Endast några veckor efter sin ankomst inbjöd han distriktets alla pastorer till Axtell. Han visade oss då icke blott platsen, där anstalten skulle anläggas, utan jämväl en väl uttänkt planritning, hvar de särskilda byggnaderna skulle stå och hur de skulle vara beskaffade. Vi hisnade inför sådana planer, föga anande, att de inom den korta tiden af endast fyra år skulle hunnit ikläda sig verklighetens gestalt.

Sommaren 1915 var särskildt kritisk i Bethphage-missionens historia. Det inköpta landområdet var betaldt, utgräfningarna för Tabor, den första byggnaden, hade just påbörjats. Då nedlägges Dahl helt plötsligt på sjuklägret och, som vi alla med bäfvan trodde, dödslägret. Hade han då blifvit hädankallad, hade verksamheten, mänskligt sedt, blifvit nedlagd. Men Herren hade annorlunda beslutat. Han tillät sin tjänare stanna kvar ibland oss två år till. Och ehuru han efter den sjukdomen aldrig blef riktigt frisk, arbetade han som en jätte ända in i de sista minuterna.

Nu hvilar denne store människovän strax invid Bethphage hyddor midt ibland några, som i lifstiden voro "bundna" och som han så innerligt ömmade för. Om honom gäller Herrens härliga utsaga bokstafligen:

"Hvad I hafven gjort en af dessa minsta mina bröder, det hafven I gjort åt mig". "Saliga äro de döda, som i Herren dö härefter. Ja, säger Anden, de skola hvila sig från sitt arbete, ty deras gärningar följa dem efter".

O. G. BERG.

Reformationen och biskopsämbetet.

AF J. G. DAHLBERG.

Forts.

På riksdagen i Worms 1521 blef danske prinsen, sedermera konungen af Danmark och Norge, Christian III (1534—59) vunnen för den lutherska läran. På riksdagen i Köpenhamn 1536 lyckades han afsätta alla romersk-katolska biskopar i landet. De biskopar, som icke fogade sig därefter, lät han sätta i fängelse. För att därefter ordna de kyrkliga förhållandena i landet inkallade han Bugenhagen. Denne anlände till Köpenhamn 1537 och kvarstannade i landet till 1512, då han återvände till Wittenberg. Den 2 sept. 1537 vigde Bugenhagen till Danmarks förste evangeliske biskop Peter Paladius.[17] Hans medbiskopar kallades ursprungligen superintendenter,[18] men namnet ändrades senare till biskop. Samma år (1537) vigde Bugenhagen Geble Pedersön till Norges förste lutherske biskop.[19] På Island, tillhörande Danmark, rönte Bugenhagens kyrkoordning starkt motstånd. En af de sista romersk-katolska biskoparna vigde dock till sin efterträdare Gigur Einarson, lutheran och lojal dansk. Att Luther var medveten om de nämnda romersk-katolska biskoparnas öfvergång till den evangeliska läran, att de afsade sig sin världsliga makt och fortforo såsom evangeliska biskopar i den evangeliska kyrkan och att han var medveten om sin förtrogne vän Bugenhagens åtgörande i Danmark och Norge, ligger i öppen dag. Att Luther, som hyste stora förhoppningar med hänsyn till de nordiska folkens framtida förhållande med hänsyn till evangelii vidblif-

[17] D. S. Schaff säger i Schaff-Herzog Encyclopaedia, II., p. 746: "The Bishops of the Church of Denmark have no claim whatever to apostolic succession, although the Bishops of India have recognized Danish ordination." År 1783 vigdes N. E. Balle till biskop i Frue Kirke i Köpenhamn. Kort därefter erhöll han bref från episkopalkyrkan i Amerika med förfrågan, om han skulle vilja prästviga några unga män eller, om möjligt, en biskop, om kandidaterna därför sändes till honom. Orsaken till denna begäran var, att biskop Lowth i London nekat ordinera de män, som i sådan syfte blifvit sända till honom. Han nekade ordination, emedan dessa män, som voro amerikanska medborgare, nekade att svärja trohetsed till den engelska kronan. Biskop Balle och andra hade utnämnts såsom kommitté att efterkomma den till Balle framställda begäran, men det blef inget däraf, emedan Rev. Dr. Seabury under tiden blifvit vigd till biskop i Skotland den 4 nov. 1784. Då "The Protestant-Episcopal Church", organiserad 1784 — 36 år senare än the Evangelical Lutheran Ministerium of Pennsylvania and Adjacent States (organiserad 1748), höll möte i Philadelphia 1785, erkändes icke dr Seaburys ordination till biskop, hvarför tre andra prästmän, Samuel Provost, William White och David Griffith, valdes och instruerades att resa till England för erhållande af vigning till biskopar. De två förstnämnda, Provost och White, vigdes till biskopar i Lambeth Chapel af ärkebiskopen af Canterbury den 4 febr. 1787. Två år senare, eller 1789, erkände episkopalkyrkan Seaburys ordination till biskop. (Schaff-Herzog, II., 747). Men år 1874 tillsatte episkopalkyrkan i Amerika, såsom vi förut sett, ett utskott att göra sig underrättad om äktheten af den biskopliga successionen i Sverige. Det vill därför synas som om de själfva tviflade på äktheten af sin s. k. biskopliga succession.

[18] Sedan detta skrefs har undertecknad haft nöjet läsa dr Forsanders välskrifna (som vanligt) artikel i UNGDOMSVÄNNEN för oktober 1917, sid. 229, om *Kyrkoreformationen i Skåne*. Enligt däri förekommande uppgifter, valdes evangeliska "superintendenter" i de afgående romerska biskoparnas ställe. Dr Forsander har dock ordet superintendenter inom anföringstecken, och dessa torde här vara betydelsefulla. Litet längre ned (samma sida, sid. 231) står det, att Bugenhagen "vigde de sju nya superintendenterna". Här står ordet utan anföringstecken. Härmed torde dock icke ofvanstående uppgift, att "den 2 sept. 1537 vigde Bugenhagen till Danmarks förste evangeliske biskop Peter Paladius", med nödvändighet vara nekad. Kanske en motsvarighet gifves, hvad namnet beträffar, i Danmark till Gustaf Vasas "superattendent" (se not 16). The Lutheran Cyclopedia, sid. 56, har denna uppgift: "Denmark received its first evang. bishops through the ordination of Bugenhagen, September, 1537. The primate was the Bishop of Seeland, Peter Palladius. But his co-bishops were originally called superintendents, and only later the title bishop was again introduced." De båda uppgifterna behöfva icke med nödvändighet vara hvarandra motsägande, men kunna kanske vara det.

[19] Så Luth. Cycl., sid. 372; men på sid. 56: "In Norway Geble Peddersen, Bishop of Bergen, who became a Lutheran, introduced Bugenhagen's Church Order, and was sustained by Archbishop Turban Olofson of Dronthheim. Through them bishops continued in Norway."

vande, kände sin lärjunge Olavus Petri verksamhet i Sverige, och att han var medveten om reformationens seger och biskopsämbetets bibehållande därstädes, är också tydligt. Och såsom bevis för att han bekänt det evangeliska biskopsämbetet enligt mänsklig rätt, kunna vi anföra, att han själf tillrådt böhmarna i de kyrkliga svårigheter, i hvilka de kommit, att, alldenstund ingen hjälp vore att förvänta från påfven, själfva enligt gemensam öfverenskommelse ordinera präster och tillsätta biskop. Men icke blott det, utan vi finna att han själf tjänstgjort vid biskopsinvigning eller, kanske rättare, biskopsinstallation. Luthers intime vän Nikolaus von Amdorf (född 1483, studerade teologi i Wittenberg, pastor i Magdeburg 1534) blef utnämnd till biskop af Naumburg-Zeig 1541 och installerades i sitt biskopsämbete af Luther den 20 jan. 1542. Georg III, furste af Anhalt (född 1507), vigdes till romersk-katolsk präst 1524. För att kunna framgångsfullt bekämpa "de lutherska sekteristerna" började han att studera Skriften, kyrkofäderna, Augsburgiska bekännelsen och apologien, men blef därunder omvänd till den evangeliska läran.[20] Han önskade blifva biskop för evangelii fienders skull. Utnämnd 1540 att förestå stiftet Merseburg, installerades han såsom biskop därstädes den 2 aug. 1545 af Luther,[21] som vid detta tillfälle åtföljdes af Melanchthon.

Innan vi afsluta denna del af Luthers ställning till det evangeliska biskopsämbetet, böra vi åtminstone med några ord omnämna hvad man kallade "nödbiskop" (Notbischof). Luther var uppenbarligen mycket noga med att ingen tog till sig någon makt, som inte tillhörde honom, och därför lade han stor vikt vid den yttre kallelsen. Då det t. ex. blef fråga om visitation i någon församling, ansåg Luther att ingen af teologerna i Wittenberg kunde företaga en sådan, emedan ingen innehade den kallelsen. Som vi redan sett lade han härvid stor vikt vid det allmänna prästadömet och därvid vid församlingen, dels såsom lokalförsamling och dels, i allmänna ärenden, på församlingen i betydelse af sammanslutligen af flera lokalförsamlingar, såsom inom ett furstedöme eller konungarike. I den brytningstid, som reformationstiden var inom kyrkan och därmed inom tankens värld, tog det tid innan den ur brytningarna framträdande evangeliska kyrkan hunnit komma till behöflig yttre ordning. Och för att komma till en sådan ordning behöfde någon taga initiativet därtill. Härvid kom man till hvad som betecknades med *praecipua membra* eller att de evangeliska furstarna såsom de i så måtto främsta lemmarna skulle taga initiativet till kyrkans ordnande inom hvar sitt område och blefvo sålunda nödbiskopar eller tillfälliga biskopar, hvilka skulle tillse det helas ordnande på evangelisk grund — ingripa där behofvet det kräfde: de skulle icke styra kyrkan, men där det var nödvändigt tillse att kyrkans angelägenheter ordnades af kyrkan själf. När t. ex. Gustaf Vasa gick så långt, att han utfärdade en kyrkoförfattning på *sitt väldes vägnar*, satte svenska kyrkans män sig däremot och — segrade. Härur har sedan kommit det (såsom i Sverige, Danmark, Tyskland), att den regerande fursten (konungen) kallas *summus episcopus* — den högste biskopen med dess begränsning. Från en annan sida sedt, ligger häri en gammal tanke: Konstantin den store kallade sig *summus potifex* och Karl den store *rector ecclesiae*. Enligt de wittenbergska teologernas betänkande af den 15 augusti 1530 skulle biskops rätt vara: ordination, visitation, öfveruppseende öfver prästerna, andlig jurisdiktion i äktenskapssaker och bannlysning.[22]

3. *Superintendenter i den evangeliska kyrkan.*

Det vore icke rättvist att i detta sammanhang förbigå det tidigt här och där under Luthers tid i den evangeliska kyrkan införda superintendentämbetet. Framställningen blefve i så måtto ganska ensidig. Vi hafva redan märkt ansatser därtill eller antydningar därom dels från Gustaf Vasas kyrkoordning och dels från Bugenhagens verksamhet i Danmark, båda pekande tillbaka till reformationens hemland. I *Instruktioner till biskopar rörande examination och ordination* säger Melanchthon, att sådant skall utföras af biskoparna eller af "dem, som i deras ställe ha kyrkans styrelse om hand".[23] Episkopatet var endast en form för kyrklig styrelse; den kunde ske äfven på annat sätt, såsom t. ex. vår synodala styrelseform med synodal- och konferenspresidenter. Superintendentämbetet kom först till praktisk öfning vid den saxiska visitationen (1527). Detta ämbete afsåg i början hufvudsakligen öfvervakandet af lärans renhet och gudstjänstordningen. Sedermera tillkom superintendenten såsom visitator att hafva direkt öfveruppseende öfver prästerna, examinera prästkandidater och prästviga och i ämbetet installera präster, fylla vakanser, där sådana uppstodo, hafva allmän uppsikt öfver kyrkor och skolor m. m. inom sitt område. Sedermera tillkommo generalsuperintendenter, hvilka i det närmaste motsvarade de evangeliska ärkebiskoparna, under det att under dem varande superintendenter motsvarade de evangeliska biskoparna. Som man ser är superintendent och biskop i det närmaste detsamma — olika namn för ungefär samma göromål.

Då Bugenhagens kyrkoordning införts i Pomern 1531, vidhöll den romerske biskopen Erasmus af Manteufel den romerska läran, hvarför hans stift ansågs vakant och en *superintendent* tillsattes att tills vidare sköta stiftets angelägenheter. I Brandenburg antog den romerske biskopen Mattias af Jagon den lutherska läran år 1539, och en biskoplig kyrkoordning promulgerades

[20] "He became evang. 1532," Luth. Cycl., p. 195. — Då Schaff-Herzog, II., sid. 863, säger, att han underskref Augsburgiska bekännelsen 1530, har han antagligen förväxlats med Wolfgang af Anhalt, hvilken underskrifvit Augustana.

[21] "Emedan ingen biskop var tillgänglig därför." Luth. Cycl., p. 57.

[22] Dock Schmalkaldiska artiklarna: "Det är en klar sak, att den allmänna *jurisdiktion*, som är att bannlysa dem, hvilka äro skyldiga till uppenbara synder, det hörer alla herdar till. Men biskoparna hafva såsom tyranner dragit detta till sig allena och brukat det till slem vinning."

[23] Luth. Cycl., 58.

1540. Biskoparna af Hadelberg och Lebus följde icke biskop Mattias föredöme, och för dessa två stift tillsattes därför 1543 en generalsuperintendent. Anmärkningsvärdt är, att, ehuru teologerna i Wittenberg 1530, samma år som Augsburgiska bekännelsen antogs, i sitt betänkande uttalat sig i favör af biskopsämbetet, i Wittenberg upprättades 1538[24] först tillfälligtvis och sedan permanent ett konsistorium, bestående af teologer och jurister. En superintendent tillsattes, men han hade endast exekutiv skyldighet och var sålunda i hufvudsak ett slags verkställande direktör under konsistorii ledning. Alldenstund detta icke skedde utan Luthers medgifvande, belyser det hans och andra reformatorers uppfattning af det evangeliska biskopsämbetet, mot hvars bibehållande den allmänna tendensen uppenbarligen lutade, under det att superintendenttjänsten till en början var af mera tillfällig natur. Detta hindrar icke, att superintendentinrättningen senare vann stark anslutning och blef den förhärskande i Tyskland, så att en Harnack t. o. m. säger, att "superintendentinstitutionen är det fundamentala draget i den lutherska kyrkoordningen". Men äfven det uttrycket kan förklaras på mer än ett sätt, ty en biskop är egentligen en uppsyningsman, och antingen han kallas biskop eller superintendent, är hans ämbete skänkt och hans göromål, hans ämbetsåligganden, föreskrifna af den kyrka han betjänar utan ringaste intrång på predikoämbetet i församlingen, hvilkets rätta förvaltande han inom sitt område endast är satt att bevaka. Och härvid må vi påminna oss fall liknande det, hvarom Polykarpus, som var en apostlarnas lärjunge och hade samtalat med många som kände Herren i köttet, bränd på bål år 167 för sin tros skull, skrifver i sitt bref till Filipperna[25] (kap. 11): "Jag är synnerligen bedröfvad för Valens, som en gång blef presbyter hos eder, emedan han så litet förstår den plats, som är honom gifven." — — — "Jag är emellertid, mina bröder, högligen bedröfvad för den nämnde personen och för hans maka. Måtte Herren gifva dem en sann bättring. Varen nu äfven I förståndiga härutinnan; och 'hållen icke sådana för ovänner', utan återkallen dem såsom lidande och vilsefarande lemmar, på det I mågen frälsa hela eder lekamen. Ty genom att göra detta uppbyggen I eder själfva." (Forts.)

[24] Bugenhagen var vid denna tid i Danmark, såsom vi förut sett.

[25] Polykarpus benämnes vanligen biskop (i Smyrna), och det är rätt, om man endast kommer ihåg betydelsen af det namnet på Polykarpi tid. Sitt bref till filipperna börjar han dock så här: *"Polykarpus och de med honom varande prebyterer* till den församling, som lefver i främlingsskap i Filippi."

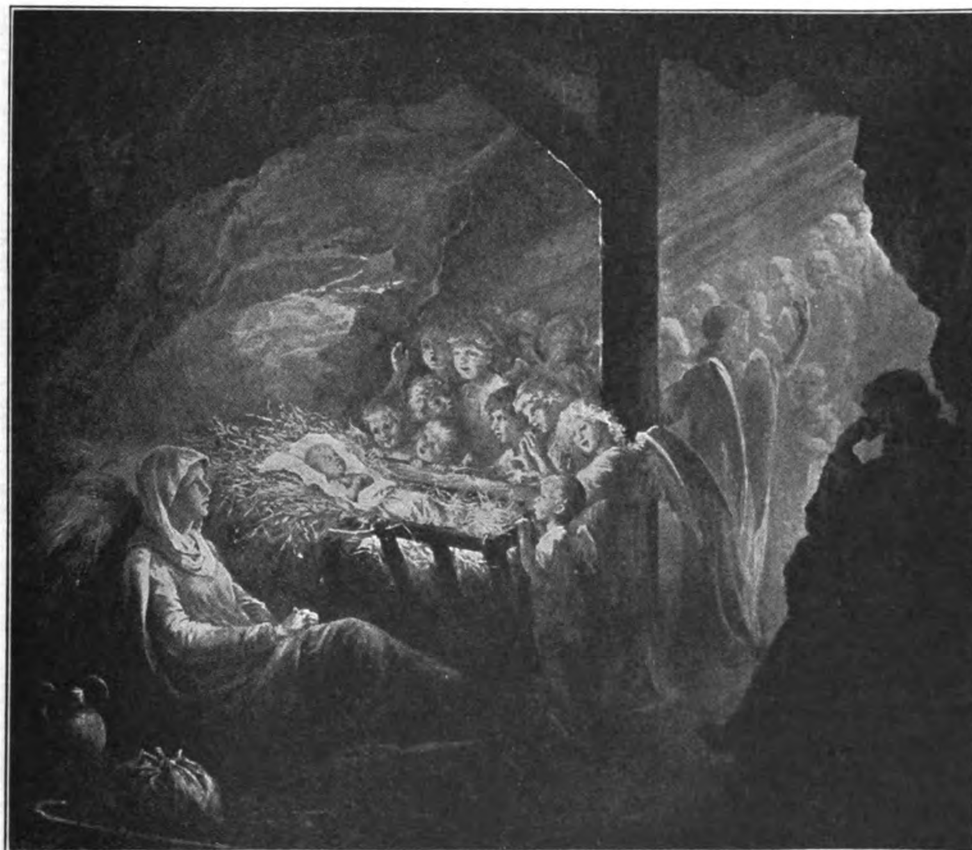

"Lofsången ljuder från änglarnas skara,
genom århundraden hörd i kväll."

Under glittrande julesnö.

AF JOHN HELMER OLSON.

"MOR!" Intet svar. "Mor!"

Fåfängt spejade han efter henne bland träden. Han såg blott skuggorna, som förlängdes och tätnade ju närmare horisonten solen sjönk.

"Mor! Mor!"

Endast ekot svarade. Den gamle stängde skogsstugans dörr bakom sig, satte sig på en stol nära fönstret och rispade frosten från rutan med pekfingret.

"Besynnerligt att hon inte kommer hem." Gubben suckade och lade ögat mot fönstret. Därute låg marken i glittrande vinterdräkt. Genom skogsdungen, som omslöt hans lilla stuga, kunde han se de vida fälten, som han genom lifslångt släp eröfrat från vildmarken. Och borta vid horisonten vid pass tre mil därifrån reste den lilla Minnesotabyn två kyrktorn mot en blekblå vinterhimmel. Han tyckte sig se hur de glimrade i solskenet. Han såg så väl vägen, som från byn slingrade ormlikt fram, tills den stötte mot hans ägor, där den helt hastigt blef anständig och rak. På den vägen skulle mor traska hem. Visst var det långt. Grannens puder-päntade tös hade vandrat den en gång och svimmat af trötthet, när hon kommit hem. Men mor var ej en sådan märglös stackare, mente gubben. Fastän hon, som fru Lenngren sjöng, "stretade med fyrti år på nacken", och mer än tretti till, var hon ändå alls inte så oäfven på apostlahästarna.

Men det var ej länge, som han lät dessa halfkomiska reflexioner draga i mungiporna. Det gamla hjärtat höll på att bli öfverväntadt, och om ej mor komme snart, så kanske, — jo, tårekällorna voro ju för länge sen uttömda i lifvets sorgerika ocean, men han kunde nog gråta ändå — där innanför.

"Besynnerligt! Hon geck te storet minst fem timmar sen", tänkte gubben. "Hon borde ha vari här för länge sen me risgrynet å — å brefvet, om nu de där tanklösa pojkvaskerna ändtligen kommit ihåg att skrifva."

Sakta reste den gamle sig af stolen, gick till spisen och stoppade in två vedträd och ställde på en gryta till hälften fylld med mjölk, ty han ville ha risgrynsgröten kokt så fort mor kom hem. En julafton där i ensamheten utan den rätten vore ju såsom en kungsfest utan sockerkaka. Gubben smålog åt den högtidliga jämförelsen, tittade fundersamt ned i grytan, och så gick han till fönstret igen.

Solen hade allaredan sänkt sig nedom skogen där i sydväst. Den bleka vinterhimlen förvandlades småningom till ett djupt blått haf med stjärneöar och stjärneskär. Lätta moln syntes ock vid horisonten, och en svag vind från nordväst hade begynt rycka i trädens frostmantlar.

Gubben skakade betänksamt på hufvudet. Utan tvifvel, en storm var i annalkande, — och mor syntes ej till ännu. Tänk, om — — men det var ju bara tre mil. Och så var det ju julafton. Ingen olycka, intet ledsamt kunde hända då, då till och med änglarna sväfva ned till jorden för att sjunga bort sorgerna och tårarna.

Det var mörkt. Gubben tände lampan, men var för nervös att kunna sätta sig ned och läsa tidningen. Med händerna på ryggen begynte han gå af och an på golfvet.

Vinden tilltog. En vindpust skakade stugan på sina grundvalar, så att ett förstoradt porträtt, som hängde på väggen, begynte vagga af och an, liksom hade det lif och rädsla. Gubben stannade framför detsamma. Tänk hur lifslefvande de två barnen sågo ut. Hvar voro de i kväll må tro? Inte hade de skrifvit hem på tre hela år, och nog hade det en hel del att göra med att mors hår blifvit så hvitt. Nog voro de värda förakt och glömska och vanära, när de handlat så hjärtlöst, men den gamle kände att faderskärleken ännu brann därinne ändå. Han suckade. Måtte Gud förlåta dem. Om han och mor nu finge ett bref från dem på julafton, och det kände han på sig att de skulle få, då skulle de också glömma och förlåta allt.

Åter en vindpust. Och en till. Det var nu fullkomligt storm. — Och mor hade inte kommit ännu.

TILLREDELSE FÖR JULOTTAN.

Den gamle kunde ej stanna i ovissheten längre. Troligtvis hade mor väntat tills snälltåget med posten från Chicago kom in till staden. Och det hade naturligtvis blifvit försenadt. Ja, just så var det nog. Således var det ingen fara för att mor gått vilse eller — å så dumt! Hon kände ju till den där vägen lika väl som stigen till ladugården. Hon *kunde* inte gå vilse, men ändå — det vore väl inte otillbörligt om han ginge och mötte henne halfvägs. Han kunde ju säga att han ville hjälpa henne bära — risgrynspåsen.

Han drog på sig den gamla solblekta öfverrocken — nu i sin bedröfvelses tjugonde år, satte en luggsliten bäfvermössa på sina glesnade lockar — de hade varit mors stolthet en gång i tiden — och efter att hafva blåst ut lampan och stoppat lite mer ved i spisen, öppnade han dörren och steg ut.

Det var ganska mörkt, fastän det var fullmåne, ty molnen däruppe voro tunga, och snöflingorna, som allaredan skuro honom i ansiktet, föllo allt tätare och fortare.

Han påskyndade stegen, men benen kändes blytunga. Och hostan, som han haft sedan i höstas, förstörde alldeles andningen. Dessutom var det så förfärligt kallt, att det gamla kroppstemplet kändes precis som ett ishus. Under tiden sväfvade de mörka molnen omkring med snälltågsfart däruppe, som om de varit förföljda af jättar, träden brakade och suckade liksom i ångest, och vindpustarna höllo nästan på att slå omkull den gamle.

Nej, det var ju för galet! Benen voro ju så svaga, som om de tillhört ett barn, som just begynt att gå. Och snön frös fast i ögonbrynen, och ögonen voro stela, som om de varit igenklenade med kitt. Och öfverrocken och den eländiga bäfvermössan hade varit riktiga malparadis, ty vinden blåste in på bara kroppen, så att skinnet började bränna och blef hårdt och ojämnt som bark. Men det var ju bara tre mil till staden, så långt hade han kunnat springa barfota, när han var barn.

Stopp! Hvad där? Molnen hade skingrat sig något och en flik af månen tittade ned genom snöyran. Och blott några steg på sidan af vägen såg han någonting svart och människolikt ligga i snön. Han gick dit. Han föll tungt ned i den djupa, mjuka julesnön. Det var mor.

Han lade handen på hennes panna. Den var kall som snödrifvan, på hvilken hon hvilade. Månen blickade återigen ned på den dödas anlete. Hon syntes småle. Gubben grät, grät som ett barn. Han kallade henne vid namn, sakta, ömt, såsom fordom. Han smekte de kära dragen. Men hon rörde sig ej.

Var det den gamla gudaborna ungdomskärlekens glöd, som gjutit värme i hans ådror? Eller hur kunde han annars ligga så där på knä med bara händerna i snön? Kanske sorgen hade domnat känslorna? Ja, så var det nog. Och kölden var nog ej utan verkan heller. Han kunde ju knappt röra handen, knappt sluta ögonlocken.

Den hvita, glittrande julesnön, var den ejderdunskuddar? Den bitande nordanvinden, var den en mild östan efter ett varmt sommarregn? Om ej, hvarför kände han sig då så lugn och bekväm, som om han slumrat in i sängen därhemma?

Se! Hvad var det? Han drömde ju. Nej, det var full verklighet. Bestämdt hade han inte bara inbillat sig att han och mor blifvit skrynkliga och grå! Hans kropp kände sig ju så frisk, så kraftfull, så liflig, och där borta vid den gamla eken med hjärtat och bokstäfverna djupt i barken, där stod ju hon, glad och rosig som en majbrud. Blott ett språng, och han stod vid hennes sida. Han bredde ut sina armar och omfamnade — tomma luften. Bestört såg han sig omkring efter henne, men blef blott varse stugan i skogen, *deras* hem. Dörren stod på glänt och, — ja, dit in hade hon säkert flytt. Ack, så dum han var! Hon hade blott sprungit från honom för att bereda honom en liten öfverraskning i kaffeväg där inne i köket. Hur änglagod hon var! Men hvad var det för läte? Ssh! Väck inte upp dem! Tvillingarna — Johan och Charlie. Hur ljufligt logo de ej mot sin mor, när hon lade sin hand, likt en beskyddande ängels, på deras snöhvita pannor! "Vänta bara tills de bli stora, då ska de nog bygga ett riktigt slott åt dej och mej", skojar far. "Se hur runda och muskelstarka deras armar äro allaredan. Och se på deras ögon! Blå som en midsommarhimmel!"

Men högst besynnerligt att det var så mörkt därinne, fastän det var ljusan dag. Voro gardinerna nere, eller skulle det bli åskväder? Och allt mörkare blef det. Ovanligt, underligt! Och han kunde ju icke röra sig heller. Han stod där liksom fastvuxen, medan mor och barnen blefvo allt dunklare, och skuggorna omslöto honom.

Till slut blef det alldeles mörkt.

Snöflingorna föllo lika oafbrutet, fastän vinden lugnat sig något. Tyst, sakta, väfde de tillsammans öfver de gamle ett täcke af snöstjärnor och frostglitter.

Vid midnatt, när himlen åter blef klar och blå och vinden dött bort, låg marken där jämn och hvit. De gamle slumrade sällt under glittrande julesnö.

* * *

Det var i storstaden på julafton. Vid en af de mindre gatorna stod en illa belyst krog, hvarifrån skrål och skratt och oväsen hördes på långa håll. Glas klunkades, mynt klingade på krogdisken, svordomar skuro genom luften likt dolkar från helvetet, och människosjälar såldes åt hin onde för en dryck hett vin.

Sluttimmen kom. Den ena gruppen efter den andra af människovrak raglade från krogen åt olika håll, och den fallande snön betäckte deras spår. Glammet och glädjen därinne tystnade så småningom, och den ena lampan efter den andra släcktes. Just innan dörren stängdes kastades tvenne kroppar ned på trottoaren utanför.

Orörliga som döda lågo de där några minuter. Då väckte kölden upp dem ur deras dvala. Pustande och svärjande hjälpte de hvarandra på benen och kryssade

därpå fram ömsom i rännstenen, ömsom på trottoaren, sluddrigt gnolande på en dryckesvisa och slående takt med näfvarna på hvarandras skuldror. Efter resultatet att döma blef den ene något för häftig i sina gestikulationer, ty helt oförmodadt svor han till och föll hufvudstupa ned i en snödrifva och slog hufvudet mot en postlådsstolpe som stod där. Men fallet var ej svårare än att han kunde resa sig själf. På benen igen — slog han med en förfärlig ed till postlådan med knytnäfven.

"Jag skall lära dig —", skrek han. Och så gaf han den oskyldiga lådan en örfil till.

Den andre såg på denna manöver med ett föraktligt grin.

Den hämndlystne hade snart utöst all sin vrede öfver postlådan, ty skinnet var tunnt och lådan obarmhärtigt kall och skarp i kanterna. Men fast raseriet lagt sig, stod han här ändå och betraktade drifvan, stolpen och slutligen själfva den grönmålade lådan med hemska ögonkast. Plötsligt drog han ihop ögonbrynen liksom i eftertanke.

"Brefvet — brefvet till mor!" Han såg frågande på sin bror.

"Å — — — så eländigt, det glömde jag att sända i går." Och så begynte den glömske med den andres hjälp att leta i fickorna. Han fann intet — utom en till hälften tömd butelj.

"Jag måste ha tappat det, när den där — — uslingen sparka' ut oss", sade han.

De raglade tillbaks till krogdörren och begynte gräfva där i snön med fötterna. Just då de ändtligen funno det med tjocka bokstäfver fullklottrade kuvertet, glimtade en flik af månen ned mellan de sväfvande snömolnen.

Med en hemsk ed tillkännagåfvo bröderna sin glädje öfver att ha funnit brefvet. Därpå styrde de stegen mot postlådan på samma sätt som förut. Med styfva fingrar öppnade de den och stoppade in brefvet.

"Tänk hva mor ska ble gla, när hon får de' brefvet!" sade den ene och gnuggade händerna — kanske mest för kylans skull.

"De ha väl just äti julgröten därhemma nu", mente den andre. "Det var allt sockergrisdagar ändå den tiden vi va hemma hos mor."

Och så suckade de.

Månen sken från mörkblå himmel. Allt omkring dem — liksom vid vägen, som ledde från den lilla Minnesotabyn — låg jämn och hvit den djupa, mjuka, glittrande julesnön.

FRÅN DET GAMLA MALMÖ.

AF G. N. SWAN.

LÄSNINGEN af dr Forsanders intressanta uppsats öfver "Kyrkoreformationen i Skåne" i UNGDOMSVÄNNENS oktoberhäfte påminde mig lifligt om mitt besök i Malmö för tre år sedan. Det var de ödesdigra augustidagarna 1914, då det stora världskriget bröt ut, och alla landets kyrkklockor ringde in mobilisationen i Sverige. Man såg inga glada anleten på gatorna de dagarna, och utanför bankerna, som i tre dygn voro stängda, stodo tusentals människor, gamla och unga, i rad väntande på turen att få inträda, sedan de ändtligen åter öppnats för allmänheten. Min biljett på Hamburg-American-linjen var nu af intet värde, och jag nödgades dröja kvar i staden tvenne veckor i afvaktan på reselägenhet med en annan linje. Malmö är en stor och fin stad och erbjuder besökaren mycket af intresse, och jag hade nu god tid på mig för att se mig om. Utställningen var naturligtvis det första, som tilldrog sig min och andras uppmärksamhet, men sedan blef det att uppsöka annat af intresse.

Den stora St. Petrikyrkan, som är belägen strax intill det gamla torget, besökte jag ofta, och jag hade glädjen få höra icke blott kyrkoherden Lysander utan äfven hans assistenter komminister Ljungdahl och pastorsadjunkten Ahlert predika. Lysander är ju väl bekant inom Augustanasynoden sedan hans besök här i landet 1908, hvarom han skrifvit en präktig bok "På studiefärd i Amerika", och om jag är riktigt underrättad, var han skolkamrat med framlidne pastor K. G. Wm. Dahl, som han i boken kallar "präriepräсten". Sent skall jag glömma de stämningsrika vespergudstjänsterna i St. Petrikyrkan. Jag besökte också Carolikyrkan och den fina, nya St. Johanniskyrkan på söder, där jag fick höra kyrkoherde J. H. Hallenberg, en svåger till prof. Mauritzson.

St. Petrikyrkan är näst Lunds domkyrka södra Sveriges största och märkligaste kyrka, byggd af tegel i ren götisk spetsbågstil. Den började byggas 1319 och var färdig 1346. Den har dock sedan dess flera gånger blifvit ombyggd och renoverad. Predikstolen daterar sig från 1599, en dopfunt från 1601 och högaltaret från 1611. Denna kyrka har nu det största orgelverk i Norden; det byggdes 1914 i Ludvigsburg, Würtemberg, och har 73 stämmor på 4 manualer. (Det näst största är det i domkyrkan i Lund med 61 stämmor.)

De äldsta byggnaderna i Malmö äro Ulfeldska, Faxeska och Kockumska, alla troligen från början af 1400-talet. Jag uppsökte naturligtvis äfven reformatorns bostad vid hörnet af Kalende- och Baltzargatorna, på hvilket är anbragt en votivtafla med följande inskription:

CLAUS MORTENSENS HUS.
Här bodde den lutherska lärans
förste förkunnare i Norden
åren 1539—1575.

Malmö slott, det äldsta, anlades af unionskonungen Erik af Pommern 1434, och på samma plats uppfördes 1537 det nuvarande, sedan det förra blifvit lågornas rof. Där hölls en tid grefve Bothwell, drottning Maria Stuarts tredje man, i fängelse, troligen 1568. Malmö, som 1805 hade endast 4,500 invånare, räknar nu öfver 100,000.

Minns du?

AF C. O. SWANSON.

Minns du skogarnas sus omkring frusen sjö,
minns du klangen af klockornas ljud,
minns du marken så hvit utaf nyfallen snö,
minns du sången om änglarnas bud:
Ära vare Gud uti himlens höjd,
som oss har beredt sådan julefröjd!

Minns du stugan därhemma med björkar omkring
minns du kärfven på taket också,
minns du granen vi brukade dansa omkring,
sedan mor hade ljusen tändt på?
Jag ville vara, där klockor ringa
och bjällror klinga i julekväll,
jag ville vara, där granen lyser
och ingen fryser i mammas tjäll.

Minns du ögon som lyste, när bocken kom in
med klappar åt stora och små,
minns du glädjen i hågen och friden i sinn,
när mor brukte sjunga som så:
Glada julafton, härliga, klara,
då tändes ljus uti hjärta och tjäll.

Minns du flammande brasan på spiselns häll,
minns du tomten och nissarna små,
minns du mormors saga i julekväll
om barnet på krubbans strå:
Uti Betlehem uti krubban där
ligger barnet, som vår fridsfurste är.

Minns du vägen till kyrkan, så lätt att gå
vid stjärnornas milda ljus,
minns du prästen därinne med mässhaken på,
minns du sången och orgelns brus:
Var hälsad, sköna morgonstund,
som af profeters helga mun
är oss bebådad vorden.

Minns du borden och maten vid julkalas,
minns du dansen och leken till slut,
minns du, farfar sjöng med sin grofva bas,
innan granen kastades ut:
Nu ä dä jul igen, å nu ä dä jul igen,
å julen räcker jämt till påska.
Dä va inte sant, å dä va inte sant,
ty däremellan kommer fastan.

Calgary, Canada.

KRING GRANEN PÅ JULAFTON.

Fadershjärtat.

JULBERÄTTELSE AF E. HOLGERS.

"OCH så kommer 'Santa Claus' ned genom skorstenen och lägger sakerna i strumporna, me'n vi ligger och sofver."

Den sjuåriga Anna förklarade tålmodigt för femte eller sjätte gången den stora hemligheten med de mystiska julklapparna för den ifrigt lyssnande lillebror Erik.

"Men det är mycket bättre i Sverige", protesterade den elfvaårige Harald och slog ihop boken, som han suttit och läst i. "Där ha de en riktigt stor julgran, som de hugga i skogen; med röda äpplen på och korgar med nötter och pepparkaksgrisar och, och — — —, ja, smällkarameller och allt möjligt. Och inte en sån där liten, usel, vissen en, som de ha här, med glasballonger och glitter och sån't, som inte duger att äta."

"Och så kommer julbocken på julaftonen", fortsatte han, "när han ska komma, och bankar på dörren och kastar in sakerna. Och så får man va' uppe hela natten och ha roligt. Asch, julen i Amerika är 'no good'."

Lillebrors ögon tindrade. "Kirre vill ha jul i 'Färje'! Jul i 'Merika no good", hojtade han.

Fru Svensson gick i köket och sysslade håglöst med sina hushållsbestyr. Tårarna kommo henne i ögonen, och ett bittert leende flög öfver hennes trötta drag, när hon lyssnade till barnens prat.

"Jaja men", tänkte hon. "Harald har nog så rätt, han. Julen i Amerika är 'no good', i synnerhet när plånboken är tom."

Handen med disktrasan sjönk ned, och hon tittade vemodigt rakt ut i luften. Hon tänkte på den sista julen, som hon tillbringat i Sverige hos sina föräldrar och syskon i ett enkelt bondehem i mellersta Sverige. Fattigt, ja visst; men aldrig så fattigt, att det inte fanns en riktig julgran med röda äpplen och nötter i små brokiga, hemmagjorda papperskorgar och litet smått och godt från handelsboden. Det var nog den julen, som Harald ännu hade i friskt minne sedan sju år tillbaka.

"Håhå, ja ja!" suckade hon. "Bara jag aldrig hade rest hem den gången och lämnat Svensson ensam i detta här usla landet. Men inte kunde jag då tänka mig, att han skulle börja att dricka, bara för att jag reste ifrån honom på några månader, inte. Han, som alltid var så ordentlig förut."

Sedan dess hade det aldrig varit riktigt detsamma. I början var det endast ett gladt lag med kamraterna då och då och några ängsliga, sömnlösa nätter för hustrun. Eftersom åren gingo blef det allt värre. Hvar vecka tog krogen sin tull af aflöningen. Det blef svårare och svårare att möta de ständigt stigande utgifterna, när barnaskaran ökades. Under det senaste året hade mer än en gång nöden stirrat dem i ansiktet. Mannens järnhälsa höll honom ännu uppe och till synes oberörd af utsväfningarna, men hustrun motsåg med bäfvan den dag, då spriten skulle undergräfva den kraftiga konstitutionen och göra mannen oförmögen till vidare arbete.

Fru Svensson skakade på hufvudet och suckade igen. Harald hade nog så rätt med den där lilla vissna granen och glasballongerna. Men hvad skulle en fattig stackare göra? Mat måste man ju ha först och främst och några trasor att hänga på kroppen. Ojojamen! Och nu var det jul igen om ett par veckor. Ja, hvem visste, om det ens blefve en tiocentsgran i år, när allting var så dyrt.

Fru Svensson ryckte till. "Här kommer Svensson igen och full som vanligt förstås. Fort i säng med er, ungar! Nu kommer pappa."

Barnen smögo sig förskrämda in i sängkammaren och klädde af sig i mörkret under dödstystnad. De tunga, stapplande stegen kommo närmare. Slutligen rycktes dörren upp, och en storväxt man raglade in i köket.

"Har du nå'n varm mat, Lovisa?"

"Varm mat", sade hustrun hårdt. "Du har visst redan fått din varma mat. Hvad tror du jag skulle köpa mat för?"

"Å, seså, Lovisa. Var nu inte afvig. Här ä' penga', ser 'u. Har fått ackordarbete på 'shoppet' med plenty af kosing. Se här du."

Mannen kastade en bundt trasiga sedlar på köksbordet, och fru Svensson störtade sig öfver dem som en

hungrig varg. Det var länge sedan mannen medfört hem så mycket. Det såg ut att vara minst tio dollars.

"Jaja men", sade hon och smilade mot mannen. "Sitt du bara ner och hvila dig litet, me'n jag springer rundt till slaktaren, så ska det bli mat i rödaste rappet."

"Så ska det låta, ja", flinade Svensson och sjönk slött ned i en stol.

Fru Svensson kastade en schal öfver axlarna och skyndade ut. Ute i farstun stannade hon och räknade ifrigt sedlarna under den flämtande gaslågan.

"Fem, sju, nio, tio, elfva, tolf! Hela tolf dollars! Hvilken lycka!"

Där skulle bli skor åt Anna, en "sweater" åt Harald och strumpor åt Lill-Erik. Maten var det minsann inte så brådtom med. Hon gjorde sina planerade uppköp utan att skynda sig, förvissad om att mannen hade somnat ifrån alltsammans. Mat köpte hon också, för, som hon sa', mat var alltid bra att ha i huset, om än inte Svensson fick nån glädje af det i kväll.

Och mycket riktigt. När hon sent omsider kom hem, satt mannen i stolen och sof. Hufvudet hade fallit ned på ena armen, och det blonda, vågiga håret hade delvis fallit ned öfver ansiktet.

Hade inte den tunga andhämtningen och det blossande anletet förrådt hans tillstånd, skulle man kunnat tro, att Lars Erik Svensson var den bäste man i världen, så oskyldig och barnslig såg han ut, där han satt och sof. Lovisa stannade i dörren och tittade på honom med paketerna under armarna. Ett vekt, moderligt uttryck kom öfver hennes drag. Sakta och varligt lade hon ned paketerna, smög sig bort på tå, strök håret ur hans ansikte och kysste honom på den fuktiga pannan. Så hjälpte hon honom varsamt, utan att väcka honom, in till sängen, tog af honom de tunga arbetskängorna och kastade en filt öfver honom.

Själf satte hon sig på en stol i köket, lät hufvudet sjunka ned på armarna och drömde, drömde — — —

* * *

"Nå, Svensson, du ska väl ha dig en sup på julafton?"

Svensson och hans tvenne arbetskamrater, Lind och Rosberg, kommo just ut från sitt arbete. De voro alla tre anställda på Berglunds mekaniska verkstad och voro skickliga yrkesarbetare. Berglund var en svensk arbetsgifvare af gamla stammen och hyste ett faderligt intresse för sina arbetare. Han stängde alltid upp verkstaden kl. 2 på julaftonen, och i år hade han gifvit alla arbetarna en extra tiodollarssedel i julklapp för godt arbete.

Han hade klappat Svensson vänligt på axeln och godmodigt påmint honom, att den extra tian kunde vara bra till julklappar åt småttingarna.

"Se till, att inte 'Jake på hörnan' får tag på den", tillade han menande.

Svensson, som hitintills trott, att hans arbetsgifvare varit i okunnighet om hans svaghet för sprit, kände sig helt nedslagen öfver den välmenta varningen och hade gått tyst och fundersam vid de båda kamraternas sida. Vid Linds uppmaning att gå in och ta en sup ryckte han till och yttrade tvekande:

"Jag vet inte det, Lind. Kanske småttingarna skulle ha ett par saker, eftersom det är jul."

"Ah", sade Lind, som var ogift och ej kunde sätta sig in i Svenssons tankegång. "Det blir väl alltid nog till det ändå, om du också tar dig en sup eller två. Det är ju bara jul en gång om året."

"Nå ja, en sup kan väl inte skada. Går du med, Rosberg?"

"Jag går allt hem", svarade Rosberg kort och svängde af nedåt en sidogata.

"Tråkig karl, den där Rosberg", yttrade Lind föraktfullt. "Aldrig något lif i honom. Jag blir riktigt torr i halsen, när jag är i hans sällskap. Raska på nu."

En folksamling nära gathörnan spärrade delvis vägen för dem, och Svensson tittade sig rundt för att se efter orsaken.

"Gatupredikanter eller frälsningssoldater eller tocke' där", hånskrattade Lind. "Ingenting för oss. Kom!"

Svensson hade stannat af nyfikenhet för att lyssna. En ung flicka talade. Hon höll vid handen en äldre man, hvars ansikte bar djupa spår af dryckenskap och laster.

"Detta är min far", sade flickan och blickade frimodigt omkring. "Han vill bara säga några få ord i ett ämne, som han känner till kanske bättre än någon annan."

"Å, kom nu", sade Lind. "Stanna inte och lyssna på den gamle fyllbulten."

Svensson skakade otåligt af handen, som kamraten lagt på hans axel. Det är ju ingen brådska", mumlade han.

"Se på mig", började den gamle med darrande stämma och tog af sig hatten.

"Spriten tog mitt arbete, tog mitt hem, tog min hälsa. Spriten! Och hvad gaf den mig? Ögonblickets njutning, stundens glömska, en dåres paradis i helvetets förgård!"

"Ah, go to h——", svor Lind till på engelska ganska hörbart. "Det är nog. Kom nu; supen kallnar."

Svensson skakade på hufvudet med ett frånvarande uttryck i ögonen.

"Låt honom vara", sade den gamle, som hört afbrottet och stannat i sitt anförande.

"Har du ett hem?" frågade han plötsligt och pekade på Svensson. Denne rodnade och försökte draga sig ur folkhopen.

"Är du rädd för att svara?" hånade en halfvuxen pojke. "Han biter dig inte."

Den gamle stod fortfarande med handen utsträckt och upprepade sin fråga med mild röst.

"Ja", svarade Svensson knappt hörbart och halft mot sin vilja.

"Barn?" sade gubben nästan i en hviskning.

"Ja."

"Det hade jag också en gång", sade den gamle och slog ut med båda händerna.

"Hvar finnas de nu?" Gud gaf mig en af de mina tillbaka", fortsatte han och lade armen om axeln på den unga flickan.

"Svält och nöd och misshandel mördade en kvinna så god, att jag ej var värd att knyta hennes skorem. O Gud! Straffa mig för min synd! Jag kan ej uthärda din godhet."

Den gamle lyfte händerna mot himlen.

"Jag hade tre barn, två pojkar och en liten flicka med guldlockigt hår. De brukade springa bakom sin mors kjolar och gråta, så fort jag kom in genom dörren. — —

"Den äldste pojken är död nu. En själ till på mitt samvete. Den andre sonen sitter i fängelse. Gud låter mig nog lefva, tills han kommer tillbaka. Där det finns lif, finns det ju alltid hopp.

"Och min dotter, min guldlockiga baby", snyftade mannen och pressade den unga kvinnan intill sig. Med bruten röst fortsatte han:

"Gud förlåte mig, men jag måste säga allt — —"

"För två år sedan fann jag henne i en håla så usel, att äfven en förhärdad syndare som jag tvekade att gå dit in. Min guldlockiga baby — —" Snyftningarna kväfde hans röst.

"Sen den dagen har jag aldrig smakat sprit", fortsatte han efter en stund och såg sig omkring med glanslösa ögon.

"Skall du vänta, tills du finner din dotter där?" dundrade den gamle plötsligt och pekade på Svensson.

"Gud i himlen", mumlade denne och armbågade sig ut ur mängden. Han knuffade undan Lind, hvilken försökte att draga honom med sig, och skyndade med nedböjdt hufvud därifrån.

"Gud i himlen", mumlade han igen. "Min guldlockiga flicka *där!*" Han knöt och öppnade händerna konvulsiviskt. Hvart han gick och hur länge han vandrade, om och om igen mumlande samma ord, var han ej själf medveten om. Han vaknade till vid en knuff och ett ovänligt: "Se opp där!" från en hemskyndande arbetare.

Han stannade, tog af sig hatten och strök med handen genom håret. Det låg en krog på gathörnan, och omedvetet drogos hans steg ditin.

"En whisky", sade han hest och kastade en slant på disken. Han hällde upp ett bräddfylldt glas och lyfte det med darrande han mot läpparna.

Händelsevis kom han att kasta en blick i spegeln bakom krogdisken. Han såg sig själf, som om det varit en annan, såg det fyllda glaset närma sig de girigt väntande läpparna och uttrycket af djuriskt begär i ansiktet. Och i bakgrunden tyckte han sig se den knäböjande bilden af sin guldlockiga flicka med hopknäppta händer och ett bedjande uttryck i ögonen.

Med en ed kastade han glaset i golfvet och störtade ut ur krogen. Han stannade utanför och såg sig tillbaka, skälfvande i hela kroppen, som om han just undgått en fruktansvärd fara.

Så med ens kom ett underligt lugn öfver honom. Han rätade upp sig och skrattade ett kort, bittert skratt. Han kände att Lars Erik Svensson hade tagit sin sista sup och att hvarken löfte eller ed kunde göra beslutet fastare. Han var glad, det var som om tunga bojor fallit från honom. Han kände sig åter som en fri man. Med en föraktfull blick mot krogen gick han raskt därifrån.

Af en gatuskylt märkte han, att han var ett godt stycke hemifrån. Han hoppade på en spårvagn och satt, som han tyckte, timma efter timma på kanten af sitsen, otålig öfver den snigellika farten och de otaliga uppehållen. Det formligen värkte i hela kroppen af längtan att komma hem.

Nära sin bostad råkade han utanför en affär få se rader af julgranar. Med ett utrop sprang han af spårvagnen utan att ens ge sig tid att vänta till nästa hållplats.

"Den största granen som finns", kommenderade han. "Och äpplen, röda äpplen. Och nötter och russin och mandlar och, och — — — Har ni sådana där pappers-korgar, som man hänger i granen?"

"jaja men", sade bodägaren och smålog åt kundens barnsliga ifver.

"Och pepparkaksgrisar?"

"Ja, inte precis, men något af samma sort. Hvart ska vi skicka det?"

"Skicka det! Jag bär väl hem det själf", svarade Svensson.

Mannen skrattade och lade in paketerna. Med litet hjälp fick han dem alla under armarna. Julgranen balanserade på ena axeln och släpade efter, där han lunkade nedåt gatan.

I trappan snubblade han, tappade ett par paket och hade så när fallit.

"I säng med er nu, barn", sade fru Svensson, då hon hörde bullret. "Nu kommer pappa."

Fru Svensson var trött och ledsen och hade förgäfves sökt trösta de gråtande barnen. Det var den sorgligaste julafton, de någonsin haft. Ingen julgran — ingenting. Knappt en bit mat. Utan knot skyndade de sig dock in i sängkammaren, då de hörde bullret i trappan. De visste af erfarenhet, att det var säkrast att hålla sig undan, stackars små.

Svensson fumlade med låset, och hans hustru stod innanför midt på köksgolfvet beredd på att tala ut sin mening såsom aldrig tillförne.

Orden stannade på hennes läppar, när hon först såg granen komma in och så varseblef sin mans leende, svettiga ansikte och de många paketerna.

"Hvad i all världen", började hon, men hann ej längre. Svensson lade fingret på läppen och pekade mot sängkammaren.

"Ska tala om det sedan", hviskade han. "Fort nu, och klä granen, innan smättingarna vakna. Jag skall

ut igen och köpa julklappar." Och så var han försvunnen igen.

Fru Svensson skakade på hufvudet, men stod ej länge handfallen. Med lust och ifver drog hon in granen i matrummet, satte upp den och började kläda den. När mannen kom tillbaka om en half timmas tid, ånyo lastad med paketer, stod granen färdig.

"Hvad är meningen?" sade hon, men Svensson tystade henne igen. "Låt oss skrifva namn på sakerna fort nu."

Fru Svensson skakade på hufvudet igen, men letade upp en gammal, trubbig blyertsstump och skref på namnen allt eftersom mannen lämnade henne paketerna. När de alla voro adresserade, drog Svensson upp en leksakstrumpet ur fickan och blåste ett par kraftiga tag.

"Harald, Anna, Lill-Erik! Kom ut", ropade han. "Julbocken har varit här."

Ett svagt buller och så dödstystnad igen. Han kallade igen men utan resultat. Han tittade förvirrad på sin hustru, hvilken log ett bittert leende.

"Lill-Erik!" sade hon slutligen mildt. "Kom ut och se julgranen."

Några tassande steg hördes, och ett ljuslockigt hufvud stack fram genom sängkammardörren. Ett par små, kisande ögon tittade sig omkring. Så fick han syn på granen.

"Anna! Halle!" skrek han. "De' ä' riktig 'jul i Färje'. Kom! Skynda på!"

Och så kommo de alla tre som en stormil. "Oh!" och "Ah!" Och så förskrämda blickar mot fadern, som stod med tårar i ögonen och armarna utsträckta. Slutligen vågade Lill-Erik taga ett par steg mot honom.

"Pappa nykter?" sade den lille allvarligt frågande.

Med en snyftning drog mannen gossen till sig, lyfte honom upp och pressade honom hårdt till sitt bröst.

"Ja, lille vännen, och det ska han alltid förbli med Guds hjälp", sade han midt emellan gråt och leende.

Och så kom Anna, tyst och försagd.

"Min guldlockiga baby!" sade han och ryste till inom sig af en hemlig erinran. Han kysste henne allvarligt på pannan och mumlade en tyst bön. Harald steg fram som en liten man och skakade faderns hand.

Och så blef det klappar och glädje och "uppe hela natten", d. v. s. tills lillebror somnade med armarna om sin "teddy-bear" och Annas och Haralds hufvuden nickade i kapp öfver de nya leksakerna.

Det låg ödmjuk bön och tyst förlåtelse, kärlek, tro och hopp i den kyss, som växlades mellan make och maka, när de stodo öfver de sofvande barnens bädd, just som klockspelen i kyrkorna ringde in årsdagen af Frälsarens födelse.

SYSKONENS JULBORD.

En julbön.

AF ELLEN CARLÉN-JACOBSON.

Har du tänkt på hur stor är den lycka du fått,
i yrande vinterkvällen,
att äga ett hem, som är fridsamt och godt,
där glöden glimtar på hällen?

Den nalkas ånyo den stora dag,
då Betlehemsstjärnan tändes,
då Gud skänkte jorden sitt välbehag
och frälsning till människan sändes.

Att fira den gladligt som alltid förr
ditt hem och ditt hjärta du reder,
du öppnar för solljusa minnen din dörr,
då julen sitt snötäcke breder.

Men låt mig nu ställa ett ord till dig,
du moder med kärleksvarmt hjärta,
som sprider blott kärlek omkring din stig
och ömmar för andras smärta.

När julafton träder i hemmet in
med friden, den himmelska friden,
och gör det så varmt och så godt i ditt sinn,
o sänd då en tanke till striden.

Och låtom oss höja gemensamt då
en bön för de frusna arma,
en bön så varm, att den måste förmå
en rättvis Gud sig förbarma.

Ja, låtom oss göra den bönen så stor,
så ifriga böneorden,
att de nå till den Gud, som i höjden bor
och han bjuder frid på jorden!

Pawtucket, R. I.

Förebud till historiska händelser.

AF ELIAS GRIP.

STUNDOM får man i tidningarna läsa om något egendomligt naturfenomen, något sken på himlen, någon ovanlig ring kring solen eller månen, som ådragit sig folkets uppmärksamhet. I aflägsnare bygder kan man ännu få höra allmogen med en viss fruktan tala om dylika företeelser såsom förebud till stundande olyckor.

I äldre tider var ett sådant åskådningssätt gängse icke blott bland allmogen. Särskildt fruktade voro kometerna, som betraktades med stor bäfvan. I Linköpings stiftsbibliotek finnes en stor och högligen intressant handskrift med ryggtitel: "Om meteorer" från de första åren af 1600-talet, som innehåller anteckningar om järtecken af allehanda slag: "rumpestiernor", d. v. s. kometer, vädersolar, solförmörkelser, underbara syner på himlen eller i molnen m. m. Författaren till denna järteckensamling, Joen Petri Klint, var präst, kaplan i Söderköping och därefter kyrkoherde i Östra Stenby, där han dog 1608.

J. P. Klint anser det vara i full öfverensstämmelse med den gudomliga världsordningen, att människan får på förhand kännedom om tilldragelser, som stunda. Han säger härom: "Genom tecken och under tillsäger Gud människorna sitt straff och lidande. Såsom Gud lät Farao se sitt straff genom tecken och under, se ock vi Guds skräckeliga tecken och under, därmed Gud vill rätta oss, men hjälper det intet, så äro de oss till evigt fördärf."

När kometer visa sig, betyder detta, säger författaren, "först förändring i religionen, item krig, örlig och blodsutgjutelse, item pestilens, hungersnöd, item stora potentaters afgång". Talrika exempel meddelas också för att visa kometernas fruktansvärda verkningar. Några må här anföras: "Anno Christi 1531 den 1 Augusti sken en klar kometa på himmelen några dagar före solens uppgång. Item därefter är uti Schweitz ett stort krig om den Zwinglianska läran, vid den staden i Zürich äro omkomna mer än 5,000 man. Item Anno 1531 gjorde Dalarna ett stort uppror emot konung Gustaf för de många klockorna han lät taga. Item Anno 1531 kom konung Kristian in i Norge med 11 fennikor folk och lade sig vid Carsborg i Norge. -- Anno Domini 1533 den 8 juli syntes en komet i 40 dagar. Item därefter kom gräslig pestilentia i Hög-Tyskland och uti Nürnberg dogo mer än 10,000 människor. Item anno 1533 förde de Lybske krig mot Sverige. — Anno 1555 syntes en komet i september 2 timmar före solens uppgång, och den vek sin stjärt åt öster, och i oktober brändes tre personer i Brabant för Guds helga ords skull. Item brann Västra Långgatan i Stockholm.

Under upprörda och oroliga tider, då människorna dagligen nästan väntade att få se under och tecken på himmelen och fantasien var uppjagad, trodde man sig ej sällan bland molnen se olycksbådande järtecken. Handskriftens författare nämner talrika exempel härpå. Ett par må här anföras:

"Anno Christi 1592 syntes på himmelen öfver Linköpings domkyrka såsom tycktes stånda tre ris och begynte synas 11 hora (d. v. s. kl. 11) och till 2 hora (kl. 2), så försvunno de. Dem såg biskopen M. Per Benedicti item M. Johannes, domkyrkans föreståndare och flera. Hvad som härefter skett. Anno 92 den 17

nov. då afsomnade H. M. Konung Johan den tredje i Stockholm."

"Anno 1563 syntes i Nyköping uti öppen himmel ett brinnande svärd en dag. Hvad som därefter skett. Anno 1563 fick ryssen in Pleskow med sex stormar och vardt slaget 70,000 man och fångat 60,000 man. Anno 1563 begynte Danmark fejden med de svenske."

Det var ej blott på himmelen tecken visade sig. Den uppskrämda folkfantasien trodde sig också såsom förebud för farsot se dödens hemska gestalt skrida fram på jorden. Härom berättar Klint bl. a.:

"Anno Domini 1566 den 2 juli sågo några människor i Söderköping lika såsom döden med en lia hade gått uti en stor kålgård och slagit af hufvudkålen, så hvart slaget hördes och huru hufvudkålen föll omkull, men om morgonen voro kålen oskadad. Item den stora pestilentian därefter kom i Söderköping och öfver Sveriges rike anno 1566.

"Anno 1580 maijo hafver man sett om nätterna i Söderköping, komma från Spettalsgatan ridandes hvitklädt sällskap uppå hvita hästar, och väktarna samt andra sågo dem genom sina nattstufvafönster, hörde hästeskorna mot stengatan. Item in i Junio begynte det stor död af pestilentia i Söderköping och intill rötamånan ändades."

Tron på järtecken fortlefde äfven under det följande århundradet. En gammal bok med titeln "Svenska folkets ärominne" från år 1733, författad af Joh. Schefferus, har åtskilligt att förtälja härom, som är belysande för tiden i fråga.

"I konung Johans regementes tid", berättar Schefferus, "syntes i skyn liknelser af en vidt gapande och häftigt löpande jakthund såsom gläpsande efter rof. Kort därefter syntes en till anseendet gruflig och förskräcklig drake, dragande solen efter sig med stjärten." Därefter följer uttydningen att med dessa bilder förebådades striden om liturgien eller mässordningen, "då de som voro afvundsjuka öfver Sveriges tillväxt förföljde svenskarna såsom hundarna på bilden, försökande med all möjlig grymhet och tyranni om möjligt vore draga själfva sanningens sol ned af himmelen."

I augusti månad 1580 visade sig på himlahvalfvet emellan stjärnorna en ogement stor björn, eldröd, så att det gnistrade långt ifrån honom, så att vårdhållarna och vaktmästarna på Stockholms slott trodde eld hade utbrutit i staden. Kort därefter utbröt ryska kriget under Pontus de la Gardies anförande. Att äfven de lärde delade denna tro på förebud, framgår bl. a. af hvad som berättas om Johan III. Litet förr än denna konung med döden afgick, syntes i skyn på klara himmelen några ringar med skiftande färger. När konungen dem själf åskådade, höll han dem för budskap till sin död samt vittnen om Guds nåd emot sig."

Att en så märklig tilldragelse som Gustaf Adolfs tyska fälttåg skulle sättas i samband med dylika förebud, var ju ej att undra på. Härom förtäljes följande: "År 1629 fjärde dag pingst om aftonen hafva några fiskare vid Lyckås under Visingsborgs grefskap utgått till en närbelägna sjö att lägga ut nät till fiske. När de voro sysselsatta härmed, få de se svarta moln uppstiga, som snart gåfvo upphof till en strid regnskur. Med regndropparna följde glödande eld. De eldflingor, som föllo i sjön, slocknade, men det som föll på fiskarenas kläder, fastnade och brände hål därpå. Fiskarena blefvo däraf så förskräckta, att de alla sjuknade och näppeligen orkade hem. Några af dem dogo kort därefter. Nästföljande år anträdde konung Gustaf Adolf det dråpeliga tyska kriget med kejsar Ferdinand.

Natten till den 6 november 1632 kunde man långt uppe i Sverige i Rasbokils socken i Uppland af hvad som där visade sig förnimma, att någonting betydelsefullt timade på krigsskådeplatsen. Tvenne vandrare voro denna natt stadda på väg öfver ängen, som ligger invid kyrkan. De fingo höra stort buller och ljudet af kanonskott. Under stor förskräckelse afvaktade de dagningen och funno då, att intet krigsfolk fanns på slätten, hvadan larmet varit "spökaktigt". Icke långt därefter kommo tidender om en härlig seger som konungen vunnit öfver kejsaren, "dock härhos sorgelig för konungens bortmistande".

Det naturfenomen, som skildrats såsom förebud till Karl X:s krig, torde ha varit en hägring. Det iakttogs af många människor på samma plats, som nyss omnämnts. "År 1655 i februari månad kommer en soldat något sent till predikan och ser på förberörda plats nära vid kyrkan en stor hop beväpnadt folk fäktande sins emellan. Han går in i kyrkan och berättar detta hviskande för några grannar. Strax hördes rummel i kyrkan om fiendernas inbrott. Af fruktan för sig och de sina skynda alla ut, och prästen följer själf med. Så snart de kommo ut ur kyrkan, fingo de se två fullkomliga krigshärar strida på en stor äng på norra och södra sidan om kyrkan. De flesta trodde att hvad de sågo var verkligt, så rent och klart syntes alltsammans: hästar, karlar, betsel, pistoler, pikar, spjut och värjor, huru den ene högg efter den andre och förföljde den andre i buskarna. Nära intill syntes tvenne skeppsflottor med master, i luften spelande flaggor och utspända segel; några af båtsfolket syntes sårade eller döda stupa i sjön. Med ett ord här fattades ingenting i sanningen, elden sprutade ur stycken och pistoler och rök uppsteg som tjocka moln. På sidan gick af och en såsom åskådare af fältslaget och dess utgång en man af större längd än en människa med fotsid kappa och neddragen hatt, hvilken man strax förfogade sig till närmaste by, och så snart han ditkom, försvann tillika med allt det öfriga. Nästan en månad därefter syntes på samma mark en hop svartklädt folk med släpande kappor och breda hattar lika stående och orörliga. Det hela försvann snart ur ögonsikte. Utläggningen af dessa syner förefaller den gode Schefferus alldeles självklar; han tillägger därom: "Att häraf det ena betydt kriget med Polen, Danmark och flera, det andra konungens alltför hastiga frånfälle, vill ingen tvifla om."

En annan hägring, iakttagen af fiskare från Stralsund den 8 april 1665, uppfattades såsom förebud för kriget emellan Holland och England. Först syntes några fåglar, hvilka så småningom förvandlades till örlogsskepp, som kommo i häftig strid med hvarandra. Två flottor syntes sammandrabba och utveckla så mycket krutrök, att hela synen en stund däraf bortskymdes. En liten stund därefter syntes det största skeppet komma drifvande tillbaka med brutna master samt söndriga tåg och segel. Öfverst på däcket stod en man i mörka kläder, hvilken höll hatten under högra armen och satte vänstra handen i sidan. Slutligen sågo de förskräckta fiskarena någonting liknande en rund tallrik till färgen lik månen i nedan och stor som en vanlig hatt falla ned från himmelen och blifva hängande öfver stadens största kyrka.

I allmogens spådomkonst spela djuren och deras iakttagande under olika förhållanden en ej obetydlig roll. Någonting liknande möter oss äfven hos Schefferus. Kort innan Karl X Gustaf begaf sig från Polen till Holstein för att upptaga striden mot Danmark, skulle man i holsteinska hamnar varseblifvit och fångat stora mängder af strömning, en fisk, som annars är okänd i dessa trakter. Ehuru man då ej kände kungens afsikter, funnos dock, säger författaren, personer, som gissade, att dessa fiskar voro förebud till svenskarnas ankomst. Samma iakttagelse om strömmingens uppträdande i södra Östersjön hade man nämligen gjort omedelbart före Gustaf Adolfs ankomst till Tyskland med sin krigshär.

Rim och reson.

AF E. W.

VERS LIBRE.

Med våren kommer knoppningen,
dito förhoppningen,
med sommaren gissningen,
med hösten *förvissningen.*

*

I ett drama för dagen spelar en vattenkonst i fonden. Och den är den ende på scenen, som duger till att spela.

*

I en historisk skildring läste vi nyligen: "This celebrated beauty had brought many crowned *heads* to their *knees.*"

*

KÄRKOMNA VEDERVÄRDIGHETER.

"Det var mycket kärt att träffa honom och på nära håll göra bekantskap med alla de vedervärdigheter han hade att genomgå genom de kyrkligas trakasserier."
(Princell: *Lefnadsminnen*, p. 119.)

*

UR PRESSEN.

"Ass. sjöminister *Fanklin* D. Roosevelt förklarade i ett tal, som han höll i *talarnes öfningsläger* i Chautauqua, N. Y.," o. s. v.

En korrektionsanstalt för korrekturläsare vore nyttigare.

"Fartyg sänkas fortare än de hinna byggas."

Ett nytt industriellt rekord.

"Den två månader lille härtigen af Dalarne." *(H. S D.)*

Hur pass lång var månne hans kunglig höghet?

"Det är många och långa år* Hildur B. *sjungit och spelat och smilat* i den församlingen." *(I Dunungen.)*

*** Helst för församlingen.**

"Andrew Johnson afled nyligen af en *djuråkomma*, hvaraf han lidit i många år."

Fanns ingen veterinär på orten?

*

I BOCKENS TECKEN.

Vid vårt försök till svensk tolkning af Arthur Chapmans lilla trefliga dikt "Out where the West begins" (i U.-V. för sept.), hämtade vi originalet ur *Literary Digest* under förmodan, att det där återgifvits korrekt. Emellertid fattades en versrad, den sjätte, som dr G. N. Swan haft godheten supplera, och för att göra äfven öfversättningen fullständig, återgifves här första strofen hel och hållen:

Ute där händerna fastare knytas,
ute där leenden gladare bytas,
där är det västern tar vid.
Ute där solen om våren är klarare,
vintrarnas snö lyser hvitare, rarare,
kärleken bygger sitt bo litet snarare,
där är det västern tar vid.

De i ögonen fallande tryckfel, som dock genom förbiseende kommo att stå kvar i rader som: "ute *(uti!)* där prärievindarna spela", voro oförklarliga på annan grund än den, att korrekturläsare och sättare någon gång samtidigt blunda för hvarandras snedsprång.

Dess bättre vardt stycket dock ej ohjälpligt förstördt, som stundom är fallet, när tryckfelsnisse varit framme.

Vi erinra oss härvidlag ett ytterst fatalt "fall", som numera ligger som ett väl balsameradt litterärt lik i framlidna kollegan *Hemlandets* gamla årgångar.

Brottet begicks den gången mot diktarbrodern Teofilus, som afslöt en dikt om "Fariseen" med denna strof:

Gif hit ditt pass! Oss lyster blicka in
och genomforska hjärteväskan din,
så går du kanske mindre stolt och stinn
förbi den ångerfulle publikanen.
Hvem vet hvad i dess djup du gömma må,
som skall till publikanens konto gå —
där mer än en är svart, som utanpå
går lika hvit i fjädrarna som svanen.

Mordattentatet mot dikten föröfvades med raffinerad grymhet och den mest exakta beräkning, i det nidingenkonstförvanten eller missdådaren-korrekturläsaren eller ock de båda sammansvurne gemensamt läto minan springa i i allra sista ögonblicket. Dikten fick sin fruktansvärda ändalykt i följande form på slutraderna:

"där mer än en är svart, som utanpå
går lika hvit i fjädrarna som *svansen.*"

Konstförvanten kan inte för ofta erinra sig sitt höga ansvar. Han förfogar bokstafligen öfver litteratörens goda namn och rykte, och sättmaskinen kan under hans händer i ett ögonblick förvandlas till en fallbila.

NYTT I BOKLADAN.

Nyutkomna publikationer å Augustana Book Concerns förlag, Rock Island, Ill.:

GOD JUL. Illustrerad jultidning för svenskarna i Amerika. Den sedan förlidet år välkända jultidningen GOD JUL föreligger nu i sin andra årgång. Priset är 60 cents.

Augustana Book Concern är all tack värd för att den börjat utgifva denna publikation. Jultidningar höra nu en gång för alla med till ett svenskt julbord, och bland uppsjön af sådana från Sverige var det ej alltid lätt att göra ett lämpligt urval. För öfrigt torde i år inga från Sverige hinna hit i tid för julen. Man kan därför med fullt skäl om GOD JUL säga att den "fyller ett länge kändt behof."

Utstyrseln är, såsom alltid då det gäller Augustana Book Concerns förlagsartiklar, ytterst vårdad och t. o. m. öfverträffar sin närmaste föregångare i smakfullhet. Papper och tryck äro förstklassiga, likaså reproduktionen af konstbilagorna. Och just när det är fråga om en julpublikation, betyder det rent yttre så ofantligt mycket. Redan omslaket är en "konstbilaga" af verkligt värde: en af Hugo von Hofstens taflor, ett ypperligt vinterlandskap i solnedgång, synnerligen verkningsfullt och dekorativt inramad af konstnären själf. Äfven den af G. N. Malm tecknade titelvignetten förtjänar omnämnande.

De litterära bidragen äro till en stor del valda bland de till den af förlaget utlysta pristäflan insända dikterna och berättelserna. Här finner man ej blott de tre prisbelönta: Leonard Strömbergs vackra dikt **I julekväll** samt Vera och William öbergs berättelser **Den gamla dalklockan** och **Mors bästa julgåfva** utan äfven fyra andra berättelser, däribland den friskt och trefligt skrifna **Två flaggor** af Johanna Lyback, samt E. Holgers stämningsfulla lilla dikt **Min barndoms jul.** Poesien är ytterligare företrädd af en längre dikt på hexameter, **Julkalaset,** af tidningens redaktör Ernst W. Olson, skrifven med författarens kända schwung i framställningssättet och humor i uppfattningen, samt Carl Krafts känslofullt och vackert skrifna **I sorgtyngd tid** — en dikt för dagen. Berättelsebidrag ha ock lämnats af C. A. Lönnquists och V. Bergers välkända pennor. Den enda anmärkningen recensenten skulle vilja göra angående prosaberättelserna — men den anmärkningen träffar de flesta af dem — är att det obligatoriska, allt ifrån Sigurds "Kandidatens julotta" så väl bekanta och till leda omtuggade julberättelsemotivet allt för mycket och på ett tämligen slentrianmässigt sätt användts. En liten smula originalitet vore välgörande!

Ytterligare tre prosabidrag, af mera "solid" art, ha lämnats, nämligen **Två kulturer** af P. M. Magnusson—ett klokt och sansadt resonemang i en aktuell fråga, samt två intresserande skildringar af kulturhistoriskt värde: A. F. Almers **Från indiankrigets dagar** och G. A. Brandelles **En augustanastuderandes julkondition i början af åttiotalet.**

De tvenne konstbilagorna utgöras af Hofstens **Julotta** och Hillboms **Där floden börjar** — bägge högt stående konstverk.

Summa summarum: GOD JUL är en heder för redaktör och förlag och **borde bli** till glädje i alla svensk-amerikanska hem. J. M—n.

Korsbaneret, kristlig kalender för året 1918, redigerad af Oscar N. Olson. Pris, klotb. 75c, guldsnitt $1.

Denna publikation är i egentlig mening en Augustanasynodens årsbok för 1917, oafsedt den stereotypa förklarande titeln, som kvarstår af gammal häfd, ty hvar och en af de trettionio årgångarna sysselsätter sig ju med det år som flytt.

Korsbaneret är numera en oumbärlig bok i tusentals hem och att särskildt rekommendera den hos vårt kyrkliga folk vore en ren öfverloppsgärning. Därför blott några antydningar om den nya årgångens innehåll.

Under afdelningen **Herdeord till Herrens hjord** finna vi fem bidrag af uppbygglig art, främst ett af biskop Ernst Lönegren i Hernösand, om hvars tillämnade besök synoden under året gått miste. Bland **Uppsatser i blandade ämnen,** som ådraga sig särskild uppmärksamhet, stå de tvenne aktuella om "Det centrala i reformationen" af dr Emil Lund, och om "Enhetssträfvanden inom den lutherska kyrkan" samt den värdefulla bibliografiska artikeln af dr G. N. Swan om "Gamla svenska biblar i Amerika." I inledningsdikten på denna afdelning har dr S. M. Hill fått ett godt och kraftigt grepp på sin lyra.

Afd. **Från kyrkans fält** omfattar ett antal skildringar af synodens olika verksamhetsgrenar och inrättningar. Slutligen följer **Herdeminnen** och lefnadsteckningar öfver hädangångna samfundsmedlemmar (lekmän och kvinnor), denna gång ej mindre än sjutton — afdelningen kan lätt råka bli för vidlyftig — och allra sist **Kyrkoalbum** jämte ett par tilltalande dikter. E. W. O.

Till årets skörd af böcker för barn och ungdom, som söndagsskolorna och hemmen kunna tillgodogöra sig ur synodens förlag höra tvenne nyss färdigtryckta berättelseböcker af onämnda författare:

Björnen utanför dörren samt **Hungrande och törstande,** hvardera illustrerad med ett par originalbilder i färgtryck, tecknade af Einar Bergsten, och betingade ett pris af 30 cents.

INNEHÅLL.

UNGDOMSVÄNNEN

Published monthly by the Augustana Book Concern, Cor. 38th St. and 7th Ave., Rock Island, Ill. — Price $1.00 per year.

Vol. XXII. December 1917. No. 12.

Penningar böra helst sändas i Post eller Express Money Order, Bankväxel eller, då sådana ej kunna erhållas, i registreradt bref. Kvitteringen sker å adresslappen, hvarå genom siffror angifves den tid (månad och år), till hvilken tidskriften är betald. Adressera: Augustana Book Concern.

Bidrag samt allt som har afseende på tidskriftens innehåll adresseras speciellt till: EDITOR UNGDOMSVÄNNEN. Litterära bidrag honoreras.